حج ۲۵

رضا مختاری

بسم الله الرحمن الرحیم

حج ۲۵

نویسنده:

رضا مختاری

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

حج ۲۵

مشخصات کتاب

سرشناسه : مختاری رضا، ۱۳۴۲- عنوان و نام پدیدآور : حج ۲۵: گزارشی از حج گزاری سال ۱۴۲۵ قمری برابر با سال ۱۳۸۳ شمسی رضا مختاری مشخصات نشر : تهران : مشعر ۱۳۸۴. مشخصات ظاهری : ۶۹۶ ص : مصور (رنگی ، جدول. شابک : ۴۰۰۰۰ ریال ۹۶۴-۷۶۳۵-۹۲-۳ وضعیت فهرست نویسی : فیپا یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس عنوان دیگر : گزارشی از حج گزاری سال ۱۴۲۵ قمری برابر با سال ۱۳۸۳ شمسی موضوع : بعثه مقام معظم رهبری در امور حج و زیارت موضوع : حج موضوع : حج -- فلسفه رده بندی کنگره : BP۳/ب۶م۳ رده بندی دیویی : ۳۵۱/۵۵۰۶۴۱ شماره کتابشناسی ملی : م۸۴-۳۰۰۱۹

مقدمه: هذه من عُلاه إحدى المعالی

الحمدُ للّه ربّ العالمین، والصلاهٔ والسلام علی سَیّدنا ونبیّنا محمّدٍ وآلِهِ الطّیّبینَ الطاهرین حج ۲۵، ص: ۱۷ بسم الله الرحمن الرحیم الحمد للّه ربّ العالمین، والصلاهٔ والسلام علی سیّدنا ونبیّنا أفضل الخلائق أجمعین، و وصیّه وخلیفته علیّ أمیرالمؤمنین، وآله الطیّبین الطاهرین، ولعنهٔ الله علی أعدائهم أبد الآبدین ودهر الداهرین. السلام علی الإمام المهدیّ الذی یملأ الأرض قسطاً وعدلًا. (۱) یکی از جلوه‌های بارز خدمات امام خمینی (أعلی الله کلمته) احیای حج ابراهیمی، و دمیدنِ روح تازه در آن است و آنهمه سخنرانی، بیانیه و پیام ایشان در این زمینه شاهد گویای این مدّعاست، این پیامها و بیانیه‌ها و سخنرانیها از سال ۱۳۹۰ ق/ ۱۳۴۹ ش شروع شد و تا واپسین روزهای حیات این مرد بزرگ یعنی ۱۴۰۸ ق/ ۱۳۶۷ ش ادامه یافت. «۲» از سوی دیگر با نگاهی به اسناد، سفرنامه‌ها و گزارشهای حج پیش از پیروزی انقلاب، می‌توان تا حدّ زیادی به تفاوتهای حج گزاری پیش از انقلاب با پس از آن پی برد که دو جلوه بارز آن دعای کمیل در مدینه و برائت از مشرکین در مکه است: یکی مبارزه با دشمن درون و دیگری مبارزه با دشمن بیرون. اهتمام امام و سپس مقام معظم رهبری به این موضوعِ حیاتی، باعث شد تا نمایندگان حج ۲۵، ص: ۱۸ ایشان در امر حج نیز برای پیشبرد این منظور از جان و دل بکوشند و سال به سال بر تلاش خود بیفزایند و تجربه جدیدی کسب کنند. از سال ۱۴۱۱ ق/ ۱۳۷۰ ش که جناب حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای محمدی ری شهری به سمت نمایندگی ولیّ فقیه و سرپرستی حجّاج ایرانی- پس از سه سال توقّف و تعطیل حج گزاری ایرانیان- منصوب شدند، فعالیتهای بعثه مقام معظم رهبری و کارگزاران حج ایران هر سال به صورت کتابی مدوّن شد که تاکنون چهار جلد از آنها که هر کدام به گزارش یک سال اختصاص دارد منتشر شده است: ۱. سیمای حج در سال ۷۰. از مرتضی فرهنگی، عبدالله گیویان، هدایهٔ الله بهبودی چاپ اول ۱۳۷۱، تهران، ۳۹۶ صفحه وزیری. ۲. با کاروان ابراهیم در سال ۷۱. از رسول جعفریان، محمد علی خسروی. ویراستار: سید علی موسوی گرمارودی. چاپ اول، ۱۳۷۱، تهران، ۳۵۸ صفحه وزیری. ۳. با کاروان عشق در سال ۷۲. از محمد علی مهدوی راد، رسول جعفریان. چاپ اول ۱۳۷۲، تهران، نشر مشعر، ۴۷۲ صفحه وزیری. ۴. با کاروان صفا: گزارش حج ۸۲. از رسول جعفریان. چاپ اول، ۱۳۸۳، تهران، نشر مشعر، ۶۰۰ صفحه وزیری. گزارش سالهای دیگر نیز مدوّن شده ولی در سطح محدودی منتشر شده است. با توجه به اینکه مناسک حج در قالب سال و ماه قمری انجام می‌شود، اینجانب به نماینده محترم ولیّ فقیه و سرپرست حجّاج ایرانی پیشنهاد کردم که نام این کتاب، حج ۲۵ با عنوان فرعی «گزارشی از حج گزاری سال ۱۴۲۵ قمری برابر با سال ۱۳۸۳ شمسی» باشد و ایشان هم پذیرفتند. این نام به تنهایی هم کوتاه است و هم گویا و هم مطابق قاعده سالشماری حج. و اگر بنا باشد کتاب حج به سال شمسی نامگذاری شود، هم خلاف قاعده است و هم در برخی سالها با مشکل مواجه می‌شود مانند چند سال پیش که دو موسم حج در یک سال شمسی واقع شده بود- یکی در ابتدای سال و یکی در انتها- به هر حال پیشنهاد بنده این است که اساساً کتابهای گزارش حج از سال ۱۴۱۱ ق/ ۱۳۷۰ ش تا سال

۱۴۲۵ ق/ ۱۳۸۳- یعنی پانزده بار حج گزاری- همه اعم از آنچه چاپ شـده و آنچه حج ۲۵، ص: ۱۹ چاپ نشده، با یک شـکل و شمایل و یک قدّ و قواره و با طرح واحـد با همین نام و با عنوان فرعی فوق (که فقط سال آنها متغیر باشـد) چاپ و منتشـر شونـد، تا مجموعه‌ای گرانسنگ از حج گزاری ایرانیان در اختیار باشد. (۲) امام خمینی رحمه الله در طول عمر پر برکت خود، تنها یک بار به سال ۱۳۵۲ ق/ ۱۳۱۲ ش حج گزارده‌انـد و چون گزارش و خـاطرات حـج ایشـان در جایی مکتوب نیست در موسم حـج امسال از تولیت محترم آسـتان مقدّس حضـرت معصومه علیها السـلام خواسـتم آنچه در این باره می‌دانند بیان کنند تا این بخش از تاریخ حج نیز در این کتاب ثبت شود. اینک ابتدا سـخنان ایشان را در این باره و سـپس سخنی از همسر گرامی امام خمینی نقل می‌کنم: درباره حج حضـرت امام، آنچه خودم از زبان گویا و مبارک ایشان بدون واسـطه شـنیده‌ام عرض می‌کنم: امام خمینی رحمه الله به اینجانب گفتند: «من یکسال و یک حج بیشتر انجام نداده‌ام. وقتی می‌خواستم به حج بروم با مرکبهای متفاوت رفتم هفده روز طول کشـید تا بـا کشتی به آن طرف آب رفتیم، وقتی وارد کشتی شـدم نگـاه کردم دیـدم عـده‌ای از افراد مختلف از تهران و جاهای دیگر همه در حالت اضـطراب و ناراحتی هسـتند، علت آن را سؤال کردم جواب شـنیدم اینها از حج می‌ترسـند! از سختی اعمال، اضطراب دارند.» امام خمینی گفتند: «من وظیفه خود دانسـتم که هر مقدار می‌توانم اینها را از اضـطراب بیرون آورم و مسائل را بگویم؛ لذا به یکی از آقایـان گفتم اگر امکان دارد افراد را جمع کنیـد تا من برای آنها صـحبت کنم». روز اول صـحبت کردم که «حـج، اضـطراب نـدارد ناراحتی نـدارد. حـج، حرکت و سـکون است. منتها این حرکت و سکون بایـد برای خـدا باشد و اخلاص در آن باشد». امام خمینی رحمه الله در ادامه گفتند: «اول باید اضطراب ایشان را کم می‌کردم تا حالت عادی به خود بگیرند و بعد مسائل را بیان کنم. لذا چند روز در این موضوع صـحبت کردم و گفتم از اینجا که می‌رویم ابتدا در میقات، محرم می‌شویم، لباسـمان را عوض حج ۲۵، ص: ۲۰ می‌کنیم و راه را ادامه می‌دهیم منتها یک چیزهایی هم هست که بایـد رعایت کنیم. بعـد از آنکه وضع طوری شـد که سـکون ایجاد شـد و اضـطراب برطرف گردیـد از روز شـشم شـروع کردم به گفتن مسائـل، وقـتی به آن طرف آب رسـیدیم متوجه شـدم که مردم آرامش دارنـد و مسأله می‌پرسـند، من، کتـاب الحـج وسائـل الشـیعه را بـا خود برداشـته بودم و از این کتـاب، مناسک را برای مردم می‌گفتم و خـود نیز به آنهـا عمـل می‌کردم». من از این خـاطره می‌خواهم چنین اسـتفاده کنم که در این سـفر امـام راحـل، روحـانی کـاروان شـد و از اینجـا اهمیت و جایگـاه روحانیون کاروان را می‌توان به دست آورد. آری، روش تربیتی امام رحمه الله این بود که گفتنـد: «اول آرامش را به وجود آوردم، بعـد که ذهن‌هـا آسـایش پیـدا کرد، آموزش را شـروع کردم». این خلاصه‌ای بود از خاطره سفر حـج که خود امام برای اینجانب تعریف کردنـد. در مورد سـفر حجّ حضـرت امام رحمه الله، تلفنی با همسـر گرامی امام گفتگو شـد، ایشان در این باره چنین گفتند: حضـرت امام رحمه الله بعد از تولّد دومین فرزندشان، در زمان طلبگی و در دوران آیهٔ الله حاج شیخ عبدالکریم حائری، به تاریخ ۲۵ شوال ۱۳۵۲: ۱۳۱۲ ش، با ماشین از قم به تهران، از تهران به اهواز، از اهواز به عراق و از عراق به لبنـان رفتنـد و از آنجـا به وسیله کشتی عـازم جـدّه شدنـد. در کشتی با چنـد تن از تجّار قم به نام‌های آقایان: آقازاده و برادرزاده ایشان آقای مصـطفوی و نیز آقای صادقی آشنا می‌شوند. و گویا در مکّه حضرت امام رحمه الله خود به تنهایی منزلی اختیار می‌کنند و آقایان نامبرده جهت احوالپرسـی و نشسـت‌های دوسـتانه خدمت ایشان می‌رسـیده‌اند. گفتنی است که به هنگام برگشتن از حج، تا لبنان با همان آقایان همراه بوده‌انـد و حضـرت امام رحمه الله از لبنان به نجف می‌آینـد و سـپس عازم ایران می‌شونـد. ورود ایشان به قم، مقارن زمانی بود که در این شهر سیل به راه افتاده بود. «۱» حج ۲۵، ص: ۲۱ (۳) پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران تاکنون به همّت حوزه نماینـدگی ولیّ فقیه در امور حج و زیارت بیش از ۷۴ شماره مجله و حدود ۴۵۰ کتاب و اثر راجع به شؤون مختلف حج و حرمین شـریفین نوشـته و منتشـر شـده است که هم زوایـای مبهم و تاریـک حـج را روشن کرده، هم حجـاج را با اسـرار و معارف مناسـک آشـنا سـاخته و هم در جهت برگزاری حـج ابراهیمی و تصـحیح رفتـار حجّـاج ایرانی بسیار مؤثّر بوده است؛ امّـا هنوز جای پژوهشـهای دیگری در این زمینه خالی است. در زمینه تصـحیح رفتار حجّاج ایرانی هم هرچنـد تاکنون گامهای بلنـدی برداشـته شده

است امّا هنوز در زمینه‌هایی چند، با کارشناسی دقیق و یافتن راهکارهای مناسب، باید تلاش کرد از جمله: اهتمام به نماز اول وقت و شرکت در نماز جماعت، توجه ویژه و فراوان به قرآن و قرائت آن، رعایت ادب حضور در حرمین از جمله رعایت حجاب و آداب زیارت و سرانجام حلّ مشکل سوغات. یکی از استادان بازنشسته دانشگاه تبریز در این زمینه برخی مشاهدات خود را نوشته‌اند که اینجا نقل می‌کنم: این جانب در سفر ۲۸ روزه حج کمبودهایی را ملاحظه نمودم که حسب وظیفه شرعی و انسانی آنها را منعکس می‌کنم: استفاده از تیغ مشترك در هنگام حلق در منی از کارهای تقریباً متداول بود. تذکرات بیشتر در این زمینه می‌تواند کارساز باشد. عدم توجه به نظافت اتاقها فراوان به چشم می‌خورد. کشیدن سیگار توسط برخی از زائران در راهرو و اتاق و آسانسور موجب ناراحتی و نفرت انسان می‌شد. بعضی آقایان با لباسهای زیرین و پیژامه در انظار رفت و آمد می‌کردند در این مورد باید تذکر جدّی و مکرر داده شود. شیوه سوار و پیاده شدن حجاج به وسایل نقلیه شهری، حتی در مواقعی که وسیله کافی وجود داشت بسیار تأسف بار بود. ازدحام و عجله و هجوم و توهین در این موارد بسیار به چشم می‌خورد. توجهی به رعایت حال خانمها و افراد مسن و ناتوان نمی‌شد. حج ۲۵، ص: ۲۲ برخی زائران با اصرار درخواست می‌کردند در خارج از ایستگاه پیاده شوند و به این وسیله راننده را آزرده و عصبی می‌کردند. دعوا و کشمکش و گاه فحاشی و برخوردهای لفظی بر سر مسائل بسیار پیش پا افتاده نیز رواج داشت. گاه رفتارهای حریصانه به خاطر غذا عظمت و معنویت حضور در میهمانی خداوند را تحت الشعاع قرار می‌داد. از دیگر مسائل تأسف‌بار که هر روز شاهد آن بودم، اشتغال بیش از حدّ زوار ایرانی به خریدن سوغات همزمان با برگزاری نماز جماعت در مساجد و یا در حرمین شریفین بود. بدین معنا که وقتی مسلمانان سایر کشورها با شتاب دسته دسته به سوی حرمین برای نماز می‌شتافتند، زائران ایرانی فوج فوج در مسیر مخالف حرکت می‌کردند و به سوی هتل محل استقرار خود رهسپار می‌شدند. حتی فروشندگان در فروشگاه‌های بزرگ، هنگام رسیدن وقت نماز با زحمت و با تکرار کلمه «نماز- نماز» زائران ایرانی را از فروشگاه خارج می‌کردند. بعضاً در هنگام تلفن زدن، به اشتباه فکر می‌کردند که چون راه دور است باید فریاد بزنند. این افراد گاهی مسائل خصوصی خود را با صدای بلند به گوش اطرافیان می‌رساندند. باید به زائران تذکر داده شود که از تحقیر پیروان و عقاید سایر مذاهب اسلامی بپرهیزند و بدانند که یکی از فلسفه‌های اجتماع عظیم حج ایجاد وحدت و همدلی بین مسلمانان در کنار خانه خداست. بهتر است به جای سخنان تفرقه‌انگیز، مطالب وحدت بخش که مایه تألیف قلوب و تقریب اندیشه‌هاست بیان گردد. سعی شود به ترجمه و توضیح آیات و مفاهیم قرآن کریم در اوقات فراغت زائران بیشتر عنایت شده و به ویژه بر روی آیات مربوط به حج و مناسک آن تأکید افزون‌تری بشود. در نشستهای آغازین به زائران اعلام شود که در پایان سفر حج به چند نفر از افرادی که از لحاظ اجتماعی الگو باشند، لوح تقدیر اعطا خواهد شد. حج ۲۵، ص: ۲۳ همچنین از افراد باسواد کاروان خواسته شود که بی سوادان را مورد حمایت فکری قرار دهند. (۴) از حوادث مهم در آستانه موسم حج ۱۴۲۴ زلزله دردناك بم در ایران بود و در آستانه حج ۱۴۲۵ فاجعه دلخراش زلزله و سونامی در جنوب آسیا که چند صد هزار نفر کشته و بیش از چهارده میلیارد دلار خسارت داشت. یکی از کارشناسان قدرت تخریب این زلزله را معادل بیش از ده هزار بمب فرو ریخته شده بر شهر هیروشیما دانست. (۵) برای برگزار شدن هر چه بهتر مراسم حج، سازمان حج و زیارت و بعثه مقام معظم رهبری به طور شبانه روزی تلاش می‌کنند. فعالیتهای فرهنگی و سیاسی را بعثه، و کارهای اجرایی را سازمان حج و زیارت عهده‌دار است. آنچه در این کتاب منعکس شده عمدةً مربوط به فعالیتهای بعثه است و از کارهای سازمان حج و زیارت کمتر ذکری رفته است. در سال ۱۳۸۱ ش سازمان حج و زیارت مجموعه تلاشها و کارهای خود را در کتابی مستقل به نام همراه با حج ۱۳۸۱ در ۳۰۴ صفحه رقعی منتشر کرد. امسال نیز اگر چنین کاری صورت گیرد زحمات سازمان حج و زیارت بهتر تبیین می‌شود. (۶) برای تدوین این اثر، این بنده چهار کتاب مذکور در آغاز این مقدمه را ملاحظه و مرور و سعی کردم بهترین و مناسبترین روش را در این کتاب برگزینم و اگر موضوعی در کتاب حج سال قبل یعنی با کاروان صفا مشروحاً آمده و نیازی به تکرار آن نبود، به همان کتاب ارجاع دادم و دوباره به آن موضوع نپرداختم، مگر

مطالبی که- هرچند برای فهم مقصود و ارتباط مباحث- چاره‌ای از ذکر آنها نداشتم. همچنین برای جذّابیت کتاب، گاهی مطالبی علمی را به مناسبت چاشنی مباحث کرده‌ام که برخی از آنها نو و تازه است و برای اولین بار در این کتاب مطرح می‌شود. حج ۲۵، ص: ۲۴ از آنجا که اسامی عده‌ای از مسؤولان بعثه و سازمان و دست‌اندرکاران حج و زیارت در جای جای این کتاب می‌آید، برای پرهیز از تکرارِ ذکرِ سمت آنها در همه جا، در این مقدمه مسؤولیت آنان را ذکر می‌کنم تا نیازی به ذکر آن در سراسر کتاب نباشد: الف) مسؤولان قسمتهای مختلف بعثه مقام معظم رهبری ۱. حجهٔ الاسلام والمسلمین محمد محمدی ری شهری، نماینده ولیّ فقیه و سرپرست حجاج ایرانی ۲. حجهٔ الاسلام سید علی قاضی عسکر، معاون آموزش و پژوهش بعثه ۳. حجهٔ الاسلام محمد صادق عرب‌نیا (عرب)، معاون امور روحانیون بعثه ۴. آقای علی اکبریان، معاون امور بین الملل بعثه ۵. حجهٔ الاسلام محمد حسن زمانی، مسؤول واحد اهل سنّت ۶. حجهٔ الاسلام عبدالهادی مسعودی، مسؤول واحد ارزشیابی ۷. آقای حسین فهمیده، معاون نظارت و بازرسی بعثه ۸. آقای مجید آخوندزاده، معاون اجرایی بعثه ۹. آقای محسن شریفی، مسؤول دفتر بعثه ۱۰. آقای عباس سلیمی، معاون مسؤول دفتر بعثه و مسؤول روابط عمومی ۱۱. آقای حسن گرّوسی، مدیر امور حج و زیارت صدا و سیما ۱۲. آقای علی اکبر جوانفکر، مسؤول ستاد خبری بعثه ب) مسؤولان سازمان حج و زیارت ۱. آقای سید احمد زرهانی، رئیس سازمان حج و زیارت و معاون وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ۲. آقای عبدالله نصیری، مدیر کل دفتر ریاست و روابط عمومی ۳. آقای دکتر حسین ضیائی، رئیس هیئت پزشکی حج حج ۲۵، ص: ۲۵ ۴. آقای مصطفی خاکسار قهرودی، رئیس دفتر نمایندگی حج و زیارت در عربستان ۵. آقای عبدالعظیم رضانیا، مسؤول طرح قربانی ۶. آقای محمد مهدی امینیان، رئیس ستاد مدینه ۷. آقای غلامرضا رضائی، مسؤول حمل و نقل درون شهری مکّه ج) وزارت امور خارجه ۱. آقای حسین صادقی، سفیر ایران در ریاض ۲. حجهٔ الاسلام محمد شریف مهدوی، سرکنسول ایران در جدّه. (۷) اگر در این اثر از نقائص و کمبودها سخن رفته یا نقدی شده است حقیقهً آنقدر ناچیز است که در قبال اینهمه خدمت و زحمت نیروهای مخلص و پرتلاش بعثه و سازمان چیزی به حساب نمی‌آید و عمدهً معلول قصور است نه تعمّد و تقصیر، و به حقّ گفته‌اند: ومن ذا الذی تُرضی سَجایاه کلّها کفی المرءَ نُبْلًا أنْ تُعَدَّ معایبه واقعاً اگر کسی از نزدیک شاهد نباشد تصوّر درستی از آنهمه فعالیت خاموش و مخلصانه برای بهتر برگزار شدن حج و آسایش و سلامت و نشاط حجّاج نخواهد داشت. (۸) برای تدوین این کتاب، حدود چهل روز در حرمین شریفین مشرف و از نزدیک شاهد برنامه‌ها، دیدارها و سخنرانیها بودم، علاوه بر آن از گزارشهای بخشهای مختلف بعثه و نیز نشریه زائر و همچنین از روزنامه‌های عربستان استفاده کرده‌ام. راهنمایی، ارشاد و مساعدت برخی از سروران و دوستان نیز بسی مؤثّر بوده است از جمله حضرات حجج اسلام آقایان: سید علی قاضی عسکر، محمد حسن زمانی و محمد حسین فلاح زاده (وفّقهم الله سبحانه لما یحبّ و یرضی). تعدادی از دوستان نیز ویرایش، نمونه خوانی و غلطگیری این اثر را بر عهده داشتند حج ۲۵، ص: ۲۶ یعنی فضلای محترم آقایان محسن نوروزی، ابو القاسم آرزومندی، حجهٔ الله اخضری و محمد عباس زاده، که از ایشان و نیز آقای جواد قربانی و عباسعلی مردی که زحمت حروفزنی و صفحه آرایی آن را متحمل شدند، بسی سپاسگزارم. وآخر دعوانا أن الحمد للّه ربّ العالمین قم، تیر ماه ۱۳۸۴ ش مؤسسه کتابشناسی بزرگ شیعه رضا مختاری حج ۲۵، ص: ۲۷

طلیعه: ویژگیهای حج ۲۵ در گفتگو با سرپرست حجّاج ایرانی

معمولًا هر سال پس از موسم حج، فصلنامه میقات حج با نماینده ولیّ فقیه و سرپرست حجّاج ایرانی، گفتگویی درباره مراسم حج ترتیب می‌دهد. آنچه در پی می‌آید مصاحبه ایشان پس از موسم حج ۱۴۲۵ است که در شماره ۵۲ میقات حج به چاپ رسیده است. : ضمن تشکّر از حضرت‌عالی برای شرکت در این گفتگو، خواهشمندیم ارزیابی خود را از چگونگی برگزاری حج ۱۴۲۵ بیان فرمایید. آقای ری‌شهری: در آغاز از دست‌اندرکاران فصلنامه وزین و ارزنده میقات حج تشکّر می‌کنم و برای آنان آرزوی توفیق

دارم و از خداوند متعال می‌خواهم این عزیزان را یاری دهد تا بتوانند در جهت پربارتر کردن این فصلنامه، گامهای بلندتری بردارند. در پاسخ به پرسش مطرح شده، به‌طور مختصر باید بگویم که ما در سال ۱۴۲۵ حج آرام و مطلوبی داشتیم و در زمینه‌های مختلفِ فرهنگی و اجرایی نسبت به سال پیش موفقیتهای بیشتری کسب کردیم. به عبارت دیگر، با توجه به فضای خاص حاکم بر منطقه، مانند فشارهای آمریکا و اروپا در مورد مسائل هسته‌ای، اوضاع خاصّ عراق و حج ۲۵، ص: ۲۸ مسائل دیگر از این دست، که حج امسال را نسبت به سالهای قبل حسّاس‌تر کرده بود، احتمال بروز برخی مشکلات وجود داشت، لیکن با یاری خداوند، حجّی آرام و کم‌مشکل برگزار شد که این، حاصل تلاش همه خدمتگزاران و دست‌اندرکاران امر حج و زیارت بود. وضعیّت جوّی معتدل نیز به کاهش بیماریها وبهداشت زائران کمک کرد و اگر سیل روز دوازدهم ذی‌حجه نبود، شاید بتوان گفت که حج‌گزاری در سال ۲۵، از بهترین و کم‌نظیرترین حج در سالهای گذشته بود. مجموع حاجیانی که از کشورهای مختلف و از جمله عربستان در مراسم حج شرکت داشتند ۷۰۶، ۴۱۹، ۲ نفر بودند که این آمار، حدود یکصد هزار نفر بیش از حج‌گزاران سال ۸۲ است. از این تعداد ۷۵۹، ۵۳۴، ۱ نفر از خارج عربستان مشرف شده بودند و حجاج ایرانی نیز در مجموع ۰۸۰، ۹۷ نفر بودند که نزدیک به دو هزار نفر آنان را عراقیها و افغانیهای مقیم ایران تشکیل می‌دادند و تعداد ۲۷۶۷ نفر هم از ایرانیان خارج کشور به جمع حجاج ایرانی پیوستند. از سوی دیگر، به دلیل تغییراتی که در جمرات به‌وجود آمد و دولت سعودی محلّ رمی را توسعه داد، خوشبختانه نه‌تنها مشکلی در رمی به وجود نیامد، که بسیار روانتر از سالهای گذشته انجام شد. نیز بیش از ۰۰۰، ۸۰ نفر از زائران ایرانی توانستند از قربانگاههای جدید استفاده کنند که بیشترین آمار در سال‌های اخیر است و بحمدالله گوشتهای قربانی هدر نرفت و از آنها استفاده شد. : حج سال ۲۵، نسبت به سالهای پیش، از چه ویژگیهایی برخوردار بود؟ آقای ری‌شهری: درباره ویژگیهای اجرایی، فرهنگی و سیاسی حج سال ۲۵ چند نکته قابل توجه است: ویژگیهای اجرایی: انتقال مستقیم ۴۷۸۰۰ نفر از زائران به مدینه و نیز ۰۵۰، ۴۸ نفر زائرِ مدینه بعد به ایران، اسکان ۶۵٪ از زائران در هتلهای منطقه مرکزی مدینه و اطراف مسجد حج ۲۵، ص: ۲۹ شریف نبوی، اجرای طرح کامل طبخ غذا به صورت متمرکز برای حدود ۹۶٪ زائران در مدینه و ۳۰٪ در مکه، اجرای طرح متمرکز قربانی با آمار ۸۳٪ در روز عید قربان و ۱۷٪ در روز یازدهم به دست ۹۵ نفر از ذابحان ایرانی از جمله ویژگیهای اجرایی حج سال گذشته بود. ویژگی‌های فرهنگی: با توجه به محور قرار گرفتن قرآن کریم، شاهد قرائت و ختم قرآن زائران به صورت گسترده بودیم، حضور قاریان برجسته و بین‌المللی کشورمان در حج و اجرای برنامه در مسجدالحرام، مسجدالنبی، و همایشهای بین المللی بعثه و نیز توجه ویژه به مباحث قرآنی در جلسات عمومی و همایشهای بین‌المللی بعثه از ویژگیهای فرهنگی بود. طرح جدید اعزام خواهران معین به حج، دومین سال موفقیت‌آمیز خود را پشت سر گذاشت و با پیوستن حدود ۱۸۳ خواهر تحصیل‌کرده به جمع روحانیون حج، پاسخگویی به مسائل ویژه بانوان با سهولت بیشتری انجام شد. سخنرانیهای آموزشی و تبلیغی سخنرانان و خطبای خوب کشورمان و نیز برخی از بانوان مبلّغ، در جلسات عمومی بعثه و نیز در کاروانها هم در مکه و هم در مدینه برگزار شد. شورای استفتای بعثه مقام معظم رهبری همه‌روزه در مدینه و مکه پاسخگوی پرسشهای فقهی زائران ایرانی و خارجی بودند. کارگاه‌های آموزشی ویژه روحانیون کاروانها تشکیل شد و معضِلات فقهی مناسک حج، مورد بحث و گفتگو قرار می‌گرفت. حضور افرادی از شورای استفتا و نیز روحانیون و بانوان مبلّغ در مسجد شجره، جحفه، مسجدالحرام و مسعی، تشکیل شورای فرهنگی در هر کاروان، سازماندهی و بهره‌گیری از گروههای ارشاد در کاروان‌ها، اجرای طرح نظرسنجی جهت دستیابی هرچه بهتر و دقیق‌تر به نظریات و پیشنهادها و انتقادات زائران از ویژگیهای فرهنگی حج گذشته بود. ویژگیهای سیاسی: بیداری مسلمانان و آگاهی آنها از توطئه‌های آمریکا و اسرائیل و طرحهای آنان برای سلطه بر جهان اسلام، به‌ویژه عراق و فلسطین و تشدید حسّ حج ۲۵، ص: ۳۰ همگرایی ملّتهای اسلامی، از ویژگیهای مهم سیاسی حج گذشته بود. وضع لرزان آمریکا در عراق، سردرگمی اسرائیل و انتخابات فلسطین، موفقیتهای مردمی در عراق و لبنان و مسائلی از این دست، به تدریج ملّتها را متوجه نیروی عظیم نهفته در درون خود کرده و آنان را به چاره‌جویی و فکر

و اندیشه واداشته است و این امر در حج گذشته به خوبی خود را نشان می‌داد. برگزاری با شکوه مراسم برائت از مشرکان با شرکت حجاج و زائران بیت‌الله الحرام و نمایندگانی از بعثه‌های مراجع عظام و تعدادی از حجاج دیگر کشورها، به خصوص هیأت نمایندگی لبنان و برگردانِ پیام مقام معظم رهبری به ده زبان و انتشار آن با بهره‌گیری از ابزار مختلف؛ از جمله اینترنت، دیدار با رؤسای بعثه‌های تعدادی از کشورها؛ مانند وزیر اوقاف و حج اردن، مشاور اعظم سلطنتی کشور عمان، معاون دبیرکل حزب‌الله لبنان، آقای شیخ نعیم قاسم، قائم‌مقام وزیر خارجه عراق، عضو شورای مرکزی مجلس انقلاب اسلامی عراق، رییس اوقاف شیعیان عراق، وزیر اوقاف و امور دینی الجزایر، محمد بشیرالدین احمد، مفتی اعظم و رییس امور دینی جامو و کشمیر و ... و رایزنی با آنان در باره مسائل مختلف جهان اسلام، از دیگر دستاوردهای سیاسی حج گذشته بود. در این میان، جریان افراطی سلفی‌گری و تندروهای مذهبی در عربستان نیز تلاشهایی داشتند تا بر زائران ایرانی فشارهایی را وارد کنند و نمونه آن محروم ساختن بانوان از حضور در کنار قبرستان بقیع و زیارت قبور ائمه علیهم السلام بود. ویژگی‌های خبری و اطلاع‌رسانی: در زمینه‌های خبری نیز گروههای اعزامی صدا و سیما و انعکاس اخبار حج در شبکه‌های مختلف، پخش مراسم دعای کمیل، برائت، همایشها و دیدارها و مراسم فرهنگی و سیاسی بعثه، نقش مؤثری در ترویج فرهنگ حج در جامعه ایفا کرد. نشریه زائر با توجّه به محوریت قرآن در حج گذشته، علاوه بر اطلاع‌رسانی در زمینه‌های مختلف به مردم، در این زمینه نیز تلاشهای خوبی داشت. پایگاه اینترنتی بعثه حج ۲۵، ص: ۳۱ نسبت به گذشته پربارتر و متنوع‌تر شده بود. به تصویر کشیدنِ همه فعالیتهای حج در سال گذشته، به منظور تهیه فیلم مستند حج و نیز تدوین مکتوب فعالیتهای حج، نیز از ویژگیهای خبری و اطلاع‌رسانی حج گذشته بود. : سال گذشته قرآن محوری شعار حج بود، خواهشمندیم بخشی از اقداماتی را که در این زمینه صورت گرفت بیان فرمایید: آقای ری‌شهری: بر اساس رهنمود مقام معظم رهبری، در سال گذشته، محور فعالیتهای فرهنگی حج، قرآن بود. البته این بدان معنی نیست که در سالهای پیش از آن، به قرآن پرداخته نمی‌شد، بلکه سال گذشته بعثه مقام معظم رهبری و دست‌اندرکاران فرهنگی؛ اعم‌از روحانیان وخدمتگزاران، فعّالیّت بیشتر و چشمگیرتری در این زمینه داشتند و با تمرکز بیشتر بر قرآن، امور فرهنگی به اجرا درآمد و در نتیجه زائران عزیز توانستند از فضای معنوی حج بیشتر بهره‌برداری نمایند و با قرآن انس بگیرند. پیش‌از حج، در کمیته فرهنگی موضوع محوریت قرآن در حج به بحث گذاشته شد و تصمیماتی اتخاذ شد که با عنایات خداوند بیشتر آنها اجرا شد. : نقاط ضعف و کاستیهای حج ۲۵ در زمینه‌های فرهنگی و اجرائی چه بود؟ آقای ری‌شهری: در زمینه‌های فرهنگی، هنوز کاستیهایی داریم که با استفاده از نظرسنجیهای به عمل آمده، تا حدی مشخص شده و ما امیدواریم با طرح آن در کمیته فرهنگی و بررسیهای کارشناسانه هر یک از موضوعات بتوانیم در آینده در رفع آنها تلاش کنیم، لیکن آنچه به‌طور مشخص هنوز برای ما مشکل‌آفرین است، بی‌توجهی برخی از زائران به حضور نیافتن در نمازهای جماعت و یا حضور در خیابانها و کنار مغازه‌ها به هنگام برپایی نماز جماعت است که به رغم تذکّرات مکرّر روحانیان و دیگر مسؤولان فرهنگی، متأسفانه هنوز هم شاهد آن هستیم اگرچه این افراد در اقلیّت‌اند، لیکن به هر حال باید برای آن چاره‌ای اندیشید و باید راه حل را از ایران آغاز کرد. حج ۲۵، ص: ۳۲ زائری که نماز خواندن در اوّل وقت برای او به صورت فرهنگ در نیامده و به نماز اوّل وقت بی‌توجه است، چگونه می‌توان او را در مدّت کوتاهی به این امر مهمّ مقید ساخت و یا زائری که به برخی از تخلّفات رفتاری، عادت کرده، در چند روز نمی‌توان او را از عادتها و روش‌های غلط بازداشت. به نظر می‌رسد بهترین راه حل آن است که با بهره‌گیری از نظرسنجیها و با همکاری مجموعه نهادهای فرهنگی کشور، بتوان از این‌گونه کارها جلوگیری کرد. البته نتایج نظرسنجیها را نیز باید منتشر ساخت و چه بهتر که ما ابتدا خودمان را نقد کنیم و از این مسأله نهراسیم. مشکلات را نیز صادقانه با مردم و حجاج در میان بگذاریم. برنامه‌های سال آینده را هم برای مردم تبیین کنیم تا ان شاء الله از حجم این مشکلات کاسته شود. در زمینه اجرایی نیز به رغم کارهای انجام شده در زمینه حمل و نقل درون‌شهری مکّه، باز هم کاستیهایی داشتیم؛ به‌خصوص در منطقه باب علی علیه السلام، در اطراف مسجدالحرام، که به دلیل تراکم حجاج، هنگام سوار شدن حجاج به

اتوبوسها ازدحام شدیدی ایجاد می‌شد که زیبنده حجاج ما نبود، البته حل این مشکل هم در توان جمهوری اسلامی ایران نیست. دولت عربستان باید مشکل را حل کند و زائران ما هم باید نیم تا یک ساعت پس از نمازها، از مسجدالحرام خارج شوند تا کمی از تراکم جمعیت کاسته شود. اعزام حجاج به مدینه و فرود آنان در فرودگاه مدینه نیز منافع فراوانی برای حجاج ما در برداشت، لیکن فرودگاه مدینه، ظرفیت لازم را برای پذیرش این همه حاجی ندارد که امیدواریم به تدریج این مشکل حل شود. مشکل دیگر تأخیر در پروازها بود که در پاره‌ای موارد خاطر زائران را می‌آزرد. در معاینات پیش از عزیمت حجاج نیز مشکلاتی داشتیم و من در جلسه‌ای که اخیراً برای مدیران کاروان‌های حج سال ۱۴۲۶ داشتم عرض کردم که آنان همان‌گونه که مشکل بارداری بانوان زائر را با دقتی که از طریق دستیاران زن داشتند، در سالهای قبل حل کردند می‌توانند در سالهای آینده نیز برای حل این معضل چاره‌اندیشی کنند. طول کشیدن بازرسیها در فرودگاه جدّه نیز از کاستیهای حج سال قبل بود. حج ۲۵، ص: ۳۳ امیدوارم با برنامه‌ریزی‌هایی که صورت گرفته، سال آینده از حجم این مشکلات کاسته شود. : در سالهای اخیر و پس از سقوط صدّام، حضور زائران شیعه در عربستان گسترش یافته است، آیا برای انسجام تشیع در حج چاره‌ای اندیشیده شده است؟ آقای ری‌شهری: حقیقت این است که ما سلطه‌ای بر دیگر زائران شیعه‌ای که به حجّ مشرّف می‌شوند نداریم و اگر ما بتوانیم نقاط ضعف زائران ایرانی را برطرف کنیم و جلو ناهنجاریهایی را که گاهی از برخی صادر می‌شود بگیریم، کار مهمی کرده‌ایم، لیکن در عین حال در سال جاری برنامه‌ریزی کرده‌ایم تا جلسه‌ای با روحانیون شیعه سایر کشورها داشته باشیم و بتوانیم از طریق صحبت با آنها برخی ناهنجاریهای موجود را برطرف سازیم ولی به هر حال، اگر اقدام منسجمی صورت نپذیرد، ممکن است در آینده مشکلات زیادتری از این ناحیه به وجود آید. البته اقدام سازمان فرهنگ و ارتباطات و مجمع جهانی اهلبیت، در طول سال، برای توجیه روحانیون شیعه و مدیران کاروانی که زائران شیعه را به حج می‌آورند، تأثیری بیشتر از آن خواهد داشت که ما در مدت کوتاه حجّ برای آن برنامه‌ریزی کنیم. به هر حال، انسجام شیعیان در حج و تشریک مساعی با برادران مسلمانان که از سرتاسر جهان به حج آمده‌اند، وحدت امّت اسلامی را تقویت و از تفرقه، که وسیله نفوذ دشمنان در میان مسلمانان است جلوگیری خواهد کرد. : شخصیتهای مهمی چون وزرا و رؤسای حجّ برخی کشورهای اسلامی و نیز علما در حج، با جناب‌عالی دیدار داشتند. جمع‌بندی شما از این دیدارها چیست؟ آقای ری‌شهری: دیدارهایی که در مکه با وزرا، علما و دانشمندان جهان اسلام دارم، بیشترین دستاورد و ثمره‌اش تقویت وحدت کلمه امت اسلامی است. البته برکات جانبی دیگری هم دارد، لیکن عمده هدف و انتظار ما از این دیدارها، همان تقویت وحدت امت اسلامی است که در این سالهای اخیر بحمدالله این ملاقاتها گسترش یافته و آثار و فواید خوب حج ۲۵، ص: ۳۴ سیاسی هم در پی داشته است؛ به این معنی که در ایجاد روابط سیاسی میان جمهوری اسلامی و برخی کشورهایی که با آنها روابط خوبی نداشته‌ایم، تأثیرگذار بوده است. برای نمونه می‌توان از کشور الجزایر نام برد که در سال اوّلی که بنده با وزیر حج الجزائر در مکه دیدار کردم، در آن زمان میان دو کشور روابط خوبی حاکم نبود لیکن با پی‌گیریهایی که شد، بحمدالله هم‌اکنون روابط سیاسی مطلوبی میان دو کشور برقرار شده است. : شبهات زیاد سلفیها به خصوص در حج خشم مسلمانان را هم در پی داشته است. حضرت‌عالی در این زمینه چه تحلیلی دارید؟ و برای جلوگیری از آنها چه اقداماتی صورت گرفته است؟ آقای ری‌شهری: شکستی که به نظر من سلفیها پس از سقوط طالبان در افغانستان خوردند، سبب شد تا آنها به کارهای نسنجیده و عملیات انتحاری و ترورهای کور روی آورند و خود را روز به روز منزوی‌تر کنند. بنابراین، بنده تشدید فعالیتهای تبلیغی آنها را ناشی از شکستی می‌دانم که در جبهه سیاسی داشتند و ما برای این‌که در جبهه فرهنگی، که بسیار مهم هم هست، با آنها برخورد کنیم، لازم است از همان راههایی که آنها وارد شده‌اند، وارد شویم و پاسخ مناسبی برای آنان داشته باشیم. اینها در همین اواخر نوارهای متعددی را توزیع کرده و عقاید شیعه را به شکل موهنی زیر سؤال برده‌اند. بعضی از مطالبی که در این نوارها مطرح کرده‌اند، تحریف شده و برخی دیگر هم پاسخ دارد که باید به طور منطقی و حساب‌شده از طریق کتاب، نوار و حتی اینترنت با این حرکت مقابله کنیم و اگر

احیاناً کسانی در میان آنها هستند که گوششان به حرف حق بدهکار است، آنها را برای نشستهای دوستانه و مباحثات دعوت کنیم، البته تجربه‌هایی که ما داریم، غالب این افراد حاضر به مباحثه و گفتگوی رودررو نیستند و تلاش می‌کنند تا بیشتر روی عوام مردم تأثیرگذار باشند و القای شبهه کنند و به خیال خام خود آنها را از مکتب اهل‌بیت علیهم السلام دور کنند. حدود دو سال است که اجازه ورود به محوّطه جلو قبرستان بقیع و نیز نشستن بین‌الحرمین، به حج ۲۵، ص: ۳۵ بانوان ایرانی داده نمی‌شود. این اقدام سعودیها را چگونه ارزیابی می‌کنید و برای حل آن تاکنون چه کرده‌اید؟ آقای ری‌شهری: این اقدام وهّابیها در راستای همان مطلبی است که پیشتر گفتم؛ یعنی آنان به دنبال شکست سیاسی که داشتند، فشارهای خود را بیشتر کرده‌اند تا مشکلاتی را برای شیعیان و دیگر فِرَق اسلامی که با آنها هم عقیده نیستند، به‌وجود آورند. همان‌گونه که می‌دانید وهابیت فرقه کوچکی بیش نیست و بسیاری از فرق اسلامی افکار و عقاید آنها را بر نمی‌تابند و بسیاری از متفکّران اهل سنت، که ما در حج با آنان دیدار داشتیم، از این رفتار سلفیها و افکار غیرمنطقی و متحجّرانه آنان و دخالت‌کردنشان در امور مذهبیِ دیگر مسلمانان اظهار نفرت می‌کردند. ما تلاشهای زیادی کردیم تا این مشکل را حل کنیم. نامه‌ای به آقای امیر عبدالله نوشتم و رییس سازمان حج و زیارت در دیدار با آقای امیر عبدالله و برخی مقامات دیگرِ سعودی مشکل را مطرح و خواستار حلّ فوری آن شدند، ولی متأسفانه هیچ‌کدام از آنها نتیجه ملموسی نداشت، تا آنکه سعودیها احساس کردند جلوگیری از زیارت مردم ممکن است به تظاهرات و برخوردهای مردمی منجر شود و مشکلات امنیتی ایجاد کند که در نتیجه راه را برای آقایان بازگذاشتند و تاکنون هم ادامه دارد، لیکن متأسفانه برای بانوان هنوز مانع ایجاد می‌کنند و اجازه نمی‌دهند آنها پشت قبرستان بقیع تجمع کنند و من خوف آن دارم که اگر این مشکل مرتفع نشود، تبعات خوبی نداشته باشد و حدّاقل این تبعات منفی، آن است که تعداد قابل توجهی از بانوان ایرانی و غیرایرانی نتوانند از این فرصت معنوی استفاده کنند. ارزیابی ضعف در دولت عربستان خواهند کرد که نمی‌تواند در برابر این گروه افراطی بایستد و از حقوق زائران دفاع کند و آنچه را که به مصلحت کشورشان است اجرا کنند. : هنوز حج از اهداف خود بسیار فاصله دارد؛ حجّی که بتواند زائر را همانند روز تولّد پاک کند و پاکیزه به دیار خود برگرداند. به نظر جناب‌عالی چه راه‌کارهایی برای رسیدن و تحقّق این اهداف وجود دارد؟ آقای ری‌شهری: به نظر من سه نکته برای تحقّق اهداف حج بسیار مهم است: نکته اوّل «معرفت» است، هرچه معرفت و بصیرت دست‌اندرکاران حج و حجاج حج ۲۵، ص: ۳۶ بیت‌الله الحرام به این فریضه بسیار مهم بیشتر باشد و ظرفیتهای مهمّی که این واجب الهی برای خودسازی دارد، بیشتر شناخته شود، بهتر می‌شود از این ظرفیّتها استفاده کرد. نکته دوم «تلاش برای اجتناب از آفات حج» است؛ شناخت اموری که موجب می‌شود تا آثار حج از میان برود، بسیار مهمّ است. نکته سوّم «تلاش برای کمال حج» است که چه کنیم از نورانیت بیشتری در حج برخوردار شویم، این سه نکته به نظر من بسیار مهمّ است و باید همگان از آن آگاه شوند تا بتوانند از برکات و معنویات حج بهره‌مند گردند. : اخیراً جناب‌عالی دیدار و جلسه‌ای برای هنرمندان و مجریان و تهیّه‌کنندگان صدا و سیما داشتید، فعالیتهای صدا و سیما را در سالهای اخیر چگونه ارزیابی می‌کنید و چه رهنمودهایی برای آنان دارید؟ آقای ری‌شهری: اولًا به این نکته اشاره کنم که صدا و سیما در سالهای اخیر بسیار خوب عمل کرده و سرمایه‌گذاری بسیاری می‌کند تا مردم از فضای نورانی حج بهره‌مند شوند که قابل قدردانی است، لیکن برای این‌که از ظرفیتهای فراوان فرهنگی حج بیشتر استفاده شود، باید به نکاتی اهمیت دهد. در آن جلسه نکاتی را گفتم که در اینجا نیز به برخی از آنها اشاره می‌کنم: - مرکز پژوهشهای صدا و سیما، با همکاری معاونت آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری، ظرفیتهای حج را شناسایی و مشخص کنند. - شناسایی و به‌کارگیری بهترینها برای برنامه‌ریزی و بهره‌گیری از هنر، برای انتقال فرهنگ حج به مردم و جامعه. - مقابله با آفات بهره‌گیری از عمره و حج. هم‌اکنون عده‌ای هستند که می‌خواهند از عمره و حج به عنوان یک تشکیلات درآمدزا استفاده کنند و مهمترین جایی که می‌تواند با این فکر مبارزه کند، صداوسیماست. - ناهنجاریهایی را که در حج و عمره اتفاق می‌افتد به تصویر کشیدن و برای اصلاح حج ۲۵، ص: ۳۷ آنها اقدام کردن نیز از کارهای مهمّ دیگری است که صداوسیما می‌تواند در آن نقش

اساسی داشته باشد. - فرهنگ‌سازی در زمینه حج نیز از کارهایی است که نقش رسانه ملّی در آن انکارناپذیر است. دو کار نیز از اهمیت و اولویت بیشتری برخوردار است که صدا و سیما باید با همکاری بعثه روی آن سرمایه‌گذاری بیشتری کند: ۱. تهیه تاریخ مستند و تصویری حج، عمره و عتبات عالیات و همه مراکز زیارتی. پرجاذبه‌ترین و مستندترین تاریخ، تاریخ تصویری است که هم برای امروز و هم برای آینده بسیار مفید است و این کاری است که صداوسیما می‌تواند روی آن سرمایه‌گذاری کند. ۲. به تصویر کشیدن برکات و منافع حج. قرآن می‌فرماید: «إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبارَكاً وَهُدىً لِلْعالَمِينَ». گاهی کسی با زبان و سخن این برکات را بیان می‌کند، و یک وقت به صورت تصویری، برکات فردی، سیاسی، اجتماعی و خانوادگی را ارائه می‌کند که دومی قطعاً بسیار تأثیرگذارتر از اولی است. مثلًا وقتی قرآن سخن از ام‌القری بودن مکه و این خانه می‌گوید، این را به تصویر کشیدن و از ابتدای پیدایش خشکی در این نقطه از زمین و سپس از ساخته شدن کعبه و مراحل توسعه آن برای مردم با زبان تصویر سخن گفتن، مطمئناً تأثیرش در مردم بسیار زیاد خواهد بود. چگونه مکّه امّ‌القری شده، چه برکاتی برای مردم داشته، چه دعاهایی اینجا مستجاب شده، چه کسانی برکات فردی برده‌اند؟ همه اینها پرجاذبه است و مهمترین برکت این خانه ظهور حضرت مهدی علیه السلام از کنار این خانه است که تمامی اینها را می‌توان به تصویر کشید و با زبان هنر این تاریخ درخشان را و این برکات را برای مردم بیان کرد. ساخت فیلمهای کوتاه و بلند در زمینه تاریخ اسلام، شناخت اماکن، حج‌گزاری عارفان و صالحان از کارهای دیگری است که هنرمندان متعهد ما در صداوسیما می‌توانند انجام دهند. مثلًا همین حدیث شبلی را که دارای مضامین بلند عرفانی است، به تصویر کشیدن، تأثیر زیادی در زائر ایجاد می‌کند و به او می‌فهماند که از همان ابتدا با چه معرفتی سفر را حج ۲۵، ص: ۳۸ آغاز و در طول حج چگونه عمل کند. گرچه انتساب این حدیث به امام سجّاد علیه السلام روشن نیست بلکه به نظر می‌رسد که از برخی عرفا باشد، لیکن مضامین آن جالب و آموزنده است. به هر حال، در یک جمله باید گفت تهیه تاریخ مستند و تصویریِ حج و تفسیر تصویری منافع و برکات حج، از کارهای مهمّی است که صداوسیما توان آن را دارد. : اکنون ملک فهد از دار دنیا رفته و آقای امیر عبدالله رسماً پادشاهی این کشور را به‌عهده گرفته است. آینده روابط دو کشور را چگونه ارزیابی می‌کنید و آیا این تغییرات در حج‌گزاری و مراسم حج تأثیر خواهد داشت؟ آقای ری‌شهری: با توجّه به دیدگاه‌های آقای امیرعبدالله در خصوص روابط با جمهوری اسلامی ایران، روابط دو کشور تقویت خواهد شد و امیدوارم این تقویت روابط، در هر چه بهتر برگزار شدن حج سالهای آینده مفید باشد و خصوصاً در حل مشکلاتی که زائران عزیز دارند، اقدام شود. : اخیراً سخن از احداث شهرکهای آموزشی برای حجاج و زائران است. حضرت‌عالی این اقدام را تا چه حد مفید و ضروری می‌دانید و چه پیش‌بینیهایی را برای این شهرکها در نظر گرفته‌اید؟ آقای ری‌شهری: به نظر من این کار، بسیار لازم است و خوب بود که پیش از این انجام می‌شد. ما هم‌اکنون چه در تهران و چه در استانها و شهرهای بزرگ، مکان مناسبی برای آموزش حجاج و معتمرین و زائران نداریم و با استقبالی که مردم از حج و عمره دارند، اگر جای مناسبی برای آموزش زائران داشته باشیم، قطعاً در روش و منش آنها و بهره‌گیری هرچه بهتر از مناسک حج و عمره و کاستن از ناهنجاریها بسیار تأثیرگذار است. امیدواریم ان شاء الله در تهران و بعضی از استانها که پیش‌بینی لازم صورت گرفته به زودی این امر محقق شود و در آینده نیز حداقل در مراکز استانها این مجموعه‌های آموزشی تأسیس و مورد استفاده مردم قرار گیرد. حج ۲۵، ص: ۳۹ : سال آینده محور تبلیغاتی حج چیست؟ آقای ری‌شهری: موضوع «ترابط قرآن و سنت» یا «پیوند و ارتباط متقابل قرآن و سنت» را به عنوان محور فرهنگی و تبلیغی حج سال ۱۴۲۶ برگزیده‌ایم که مسأله بسیار مهم در جهان اسلام است. این سؤال در جوامع اسلامی مطرح بوده و هست که آیا در حوزه معرفت دینی، قرآن تنها کافی است یا به سنت هم نیازمندیم؟ گروهی از مسلمانان معتقدند که: «حَسْبُنَا كِتابَ الله» قرآن تنها کافی است و نیازی به سنت نداریم. در برابر این گروه اخباریها هستند که معتقدند قرآن برای ما قابل فهم نیست و ما فقط باید از سنت بهره بگیریم! بنابراین، «ترابط قرآن و سنت» موضوع بسیار مهمّی است که چه خوب است بررسی آن از کنار خانه خدا آغاز شود. بنده در مقدّمه میزان الحکمه ذکر کرده‌ام که چهار

نظریّه هم‌اکنون در این زمینه وجود دارد: ۱. نیاز نداشتن به سنت و کافی بودن قرآن ۲. کافی بودن سنت و عدم نیاز به قرآن ۳. کافی بودن قرآن و نیاز به سنت در موارد خاص ۴. تفصیل میان مراتب فهم قرآن گزینه چهارم چیزی است که ما مطرح کرده‌ایم؛ به این معنی که شناخت قرآن مراتبی دارد. ما در برخی از مراتب فهم قرآن نیاز به سنت نداریم و می‌توانیم با مراجعه به لغت، قرآن را با قرآن تفسیر کنیم و معنای آیه را بدون مراجعه به سنت بفهمیم، امّا اگر بخواهیم به عمق معانی قرآن و نیز اشارات و لطایف و حقایق قرآنی پی ببریم، حتماً نیاز به سنت داریم و رسیدن به این حقایق جز با بهره‌گیری از سنت میسّر نیست. حج ۲۵، ص: ۴۱

فصل اوّل: گزارش روزشمار

دوشنبه ۱۵ ذی قعده «۱»

اشاره

۷/ ۱۰/ ۱۳۸۳

پرواز کاروان نخستین

نخستین گروه زائران و حجّاج ایرانی، شامگاه امروز، با یک فروند هواپیمای ایرباس از فرودگاه مهرآباد عازم مدینه منوره شدند. در مراسم بدرقه نخستین گروه زائران، حجهٔ الاسلام و المسلمین آقای ری‌شهری، نماینده ولیّ فقیه و سرپرست حجّاج ایرانی و آقای سیّد احمد زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت و معاون وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی حضور داشتند. امسال، برای نخستین بار هواپیماهای ایرانی اجازه یافتند در فرودگاه مدینه به زمین بنشینند. بنابراین، تمامی زائران مدینه قبل به طور مستقیم وارد مدینه می‌شوند و همه زائران مدینه بعد مستقیماً از مدینه به ایران پرواز می‌کنند. امسال پروازهای رفت و برگشت حجاج ایرانی با هواپیمایی هما، و نیز هواپیمایی سعودی انجام خواهد شد. هما حدود ۴۹ هزار زائر را به عربستان و سپس به ایران منتقل خواهد کرد. حج ۲۵، ص: ۴۴ در مراسم بدرقه نخستین گروه از زائران ایرانی، حجهٔ الاسلام و المسلمین ری‌شهری گفت: «کسانی که اکنون عازم مدینه منوّره هستند افتخار دارند که پیشتازان سفیران جمهوری اسلامی ایران در عربستان باشند». وی با اشاره به رهنمود مقام معظّم رهبری که محور فعالیتهای فرهنگی امسال حج، باید قرآن باشد گفت: «امسال حضور قرآن در میان زائران و کارگزاران حج، پر رنگ‌تر از سالهای گذشته خواهد بود». ایشان در پایان با ارائه پنج رهنمود خاطر نشان کرد: «کسانی که دست‌اندرکار زائران هستند بدانند که حجّاج میهمانان خداوند و باید تمامی سازمانها و دستگاههای مسؤول جمهوری اسلامی ایران از میهمانان خدا به خوبی پذیرایی کنند». نخستین گروه از زائران ایرانی ساعت ۳۵ دقیقه بامداد سه شنبه ۸/ ۱۰/ ۸۳ وارد فرودگاه مدینه شدند. آنان نخستین زائرانی بودند که توانستند بر فراز آسمان مدینه مسجد النبی را که چون خورشیدی در تاریکی شب می‌درخشید مشاهده کنند.

انتشار نخستین شماره فارسی

عکاظ همزمان با ورود ایرانیان به مدینه، روزنامه سعودی عکاظ، اقدام به نشر ضمیمه فارسی با نام سعودی گازت کرد، که نخستین شماره آن روز سه شنبه ۸/ ۱۰/ ۸۳ برابر با ۱۷ ذی قعده منتشر شد. سال قبل روزنامه البلاد ویژه‌نامه فارسی منتشر می‌کرد. در این شماره می‌خوانیم: - شیخ صالح بن عبدالرحمن الحصّین رئیس شؤون حرمین شریفین گفت: در حج سال جاری طرحی را تدارک دیده‌ایم که طیّ آن نود نفر از علما در طول شبانه روز مسائل شرعی را برای حجاج بازگو خواهند کرد و پاسخگوی آنان خواهند بود. همچنین جمعی از مترجمین در خدمت آنان اند تا فتاوی و مسائل شرعی را برای حجّاج ترجمه کنند. - شرکت هواپیمایی

عربستان در حج امسال، بیش از یک میلیون زائر را با ۴۵۰۰ پرواز انتقال می‌دهد. – مشاعر مقدسه امسال شاهد طرحهای عمرانی گسترده‌ای با هزینه‌ای بالغ بر ۷۵۰ حج ۲۵، ص: ۴۵ میلیون ریال بوده است که مهمترین آن طرح پل جمرات و تغییرات ستونهای جمرات و حوضچه‌های رمی و نصب تابلوهای الکترونیکی برای راهنمایی حجاج است که تعداد افراد روی پل را نشان می‌دهد. دکتر حبیب زین العابدین معاون وزیر امور شهری و روستائی در این باره می گوید: یکی از اقدامات مهمی که امسال صورت گرفت انتقال کشتارگاه شماره ۲ المعیصم به خارج از منطقه مشاعر مقدسه بود که در نتیجه فضا برای تردّد بهتر و آسان‌تر حجاج جنوب شرق آسیا باز شده است. همچنین احداث چهار تونلِ جدید پیاده رو در مسیر مشعر به منی از اقدامات جدید است. طول این تونلها سه کیلومتر است و منطقه المعیصم را به منی و عزیزیه متّصل می کند. در مقابل هر تونل پلی احداث شده که تردّد ماشینها و پیاده‌روها را آسان می کند. دکتر محمد بن عبدالمحسن ترکی معاون مطبوعاتی وزارت امور اسلامی و اوقاف عربستان اعلام کرد: این وزارتخانه در نظر دارد تعداد سیزده میلیون و یکصد و پنجاه و سه هزار نسخه قرآن کریم همراه با ترجمه آن را میان حجاج خانه خدا طی سال جاری توزیع کند. نیز قرار است ۴۱ کتاب به ۲۵ زبان و ۳۹ نوار به ۱۲ زبان میان حجاج توزیع گردد. همچنین به مناسبت موسم حج، بخش فارسی رادیوی حج عربستان کار خود را شروع کرده است. این رادیو پخش برنامه «راهنمای حج» خود را به زبان فارسی از اوّل ماه ذی قعده آغاز کرده و به پخش برنامه‌های فارسی تا پایان ماه ذی حجه، همه روزه از ساعت ۳۰: ۵ بعد از ظهر تا ساعت ۷ ادامه می‌دهد. می‌افزایم که بعد از ظهر امروز دوشنبه خانه کعبه را شاهزاده عبدالمجید بن عبد العزیز امیر منطقه مکّه مکرّمه، به نیابت از پادشاه عربستان با آب زمزم و گلاب ناب ایران شست‌وشو داد. حج ۲۵، ص: ۴۶

سه شنبه ۱۶ ذی قعده

اشاره

۸/ ۱۰/ ۱۳۸۳

عزیمت نیروهای بعثه‌ها و کارگزاران حج

امروز بخش عمده‌ای از نیروهای بعثه مقام معظم رهبری و سایر بعثه‌ها و کارگزاران حج از تهران به مدینه منوّره پرواز کردند. قرار بود پرواز رأس ساعت ۱۲ صورت گیرد، ولی بر اثر نقص فنّی هواپیما [؟!]، پرواز حدود چهار ساعت و نیم تأخیر داشت و هواپیما حدود ساعت ۳۰: ۷ در فرودگاه مدینه به زمین نشست. هرچند تأخیر پرواز در ایران کما بیش برای مسافران عادی شده است ولی مسامحه در این موضوع روا نیست و دست‌اندرکاران باید چنین وضعی را قبلًا پیش‌بینی کنند. حداقل برنامه‌ای برای زائران معطّل در فرودگاه تدارک ببینند و با اطّلاع رسانی درست و همگانی – دست کم اعلامِ مقدار تقریبیِ تأخیر و دلیلِ آن – مسافران را از بلاتکلیفی درآورند. گرچه تأخیر نسبتاً زیاد بود، ولی در این راه، باید هرگونه سختی را به جان خرید و با لذّت تحمّل کرد. از این رو صدای اعتراضی از کسی بلند نشد. برخی از عالمان بزرگ و مسنّ که کهولت سن شرایط ویژه‌ای بر آنان تحمیل کرده است نیز با این پرواز مشرّف شدند از جمله حضرات آیات حاج شیخ علی پناه اشتهاردی و حاج شیخ محمد حسن قدیری. حج ۲۵، ص: ۴۷ امسال در فرودگاه مدینه، مأموران سعودی سخت‌گیری چندانی نمی‌کردند و از بازرسی بدنی و بررسی چمدانها و ساکهای بزرگ خبری نبود. فقط کیفهای کوچک دستی را تفتیش می‌کردند و برخی کتابها را می گرفتند و سپس با تذکر اندکی به آنها، مثل اینکه اینها کتب حدیث یا مناسک یا دعاست باز می‌گرداندند. درست است که وظیفه دست‌اندرکاران کاستن از مشکلات حج است؛ ولی ساختار حج جوری است که نمی‌توان همه مشکلات را از پیش پا برداشت و شاید در همین نکته هم، حکمتی نهفته است.

بسیاری از زائران ایرانی هنگام مواجهه با مشکلاتی مانند تأخیر پرواز، خراب شدن اتومبیل در راه مدینه به مکه یا جده به مدینه، اندکی دیر رسیدن غذا یا نبودن برخی اقلام غذایی، زود کاسه صبرشان لبریز می‌گردد و عنان تحمّل را از دست می‌دهند، که گاهی به مسائل حادّی هم منتهی می‌شود. بهترین یا یکی از بهترین کارها برای پیشگیری از حوادث ناخواسته در این مواقع، توجیهِ قبلی زائران با مشکلات بسیارِ حج در زمانهای گذشته است که مشکلات امروزی در قیاس با آنها یکی از هزار و اندکی از بسیار است. برای اینکه مشکلات سفرو مسکن و غذا و مانند آن برای زائران آسان و تحمّل‌پذیر شود خوب است که روحانیون کاروانها مشکلات بسیارِ حاجیان در زمانهای گذشته را به زائران گوشزد کنند، بدون اینکه بخواهند بر کم کاریها یا تقصیرها و کوتاهیها سرپوش بگذارند. مثلًا برای همین تأخیر پرواز ذکر چند نمونه مشابه در اینجا بسیار بجاست:

مشکلات سفر حج در دوران گذشته

محدّث متبحّر و پارسا حاج شیخ عباس قمی جمعاً چهار بار به حج مشرف شده، و سفر اوّل وی به سال ۱۳۱۸ ق، و از نجف بوده است. دقیقاً معلوم نیست که از چه راهی به مکه سفر کرده، ولی نحوه بازگشتش را خود توضیح داده است؛ از جمله اینکه در جدّه حدود چهل روز در انتظار کشتی بوده و این مدت طولانی را با ناراحتی زیاد به سر آورده است. وی در نامه‌ای خطاب به پدرش- که به وسیله حجاج قمی که قبل از او نوبت حرکت حج ۲۵، ص: ۴۸ داشته‌اند، به ایران فرستاده است- می‌نویسد: فدایت شوم! الیوم، که جمعه ۲۴ شهر محرم الحرام است، در شهر جدّه به سلامتی مشغول دعا هستم و این جمعه چهارم است که بر ما گذشته در این شهر. و [این شهر] بسیار بد آب و هواست و معلوم نیست کی از این شهر خراب بیرون خواهیم رفت. کشتی نیست نقداً، تا کی بیاید. باید کشتی بنشینیم، در روی دریا سیر کنیم تا قریب بیست روز به ایران برسیم: به بوشهر و شیراز و اصفهان و کاشان و قم. چه کنیم؟ جای احِبّا خالی است. الحال، در عجم مردم تمام به تعزیه‌داری و روضه‌خوانی اشتغال دارند؛ در اینجا ما در میان این سنّیان گرفتاریم و شب و روز صدای دایره می‌شنویم چه کنیم؟! همچنین در نامه‌ای خطاب به برادرش، شیخ مرتضی، نوشته است: الآن چهل روز است که در این شهر جدّه گرفتاریم ... نه آبی ... نه درختی ... نه بهاری. روزی نیم قِران پول آب می‌دهیم، نمی‌شود خورد. از حشرات و چرک لباس نزدیک است بمیریم. نه می‌میریم که جانمان خلاص شود، نه به یک آب و هوای خوبی می‌رسیم که لااقل چشممان باز شود. چه بگویم؟ دنیاست! «۱» در دورانهای گذشته موضوع امنیت سفر و راه یکی از مشکلات اساسی حج بوده است و در برخی سالها فقیهان به تحریم سفر از بعضی راهها فتوا می‌دادند. شیخ آقا بزرگ تهرانی در ذریعه رساله‌ای را معرفی کرده است بدین نحو: فتاوی العلماء فی حرمهٔ السفر إلی الحج من طریق الجبل. فی رسالهٔ مختصرهٔ مطبوعهٔ بطهران فی شعبان ۱۳۲۰. «۲» علامه محمد خان قزوینی در وصف سفر حج استادش حاج شیخ فضل الله نوری به سال ۱۳۱۹ ق، و ناامنی راه می‌نویسد: ... و از جمله چیزهایی که آقای میرزا ابوالحسن خان معزّ الیه راجع به این سفر حکایت می‌کنند این است که در یکی از منازل راه (لابد راه جبل) دزد به قافله حج ۲۵، ص: ۴۹ حضرات زده بود و ایشان را تقریباً لخت کرده بوده و تمام اموال و مراکب و حمولات ایشان را به غارت برده و ایشان پیاده مانده بوده‌اند. بعد یادشان نیست چگونه و شاید بعضی از اتراک برای هر یکی از آنها یک خری پیدا کرده بوده‌اند که با آن خر توانسته بوده‌اند به منزل برسند. می‌گویند بعدها پس از مراجعت یک روز که همه آن حضرات که از جمله مرحوم حاجی شیخ شیپور مسخره و حاجی میرزا هادی پسر مرحوم شیخ فضل الله (از شاگردان سابق من) در منزل مرحوم حاجی نجم الدوله مهمان بودند حاجی شیخ شیپور حکایت این واقعه دزدی و غارت اعراب را می‌کرده تا بدانجا رسیده که برای هر یکی خری آوردند و این چنین مطلب را ادا کرده: «خلاصه برای هر یکی از ماها خری آوردند، آقا یک خر (و با دست اشاره به مرحوم شیخ فضل الله کرده)، آقا هم یک خر، آقا هم یک خر، آقا هم یک خر (و در هر کدام از این «آقا» ها با دست اشاره به یکی از آقایان حاضر یعنی مرحوم شمس العلماء و مرحوم آقا علی اکبر بروجردی و غیره می‌کرده) و آقا هم یک کره خر (و در این جمله

اخیر اشاره به حاجی میرزا هادی پسر مرحوم شیخ فضل الله نموده.) «۱» پیش از این زمان یعنی در زمان میرزای قمی صاحب قوانین هم ناامنی راهها مسأله‌ای حسّاس و نگران کننده بوده به طوری که یکی از عالمان معاصرِ میرزا طیّ سؤال مشروحی از وی کسب تکلیف کرده و میرزا هم به تفصیل پاسخ او را داده است. «۲» حج ۲۵، ص: ۵۰

چهارشنبه ۱۷ ذی قعده

اشاره

۹/ ۱۰/ ۱۳۸۳ صبح امروز، تقریباً تمام بخشهای بعثه و ستاد حج فعال شده بودند و همه یا بخشی از کارگزاران آنها در محل کار خود حاضر بودند. هیأت پاسخگویی به مسائل شرعیِ بعثه مقام معظم رهبری نیز صبح همین روز با حضور آیة الله قدیری و حجهٔ الاسلام محمد حسین فلاح زاده و حجهٔ الاسلام محمدی یزدی (احمد آبادی) کار خود را آغاز کرد.

مسأله عامّ البلوای تخییر بین قصر و اتمام نماز

یکی از مسائل شرعی که بیش از هر موضوع دیگری سؤال می‌شود مسأله قصر و اتمام نمازهای چهار رکعتی در حرمین شریفین است. همین روز اوّل تشرّفِ ما به حرم زائران ایرانی همین مسأله را می‌پرسیدند. می‌دانیم که در خصوص این مسأله پنج فتوا و نظر از مراجع معاصر وجود دارد. این مسأله در زمان شیخ صدوق رحمه الله نیز معرکه آراء بوده و ایشان در این باره در خصال می‌نویسد: ... عن أبی عبدالله علیه السلام قال: «من مخزون علم الله (عزّوجلّ) الإتمام فی أربعهٔ مواطن: حرم الله (عزّوجلّ)، و حرم رسوله صلی الله علیه و آله، و حرم أمیرالمؤمنین علیه السلام و حرم الحسین بن علی علیهما السلام». قال مصنّف هذا الکتاب: یعنی أنْ ینوی الإنسان فی حرمهم علیهم السلام مقام حج ۲۵، ص: ۵۱ عشرهٔ أیّام و یُتمّ ولا ینوی مقام دون عشرهٔ أیّام فیقصّر. ولیس ما یقوله غیر أهل الاستبصار بشیء: «أنّه یتمّ فی هذه المواضع علی کلّ حالٍ». «۱» با اینکه خصال کتابی فقهی مانند مقنع و هدایه صدوق، یا کتابی مخصوص احادیث فقهی مانند فقیه نیست بلکه بیشتر صبغه اخلاقی دارد و مشتمل بر روایات اخلاقی است، با این همه شیخ صدوق این توضیح را ضروری دیده و نظر خویش را بیان کرده است و این نشان دهنده اهمیت مسأله و اختلافی بودن آن در عصر شیخ صدوق و پیش از آن است و ایشان مخالفان نظر خود را «غیر أهل الاستبصار» خوانده است. باری، این مسأله اعنی تخییر مسافر بین قصر و اتمام در اماکن اربعه در زمان ما هم معرکه آراست و تشتّت و اختلاف فتاوی در آن، مردم و بخصوص روحانیون کاروانهای حج و عمره را سردرگم کرده است. مراجع معاصر (حفظهم الله) جمعاً در این مسأله در خصوص مکه و مدینه پنج فتوا دارند: الف) عدم تخییر مطلقاً، و اینکه فرقی بین اماکن اربعه و شهرهای دیگر نیست. ب) تخییر فقط در مسجد الحرام و مسجد النبیّ صلی الله علیه و آله قدیم نه قسمتهای توسعه یافته. ج) تخییر فقط در مسجد الحرام و مسجد النبیّ صلی الله علیه و آله، اعمّ از قسمتهای توسعه یافته و مسجد اصلی در قدیم، نه در شهر مکه و مدینه. د) تخییر فقط در شهر مکه و مدینه قدیم، نه قسمتهای توسعه یافته مکه و مدینه فعلی. ه) تخییر در تمام شهر مکه و مدینه فعلی. باری، قائل قول اوّل روایات دالّ بر صحّت اتمام در اماکن اربعه را- مانند شیخ صدوق- حمل می‌کنند بر ترغیب در ماندن و قصد اقامه ده روز در این اماکن مقدّس، نه اتمام بدون قصد اقامه عشره چنان که قائلان سایر اقوال هم هیچ یک مطابق ظاهر روایت خصال فتوا نداده‌اند؛ زیرا ظاهر روایت خصال تعیّن اتمام در اماکن اربعه است نه تخییر بین قصر و اتمام. به هر حال قائلان این پنج قول اتفاق نظر دارند که قصر در اماکن مذکور مطابق احتیاط و به اتفاق آراء، صحیح و مجزی است. از این رو برخی فضلا در حج و عمره- هم حج ۲۵، ص: ۵۲ برای عمل به احتیاط و هم برای نجات از سردرگمی مردم و تحیّر آنان- به مردم توصیه می‌کنند که از خیر تخییر بگذرند و عطایش را به لقایش ببخشند و نمازشان

را قصر بخوانند؛ چون اتمام اگر هم فضیلتی داشته باشد قطعاً مخالف احتیاط است.

رعایت نکردن برخی از آداب حضور در مدینه

روزهای آغاز حضور ایرانیان در مدینه، کمیِ جمعیت ایرانیها محسوس است امّا بقیع شلوغ است و زائران سایر کشورها کمابیش نیز بقیع را زیارت می کنند. این روزها درِ بقیع دو نوبت، پس از نماز صبح و عصر به روی مردان باز می‌شود، ولی در را نسبتاً زود می‌بندند و برخی از زائران ناراضی‌اند. نیز برای ورود به بقیع، تنها یک پله از سه پله بقیع باز است و ورود با ازدحام جمعیت و فشار همراه است. متأسّفانه هنوز هم برخی ایرانیان در بقیع شریف و کنار آن نماز می‌خوانند، و هرروز پس از نماز صبح گروهی از زنان ایرانی متحیرانه پرس و جو می کنند که کی و از کدام در برای زیارت روضه نبوی می‌توان مشرف شد و گویا راهنمایی نشده‌اند یا در جلسات روحانی کاروان شرکت نکرده‌اند. سزاوار است روز اوّل ورود به مدینه، ساعاتی که بانوان می‌توانند به روضه مطهره مشرّف شوند و اینکه از کدام درها باید تشرّف یابند، ساعات بازکردن و بستن درهای مسجد النبی (صلوات الله علیه و آله)، وقتهای خلوتِ روضه مطهّره، اوقات نمازها و فواصل بین اذان و نماز، ساعات باز بودنِ بقیع و مسائلی از این دست را برای زائران بازگو کنند. همچنین در خصوص آداب تشرّف و حضور در نمازهای جماعت، نکته‌های لازم را به زائران تفهیم کنند. خود بنده شاهد بودم که روزی پیش از نماز ظهر، در روضه مطهره در صف نماز جماعت، عده‌ای از ایرانیان با صدای بلند صلوات فرستادند و می‌پنداشتند که هنر و شجاعت به خرج داده‌اند. شرطه‌ها هم خشمگین شدند و یکی از آنها نزد من آمد و گفت: «علّموهم الأدب». یعنی ادب محضر پیامبر صلی الله علیه و آله را به آنان بیاموزید! که از نکات لازم الرعایهٔ و موضوعی است که این آیه شریفه به آن تنبّه داده است: «یا ایّها الذین آمنوا لا ترفعوا أصواتکم فوق صوت النبی ولا تجهروا له بالقول کجهر حج ۲۵، ص: ۵۳ بعضکم لبعض أن تحبط أعمالکم وأنتم لا تعلمون». «۱» – ای مؤمنان صدایتان را از صدای پیامبر، فراتر نبرید و در گفتار با او، بلند سخن مگویید چنان که با یکدیگر بلند سخن می گویید، مبادا کردارهایتان بی آنکه خود دریابید تباه گردد. مورد دیگری را نیز شاهد بودم که پیرمردی چند دقیقه‌ای مانده به نماز ظهر می‌خواست از باب جبرئیل وارد مسجد شود در حالی که صفهای نماز جماعت تا بیرون در هم کشیده شده بود. یکی دو بار شرطه‌ها به او اشاره کردند که از این در وارد نشود ولی او متوجه نشد و مکرّر به فارسی می گفت: «می‌خواهم در مسجد پیغمبر نماز بخوانم» و می‌خواست وارد شود که ناگهان شرطه‌ای او را هُل داد و حدود دو متر به بیرون به سمت بقیع پرتاب کرد. حادثه ناراحت کننده‌ای بود و علّت رخداد آن هم توجیه نشدن پیرمرد زائر. من هم مشغول نماز بودم وگرنه به او تفهیم می کردم که از در دیگری وارد شود. نمونه دیگر از این مسامحات، ریختن گندم فراوان- برای کبوترها- روی پله‌ها و راهروهای بقیع است که برکت لازم الاحترام خدا پایمال می‌شود. البته این موضوع اختصاصی به ایرانیان ندارد. متأسفانه برخی از زائران به حضور در جلسات آموزشی کاروان اهتمام کافی ندارند وگرنه روحانیان کاروانها معمولًا تلاش می کنند تا نکاتی از این قبیل را به آنان گوشزد کنند.

انفجارهای ریاض و جدّه

در آستانه حج امسال، انفجارهای ریاض و جدّه، مقامات سعودی را نگران کرد و آنان نیز نگرانی خود را در باب تأمین امنیت مراسم دعای کمیل به مقامات ایرانی منتقل کردند و تدابیر لازم در این زمینه اندیشیده شد. حدود یک ماه پیش از ورود حجّاج به عربستان، در جدّه، و سپس در ساعت ۲۱ روز چهارشنبه ۹/ ۱۰/ ۸۳ در ریاض چند انفجار به وقوع پیوست. ویژه نامه فارسی روزنامه حج ۲۵، ص: ۵۴ عکاظ در شماره چهارم خود در تاریخ جمعه ۱۹ ذی قعده ۱۴۲۵ (۱۱/ ۱۰/ ۸۳) در این باره چنین نوشت: نیروهای امنیتی عربستان سعودی چهارشنبه شب محل دو خودروی بمبگذاری شده در نزدیکی وزارت کشور در ریاض را تحت محاصره در

آوردنـد. قابل ذکر است که انفجارهای پایتخت عربسـتان آسـیبی به ساختمان وزارت کشور نرسانـد. انفجار دو خودروی بمبگذاری شـده در حالی صورت گرفت که منابع رسـمی سـعودی اعلام کردند: نیروهای امنیتی کشور بامداد چهارشـنبه یک فرد مسـلح را در ریـاض به قتـل رساندنـد و همچنین دو فرد مسـلح تحت تعقیب نیروهـای امنیـتی در شـهر جـده بـازداشت شدنـد. در همین خصوص وزارت کشور عربستان روز پنجشـنبه با انتشار بیانیه‌ای انفجار دو خوردی بمبگـذاری شده در ریاض را تأیید کرد. یک مقام مسؤول در وزارت کشور اعلام کرد: در ساعت ۲۱ چهارشنبه به وقت محلی تروریستها یک خودروی بمبگذاری شده را در بیرون ساختمان وزارت کشور عربسـتان منفجر کردنـد که شـماری زخمی برجـای گـذاشت. بر اسـاس این بیـانیه پنـج نفر از نگهبانان وزارت کشور مجروح و به بیمارسـتان منتقـل شدنـد. در این بیـانیه اضـافه شـده است: همزمـان بـا این حـادثه، افرادی که قصـد نزدیک کردن یک دسـتگاه خودروی بمبگـذاری شـده به مقر نیروهای ویژه در شـرق ریاض را داشـتند، با محافظین این ساختمان درگیر شدند و راننده خـودرو مزبور مجبور به منفجر کردن آن در ۳۵۰ متری ساختمـان شـد. این انفجار در زمانی روی داد که ترافیک در منطقه پر تردد مزبور سـنگین بود. از این جهت ۱۲ نفر از محافظین درون ساختمان و جمعی از شـهروندان که در اطراف آن بودنـد مجروح شدنـد. یـک منبع مسؤول در وزارت کشور اضـافه کرد: نیروهـای امنیتی هفت تن از عوامـل این حـادثه را تحت تعقیب قرار داده و در رأس ساعت ۲۲ به وقت محلی در منطقه شـمالی شـهر ریـاض بـا آنـان درگیر شدنـد که در نتیجه تمـامی تروریسـتها به قتـل رسـیدند و از خودروی آنها مقادیری سلاح و مهمات و مواد منفجره کشف و ضبط شد.

جایزه جهانی ملک فیصل

سعودی گازت ویژه نامه فارسـی عکاظ در شـماره امروز خود نوشت: روز سه‌شنبه ۳۰ ذوالقعده برابر با یازدهم ژانویه ضـیافت شامی به افتخـار هیـأت داوری اعطـای جایزه ملک فیصل در حضور شاهزاده خالـد الفیصل برگزار، و طی آن برنـدگان جایزه سالیانه ملک فیصل اعلام خواهـد شـد. این جایزه جهانی سالیانه به پنـج موضوع اختصاص می‌یابـد: ۱. خدمات اسلامی؛ ۲. مطالعات اسلامی؛ ۳. ادبیات عرب؛ ۴. پزشکی؛ ۵. علوم. جایزه عبارت است از تقدیر نامه‌ای که با خط زیبا و در یک قاب ارزشمند چرمی تقدیم می‌شود به اضافه یک مدال طلائی عیار ۲۴ به وزن ۲۰۰ گرم و یک چک به مبلغ ۷۵۰ هزار ریال سعودی (دویست هزار دلار آمریکا). قابل ذکر است که این جایزه در جهان جایگاهی برابر با جایزه نوبل دارد و همان افتخار نصـیب برندگان می‌شود. مقامات سـعودی از هم اکنون در پی چاره اندیشی برای پرهیز از حوادث ناگوار در منی هستند، هرچند به قیمت تغییر فتاوی علمای اهل سنت و بطلان حج. ویژه نامه فارسـی عکاظ در شـماره امروز خود نوشت: حاتم بن حسن قاضی معاون وزارت حج گفت: بنابر رهنمودهای والاحضرت عبدالمجیـد بن عبـدالعزیز امیر مکه مکرمه و رئیس کمیته مرکزی حـج، به منظور جلوگیری از ازدحام زائران، تبلیغ و تشویق شوند تا از ساعت هفت بامـداد عید قربان تا ساعت نه به طرف پل جمرات حرکت نکنند. وی افزود: زائران می‌توانند رمی جمرات خود را تا صبـح روز یازدهم ذی‌الحجه به تعویق بیاندازند همچنین می‌توانند از مزدلفه راهی مکّه شوند و طواف افاضه، سـعی و حلق و تقصـیر خود را به پایان رساننـد، سـپس بعـد از انتهای ازدحام به منی برگردنـد و رمی جمرات نمایند. در اجتماع یاد شده از چگونگی آگاه سازی زائران بحث و گفتگو صورت گرفت. حج ۲۵، ص: ۵۶

پنج شنبه ۱۸ ذی قعده

اشاره

۱۰/ ۱۰/ ۱۳۸۳

ورود سرپرست حجّاج ایرانی به مدینه منوّره

نماینده مقام معظم رهبری و سرپرست حجّاج ایرانی، حجهٔ الاسلام و المسلمین محمدی ری‌شهری پیش از ظهر امروز پنج شنبه ۱۰/ ۱۰/ ۸۳ (: ۱۸ ذی قعده) وارد فرودگاه مدینه منوره شدند و مورد استقبال سفیر ایران در عربستان و سرکنسول ایران در جدّه و برخی اعضای بعثه مقام معظّم رهبری قرار گرفتند. ایشان مقارن ظهر وارد قصر الدخیل (محل استقرار بعثه و ستاد حج در مدینه) شدند و اعضای بعثه و ستاد حج در طبقه همکف از ایشان استقبال کردند. همچنین سید احمد زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت، حجهٔ الاسلام والمسلمین قاضی عسکر معاون آموزش و پژوهش بعثه، و عده‌ای از علما از جمله حضرات آیات و حجج اسلام، کریمی، قرائتی، غیوری و مسعودی ایشان را همراهی می‌کردند. سعودی گازت ویژه نامه فارسی روزنامه سعودی عکاظ در صفحه اوّل شماره چهارم خود (جمعه ۱۹ ذی قعده: ۱۱/ ۱۰/ ۸۳) گزارشی همراه با تصویر از ورود سرپرست حجّاج ایرانی به مدینه منعکس کرده است. عنوان این گزارش چنین است: «حجهٔ الاسلام ری‌شهری پس از ورود به مدینه: حفظ و تقویت وحدت و یکپارچگی دنیای اسلام با حج ۲۵، ص: ۵۷ محوریت قرآن کریم در رأس برنامه‌های بعثه مقام معظم رهبری در حج سال جاری قرار دارد». این روزنامه افزوده است: وی تصریح کرد: احیای حج ابراهیمی هدف اصلی یکصد هزار زائر ایرانی خانه خدا از شرکت در حج امسال است و امیدواریم در سایه برادری و صمیمیت میان دو میلیون زائر خانه خدا بتوانیم صدای واحدی را در مخالفت با ظلم و ستم استکبار و صهیونیسم علیه ملتهای مظلوم فلسطین و عراق به گوش امت اسلام برسانیم. حجهٔ الاسلام و المسلمین محمدی ری‌شهری همچنین از برگزاری مراسم روح‌بخش دعای کمیل در جوار حرم نبوی و در کنار قبرستان بقیع سخن به میان آورد و تأکید کرد: این مراسم نخستین برنامه فرهنگی بعثه مقام رهبری در حج سال جاری خواهد بود. بعد از ظهر همین روز رأس ساعت ۳۰: ۳ جلسه عمومی اعضای بعثه و ستاد حج در سالن اجتماعات هتل قصر الدخیل، و سپس در ساعت ۴۵: ۴ اولین جلسه شورای هماهنگی بعثه، در دفتر بعثه برگزار شد. آقای ری شهری در جلسه عمومی اعضای بعثه و ستاد، طیّ سخنانی از همه کارگزاران حج تشکر کردند و افزودند: بی شک، تنها بعثه و سازمان حج و زیارت، در برگزاری حج ذی نقش نیستند، بلکه ارگانها و مراکز متعددی دست به دست هم داده‌اند تا حج به نحو شایسته‌ای برگزار شود مانند سفارت و کنسولگری جمهوری اسلامی ایران در عربستان، بخصوص جناب آقای صادقی، سفیر محترم که اخیراً این مسؤولیت را بر دوش گرفته‌اند و نیز حجهٔ الاسلام آقای مهدوی سرکنسول ایران در جدّه. ایشان با اشاره به اینکه به دنبال رهنمود سال گذشته رهبر معظم انقلاب، حج امسال حج قرآنی است و محور کارها و تبلیغات ما باید قرآن کریم باشد، گفتند: به مصداق «تِلْکَ عَشَرَهٌ کامِلَهٌ» «۱» ده نکته قرآنی یادداشت کرده‌ام تا برای بهتر برگزار شدن حج، مورد عنایت قرار گیرد که عبارتند از: حج ۲۵، ص: ۵۸ ۱. تلاش برای ارائه کار بهتر. ما در حال امتحان هستیم که کدامیک بهتر کار می‌کنیم، کار بهتر نه بیشتر «الذی خَلَقَ المَوْتَ والحَیوهَ لِیبلُوَکُمْ أَیّکُمْ أحسَنُ عَمَلًا» «۱» . کار برای زوّار برای ما واجب است. پس اوّل باید به کار پرداخت و سپس به عبادت مستحب. ۲. تلاش توأم با اخلاص. یعنی کار با کیفیت، و اولین نکته کیفیت، اخلاص و کار برای خداست «والذین جاهَدوا فِینا لَنَهدِینَّهم سُبُلَنا» «۲». ۳. احترام به زائران خانه خدا. زائران مهمانان خدا هستند و وظیفه همه کارگزاران حج، احترام گذاشتن به آنهاست «وَمَنْ یُعظِّمْ شَعائِرَ اللهِ فَإنّها مِنْ تَقْوی القُلُوب» «۳» شعائر جمع شعیره به معنای علامت و نشانه است و از همین رو صفا و مروهٔ از «شعائر الله» هستند. «إنّ الصفا و المروهَ مِن شَعَائِرِ اللّهِ» «۴» . وقتی صفا و مروهٔ از شعائر الهی‌اند آیا زائران از شعائر نیستند؟ ۴. پرهیز از اسراف. رهبر انقلاب در ملاقات سال گذشته کارگزاران حج با ایشان، بر این امر تأکید داشتند «کُلُوا وَاشْرَبُوا وَلا تُسْرِفُوا» «۵» . اسراف یعنی «التجاوز عن الحدِّ فی کلّ شیء» از این رو خداوند به فرعون «مسرف» اطلاق کرده است. ۵. امر به معروف و نهی از منکر. همه به خصوص گروههای ارشاد باید به آن عنایت کنند «والمؤمنون والمؤمنات بعضهم أولیاء بعض یأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر». «۶» ۶. انس با قرآن و قرائت آن. «فاقرؤوا ما تیسّر من القرآن». «۷» ۷. فروتنی. تحصیل تواضع و فروتنی یکی از فلسفه‌های حج است «وعباد الرحمن حج ۲۵، ص: ۵۹ الذین یمشون علی الأرض هوناً». «۱»

۸. حضور قلب در نماز. «قد أفلح المؤمنون* الذین هُم فِی صَلاتِهِم خاشعون» «۲» .علاوه بر حضور قلب، نماز اوّل وقت مورد تأکید است. مبادا به بهانه کار نماز در حرمین به تأخیر بیفتد که خطرناک و دون شأن کارگزار خداست. حضرت آیهٔ الله بهجت به نقل از استادشان مرحوم آیهٔ الله سید علی قاضی رحمه الله می‌فرمودند: «هرکس بر نماز اوّل وقت مواظبت کند به عالیترین مقامات می‌رسد». ۹. اجتناب از لغو و بیهوده. تصمیم بگیریم کار لغو و بیهوده نکنیم چه رسد به حرام. «والذین هم عن اللغو معرضون» «۳» . حضرت آیهٔ الله بهجت فرمودند: «ممکن است ارتباط دو آیه «الذین هم فی صلاتهم خاشعون* والذین هم عن اللغو معرضون» این باشد که تا انسان مطلقاً لغو را ترک نکند موفق به خشوع در نماز نمی‌شود. ۱۰. شب زنده داری و تهجّد. بیداری سحرگاهان و استغفار در آن و بهره‌مندی از فیض این وقت، مورد تأکید فراوان قرآن است. «کانوا قلیلًا من اللیل ما یهجعون* وبالأسحارهم یستغفرون» «۴» «وَالذین یَبِیتُون لِربّهم سُجّداً وَ قِیاماً» «۵». در این مراسم حجهٔ الاسلام آقای مهدوی سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در جدّه به نماینده ولیّ فقیه خیر مقدم گفت و افزود: تلاش وزارت امور خارجه بر تقویت روابط دو کشور در ابعاد مختلف و استفاده از این موقعیت برای حضور هرچه بهتر و گسترده‌تر زائران ایرانی در حج تمتّع و عمره متمرکز است.

اولین جلسه شورای هماهنگی بعثه

عصر پنج شنبه پس از جلسه عمومی اعضای بعثه و ستاد، بلافاصله، اولین جلسه شورای حج ۲۵، ص: ۶۰ هماهنگی بعثه- در حج امسال- در دفتر بعثه برگزار شد. در این جلسه، ابتدا گزارشی کوتاه از کارهای انجام شده تاکنون به استحضار حضّار رسید. از جمله اینکه: پیش پروازهای حج امسال از روز اوّل دی ماه ۸۳ به مدینه پرواز و مقدمات کار را فراهم کردند. همچنین به دنبال توصیه و رهنمود مقام معظم رهبری، طرحهای تبلیغاتی برای اهتمام و توجه به قرآن در حج، درسی نوع تراکت در تیراژی وسیع منتشر و در کاروانها توزیع شده است. آقای امینیان مسؤول ستاد مدینه گفت: با توجه به تضییقات و سختگیریهای مأموران سعودی در بقیع و اطراف آن، با معاون امیر مدینه صحبت کرده و نکاتی را به ایشان یادآوری کرده‌ام. وی در پاسخ اظهار داشت: «شما به محدودیتهای ما هم نظر داشته باشید و ما اکنون از جهات گوناگون در فشاریم». بیشتر وقت جلسه به بیان نحوه برگزاری دعای کمیلِ شب، و مسائل پیرامونیِ آن اختصاص داشت. با توجه به انفجارهای روز پیش در ریاض، و مدتی قبل در جدّه، و نیز در کربلا و نجف، بر تأمین امنیت جلسه تأکید شد و متصدیان امر اظهار کردند که تدابیری اندیشیده‌اند. آقای ری شهری در این جلسه گفتند: نباید برای زائران ایجاد دلهره و اضطراب شود. إن شاءالله که حادثه‌ای پیش نمی‌آید و امروز صبح قبل از حرکت از ایران سفارش کردم پنج گوسفند قربانی کنند تا رخداد ناگواری صورت نگیرد. آقای امینیان گفت: معاون امیر مدینه در دیداری که با وی داشتم اظهار داشت: «سال گذشته ما مراسم دعای کمیل را مستقیماً کنترل و تماشا می‌کردیم و هنگامی که به خیر و خوشی پایان یافت، خیلی خوشحال شدیم و شاید ما بیشتر نگرانِ امنیت شما باشیم تا خود شما».

انتشار نخستین شماره زائر

امروز همزمان با ورود سرپرست حجّاج ایرانی به مدینه منوّره، نخستین شماره نشریه زائر منتشر شد. در صفحه اوّل این شماره درباره هدف و چگونگی نشر زائر ذیل عنوان حج ۲۵، ص: ۶۱ «سخن اوّل: زائر همراه زائران» می‌خوانیم: با فرا رسیدن موسم حج و حضور دوباره زائران ایرانی بیت الله الحرام و حرم مطهّر نبوی در سرزمین وحی، نشریه زائر نیز فعالیت خود را به منظور اطلاع رسانی به حدود نود و پنج هزار نفر از هموطنانمان که نزدیک به یک ماه در این سرزمین حضور می‌یابند آغاز کرده است. زائران ایرانی در طول این مدت قادر خواهند بود آخرین اخبار و اطّلاعات مربوط به میهن خویش را از طریق این نشریه دریافت دارند. همچنین انعکاس مهمترین وقایع جهانی به ویژه در حوزه جهان اسلام نیز در دستور کار این نشریه قرار دارد و بدین طریق تلاش می‌شود تا

در زمـانی که زائران ایرانی همراه بـا دیگر برادران و خواهران دینی خود، در یـک جـا گردهم آمده‌انـد، بـا آگـاهی از مسائل جهان اسـلام و علی الخصوص تهاجمـات نظامی، سیاسـی و فرهنگی بیگانگان به ملتهای مسـلمان، احساس نزدیکی و همـدردی بیشتری با یکـدیگر داشـته و بـا نگـاه عمیقتری تحوّلات جهـانی را پی بگیرنـد. بخش دیگر از وظیفه زائر اطلاع رسانی در مورد مسائل و امور مربـوط به زائران گرامی در طـول مـدت حضـور در مـدینه و مکه است. بـدین منظور، زائر ضـمن انعکـاس اطلاعیه‌هـا، سـخنرانیها و توصـیه‌های گونـاگون، طی مصاحبه‌هـایی بـا مسؤولان محترم بعثه مقام معظم رهبری و همچنین سازمان حـج و زیارت، زائران را در جریـان تمـامی امکانـات و تسـهیلاتی کـه برای آنهـا فراهـم شـده است، قرار خواهـد داد. از طرف دیگر، زائر این را نیز وظیفه خـود می‌دانـد که انعکاس دهنـده نظر، پیشـنهاد و انتقاد زائران محترم به مسؤولان مربوطه باشـد تا بـدین ترتیب ارتباطی سالم و سازنـده را میـان آنهـا به وجود آورد. درج مقالات و مطالب درباره مسائل مختلفی که زائران عزیز در طول این مـدت با آن مواجهنـد نیز بخش دیگری از وظائف زائر است. تلاش ما بر آن است که از این طریق، زمینه‌های تأمل و تدقیق بیشتری فراهم آید تا به امید حق، همگی بـا انـدوخته‌ای عظیم از الطـاف و مراحـم خـالص الهی به شـهر و دیار خویش بازگردیم. بنابراین زائر تا انتهای سـفر با شـماست و در مقابـل انتظـار دارد تـا شـما عزیزان زائر و حـج گزار نیز بـا ارسـال مطـالب خود در قـالب یادداشـتهای تحلیلی، شـعر و قطعـات ادبی، خـاطرات و نکته‌ها، با ما همراه باشـید. به امیـد دیـدار. حـج ۲۵، ص: ۶۲ می‌افزایـم کـه دربـاره این نشـریه و چنـد و چـون آن و نیز دست‌اندرکاران امسال آن، در فصل دوم این کتاب به تفصیل سخن خواهیم گفت.

ناشر نخستین نشریه فارسی در مکه در یکصد سال پیش

میرزا علی لبیب الملک شیرازی معروف به مظفری از روزنامه‌نگاران ایران در عهد قاجار است که به دلیل انتخاب این حرفه به زندان افتـاد، تبعیـد شـد و دربـدریها کشـید. او اولین روزنامه‌نگـار ایرانی است که به جُرم فعالیتهـای مطبوعاتی تبعیـد شـد. لبیب الملک از بنیان‌گذاران انجمن اتحادیه اسـلامیه بوشـهر و مدیر نشـریه مظفری در این شـهر بود. روزنامه می‌نوشت، رساله تدوین می‌کرد، شب نامه انتشار می‌داد و در روشـنگری مردم جنوب ایران در آن روزگار سـهم بسزایی داشت. او اولین ایرانی است که در ذی حجه سال ۱۳۲۶ ق/ ۱۹۰۸ م در مکه معظمه روزنامه منتشـر کرد. در نشریه حکمت (چاپ مصر) شماره ۹۲۶ (۱۵ محرم ۱۳۲۷ ق) ذیل «صوت حق یـا بانـگ مظفری از مکه» نوشـته‌اند: ... آزاده مردِ یگـانه راد، حاج میرزا علی آقا شـیرازی مـدیر جریـده مظفری پس از ثلمه ۲۳ جمـادی الأُولی چون جـان پاکش را در خطر دیـد، به موجب «الفرار مما لایطاق من سـنن المرسـلین» دست از یار و دیار آل و عیال برداشـته به رهنمایی این یک بیت شـعر: روم به هنـد که جای سـیاه بختان است سـیاه بختم و در هنـد جای من خالی است به بومبای [بمبئی و کلکته رفته و چنـد مـاهی در آنجـا همـدم و همـدرد بـا تیمـارکش آوارگان وطن اقـدس بود. بعـد به همراهی جناب مـدیر تحریریه جریده تمدن به مصـر آمده و چند هفته چشم از دیدارشان روشن و دل از گفتارشان خرم شد. نخست جناب مدبر الممالک دل دوسـتانش را از فراق داغـدار نموده رو به سوی اسـتامبول پوییـد و جناب مدیر مظفری ... پس از ادای حج به رمی جمرات دیده دشـمنان را کور نموده و شماره اوّل به عنوان «ناله اسلام در کعبهٔ الاسلام» پرداخته .... سبحان الله این چه سر پر شوریست که پس از این همه مصائب دمی از فکر وطن محبوب نیارمیـد .... حج ۲۵، ص: ۶۳ در نشریه چهره‌نما (سال ۶، شماره ۳ غره صفر ۱۳۲۷ ق) نیز نوشته‌اند: شاخ گل هر جا که می‌روید گل است خمّ می هرجا که می‌جوشد مُل است یگانه آزاد مرد غیور، و آواره بلاکش از وطن مهجور، حاج میرزا علی آقا، مـدیر روشن ضـمیر روزنامه مظفری، از همین روزنامه موقتی پیداست که هر جا قدم فرسوده ذکرش «یا وطن» بوده و اوقات توقف مصـر مکرر به تحریص گمنام در صـدد نشـر افکار بودنـد ولی تألّمات مشاهـدات مصـر به ایشان و مـدیر جریده تمدن اصابت کرد و هر دو به فاصـله دو روز حرکت کردند و ما را به آتش فرقت افکارشان مبتلی ساختند .... در این شـماره چهره‌نمـا سـپس مطلبی به نقـل از «روزنامه شـریفه مظفری منطبعه مکه یا ناله ملت» به چاپ رسـیده است. میرزا علی آقا لبیب الملک

شیرازی پس از انتشار نشریه در مکه تا پایان عمر دست از مبارزه نکشید و در بوشهر و کربلا به نشر آن مبادرت کرد تا این که در سال ۱۳۳۶ ق/ ۱۲۹۶ خورشیدی در کربلا جان به جان آفرین تسلیم کرد و سعادت یافت در جوار سیدالشهداء (علیه آلاف التحیهٔ والثناء) به خاک سپرده شود. «۱»

برگزاری اولین مراسم دعای کمیل در مدینه

نخستین مراسم دعای کمیل امسال مدینه در شب جمعه در ساعت ۲۲ تا ۲۳ به شکلی منظّم و آرام با تدابیر امنیتی مأموران سعودی برگزار شد. یکی از دستورالعملهای بعثه این است که هرگاه ده هزار نفر یا بیشتر زائر ایرانی در مدینه باشند، دعای کمیل در مدینه در جوار بقیع برگزار خواهد شد. از این رو با توجه به اینکه تا ساعت پنج بعد از ظهر پنج شنبه ۱۰/ ۱۰/ ۸۳ حدود سیزده هزار زائر ایرانی به مدینه وارد می‌شوند، از روزهای قبل در بعثه برنامه‌ریزی برای برگزاری دعای کمیل آغاز شده بود و برای برقراری نظم سیصد نفر از زوّار توانا و مستعد به کار گرفته شدند. مراسم با تلاوت آیه شریفه «قل یا عبادی الذین أسرفوا علی أنفسهم لا تقنطوا من رحمهٔ الله حج ۲۵، ص: ۶۴ إنّ الله یغفر الذنوب جمیعاً» «۱» آغاز شد. سپس یکی از مداحان اهل بیت مرثیه سرایی کرد. آنگاه طنین لذّت بخش دعای کمیل با لهجه‌ای عربی فضای عطر آگین کنار بقیع و بین الحرمین را نیایشی کرد و اشک توبه و پشیمانی بر گونه‌ها جاری شد و جانها را شستشو داد. پس از دعا نیز یکی دیگر از مداحان به مرثیه خوانی پرداخت و در پایان حجهٔ الاسلام و المسلمین ری شهری به فارسی و عربی دعا کردند. جلسه طبق وقت مقرّر در ساعت ۲۳ پایان یافت و زائران با نظم و آرامشی ستودنی به هتلهای محل اقامت خود بازگشتند. این مراسم را چند گروه از نیروهای سعودی نیز فیلمبرداری می‌کردند، از جمله یک گروه بالای پله‌های بقیع در کنار در ورودی آن، و گروهی دیگر در صحن مسجد النبی بر بالای چهارپایه‌ای بسیار مرتفع. تفاوت حج پیش از انقلاب با پس از آن، در دو جا نمود و جلوه افزونتری دارد: دعای کمیل مدینه و برائت مکّه. بلکه این دو، مظهر حج گزاری ایرانیان است: یکی مبارزه با دشمن درون، دیگری مبارزه با دشمن بیرون، یکی با ناله و اشک و خشوع، دیگری با فریاد و اعتراض و صلابت. از این رو همه بر برگزاری باشکوه و آبرومند این دو مراسم تأکید می‌ورزند که بدون شک، آبرویی برای نظام جمهوری اسلامی ایران و تشیّع است. بنابراین باید برای بهتر برگزار شدن و معنویت بیشترِ آن تلاش کرد. معمولًا روابط عمومی بعثه نکاتی را به زائران گوشزد می‌کند. امسال نیز طی اطلاعیه‌ای به زائران اعلام کرد: ۱. حداکثر تا ساعت ۳۰: ۲۱ با هدایت روحانیون محترم و نظارت مدیران محترم کاروانها، در محل برگزاری مراسم حضور یافته و استقرار ایشان پایان پذیرفته باشد. ۲. در مسیر حرکت به سوی بقیع و هنگام مراجعت به کاروانها، به منظور ارائه تصویری شایسته از رشد و نظم و متانت ملت مسلمان ایران و با هدف رعایت مقررات و موازین، از سر دادن هر گونه شعار و حتی ذکر صلوات با صدای بلند خودداری نمایند. حج ۲۵، ص: ۶۵ ۳. در طول مسیر رفت و برگشت، به منظور حفظ سلامتی و تندرستی خود، مقررات راهنمایی و رانندگی را کاملًا رعایت نموده و حرکت در مسیر به نحوی باشد که مطلقاً موجب ترافیک نگردد و هنگام استقرار در محل برگزاری دعا، به تذکرات نیروهای راهنما و انتظامات کاملًا توجه نمایند. ۴. مدیران محترم کاروانها با تهیه حداقل دو تابلوی راهنما، به منظور راهنمایی زائران محترم، به آنان توصیه نمایند تا با توجه به شرایط جوی و هوای متغیر مدینه در این ایام، ملبس به پوشش مناسب باشند و زیرانداز مناسب نیز با خود به همراه آورند. ۵. زائران محترم، از برگزاری مراسم جداگانه در مقابل قبرستان شریف بقیع اجتناب نمایند و صرفاً به دعایی که از طریق تریبون اجرا و پخش می‌شود توجه فرمایند. ۶. در طول برگزاری مراسم دعا، ضمن رعایت نظم و سکوت شایسته، شرایطی را فراهم سازند تا این مراسم معنوی با شکوه تمام برگزار گردد. ۷. پس از پایان مراسم دعا، به احترام حرم شریف نبوی، کلیه وسائل را از محل استقرار خود جمع آوری نمایند. ۸. با توجه به این که مراسم یاد شده به صورت زیبا و از زوایای مختلف فلیمبرداری خواهد شد و زائران محترم ایرانی می‌توانند فیلم کامل مراسم را دریافت فرمایند، لذا به منظور حفظ نظم مراسم و جلوگیری از اخلال در

برگزاری آن، مؤکداً توصیه می‌شود از عکسبرداری و فیلمبرداری جداگانه خودداری فرمایند. رجاء واثق دارد، بذل عنایات ویژه حجاج ایرانی بیت الله الحرام و توجه به تذکرات روحانیان محترم و مدیران محترم کاروانهای حج و نیروهای انتظامات مردمی موجب خواهد شد تا مراسمی باشکوه و به یاد ماندنی برگزار شود و آنان پاداش خود را با استجابت دعاهای خویش از خداوند بزرگ و قاضی الحاجات دریافت نمایند. با این تذکرات، باز هم برخی زائران ایرانی رعایت نمی‌کنند و گاهی فضای معنوی دعا را مخدوش می‌کنند. مثلًا در اثنای دعا با تلفن همراه با ایران صحبت می‌کنند. خوب است آغاز مراسم تذکر داده شود همه تلفنهای همراه را خاموش کنند. جالب اینکه زائری کنار من نشسته بود. وی پیش از دعا به ایران زنگ زد و گفت: «چند دقیقه دیگر دعا شروع و از تلویزیون پخش می‌شود. من کنار یک نفر روحانی نشسته‌ام، تلویزیون را تماشا کنید، شاید حج ۲۵، ص: ۶۶ مرا ببینید!». خوب است زائران، برای انتقال دادن فضای معنوی جلسه به خانواده‌های خود در ایران، این گونه امور را پیش از دعا، یا در گوشه‌ای خارج از محوطه برگزاری مراسم، به خانواده‌هایشان یادآوری کنند.

صحیح خواندن ادعیه و زیارات

نکته‌ای که در این مراسم رعایت شد صحیح خواندنِ متن دعا بود. برخی نسخه‌های دعای کمیل خالی از خطا نیست. معاونت آموزش و پژوهش بعثه، متن دعا را تا حدودی تصحیح کرده و در اختیار دعا خوان قرار داده بود. از جمله موارد روشن، این جمله زیبای «فلک الحجّة علیّ فی جمیع ذلک، ولا حجّة لی فیما جری علیّ فیه قضاؤک» است که به خطا «فلک الحمد علیّ ...» می‌خوانند. اما نکته‌ای که رعایت نشد اینکه: بسیاری از دعا خوانها، دخل و تصرفهایی در خواندن دعاها می‌کنند. مثلًا برخلاف مأثور، برخی جملات را سه بار می‌خوانند، و به قدری این موضوع رواج یافته که مردم دعا خوان معمولًا می‌دانند کدام جمله را باید سه بار بلند خواند. مثلًا در دعای کمیل جمله‌های، «یا نور یا قدّوس»، «ظلمت نفسی»، «یا ربّ ارحم ضعف بدنی» و «یا من اسمه دواء و ذکره شفاء» و در دعای توسّل جمله «یا وجیهاً عندالله، اشفع لنا عندالله» را بیش از یک بار می‌خوانند. چون این ادعیه مأثورند باید همان گونه که از ائمه علیهم السلام رسیده‌اند خوانده شوند. و اگر لازم بود جملاتی از دعا تکرار شود خود معصوم می‌فرمود، مانند «یا ربّ» که در سه جای دعای کمیل، سه بار وارد شده است و موارد دیگر. اگر بنا باشد در امر دین سلیقه‌ای دخل و تصرّف شود فردا هم دعا خوان دیگری از جمله دیگری خوشش می‌آید و آن را تکرار می‌کند، یکی می‌گوید: دو بار و دیگری سه بارو دیگری بیشتر. حتی بهتر است در اثنای دعا به امور دیگر خارج از دعا مانند شعر خوانی نیز نپردازند. مرحوم آیة الله حاج آقا رضا صدر رحمه الله برادر بزرگ امام موسی صدر در این زمینه سخنی دارند که نقل آن در اینجا سزاوار است. ایشان در تفسیر سوره شریفه حج ۲۵، ص: ۶۷ حجرات، ذیل آیه کریمه «یا أیها الذین امنوا لا تقدّموا بین یدی الله ورسوله واتّقوا الله إنّ الله سمیع علیم» «۱» - یعنی ای مؤمنان! از خداوند و پیامبرش جلو نیفتید، و از خداوند پروا کنید که خداوند شنوایی داناست- می‌نویسد: ... دور نیست که ظاهرِ جمله «لُاتَقَدِّمُوا» تقدّم عملی باشد و نیّت تنها را شامل نشود، چنان که بعید نیست اطلاقش شامل عملی بشود که خدا و رسول آن را نگفته باشند، ولی عمل کننده، آن را به قصد تقرّب انجام دهد، هرچند قصد تشریع یا ورود نکند، به خصوص اگر بر آن مداومت داشته باشد و مکرر انجامش دهد؛ ترک استفصالهایی که در پاره‌ای از روایات موجود است، شاید گواه ما باشد. عبداللّه بن سنان می‌گوید: این دعا را امام صادق علیه السلام برای رهایی از شبهاتی که گاه گاه در دل خلجان می‌کند، به من تعلیم فرمود: «یَا اللّهُ یَا رَحمنُ یَارَحِیمُ یَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِی عَلَی دِینِکَ». من گفتم: یا اللّهُ یا رَحْمنُ یا رَحیمُ یا مُقَلِّبَ الْقُلوبِ والابْصَارِ ثَبِّتْ قَلْبِی عَلَی دِینِکَ. امام علیه السلام فرمود: «خدای عزّوجلّ مقلّب القُلوبِ والأبصار است، ولی آن جوری که من به تو گفتم بگوی». «۲» اسماعیل بن فضل گفت: امام صادق علیه السلام فرمود: «بر هر مسلمانی فرض است که پیش از طلوع آفتاب، ده بار و پیش از غروب آفتاب، ده بار بگوید: لا إلهَ الّا اللّهُ وَحْدَهُ لا شَرِیکَ لَهُ، لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ، یُحْیی ویُمیتُ وَهُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ، بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَهُوَ عَلَی

كُلِّ شَيْءٍ قَديرٌ ...». من گفتم: لا اله إلّا اللّه وحده لا شريك له، له الملك ولَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي و يُميتُ ويُميتُ ويُحْيِي. امام فرمود: «ای مرد! شکی نیست که خدای یُحیی و یُمیت و یُمیت و یُحیی است، ولی تو آن طور که من گفتم بگوی». «۳» علاء بن کامل گفت: امام صادق علیه السلام فرمود: «در شامگاهان بگوی: لا اِلَهَ إلّااللّهُ وَحْدَهُ حج ۲۵، ص: ۶۸ لا شَرِيك لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي ويُميتُ وَيُميتُ وَيُحيِي وَهُوَ على كلّ شَيْءٍ قَديرٌ». من گفتم: بِيَدِه الخير. امام فرمود: «خدای در دستش خیر هست، ولی چنان که من به تو گفتم، ده بار بگوی». بدیهی است وقتی که راوی اوّل، کلمه «والأبصار» و راوی دوم، «ویمیت ویُحیی» و راوی سوم، «بیده الخیر» را از پیش خود افزودند، امام نپرسید: آیا با قصد ورود می‌گویی یا با قصد رجاء؟ بلکه بدون پرسش جلوگیری فرمود. اضافه بر این، اگر بنا باشد قصد رجا و عدم قصد تشریع یا ورود، موجب ترخیصِ عباداتِ من درآوردی بشود، حد اسلام شکسته خواهد شد و شکسته شدن مرز اسلام، قطعاً مورد رضای خدا و رسول صلی الله علیه و آله نیست. بدبختی این جاست که بعضی از مسلمانان، عبادتهای من درآوردی را نشانه دین و تقوا می‌دانند و نمی‌روند از فقهای اسلام بپرسند که آیا اینها در شرع وارد شده است یا نه. پاره‌ای از آخوندهای خودمان هم این کارها را تأیید می‌کنند و چنین می‌پندارند که به هر طور که مردم متوجه خدا بشوند، مانعی ندارد. زهی تصور باطل، زهی خیال مُحال! اگر این فکر، صحیح بود، عباداتْ توقیفی نبود. فردی در جایی دعای کمیل را با ضمایمی می‌خواند و مردم را بسیار می‌گریانید. به وی گفتند: دعای کمیل به این صورت از امیر المؤمنین علیه السلام نرسیده است. گفت: من دعای کمیل نمی‌خوانم، بلکه دعایی است می‌خوانم. به قدری این عادات در پاره‌ای از نادانان رسوخ کرده که اگر از مقام مقدسی نهی شود، به آن مقام با نظر دیگری خواهند نگریست. «۱» محدّث نامدار حاج شیخ عباس قمی نیز به مناسبتی در مفاتیح می‌نویسد: آخر زیارت شهداء همین بود که ذکر شد: فيا لَيْتَنى كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ مَعَكُمْ. پس این زیادتیها که بعضی بعد از این ذکر کرده‌اند: فِي الْجِنان مَعَ النَّبِيينَ والصِّدّيقينَ والشُّهَدآءِ وَالصّالِحينَ وَحَسُنَ أُولئكَ رَفيقاً، السَّلامُ عَلى مَن كانَ فِي الْحائِرِ منْكم وعَلى مَن لَمْ يَكُنْ فِي الْحآئِرِ مَعَكُمْ، الخ، تمام اینها زیادی و فضولی است. شیخ ما در کتاب لؤلؤ و مرجان فرموده: «این کلمات که متضمّن چند دروغ واضح است علاوه بر جسارت ارتکاب حج ۲۵، ص: ۶۹ بدعت و جسارت افزودن بر فرموده امام علیه السلام چنان شایع و متعارف شده که البتّه چند هزار مرتبه در شب و روز در حضور مرقد منوّر ابی عبد الله الحسین علیه السلام و محضر ملائکه مقرّبین و مطاف انبیاء و مرسلین علیهم السلام به آواز بلند خوانده می‌شود و احدی بر ایشان ایراد نمی‌کند، و از گفتن این دروغ و ارتکاب این معصیت نهی نمی‌نماید و کم کم این کلمات در مجموعه‌هایی که در زیارات و ادعیه، احمقان از عوام جمع می‌کنند و گاهی اسمی برای آن می‌گذارند جمع شده و چاپ رسیده و منتشر گشته و از مجموعه این احمق به مجموعه آن احمق نقل گردیده و کار به جایی رسیده که بر بعضی طلبه مشتبه شده. روزی طلبه‌ای را دیدم که آن دروغهای قبیحه را برای شهداء می‌خواند، دست بر کتفش گذاشتم، ملتفت من شد، گفتم: از اهل علم قبیح نیست چنین اکاذیب در چنین محضری؟! گفت: مگر مروی نیست، تعجّب کردم، گفتم نه، گفت: در کتابی دیدم، گفتم در کدام کتاب، گفت: مفتاح الجنان، ساکت شدم. چه کسی که در بی اطّلاعی کارش به اینجا رسد که جمع کرده بعض عوام را کتاب شمرده و مستند قرار دهد قابل سخن گفتن نیست». پس شیخ مرحوم کلام را در این مقام طول داده و فرموده: «به حال خود گذاشتن عوام را در امثال این امور جزئیّه و بدعتهای مختصره مثل غسل اوَیس قَرنی و آش ابو الدّرداء، تابع و مخلص حقیقی معاویه و روزه صمت که در روز سخن نگویند و غیر آن که احدی بر مقام نهی برنیامده سبب تجرّی شده که در هر ماه و سال پیغمبر و امام تازه پیدا می‌شود و دسته دسته از دین خدا بیرون می‌روند». انتهی کلامه رفع مقامُه. این فقیر گوید: خوب تأمّل کن در فرمایش این عالم جلیل که مطّلع است بر مذاق شرع مقدّس چگونه این مطلب سمّی عظیم و عقده بزرگ در دل او گردیده، چون می‌داند مفاسد این کار را، بر خلاف آنان که از علوم اهل بیت علیهم السلام محروم و بی بهره ماندند و به دانستن ضغثی از اصطلاحات و الفاظ اکتفا کردند که امثال این مطالب را چیزی ندانند بلکه تصحیح و تصویب نموده و عمل بر وفق آن نمایند. لاجرم کار به جایی رسد که کتاب مصباح المتهجّد و اقبال و مهج الدّعوات و

جمال الاسبوع و مصباح الزائر و بلد الأمين و جنّة الواقية و مفتاح الفلاح و مقباس و ربيع الأسابيع و تحفه و زاد المعاد و امثال این کتب متروک و مهجور شود و این مجموعه‌های حج ۲۵، ص: ۷۰ احمقانه شایع شود که در دعای مجیر که از دعاهای معتبره مرویّه است در هشتاد موضعِ آن کلمه بِعَفْوِكَ زیاد کنند و کسی انکار نکند، و در دعای جوشن که مشتمل بر صد فصل است برای هر فصلی یک خاصیّتی وضع کنند، و با بودن این همه زیارات مأثوره، زیارت مفجعه جعل کنند و با بودن این همه دعاهای معتبره مرویّه با مضامین عالیه و کلمات فصیحه بلیغه دعایی بی ربط در کمال برودت جعل نمایند و نام او را دعای حُبّی گذارند و از کنگره عرش آن را نازل نمایند و چندان فضیلت برای او وضع نمایند که انسان را متحیّر و سراسیمه نماید. از جمله آنکه العیاذ بالله جبرئیل به حضرت رسول صلی الله علیه و آله از جانب حق سبحانه و تعالی گفته باشد که «هر بنده‌ای که این دعا را با خود دارد او را عذاب نکنم اگر چه مستوجب جهنّم باشد و عمر خود را به معصیت گذرانده باشد و مرا هیچ وقت سجده نکرده باشد، من آن بنده را ثواب هفتاد هزار پیغمبر بدهم و ثواب هفتاد هزار زاهد و ثواب هفتاد هزار شهید بدهم و ثواب هفتاد هزار نمازگزار بدهم و ثواب هفتاد هزار برهنه که پوشانیده باشد بدهم و ثواب هفتاد هزار گرسنه که سیر کرده باشد بدهم و ثواب به عدد ریگهای بیابانها بدهم و ثواب هفتاد هزار بقعه زمین بدهم و ثواب مهر نبوّت رسالت پناه بدهم و ثواب عیسی روح الله و ابراهیم خلیل الله بدهم و ثواب اسماعیل ذبیح الله و موسی کلیم الله و یعقوب نبی الله و آدم صفیّ الله و جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل و فرشتگان بدهم. یا محمّد هر که این دعای بزرگوار حبّی را بخواند یا با خود بردارد بیامرزم او را و شرم دارم که عذاب کنم الخ». و شایسته است که انسان از شنیدن اینها عوض خنده گریه کند، کتب ادعیه شیعه که به مرتبه‌ای متقن و محکم بوده که غالب آنها که استنساخ می‌نمودند خودشان از اهل علم بودند و از روی نسخی که به خطّ اهل علم و تصحیح شده علماء بوده مقابله و تصحیح می‌نمودند و اگر اختلافی بود در حاشیه‌اش به آن اشاره می‌کردند مثلًا در دعای مکارم الأخلاق. وبَلِّغ بإیمانی در حاشیه‌اش اشاره می‌کنند در نسخه ابن اشناس وَابْلُغْ بِإيمانِي است و در روایت ابن شاذان اللّهُمَّ ابْلِغْ ایمانی است، یا مثلًا فلان کلمه به خطّ ابن سکون چنین است و به خطّ شهید چنین وهکذا، کارش به جایی رسیده که منحصر به کتاب مفتاح شده که فی الجمله وصفش را شنیدی و این کتاب مرجع عوام و خواصّ و عرب و عجم حج ۲۵، ص: ۷۱ گردیده و این نیست جز از بی اعتنایی اهل علم به حدیث و اخبار و رجوع نکردن به کتب علماء و فقهاء اهل بیت اطهار علیهم السلام، و نهی ننمودن از امثال این بدع و اضافات و دسّ وضّاعین و تحریف جاهلین و جلو نگرفتن از نااهلان و از تصرّفات بیخردان، تا کار به جایی رسیده که دعاها موافق سلیقه‌ها تلفیق شده و زیارتها و مفجعه‌ها و صلواتها اختراع شده و مجموعه‌های بسیار از دعاهای دسّ شده چاپ شده و بچه مفتاح‌ها متولّد گشته و کم کم سرایت کرده به سایر کتب رسیده و شایع و رواج گشته. مثلًا کتاب منتهی الآمال این احقر را تازه طبع کردند، بعض از کتّاب آن به سلیقه خود در آن تصرّفاتی نموده از جمله در احوال مالک بن یسر ملعون نوشته: «از دعای امام حسین علیه السلام هر دو دست او از کار افتاده بود، الحمدللّه، در تابستان مانند چوب خشک می‌گردید، الحمدلله، و در زمستان خون از آنها می‌چکید، الحمدلله، و بر این حال خسران مآل بود، الحمدللّه». در این دو سطر عبارت چهار لفظ «الحمدلله» کاتب موافق سلیقه خود جزء کرده. و نیز در بعضی جاها بعد از اسم جناب زینب یا امّ کلثوم به سلیقه خود لفظ خانم زیاد کرده که زینب خانم و امّ کلثوم خانم گفته شود که تجلیل از آن مخدّرات شود، و حمید بن قحطبه را چون دشمن داشته به واسطه بدی او «حمید بن قحبه» نوشته ولیکن احتیاط کرده، قحطبه را نسخه بدل او نوشته، و عبد ربّه را صلاح دیده «عبدالله» نوشته شود، و زحر بن قیس که به حاء مهمله است در هر کجا بوده به جیم نوشته، و امّ سلمه را غلط دانسته و تا ممکنش بوده ام السّلمه کرده الی غیر ذلک. غرضم از ذکر این مطلب در اینجا دو چیز بود: یکی آنکه این تصرّفاتی که این شخص کرده به سلیقه خود این را کمال دانسته و خلافش را ناقص فرض کرده و حال آنکه همین چیزی که او کمال دانسته باعث نقصان شده، پس از اینجا قیاس کنیم که چیزهایی که ما از روی جهل و نادانی در دعاها و زیارات داخل می‌کنیم یا به سلیقه ناقص خود بعض تصرّفات می‌نماییم و آن را کمال فرض می‌نماییم، بدانیم که همان چیزها پیش

اهلش سبب نقصان و بی اعتباری آن دعا یا زیارت خواهد بود. پس شایسته است که ما به هیچ وجه دراین باب مداخله نکنیم و هرچه دستور العمل دادند به همان رفتار نموده و از آن تخطّی ننماییم. حج ۲۵، ص: ۷۲ و دیگر غرضم آن بود که معلوم شود هرگاه نسخه‌ای که مؤلّفش زنده و حاضر و نگهبان او باشد این طور کنند با او، دیگر با سایر نسخ چه خواهند کرد و به کتابهای چاپی دیگر چه اعتماد است مگر کتابی که از مصنّفات مشهوره علماء معروفین باشد و به نظر ثقه از علماء آن فنّ رسیده و امضا فرموده باشد. روایت شده در حال ثقه جلیل، فقیه مقدّم در اصحاب ائمّه علیهم السلام یونس بن عبدالرّحمان که کتابی در اعمال شبانه روز نوشته بود، جناب ابوهاشم جعفری آن کتاب را به نظر مبارک حضرت عسکری علیه السلام رسانید. حضرت تمام آن را مطالعه و تصفّح فرمود، پس از آن فرموده: «هذا دینی و دینُ آبائی کُلُّه وَهُوَ الْحَقُّ کُلُّه همه این دین من و دین پدران من است و تمامش حقّ است». ملاحظه کن که ابوهاشم جعفری با آنکه بر کثرت علم و فقاهت و جلالت و دیانت جناب یونس مطّلع بوده است به همین اکتفا نکرده در عمل کردن از روی کتاب او تا آنکه آن را به نظر مبارك امام خود رسانیده. و نیز روایت شده از بورق شنجانی هراتی که مردی معروف به صدق و اصلاح و ورع بوده که در سامره خدمت امام حسن عسکری علیه السلام رسیده و کتاب یوم ولیله شیخ جلیل القدر، فضل بن شاذان نیشابوری را به آن حضرت داد و گفت: فدایت شوم می‌خواهم در این کتاب نظر فرمایی و ورق ورق آن را ملاحظه نمایی، حضرت فرمود: «هذا صَحیحٌ ینبغی أن تعمل به این کتاب صحیح است و شایسته است که به آن عمل نمایی». الی غیر ذلك. و این حقیر با اینکه می‌دانستم مذاق مردم این زمان و عدم اهتمام ایشان را در امثال این امور، برای اتمام حجّت سعی و کوشش بسیار کردم که دعاها و زیارات منقوله در این کتاب حتّی الإمکان از نسخه‌های اصل نقل شود و بر نُسَخ متعدّده عرضه شود و به قدری که از عهده برآیم تصحیح آن نمایم تا عامل به آن از روی اطمینان عمل نماید ان شاء الله به شرط آنکه کاتبین و ناسخین تصرّف در آن ننمایند و خوانندهها اختراع و سلیقه‌های خود را کنار گذارند. شیخ کلینی رضی الله عنه از عبدالرحیم قصیر نقل کرده که خدمت حضرت صادق علیه السلام رسید و عرض کرد: فدایت شوم من از پیش خود دعایی اختراع کرده‌ام، حضرت فرمود: «بگذار مرا از اختراع خود» یعنی آن را کنار گذار و برای من نقل مکن، ونگذاشت که آن دعای جمع کرده خود را نقل کند، و خود حج ۲۵، ص: ۷۳ آن حضرت برای او دستور العملی لطف فرمود. «۱» به هر حال، آنچه مهم است اصل برگزاری دعای کمیل در مدینه است که بحمدالله به خوبی و با نظمی درخور برگزار شد. حدود ۳۰۰ نفر از زائران ایرانی انتظامات را بر عهده داشتند. همچنین نیروهای سعودی، محل برگزاری دعا را محاصره کرده بودند- البته بیشتر برای حفظ امنیت ایرانیان از تهدید و خطر تندروهای وهّابی- و به غیر ایرانی‌ها اجازه ورود به محدوده مراسم دعا را نمی‌دادند. ساعت ۵: ۱۰ آقای مرتضایی‌فر شروع مراسم را اعلام و سپس قاری محترم آقای امین پویا چند آیه تلاوت کرد. آنگاه یکی از مداحان اهل بیت مدیحه سرایی و سپس آقای غلامرضا زاده دعای کمیل را با لهجه عربی خواند. پس از دعا آقای رمضان پور، مداحی کرد و مراسم در ساعت ۱۱ با چند جمله دعاهای عربی و فارسی نماینده ولیّ فقیه پایان یافت. به رغم توافق قبلی با سعودیها، مأموران سعودی پیش از مراسم بلندگوها را به جز چند عدد- ضبط کردند، ولی با مذاکره معاون اجرایی بعثه با فرمانده نیروهای سعودی- و تأکید بر توافق صورت گرفته بین مقامات دو کشور و عدم ممنوعیت بلندگو- آنها را پس دادند. سیمای جمهوری اسلامی ایران مراسم دعای کمیل را پخش کرد. همچنین مؤسسه فرهنگی- هنری مشعر، از این مراسم- مانند سایر مراسم فرهنگی و سیاسی بعثه- فیلم و عکس و نوار صوتی تهیه کرد و با بهای مناسب و ارزان در اختیار زائران قرار داد. بسیاری از زائران در طول موسم حج با اشتیاق آنها را خریداری می‌کنند: هر سی دی به بهای ۵۰۰ تومان.

ورود اعضای بعثه‌های مراجع به مدینه

امروز حدود ساعت ده شب، عمده اعضای بعثه‌های مراجع شیعه به مدینه وارد شدند. تعدادی از اعضای بعثه‌ها پیش از این در تاریخ

۸/ ۱۰/ ۸۳ به مدینه پرواز کرده بودند. حج ۲۵، ص: ۷۴ پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران رسم شده است که بیشتر مراجع شیعه تعدادی از عالمان و فاضلان را به عنوان هیأت نمایندگی خود، برای پاسخگویی به مسائل شرعی مقلّدان خویش، به حرمین شریفین اعزام می‌کنند. بعثه‌هایی که امسال با هماهنگی و همکاریِ بعثه مقام معظم رهبری حضرت آیهٔ الله خامنه‌ای (أعلی الله کلمته) در حج حضور دارند شانزده تاست که عبارتند از بعثه‌های: ۱. حضرت آیهٔ الله شیخ محمد تقی بهجت؛ ۲. حضرت آیهٔ الله شیخ جواد تبریزی؛ ۳. حضرت آیهٔ الله سید کاظم حائری؛ ۴. حضرت آیهٔ الله سید محمد سعید حکیم؛ ۵. حضرت آیهٔ الله سید عزالدین زنجانی؛ ۶. حضرت آیهٔ الله سید علی سیستانی؛ ۷. حضرت آیهٔ الله شیخ لطف الله صافی؛ ۸. حضرت آیهٔ الله شیخ یوسف صانعی؛ ۹. حضرت آیهٔ الله سید محمّد شاهرودی؛ ۱۰. حضرت آیهٔ الله سید موسی شبیری زنجانی؛ ۱۱. حضرت آیهٔ الله شیخ محمد فاضل لنکرانی؛ ۱۲. حضرت آیهٔ الله شیخ محمد اسحاق فیاض؛ ۱۳. حضرت آیهٔ الله شیخ ناصر مکارم شیرازی؛ ۱۴. حضرت آیهٔ الله سید عبدالکریم موسوی اردبیلی؛ ۱۵. حضرت آیهٔ الله شیخ حسین نوری همدانی؛ ۱۶. حضرت آیهٔ الله شیخ حسین وحید خراسانی. درباره وظایف و کارهای بعثه‌ها و مانند آن در فصل سوم به تفصیل سخن خواهیم گفت. حج ۲۵، ص: ۷۵

جمعه ۱۹ ذی قعده

اشاره

۱۱/ ۱۰/ ۱۳۸۳

برگزاری دعای ندبه در مدینه

من شک ندارم می‌رسد آن فرصت موعود سرسبز می‌گردد زمین از برکت موعود می‌آید آن مردی که می‌گویند می‌بارد از آسمان دستهایش رحمت موعود گفتند می‌آید و روشن می‌کند یک روز چشمانمان را آفتاب قامت موعود امّا دل من این دل مشتاق و شیدایی طاقت ندارد بیش از این بر غیبت موعود در انتظارم تا طلوع صبح آدینه ای کاش باشم در رکاب حضرت موعود (الهام امین) یکی از برنامه‌های بعثه در موسم حج، برگزار کردن دعای شریف کمیل در مدینه منوره حج ۲۵، ص: ۷۶ در محوطه بین الحرمین و کنار بقیع است: دو بار در دو شب جمعه برای زائران مدینه قبل، و دو شب جمعه هم برای زائران مدینه بعد. به جز این چهار شب در بقیه ایام موسم حج دعای کمیل در سالن اجتماعات بعثه مقام معظم رهبری- در مکه و مدینه- با شرکت تعدادی از کاروانهای ایرانی، به قدر گنجایش سالن اجتماعات بعثه، برگزار می‌شود. ولی در مکه مجال برگزاری دعای کمیل با حضور و شرکت یکپارچه همه ایرانیان نیست، از این رو کاروانهای ایرانی هر کدام در محل کاروان یا طبقه دوم مسجدالحرام دعای کمیل را می‌خوانند. اما دعای ندبه در طی موسم حج در همه هفته‌ها در صبحهای جمعه در سالن اجتماعات بعثه با حضور تعدادی از کاروانهای ایرانیان، با شور و حال خاصّی برگزار می‌شود. امروز نیز در مدینه دعای ندبه در بعثه خوانده شد و سیمای جمهوری اسلامی ایران آن را پخش کرد و فضای ایران را با نوای خوش دعای ندبه مدینه عطرآگین نمود.

مراسم سخنرانی عمومی بعثه

در طی موسم حج در مکه و مدینه، در سالن اجتماعات بعثه مقام معظم رهبری با حضور تعدادی از کاروانها مراسم سخنرانی برگزار می‌شود و در آن سخنوران و خطبا و وعّاظ سخنرانی می‌کنند. امروز نخستین جلسه سخنرانی عمومی بعثه برگزار شد و حجهٔ الإسلام قرائتی به عنوان سخنران به قرآن محوری در حج امسال اشاره کرد و به تفسیر آیاتی از قرآن کریم پرداخت. در این مراسم که

سرپرست زائران ایرانی، جمعی از اعضای بعثه و ستاد حج و چند کاروان از زائران حضور داشتند، آقای قرائتی با استناد به نزول آیاتی پس از صلح حدیبیه، زائران را به خلوص نیت در کارها و از خودگذشتگی در تعامل با سایر زائران خانه خدا توصیه کرد. وی خطاب به زائران گفت: سفر شما به سرزمین وحی به فضل و اراده پروردگار ممکن شده است». آقای قرائتی با اشاره به آیه‌ای از قرآن کریم و توصیه زائران به عبادت در مدینه منوره به ویژه ادای نماز در مسجدالنبی گفت: باید فرصت حضور در این سرزمین مقدس را قدر بدانند و با همسفران خود به حج ۲۵، ص: ۷۷ مهربانی و عطوفت رفتار کنند و مطمئن باشند که اجر و ثواب رفتار و گذشت خود را از خداوند می‌گیرند. همچنین ضرورت استقلال و بالندگی مسلمین را با استناد به آیاتی از قرآن کریم یادآور شد و اظهار داشت: «مناسک حج فرصت مغتنمی است تا زائران با استفاده از آن پیوند و ارتباط خود را با خالق یکتا مستحکم کنند».

دیدار با نماینده ولیّ فقیه برای چگونگی تدوین کتاب حج

پیش از ظهر امروز، برای چگونگی تدوین کتاب حج ۱۴۲۵ (همین کتاب) و فصول و رؤوس مطالب آن، با سرپرست حجّاج ایرانی، حجة الاسلام و المسلمین آقای ری شهری دیدار کردم. در این جلسه بر تدوین کتاب به شکلی که ملاحظه می‌شود توافق شد. ایشان یادآوری کردند که در گزارش، تنها به نکات مثبت و مزایا بسنده نکنید، بلکه نقائص و کاستیها را هم ثبت کنید تا در آینده تکرار نشود. همچنین ایشان بر کیفیت کتاب- و نه کمیت آن- تأکید داشتند و افزودند: «طوری تدوین شود که برای خوانندگان جاذبه داشته باشد و علاوه بر گزارش حج، نکات علمی قابل ثبت و لازم الذکر در آن یاد شود. بنای ما بر این است که این کار روند تکاملی داشته باشد و هر سال بهتر از سال قبل شود». همچنین با فصول و ترتیب پیشنهادی این جانب و نیز مقایسه وضع حج این سالها با سالهای گذشته به مناسبتهای گوناگون، پاره‌ای مباحث علمی مفید، مشکلات فقهی زائران، و در مجموع تدوین انتقادی و نه تنها ستایشگرانه این کتاب، موافقت کردند. نیز مقرر شد که عنوان اصلی کتاب «حج ۲۵» باشد. با این عنوان فرعی «گزارشی از حج گزاری سال ۱۴۲۵ قمری برابر با سال ۱۳۸۳ شمسی».

ارزیابی عملکرد روحانیون حج

حجة الاسلام عرب‌نیا معاون امور روحانیون بعثه گفت: «در راستای سیاست تشویق حج ۲۵، ص: ۷۸ روحانیون موفق، پنجاه روحانی برتر، یک سال زودتر از موعد به حج اعزام شدند». وی افزود: هر ساله در موسم حج طرح ارزیابی عملکرد روحانیون حج به منظور تشخیص وضع روحانیون و معینها به اجرا درمی‌آید و یافته‌ها در پرونده روحانیون کاروانها ثبت می‌گردد و از روحانیونی که امتیاز مورد نیاز را کسب کنند قدردانی، و درباره سایرین تجدید نظر می‌شود.

تضییق و محدودیت در بقیع

در این چند روزی که از حضور زائران حج امسال در مدینه می‌گذرد مشاهده می‌شود که مأموران سعودی در خصوص بقیع محدودیتهایی را اعمال می‌کنند. صبح امروز اندکی پس از برگزاری نماز صبح درب بقیع باز شد و پس از دقائقی، پیش از طلوع آفتاب، پله را بستند و مانع ورود زائران به بقیع شدند. در حالی که سالهای گذشته پس از نماز صبح حدود دو ساعت در بقیع باز بود. در چند روز گذشته از چهار پله ورودی زائران به بقیع از یک پله اجازه ورود تنها از یک پله اجازه خروج می‌دهند که سبب ازدحام شدید به هنگام ورود به بقیع می‌شود که بی شباهت به ازدحام روز عید قربان در منی نیست، به طوری که برخی از شدّت ازدحام از ورود به بقیع خودداری می‌کنند. همچنین برخلاف سالهای قبل، پس از بسته شدن درب بقیع، به بانوان اجازه بالا رفتن از پله‌ها و مشاهده بقیع از پشت پنجره‌ها را نمی‌دهند. شبها نیز مانند دو سه سال اخیر کسی نمی‌تواند از پله‌ها بالا رود. برخلاف سالهای

قبل که شبها رفتن زنان و مردان کنار پنجره‌های بقیع مانعی نداشت. امسال، بانوان زائر محرومتر شدند و از دیدن قبور مطهّر ائمه بقیع علیهم السلام حتی از پشت پنجره‌ها هم محرومند و این حرمان چنان آنان را متأثّر ساخته است که قابل وصف نیست.

بقیع غریب

می گرْدَدَم دو دیـده پریشـان و جان، غریب در منظری که نیست به هفت آسـمان، غریب حـج ۲۵، ص: ۷۹ یـا رب! بقیع، قطعه‌ای از آسـمان توست پیچیده در غبار زمین و زمان، غریب آن گوهری که بود ملك، خادم درش خفته است در کنار حرم، بی نشان غریب این خاك، میزبان پریشان کربلاست مانده است در حضور تو ای آسمان، غریب اینجا مزار صادق آل محمد است تنها، میان گردش چشم جهان، غریب در خلوت است بارگه باقر العلوم همچون مزار مادر زخمی، جوان، غریب این سوی میله، مرقد اولاد مصطفاسـت آن سو، نگـاه غمزده زائران، غریب این محرمـان پردگی عرش ذوالجلال اینسان فتاده‌انـد در این خاکـدان، غریب اشك است اینکه می‌چکد از آستین ابر مهر است اینکه مانده در این آسـتان، غریب می گردد آسـمان، به طوافی همیشـگی بر این مدار غربت و بر این مکـان، غریب یـا رب چه حکمتی است در این قطعه شـریف مهمان غریب و بارگهِ میزبان، غریب (حسـین اسـرافیلی) علاوه بر اینها، گاهی، برخی مأموران افراطی، حصیرِ سجاده‌های زائران ایرانی را، نه تنها در روضه شریفه بلکه در سایر نقاط مسجد نبوی، می کَنند. همچنین در محـل قـبر حضـرت ام البنین (سـلام الله علیهـا) قبلًا سه صورت قـبر وجود داشت: قبر عـاتکه و صـفیه، حـج ۲۵، ص: ۸۰ عمه‌هـای بزرگوار پیـامبر و قبر ام البنین. امسـال دو صورت قبر را محو کرده‌انـد و فقـط یک صورت قبر پیـداست و محتمل است در آینـده همین یك صورت قبر را هم محو کنند. نشـریه زائر نیز این محدودیتها را بدین شـرح منعکس کرد: بانوان زائر امسال ناچارند برای زیارت روضه منوره و قبر شریف پیامبر خدا صلی الله علیه و آله، ساعتی معطل شوند؛ زیرا مأموران مسجد النبی به بانوان، نوبتی و بر اسـاس ملیت آنـان اجـازه ورود به روضه منوره می‌دهنـد و علاـوه بر توجه به ملیتهـا، بانوان ایرانی در آخرین نوبت زیارت مرقد مطهر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله قرار داده شده‌اند. مأموران حرم بانوان را پس از مدت کمی از ورود به روضه، به بیرون هدایت می کنند. همچنین، بانوان زائری که در هتلهای مستقر در جنوب حرم مطهر ساکنند، باید مسیری طولانی طی کنند؛ زیرا به علت بسته بودن باب جبرئیل، باب نساء و درِ مجاور آنها، مجبورند مسافت زیادی را برای خروج از حرم بپیمایند.

افزایش مبالغ به سرقت رفته از زائران

علیرغم توصیه‌های مکرر مسؤولان کاروانها در مورد رعایت نکات ایمنی، مبالغ به سرقت رفته از زائران رو به افزایش نهاده است. بر اساس گزارشهای رسیده سارقان با شگردهای جدیدی اقدام به سرقت از زائران می کنند. یکی از این ترفندها ایجاد دعوای ساختگی در امـاکن و معـابر شـلوغ و پر رفـت و آمـد است. در این حـالت وقـتی زائر مشـغول نگـاه کردن صـحنه نزاع دروغین است، در یک فرصت مناسب پولهای وی به سـرقت می‌رود. شـیوه دیگر دزدی، زمان تجدیـد وضوی زائران است. سارقان در این هنگام با نزدیک شـدن به زائر اعتماد او را جلب می کنند و زائر در زمان وضو گرفتن وسائل شخصـی و کت خود را به دست آنان می‌سپارد و به این ترتیب پول او به سـرقت می‌رود. از دیگر ترفندهای این سارقان پاشـیدن اسپری سفید کننده به لباس زائران است که بلافاصله پس از آن، یک یا دو نفر با هماهنگی قبلی به صورت ظاهری اقدام به پاك کردن لباس وی می کنند و در یك لحظه از غفلت زائر اسـتفاده و محتوی جیب او را سـرقت می کنند. بر اساس گزارشهای دریافتی طی چند مرحله سرقت، مبالغی از جمله پنج میلیون حج ۲۵، ص: ۸۱ تومان، ۸۰۰ دلار، ۱۱۰۰ دلار و ۷۵۰ دلار از زائران ایرانی ربوده شده است.

افزایش دوازده ساعت به زمان حضور ایرانیان در مدینه

رئیس ستاد مدینه گفت: «با برقراری پروازها به مدینه امسال برای اولین بار زائرین دوازده ساعت وقت بیشتر برای عبادت و زیارت در اختیار خواهند داشت». مهدی امینیان در گفتگو با خبرنگار زائر افزود: یکی از ویژگیهای حج امسال این است که پروازهای ایران ایر برای اولین بار در مدینه می‌نشیند و این اقدام در پی تلاشهای امیر مدینه و سایر مسؤولین عربستان سعودی صورت پذیرفته است. با این اقدام، امسال تمام زائران ایرانی وارد مدینه خواهند شد و هیچ مسافری از جده نخواهیم داشت و برای برگشت نیز از فرودگاه جده استفاده نخواهد شد. به دلیل تراکم مسافر در فرودگاه جده در سالهای قبل، برای عزیمت حجاج یا انتقال آنها به مکه و مدینه معمولًا از مدیران کاروانها خواسته می‌شد که ۱۴ تا ۱۵ ساعت جلوتر زائران را برای تردد آماده کرده و آنها را عبور دهند. اما با برقراری پروازهای مدینه، این زمان حداکثر ۲ تا ۳ ساعت بیشتر نخواهد بود. امینیان درباره دیگر شاخصه‌های حج امسال افزود: بارهای زائران ۲۴ ساعت قبل از این که خود آنها به فرودگاه عزیمت کنند، به فرودگاه منتقل خواهد شد. امسال برای اولین بار تهیه غذای زائران ایرانی به صورت متمرکز و صددرصد در آشپزخانه مرکزی انجام خواهد شد، حال آن که در سال گذشته ۷۰ درصد از این کار به صورت متمرکز انجام می‌پذیرفت. این اقدام در پی هشدارها و درخواستهای مقامهای عربستان سعودی صورت گرفت. زیرا به اعتقاد آنان پخت و پز با گاز، درون هتلها و ساختمانها با خطرات جانی مواجه است و بر همین اساس طی نامه‌ای پخت و پز در ساختمانها را ممنوع اعلام کردند که البته تصمیم درستی هم بود. آشپزخانه‌های مرکزی از سال ۱۳۸۱ در مدینه راه اندازی شد و روز بروز با افزودن حج ۲۵، ص: ۸۲ تجربه‌ها، حجم فعالیت آنها افزایش یافت که دستاوردهای بهداشتی و افزایش ضریب امنیت جانی زائران با این اقدام نیز بر هیچ کس پوشیده نیست. رئیس ستاد مدینه در معرفی قسمتهای مختلف این ستاد اظهار داشت: ستاد مدینه دارای بخشهایی از قبیل حمل و نقل بین شهری، حمل و نقل درون شهری و حمل و نقل هوایی و چهار منطقه برای خدمت رسانی به زائران عزیز ایرانی است. همچنین مسؤولین مسکن نیز زیر نظر هر منطقه فعالیت دارند و بخش دیگری هم با عنوان «امداد گمشدگان» وجود دارد. وی کاروانهای خاص را عبارت از کاروان جانبازان، ایرانیان مقیم خارج کشور و همچنین اساتید دانشگاه دانست و گفت: ایرانیان مقیم خارج در قالب ده کاروان حضور خواهند داشت. جانبازان ۱۹ ذی قعده وارد مدینه، و در فندق الدخیل مستقر خواهند شد و اساتید دانشگاه نیز در روزهای ۲۵ و ۲۶ ذی قعده وارد می‌شوند و در هتل انصار جدید اسکان خواهند یافت. تعداد زائران مدینه قبل ۴۶۵۰۰ نفر و تعداد زائران مدینه بعد ۴۷۵۰۰ نفر خواهد بود. همچنین علاوه بر خدمه کاروانها، دو هزار نفر در قالب کاروانهای افغانی و عراقی از ایران به سفر حج مشرف خواهند شد. بیشتر آمار حجاج زن را زنان خانه‌دار تشکیل می‌دهند. علاوه بر این، تعداد زائران باسواد و تحصیلکرده امسال بیش از سالهای قبل است و سن متوسط زائرین نیز پایین‌تر آمده است. وی در ادامه خاطرنشان ساخت: برای آسایش زائرین و سهولت در رفت و آمد آنها، خطوط اتوبوسرانی پیش بینی شده که هموطنان زائر می‌توانند با مشاهده پرچم جمهوری اسلامی ایران در مسیرهای عبور و زیارت از آنها استفاده کنند. گفتنی است که تا پایان روز جمعه ۲۰ هزار نفر از زائران ایرانی وارد مدینه خواهند شد.

«قرآن محوری» سرلوحه حج امسال

مسؤول واحد ارشاد بعثه مقام معظم رهبری هدف این واحد را زدودن جنبه‌های منفی حج ۲۵، ص: ۸۳ رفتار برخی از زائران ایرانی ذکر کرد. حجهٔ الاسلام آقای محمد علی مقدادی در گفتگو با زائر ضمن بیان اینکه رفتار برخی از زائران بی اطلاع و ناآگاه وحدت و انسجام مسلمانان را خدشه‌دار می‌کند، گفت: «کاستن این رفتارها در هرچه بهتر معرفی کردن شیعیان مؤثر است». آقای مقدادی در پاسخ به این سؤال که تشکیل گروه ارشاد چگونه است ضمن اشاره به این که اعضای گروه ارشاد یاوران روحانی کاروان هستند، گفت: «این افراد، قبل از اعزام مشخص می‌شوند و با برگزاری جلسات متعدد، چگونگی هماهنگی با روحانی کاروان را می‌آموزند. ایشان با بیان اینکه سابقه تشکیل واحد ارشاد به دوران اوایل پیروزی انقلاب اسلامی می‌رسد افزود: در حال

حاضر با برنامه ریزیهای منظم، این مجموعه سر و سامان مناسبی برای خدمات بهتر به زائران پیدا کرده است. گاهی دیده می‌شود که برخی از زائران ما توجه کافی به مقررات و ضوابط برادران اهل سنت هنگام زیارت مرقد شریف نبوی ندارند که این موضوع در سالهای گذشته مشکلاتی را ایجاد کرده است. آقای مقدادی با اشاره به اینکه در حال حاضر این مشکلات تا حدود زیادی کاهش یافته است افزود: اعضای واحد ارشاد تلاش می‌کنند تا از باب امر به معروف و نهی از منکر با رعایت ضوابط شرعی در جهت تصحیح رفتاری این قبیل زائران محترم بکوشند. می‌افزایم که از مجموع ۵۱۰ کاروان، پنج هزار و صد نفر تحت عنوان واحد ارشاد مشغول فعالیت هستند. و ده نفری که به عنوان گروه ارشاد هر کاروان مشخص شده‌اند با روحانی آن کاروان در موسم حج جلساتی را برای هماهنگی برگزار می‌کنند و یک رابط نیز برای هماهنگی بیشتر بین روحانی کاروان و اعضای واحد ارشاد و بعثه تعیین می‌شود. آقای مقدادی ختم قرآن و ختم صلوات به صورت گروهی را از جمله فعالیتهایی حج ۲۵، ص: ۸۴ دانست که توسط واحد ارشاد پیگیری می‌شود. وی بحث قرائت قرآن را از نکات قابل توجه در مجموعه فعالیتهای واحد ارشاد دانست و خاطر نشان کرد: با عنایت به تأکیدات مقام معظم رهبری در مورد «قرآن محوری» این واحد توجه به این مسأله را از جمله وظایف خود می‌داند. ایشان در ادامه این گفتگو انتشار نقشه برای اطلاع رسانی به زائران و تهیه جزوه‌هایی در مورد مناسبتهای تاریخی مراسم حج را از دیگر فعالیتهای این واحد اعلام کرد.

فارسی نویسیِ مضحک روی تابلوهای صحن مسجد نبوی

امسال، شش تابلو بر سه ستون، در محوطه روبروی باب جبرئیل علیه السلام تا باب مکّه، نصب شده و روی آن به چند زبان از جمله انگلیسی، اردو، عربی و فارسی جمله‌ای در راهنمایی بانوان زائر نوشته‌اند. از انگلیسی و اردوی آن سر در نیاوردم، ولی قسمتِ فارسی آن چنین است (با حفظ رسم الخط): داخل شدن زنان بخاطر روضه از دروازه ۲۹ تشریف بیاورد. مقصودشان این است که بانوان برای تشرّف به روضه شریفه از درب ۲۹ وارد شوند. ولی ظاهراً هیچ فارسی زبانی تا اطلاع قبلی از محتوای این پیام نداشته باشد یا از عبارات عربی، اردو و انگلیسی این تابلوها مقصود را درنیابد، نمی‌فهمد که مقصود از این عبارت چیست؟ بر همان تابلوها این مقصود با این عبارت عربی نوشته شده است: «دخول النساء إلی الروضهٔ من باب رقم ۲۹». نیز بر روی بیش از ده ستون، در شرق و غرب مسجد روبروی باب بقیع و باب السلام، تابلوهایی نصب شده تا نمازگزاران در بیرون مسجد، جلوتر از امام نایستند. سالهای گذشته، این تابلوها به فارسی نبود. امسال به فارسی موضوع را یادآوری کرده و نوشته‌اند: «این جا برابری (محاذات) امام است. باید پیش نرویم نمازهایی! باطل می‌شود» و به عربی نوشته‌اند: «هنا محاذاهٔ الإمام لا تقدّم فتبطل صلاتک». و ما هم به کمک اطلاع قبلی از موضوع و این عبارت عربی، مراد را فهمیدیم. حج ۲۵، ص: ۸۵ حکایت عربی گویی و عربی نویسی برخی ما فارسی زبانها نیز همین است. روزی طالبِ علمی می‌خواسته از فرودگاه بغداد بلیط هواپیما برای رفت و برگشت (دو سره) تهیه کند و به بلیط فروش گفته است: «إنّی أُرید بطاقهً ذات رأسین»!!. تا زمانی که شیوه آموزش زبان عربی در حوزه‌های ما اصلاح نشود، وضع بر همین منوال خواهد بود. امید است مرکز تدوین و نشر متون درسی حوزه (متون) بتواند در این زمینه تحوّلی به وجود آورد. برخی تابلوها در حرمهای مطهر داخل ایران نیز دست کمی از تابلوهای مورد اشاره ندارند. در برخی حرمها در ایران این تابلو یا پلاکارد به چشم می‌خورد: «تشرّف بانوان با چادر الزامی است» که یکسر خطاست. به جای این عبارت باید نوشت: «تشرّف بانوان به حرم بدون چادر ممنوع است». در حالی که مفاد عبارت قبلی این نیست، زیرا روشن است که تشرف بانوان به حرم، به هیچ روی الزامی نیست، نه با چادر نه بدون چادر. بله، اگر کسی خواست مشرّف شود باید با چادر باشد. علاوه بر این جهت، به جای «الزامی است» باید می‌نوشتند: «لازم است». چون در مقامِ بیان وظیفه زنانی است که می‌خواهند مشرف شوند نه وظیفه مثلًا خُدّام حرم. اگر در صدد بیان وظیفه خدّام حرم باشیم، می‌توان به آنان گفت: «وظیفه شما الزام دیگران به پوشیدن چادر است». خلاصه، از کلمه الزام تنها در

چنین مواردی بایـد اسـتفاده کرد. افزون بر موارد یـاد شـده مسامحات دیگری نیز در تابلوهای حرمهای مطهّر در ایران دیـده می‌شود مثـل این تابلوهـا که کنـار برخی دربهـای حرمهـا نصب می‌شود: «درب برادران»، «درب خواهران». در حـالی که بایـد نوشت: «محل ورود برادران» و ماننـد آن. علاـوه بر تابلوهای اطراف مسـجد النبی صـلی الله علیه و آله، در برخی کتابهای عربی که در عربسـتان به فارسـی ترجمه و منتشـر کرده‌اند این خبط و خطاها دیده می‌شود. مثلًا دانشـگاه اسلامی محمد بن سعود در عربستان به سال ۱۴۲۱ ق کتابی منتشـر کرده است با نام آنچه را که در حـج و عمره بایـد انجام داد. با فروست: نامه ارشادی. این کتاب تألیف دکتر صالح بن فوزان بن عبدالله فوزان با نام بیان ما یفعله الحاج و المعتمر است که بلال سـید اشـرف حضرت شاه حج ۲۵، ص: ۸۶ آن را به فارسی بر گردانـده است. در این کتاب می‌خوانیم (با حفظ رسم الخط): - اگرچه دانشـگاه تعـدادی بزرگی ازین مختصـری را قبل از موسـم حـج بیـک مـدّت کوتـاه چـاپ کرده بود، بـاز هم همه آن توزیع گردیـده تمام شـد. (ص ۳) - حجّـاج و عمره کننـدگان، در ادای مناسک حـج و عمره شان چه بایـد گفتنـد؟ و چه بایـد کردند؟ (ص ۷) - در مدینه منوّره به جز مسـجد نبوی شـریف و مسـجد قباء جهت ادای نماز در آن، زیارت و دیـدار مساجـد دیگر جواز نـدارد. و مساجـد باقیمانده در مدینه منوّره مثال مساجدی عادی که در روی زمین است دارد، و کدام صفت یا خاصیت خاصی را دارا نیست. (ص ۷۲) حج ۲۵، ص: ۸۷

شنبه ۲۰ ذی قعده

اشاره

۸۳/ ۱۰/ ۱۲

شروع هفته فرهنگی ایران در عربستان

هفته فرهنگی ایران در ریـاض امروز بـا حضـور وزرای فرهنـگ و ارشـاد جمهوری اسـلامی ایران و عربسـتان طیّ مراسـمی در مرکز فرهنگی ملـک فهـد ریـاض آغـاز شـد. در این هفته فرهنگی که برای نخسـتین بـار در عربسـتان برگزار می‌شود، برنامه‌هـای متنوعی تدارک دیده شده است. برپایی نمایشگاه‌های قرآنی، خوشنویسی، نقاشی تابلو فرش، صنایع دستی، کتاب و تمبر از جمله برنامه‌های این هفته فرهنگی است. از دیگر برنامه‌هـای این هفته فرهنگی که بـا حضـور جمعی از هنرمنـدان ایرانی برگزار می‌شود برپـایی قهوه خـانه سـنتی و نمـایش فیلمهـای ایرانی است. همچنین در طول برگزاری هفته فرهنگی کشورمان در عربسـتان جلسات سـخنرانی برپا خواهد بود. و اسـتادان حوزه و دانشـگاه از کشورمان در موضوعات مشترکات ادبیات معاصر عربی و فارسی، طرح مساجد عربی در مساجد ایران، مکه و مدینه در ادبیات فارسی و مانند آنها سخنرانی خواهند داشت. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی که به منظور افتتاح هفته فرهنگی جمهوری اسـلامی حـج ۲۵، ص: ۸۸ ایران در عربسـتان، جمعه شب وارد ریـاض شـد، گفت: «در دیـدار بـا مسؤولین فرهنگی این کشور، چارچوب مشخصـی برای ادامه همکاریها و فعالیتهای فرهنگی میان دو کشور تعریف خواهـد شـد». وی با اشاره به نقش مهم دو کشور در سـطح منطقه و جهان، اضافه کرد: گسترش روابط ایران و عربستان بر جهان اسلام تأثیر مستقیمی دارد. نیز ظرفیتهـای ناشـناخته فراوانی برای گسـترش روابـط فرهنگی دو کشـور وجـود دارد که شـناخت و گسـترش آنهـا تـأثیرات بسـزایی بر همکاریهای دو کشور و اتحاد جهان اسـلام خواهد داشت. وزیر فرهنگ و ارشاد اسـلامی برپایی هفته فرهنگی ایران در عربسـتان را تجربه خـوبی برای گسـترده‌تر شـدن روابـط دو کشور دانست و افزود: «هفته فرهنگی ایران به عمیق‌تر شـدن پیونـدها کمـک خواهد کرد». هفته فرهنگی ایران در عربستان از امروز شنبه ۱۲ دی ماه به مدت یک هفته در مرکز فرهنگی ملک فهد ریاض برگزار خواهد شد. سـعودی گازت، ویژه نامه فارسـی وابسته به عکاظ در شماره امروز خود در این باره در صفحه اوّل ذیل عنوان «دکتر الفارسی و

مسجد جامعی هفته فرهنگی ایران را افتتاح می‌کنند» نوشت: روز گذشته، دکتر فؤاد بن عبد السلام الفارسی وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی کشور در دفتر کار خود با مقامات مسؤول در بخشهای مختلف این وزارت دیدار و طرح برنامه پوشش مناسک حج امسال را مورد بررسی قرار داد. مقامات مسؤول وزارت فرهنگ و اطلاع رسانی عربستان، نیز فعالیت خود درباره اجرای این طرح را به دکتر الفارسی خاطرنشان کردند. وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عربستان ضمن ستایش از عملکرد بخشهای فرهنگی و اطلاع رسانی کشور از آنان خواست جهت پخش مناسک حج از طریق صدا و سیما برای دولتهای عربی و اسلامی بیشتر تلاش کنند و افزود: «پخش رادیویی و تلویزیونی مناسک حج، نقش عمده‌ای در همبستگی میان مسلمانان دارد». از سوی دیگر با اهتمام دکتر فؤاد عبدالسلام الفارسی وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عربستان، و احمد مسجد جامعی وزیر فرهنگ و ارشاد جمهوری اسلامی ایران، هفته فرهنگی حج ۲۵، ص: ۸۹ جمهوری اسلامی ایران فعالیتهای خود را امروز شنبه ۲۰ ذی قعده در مرکز فرهنگی ملک فهد در ریاض آغاز می‌کند و تا ۲۶ ماه جاری به فعالیتهای خود ادامه می‌دهد. هفته فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب موافقتنامه فرهنگی میان عربستان و ایران برپا می‌گردد و پس از پیروزی انقلاب اسلامی این اولین بار است که هفته فرهنگی ایران در عربستان برگزار می‌شود. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی برای شرکت در مراسم گشایش هفته فرهنگی ایران وارد ریاض شد. مسجد جامعی گفت: «برپایی هفته فرهنگی در جهت تلاش سالهای اخیر ایران و عربستان نشانه‌ای از پیام دوستی و مودت مردم و دولت ایران به ملت و دولت عربستان است».

پیام رئیس جمهور به مناسبت هفته فرهنگی ایران در ریاض

سید محمد خاتمی در پیامی به مناسبت افتتاح هفته فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ریاض گفت: «فرهنگ یگانه عنصری است که به انسان یعنی تنها عامل سازنده فرهنگ جهت می‌دهد و زمینه‌های لازم برای ایجاد دگرگونی در جوامع بشری را پدید می‌آورد». رئیس جمهور در این پیام که وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی آن را قرائت کرد آورده است: آشنایی میان ملتها و گروه‌ها، پویایی و روند تکاملی و تمدنی همه جوامع انسانی را تضمین می‌کند و در این میان جوامع اسلامی، برای تحکیم پایه‌های پیوند میان خویش، پا را فراتر نهاده و مناسبات دو جانبه خود را تا سطح ارتباطات معنوی، فکری و احساسی و در یک کلام پیوندهای برادرانه و دوستانه بالا برده‌اند. این گونه است که روابط میان جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی به عنوان دو کشور بزرگ اثر گذار اسلامی، ویژگی برجسته‌ای دارد که مانند آن را در هیچ یک از دیگر پیوندهای دو سویه نمی‌توان یافت. ژرف اندیشی در تاریخ نشان می‌دهد که خداوند متعال اراده فرموده است که پایه‌های این آشنایی متقابل از دیرباز استوار شود و با پیدایش دین مبین اسلام فرزندان دو منطقه جزیرهٔ العرب و ایران به سان امتی واحد، آمیزه‌ای انسانی را شکل دهند که با همزیستی، همکاری و همفکری گردونه تمدن اسلامی را به حرکت درآورند و حج ۲۵، ص: ۹۰ برآیند پربار آن را در سراسر تاریخ اسلام در اختیار نسل انسان قرار دهند. بر این باوریم که مناسبات فرهنگی میان دو کشور جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی باید همواره روند رو به رشدی داشته باشد و در سنجش با دیگر زمینه‌های همکاری دو جانبه از وزن و اعتبار افزون‌تری بهره ببرد. اگرچه از چند سال پیش بدین سو، گامهای ارزشمندی در راه زدودن موانع همکاری فرهنگی میان دو کشور برداشته شده و اقدامات بسیار شایسته‌ای برای گسترش پیوندهای همکاری از جانب دو کشور صورت پذیرفته اما جای تردید نیست که برگزاری نخستین هفته فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در عربستان سعودی، فرصت مناسبی برای دستیابی به ایده‌های مشترک فرهنگی میان دو کشور است و باید آن را به عنوان گام بلند دیگری مورد شناسایی قرار داد و یقین داشت که از این رهگذر دستاوردی نمایان برای دولت، ملت و همه امت اسلامی، بلکه سراسر جهان امروز پدید خواهد آمد.

دیدار وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از مرکز ملک فیصل در ریاض

آقای مسجد جامعی وزیر فرهنگ و ارشاد جمهوری اسلامی ایران با هیأت همراه از مرکز تحقیقات و پژوهشهای اسلامی ملک فیصل دیدن کرد. در بدو ورود آقای مسجد جامعی به مرکز، دکتر صالح الخریجی مدیر اداری کتابخانه‌های مرکز ملک فیصل از ایشان پذیرایی نمود. آنگاه با مهمانان از تالار تاریخی ملک فیصل، مخزن کتب و بخش مرمت و کتابخانه کودکان دیدن کردند، سپس در تالار مرکزی دکتر یحیی محمد جنید دبیر کل مرکز تحقیقات و پژوهشهای اسلامی ملک فیصل از آقای مسجد جامعی استقبال نمود. دکتر یحیی با خوش آمد گویی به مهمانان گزارش مختصری درباره کتب، پژوهشهای علمی و مخطوطات قدیمه این مرکز را به ایشان ارائه کرد. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در گفتگو با خبرنگار ایرنا افزود: «در دیدار با مسؤولین فرهنگی این کشور چهارچوب مشخصی برای ادامه همکاریها و فعالیتهای فرهنگی میان دو کشور تعریف خواهد شد». وی با اشاره به نقش مهم دو کشور در سطح منطقه و جهان حج ۲۵، ص: ۹۱ اضافه کرد: «گسترش روابط ایران و عربستان بر جهان اسلام تأثیر مستقیمی دارد». گفتنی است نمایشگاه نقّاشی، خط و خوشنویسی جلیل رسولی هنرمند ایرانی در هفته فرهنگی ایران در ریاض برگزار شد. در این نمایشگاه بیش از ۲۵ تابلو از آثار این هنرمند عرضه شده است، همچنین کتابهای جان جانان، چهار فصل، یادگار عشق و خطاطی دیوان امام خمینی.

دیدارهای نماینده ولیّ فقیه

امروز سه گروه از دست اندرکاران امر حج با حجهٔ الاسلام و المسلمین ری شهری دیدار کردند: گروه اوّل: رابطین کاروانها بودند. در این دیدار برخی از رابطان که وظیفه بررسی عملکرد روحانیان کاروانها را بر عهده دارند، از روحانیان کاروانها ابراز خشنودی کردند و افزودند: بحمدالله روحانیان باسواد، کاردان، فعّال، خوش سلیقه، جذّاب، مردمی و متواضع در کاروانها فراوان و زائران از آنها راضی‌اند. برخی از زائران که تاکنون با روحانی حشرو نشری نداشته‌اند از این برخوردهای صمیمانه اظهار خرسندی می‌کنند. در این جلسه مطرح شد که چند کاروان، شب جمعه گذشته به دعای کمیل مدینه نرسیده‌اند وبرنامه ریزی حرکت به مکه طوری است که دعای کمیل هفته آینده را نیز درک نمی‌کنند و از این موضوع به شدّت نگرانند. هرچند دعای کمیل مستحب است امّا کمیل مدینه صفایی ویژه دارد و زائران- به جز معذورین- به سان اعمال حج مقیّدند در آن شرکت کنند والّا گویی به مدینه نیامده‌اند و باید برای این موضوع تدبیری اندیشیده شود. آقای امینیان مسؤول ستاد مدینه که در جلسه حضور داشت درباره این مشکل توضیح داد: «طبق برنامه ریزیها باید همه زوّار یک شب جمعه در مدینه باشند و این اشکال بر اثر نابسامانی در تنظیم پرواز آنها از تهران به مدینه پدید آمده است». سرانجام مقرّر شد ترتیبی اتّخاذ شود که این تعداد بتوانند شب جمعه آینده در مدینه باشند و از فیض حضور در مراسم دعای کمیل بهره‌مند گردند. متأسفانه در سال گذشته تعداد ۳۰۱۰ نفر، به دلیل نبود مسکن و مسائلی دیگر، حج ۲۵، ص: ۹۲ نتوانستند دعای کمیل مدینه را درک کنند. «۱» موضوع دیگر تضییقات مأموران سعودی در بقیع- به خصوص راه ندادن زنان به پشت پنجره‌های بقیع- بود که پیش از این یاد شد. آقای ری شهری در این جلسه گفتند: امروز با سفیر جمهوری اسلامی ایران در ریاض تلفنی صحبت کردم تا در این موضوع با مقامات عربستان مذاکره کنند. همچنین با وزیر پیشنهادی دولت برای تصدی وزارت راه و ترابری برای پاره‌ای از نابسامانیها در امر پرواز حجّاج گفتگو کردم. گروه دوّم: اعضای ستاد حج صدا و سیما بودند. در آغاز این دیدار آقای گروسی گزارشی از فعالیتهای انجام شده تاکنون را ارائه کرد و اظهار داشت: از روز آغاز حرکت زوار به مدینه تاکنون، حدود هزار دقیقه گزارش و خبر از شبکه‌های مختلف صدا و سیما پخش کرده‌ایم. گروه ما امسال سابقه دار و باتجربه‌اند و نیمی از آنان سابقه تشرّف به حج دارند. گفتنی است که مدتهاست در سازمان صدا و سیما ستادی به نام «ستاد حج» تأسیس شده که متولّی برنامه‌های مربوط به حج در صدا و سیماست. در این جلسه سرپرست زائران ایرانی خانه

خدا، صدا و سیما را مهمترین و کارآمدترین وسیله ارتباط جمعی خواند و خواستار تلاش این رسانه برای ترویج فرهنگ صحیح حج در جامعه شد. آقای ری شهری بر ضرورت رساندن پیام جامع و دقیق حج به مردم تأکید کرد و افزود: بر اساس آیات قرآن کریم، حج از ظرفیت بسیار بالایی در امر سازندگی فردی و اجتماعی برخوردار است و به همین دلیل صدا و سیما مسؤولیت سنگینی در بهره‌مند کردن جامعه از این ظرفیت ویژه و عظیم بر عهده دارد. ایشان ضمن تأکید بر اهمیت اطلاع رسانی صحیح در امر حج گفت: موفقیت گروه اعزامی صدا و سیما به حج در گرو برنامه سازیهای متنوع و جذاب با حج ۲۵، ص: ۹۳ هدف معرفی ابعاد مختلف حج برای عموم مردم و به ویژه جوانان است و باید به این نکته توجه شود که هنر کارگزاران حج در قسمتهای مختلف و به ویژه صدا و سیما در این است که حاصل و نتیجه کارشان، هم برای خود و هم برای دیگران مفید باشد. نماینده ولی فقیه همچنین از قرآن محوری به عنوان ویژگی حج امسال سخن به میان آورد و تأکید کرد که صدا و سیما در این بعد نیز مأموریت مهمی را بر عهده دارد و باید برای این منظور برنامه سازی مناسب را در دستور کار خود قرار دهد. وی ایجاد نزدیکی و برادری میان مذاهب مختلف اسلامی را از جمله اهداف مهم حج برشمرد و علاقه وافر ملت مسلمان ایران به زیارت خانه خدا و حرم نبوی صلی الله علیه و آله را در مقایسه با سایر ملتهای مسلمان بی نظیر خواند. آقای ری شهری توجه نمایندگان اعزامی سازمان صدا و سیما را به اهمیت بهره گرفتن از فضای معنوی حج با هدف کمک به سالم سازی فضای انتخابات ریاست جمهوری در کشور جلب کرد و از آنان خواست تا در این زمینه برنامه‌های مناسبی تهیه کنند. وی نویسندگان صدا و سیما را به مطالعه کتابهای حج با هدف تولید برنامه‌های مستند توصیه کرد و در پایان خواستار تشکیل دفتری برای ثبت تجربیات نمایندگان اعزامی صدا و سیما به حج شد و افزود: تهیه تصویرهای منفی حج هم لازم است. البته برای بهره برداریهای مثبت نه منفی، و نه برای پخش از سیما. سال گذشته تصویری از صحنه‌های منفی تهیه شد و امسال در کاروانها پیش از عزیمت به حج نمایش داده شد و خیلی مؤثّر بود. گروه سوم: مسؤولان ستاد مدینه منوره بودند. در این دیدار، ابتدا آقای امینیان، مسؤول ستاد مدینه، گزارشی مبسوط از فعالیتهای انجام یافته و در دست اقدام ارائه کرد و گفت: در مدینه ۶۵٪ زوّار در منطقه مرکزی مدینه در ۲۹ هتل ساکن‌اند و ۳۵٪ هم خارج از منطقه مرکزی، که دورترین آنها ۱۵۰۰ متری با حرم فاصله دارند و واحد حمل و نقل درون شهری، متکفّل حمل و نقل آن ۳۵٪ است. از فردا یک شنبه تا سه روز بعد، به پیک حضور ۳۰ هزار نفر زائر در مدینه می‌رسیم، ولی از روز سه شنبه اولین کاروانها وارد مکه می‌شوند و روز پنجم ذی حجه زائر ایرانی در مدینه نخواهیم داشت. حج ۲۵، ص: ۹۴ همچنین از روز سه شنبه از تهران هم زائران وارد مکه می‌شوند و تا ظهر امروز شنبه، حدود ۲۳ هزار نفر زوّار ایرانی وارد مدینه شده‌اند. در این جلسه، آقای ری شهری پس از تشکر از فعالیت همه کارگزاران حج افزود: بر اساس گزارشها روال کارها عادی است و مشکل مهمّی نداریم. البته برخی نابسامانیهای جزئی هست که باید برطرف شود مانند تأمین جا و غذا برای گروههای پیش پرواز، سهولت انتقال بار از فرودگاه مدینه به هتل، و اینکه مدت اقامت نُه کاروان در مدینه، کمتر از زمان پیش بینی شده است. ایشان در پایان گفت: «برای برگزاری بهتر و باشکوهتر دعای کمیل شب جمعه آینده لازم است مدیران کاروانها توجیه شوند».

انتقال سوابق پزشکی حجاج ایرانی به عربستان

مسؤول بیمارستان هلال احمر مدینه منوره در گفتگو با زائر از انتقال سوابق پزشکی حجاج ایرانی به عربستان خبر داد. دکتر فرهادنژاد در توضیح این مطلب افزود: اطلاعات و سوابق پزشکی زائران ایرانی در قالب یک نرم‌افزار به عربستان منتقل شده است و حجاج ایرانی در صورت مراجعه به بیمارستانهای عربستان، با توجه به وجود سوابق قبلی در این نرم‌افزار، مورد درمان قرار می گیرند. وی به زائران توصیه کرد هنگام مراجعه به این بیمارستانها کارتهای شناسایی خود را به همراه داشته باشند و در مورد روند جاری عملکرد این مرکز توضیح داد که «هیأت پزشکی در دو بیمارستان ثابت در مکه و مدینه و در ایام حج در دو بیمارستان صحرایی در

منی و عرفات مستقر هستند. دکتر فرهادنژاد از جمله امکانات این بیمارستانها را وجود بخشهایی مانند بستری، سی‌سی‌یو، اورژانس، آزمایشگاه، رادیولوژی، سونوگرافی، اکوکاردیوگرافی و کلینیکهای تخصصی ذکر کرد و افزود: در این مراکز هیأتهای پزشکی به صورت تخصصی در بخشهای داخلی، زنان و حج ۲۵، ص: ۹۵ زایمان، قلب و عروق، گوش و حلق و بینی، چشم پزشکی، جراحی عمومی، ارتوپدی، روانپزشکی و دندانپزشکی به خدمت مشغول هستند. مسؤول بیمارستان هلال احمر مدینه منوره، واحدهای بهداشت مستقر در هتلها و رستورانها و محل اسکان زائران ایرانی را از جمله بخشهای فعال این مرکز برشمرد و گفت: «پزشک مستقر در این واحد، مسائل بهداشتی این اماکن را ارزیابی و راه حل رفع مشکلات را ارائه می‌دهد. دکتر فرهادنژاد فعالیت واحد پزشکان رابط عرب زبان را از دیگر خدمات بیمارستان هلال احمر ذکر کرد و افزود: با هماهنگی قبلی با مسؤولان سعودی، بیمار را در صورت نیاز به مراجعه به مراکز بهداشتی این کشور به همراه پزشکان عرب زبان اعزام و روند درمان از زمان بستری تا ترخیص به وسیله این پزشک پیگیری می‌شود. در دوره گذشته تیم ۳۰۶ نفره‌ای برای بیمارستان هلال احمر تدارک دیده بودیم ولی اکنون با توجه به طرحهایی که به منظور ارائه بهتر و بیشتر خدمات پزشکی به زائران داریم، این تعداد به ۳۲۰ نفر افزایش پیدا کرده است. وی با اشاره به مسائل مختلف از جمله تلقیح واکسن منژیت چهار ظرفیتی به همه زائران گفت: برای واکسن آنفولانزا نیز نود درصد حجاج را تحت پوشش قرار دادیم. امسال ما سه پایگاه تزریقات پانسمان خواهران را در مدینه و چهار پایگاه دیگر را در مکه مستقر کرده‌ایم. وی به زائران ایرانی اطمینان داد که از نظر دارو و سایر لوازم بهداشتی و پزشکی هیچگونه کمبودی در بیمارستان هلال احمر وجود ندارد. ایشان با اشاره به مشکلاتی که بیماری فراگیر آنفولانزا طی سالهای گذشته برای حجاج ایجاد کرده است گفت: این مرکز بهداشتی به همت سازمان حج و زیارت و دانشگاههای علوم پزشکی سراسر کشور طرح تحقیقاتی و منحصر به فردی را در بین کشورهای منطقه در دست حج ۲۵، ص: ۹۶ پیگیری دارد تا بدین وسیله عامل این بیماری تشخیص داده شود. در چند سال اخیر سرمای عربستان در ایام برگزاری حج بی سابقه بوده است و به زائران محترم توصیه می‌شود ضمن رعایت نکات بهداشتی و مسائل ایمنی، پوشش مناسب را داشته باشند.

عزیمت اولین کاروان حجّاج عراقی به عربستان

اولین کاروان حجّاج عراقی امروز شنبه عازم عربستان شدند. معاون نخست وزیر عراق اعلام کرد: امسال حدود ۳۲ هزار عراقی راهی سفر حج می‌شوند و نقل و انتقال حجاج از طریق زمین و نیز از راه هوایی از فرودگاههای بصره و اربیل صورت می گیرد.

مراسم شبی با قرآن در مدینه منوّره

اولین مراسم شبی با قرآن در مدینه منوره، شامگاه شنبه با حضور قاریان برجسته میهن اسلامی در سالن اجتماعات بعثه مقام معظم رهبری برگزار شد. در این مراسم که با حضور حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری برگزار شد، قاریان و حافظان قرآن کریم به تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید پرداختند. آغاز برنامه شبی با قرآن، با آقای ابوالفضل نامدار- قاری ممتاز جمهوری اسلامی ایران- بود که با صوتی بسیار دلنشین، آیاتی از کلام خدا را برای حضار قرائت کرد. همچنین جمعی از قاریان برجسته جمهوری اسلامی مرکب از آقایان مسعود عنایتی مقدم نفر سوم مسابقات مالزی، مهدی تاجزاده نفر اول مسابقات تونس، داود جعفری نفر اوّل مسابقات هند در مدح و منقبت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به تواشیح پرداختند. مهندس رضا دیانت حافظ کل قرآن کریم نیز از دیگر قاریان ممتاز کشورمان بود که در ادامه برنامه به تلاوت آیاتی از قرآن مجید پرداخت. آقای عباس سلیمی مجری برنامه سپس از حضار و سرپرست حجاج ایرانی درخواست کرد که از این حافظ برجسته بوشهری سؤالاتی را مطرح کنند. نماینده ولی فقیه که خود از حافظان قرآن است، از مهندس دیانت خواست تا ادامه این آیه «وقال الرسول یا رب انّ قومی اتخذوا

هذا القرآن حج ۲۵، ص: ۹۷ مهجوراً» «۱» را بخواند. مهندس دیانت در پاسخ ضمن اشاره به نشانی آیه ادامه آن را تلاوت کرد. همچنین تعداد دیگری از خواهران و برادران سؤالات خود را مطرح کردند و این حافظ برجسته قرآن ضمن پاسخ، به قرائت ادامه این آیات پرداخت که با استقبال حضار مواجه شد. مسؤول روابط عمومی بعثه مقام معظم رهبری گفت: «علاوه بر این مراسم، سه محفل دیگر انس با قرآن (یکی در مدینه و دو محفل در مکه مکرمه) برگزار خواهد شد». وی با دعوت حضار به تلاوت قرآن در مکه و مدینه منوره و ضمن اشاره به حدیثی از معصومین علیهم السلام یادآور شد: «مطابق احادیث هرکس در مکه قرآن را ختم کند، از دنیا نمی‌رود مگر این که پس از مشاهده رسول خدا صلی الله علیه و آله، جایگاه خود را در بهشت ببیند». اولین مراسم شبی با قرآن در مدینه منوره با تلاوت بسیار زیبای مسعود عنایتی مقدم نفر سوم مسابقات مالزی که شامل آیاتی در شأن پیامبر خدا صلی الله علیه و آله بود، پایان یافت.

رعایت نکردن پاره‌ای از آداب حضور در حرمین

این روزها مکالمه با تلفن همراه در حرم نبوی شکل نامطلوبی پیدا کرده است. دوربینهای نصب شده در مسجد شریف نبوی که برگزاری نمازها را از تلویزیون عربستان پخش می‌کنند به طوری که قابل دریافت در سراسر جهان است، بعضاً این موارد را نیز به تصویر کشیده‌اند. از آنجا که این قبیل امور، مزاحمت برای سایرین، و خلاف ادب حضور در مسجد، و وهن مراسم عبادی است شایسته است همواره دست‌اندرکاران به ویژه روحانیون محترم کاروانها از زائران بخواهند هنگام حضور در مساجد به خصوص حرم شریف نبوی صلی الله علیه و آله و مسجد الحرام، همراه خود را خاموش کنند و از صحبت کردن با تلفن همراه حتماً بپرهیزند. همچنین شب گذشته هنگام برگزاری نماز مغرب، شش نفر از زائران ایرانی با کت و شلوار سرمه‌ای به طوری که کاملًا مشخص بود ایرانی‌اند، کیسه‌های اجناسی را که از بازار حج ۲۵، ص: ۹۸ خریده بودند در دست داشتند و از یک گوشه صحن مسجد نبوی به سمت گوشه دیگر و هتل محل اقامت خود می‌رفتند، و با اینکه صفوف نماز تا صحن و بیرون مسجد امتداد یافته بود، آنان توجیه نشده بودند که همانجا در کنار اجناس خود به نماز جماعت بپیوندند و پس از اقامه نماز به سمت هتل بروند. بلکه سراسیمه و مضطرب از کنار صفوف نمازگزاران به سرعت عبور می‌کردند تا از محل دور شوند. در حالی که اگر پیشاپیش توجیه شده بودند می‌توانستند همانجا اقتدا کنند و پس از پایان یافتن نماز با آرامش به هتل بروند.

حضور بیش از ۲۱ هزار ایرانی در مدینه

تعداد زائران ایرانی مدینه منوره تا صبح امروز به بیش از ۲۱ هزار و ۵۰۰ نفر رسید. سرشیفت ایرانی فرودگاه مدینه گفت: این تعداد زائر ایرانی با حدود ۶۵ پرواز ایرانی و سعودی از شهرهای تهران، مشهد، تبریز، ارومیه و یزد به سرزمین وحی منتقل شده‌اند. آقای رئیسی در گفتگو با خبرنگار زائر افزود: حدود نیمی از پروازهایی که تاکنون برای انتقال زائران ایرانی به مدینه صورت گرفته، با هواپیماهای ایرانی انجام شده است. براساس آمارها، همچنین بیش از ۴۰ درصد زائران ایرانی مدینه، از تهران و نزدیک یک چهارم آنان از مشهدالرضا به مدینه منتقل شده‌اند. با این حال، سهم مردم استان تهران و استانهای خراسان از حجاج امسال، به ترتیب حدود ۲۵ و حدود ۱۲ درصد است.

نشست مشترک رابطین کاروانها

بنا به تصمیم نماینده ولی فقیه، رابطین محترم کاروانها در جلسات ستادهای مناطق شرکت خواهند کرد. این تصمیم به منظور هماهنگی بیشتر میان بخشهای مختلف برگزار کننده مراسم حج و ارتقای امور معنوی و فرهنگی زائران اتخاذ شد. برای اجرایی

شدن این تصمیم و ساماندهی به حضور رابطین در جلسات ستادها، به درخواست معاونت امور روحانیون حج ۲۵، ص: ۹۹ بعثه، نشست مشترکی با حضور رؤسای ستاد مناطق، رؤسای بازرسی بعثه و رابطین بعثه روز جمعه ۱۱/ ۱۰/ ۱۳۸۳ تشکیل شد. براساس تصمیم این نشست مشترک، جلسات ستاد مناطق به ریاست مسؤول ستاد منطقه تشکیل می‌شود و رابطین با حضور در تمام جلسات اعضای ستاد را از امور جاری کاروانها مطّلع می‌کنند و از چگونگی امور اجرایی باخبر می‌شود.

نگرانی حکومت از آیین وهابیت

به رغم آنکه دولتمردان سعودی آیین وهابیت را به عنوان مذهب حاکم و رسمی کشور پذیرفته و نزدیک به یک قرن است که از آن حمایت می‌کنند، اما نظریات ناسازگار با آداب فرمانروایی فضای بین المللی مواضع تند و خشک و متحجرانه علماء وهابی موجب تنگناهایی برای حکومت شده است، به ویژه آنکه تولّد جریان تروریستی منفور القاعده از وهابیت، زنگ خطر تحرکات اخلالگرانه بقیه وهابیت علیه حکومت را به صدا درآورده است. عوامل فوق سبب نگرانی بیشتر حکومت از اقتدار دینی فرهنگی آل شیخ (محمد بن عبدالوهّاب) شده و حکومت درصدد کاهش چتر حمایتی خود از آنان شده است. دکتر نذیر عزالدین یکی از مسؤولان اقتصادی امارهٔ المدینهٔ که از مریدان عرفان و علاقه‌مندان دکتر سید علوی مالکی است گفته است: حکومت بیشترین خطر را از آل شیخ احساس می‌کند، چون امور تبلیغات دینی و مؤسسه توعیه اسلامی و اداره قاضیان و مبلغین و هیأت امر به معروف و نهی از منکر و امامت حرمین در تصرف آنها است. گفتنی است که دکتر سید محمد بن عباس علوی مالکی قوی‌ترین دژ عرفان و تصوف اهل سنت در برابر وهابیت در عربستان پس از دهها سال مبارزه فرهنگی با وهابیت و دفاع از توسّل و جلسات ذکر و احتفال و دوبار محکومیت به اعدام از جانب وهابیت، ماه رمضان گذشته دعوت حق را لبیک گفت. این نویسنده بزرگ که میلیونها مرید در عربستان و دیگر کشورها دارد جلسه هفتگی ذکر و توسل‌اش که با حضور صدها مرید و تعدادی از فرهیختگان و علماء و دولتمردان حج ۲۵، ص: ۱۰۰ سعودی و دیگر کشورها در مکه مکرمه برگزار می‌شد تنها جلسه آشکار ذکر و توسّل در این کشور بود، در حالی که صدها جلسه دیگر مخفی و نیمه مخفی در مکه و مدینه و جده و ریاض برگزار می‌شود. دکتر مالکی با تعدادی از علماء شیعه چون استاد واعظ زاده خراسانی رابطه دوستانه داشت، تشییع جنازه وی با حضور صدها هزار نفر از مسجد الحرام تا جنّهٔ المَعْلاه و حضور رسمی امیر عبدالله همراه دکتر عبده یمانی وزیر اسبق وزارت اعلام عربستان در منزل آن مرحوم نشانی از عظمت شخصیت او و مایه نگرانی علماء وهابی شد. یکی از مقامات حکومتی عربستان به آقای دکتر احمد علوی، پسر دکتر علوی، گفته است: «ما هیچ ضرری از گروه شما ندیدیم و هرچه ضربه خورده‌ایم از گروه تندرو و سلفیها (وهابی) بوده است». سپس به وی توصیه کرده که شما درسها و حلقه ذکر پدر را ادامه بدهید. از آن روز به بعد تعدادی از همکاران و دوستان دکتر علوی در صدا و سیمای سعودی برنامه‌های فرهنگی اجرا می‌کنند که نشان رویکرد مثبت دولت بر ضد وهابیت است. می‌افزایم که یکی از اساتید دانشکده علوم قرآن مدینه در دیدار با یکی از علمای ایرانی گفت: گسترش ارتباط ایران و عربستان منجر به تضعیف قدرت وهابیت و تقویت عرفان شده و روز به روز در حال گسترش است. در پرتو این ارتباط اشراف و سادات مدینه که از نسل اهل بیت و ائمه اهل بیت اند تقویت شده‌اند.

مبارزه اداره کل وعظ و ارشاد مدینه با تشیّع

شیخ نور که مدیر کل جدید اداره وعظ و ارشاد مدینه منوره است و تمام مبلغان و خطبای اعزامی به مساجد مدینه منوره و نیز مأموران امر به معروف داخل مسجد النبی صلی الله علیه و آله و بقیع تحت نظر و امر او فعالیت می‌کنند، به یکی از علمای ایرانی گفته است: امسال ۱۵۰ مبلغ داریم که در عرصه‌های گوناگون در مسجد النبی صلی الله علیه و آله و مساجد دیگر مدینه سخنرانی و

تبلیغات می‌کننـد، علاوه بر اینکه کتب و نوارهای زیادی را تهیه و توزیع می‌کنیم. حج ۲۵، ص: ۱۰۱ هدف اصلی تبلیغات ما مبارزه با جهالتها و بـدعتهای این زائران جهّال است که به زیارت و شـرک آلوده شده‌انـد. او تعـدادی از کتب و تألیفات بن باز و عُثَیْمِین و نوارهـای سـخنرانی در دفـاع از وهابیت به فارسـی و عربی را به یکی از علمای ایرانی اهـدا کرد. گفتنی است که اداره وعظ و ارشاد ظـاهراً تنـدترین تشـکیلات سـلفیها در عربسـتان است که تمـام رفتارهـای تنـد مـأموران بقیع و مسـجد النبی صـلی الله علیه و آله و سخنرانیهای تنـد مساجـد دیگر مدینه و مکه و مأموران امر به معروف مساجد سـبعه از همین سازمان نشأت می‌گیرد. به نظر می‌رسـد اختلاف بارزی بین تشـکیلات کشوری و تشـکیلات شؤون حرمین و پلیس نظامی مدینه و مکه و دستگاههای دولتی عربستان از نظر مواضع وجود دارد.

گفتگوی‌زائر با مسؤول حمل و نقل درون شهری

راهروهـای طبقه اوّل ساختمـان بعثه در مـدینه یک لحظه هم آرام و قرار نـدارد. آنجا یک لحظه هم خلوت نیست. در این طبقه امور مربوط به سرویسـهای درون شـهری زائران حاضـر در مـدینه پیگیری می‌شود. حمـل و نقل درون شـهری، یکی از سه واحـد مسـتقل بخش حمل و نقل است که در کنار حمل و نقل هوایی و حمل و نقل بین شـهری، وظیفه رفت و آمـد زائران را برعهده گرفته است. آنچه در زیر می‌خوانیـد نتیجه گفتگوی زائر بـا مسؤول حمـل و نقـل درون شـهری مـدینه است: - در یک نگاه کلی، وظیفه شـما به عنوان حمل و نقل درون شـهری به طور مشـخص تعریف شده است. این تعریف معنای خاصـی هم پیدا می‌کند؟ یعنی خدمات شـما تفکیک شده است؟ - واحد حمل و نقل درون شـهری برحسب وظیفه باید به چهار منطقه تعریف شده حجاج ایرانی سرویس بدهد؛ اما چون مناطق یک و دو نزدیک به حرم نبوی است و زائران ایرانی برای تردد عملًا نیازی به وسـیله نقلیه ندارنـد، توان واحدها روی مناطق ۳ و ۴ حج ۲۵، ص: ۱۰۲ متمرکز شده است. - نحوه ارائه خدمات شـما به این دو منطقه به چه صورت است؟ - ۶ خط در نظر گرفته‌ایم تـا زائران ایرانی به حرم نبوی منتقـل و سـپس به منازل بازگردانـده شونـد. - مسـیر این خطـوط کجاست؟ - خط اول مسـیر خیابـان قربـان، طـالع و نـازل در ایسـتگاه سوق التمور، خـط دوم مسـیر خیابـان سـالمیه در ایسـتگاه الجزیره، خـط سوم مسـیر خیابـان امیرالمؤمنین، طـالع و نـازل در ایسـتگاه الجزیره، خط چهارم مسـیر خیابان گاز در خیابان الجزیره، خط پنجم مسـیر خیابان عبـدالعزیز جدید و قدیم در ایستگاه روبروی هتل دله و جنب فندق الدخیل، خط ششم مسیر خیابان مطار و ابوذر در ایستگاه دفاع مدنی. - البته برای اطلاع دقیق زائران ایرانی باید مسـیر کامل رفت و برگشت این ایستگاهها در اختیار کاروانها قرار گیرد. - این اتفاق افتاده است و سـعی می‌کنیم از طریق زائر هم اطلاعات لازم را با درج جدول ارائه دهیم. - فعالیت شـما از چه زمانی آغاز شد؟ از روز سه شـنبه (۸ دی) سرویس دهی ما شروع شد. برای شروع خطوط ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ چهارده دستگاه اتوبوس راه‌اندازی کردیم و امروز با ظرفیت کامل در همه ایسـتگاهها سـرویس می‌دهیم. - ظرفیت کامل واحـد شـما چنـد دسـتگاه اتوبوس است؟ امروز حدود ۳۰ دستگاه ولی برای روزهای ۱۴ تا ۲۱ دی بـه ۶۰ دسـتگاه اتوبوس هم می‌رسـد. علاوه بر این، حـدود ۲۵ دسـتگاه اتوبوس را به عنوان ذخیره‌هـای آمـاده بهره‌برداری در نظر گرفته‌ایم تـا به مشـکل بر نخوریم. - این ذخیره‌هـا چه زمـانی به کـار می‌آینـد؟ - برای مراسم خاص، مثل دعای کمیل، نماز جمعه یا دعای نـدبه، اما جـدای از این حـج ۲۵، ص: ۱۰۳ اوقات در روزهای شـلوغ به حدود ۱۵ تا ۲۰ هزار زائر سرویس می‌دهیم. - این اتوبوسـها مشـخصه‌ای هم دارد؟ - همه بـا آرم و پرچم جمهوری اسـلامی ایران مشـخص شده‌انـد و شـماره خطوط روی هر کـدام نوشـته شده است. - وظیفه آشـنا کردن زائران با جغرافیای مدینه هم با شـماست؟ - به نوعی این وظیفه را هم برعهده داریم. برای آنکه زائران برای تردد در مدینه مشـکل نداشته باشند سه نوع نقشه چاپ شده است. یکی نقشه ۱۲۰* ۳۰ سانتی متری مـدینه است که برای نصب در کاروانها و راهنمایی زائران در اختیار آنها قرار گرفته است و دیگر نقشه‌های کوچکی است که برای راهنمـایی زائران و آشـنایی با مـدینه منوره و مکه مکرمه در اختیار تمام زائران قرار گرفته و خواهـد گرفت. - علاوه بر حمل و

نقل زائران وظیفه دیگری هم به واحد شما محول شده است؟ - جلسه‌ای با مسؤولان ترافیک شهر مدینه داشتیم تا برای انتقال غذا از آشپزخانه‌های مرکزی به داخل منطقه مرکزی شهر مشکل نداشته باشیم. چون در زمان‌های خاص اجازه تردد به منطقه مرکزی داده نمی‌شود و مبادی بسته می‌شود. این هماهنگی باعث شده که ما به مانعی برنخوریم. شاید بشود این را هم به وظایف ما اضافه کرد. - سرویسهای ویژه‌ای هم دارید؟ به عنوان مثال به کاروان زائران جانباز هم خدماتی می کنید؟ - بله، طبق هماهنگیهای انجام شده با مسؤولان کاروان جانبازان، زائران این کاروان امروز (۱۲ دی) وارد مدینه می‌شوند. البته ما از دیروز آماده سرویس دهی به این عزیزان هستیم. برای تردد آنها دو دستگاه مینی‌بوس بدون صندلی و یک دستگاه مینی‌بوس ویژه را در نظر گرفته‌ایم. - این چندمین تجربه واحد حمل و نقل درون شهری است؟ - سالهای پیش از ۱۳۸۰، زائران ایرانی مشکلات فراوانی برای تردد در مدینه داشتند. حتی بعضی از آنها گم می‌شدند. از سال ۱۳۸۰ استارت واحد حمل و نقل درون شهری حج ۲۵، ص: ۱۰۴ خورد و امسال چهارمین تجربه این واحد است. - برنامه ریزی مدیریت این واحد از چه زمانی آغاز شد؟ - از ماهها قبل، شاید بلافاصله پس از حج تمتّع سال گذشته. باید مدتهای زیادی وقت گذاشت تا در زمان شلوغی کار، به معضل برنخوریم. البته برادرانی که سالهای قبل زحمت این واحد بر دوش آنها بود مشکلات اولیه را برطرف کرده‌اند. - نوع خدماتی که ارائه می کنید تفاوتی هم نسبت به سالهای قبل داشته یا خیر؟ - ما به دنبال آن بودیم که اتوبوسها را به پارکینگهای زیر حرم نبوی ببریم که فوق‌العاده مجهز و زیباست ولی از آنجا که این پارکینگها به بخش خصوصی اجاره داده شده وساعت ۲۲ بسته می‌شود از این تصمیم منصرف شدیم. - آیا مشکل اصلی زمان بسته شدن پارکینگها بود؟ - ما قصد داشتیم سرویس شبانه‌روزی بدهیم و این پارکینگ فقط تا ساعت ۲۲ باز بود. در آن صورت مجبور بودیم ایستگاه دیگری هم بیرون پارکینگ بگذاریم که این باعث سردرگمی زائران می‌شد چون بایستی ۲ ایستگاه ایجاد می کردیم. به این دلیل منصرف شدیم. این تصمیمی بود که می‌خواستیم عملی کنیم ولی نشد؛ اما اتفاقی که امسال افتاد مشخص کردن نام راننده، کد و تمام مشخصات خودرو است تا اگر زائران شکایتی دارند با ذکر نام راننده و مشخصات باشد که ان‌شاءالله در روزهای آتی نصب خواهد شد. - مدت زمان سرویس دهی شما به زائران ایران چقدر است؟ - از ۸ دی شروع شده و تا ۲۴ بهمن طول می کشد. در پایان، از زائران می‌خواهیم نظم، حوصله و صبر داشته باشند، به شماره خط و سرویس خود توجه کنند، جوانان مراقب سالخوردگان و خانمها باشند و برای سوار شدن به اتوبوس یا پیاده شدن ملاحظه آنها را بکنند و بدانند اتوبوس به اندازه کافی برای تردد زائران وجود دارد و ان‌شاءالله در این ایام به مشکل بر نخواهند خورد. حج ۲۵، ص: ۱۰۵

یکشنبه ۲۱ ذی قعده

اشاره

۸۳/ ۱۰/ ۱۳

دیدار وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با ولیعهد عربستان

امروز آقای احمد مسجد جامعی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به همراه آقای سید احمد زرهانی، رئیس سازمان حج و زیارت و حسین صادقی، سفیر ایران در عربستان با شاهزاده عبدالله بن عبدالعزیز ولیعهد عربستان در دفترش در کاخ الیمامه ریاض دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار که شاهزاده سلطان بن عبدالعزیز، نایب دوم رئیس شورای وزیران و وزیر دفاع و هوانوردی و بازرسی کل کشور، شاهزاده سعود الفیصل، وزیر امور خارجه، عبدالعزیز بن عبدالله بن عبدالعزیز، مشاور دفتر ولیعهد، و دکتر فؤاد بن عبدالسلام الفارسی، وزیر فرهنگ و اطلاع رسانی عربستان و آقای عبدالمحسن بن عبدالعزیز مشاور دفتر ولیعهد حضور داشتند، از

جمله درباره تضییقات مأموران سعودی برای زائران در بقیع مذاکره شد، و امیر عبدالله قول مساعد داد که این موضوع را پیگیری کند.

حضور سی کاروان از ایرانیان اهل سنت در حج امسال

مسؤول واحد اهل سنت بعثه گفت: امسال بیش از چهار هزار و ۵۰۰ ایرانی اهل سنت در قالب حدود ۳۰ کاروان به حج ۲۵، ص: ۱۰۶ سرزمین وحی مشرّف می‌شوند. این کاروانها از استانهای گلستان، کردستان، سیستان و بلوچستان، هرمزگان، خراسان، آذربایجان غربی و کرمانشاه به عربستان می‌آیند. با توجه به اینکه ایرانیان اهل سنت، غالباً شافعی و حنفی‌اند، امسال ۵۳ روحانی و معین اهل سنت، این دسته از هموطنانمان را در مسائل شرعی و مذهبی راهنمایی می‌کنند. تاکنون حدود ۷۵۰ ایرانی اهل سنت در قالب پنج کاروان وارد مدینه منوره شده‌اند. امسال طبق رسم سالهای گذشته، با عنایت رهبر انقلاب، از پانزده شخصیت برجسته اهل سنت برای تشرف به سرزمین وحی دعوت شده است که از بین آنها می‌توان به مولوی محمد اسحاق مدنی (مشاور رئیس جمهور در امور اهل سنت) اشاره کرد. دکتر صدیق صفی زاده (مترجم، مفسر و شاعر کُرد)، سردار جمیل بابایی (جانباز و از سرداران جبهه)، آقای حبیب زاده (نماینده مردم بوکان در مجلس شورای اسلامی) و برخی از ائمه جمعه و علمای اهل سنت مناطق مختلف کشور را از جمله دیگر میهمانان اهل سنت در حج امسال می‌توان برشمرد. وی با اشاره به فعالیتهای واحد اهل سنت بعثه، تشکیل شورای افتا ویژه اهل سنت را از جمله این فعالیتها برشمرد و افزود: این شورا که امسال به ریاست مولوی محمد اسحاق مدنی تشکیل شده است، در مدینه، صبحها از ساعت ۸ صبح تا ۱۲ و عصرها از ساعت ۱۵ تا ۱۷ به سؤالات و مسائل شرعی اهل سنت پاسخ می‌دهد. و شورای افتای اهل سنت در مکه، علاوه بر ساعات یاد شده، شبها بین نماز مغرب و عشاء در طبقه دوم مسجد الحرام، روبروی ناودان طلا- آماده پاسخگویی به سؤالات شرعی حجاج اهل سنت خواهد بود. مسؤول واحد اهل سنت بعثه همچنین از برگزاری سه کنگره ویژه اهل سنت در ایام برگزاری آیین حج امسال خبر داد و گفت: در این کنگره‌ها سخنرانان اهل سنت درباره موضوعاتی همچون: «آینده بشریت و ظهور حضرت مهدی (عج) از دیدگاه قرآن»، «قرآن و عترت؛ دو میراث گرانبهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله» و «قرآن، قانون جاودانه بشریت» سخنرانی خواهند کرد.

توصیه‌های دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه به حجاج ایرانی

سرپرست دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه در مدینه منوره، به زائران ایرانی سرزمین وحی توصیه کرد از رسیدِ گذرنامه‌های خود با دقت نگهداری کنند تا مشکلی گریبانگیرشان نشود. مصطفی بهزادی در گفتگو با زائر، ضمن تبریک فرا رسیدن موسم حج گفت: زائران ایرانی در صورتی که رسید گذرنامه‌های خود را گم کنند، باید موضوع را هرچه زودتر به دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه واقع در هتل «قصر الدخیل» اطلاع دهند. او همچنین با اشاره به حوادث تلخ پیش آمده در سالهای گذشته، از زائران خواست هنگام عبور از خیابانها بیشتر احتیاط و حتماً از تقاطعها و جاهای خطکشی شده عبور کنند. بهزادی با اشاره به اینکه براساس قوانین عربستان، در نیمی حوادث رانندگی عابر پیاده را مقصر می‌دانند، افزود: این موضوع، در سالهای گذشته برای برخی از ایرانیان، مشکلات حقوقی ایجاد کرده و در بعضی موارد، به علت میزان صدمات متأسفانه به نقص عضو و وفات زائران ایرانی منجر شده است. سرپرست دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه در مدینه منوره، همچنین به زائران ایرانی به ویژه بانوان توصیه کرد حتی الامکان از سرویسهای رفت و برگشت ایرانی و حداکثر از تاکسیهای سعودی استفاده کنند. بهزادی از بانوان خواست از سوارشدن به خودروهای شخصی مسافرکش جداً بپرهیزند و تا حد امکان، شبها بدون محارم مرد با هم کاروانیهای خود، تردد نکنند. او مسؤولیت اصلی دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه را ارتباط بین طرفهای ایرانی با سعودی بیان کرد و گفت: زائران ایرانی چنانچه

با پلیس یا اتباع عربستان دچار مشکلی شوند، می‌توانند موضوع را حضوری یا تلفنی (در مدینه با تلفن ۸۳۶۱۹۷۰) با دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه در میان بگذارند. بهزادی ضمن تشکر از مقامات سعودی و وزارتخانه‌های حج و امور خارجه عربستان حج ۲۵، ص: ۱۰۸ برای کمک به حاجیان ایرانی و عرضه تسهیلات مناسب افزود: همکاری مقامات عربستان و نظم و انضباطی که امسال در کاروانها وجود دارد، خوشبختانه موجب شده است که تاکنون مشکل خاصی در ارتباط بین طرفهای ایرانی و سعودی به وجود نیاید. وی با اشاره به درگذشت یک ایرانی در روزهای گذشته گفت: متوفی، علی دشتبان فیض آبادی از اهالی شهرستان تربت حیدریه بود که چهارشنبه در بدو ورود به مدینه، احتمالًا به علت ناراحتی قلبی درگذشت و روز پنجشنبه در قبرستان بقیع به خاک سپرده شد.

سخنان وزیر حج عربستان درباره مشکل اسکان حجّاج

به گزارش سعودی گازت ویژه نامه فارسی روزنامه عکاظ ایاد مدنی وزیر حج عربستان گفت: این وزارت تصمیم دارد تا مسؤولیت اجاره مسکنهای حجاج را دوباره به مؤسسات طوافه با همکاری بعثه‌های حج واگذار کند. وزارت در این زمینه گزارش مفصلی تهیه و پیرامون سیستم جدید تحقیق و بررسی کرده است. سپس این گزارش به کمیسیون عالی حج تقدیم گردید که پس از آن کمیسیونی که از طرف وزارت کشور، وزارت حج و هیأت نظارت و تحقیق تشکیل شد، این مسأله را بررسی کرد. قرار است به زودی این مسأله را دوباره به کمیسیون عالی حج تقدیم شود تا در صورت تأیید به شورای وزیران تحویل گردد. وی در پایان افزود: «روش امروزی اسکان زائران، روش مفیدی نیست». همچنین، وزارت حج عربستان به شرکتهای حمل و نقل برون شهری هشدار داد که در مشاعر و بین شهرها از مینی بوس استفاده نکنند. همچنین لازم است همراه هر اتوبوس راهنمایی باشد که به مشاعر مقدّسه و مقرّ چادرها آشنایی کامل داشته باشد. گفتنی است که شرکتها و مؤسسات حمل و نقل عربستان، سالانه با بیش از ۲۵۰۰ اتوبوس حمل و نقل زائران میان مشاعر و شهرها را به عهده دارند.

در کنار زائران گمشده

در یکی از اتاقهای ستاد مدینه منوره، دو سه نفر نشسته‌اند که فعالیتشان به سه شاخه مختلف تقسیم شده است. علی اکبر شیخ بابایی مسؤول این واحد است که به نام حمل و نقل هوایی شناخته می‌شود، ولی کارهای دیگری هم در آن واحد سازماندهی می‌شود. شیخ بابایی که مسؤول فعالیتهای فرودگاه مدینه است، بر کار بخشهای امداد و اشیای گمشده هم نظارت دارد. وی درباره بخش اول فعالیت خود می‌گوید: «وظیفه ما این است که زائران را بدون کوچکترین مشکلی راهی هتلها و منازل کنیم». او که از پنجم دی ماه وارد مدینه شده و دو روز بعد کار خود را آغاز کرده، ادامه می‌دهد: زائران «مدینه قبل» از ایران وارد مدینه می‌شوند که خروج آنها از فرودگاه کار چندان سختی نیست، اما به هنگام مراجعت زائران «مدینه بعد» به ایران که قرار است از فرودگاه مدینه صورت گیرد، کار ما کمی سخت می‌شود. چون میزان بار آنها باید در یک حد مشخصی باشد که معمولًا بیشتر است. پروازهای زائران ایرانی تا ۲۱ دی از ایران به سمت مدینه می‌آیند که هر ۲۴ ساعت ۱۵ تا ۱۶ پرواز را شامل می‌شود و پس از این تاریخ، هواپیماها راهی جده می‌شوند تا زائران مدینه بعد، از راه زمینی به مکه رفته و سپس به مدینه بیایند. تا سالهای قبل ایران ایر اجازه پرواز به مدینه را نداشت اما حالا پنجاه درصد زائران ایرانی با پرواز هواپیمایی سعودی و پنجاه درصد هم با پروازهای ایران ایر به عربستان می‌آیند و باز می‌گردند. بخش دیگر فعالیت شیخ بابایی در ارتباط با اشیای گمشده است. او در این باره می‌گوید: دو سالی است که به این بخش سر و سامان داده‌ایم تا کسانی که چیزی گم می‌کنند روزنه امیدی برای به دست آوردن اشیای گمشده خود داشته باشند. افرادی که اشیای خود را گم می‌کنند به دفتر ستاد در ساختمان بعثه می‌آیند و فرمهای مورد نظر را پر می‌کنند تا اگر اشیای

آنها به صورتی پیدا شد برای باز گرداندن وسائل به صاحبانشان مشکلی نداشته باشیم. شیخ بابایی در عین حال بر این نکته تأکید می‌کند که طبق تجربه سالهای گذشته به حج ۲۵، ص: ۱۱۰ زائران توصیه می‌کنیم که در حفظ اموال خود بکوشند. چون در حج سال گذشته درصد کمی از اشیای گمشده پیدا شد. اشیای گمشده در سال قبل عبارتند از: پنجاه چمدان بزرگ، پنجاه تلفن همراه، صد ساک دستی، سیزده هزار و ۶۰۰ دلار، ۱۲۰۰ ریال سعودی و سیزده هزار تومان که از این میزان تنها ده ساک کوچک و مقداری پول ایرانی پیدا شد. وظیفه سوم دفتری که علی‌اکبر شیخ بابایی در آن فعالیت می‌کند نظارت بر کار ستاد امداد افراد گمشده است. او درباره فعالیت این حوزه می‌گوید: بیشترین فعالیت ما امداد افرادی است که اطراف حرم مطهر حضرت رسول صلی الله علیه و آله یا در اماکن مقدس دیگر گم می‌شوند. مسؤول ستاد امداد گمشدگان می‌افزاید: اگرچه با راه افتادن سرویس حمل و نقل درون شهری تعداد افراد گمشده کاهش یافته اما با این حال هنوز شیفتهای امداد ما گزارشهای نسبتاً زیادی به ستاد منتقل می‌کنند. سال قبل چیزی حدود نه تا ده هزار نفر در اطراف اماکن متبرکه مدینه گم شدند که با تلاش مأموران ما به هتلها و منازل محل استقرار خود راهنمایی شدند و امسال هم تعداد قابل توجهی مراجعه کننده داشتیم. با توجه به آنکه بیشتر گمشده‌ها افرادی پنجاه تا هفتاد ساله هستند، از این دسته زائران عزیز می‌خواهیم تنها به جایی نروند، حتما اوراق شناسایی را همراه داشته باشند و به تذکرات مدیران کاروانها و ساعتی که برای سوار شدن به سرویسهای بازگشت تعیین شده است، دقت کافی داشته باشند. رئیس واحد امداد مدینه منوره در پایان این اطلاعات را برای آگاهی و راحتی زائران در اختیار ما می‌گذارد تا هموطنانمان بدانند در صورت بروز هر گونه اتفاقی چگونه با گروههای امداد تماس برقرار کنند. گروه امداد ۱: مستقر در ضلع شمالی حرم مطهر پیامبر صلی الله علیه و آله جلو آب نما (مجسمه) با چتر سفید و نوشته «امداد حجاج ایران» و پیراهن آبی از ساعت هفت صبح تا ده شب. گروه امداد ۲: مستقر در بین حرم مطهر پیامبر صلی الله علیه و آله و بقیع با همان مشخصات و در حج ۲۵، ص: ۱۱۱ همان زمان (هفت صبح تا ده شب). گروه امداد ۳: مستقر در داخل سالن و مقابل درِ ورودی هتل قصر الدخیل (ستاد). این گروه دو نفری به طور شبانه روزی مشغول پاسخگویی به مراجعین هستند. تلفنهای همراه ۰۵۰۱۰۸۷۱۱۹، ۸۳۶۰۱۷۶ و ۸۳۹۰۷۰۸ (داخلی ۱۴۴ و ۲۸۸) نیز در اختیار زائران است.

ویژه‌نامه‌های هیأت پزشکی حج

هیأت پزشکی حج به منظور آشنا کردن حجاج با مسائل بهداشتی ویژه‌نامه‌هایی را منتشر کرد. این ویژه‌نامه‌ها که شامل چهار جزوه جداگانه است نکات لازم بهداشتی و مسائل بهداشت فردی و جمعی را به زائران ایرانی متذکر شده است. این جزوات شامل راهنمای عملیاتی بهداشت کاروانها در حج تمتع (ویژه مدیران کاروانها)، توصیه‌های بهداشتی (برای زائران حج تمتع)، به تندرستی زائران خانه خدا کمک کنیم (ویژه روحانیون کاروانها) و تندرستی پزشکان پیام‌آور (ویژه پزشکان کاروانها) می‌باشد. هیأت پزشکی حج ابراز امیدواری کرد حجاج با توجه به توصیه‌های بهداشتی که در این جزوات مندرج است در سایه تضمین سلامت جسم و روان، سفر معنوی شیرینی را تجربه کنند.

جلسه سخنرانی عمومی بعثه

حجة الاسلام و المسلمین قرائتی حضور در سرزمین وحی را فرصتی برای تقویت بنیه‌های ایمانی و تجدید بیعت با پیامبر عظیم الشأن اسلام و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام دانست و توجه زائران خانه خدا را به بهره گرفتن از این فرصت بزرگ زندگی برای خود جلب کرد. وی که صبح امروز در جمع صدها تن از زائران حرم نبوی و در سالن اجتماعات بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره سخن می‌گفت، بر اهمیت حاجی ماندن و حفظ دستاوردهای حج تأکید و اظهار امیدواری کرد که زائران حرم نبوی و

بیت الله الحرام بتوانند فریضه نماز را در اوّل وقت ادا کنند و بر ادای این مهم استوار باقی بمانند. وی عمل به رهنمودهای قرآن کریم را از جمله نشانه‌های امت وفادار برشمرد و تأکید حج ۲۵، ص: ۱۱۲ کرد که انجام فریضه حج بر محوریت قرآن کریم، به حج امسال طراوت و بالندگی بیشتری خواهد بخشید. آقای قرائتی همچنین به بیان روایاتی درباره پیروزیهای مسلمانان در مقابله با کفار با وجود امکانات و نیروی انسانی اندک پرداخت و تأکید کرد که حج نمادی از اقتدار و توانمندی مسلمانان را به رخ جهانیان می‌کشد و زائران خانه خدا ضمن تقویت بنیه‌های ایمانی در وجود خویش، به برتری دنیای اسلام در برابر تلاش دشمنان برای ایجاد رعب در بین آنان واقف می‌شوند. گفتنی است که هرساله در مکه و مدینه در ساختمان بعثه مقام معظم رهبری با دعوت از چند کاروان از زائران ایرانی، مراسم سخنرانی و وعظ و خطابه برپا می‌شود که در آن سخنرانان توانا برای مردم سخن می گویند. حجهٔ الاسلام قرائتی در مقطع مدینه قبل، و حجهٔ الاسلام دکتر هاشمیان برای مقطع مدینه بعد، از سخنرانان جلسات عمومی امسال بعثه بودند. روابط عمومی برای برگزاری این گونه جلسات دستورالعملی تنظیم کرده است که این مراسم بر اساس آن انجام می‌شود. حج ۲۵، ص: ۱۱۳

دوشنبه ۲۲ ذی قعده

اشاره

۸۳/۱۰/۱۴

مصاحبه نماینده ولیّ فقیه با شبکه سحر

به دنبال تأکید حضرت آیهٔ الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص محور قرار دادن قرآن کریم در حج امسال، بعثه مقام معظم رهبری حدود بیست برنامه متنوع را در این زمینه تدارک دیده است. نماینده ولی فقیه در گفتگویی که در مدینه منوره با خبرنگار شبکه بین المللی سحر انجام داد، از برگزاری همایشهای مختلف در مکه مکرمه و مدینه منوره، برگزاری مسابقات قرآن و جدولهای قرآنی، اختصاص بخشهایی از نشریه زائر به رهنمودهای قرآن، اختصاص بخشی از فعالیت روحانیون کاروانها به تفسیر آیات قرآن کریم و تهیه بروشور «عطر تلاوت» به منظور انس بیشتر با قرآن و ختم آن، به عنوان برخی از این برنامه‌ها نام برد. آقای ری شهری گفت: در کاروانهای حج امسال، از چهره‌های قرآنی تجلیل و ویژه برنامه‌هایی برای تقویت روخوانی قرآن در بین زائران در داخل کاروانها برگزار می‌شود. وی در بخش دیگری از سخنان خود، توسل به قرآن کریم را بهترین راه مبارزه با آفات حج ۲۵، ص: ۱۱۴ فرهنگی غرب دانست و افزود: توصیه مسلمانان به انس هرچه بیشتر با ظاهر و باطن قرآن کریم، مناسبترین راه خنثی کردن تهاجم فرهنگی غرب است. زیرا هرچه این انس بیشتر شود، قهراً اثر تهاجم فرهنگی غرب در زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان کمتر می‌شود و بدون تردید، همه دردهای فردی و اجتماعی و انواع بیماریهای اخلاقی و روحی را می‌توان با توسل به قرآن کریم و بهره بردن از نورانیت آن برطرف کرد. خبرنگار شبکه سحر از وی در مورد شرطهای استجابت دعا بر اساس رهنمودهای پیامبر عظیم الشأن صلی الله علیه و آله و اهل بیت آن بزرگوار علیهم السلام سؤال کرد که ایشان از غذای حلال، پرداخت حقوق مستمندان، معرفت عمیق به خداوند متعال و حضور قلب را از لوازم استجابت دعا نام برد. ایشان همچنین در خصوص تعیین سهمیه حجاج از سوی دولت عربستان گفت: بر اساس مصوبه سازمان کنفرانس اسلامی، شمار حجاج به نسبت جمعیت هر کشور تقسیم شده است و نظر به اینکه عربستان، ظرفیت پذیرش شمار بیشتری از حجاج را ندارد، همه کشورها باید از سهمیه تعیین شده تمکین کنند تا مسؤولان دولت سعودی بتوانند از عهده اداره مسائل مربوط به حج برآیند و جمهوری اسلامی ایران نیز نمی‌خواهد سایر مسلمانان

در مضیقه قرار بگیرند. نماینده ولی فقیه در حج، تمسک به اسلام حقیقی و وحدت کلمه را دو عامل اساسی برای افزایش توانمندی ملتهای مسلمان جهت مقابله با هجمه دشمنان اسلام برشمرد و گفت: تبلیغ گسترده و وحدت کلمه امت اسلام بایـد از کنار خانه توحیـد آغاز شود و اگر مسلمانان با امکاناتی که در اختیار دارنـد بتوانند اختلافات خود را کنار بگذارند و در کنار هم قرار گیرند، به سادگی می‌توانند بر کل جهان سیادت داشته باشند. وی تفرقه میان مسلمانان را دسیسه دیرینه دشمنان با هدف چپاول دارایی و امکانات دنیای اسلام دانست و از مسلمانان خواست با تمسک به اسلام و حفظ وحدت کلمه، توطئه دشمن را بی اثر کننـد. سرپرست زائران ایرانی خانه خدا در پاسخ به سؤالی در خصوص تهمتها و حرکات حج ۲۵، ص: ۱۱۵ موذیانه دشمنان علیه ملت مسلمان ایران گفت: جمهوری اسلامی ایران، پرچمدار اسلام ناب، متعادل و پیرو منطق است و این پرچم به اهتزاز درآمده، نه تنها برای امت اسلام بلکه برای جهانیان جاذبه دارد و دشمنان اسلام دریافته‌انـد که اسلام معرفی شده از سوی ملت مسلمان ایران، می‌توانـد محور وحدت امت اسلام باشد. بنابراین هدف از تهمتها و حرکتهای موذیانه دشمن علیه جمهوری اسلامی، چیزی جز از کار انداختن این قلب تپنده در جهان اسلام نیست. مطرح شدن مسأله انرژی هسته‌ای ایران، بهانه‌ای برای اعمال فشار علیه جمهوری اسلامی ایران است. ملت ایران نه بمب اتم نیاز دارد، نه در پی به دست آوردن آن است و به همین دلیل، همه امکانات بازرسی برای آژانس بین المللی انرژی هسته‌ای فراهم شده است، اما تا هنگامی که جمهوری اسلامی به معنای واقعی آن در ایران وجود دارد، تهمتهایی از این دست نیز مطرح خواهد شد. آقای ری شهری آگاه سازی نسل جوان و روشنگری امت اسلام از سوی اهل فکر را عامل مهمی در خنثی شدن توطئه‌های دشمنان اسلام دانست و در بخش پایانی این گفتگو به زائران ایرانی خانه خدا توصیه کرد که فرصت کوتاه حضور در حرمین شریفین را غنیمت شمارند و از این فرصت برای سازندگی خود و قوام امور مادی و معنوی امت اسلام و بشریت بهره کافی ببرند.

ورود نخستین کاروان ایرانی مقطع مدینه بعد به جدّه

نخستین کاروان زائران مقطع مدینه بعد ایران امروز دوشنبه وارد فرودگاه جدّه شدند و مورد استقبال و تکریم مقامات محلّی قرار گرفتند و هدایایی از جانب مقامات محلّی به آنان اهدا شد.

دیدار اعضای بعثه‌های مراجع با نماینده ولیّ فقیه

صبح و بعد از ظهر امروز، اعضای بعثه‌های مراجع تقلید، جداگانه در مدینه با نماینده ولیّ فقیه دیدار و گفتگو کردند. در این دیدارها آقای زرهانی، و برخی عالمان حاضر در بعثه حج ۲۵، ص: ۱۱۶ مقام معظم رهبری از جمله حضرات آقایان، طباطبائی امام جمعه اصفهان، صدوقی امام جمعه یزد، مسعودی تولیت آستان حضرت معصومه علیها السلام، قرائتی چهره آشنای روحانی، و تنی چند از مسؤولان بعثه، نیز حضور داشتند. بعثه‌های ملاقات کننده به ترتیب عبارت بودند از: الف) صبح دوشنبه ۱. بعثه حضرت آیة الله فاضل لنکرانی ۲. بعثه حضرت آیة الله موسوی اردبیلی ۳. بعثه حضرت آیة الله سیستانی ۴. بعثه حضرت آیة الله فیاض ۵. بعثه حضرت آیة الله صافی گلپایگانی ۶. بعثه حضرت آیة الله مکارم شیرازی ب) عصر دوشنبه ۱. بعثه حضرت آیة الله سید عزالدین زنجانی ۲. بعثه حضرت آیة الله نوری همدانی ۳. بعثه حضرت آیة الله صانعی ۴. بعثه حضرت آیة الله سید محمّد شاهرودی حج ۲۵، ص: ۱۱۷

سه شنبه ۲۳ ذی قعده

اشاره

۱۵/ ۱۰/ ۱۳۸۳

ادامه دیدار اعضای بعثه‌های مراجع با نماینده ولیّ فقیه

جمعی از اعضای بعثه‌های مراجع صبح امروز سه شنبه نیز با نماینده ولیّ فقیه دیدار کردند. بعثه‌های دیدار کننده در صبح امروز به ترتیب عبارت بودند از: ۱. بعثه حضرت آیهٔ الله شبیری زنجانی ۲. بعثه حضرت آیهٔ الله حائری ۳. بعثه حضرت آیهٔ الله تبریزی ۴. بعثه حضرت آیهٔ الله حکیم ۵. بعثه حضرت آیهٔ الله بهجت در این جلسات، اعضای بعثه‌های مراجع تقلید تقریباً همگی به تضییقات مأموران سعودی در امر بقیع- که پیشتر اشاره کردیم- معترض و خواهانِ اقدام عاجلِ بعثه و سازمان حج در این زمینه بودند، و حتی بعضی از آنان می‌گفتند به علت ازدحام شدید و خوف ضرر جانی برخی روزها نتوانسته‌اند به بقیع مشرّف شوند. همچنین حجهٔ الاسلام قاضی عسکر گفت: «برخی بانوان زائر ایرانی که مرا می‌بینند با حسرت می‌گویند: ما از حج ۲۵، ص: ۱۱۸ مدینه می‌رویم و چشممان بقیع را ندیده است». آقای سید احمد زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت در پاسخ گفت: در این باره در دیداری که به اتفاق وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با امیر عبدالله داشتم، با وی مذاکره کردم. وی قول مساعد داد که موضوع را پیگیری و حل کند و همانجا به وزیر فرهنگ واطلاع رسانی دستور داد پیگیر موضوع باشد. همچنین وی با لحنی بسیار متواضعانه از ما خواست که بهانه به دست افراطیونِ متعصب ندهیم، و می‌گفت: شما چرا خاکهای بقیع را برمی‌دارید با اینکه مخالف رعایت بهداشت است؟ و افزود: احتمال می‌دهم اسرائیل کسانی را برای ضربه زدن به زائران ایرانی اجیر کرده باشد. شما مواظب باشید که زائران را سالم به ایران برگردانید. کسانی که با ما درگیرند و می‌خواهند بین ما و شما جدایی بیندازند، نه عقل دارند نه دین و نه انسانیت. حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری نیز به آقای زرهانی گفتند: شما از امیر مدینه وقت بگیرید و موضوع را با او در میان بگذارید و اگر تا فردا حل نشد، من نیز نامه‌ای به امیر عبدالله خواهم نوشت. من با آقای صادقی سفیر ایران نیز تماس گرفتم تا قضیه را دنبال کند. آقای صادقی گفت: به سبب نبود امیر نایف با پسر وی امیر احمد بن نایف قائم مقام وزیر کشور صحبت کرده‌ام و قول داده‌اند مشکل را برطرف کنند. صبح روز سه شنبه آقای ری شهری گفتند: آقای امینیان رئیس ستاد مدینه امروز با رئیس شرطه مدینه گفتگو کرده و وی گفته است: «هنوز در این زمینه دستوری به ما نرسیده است». در جلسه صبح سه شنبه آقای زرهانی فی المجلس با سفارت ایران در ریاض تماس گرفت و گفت: «سفیر در آستانه تشرّف به مدینه و دنبال کردن موضوع است». علاوه بر موضوع بقیع، در این جلسات چگونگی و حکم فقهی رمی جمرات با توجه به تغییرات به وجود آمده در امسال نیز مورد بحث قرار گرفت وچون امسال اولین تجربه رمی جمرات به شکل کنونی است و هیچ یک از حضّار نیز تاکنون آن را مشاهده نکرده‌اند و تنها گزارشهایی درباره آن دریافته‌اند، برخی ابهاماتِ موضوع، همچنان باقی ماند. حج ۲۵، ص: ۱۱۹ در این جلسه، همچنین آقای ری شهری دستور داد که در صورت امکان برای پرهیز از ازدحام زیاد در مسجد شجره، هر روز زائران در دو مرحله برای احرام به مسجد شجره بروند. می‌افزایم که دیدار بعثه‌ها، به طور جداگانه با سخنان و مباحث مشابه وقت زیادی می‌گیرد. بهتر است همه بعثه‌ها با هم در دعوت عامّی یکجا شرکت کنند که هم دیدار با نماینده ولیّ فقیه خواهد بود و هم دیدار آنها با یکدیگر.

نکته‌های آقای قرائتی

در جلسه دیدار بعثه‌ها، گهگاه نکته‌های قرآنی و لطیفه‌های حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای قرائتی محفل را گرم می‌کرد. از جمله می‌گفت: خداوند متعال گاهی دعاها را با اصلاح و توسعه و تضییق و تغییر مستجاب می‌کند؛ مثلًا در سه مورد دعاهای حضرت ابراهیم علیه السلام: الف) حضرت ابراهیم علیه السلام پس از اینکه به مقام امامت رسید، در خصوص وصول ذریه‌اش به این مقام به خداوند عرض کرد: «ومن ذرّیتی». «۱» خداوند فرمود: «لا ینال عهدی الظالمین» «۲» . (مثالِ تضییق). ب) حضرت ابراهیم علیه السلام

دعـا کرد: «وارزق أهله من الثمرات من امن منهم بـالله و الیوم الاـخر». «۳» خداونـد متعـال رزق اهل را منحصـر به «من آمن» نکرد و فرمود: «ومن کفر فأُمّتعه قلیلًا» «۴». ج) حضرت ابراهیم علیه السلام دعا کرد: «ربّنا وابعث فیهم رسولًا منهم یتلوا علیهم ایاتک ویعلّمهم الکتاب و الحکمهٔ و یزکّیهم». «۵» خداونـد فرمود: «یتلوا علیهم آیاته و یزکّیهم و یعلّمهم الکتاب والحکمهٔ» «۶» و در حدیث حج ۲۵، ص: ۱۲۰ شریف است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «أنا دعوهٔ أبی إبراهیم».

مصاحبه نماینده ولیّ فقیه با شبکه العالم

سه شنبه شب، حجهٔ الاسـلام والمسـلمین آقای ری شـهری در مصاحبه با شبکه تلویزیونی العالم گفت: اگر رژیم نژادپرست اسرائیل فرصت و قـدرت پیـدا کند، به هیچ یکی از ملتهای مسـلمان رحم نخواهد کرد. آقای ری شـهری از اختلاف و چندگانگی در دنیای اسلام به عنوان یک عامل اساسی در تجری اسرائیل به ارتکاب انواع جنایات و ستمها علیه ملت مظلوم فلسطین نام برد و تأکید کرد: اگر مسـلمانان از امکانات مادی، سیاسـی و فرهنگی خود اسـتفاده کنند، هیچ دولت جباری قدرت زورگویی به مسلمانان را نخواهد داشـت. مسـلمانان حـول کعبـه شـریف، قرآن کریـم و پیـامبر عظیـم الشـان به عنـوان سه محـور وحـدت بخش گرد هم آمده‌انـد و از امکانات مادی و معنوی فراوان و ذخایر عظیم نیز برخوردارند. با این شـرایطی که دنیای اسـلام دارد، روشن‌ترین و رساترین پیام حج برای مسـلمانان چیزی جز وحدت و یکپارچگی نیست. اروپا برای دستیابی به منافع سیاسـی و اقتصادی خود، اروپای متحد را تشکیل داده است و مسـلمانان به دلیل برخورداری از زمینه‌های وحـدت بیشتر، باید از هر حیث متحد باشـند. به برکت انقلاب اسـلامی و در پرتو رهنمودهـای امام راحل به عنوان احیا کننـده حـج ابراهیمی و هـدایت رهبر معظم انقلاب اسـلامی و به اقرار مسؤولان سـعودی، حجاج ایرانی بهترین و منظم‌ترین حـج را برگزار می‌کننـد. امیـدواریم امسال که محور فعالیتهای تبلیغی و فرهنگی حـج، قرآن کریم است، بتوانیم بهره برداری مطلوبی از حج داشـته باشـیم. وی حج را مایه تکامل مادی و معنوی مسـلمانان و کعبه را رمز وحدت امت اسلام حج ۲۵، ص: ۱۲۱ دانست و تأکیـد کرد: پیـام حـج برای ملتهای مسـلمان جهان به حفظ و تقویت هوشیاری و وحـدت کلمه خلاـصه می‌شود. فلسـفه حـج قیام للناس است. خانه خـدا مایه قوام و سامان بخشـی همه امور مردم جهان است و اگر کنگره حـج به معنای واقعی آن برگزار شود، نه تنها مشـکلات جهان اسلام، بلکه مشکلات جهانیان را حل خواهد کرد. وی همت علما و متفکرین دلسـوز اسـلام را یکی از ابزارهـای مهـم وحـدت کلمـه امـت اسـلامی برشـمرد و گفت: متفکرین و علمـایی که از تحجر، تعصب و وابسـتگی به بیگانگان به دورنـد، با همفکری یکدیگر می‌توانند دنیای اسـلام را برای دفاع از منافع مشترک به وحدت و یکپارچگی فرا بخواننـد و همـایش تقریـب مـذاهب اسـلامی در مکه مکرمه نیز برای دستیـابی به همین هـدف برگزار می‌شـود. حـج محـور مهم نزدیک شدن دو ملت و دولتهای ایران و عربستان است. هرچه این دو کشور به هم نزدیک شوند، به نفع امت اسلام است و به همین علت دشـمنان امت اسـلام در صدد ضـربه زدن به گسترش روابط دو کشور هستند و در مدت مسؤولیت اینجانب در بعثه مقام معظم رهبری نیز این روابط بهبود یافته است.

شروع عزیمت زائران ایرانی از مدینه منورّه به مکه مکرمه

امروز مسؤول حمل و نقل برون شـهری سـتاد مدینه در گفتگو با زائر گفت: اعزام زائران ایرانی مدینه قبل به مکه مکرمه با اعزام ۲۶ کـاروان آغاز شـد و روزانه بین ۲۰ تا ۳۲ کـاروان ایرانی (شامـل چهار هزار تا پنـج هزار و ۴۰۰ زائر) از مـدینه منوره به مقصـد مکه مکرمه حرکت می‌کننـد. رضـایی به مـدیران کاروانهـا توصـیه کرد برنامه‌ریزی‌شـان به گونه‌ای باشـد که حتماً یـک ساعت پیش از تاریکی هوا در مسـجد شـجره باشـند تا هم از سـردرگمی زائران در مسـجد شـجره جلوگیری شود، هم زائران بتواننـد این مسـجد را خوب زیارت کننـد و هم بتواننـد به حج ۲۵، ص: ۱۲۲ موقع عـازم مکه شونـد. برای این منظور، لازم است مـدیران کاروانها پیش از

ساعت هشت صبح هر روز برای بررسی و تحویل گرفتن اتوبوسها، در مکتب حجاج حاضر باشند تا اتوبوسها را بموقع برای بارگیری به هتلها ببرنـد. او همچنین از مـدیران کاروانها خواست حداکثر ساعت چهارده به همراه زائران، برای گرفتن گذرنامه‌ها عازم مکتب حجاج و سـپس عازم مسـجد شجره شوند. طبق برنامه سنوات اخیر، اتوبوسهای ایرانی پس از رسیدن به مسجد شجره در ضلع جنوبی این مسجد مستقر می‌شوند که حجاج (با توجه به شباهت زیاد اضلاع مختلف این مسجد) برای پیدا کردن اتوبوسها سردرگم نشوند. همچنین مدیران کاروانها نباید به آب موجود در اتوبوسـها اکتفا کنند و علاوه بر برداشتن آب کافی، نان و قاشق و چنگال مورد نیاز زائران را تهیه کنند. غذای زائران ایرانی از دو کامیون مسـتقر در ضلع جنوبی مسجد شجره توزیع می‌شود و زائران باید پیش از ورود به مسـجد، غـذای خود را در ظروف یکبار مصـرف تحویل بگیرند. امسال، اتوبوسـها بر مبنای حداکثر هر چهل نفر، به کاروانها داده می‌شود و بنـابراین هیـچ اتوبوسـی بیش از چهـل زائر حمـل نمی‌کنـد و اعزام زائران به مکه مکرمه، چهـارم یـا پنجم ذی حجه پایـان می‌یابد. *** هزاران تن از زنان زائر ایرانی با دلهایی افسرده و آکنده از حسرت زیارت ائمه بقیع، مدینه منوره را با چشمانی اشکبار بـه سـوی مکـه مکرمـه ترک می‌کننـد. زائران ایرانی پس از سپری کردن اقـامتی هشت روزه در مـدینه منوره، راهی مسـجد شـجره می‌شونـد تـا برای عزیمت به مکه مکرمه محرم شونـد و در این میان سـخت‌ترین لحظات برای زائران زمان وداع با شـهر پیامبر و ائمه مظلوم بقیع است. وقتی مـدیر کاروان به زائران اعلام می‌کنـد که خود را برای آخرین زیارت حرم نبوی آماده کنند، دلهای زائران و بیش از همه زنان زائر فرو می‌ریزد. برای آنها که سالها در آرزوی سفر حج و زیارت ائمه بقیع انتظار کشیده‌اند، دیدار خداحافظی با حرم نبوی و حج ۲۵، ص: ۱۲۳ قبرسـتانی که چهار امام مظلوم شـیعه در آنجا آرمیده‌اند، خیلی سخت و طاقت فرساست. بانوانی که عشق به رسول مکرم اسـلام و دخت آن حضرت زهرا علیها السلام بانوی بزرگ اسلام و چهار فرزند گرامی و نورانی‌اش، آنها را به این سـرزمین کشانـده است، اینـک بایـد بـا شـهر آرزوهـا وداع کننـد و چه سـخت است جـدا شـدن از جـایی که دل را در گرو آن گذاشـته‌اند! زائران حرم نبوی، لحظه لحظه‌های حضور در مدینه منوره را با خود به یادگار می‌برند تا باقی عمر را مشـعوف یادآوری آن باشـند. بـانوان زائر هر روز را بـا امیـد به یـافتن راهی به سوی بارگـاه ملائک پاسـبان ائمه بقیع راهی آرامگاه آنان در جوار حرم نبوی می‌شدنـد، اما هر بار با ممانعت و سـخت‌گیری شدیـد مأمورانی مواجه می‌شدنـد که راه را فقط برای دقایقی به روی مردان باز می‌کردند و زنان با دلی شکسته و محزون از توفیق زیارت و با چشمانی به اشک نشسته به محل اسکان خویش باز می‌گشتند. صدها زائر زن در حالی که سـر به دیوارهای بقیع گذاشـته‌اند و با خود نجوا می‌کنند و آنها را که همیشه عمر دوست می‌داشتند، شفیع قرار می‌دهند تا واسطه تحقق دعای خویش باشند. آنان بدون دیدار بقیع با چشمانی اشکبار به مکه می‌روند تا با خدای کعبه از مظلومیت بقیع بگویند. زنان زائر در مدینه رسول قبر زهرای اطهر گمشده اهل بیت را نمی‌یابند، اما از مدینه عطر فاطمه را سوغات می‌برند.

دومین جلسه شورای هماهنگی بعثه

سه شنبه شب دومین جلسه شورای همـاهنگی بعثه، بـا حضور معاونتهـای مختلف، و نیز رئیس سازمـان حـج و زیـارت، رئیس هیأت پزشـکی، مسؤول واحـد اهل سـنّت، مسؤول گروه صـدا و سـیما، در دفتر حجـهٔ الاسـلام والمسـلمین ری شـهری برگزار شد و مسائل مختلفی از جمله آمادگی بعثه مکه، چگونگی برگزاری دعای کمیل شب جمعه آینده و تشـکیل کمیته فرهنگی مورد بحث واقع شد و هر کـدام از معاونان و مسؤولان واحـدهای مختلف گزارشـی از آمادگی بخش مربوط به خود در بعثه مکّه ارائه کردنـد. حج ۲۵، ص: ۱۲۴ در این جلسه، آقای فهمیـده معاون نظارت و بازرسـی گفت: اسـتفاده از فرودگاه مـدینه خیلی به نفع زائر است؛ ولی چون سنتی است و فضای سالن و پارکینگ آن کم است و عوامل گمرکیِ آن تجربه فرودگاه جدّه را ندارند، سبب نارضایتی زائران شده است. آقای ری شـهری ضـمن انتقاد از نحوه مداحی در دعای کمیل شب جمعه افزود: اشـعاری را برگزیده و در اختیار مداحان قرار داده‌ایم تا همانها را بخواننـد و اشـعار سـبک خوانـده نشود و اشـعار مناجات و توبه بیش از مرثیه خوانـده شود. در این جلسه مسؤول

روابط عمومی بعثه گفت: برای برنامه دعای کمیل یک ساعت وقت داریم و تنظیم برنامه‌ها در شصت دقیقه خیلی مشکل است و اضطراب و دلهره همه، از جمله مداح و قاری و دعا خوان را فرا می‌گیرد. در نهایت امور ذیل به تصویب رسید: ۱. با توجه به شروع پروازهای مدینه بعد و حضور زائران در مکّه مکرّمه، لازم است کلیه قسمتها، ترتیبی اتخاذ نمایند که به سرعت بعثه مقام معظّم رهبری در مکّه مکرّمه فعال و پاسخگوی مراجعین محترم باشد و بعثه مدینه نیز حداقل تا روز جمعه مورّخ ۲۴/ ۱۰/ ۸۳ فعال و پذیرای مراجعین باشد. ۲. معاونت آموزش و پژوهش در اسرع وقت موضوع نحوه فعالیتهای فرهنگی در کاروانها را در کمیته فرهنگی با حضور آقایان: سلیمی، عرب، آخوندزاده، نصیری، گروسی و نماینده نظارت و بازرسی بررسی و نتیجه را به دفتر بعثه منعکس کند تا پس از تأیید نماینده ولی فقیه به مرحله اجرا برسد. ۳. نماینده ولی فقیه در امور حجّ و زیارت بر لزوم استفاده کاروان بعثه، ستاد و هیأت پزشکی از تغذیه متمرکز تأکید نمودند، لیکن با توجه به توضیحات ریاست محترم سازمان و برخی از اعضای جلسه مبنی بر محدودیتهای بعثه، ستاد و هیأت پزشکی برای استفاده از طرح، قرار شد جناب آقای زرهانی جلسه‌ای با حضور آقایان: فهمیده، سلطانی شیرازی، آخوند زاده، مسعودی برگزار و نتیجه را جهت تصمیم‌گیری نهایی خدمت نماینده ولی حج ۲۵، ص: ۱۲۵ فقیه گزارش نمایند. ۴. ضمن تأکید بر اجرای دقیق مفاد دستورالعمل تهیه شده در خصوص برگزاری دعای کمیل، مقرر شد قبل از شروع و بعد از پایان دعا مقداری مناجات خوانده شود و زمان قرائت قرآن در آغاز مراسم نیز اندکی افزایش یابد.

دیدار با صالح عبدالرحمن المُحَیْمِید رئیس محاکم شرعی مدینه

دکتر صالح مُحَیْمِید علاوه بر سِمَت مدیریت کل دادگستری مدینه عملًا بر ائمه جمعه و جماعات حرم نبوی صلی الله علیه و آله ریاست دارد؛ زیرا اکثر ائمه مسجد النبی صلی الله علیه و آله مانند شیخ عبدالمحسن قاسم، شیخ حسین آل شیخ و شیخ عبدالباریٔ از قضات و رؤسای شعب آن دادگستری هستند و تحت امر او خدمت می‌کنند. وی حدود ۷۵ سال دارد و شخصیتی فاضل، مطّلع و متین است. او برخورد خوبی با گروه دیدار کننده ایرانی داشت و گفت: گرچه دیدارهای شخصیتها و گروههای غیر سعودی با من نیازمند برنامه‌ریزی زمان‌بندی شده قبلی است، امّا دیدار با گروه شما را که آخوند عبدالرزاق رهبر پیشنهاد می‌کند، من به همین سادگی می‌پذیرم. سال گذشته طی دو دیدار با وی، پس از مذاکرات و اهدای برخی کتب و مشاهده استقبال ایشان، گروه ایرانی انتظارات و توقعات ایران را از مسؤولان عربستان در مدینه منوره مطرح کردند؛ مانند ترک برخوردهای تند مبلّغین و شرطه، پرهیز خطبای جمعه و خطبای مسجد النبی صلی الله علیه و آله از سخنان مغرضانه، و پرهیز مأموران بقیع از برخوردهای خشن و .... ایشان گفت: «شما مجموعا انتظارات خودتان را مدوّن کنید و به صورت نامه‌ای به من بدهید تا آن را در دستور کار جلسات مسؤولان قرار دهیم و تصمیمی اتخاذ کنیم». حجهٔ الاسلام زمانی هم نامه‌ای را در دوازده بند به عربی نوشت و پس از اعمال نظر مسؤولان بعثه با امضای رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی دکتر بی‌آزار شیرازی به وسیله آقای رهبر به دست ایشان رسید. امسال هم در ادامه آن دیدارها با هدف تقویت علقه‌های عاطفی و انتقال بیشتر مطالب حج ۲۵، ص: ۱۲۶ و پیام‌ها و پیگیری نامه سال گذشته، هیأت ایرانی به دیدار ایشان رفتند. حضرات آقایان مسعودی (تولیت حرم حضرت معصومه علیها السلام)، بی‌آزار شیرازی، زمانی، حسینیان و آخوند رهبر ساعت ۸/ ۵ صبح طبق قرار قبلی به دفتر کار ایشان در طبقه اوّل ساختمان «المحکمهٔ الشرعیهٔ العلیا» مقابل مسجد النبی صلی الله علیه و آله رفتند. یک بسته عسل کوهی و چند جلد کتاب از جمله الدستور الأساسی للنظام الإسلامی فی ایران، الحکومهٔ من وجههٔ نظر المذاهب الإسلامیهٔ، الوحدهٔ الإسلامیهٔ، العقیدهٔ الإسلامیهٔ من منظر مکتب أهل البیت علیهم السلام تألیف آیهٔ الله سبحانی هم به او اهدا شد. دکتر مُحَیْمِد در آغاز از گسترش روابط دوستانه بین ایران و سعودی اظهار خوشحالی کرد و تلاش‌های آقای خاتمی را ستود و از تلاشهای آقای رفسنجانی و نقش امیر عبدالله در گسترش این روابط و از مقام علمی بالا و اخلاق آقای هاشمی شاهرودی در دیدار با قضات عربستان نیز تجلیل کرد و گفت: «چند کتاب قضائی از ایران به ما دادند که وقتی مطالعه کردم

از پیشرفت دانش قضا در ایران شگفت زده شدم و از ایران متمدّن با آن همه سوابق همین انتظار می‌رود». سپس به آقای حسینیان که قاضی است، گفت: «سلام مرا به آیهٔ الله شاهرودی برسان». سپس از همّت دولت سعودی برای اجرای اسلام و پیشرفتهای عمرانی مدینه و مکه سخن راند و افزود تا پنج سال آینده شاهد پیشرفت‌های فراوانی خواهیم بود. سپس آقای دکتر بی آزار شیرازی رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی از تاریخچه فقه مذاهب سخن گفت و افزود: «در ایران دانشجویان حنفی و شافعی و شیعه نزد اساتید سنی و شیعه بـا هم درس می‌خوانند». آقای مُحَیْمید به بزرگ وانمود کردن مذاهب انتقاد کرد و گفت: از مذهب شافعی و حنفی و غیره خیلی سخن نگویید، بلکه فقط قرآن و سنت و منابع اصلی را مدّنظر قرار دهید و همه باید در صدد جستجوی حقیقت دین باشند نه دنبال تقویت مذهب خود حتی مذهب حنبلی. در پایان حجهٔ الاسلام زمانی گفت: اولًا احساس می‌کنم که شما نامه سال گذشته ما را پیگیری کرده‌اید؛ زیرا آثار آن و بهبود روابط و برخورد مأموران سعودی را با ایرانیان می‌بینیم. آنها امسال بیشتر حج ۲۵، ص: ۱۲۷ احترام می‌کنند. امام جمعه مسجد النبی صلی الله علیه و آله هم در هفته گذشته خطبه خوبی خواند و به شیعه حمله نکرد و لذا ما از شما تشکر می‌کنیم. آقای محیمید گفت: «من نامه را به دوستان مسؤول نشان دادم و آن را در دستور کار جلسات قرار دادیم و دستورهای لازم را صادر کردیم که آثارش را می‌بینید». حجهٔ الاسلام زمانی گفت: البته هنوز اندکی محدودیتها دیده می‌شود که امید است با تأکید و راهنمایی شما حلّ شود مثل سخنرانیهای تند برخی سخنرانان داخل مسجد النبی صلی الله علیه و آله و محدودیت راه عبور و مرور بقیع که ازدحام مردم موجب مشقت و أحیاناً زخمی شدن مردم می‌شود. خوب است طرحی جدید را پیگیری کنید. دکتر مُحَیْمید پاسخ داد: ورود مردم را از یک طرف قرار دادیم و خروج را از طرف دیگر تا تزاحم نشود، اما باز هم فکر خواهیم کرد. اما آن تعداد اندك از سخنرانان که گاهی تند صحبت می‌کنند جزو برنامه ما نیست، بلکه دیدگاههای شخصی آنهاست که تذکّر خواهیم داد. حجهٔ الاسلام زمانی، سپس درباره خدمات نظام اسلامی و بعثه رهبری به اهل سنت گزارشی داد. حجهٔ الاسلام حسینیان در آخر ضمن تشکر به ایشان اعلام کرد: «اخلاق و برخورد خوب و متین شما دیدگاه من را به شماها تغییر داد. توصیه کنید که دوستان و شاگردانتان هم مثل شما باشند». گفتنی است: این ملاقاتهای کلیدی باید جزو اساسی‌ترین برنامه‌های بعثه مقام معظم رهبری باشد تا در تغییر رفتار سعودیها نقش بنیادین ایفا کند.

دیدار از کلیّهٔ الدعوهٔ والاستشراق

امروز در پی دیدارهای سالهای گذشته، حضرات آقایان بی‌آزار شیرازی، محمد حسن زمانی و عبدالهادی مسعودی با رئیس دانشکده کلیّهٔ الدعوهٔ والاستشراق مدینه دکتر مُعَیْض بن مساعد عوفی دیدار کردند. این دانشکده وابسته به دانشگاه محمد بن سعود حج ۲۵، ص: ۱۲۸ ریاض است. اما در سال اخیر تلاشی از ناحیه وزارت آموزش عالی عربستان صورت گرفته تا چندین دانشکده موجود در مدینه که شعب دانشگاههای متعدد سطح کشور است ادغام شوند و به صورت یک دانشگاه مستقلّ بنام «جامعهٔ طیّبهٔ» فعالیت کنند. دانشکده علوم تربیتی وابسته به دانشگاه ملك عبدالعزیز هم در آن ادغام خواهد شد. رئیس کلیهٔ الدعوهٔ در این روزها سرگرم تشکیل جلسات سازمانی برای تشکّل هسته مرکزی این دانشگاه است. طبق اظهارات دکتر مُعَیْض تنها دانشگاهی که در جهان اسلام دارای یک رشته مستقل آموزشی با عنوان «الاستشراق» است، همین دانشکده است که بیش از بیست سال سابقه دارد. البته موضوع نقد استشراق در چهار سال اخیر در ایران مثل دانشگاه تهران و حوزه علمیه قم و مرکز جهانی علوم اسلامی به عنوان یك مادّه درسی شروع شده، ولی متأسّفانه هنوز تبدیل به یك رشته نشده و قرار است در مقطع دکتری مرکز جهانی علوم اسلامی موضوع «قرآن و مستشرقان» به عنوان یك رشته مستقل تصویب شود. دکتر مُعَیْض در آغاز ورود، آقای دکتر بی آزار و حجهٔ الاسلام زمانی را شناخت و از آنها با صمیمیت و رفاقت استقبال کرد. در این دیدار مطالبی در مورد محورهای ذیل رد و بدل شد:

۱. ضرورت تعامل و همکاری علمی بین دانشگاههای عربستان و دانشگاه مذاهب اسلامی در جهت برنامه‌های آموزشی، متون

درسی، تجربیات علمی، سفرهای علمی، کنفرانسها و سخنرانیهای علمی. ۲. اشتراک فراوان مذهب شیعه و اهل سنّت در کلیّات و اصول، و لزوم مطالعه کتب یکدیگر برای اطلاع از اندیشه‌های واقعی طرف مقابل و بهره‌مندی از نقاط مثبت هر کدام. ۳. ضرورت بررسیهای علمی اسلامی شبهات مستشرقان درباره قرآن و اسلام و حدیث و تاریخ اسلام و پاسخ دادن به آنها. ۴. موفقیت طرح هفته فرهنگی ایران در ریاض و خوشحالی دکتر مُعَیْض از گستره و تنوّع تولیدات فرهنگی و هنری ایران. حج ۲۵، ص: ۱۲۹ سپس هدایایی همراه با کتب: صحیفه سجادیّه، الدستور الأساسی، الأحادیث الطبیة، العقیدة الإسلامیة به وی هدیه شد. سپس دکتر محمد ترکی رئیس «قسم الدعوة والاحتساب» این دانشکده وارد و مشغول گفتگو شد و گفتگو با ایشان در دفتر «ترکی» ادامه یافت. دکتر ترکی پسر عموی دکتر عبدالله ترکی وزیر شؤون دینی عربستان است و شاید به دلیل همین وابستگی نفوذ زیادی از جهت اداری و سیاسی در این دانشکده دارد؛ به صورتی که دو سال پیش میزبان دکتر جاسبی شد که مهمان دانشگاه محمد بن سعود بود. افزون بر این بدون پروا در مذاکرات هیأت ایرانی و رئیس دانشکده انتقاد می‌کند. او مقداری فارسی بلد است و مطالعاتی منفی درباره شیعه دارد و به شدت از شیعه انتقاد می‌کند و باقی ماندن شبهات ضد شیعی در ذهن او آثار مخرب فراوانی در مردم دارد؛ چنانکه حلّ شبهات او تأثیر مثبت فراوانی خواهد داشت. حج ۲۵، ص: ۱۳۰

چهارشنبه ۲۴ ذی قعده

اشاره

۱۶/ ۱۰/ ۱۳۸۳

برگزاری جلسه کمیته فرهنگی

با عنایت به بند دوم مصوّبه شورای هماهنگی بعثه، امروز جلسه‌ای در دفتر جناب آقای قاضی عسکر و با شرکت آقایان: سلیمی، نصیری، حجتی، مقدادی، عرب، آخوندزاده، جوانفکر، امینی، مقدّسی، گروسی، مسعودی و افخمی برگزار شد. در این نشست شرکت کنندگان در سه محور یکسان سازی تبلیغات کاروانها، نحوه فعالیت کاروانها در زمینه قرآن محوری و راه اندازی سخنرانیهای منطقه‌ای به بحث و تبادل نظر پرداختند و دیدگاههای خود را مطرح کردند. مصوبات این جلسه به شرح ذیل است: ۱. روابط عمومی بعثه با همکاری معاونت اجرایی زمینه برگزاری یک جلسه شبی با قرآن در یک منطقه از مدینه منوره، سه جلسه برای مکه و دو جلسه نیز برای نوبت مدینه بعد را فراهم آورد. این جلسات اضافه بر نشست‌های شبی با قرآن است که باید در داخل سالن بعثه (مدینه و مکه) برگزار شود. ۲. برای سال آینده برای قرائت قرآن در داخل کاروانها آیین نامه تهیه شود و برنامه حج ۲۵، ص: ۱۳۱ شبی با قرآن در کاروانها نیز قانونمند شود. ۳. اخبار فعالیتهای قرآنی کاروانها به وسیله بازرسان و رابطین بعثه جمع آوری و از طریق آقای مسعودی در اختیار زائر قرار گیرد تا زائران از این خبرها آگاهی یابند. ۴. آقای گروسی با همکاری آقای سلیمی پوشش اخبار قرآنی کاروانها از طریق رادیو قرآن را در دستور کار خود قرار دهند. ۵. روحانیون محترم کاروانها حداقل یک و حداکثر سه جلسه درباره قرآن و اطلاعات پیرامون آن و کارهای قرآنی سخنرانی کنند. ۶. نظامنامه تبلیغات داخلی کاروانها به ویژه برای مجتمعها در حج سال آینده نوشته شود. ۷. برای سال آینده هر کاروان یک تابلو اعلانات داشته باشد. ۸. از طریق بازرسان و روحانیون به کاروانها اعلام شود که از نصب تراکتهای اضافی خودداری کنند و مطالب خلاف سیاستهای کلی را جمع آوری نمایند. ۹. کاروانها نیازهای فرهنگی خود را از طریق بازرسان به بعثه منتقل کنند. ۱۰. شوراهای فرهنگی کاروانها به مسؤولیت روحانی و مساعدت بقیه اعضایی که در آیین نامه به آن اشاره شده، فعال شود (برای جلوگیری از دخالت در وظایف باید اعضاء

شرح وظیفه مشخصی داشته باشند). ۱۱. با استفاده از روحانیون بزرگواری که در بعثه و کاروانها حضور دارند، امکان برگزاری ده جلسه منطقه‌ای با همکاری روابط عمومی و اجرایی فراهم آید. از جمعه شب انتخاب سخنرانها به وسیله فردی باشد که آقای عرب تعیین می کنند. ۱۲. آیین نامه برگزاری جلسات منطقه‌ای با استفاده از تجربیات سالهای گذشته برای حج آینده تدوین شود. ۱۳. وظایف فرهنگی مدیران کاروانها برای حج آینده نوشته شود. ۱۴. متولی کارهای فرهنگی به صورت شفّاف و روشن تعیین شوند و هر فرد یا معاونت بداند که حوزه تحت پوشش او چه کارهایی را بر عهده دارد.

دیدار هیأت پزشکی حج با نماینده ولیّ فقیه

امروز هیأت پزشکی حج به اتفاق آقای دکتر ضیائی رئیس هیأت پزشکی با نماینده ولیّ فقیه دیدار کردند. در این دیدار پس از معرفی حضار، آقای دکتر ضیائی گفت: امسال سیستم پذیرش بیمار مکانیزه شده و به وسیله کامپیوتر اداره می‌شود. ما همه اطلاعات پزشکی زوّار را روی سی دی ریخته و از تهران آورده‌ایم. امسال سه نقطه را در مدینه و چهار نقطه را در مکّه برای تزریقات بانوان اختصاص داده‌ایم که در جهت اجرای طرح انطباق است و از سال گذشته نماینده ولیّ فقیه دستور داده‌اند. یکی از پزشکان حاضر در جلسه نیز گفت: «از سال آینده اطلاعات زائران را به کارتهای هوشمند می‌سپاریم و به گردن زوّار می‌آویزیم تا اگر بیمار بی هوش هم شود بتوان با استفاده از کارت هوشمند او را درمان کرد». آقای ضیائی گفت: «تاکنون یکی از زائران ایرانی در مدینه درگذشته است و یک نفر هم دچار ایست قلبی شده که اینک حالش رو به بهبودی است». در نهایت پس از بحث و بررسی موارد ذیل تأکید نماینده ولیّ فقیه قرار گرفت: ۱. مشکل اعزام برخی از زائران بیمار و مشکل دار (روانی، ادرار غیر قابل کنترل و ...) باید برای همیشه حل شود و از سال آینده از اعزام اینگونه بیماران خودداری گردد. برای تحقق این امر ضروری است، بررسیهای لازم انجام، و شیوه اجرایی معیّن، و برای تصمیم گیری نهایی در جلسه شورای عالی حجّ ارائه شود. ۲. برنامه‌ریزیها به نحوی باشد که پزشکان مورد نیاز برای خدمت رسانی به حجاج بیت الله الحرام از بین لایق‌ترین و متخصص‌ترین افراد انتخاب و اعزام شوند. ۳. در خصوص کشیک پزشکان در کاروانها بعضاً اختلافاتی وجود دارد که لازم است موضوع در جلسه‌ای با حضور جناب آقای فهمیده بررسی و برای رفع مشکل اقدام شود. ۴. با توجه به اینکه زائران ایرانی برای بهره‌مندی از خدمات پزشکی مبلغی پرداخت نموده‌اند، موضوع بهره‌مندی رایگان حدود ۲۰۰۰ نفر از زائران ایرانی کشورهای حاشیه حج ۲۵، ص: ۱۳۳ خلیج فارس از این خدمات با هماهنگی ریاست سازمان حج و زیارت بررسی و برای آن چاره اندیشی شود.

نامه نماینده ولیّ فقیه به ولیعهد عربستان درباره مشکلات زیارت بقیع

نماینده ولیّ فقیه امروز با ارسال نامه‌ای برای امیر عبدالله ولیعهد عربستان سعودی، وی را از مشکلات ایجاد شده برای دسترسی زائران به قبرستان بقیع آگاه کرد و از وی خواست با مداخله در این امر، دستور پایان یافتن مضیقه‌های تحمیل شده را صادر کند. آقای ری شهری خطاب به ولیعهد سعودی افزوده است: «مطمئن هستم که جنابعالی از اعمال ناشایست عناصر تندرو به شدت ناراحت و نگران هستید و هرگز اعمال سختگیرانه آنها را تأیید نمی کنید». وی همچنین از امیر عبدالله خواسته است تا قبل از وقوع هرگونه حادثه ناگوار که ممکن است موجب تأثر خاطر دو ملت ایران و عربستان شود، برای حل معضِل مهم ایجاد شده چاره اندیشی کند. آقای ری شهری در پایان این نامه بر ضرورت تحکیم هرچه بیشتر پایه‌های دوستی میان دو کشور تأکید، و موفقیت مقامهای سعودی را برای خدمات مطلوب به حجاج آرزو کرده است. متن نامه حجة الاسلام و المسلمین آقای ری شهری بدین شرح است: بسم الله الرحمن الرحیم صاحب السموالملکی الامیر عبداللّه بن عبد العزیز آل سعود ولی العهد ونائب رئیس مجلس الوزراء بالمملکة العربیة السعودیة السلام علیکم و رحمة الله وبرکاته بدایة أری من الضروری أن أتقدّم لسموکم بالشکر والتقدیر لما وعدتم

خلال زيارة معالى وزير الثقافة والإرشاد الإسلامى بالجمهورية الإسلامية الإيرانية لكم، بالعمل على حلّ مشكلة البقيع و أرجو لكم دوام النجاح و التوفيق فى خدمة ضيوف بيت الله الحرام. فكما تعلمون، ان حجاج بيت الله الحرام من إيران و سائر الدول يعانون فى هذا حج ۲۵، ص: ۱۳۴ الموسم من مشكلة هامة جديرة بالاهتمام تسبب امتعاضهم ويخشى أن تؤدى لاسمح الله الى خسائر و اصابات أن لم يتم معالجتها: ۱. كان البقيع يفتح أمام الزوّار فى الأعوام الماضية ساعتين صباحاً وعصراً حيث يتم الدخول من طرفٍ والخروج من طرف آخر بانتظام. وعند الضرورة وازدياد عدد الزوار، كان المجال يفسح أمامهم من جانب آخر حيث يوجد السلّم وذلك لمرورهم لئلّا يؤذيهم الازدحام. وبعد غلق أبواب البقيع، كان الدور للنساء ليقمن بزيارته من الخارج ومن خلف جدرانه. وهكذا كان الجميع يتركون المدينة المنورة بارتياح وسرور. وللاسف فإن أبواب البقيع فى العالم الحالى لاتفتح إلّالمدّة محدودة ولا يسمح لدخول الزوّار الّا عبر طريق واحد. وبما أنّ الأبواب تغلق فى وقت مبكر، لذلك يضطر الزوّار أن يتسارعوا بعد أداء الصلاة صوب البقيع وهذا يؤدى الى ازدحام الناس و تدافعهم. فإن استمر هذا الوضع، يخشى ان يصاب بعض الاشخاص او يؤدى ذلك إلى وفاة عدد منهم فيتكرر لا سمح الله ما حصل من حادث مؤسف فى رمى الجمرات قبل سنوات. ۲. إنّ النساء اللاتى يشكلن ۵۰٪ من زوّار المدينة يحرمن من زيارة قبور الأئمّة والصالحين بل ومن رؤية البقيع و يبدين دائماً امتعاظهن. وقد واجهت خلال ايام إقامتى فى مدينة الرسول صلى الله عليه و آله عدة مراجعات تمّ فيها التأكيد على ضرورة نقل هذه المشكلة للسلطات العليا والمسؤولين فى المملكة العربية السعودية من أجل وضع حلّ لها. كما ويمنع الزوّار من الوقوف والزيارة فى المساحة المحصورة بين المسجد النبوى والبقيع ممّا يدفع الزوار الى الانتشار فى جميع اطرافه او المحاولة لارتقاء جدرانه هنا وهناك لرؤية القبور مما يخشى أيضاً أن يؤدى الى السقوط على الارض واصابة الاشخاص لاسمح اللّه. اننى على ثقة بأنّكم لاتوافقون على هذة التصرّفات السيئة لبعض المتطرفين وأنكم ابديتم كراراً قلقكم وامتعاضكم ممّا يجرى من تشدّد واعمال قاسية. لكنّنى اود أن اؤكد مرة اخرى على ضرورة معالجة هذه المشكلة للحيلولة دون وقوع كارثة حج ۲۵، ص: ۱۳۵ مؤلمة لاسمح الله. وختاماً أسأل الله العلى القدير أن يوفّق الجميع لتوطيد اواصر المحبة والصداقة بين البلدين وان يمن عليكم بالنجاح لخدمة ضيوف الرحمن وحجّاج بيته وزوّار قبر نبيه. إنّه سميع مجيب. محمّد الريشهرى، ممثّل الإمام الخامنئى فى الحج

قدردانی سرپرست حجاج ایرانی از کیفیت طبخ غذا

نماینده ولیّ فقیه امروز از دو آشپزخانه مرکزی محل پخت غذا برای سی هزار زائر ایرانی در مدینه منوره بازدید کرد و از نزدیک با چگونگی طبخ غذا، مراحل نگهداری و رعایت مسائل بهداشتی در این مکان آشنا شد. در این بازدید آقای زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت و مسؤولان ستاد حج در مدینه منوره، ایشان را همراهی می‌کردند. آقای ری شهری در پایان این بازدید که بیش از یک ساعت به طول انجامید، در گفتگو با خبرنگاران از دست اندرکاران سازمان حج و زیارت به علت تلاش برای حل مشکلات مربوط به طبخ غذا و رعایت اصول بهداشتی در این زمینه قدردانی کرد. وی گفت: «بسیاری از زائران ایرانی از محل آشپزخانه مرکزی بازدید و مطلوبیت طبخ غذا را تأیید کرده‌اند». سرپرست زائران ایرانی خانه خدا تأکید کرد: کیفیت غذای طبخ شده با استناد به گزارشهای ناظران و بازرسان اعزامی از بعثه مقام معظم رهبری قابل قبول است. امید است که با تلاش بیشتر مسؤولان ذی‌ربط، کیفیت غذا مطلوبتر نیز بشود. طبخ غذا در مکه مکرمه به هر دو صورت متمرکز و غیر متمرکز انجام می‌شود و یک سوم حجاج ایرانی در مکه مکرمه از غذای طبخ شده در آشپزخانه مرکزی استفاده خواهند کرد.

برگزاری جلسه گروههای ارشاد

عصر امروز جلسه گروههای ارشاد «۱» در سالن اجتماعات ساختمان بعثه در مدینه برگزار شد. در این جلسه ابتدا آقای شمسایی

مداح اهل بیت علیهم السلام مداحی کرد. سپس فیلمی از تخلّفات رفتاری زائران ایرانی در سال گذشته نمایش داده شد که اثر مطلوبی بر حاضران داشت. آن گاه حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای قاضی عسکر به سخنرانی پرداخت و با تأکید بر حفظ حرمت تشیع و پرهیز از کارهایی که سبب وهن این مذهب مترقّی می‌شود افزود: این تخلّفات رفتاری لطمه به حیثیت تشیع و حضرت امام صادق علیه السلام است؛ چون زوّار سایر کشورها که نمایندگان کشورهای اسلامی در این سرزمین مقدّس‌اند این گونه رفتار را زیر نظر دارند و ممکن است عده‌ای تا آخر عمر به تشیّع بدبین شوند. ما اگر مراعات نکنیم سبب ایجاد تضییق بر سایر زوّار می‌شویم. چنان که می‌دانید سالهای قبل کاروانهای ما می‌توانستند کنار پنجره‌های بقیع روضه و زیارت بخوانند، ولی اخیراً ممنوع کرده‌اند که شاید مراعات نکردن زوّار ما بی تأثیر در این منع نبوده است.

دومین مراسم شبی با قرآن در مدینه

مراسم معنوی شبی با قرآن در مدینهٔ النبی به همت روابط عمومی بعثه شامگاه چهارشنبه در فضایی ملکوتی برگزار شد. در این برنامه که با حضور نماینده ولیّ فقیه به همراه عده زیادی از زائران حرم الهی برگزار شد، هوشنگ یاری، سید مهدی تاج زاده و سید حمید هروی از جمله قاریانی بودند که به تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید پرداختند. در فواصل برنامه شبی با قرآن در مدینهٔ النبی که از ساعت ۲۱ الی ۳۰/ ۲۲ ادامه پیدا کرد، گروه تواشیح بشارت، در دو حج ۲۵، ص: ۱۳۷ بخش به مدح نبی مکرم اسلام حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و دخت گرامی‌اش حضرت صدیقه کبری علیها السلام پرداختند. در بخش دیگری از این مراسم مهندس دیانت به زبان انگلیسی واقعه زلزله اخیر آسیای جنوب شرقی را به بازماندگان این حادثه به خصوص مسلمانان اندونزیایی حاضر در جلسه تسلیت گفت. در بخش پایانی مراسم نیز استاد سید مهدی فاطمیان حافظ کل قرآن کریم ضمن شرح نحوه حفظ قرآن، به سؤالات حاضران در جلسه پاسخ گفت. در این مراسم، گروه تواشیح بشارت قطعات جالبی را در مدح و منقبت نبیّ خاتم و صدیقه طاهره علیها السلام به فارسی به شکل بسیار جذّابی اجرا کرد.

وصول یکروزه نامه‌های زائران ایرانی

زائرانی که به هر دلیل قصد مکاتبه با بستگان خود دارند، می‌توانند با مراجعه به دفتر پست و مخابرات در مدینه، نامه‌های خود را یک روزه به مقصد ایران برسانند. ناصر یزدانی مسؤول دفتر پست و مخابرات در مدینه در گفتگو با زائر ضمن اعلام خبر بالا گفت: نامه‌های عزیزان ایرانی از طریق فاکس به دفتر شرکت پست جمهوری اسلامی ارسال می‌شود و آنها بلافاصله نامه فاکس شده را به مقصد مورد نظر ارسال خواهند کرد و این کار ۲۴ ساعت زمان می‌برد. برای نخستین بار امکاناتی را برای زائران فراهم کردیم که ارائه این سرویسها حتی در تهران هم میسر نیست. اگر سیم کارت تلفن همراه یک زائر گم شود یا بسوزد، ما به مدت کوتاه و با هماهنگی نزدیکی که با مرکز (تهران) داریم، شماره را به زائر برمی‌گردانیم؛ به طوری که او وقتی از در این دفتر بیرون می‌رود تلفنش فعال است. مسؤول مرکز پست و مخابرات مدینه ادامه داد: فعلًا امکان چنین سرویسی را در ایران نداریم؛ ولی به طور ویژه این حق را برای زائران ایرانی قائل شده‌ایم. یزدانی سپس با اشاره به خدمات پیام کوتاه یا SMS گفت: عده‌ای از زوار عزیز گمان می‌کنند که سرویس پیام کوتاه در اینجا قطع شده است، در حج ۲۵، ص: ۱۳۸ حالی که این سرویس فعال است؛ اما به دلیل محدودیت ظرفیت خطوط ما با قطع و وصلهایی همراه است. اولویت اول برای ما ارتباط تلفنی مشترکان تلفن همراه است و در اولویت دوم به ارتباط پیام کوتاه یا SMS می‌پردازیم. اگر ترافیک ارتباط سیگنالینگ ما بالا باشد، مجبوریم به اولویت اول توجه کنیم و به این دلیل شاید در این زمان امکان ارائه خدمات SMS نباشد، ولی وقتی ترافیک پایین است، سیستم پیام کوتاه بدون مشکل کار می‌کند. اگر زائری به تلفن همراه فردی در ایران پیام کوتاه بفرستد، ۱۸۸۰ ریال برای او محاسبه می‌شود، ولی دریافت

SMS برای او هزینه‌ای ندارد و هزینه این سرویس به عهده فرد فرستنده است. هزینه تلفن ثابت به تلفن همراه زائر ایرانی در عربستان دقیقه‌ای ۱۶۷۰ ریال برای دریافت کننده است که البته برای گیرنده تماس هم به ازای هر دقیقه مکالمه ۴۴۷ ریال ثبت می‌شود. حج ۲۵، ص: ۱۳۹

پنجشنبه ۲۵ ذی قعده

اشاره

۱۳۸۳ /۱۰ /۱۷

ملاقات مسؤولان بعثه حج عمان با نماینده ولیّ فقیه

دکتر کهلان رئیس بعثه عمان به همراه جمعی از مسؤولان بعثه حج عمان عصر امروز پنج‌شنبه، با آقای ری شهری نماینده ولی فقیه دیدار و گفتگو کردند. این دیدار در بعثه مقام معظم رهبری انجام شد و طی آن طرفین بر اهمیت وحدت کلمه مسلمین و مقابله با توطئه‌های تفرقه افکنانه دشمنان اسلام تأکید کردند. آقای ری شهری در این دیدار، حضور مسؤولان بعثه حج عمان را در بعثه مقام معظم رهبری ارج نهاد و مناسبات دوستانه و برادرانه میان بعثه‌های حج را زمینه‌ای برای تقویت روابط میان مسلمانان دانست. وی افزود: «ارتباط هرچه بیشتر و پیوندهای هرچه نزدیکتر، به نفع ملل مسلمان است و شخصیتهای فکری، علمی و دلسوز دنیای اسلام باید در جهت برقراری و تحکیم این مناسبات بیشترین تلاش را به عمل آورند». ایشان به تلاشهای تفرقه افکنانه قدرتهای استکباری علیه ملتهای مسلمان اشاره کرد و گفت: وحدت کلمه، وفاق و برادری، کلید حل بسیاری از مشکلاتی است که امروز از سوی حج ۲۵، ص: ۱۴۰ دشمنان بر ملتهای مسلمان تحمیل می‌شود و موسم حج زمانی است که از کنار خانه خدا و با تبلیغات گسترده می توان امت اسلام را به هوشیاری در برابر توطئه‌ها و تحقق وحدت اسلامی فرا خواند. دکتر کهلان بن نبهان الخروصی رئیس بعثه حج عمان نیز طی سخنانی از ایمان اسلامی به عنوان عامل محبت و دوستی میان دو ملت ایران و عمان یاد کرد و گفت: «راه حل مشکلات ما وحدت است و متفکران و علمای جهان اسلام نیز بر این اصل مهم تأکید دارند». برقراری ارتباطات دوستانه میان بعثه‌های حج کشورهای اسلامی طی سالهای اخیر افزایش یافته است و در این چهارچوب بعثه مقام معظم رهبری بیشترین تلاش را برای رایزنی و هم اندیشی با مسؤولان بعثه‌های حج سایر کشورها به عمل آورده است.

سمینار «آینده تاریخ و ظهور حضرت مهدی (عج) از نگاه قرآن»

نخستین کنگره اهل سنت در ایام حج تمتع، با عنوان «آینده تاریخ و ظهور حضرت مهدی (عج) از نگاه قرآن»، صبح پنجشنبه در سالن اجتماعات بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره برگزار شد. در ابتدای این کنگره که نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی، نمایندگان بعثه مراجع تقلید، مفتیهای شافعی و حنفی، جمعی از اندیشمندان و میهمانان اهل سنت بعثه و حدود ۵۰۰ نفر از زائران ایرانی اهل تسنن در آن حضور داشتند، مسؤول واحد اهل سنت بعثه مقام معظم رهبری در سخنانی گفت: اهل سنت هم مانند شیعیان، به اینکه حضرت مهدی (ع) از فرزندان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و از ذریه حضرت فاطمه زهرا علیها السلام و امام حسین علیه السلام، ظهور و جهان را پر از عدل و داد خواهد کرد، اعتقاد دارند. محدثان بزرگ اهل سنت در کتابهای خود، آنقدر احادیث نبوی درباره ظهور حضرت مهدی علیه السلام نقل و کتابهای مستقلی در این زمینه تألیف کرده‌اند که موضوع مهدویت در بین آنان به حد تواتر و یقین رسیده است، وی گفت: متأسفانه به علت اینکه علمای اهل سنت، به موضوع مهدویت در بین پیروان

این مذهب کمتر پرداخته‌اند، در بین برخی شیعیان این ذهنیت به وجود آمده است که سنّیها به حضرت مهدی علیه السلام معتقد نیستند. علت برگزاری این همایش، برطرف کردن حج ۲۵، ص: ۱۴۱ این سوء تفاهمها و احیای معارف مشترک فراموش شده بین اهل تشیع و اهل تسنن است تا برادران و خواهران اهل سنت نیز به منتظران و زمینه سازان ظهور قائم آل محمد (عج) تبدیل شوند. در این مراسم همچنین مولوی خیرالله یعقوبی از روحانیون اهل سنت خراسان با قرائت خلاصه مقاله‌ای، بخشی از عقاید مذاهب سنی را درباره منجی بیان کرد. مولوی یعقوبی گفت: تنها اختلاف شیعه و سنی درباره مهدویت این است که اهل تشیع معتقدند حضرت مهدی علیه السلام فرزند امام یازدهم آنان است، قرنها پیش متولد شده و هم اکنون در قید حیات است؛ ولی اهل تسنن معتقدند منجی آخرالزمان هر چند از نسل حضرت زهرا علیها السلام است، ولی ممکن است هنوز متولد نشده باشد. سردار جمیل بابایی از فرماندهان نیروی انتظامی، جانباز ۴۰ درصد و با سابقه ۱۱۰ ماه حضور در جبهه‌های دفاع مقدس دیگر سخنران اهل تسنن کنگره مهدویت از نگاه قرآن بود. سردار بابایی در این مراسم، با گلایه از در دسترس نبودن منابع فارسی مربوط به آخرالزمان، با توجه به عقاید اهل سنت گفت: «بیشتر اهل تسنن تنها با شنیدن چند روایت مشهور از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، به حضرت مهدی علیه السلام اعتقاد دارند، ولی درباره چند و چون آن اطلاعی ندارند». سخنران بعدی مراسم، حجهٔ الاسلام سید مجتبی حسینی عضو مجلس خبرگان رهبری و نماینده سابق مقام معظم رهبری در امور اهل سنت سیستان و بلوچستان بود که در سخنانی، با اشاره به روایات متواتر و مشترک بین شیعه و سنی، ظهور منجی را امری قطعی دانست. حجهٔ الاسلام حسینی با استناد به حدیثی از معصومین علیهم السلام، اعتقاد نداشتن به مهدویت را هم عرض کفر معرفی کرد و گفت: علت و فلسفه غیبت از منظر قرآن و اهل تشیع، وجود طاغوت، رسوا شدن آن و در پی آن، انتظار برقراری حکومت عدل نزد مردم است؛ چنان که وقتی فرعون طغیان کرد، حضرت موسی علیه السلام مبعوث شد و بر اساس قرآن نیز، ظهور وقتی اتفاق می‌افتد که عده‌ای مستضعف و مظلوم واقع شوند. نماینده ولی فقیه در سوریه، با اشاره به اینکه در طول تاریخ، ملتها با عنوانهای مختلفی تحت ظلم و ستم قرار داشته‌اند، تأکید کرد: امروزه نیز وقتی در جهان سخن از دموکراسی، حقوق بشر و مبارزه با تروریسم به حج ۲۵، ص: ۱۴۲ میان می‌آید برخی از ملتها امیدوار می‌شوند که این بار عدالت برقرار شود؛ ولی مشاهده می‌کنند که هرچه تعداد سازمانهای بین المللی به اصطلاح مدافع دموکراسی و حقوق بشر بیشتر می‌شود، ظلم هم اشکال جدید پیدا می‌کند و گسترش می‌یابد. در بخش دیگری از کنگره آخرالزمان و مهدویت از نگاه قرآن، مولوی عبدالرحمن عارفی از ائمه اهل سنت سیستان و بلوچستان با نقل روایت مشهور پیامبر خاتم گفت: «حتی اگر یک روز از عمر جهان باقی مانده باشد، فرزندی از آن حضرت ظهور خواهد کرد و جهان را- که از ظلم و جور پر شده- پر از عدل و داد خواهد کرد». مولوی عارفی در بخشی از سخنانش با اشاره به ظلم و جور گسترده علیه مسلمانان مناطق مختلف جهان افزود: «امروز، چیزی که از نگاه برخی کشورها و سازمانها ارزش ندارد، خون، مال و ناموس مسلمانان است و این در حالی است که کشورهای عامل جنایات گسترده علیه مسلمانان، حتی برای دفاع از جان حیوانات هم قانون دارند». مولوی عارفی با دعوت از مسلمانان مناطق مختلف جهان برای کنار گذاشتن اختلافها و ایجاد اتحاد هرچه بیشتر، خطاب به آنان گفت: «بیایید با ثبت نام در صفوف سربازان امام مهدی علیه السلام، به ندای هل من ناصر خواهران و برادران مظلوممان در فلسطین و عراق پاسخ دهیم». آخرین سخنران همایش مهدویت از نگاه قرآن، مولوی عبدالحمید امام جمعه مسجد مکی زاهدان بود. او با مسلّم و مستند خواندن روایات نقل شده از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در زمینه ظهور حضرت مهدی علیه السلام گفت: «این روایات آن قدر زیاد است که جای هیچ گونه شک و شبهه‌ای را در این زمینه باقی نمی‌گذارد». مولوی عبدالحمید همچنین با دعوت از حاضران به قدر دانستن حضور در سرزمین وحی افزود: بشر به هر جا برسد، اگر به دامان رسول الله صلی الله علیه و آله نیفتد، به پرتگاه خواهد رفت. او گفت: برای رسیدن به سعادت، اکتفای مسلمانان به نام اسلام، کافی نیست و باید به شناخت معارف و عمل به آنها بپردازیم. امام جمعه مسجد مکی زاهدان همچنین با قدردانی از مسؤولان جمهوری اسلامی ایران به ویژه در امور حج و زیارت تأکید کرد:

«جمهوری اسلامی ایران در خدمت رسانی به حجاج و فراهم کردن تسهیلات برای آنان، واقعاً از دیگر کشورها جلو است و حج ۲۵، ص: ۱۴۳ امیدواریم این وضع همچنان بهتر شود ». مولوی عبدالحمید از دولت عربستان هم خواست بیش از پیش برای حجاج تسهیلات قائل شود. در خلال کنگره مهدویت از نگاه قرآن، به شرکت کنندگان، هدایایی به رسم یادبود داده شد و تواشیح و مدیحه سرایی در مدح و منقبت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله از برنامه‌های دیگر کنگره بود. گزارش را با دو بیت از اشعار یکی از برادران اهل سنت که در مراسم قرائت شد، به پایان می‌بریم: عالم آنگونه که از ظلم و ستم پر گشته پر ز انوار عدالت، همه جا خواهد شد اهرمن خیمه ز اطراف جهان بر چیند عیش دجال مبدل به عزا خواهد شد ان شاءالله

مقاله یکی از عالمان سنّی راجع به حضرت مهدی (عج)

ماموستا ابوبکر کریمی روحانی شافعی اهل سنت و ایرانی درباره وجود مسعود حضرت بقیهٔ الله الأعظم (أرواحنا فداه) مقاله ذیل را نوشته که در شماره هشتم زائر چاپ شده است: سالها دل طلب جام جم از ما می‌کرد آنچه خود داشت ز بیگانه تمنا می‌کرد گوهری کز صدف کون و مکان بیرون است طلب از گم‌شدگان لب دریا می‌کرد مشکل خویش بر پیر مغان بردم دوش کو به تایید نظر حل معما می‌کرد گفتم این جام جهان بین به تو کی داد حکیم گفت آن روز که این گنبد مینا می‌کرد خلقت و تکامل تدریجی انسان در طول تاریخ ایجاب می‌کند که مصلح جهانی از طرف خداوند برای نجات و سعادت بشریت ظهور کند. محدثان بزرگ اهل سنت نام آن حج ۲۵، ص: ۱۴۴ مصلح جهانی را از زبان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (محمد المهدی) نوشته‌اند. الخلیفه المهدی در افعال و کردار و اخلاق حسنه شباهت به نبی اکرم صلی الله علیه و آله دارد و در مکه مکرمه ظهور می‌کند. همزمان با حضرت مهدی حضرت عیسی بن مریم (علیه الصلاهٔ) از آسمان نازل می‌شود، نماز جماعت می‌خواند و به وی اقتدا می‌کند. رسول خدا فرمود: «لولم یبق من الدنیا الّا یوم لطوّل الله ذلک الیوم حتّی یبعث رجلًا من أهل بیتی یواطئ اسمه اسمی یملأ الأرض قسطاً وعدلًا کما ملئت ظلماً وجوراً»؛ یعنی اگر از عمر دنیا جز یک روز باقی نماند، خداوند آن یک روز را آنقدر طولانی می‌کند تا مردی از دودمان من که نامش نام من است حاکم بر زمین شود و صفحه زمین را پر از عدل و داد کند؛ آنگونه که از ظلم و جور پر شده باشد. همچنین در آیه ۵۵ سوره نور خداوند می‌فرماید: «وعدالله الذین آمنوا منکم وعملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض»؛ خداوند به کسانی که از شما ایمان آورده‌اند و اعمال صالح انجام داده‌اند وعده می‌کند که آنها را قطعاً خلیفه روی زمین خواهد کرد همانگونه که پیشینیان را خلافت روی زمین بخشید. از علمای اهل سنت، شیخ سیوطی به حکومت مهدی (عج) اشاره می‌نماید که شرق و غرب جهان در زیر لوای حکومتش قرار می‌گیرد و آیین حق در همه جا نفوذ می‌کند و ناامنی و خوف و جنگ از صفحه زمین برچیده می‌شود و عبادت خالی از شرک برای جهانیان تحقق می‌یابد که ان‌شاءالله خواهیم دید. مبحث حضرت مهدی (عج): قرطبی که یکی از مفسران بزرگ اهل سنت است در تفسیر خود (ج ۷، ص ۴۲- ۹۲) از مقداد بن اسود چنین نقل می‌کند که از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمود: «ما علی ظهر الأرض بیت حجر ولا مدر إلّاأدخله الله کلمهٔ الإسلام»؛ یعنی بر روی زمین خانه‌ای از سنگ یا گل باقی نمی‌ماند، مگر اینکه اسلام در آن وارد می‌شود و ایمان و توحید در سرتاسر زمین نفوذ می‌کند. توجه به این نکته لازم است که عبادت خالی از هرگونه شرک و نفی هرگونه قانون غیر خدا و حاکمیت اهواء، جز از طریق یک حکومت عدل امکان‌پذیر نیست. به همین دلیل انبیای بزرگ، همتشان تشکیل چنین حکومتی بوده، مخصوصاً پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در حج ۲۵، ص: ۱۴۵ نخستین فرصت یعنی به هنگام هجرت اقدام به تشکیل حکومت کرد. از آنجا نیز می‌توان نتیجه گرفت حکومت، تمام تلاشها و کوششهایش از جنگ و صلح گرفته تا برنامه‌های آموزشی و فرهنگی، اقتصادی و نظامی همه در مسیر بندگی خدا و بندگی خالی از هرگونه شرک است. شخصی به نام ابومحمد از دولت کنیا درباره ظهور مهدی منتظر علیه السلام از «رابطهٔ العالم الإسلامی» سؤالی کرد و دبیر کل رابطه یعنی «محمد صالح اقواز» در پاسخی که برای او فرستاده‌اند

ضمن تصریح به اینکه ابن تیمیه، پدر فکری مذهب وهابیان نیز احادیث مربوط به ظهور مهدی علیه السلام را پذیرفته، متن رساله‌ای را که پنج نفر از علمای معروف و سرشناس فعلی حجاز در این زمینه تهیه کرده‌اند، برای او ارسال داشته است. در این رساله پس از ذکر نام حضرت مهدی (عج) و محل ظهور او یعنی مکهٔ المکرمه چنین می‌خوانیم: «وهنگام ظهور، خداوند به وسیله حضرت مهدی (عج) جهان را پر از عدل و داد می‌کند؛ جهانی که از ظلم و ستم پر شده است. او آخرین خلفای دوازده گانه است که پیامبر صلی الله علیه و آله خبر از آنها در کتب صحاح داده است». بعضی از دانشمندان اسلامی در این زمینه کتابهای مخصوصی تألیف کرده‌اند؛ از جمله: ابونعیم در اخبار المهدی، ابن حجر هیثمی در القول المختصر فی علامات المهدی المنتظر، شوکانی در التوضیح فی تواتر ما جاء فی منتظر و الدجال والمسیح، ادریس عراقی مغربی در کتاب المهدی، و ابوالعباس ابن مومن المضابی در کتاب الوهم المکنون فی الرد علی ابن خلدون و آخرین کسی که در این زمینه بحث مشروحی نگاشته، مدیر دانشگاه اسلامی مدینه است که در چندین شماره در مجله دانشگاه مزبور بحث کرده است. عده‌ای از بزرگان و دانشمندان و علمای کبار ما از قدیم و جدید نیز در نوشته‌های خود تصریح کرده‌اند که احادیث در زمینه مهدی در حد تواتر است و به هیچ وجه قابل انکار نیست. در مناقب شافعی و شیخ سیوطی در الحاوی فرموده‌اند: «اعتقاد به ظهور مهدی، بر هر مسلمانی واجب است و این جزء عقاید اهل سنت و جماعتِ ملت ما محسوب می‌شود و جز افراد بی خبر یا بدعت گذاران، کسی آن را انکار نمی‌کند». حج ۲۵، ص: ۱۴۶ مدیر اداره مجمع فقهی اسلامی، محمد منتصر کنانی موضوع ظهور مهدی را کاملًا ذکر کرده است. آثار سازنده انتظار ظهور مهدی علیه السلام: در بحث گذشته دانستیم که این عقیده در تعلیمات اسلامی جنبه وارداتی ندارد بلکه از قطعی‌ترین مباحثی است که از شخص پایه گذار اسلام گرفته شده و عموم فرق اسلامی در این زمینه متفق اند و احادیث فراوانی در این زمینه وجود دارد. در مورد پیامدهای این انتظار در وضع کنونی جوامع اسلامی نیز باید گفت آیا ایمان به چنین ظهوری، انسان را نه در چنان افکار رؤیایی فرو می‌برد که از وضع موجود خود غافل گردد و تسلیم شرایط شود؛ بلکه این عقیده یک نوع دعوت به قیام سازندگی فرد و اجتماع است. مطمئناً ترویج فرهنگ انتظار، موجب تلاش مردم برای زمینه سازی ظهور مصلح است و ما باید این فرهنگ را در میان تمامی مسلمانان ایجاد کنیم. ماموستا ابوبکر کریمی، روحانی شافعی اهل سنت کاروان ۱۲۱۴۶

تفرقه مهمترین آفت برای جهان اسلام

مولوی محمد اسحاق مدنی مشاور رئیس جمهور در امور اهل سنت در گفتگو با زائر گفت: حج، بهترین نمونه تجلی وحدت در عبادات است. اسلام، دینی است که به همه ابعادی که انسان بدان نیاز دارد، توجه کرده است. هرچند ادیان الهی دیگر هم به علت الهی بودن، به نیازهای بشر توجه کرده‌اند، ولی چون هیچ یک مانند اسلام ابدی و جهان شمول نبوده‌اند، کامل نبوده‌اند و دینهای بعد از آنها، کمبودهای آنها را جبران کرده‌اند. یکی از مهمترین ارزشهای برآمده از اسلام و قرآن، «وحدت» است که به شکلهای مختلف به آن تأکید شده و چیزی است که هیچ انسان عاقلی حتی کسی که خود، عامل اختلاف است خوب بودن آن را رد نمی‌کند. این ارزش، بر گرفته از ارزش تقواست که اسلام به آن تأکید می‌کند. اسلام، «تقوا» را به جای رنگ، نژاد و قومیت، عامل برتری می‌داند و این موضوع، موجب می‌شود که هر کسی بخواهد وارد دایره اسلام شود، با مانعی روبرو نباشد. این خصلت تقوا، وحدت آفرین است و همه حج ۲۵، ص: ۱۴۷ انسانها می‌توانند حول آن به وحدت برسند. علاوه بر محور تقوا، همه عبادات در اسلام و احکام مربوط به آنها، به گونه‌ای است که مسلمانان را متحد و یکپارچه کند. همه مسلمانان به یک سمت و سو نماز می‌خوانند. نماز جماعت و نماز در مسجد، بیش از نماز فرادا و در خانه ثواب دارد. همچنین، همه در یک وقت، روزه را آغاز و در یک زمان آن را ختم می‌کنند؛ و در حج، این وحدت به اوج می‌رسد: همه در زمانهای مشخصی در جاهای مشخصی جمع می‌شوند. هر کسی با هر زبان و گویشی که دارد، با یک زبان لبیک می‌گوید. همه یک جور و یک رنگ لباس می‌پوشند، یک

جور اعمال را انجام می‌دهند و همه کاملا یکرنگ می‌شوند. وحدت، آثار زیادی دارد و اسلام، پیروزی خود را در صدر اسلام، مدیون وحدت است. همین جماعت یهودی جهان که یک صدم جمعیت مسلمانان هم نیستند، در کار خود با هم متحدند و بنابراین به اهداف خود می‌رسند؛ ولی مسلمانان که یک میلیارد و چند صد میلیون نفر جمعیت دارند، متفرقند و بسیاری از مشکلات آنان در زمان حاضر، ناشی از این تفرقه است. مهمترین آفت جهان اسلام در زمان حاضر، تفرقه و علت این موضوع، دور شدن کشورهای اسلامی از روح اسلام و توجه به پوسته آن است. اگر اسلام بر نماز و روزه تأکید می‌کند، در کنار آن می‌گوید «مسلمانان با هم برادرند» و از آنان می‌خواهد به ریسمان الهی چنگ بزنند و پراکنده نشوند؛ بنابراین، بازگشت به اسلام اگر همه جانبه باشد و مصداق «نُؤمن ببعض و نَکْفُرُ ببعض» نشود بهترین راه ایجاد وحدت است. انقلاب اسلامی ایران هم چون بر پایه اسلام شکل گرفت، توانست عامل برقراری وحدت در بین فرقه‌ها، قومیتها و مذاهب مختلف در کشورمان شود. رئیس شورای افتای اهل سنت در بعثه درباره وضع زائران اهل سنت ایرانی در مقایسه با زائران شیعه گفت: امسال حدود سی کاروان اهل سنت در آیین حج شرکت می‌کنند که وضع خدمات رسانی به آنها، بسیار خوب است و از این نظر، هیچ گونه تفاوتی با کاروانهای اهل تشیع ندارند. کاروانهای اهل سنت، مانند کاروانهای اهل تشیع، حق دارند که با بودجه حج ۲۵، ص: ۱۴۸ دولت، روحانی مخصوص خود و پزشک داشته باشند و علاوه بر خدماتی که به آنها داده می‌شود، واحدی در بعثه مقام معظم رهبری برای رسیدگی ویژه به مشکلاتشان دایر است؛ هرچند که اگر برای برطرف کردن مشکلات خود به واحدهای دیگر بعثه هم مراجعه کنند، مشکلاتشان بدون هیچ تبعیضی برطرف می‌شود. حج، جای جدال، نزاع، بدگویی و امثال آنها نیست و خداوند خواسته است مسلمانان که به علت اختلاف فرهنگها و قومیتها طبیعتاً زمینه برخورد با یکدیگر را دارند در حج، کاملًا به هم نزدیک شوند و با یکدیگر مانند برادر باشند؛ چنان که در کشور خود ما (ایران) کاروانهایی وجود دارند که شیعه و سنی در کنار هم به سرزمین وحی مشرف شده‌اند و با هم هیچ مشکلی ندارند.

ضیافت شیخ عَمْری

حجةُ الاسلام والمسلمین جناب آقای شیخ محمد علی عَمْری اعضای بعثه‌های مراجع را امروز پنجشنبه به ضیافت نهار در حسینیه‌اش دعوت کرد. در این ضیافت از بعثه مقام معظم رهبری حضرات آیات و حجج: ری شهری، کریمی، مسعودی (تولیت حرم حضرت معصومه علیها السلام)، نوّاب، رضوانی، غیوری، موسوی، طباطبائی، قاضی عسکر، عرب‌نیا، قرشی، حسینیان، سید مجتبی حسینی (نماینده ولیّ فقیه در سوریه) و نیز آقایان زرهانی و نصیری حضور داشتند. در این جلسه علاوه بر بعثه‌های ایران، بعثه‌هایی که از عراق و لبنان به حرمین شریفین مشرف شده بودند نیز شرکت داشتند، ولی اعضای بعثه‌های حضرات آیات: تبریزی، حائری و فاضل لنکرانی (دامت برکاتهم) در آن حضور نداشتند. گفتنی است که نفس این گونه اجتماعات، هر چند مباحثی جدّی مطرح نشود، مفید و سازنده و سبب الفت و نزدیک شدن دلهاست. به دیگر بیان اجتماعِ «قالبی» مقدمه اجتماع «قلبی» است و باید یکی از برکات و ثمرات حج را همین دست ملاقاتها دانست. به هر حال، در این جلسه ابتدا جناب شیخ کاظم فرزند شیخ عمری به حاضران خوشامد گفت و افزود: امروز به لحاظ تشریف فرمایی شما در این محفل در حقیقت روز عید ماست. شیخ حج ۲۵، ص: ۱۴۹ عمری در مدینه پناهگاه همه مسلمانان است نه تنها شیعیان، و از این جهت فرقی بین اهل سنّت و شیعه نیست. برای تشبّه به امام حسن مجتبی علیه السلام پدرم در اینجا مضیف خانه (مهمانخانه) امام حسن علیه السلام بنا کرد. مدینه از یک جهت شهری منحصر به فرد است و آن اینکه مدفن شش معصوم علیهم السلام است. سپس یکی از روحانیون عرب زبان مهمان از شیخ عمری و ترتیب دادن این ضیافت تشکر کرد. آنگاه یکی از شیعیان مدینه قصیده غرّایی خواند که از جمله ابیاتش اینهاست: مَنْ مثلکم لرسول الله ینتسب لیتَ الملوک لها من جدّکم نسب خیر النبیّین لم یُذکر علی شفهٍ إلّا وصلّت علیه العجم والعرب أکرِمْ بفاطمةٍ أنعِم بفاطمةٍ من

أجل فاطمةٍ قد شرّف النسب آنگاه سفره ناهار در ساختمان جدید حسینیه شیعیان در مدینه در کنار همان ساختمان قدیمی در نخلستان شیخ عمری گسترده شد. ساختمان جدید وسیع و در چند طبقه و به شکلی زیبا بنا شده که ظاهراً به مناسبت همین ضیافت رسماً افتتاح شد. به هر حال، اکنون شیخ عمری با حدود نود سال عمر، هنوز با نشاط و خود امام جماعت حسینیه است و جالب اینکه نوافل نمازهای یومیه را هم ایستاده می‌خواند. برای آگاهی از جزئیات زندگی وی و وضع شیعیان مدینه توجه شما را به گفتگویی که چند سال پیش آقای دکتر سید محمد باقر حجتی با ایشان داشته‌اند جلب می‌کنم. ایشان می‌نویسند: روز جمعه ۲۴/ ۱/ ۱۳۷۵ ه ش: ۲۳ ذی القعده ۱۴۱۶ ه. ق. به منظور دیدار با شیخ محمد علی عَمْری امام جماعت و روحانی معروف شیعیان مدینه و نشست و گفتگو با ایشان، به منزلشان رفتیم. وی که اهل مدینه و یادگاری از تبار شیعیان صدر اسلام است، به خاطر انتساب به شاخه و دسته‌ای از قبیله اوس یا خزرج به «العَمْری» نامبردار گشته و گویا این شاخه به «عَمْرو ...» منسوب است که خود آقای عمری اطلاعی روشن در این باره ارائه نکرد. وی سالخورده مردی است که چهره و سیمایی مَدَنی دارد و بسان اکثر اهل مدینه و چون رنگین پوستان می‌نماید. او حدود ۸۶ سال قمری را پشت سر نهاده و بر حسب روایت یکی از آقایان موثق- که اخیراً حشر و نشری با ایشان داشته- در این سن و حج ۲۵، ص: ۱۵۰ سال دارای فرزندی چهار ساله است. برای نشست و گفتگو با ایشان، پیشتر حضرت حجهٔ الاسلام والمسلمین جناب آقای قریشی (حفظه الله تعالی) زمینه را فراهم آورد و به اتفاق ایشان و محقق ارجمند جناب آقای رسول جعفریان حدود ساعت ده، به منزل ایشان درآمدیم و با استقبال گرم و صمیمانه وی روبرو شدیم و با میوه و چای به اضافه دوغ بسیار مطبوعی از ما پذیرایی کردند. جناب آقای قریشی- به علت کارهای ضروری که به عهده داشتند- پس از معرفی ما به آقای «العمری» به محل کارشان بازگشتند. ایشان در پی پرسشهایی که پیاپی مطرح می‌ساختیم مطالبی را خاطر نشان ساختند و در پاسخ این پرسش که: «مجموع شیعیان مقیم در مدینه به چند هزار تن می‌رسد؟» گفت: «جمعیت شیعیان حدود ۲۵ هزار نفر است»، ولی از لحن بیانش استفاده می‌شد که تشکّلی ندارند و نمی‌توانند به عللی از تشکیلاتی که آنان را هماهنگ سازد و میانشان همبستگی و همسویی در اهدافشان به هم رساند، برخوردار باشند. درباره حوزه علمیه در مدینه پرسیدیم، در جواب ما گفت: «حوزه علمیه وجود ندارد و چنین حوزه‌ای در احساء و قطیف دایر است که طلابی را در حد درسهای سطح تربیت می‌کنند. البته حدود هیجده تن از طلاب علوم دینی که از اهل مدینه‌اند در خارج کشور عربستان از قبیل سوریه و جمهوری اسلامی ایران (حوزه علمیه قم) و احیاناً احساء و قطیف سرگرم تحصیل علوم دینی هستند. بیشترین طلاب مدینه در سوریه تحصیل می‌کنند». از وی درباره کلمه «نخاوله» و اینکه این کلمه ریشه در چه واژه‌ای و چه مفهومی دارد، سؤال شد. پاسخ آقای عَمْری چندان مشخص نبود و گویا بر آن بودند که این اصطلاح، با واژه «نخل» دارای پیوندی است و «نخاوله» کشاورزانی هستند که‌با «نخل» سر و کار داشته و به امر کشاورزی نخل می‌پرداختند. از بیان ایشان چنین استفاده می‌شد که این اصطلاح سابقه‌ای چند قرنی و بس طولانی دارد و ضمناً عاری از شائبه تحقیر هم نیست. مرحوم طالقانی (برادر جلال آل احمد) در زمان مرحوم آقا سید ابوالحسن اصفهانی نماینده ایشان بودند و در مدینه زندگانی می‌کردند، و در قبرستان بقیع مدفونند. از حج ۲۵، ص: ۱۵۱ ایشان پرسیدیم که آیا وی را شهید کردند و آیا با ایشان ارتباطی داشتید؟ پاسخ دادند: با ایشان مربوط بوده‌ام و نزد من می‌آمدند؛ ولی شهادت ایشان واقعیتی ندارد؛ بلکه با مرگ طبیعی از دنیا رفتند. عمْری همزمان با حیات و مرجعیت آیات عظام مرحوم حاج سید ابوالحسن اصفهانی و میرزای نایینی و حاج آقا ضیاء عراقی برای تحصیل به نجف اشرف رفت و بیست سال را در تحصیل علوم دینی در آنجا پشت سر نهاد. ایشان سپس این داستان را بازگو کرد که: «سال ۱۳۴۹ یا ۱۳۵۰ ق پدرم برای زیارت امام رضا علیه السلام از طریق دریا و کشتی از مسیر بمبئی در هندوستان به مشهد رفت که این سفر مجموعاً یک سال به طول انجامید، و در محرّم سال بعد، از راه دریا به عراق رفت و در آنجا تصمیم گرفت مرا از مدینه برای تحصیل به نجف اشرف گسیل دارد؛ چرا که دو نفر به نام شیخ مبارك و شیخ عطیه به پدرم پیشنهاد کرده بودند فرزندت را برای تحصیل علم به نجف بفرست. پدرم که وکیل و نماینده مرحوم آیهٔ الله سید محمد کاظم

طباطبایی و نیز مرحوم سید ابوالحسن اصفهانی بود، مرا با شیخ عطیه به نجف فرستاد. ماه صفر بود که به نجف یا کربلا رفتم و در محرم سال بعد، که در مدرسه مهدیه نجف مقیم بودم، را در عالم رؤیا دیدم که برای استماع روضه به بیت مرحوم سید بحرالعلوم عازم گشته‌ام (معمولًا قبل از ظهر ایام عزا در بیوت آیات عظام و اساتید برجسته، مجالس روضه و عزاداری حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام دایر بود و آقایان علما و طلاب و توده مردم در این مجالس شرکت می‌کردند). وقتی می‌خواستم وارد بیت مرحوم بحرالعلوم شوم، دم در ایشان شخصی را دیدم نشسته با این اوصاف: عالی الصدر، بعید المنکبین، عَلَیه عِمامهٔ زیتونیهٔ؛ مردی سینه فراز و چهارشانه که عمامه‌ای زیتونی رنگ بر سر داشت و عمامه‌ای با تحت الحنک آویخته. فرمود: شیخ محمد علی؟! پاسخ دادم: من شیخ محمد علی هستم. فرمودند: تعال؛ جلو بیا. وقتی نزد او رفتم فرمود: «أنا علی بن أبی طالب، أتیت لزیارهٔ زائر ولدی الحسین؛ الشیخ رجب؛ من علی بن ابی طالب هستم و برای زیارت و دیدار زائر فرزندم حسین یعنی شیخ رجب به حج ۲۵، ص: ۱۵۲ نجف آمده‌ام». شیخ رجب اهل تبّت بود و در مدرسه به سر می‌برد و به بیت مرحوم حاج سید ابوالحسن اصفهانی رفت و آمد داشت (و به اصطلاح از خواصّ آن مرحوم به شمار می‌رفت). امیر المؤمنین علی علیه السلام به من فرمود: به مدینه برمی‌گردی؟ عرض کردم: ممکن است به مدینه بروم. فرمود: اگر به مدینه رفتی فوراً به نجف باز گرد (شاید منظور آن حضرت چنان بود که تحصیلاتم را ادامه دهم و با سرمایه‌ای علمی و معلوماتی درخورِ وظائفم، به مدینه روم) پرسیدم: چرا؟ فرمود: «لأنّه فیما بعد یصیح الویل»؛ زیرا بعدها عذاب بر مردم مدینه بانگ بر می‌آورد». بعد از اینکه از خواب بیدار شدم، وضو گرفتم و به زیارت بارگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام رفتم. این رؤیا در سوم و یا چهارم محرم الحرام بود. بعد از آن سه نفر نزد من آمدند که وقتی پدرم به نجف رفته بود، به اینان سفارش کرده بود که هزینه زندگانی مرا در نجف تأمین کنند و من از آنها پول خرجی خود را دریافت می‌کردم و پدرم نیز طلب آنها را به نجف می‌فرستاد. پدرم از دنیا رفته بود و من زندگانی را به سختی می‌گذراندم. پس از گزارش درگذشت پدرم راهی بیت مرحوم حاج سید ابوالحسن اصفهانی شدم. ایشان به سید عبدالغفار و شخص دیگری دستور داد برای مرحوم شیخ علی عَمْری یعنی پدرم مجلس ترحیمی دایر کنند. در این مجلس خود مرحوم حاج سید ابوالحسن اصفهانی نیز در آن شرکت کرد. با اینکه چندان علاقه‌ای برای بازگشت نداشتم، به مدینه باز گشتم. در مدینه دیدم چیزی از ماتَرَک مرحوم پدرم- جز زمینی که آنچنان ارزش نداشت- وجود ندارد. الحمدللّه که به مدینه بازگشتم و یک‌سال در آنجا ماندم، و پس از آن با مادرم رهسپار نجف اشرف شدم. باید یادآوری کنم پدرم مُعَمّر بوده و در سن ۸۵ یا ۸۶ سالگی از دنیا رفت و خود من در سال ۱۳۳۰ ق به دنیا آمدم». آقای عَمْری چنانکه اشاره شد، هم اکنون که این گزارش نوشته می‌شود (یعنی ۱۴۱۶ ق ۱۳۷۵ ش) ۸۶ سال قمری را پشت سر نهاده و دارای فرزندی چهار ساله نیز هست. حج ۲۵، ص: ۱۵۳ از ایشان سؤال شد: یکی از فرزندان آقا نجفی اصفهانی- به نام حاج آقا کمال شریعتمدار- در سال ۱۳۳۹ یا ۱۳۴۰ ق یعنی همان زمانی که شما ده یازده ساله بودید، همراه شریف مکه و دیگران به مدینه آمد و پیشنهاد کرد قبور ائمه بقیع علیهم السلام بازسازی شود. به همین جهت برای توسعه فضای کار، قبور شماری از اهل سنت را ویران کرد. در این زمان درگیری و نزاع میان شیعه و سنی- یعنی دو سال قبل از روی کار آمدن خاندان سعودی- پدید آمد و در نتیجه کارها به هم ریخت و همین امر موجب کینه اهل سنت با شیعه گشت. آیا شما این جریان را شنیدید؟ او در پاسخ گفت: «من در این زمان در سنین کودکی به سر می‌بردم که ما را به زیارت بارگاه نبوی و ائمه بقیع علیهم السلام می‌بردند و قبرستان بقیع دو در داشت: یکی شرقی و دیگری شمالی. و بارگاه حضرت فاطمه علیها السلام دارای ضریح زرد یعنی طلایی رنگ و یا طلایی بود؛ اما ضریح ائمه بقیع علیهم السلام و عباس عموی پیامبر صلی الله علیه و آله از ضریح حضرت فاطمه علیها السلام جدا بود و میان این دو، راهی وجود داشت. که به راحتی به این دو بارگاه جابه جا می‌شدیم. و نیز فاصله بارگاه ائمه بقیع علیهم السلام تا بیت الأحزان حدود ده تا پانزده متر بود و از پانزده متر به طور قطع تجاوز نمی‌کرد، و بیت الأحزان در داخل بقیع قرار داشت بر همه این بارگاهها فرش گسترانده بودند و می‌گفتند: حاج آقا کمال شریعتمدار آمد و لوله آب به قبرستان بقیع کشید که برای شستشوی حرم و

آبیاری پاره‌ای از اشجار مورد استفاده قرار می‌گرفت. شخصی به نام حاج جعفر اصفهانی کفشبان (کفشدار) این قبرستان بوده و قبر عثمان نیز در این قسمت دارای گنبد و بارگاه داشته است. در ماه شعبان یعنی تابستان ۱۳۴۳ ق به دستور خاندان سعود، ویران کردن این قبور و بقعه و بارگاهها آغاز کردند و تا آخر رمضان همین سال این ویرانی خاتمه یافت که ضمن آن بارگاه حضرت حمزه سید الشهدا را نیز در احد ویران ساختند. از «مسجد ثنایا» سؤال شد؛ پاسخ دادند: تا آنجا که به یاد دارم، مسجدی به این نام وجود نداشت؛ بلکه «ثنایا» نامِ محله‌ای بوده است. از سخنان آقای عَمْری دانستیم که هجده تن از طلاب مدینه در خارج از عربستان سرگرم تحصیلات دینی هستند که بیشتر آنها در سوریه به تحصیلات خود ادامه حج ۲۵، ص: ۱۵۴ می‌دهند و شمار کمتری از آنها در قم مقیمند و برای رفت وبازگشت آنها از عربستان موانعی از سوی دولت وجود ندارد. در خود مدینه اساساً حوزه‌ای برای شیعیان دایر نیست؛ اما در قطیف و احساء، حوزه‌های علمی شیعی دایر است. سؤال کردم: از دو تن از طایفه نسوانِ دمّام در سال گذشته (۱۴۱۵ ق) شنیدم کتابخانه‌ای را در دمام که از آن شیعیان و حاوی کتبی به ارزش و بهای شش میلیون ریال سعودی بوده است به آتش کشیدند؛ آیا واقعاً این حادثه ناگوار در دمام روی داد؟ گفتند: آری، این خبر و گزارش واقعیت دارد. (لیکن آقای عَمْری توضیحی کافی در این باره ارائه نکرد). پرسیدم: شما قبلًا اشارتی داشتید که «بیت الأحزان» در داخل بقیع بوده؛ آیا «مشهد علی علیه السلام» نیز در درون بقیع بوده است؟ به این سؤال پاسخ مثبت داد و گفت: این مشهد در داخل بقیع قرار داشت. درباره «مسجد توبه» در قبا و نیز «مسجد فاطمه زهرا علیها السلام» و یا خانه آن حضرت پرسیدم. گفت: «مسجد توبه» مسجدی جدا و مستقل از «مسجد قبا» نبوده، و در پیشاپیش مسجد، قبا خانه امیرالمؤمنین علی علیه السلام قرار داشت که هم اکنون از میان رفته و در شمال مسجد قبا قرار داشت، و در زمان خردسالی ما را به آنجا می‌بردند و می‌گفتند خانه امیرالمؤمنین علی علیه السلام است. درباره «مسجد شمس» در محله «قربان» پرسیدم. گفتند: اینجا مسجد نبوده است؛ بلکه قبرستانی برای دفن کودکان و خردسالان به شمار می‌رفت که پشت این قبرستان را «مسجد شمس» می‌نامیدند که درست نیست، و مسجد شمس در واقع همان «مسجد فضیخ» می‌باشد. شیخ عَمْری درباره «مشربه ام ابراهیم» گفت: پاسخ دادند: مشربه ام ابراهیم قناتی بیش نبوده و من در آن مسجدی ندیدم. فقط محوطه‌ای محصور به چهار دیوار بوده و هست. یکی از فرزندان «عمری» به نام «کاظم» از طلاب و دانشجویان حوزه و دانشگاه است و به تحصیلات مزدوج خود در «احساء» ادامه می‌دهد، و دروس سطح را در حوزه علمیه احساء فرا می‌گیرد. از وی پرسیدیم: شخصی به نام حاج میرزا علی [هسته‌ای اصفهانی، که همراه حج ۲۵، ص: ۱۵۵ مرحوم سید محمد طباطبایی (فرزند مرحوم آیهٔ الله سید محمد کاظم طباطبایی یزدی) که در سنین چهل و اندی سالگی از دنیا رفت، در سال ۱۳۳۱ ق به مدینه آمد. آیا در همین سال سفرنامه‌ای راجع به حج نوشت؟ گفتند: این سفر در زمان شریف مکه بوده و شیعیان و یا اشراف و سادات در آن زمان عزاداری می‌کردند و دسته‌های عزا به راه می‌انداختند و به طرف بقیع می‌رفتند که چشم اندازها و دورنماهایی از این دسته‌ها به خاطرم می‌آید. البته خاطرنشان می‌شود که شریف مکه رسماً و علناً اظهار تشیع می‌کرد. و شُرَفا یا اشراف و سادات مدینه هرچند هم اکنون تشکلی ندارند، لیکن انساب خود را حفظ می‌کنند و برای آنها مضبوط است، و شخصی به نام سید منصور ناظر و مراقب موقوفات آنهاست. در مدینه برای شیعیان، مرکزی به نام و عنوان «مسجد» وجود ندارد؛ چون اگر به نام و عنوان «مسجد» مرکزی در این دیار دایر کنند دولت و حکومت رسماً روی آن دست می‌گذارد و آن را زیر نظر خود می‌گیرد و اختیارات شیعیان از محیط و فضای آن رخت برمی‌بندد. لذا مراکزی که عملًا «مسجد» است، «مجلس» یا «حسینیه» نامیده می‌شود. در اثنای گفتگوی ما با آقای عَمْری دو تن از شیعیان محله «مهد» واقع در آبادی «سلاقیه»- که با مدینه حدود ۱۲۰ کیلومتر فاصله دارد- نزد ایشان آمدند، و یکی از آنها درباره حج سؤالی کرد و پاسخ لازم را دریافت کرد. پس از رفتن آنها آقای عَمْری درباره «مهد» توضیحاتی داد که در این محله کوهی از [معدن طلا وجود دارد که سابقاً دولت بریتانیا از آن بهره‌برداری می‌کرد، و اکنون تحت تصرف و نظارت دولت سعودی قرار دارد. و اهالی سلاقیه که محله مهد در آنجا واقع است، همگی از شیعیانند و چون این نقطه گرفتار کمبود آب است، گروهی از شیعیان از

آن مهاجرت کردند، وشمار سکنه آن فعلا اندك است. در خاتمه یادآور می‌شویم آقای عمری تنها فرزند پدرشان بوده و خواهر و برادری ندارد. روزها نماز ظهر و عصر را به صورت جمع، در زیرزمین ساختمان برافراشته‌ای- دقیقاً همانند شیعیان- در محله‌ای بسته نزدیک به حرم نبوی صلی الله علیه و آله برگزار می‌کند و نماز مغرب و عشا را در مسجد یا مجلسی واقع در نخلستانی در مسیر خیابان «العوالی» به جماعت اقامه می‌نماید. حج ۲۵، ص: ۱۵۶ ما از اینکه آقای عَمْری این اطلاعات را در اختیار ما قرار داد سپاسگزاری کردیم و عکسی را بدو تقدیم داشتیم و عکسی هم در همین جایگاه اقامه نماز با ایشان گرفتیم. وجود ایشان برای شیعیان مدینه منوره بسی مغتنم و پناهگاهی برای دوستداران اهل بیت علیهم السلام است. «۱»

برگزاری دومین دعای کمیل مدینه

مراسم دومین دعای کمیل مدینه امسال، در جوار بقیع و بین الحرمین و با شرکت زوّار ایرانی و عده‌ای از شیعیان خلیج، هند و پاکستان برگزار شد. امروز پنجشنبه روابط عمومی بعثه، طیّ اطلاعیه‌ای ضمن دعوت از زائران ایرانی بیت الله الحرام به منظور شرکت منظم در مراسم دعای کمیل در جوار حرم شریف نبوی و قبرستان مظلوم بقیع، با آرزوی قبولی طاعات و زیارتهای حجّاج هموطن، بر نکاتی تأکید کرد. متن این اطلاعیه در ص ۶۴- ۶۵ همین کتاب درج شد. از ساعت نه شب زائران ایرانی آرام آرام از راه می‌رسیدند. تا یکی از خاطره انگیزترین شبهای عمرشان را سپری کنند. شاید دیگر قسمت نشود جایی بنشینند که یک طرفشان مرقد مطهر رسول الله صلی الله علیه و آله باشد و طرف دیگرشان مزار چهار امام مظلوم و بوی زهرا علیها السلام را از هر دو سو حس کنند. خیلیها تنها تجمع پرشکوه و منظم حجّاج را می‌بینند، امّا یک دنیا فکر و برنامه و همکاری و عشق، در ورای این تجمّع نهفته است: تو مو می‌بینی و من پیچش مو تو ابرو من اشارتهای ابرو برگزاری دعای کمیل، با برنامه و منظّم است. تعیین جا، زمان شروع و پایان، محلّ نشستن خواهران و جانبازان و مهمانان و روحانیون مهمان جزء این برنامه است. غیر از برنامه منظم برای دعا و مرثیه و دعاخوان و مدّاح و فیلمبرداری، کسانی عهده دار صوت و بلندگوها و طناب کشی منطقه تجمّع استفاده از پلاکارت و انتظامات مراسم و ... هستند و حج ۲۵، ص: ۱۵۷ برادرانی هوشیار، عاشق، صبور و متین و مؤدّب می‌کوشند تا بهترین بهره‌برداری از این مراسم انجام گیرد. سالهای قبل نیز چنین بود. این بود که حجّاج ما مشتاقانه چشم به راه آن شب جمعه بودند و اگر برنامه سفر چنان بود که فیض دعای کمیل مدینه را درک نمی‌کردند، کلّی غصه و اندوه داشتند. بعضیها طبق زمان بندی پروازها، این روزها یکراست به مکّه می‌روند. دعای کمیل آنان در نوبت دوم حضور حجاج در مدینه برگزار می‌شود. اصطلاحِ «مدینه قبل» و «مدینه بعد» جا افتاده است. هر کدام هم مزایایی دارد. نمی‌توان به طور کلّی یکی را ترجیح داد. همین شور و حال برگزاری مراسم دعا، یک بار دیگر، پس از اعمال حج که نیمی از زائران به مدینه می‌آیند، تکرار می‌شود. کار آنان، با روایاتی که می‌فرماید: اعمال حج را که انجام دادید، به زیارت ما بیایید و حج را با دیدار ما کامل کنید، یا احادیثی که تأکید دارد بر «لقای امام» و عرضه کردن نصرت و یاری بر ولیّ و حجّت خدا، سازگارتر است. این نوعی دیگر از جنبه سیاسی و ولایی حج است و حاجی باید ولایت و همبستگی خویش را با رهبری الهی، اعلام کند و نشان دهد. دسته دسته ایرانیان از هر سو به جوار حرم پیامبر و کنار بقیع آمدند. باز هم بقیع پذیرای دلهای مشتاق و اشکهای گرم نجواگران دلسوخته شد. مدینه، راوی غمهای بزرگ و اندوههای دیرین است. هرگاه گوش درد آشنا بیابد، با زبان بی زبانی، قصه رنج و غربت سر می‌دهد. این شب جمعه نیز یکی از آن فرصتها بود. مدینه، بار غم بر زمین نهاد، خسته از مظلومیّت دیرین. زائران ایرانی، دوش به زیر این غم سنگین دادند و گوش به این روایت غم آجین دردها سپردند، مشتاق شنیدن این رنجنامه بلند، در کنار قبر حضرت رسول صلی الله علیه و آله. جذبه «دعای کمیل» همچون کهربایی هزاران زائر را از زن و مرد و پیر و جوان و عالم و عامی، به سوی بقیع کشید. خیابان بقیع و بخشی از اطراف آن، سرشار از دلهایی بود که به عشق محمد و آل او، و به شوق گوش سپردن و زمزمه کردن با مناجات عاشقانه حج ۲۵، ص: ۱۵۸ امیرالمؤمنین علی علیه

السلام گرد آمده بودند. گویی فرشتگان بال گشوده وآن را زیر پای این شیفتگان اهل بیت علیهم السلام گسترده بودند و عطر نیایش و نسیم خلوص و صدای شکستن دلها در فضا پیچیده بود. یک سو، مرقد مطهّر و منوّر پیامبر بود، غرق در نور و روشنایی. و در سوی دیگر، بقیع خسته و خاموش! و در این میان، حدّ فاصل حرم پیغمبر تا درب بسته بقیع را، زائران با حضور خویش پر کرده بودند. یک سو پیامبر بود، یک سوی آل پیامبر، و پیروان اهل بیت نشسته در محوّطه میان قبر پیامبر و قبور ائمه بقیع پیوند خود را با رسول و آل رسول ثابت می‌کردند. این فاصله نباید خالی می‌ماند. میان آن خورشید و این ماههای تابان، فاصله‌ای نبوده و نیست. چه چیزی فضای میان مسجد النبی و بقیع را پر کرده و در آن طنین افکن است؟ دعای کمیل علی! علی علیه السلام حلقه واسطه میان «محمد» و «آل محمد» است. «عترت»، از نسل علی و فاطمه است. اینجا هم صدا و دعای علی است که «امّت» را در محیط و مساحت مرقد رسول و قبور بقیع، جذب کرده و گرد آورده است. چه شب است یا رب امشب، که شکسته قلب یاران چه شبی که فیض و رحمت، رسد از خدا چو باران چه شبی که تا سحرگاه، ز فرشتگان «الله» برکات آسمانی، برسد به جان نثاران شب انس و آشنایی است، شب عاشقان مهدی است شب گریه و مناجات، شب اشک رازداران مدینه، گوش به «یارب یارب» زائران سپرده بود. نغمه سوزناک «یا غیاث المستغیثین»، فضای شهر را پوشانده بود و از گلدسته‌های نورانی حرم پیامبر، بالاتر می‌رفت، تا به فرشتگان می‌رسید و همچون سایه‌ای از رحمت و لطف، بر فراز بقیع گسترده می‌شد. دلهای عاشق بی تاب بود. بی قراری این دلها را یاد حسین و مهدی آرام می‌کرد. حج ۲۵، ص: ۱۵۹ غمهای زهرای مرضیّه، دلها را می‌فشرد، بغضهای مانده در گلو می‌ترکید و اشکها از دیده‌ها به صورتها جاری می‌شد. دعا کم کم به پایان می‌رسید. در اطراف، غیر ایرانیها نیز گوش جان به این زمزمه‌ها سپرده بودند. شیعیان لبنانی و کویتی هم در گوشه و کنار دیده می‌شدند. ایرانیها هرگز لذّت این شب جمعه را از یاد نخواهند برد و خاطره‌اش را عزیز خواهند داشت، بخصوص که اعلام کردند نوار دعای کمیل (کاست و ویدئو) در سمعی بصری بعثه در اختیار علاقه‌مندان گذاشته می‌شود. مهر و محبت دودمان پیامبر نیز چیزی نیست که از یاد شیعه و زائران برود. خداوندا به این دلهای پر درد به اشک گرم و سوزان زن و مرد به این شب ناله‌های عاشقانه که در این شهر، طوفانی به پا کرد «۱» گفتنی است که این هفته روابط عمومی بعثه پیش از مراسم، اشعاری را انتخاب کرد و در اختیار مداحان قرار داد تا از آنها در مراسم دعا استفاده کنند و از اشعار کم محتوا یا سبک پرهیز شود و صد البته تدبیر خوبی بود. شایسته است در ایران نیز هیأتی از اهل فن و شاعران متخصّص اشعار مداحان را در مجالس مهم یا مجالسی که از صدا و سیما پخش می‌شود، از قبل بررسی کنند و در اختیار آنان قرار دهند تا تالی فاسدی نداشته باشد. رأس ساعت ده آقای مرتضایی‌فر با اعلام برنامه قاری قرآن را دعوت به قرائت قرآن کرد. قاری نیز چند آیه خواند، با آیه کریمه «قل یا عبادی الذین أسرفوا علی أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله إنّ الله یغفر الذنوب جمیعاً» «۲» قرائت خود را آغاز کرد. سپس آقای رمضان پور به مدّاحی پرداخت. آنگاه آقای غلامرضا زاده با لحن عربی دعای کمیل را خواند و پس از دعا نیز آقای فراهانی مداحی کرد. و پس از چند جمله دعای عربی و فارسی نماینده ولیّ فقیه رأس ساعت یازده مراسم پایان یافت. این مراسم مانند هفته گذشته با اندکی تأخیر از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شد. بیفزایم که عصر پنجشنبه، حسن بن حامد بکری رئیس امور حج در مدینه نماینده‌ای حج ۲۵، ص: ۱۶۰ از بعثه مقام معظم رهبری طلبید. به دنبال این دعوت آقای محمد مهدی امینیان رئیس ستاد حج در مدینه و آقای رضا سلطانی شیرازی به دفتر وی رفتند و بر توافقهای قبلی در سالهای گذشته و رعایت آنها در خصوص چگونگی برگزاری مراسم دعا تأکید کردند متن مکتوبی که طرفین امضا کرده‌اند چنین است: المملکة العربیة السعودیة وزارة الحج فرع منطقة المدینة المنورة مکتب المدیر العام محضر اجتماع الیوم الخمیس التاریخ ۲۵/ ۱۱/ ۱۴۲۵ ه الساعة ۰۰: ۰۳ مساءاًالمکانمکتب مدیر عام فرع وزارة الحج بالمدینة المنورة إشارة إلی خطاب صاحب السمو الملکی أمیر منطقة المدینة المنورة رقم ۱۹۴۷۶۹/ ش/ أد بتاریخ ۲۵/ ۱۱/ ۱۴۲۵ ه، المعطوف علی برقیة صاحب السمو الملکی وزیر الداخلیة بالنیابة رقم ۱ ش/ ۶۴۳۶۳ بتاریخ ۲۴/ ۱۱/ ۱۴۲۵ ه، والمعطی لمعالی وزیر الحج صورة منها، بشأن مارفع لسموه بالبرقیّة رقم ۱۹۴۶۴۱ بتاریخ ۲۴/

۱۱/ ۱۴۲۵ ه، عن نیّة بعثة الحج الإیرانیة إقامة دعاء کمیل مساء هذا الیوم الخمیس الموافق ۲۵- ۲۶/ ۱۱/ ۱۴۲۵ ه، أمام بوّابة البقیع و بحضور مابین (۳۰ إلی ۳۵ ألف حاج إیرانی). تمّ دعوة بعثة الحج الإیرانیة، وحضر منهم کلّاً من: ۱. محمد مهدی أمینیان، رئیس البعثة الإیرانیة. ۲. رضا سلطانی شیرازی، مستشار وزارة الحج الإیرانیة. فی الزمان والمکان المذکورین أعلاه، وإطلاعهم علی ما جاء فی برقیة سموه والتأکید علیهم بمراعاة أن یکون عدد المتواجدین من الحجاج الإیرانیین أمام بوابة البقیع فی حدود العدد المتفق علیه سابقا فی المحاضر الرسمیة وقدره (۱۰۰۰۰) عشرة آلاف حاج نظراً لضیق المکان وازدحام ساحات المسجد النبوی الشریف حج ۲۵، ص: ۱۶۱ بالزوّار من جمیع الجنسیات. وأفادا، بالتزامهم بالتعلیمات والتنظیم المعمول به فی الأعوام السابقة واختصار العدد قدر الإمکان حیث لا یزید عدد الموجودین فی المدینة المنورة حتی الآن عن (۲۰۰۰۰) عشرون ألف حاج ایرانی. وعلیه جری إعداد المحضر وتوقیعه. مندوب البعثة الایرانیة: محمد مهدی امینیان، رضا سلطانی شیرازی. مدیر عام فرع وزارة الحج بالمدینة المنورة: حسن بن حام بکری. گفتنی است که سه کاروان از شیعیان زوّار ایرانی که موفق به شرکت در مراسم دعای کمیل نشده بودند و خروج برنامه‌ای آنها از مدینه منوره قبل از دعای کمیل بعدی بود و نیز یکی از کاروانهای اهل تسنّن که مدت حضورشان کمتر از اقامه چهل وعده نماز بود، در جلسه ستاد مطرح و پس از بررسی مشخص شد که امکان تمدید یک روز اقامتشان در مدینه منوره میسّر است؛ لذا مقرر شد به کاروانهای فوق اعلام شود که یک روز اضافه‌تر در مدینه می‌مانند. می‌افزایم که به دلیل اهمیت فوق العاده مراسم دعای کمیل مدینه و نیز حسّاسیت برای برگزاری این آیین روحانی، روابط عمومی بعثه آیین‌نامه‌ای تنظیم کرده که به تأیید و امضای نماینده ولیّ فقیه رسیده و به آن عمل می‌شود. حج ۲۵، ص: ۱۶۲

جمعه ۲۶ ذی قعده

اشاره

۱۸/ ۱۰/ ۱۳۸۳

بازدید نماینده ولیّ فقیه از بعثه‌های مراجع تقلید

نماینده ولیّ فقیه و سرپرست حجاج ایرانی همراه با تنی چند از علمای بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره در بعثه‌های مراجع عالیقدر تقلید حضور یافت و با نمایندگان آنان دیدار و گفتگو کرد. در این دیدارها که صبح روزهای پنجشنبه و جمعه انجام شد، نمایندگان بعثه‌های مراجع عظام از محدودیت‌های اعمال شده برای زیارت ائمه بقیع، اظهار ناخرسندی کردند و خواستار تداوم تلاش مسؤولان سازمان حج و زیارت و مقامات سفارت جمهوری اسلامی ایران در ریاض برای حل این مشکل شدند. توسعه جمرات و برنامه سال جاری برای رمی جمرات در موسم حج و نظرات مراجع عظام در این مورد یکی دیگر از محورهای این گفتگوها بود. گفتنی است که در سال جاری جمره‌های سه‌گانه تغییر کرده و حوضچه‌های دایره‌ای شکل قبلی هم اکنون به شکل بیضی درآمده و در وسط آن به جای ستون به طول ۴۵ متر یک دیوار به طول ۲۵ متر کشیده شده است. حج ۲۵، ص: ۱۶۳ این تغییر در هر سه جمره ایجاد شده است: در قسمت پائین، دیوار جمره تاسقف کشیده شده و حجاج از دو طرف آن امکان رمی دارند؛ یعنی از سمت راست و چپ در کنار این دیوار قرار می‌گیرند و هر نقطه آن را بخواهند، می‌توانند رمی کنند. خوشبختانه معاونت آموزش و پژوهش بعثه پیش از موسم حج راجع به وظیفه حجاج بیت الله الحرام در چگونگی رمی از محضر مراجع عالیقدر تقلید استفتاء کرده و پاسخ آن را دریافت و در اختیار روحانیون محترم کاروانها قرار داده است. آقای ری شهری در این دیدارها که به طور جداگانه صورت گرفت، اقدامات انجام شده برای رفع مشکلات زائران ایرانی در مدینه منوره را شرح داد و گفت: «مقامات

عالی دولت سعودی وعده داده‌اند که تضییقات ایجاد شده را برطرف کنند اما ظاهراً دستورات صادر شده در رده‌های پایین‌تر برای اجرا با موانعی مواجه شده است». وی با اشاره به روابط خوب دو کشور گفت: «امیدواریم دولت عربستان بتواند بر مشکلات ایجاد شده از سوی افراد متعصب و متحجر فائق آید». نماینده ولی فقیه و هیات همراه در این ملاقاتها با اعضا و نمایندگان بعثه‌های مراجع عالیقدر حضرات آیات فاضل لنکرانی، سیستانی، حکیم، شاهرودی، بهجت، وحید، موسوی اردبیلی، صافی، شبیری، تبریزی، مکارم، صانعی، فیاض، حائری، نوری و زنجانی گفتگو کردند. می‌افزایم که اعضای بعثه حضرت آیهٔ الله وحید خراسانی به دیدار آقای ری شهری نیامده بودند، ولی ایشان به لحاظ حقّ استادیِ آیهٔ الله وحید با اعضای بعثه معظم له دیدار کردند.

دیدار نماینده ولیّ فقیه از بیمارستان هیأت پزشکی و عیادت بیماران

صبح امروز جمعه نماینده ولیّ فقیه در بیمارستان هیأت پزشکی حج جمهوری اسلامی‌ایران در مدینه منوره حضور یافت و از بیماران بستری شده در این مرکز درمانی عیادت کرد. در این بازدید که سفیر جمهوری اسلامی ایران در ریاض و سرکنسول جمهوری حج ۲۵، ص: ۱۶۴ اسلامی ایران در جده نیز حضور داشتند، آقای ری شهری همچنین از امکانات درمانی و تجهیزات پزشکی این بیمارستان دیدن کرد و دکتر ضیایی رئیس هیأت پزشکی حج، از چگونگی ارائه خدمات درمانی به زائران ایرانی گزارش داد. آقای ری شهری همچنین با کادر پزشکی این بیمارستان گفتگو کرد و از نزدیك با روند فعالیت پزشکان و چگونگی پوشش درمانی بیماران آشنا شد. ایشان پس از این بازدید به خبرنگاران گفت: تمهیدات در نظر گرفته شده برای خدمت رسانی به زائران ایرانی، وضعیت مناسب آب و هوایی و انتقال مستقیم دهها هزار تن از زائران از مبادی مختلف در ایران به مدینه منوره سبب شده است تا زائران ما با مشکلات کمتری در مقایسه با سالهای قبل مواجه شوند. وی اقدامات هیأت پزشکی در ارائه خدمات درمانی به زائران را خوب ارزیابی نموده و ابراز امیدواری کرد که با تداوم تلاشهای کادر پزشکی و امدادی حج، زائران ایرانی با مشکل خاصی در موسم حج مواجه نشوند.

قدردانی نماینده ولیّ فقیه از حضور منظم زائران در دعای کمیل

نماینده ولیّ فقیه و سرپرست حجاج ایرانی امروز جمعه در پیامی خطاب به زائران ایرانی حرم نبوی، حضور گسترده و پرشور آنان در مراسم روحبخش دعای کمیل را نشان دهنده رشد، آگهی و انگیزه‌های بالای معنوی در زائران ایرانی دانست. در این پیام که در مدینه در اختیار خبرنگاران قرار گرفت، آمده است: بار دیگر زائران شیفته و پیرو اهل بیت عصمت و طهارت در فضایی سرشار از روحانیت و معنویت در کنار قبرستان بقیع و در جوار حرم نبوی دعای عرفانی کمیل را زمزمه کردند و برای پیروزی مسلمانان سراسر جهان دست به دعا برداشتند. نظم خاص حاکم بر مراسم پر فیض دعای کمیل، وحدت و انسجام ملت بزرگ و فهیم ایران را به رخ ناظرانی از جهان اسلام کشید و فرصتی را فراهم آورد تا این رفتار شایسته و الگو زبانزد زائران حرمین شریفین شود.

برگزاری همایش زائران ایرانی خارج از کشور

همایش زائران ایرانی خارج از کشور امروز در بعثه برگزار شد. در آغاز این برنامه دکتر عباسعلی شاملی با اشاره به معنی و مفهوم بالای حج گفت: در جریان این فریضه مهم الهی آدمی باید به گونه‌ای دیگر به حیات و هستی نگاه کند و نوع نگاه او باید تفاوت کند. وی خود کنترلی و خودمحوری را از فلسفه‌های مهم حج دانست و تأکید کرد: «حج مکان آزمایش کردن بندگی است و اگر مساوات و برادری همراه باشد، توفیقات فراوانی نصیب انسان می‌شود». سخنران بعدی جلسه دکتر محمد فنایی اشکوری بود که با اشاره به برخی وقایع و حوادث تاریخی صدر اسلام که در مدینه اتفاق افتاده است، از زائران بیت الله الحرام خواست تا این فرصتها

را مغتنم بشمارند. وی حج را دارای دو بعد ظاهری و باطنی دانست و گفت: «بعد ظاهری حج با انجام مناسک حاصل خواهد شد، اما زمانی می‌توان به باطن حج دسترسی پیدا کرد که دیو شهوات را که در خانه دل منزل کرده، بیرون کنیم تا برای ورود خدا مهیا شود».

چرخش شگفت آور خطیب جمعه مدینه از موضع وهابیت

امروز صدها هزار زائر شرکت کننده در نماز جمعه باشکوه مسجد النبی صلی الله علیه و آله شاهد یک چرخش شگفت آور مواضع از خطبه امام جمعه بودند. لزوم تکفیر اکثر مسلمانان غیر وهابی معتقد به توسل و تبرک و زیارت که بارزترین شاخصه عقاید وهابیت بود، نه تنها به وسیله خطیب محکوم شد، بلکه وی یک خطبه را کاملًا به آن تخصیص داد! چه شد که احادیث قرائت شده از کتاب بخاری در خطبه دیروز دهها سال به فراموشی سپرده شده و اخیراً در هفته جاری مورد توجه آقایان قرار گرفته است؟! این تحول عظیم نیازمند یک تحلیل و کالبد شکافی جامع است، اما نمی‌توان سهم دیدار مؤثر گروه نماینده بعثه را با رئیس ائمه حرم نبوی در هفته گذشته نادیده گرفت. حج ۲۵، ص: ۱۶۶ روز چهارشنبه گذشته گروهی مرکب از: حضرات آقایان: مسعودی (تولیت حرم حضرت معصومه علیها السلام)، بی آزار شیرازی، حسینیان، زمانی مسؤول واحد اهل سنت و آخوند رهبر با دکتر صالح المُحَیْمید رئیس محاکم شرعی مدینه منوره- که ریاست ائمه مسجد النبی صلی الله علیه و آله را به عهده دارد- دیدار کردند. یکی از موضوعات مهمی که در این دیدار مطرح شد تشکر از پیگیری انتظارات ایران از ائمه جمعه مسجد النبی صلی الله علیه و آله بود که طیّ نامه‌ای مشتمل بر دوازده خواسته سال گذشته به وسیله واحد اهل سنت به نامبرده تقدیم شد و ایشان تصریح کرد که: من آن نامه را در دستور کار جلسات تصمیم‌گیری با دیگر مسؤولان قرار دادم و تصمیماتی را اتخاذ و دستور اجراء آنها را صادر کردم که آثار عملی آن را امسال در تکریم زائران ایرانی در فرودگاه و مسجد النبی صلی الله علیه و آله و تمام مدینه شاهد هستید و نرمش گفتار خطیبان مسجد النبی صلی الله علیه و آله را نیز ملاحظه می‌کنید. هیأت ایرانی در این دیدار گفتند: «از خطبه جمعه هفته گذشته مسجد النبی صلی الله علیه و آله نیز متشکریم که وارد اختلافات مذهبی نشد، اما هنوز به حدّ مطلوب نرسیده و انتظار داریم دستور انعطاف و همراهی بیشتر را به خطباء مسجد النبی صلی الله علیه و آله صادر کنید». ایشان پذیرفت و صریحاً گفت: «این موضوع را پیگیری خواهم کرد». گرچه اعتدال در جهت‌گیری سیاست کلی حکومت عربستان عامل اساسی و بستر کلی این گونه تحولات هست که نباید از آن غافل بود، امّا بهره‌گیری از این فضا با ترتیب دادن اینگونه ملاقاتهای کلیدی نیز یکی از مهمترین عواملی است که بعثه مقام معظم رهبری می‌تواند به آن همت گمارد.

پایان هفته فرهنگی ایران در ریاض

نخستین هفته فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، پس از استقبال چشمگیر مردم عربستان سعودی و علاقه‌مندان به فرهنگ و هنر کشورمان، شامگاه روز جمعه در مرکز فرهنگی ملک فهد شهر ریاض پایان یافت. اسماعیلی، مدیر کل همکاری‌های فرهنگی و هنر سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی حج ۲۵، ص: ۱۶۷ با اشاره به وجود اشتراکات فرهنگی فراوان بین ایران و عربستان، گفت: «ما باید برای کشورهای مسلمان برنامه‌های خاصی تدارک ببینیم و به این برنامه‌ها عمق بیشتری بدهیم». استادان و متفکران عربستان سعودی خواستار فعال کردن حرکت ترجمه از فارسی به عربی برای آشنایی با صحنه فرهنگی و ادبی ایران در گذشته و حال شدند. در چارچوب برگزاری هفته فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در شهر ریاض، یک سلسله سخنرانیهای علمی در محل سالن نمایشگاه مرکز فرهنگی ملک فهد این شهر برگزار شد که در این جلسات سخنرانان بر همکاریهای دو جانبه در زمینه‌های مختلف فرهنگی و ادبی تأکید کردند. محمد علی آذر شب، در یکی از این جلسات با عنوان «ریشه‌های مشترک ادبیات معاصر فارسی و عربی» به ایراد

سخن پرداخت. وی با بررسی نقش ایرانیان در ادبیات عرب و تأثیر متقابل ادبیات عربی و فارسی در گذشته و حال از محمد مهدی جواهری شاعر بزرگ جهان عرب، به عنوان نمونه‌ای از شعرای معاصری که تحت تأثیر ادبیات فارسی قرار گرفته‌اند نام برد. همچنین حجهٔ الاسلام رسول جعفریان مسؤول کتابخانه تخصّصی تاریخ اسلام و ایران در قم، با عنوان «جزیرهٔ العرب در متون جغرافیای ایرانی» سخنرانی کرد.

کاروانهای ویژه

چند سالی است که تعدادی کاروان که اعضای آن سنخیت بیشتری با یکدیگر دارند، با عنوان «کاروانهای ویژه» به حج اعزام می‌شوند؛ مانند «کاروان جانبازان»، «کاروان هیأت علمی دانشگاهها»، و امسال «کاروان ویژه بم». چند سالی است که روحانی کاروان جانبازان، عالم با تجربه جناب حجهٔ الاسلام آقای راشد یزدی است.

حضور کاروان جانبازان در بعثه مدینه

جانبازان اعزامی به حج سال جاری عصر امروز جمعه با حضور در بعثه مقام معظم حج ۲۵، ص: ۱۶۸ رهبری در مدینه منوره، با نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی دیدار و گفتگو کردند. حجهٔ الاسلام راشد یزدی در این مراسم که با مداحی در وصف امام زمان (عج) همراه و از معنویت خاصی برخوردار بود، به شرح حدیث نبوی در مورد خصلتهای مؤمنان پرداخت. وی پیامبر گرامی اسلام را منبع اخلاق نیکو خواند و گفت: ما به عنوان پیروان پیامبر خدا باید دارای صفات حسنه باشیم و اخلاق آن حضرت را به عنوان الگو در نظر بگیریم. ما آمده‌ایم که خداوند در سفر حج گناهانمان را ببخشد و به این دلیل باید در اخلاق و رفتارمان تحول ایجاد شود. آقای ری شهری در پایان این مراسم از نزدیک در گفتگو با جانبازان زائر، ایثارگری و شهامت جانبازان را ستود و از آنان به عنوان الگویی برای تمامی مسلمانان یاد کرد. در کاروان جانبازان اعزامی به حج سال جاری ۲۲۰ نفر شامل ۳۲ جانباز قطع نخاع، پانزده جانباز شیمیایی، پانزده جانباز اعصاب، نه نابینا، پانزده قطع دست و پا و جانبازانی با پنجاه درصد جانبازی حضور دارند و چهارده تن به عنوان خدمه در خدمت این جانبازان هستند.

دمی با جانبازان

طبقه اول فندق الدخیل، گوشه‌ای که تبدیل به سالن اجتماعات شده بود، پر از جانبازان ۵۰ تا ۷۰ درصد بود. اینجا بوی شلمچه می‌داد: بوی باروت نه؛ اما بوی عشق چرا. آقای زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت با چند نفر از مسؤولان این سازمان آمده بودند تا برای جانبازان صحبت کنند. همانهایی که به گفته زرهانی هیچ توقع و ادعایی ندارند و نگاهشان که می‌کردی خاطره همه عملیاتها در ذهنت زنده می‌شد. خاطراتی که حالا دیگر پشت برق زندگی امروزی در حال گم شدن هستند؛ ولی جانباز، بدون پا هم ایستاده است تا هیچ چیز فراموش نشود. در بین ۱۳۶ جانبازی که با ۶۵ همراه به فندق الدخیل آمده‌اند، جانباز هفتاد درصد شیمیایی، جانباز هفتاد درصد قطع نخاعی، جانباز هفتاد درصد اعصاب و روان، جانباز حج ۲۵، ص: ۱۶۹ نابینا و بدون دست، جانبازی که هپاتیت دارد و سرانجام جانبازی که باید دیالیز شود، دیده می‌شد. با همه این احوال، این یک مجموعه فوق العاده است. زرهانی می‌گوید: «تمام سعی ما این است که شما اینجا راحت باشید، ولی در مکه اوضاع فرق می‌کند و نیاز به انرژی بیشتری هست؛ چون فاصله‌ها کمی زیاد است». بعد نوبت به حاج علی احسانی رسید؛ وقتی او شروع می‌کند به خواندن، خادمهای کاروان به حال آماده باش در می‌آیند. یکی از آنها می‌گوید: «بعضی از جانبازان گریه که می‌کنند حالشان بد می‌شود. هرچه هم بگوییم در این جلسه‌ها نباشید، قبول نمی‌کنند ...: مادرم بیمار است/ تا سحر بیدار است/ می‌رود راه، ولی/ کمکش دیوار است ... صدای

گریه اوج می گیرد. چشـمان همه رودخانه اشک است. به جز «الدخیل» مدیر هتلهای زنجیره‌ای الدخیل و قصر الدخیل که قصد دارد در این جلسه به جانبازان چند هـدیه بدهـد. او نمی‌دانـد درد واقعی این بچه‌ها که هر کدامشان یک درد جسـمی هم دارند چیست. اینجا جایی است که مشـکل جسمشان را فراموش کنند. الدخیل با نگاهی آمیخته با احترام جانبازها را می‌بیند. این همه عشق، احترام هم دارد. روضه تمـام می‌شود. می گوینـد: «اگر حاج محمود کریمی هم بود، اینجا منفجر می‌شـد». حاج محمود در این سـفر، همراه یـک جانبـاز شـیمیایی است و کنـار حاج علی احسانی، حال و هوای خاصـی به بچه‌های زائر می‌دهـد. مراسم که تمام می‌شود آقای زرهانی مشـکلات جانبازان را از زبان تنی چند از آنها می‌شـنود و هنگام رفتن قول می‌دهد تا حد امکان در رفع آنها بکوشد. بعد از رفتن آقای زرهانی، سـید محمد حسـین هاشـمی رئیس کاروان ویژه جانبازان فرصتی می‌یابد. این بهترین فرصت است تا داستان این کـاروان را از زبـان او بشـنویم: حضور در کنار جانبازان عشق می‌خواهـد و اگر داشـته باشـی لـذت می‌بری. هر کـدام از این عزیزان مشـکل خـاص خود را دارد. آنهـا هم بـا بحث مجروحیت روبرو هسـتند و هم محرومیت از یـک سـری امکانات اجتماعی. آنها فوق العاده ویژه‌انـد؛ پس کار کردن با آنها هم باید ویژه باشد. جانباز آنقدر روح جوانمردی و مرام دارد که هر حج ۲۵، ص: ۱۷۰ کاری بکنی، کم کرده‌ای. مـا در کـاروان ویژه سعی می کنیم از تمـام امکانات برای رفاه این عزیزان اسـتفاده کنیم. وقتی می گویم کاروان ویژه مبادا فکر کنید آنها مجانی به این سـفر آمده‌اند؛ آنها مثل بقیه زوار پول داده‌اند، به همان اندازه، حتی پول گوسـفندهای قربانی را هم داده‌اند. قبول کنید قشـری که ما افتخار سـرویس دهی به آنها را داریم خیلی مظلوم است. فردا به سـمت مکه حرکت می کنی. سه مینی بوس بدون صندلی داریم، پنج اتوبوس معمولی و دو آمبولانس که جانبازان تحت درمان را با آن می‌بریم. وقتی از هاشمی می‌پرسـیم: «چرا جانبازانی که از سراسر کشور در این کاروان حضور دارند اجبارا باید به تهران بیایند؟» پاسخ قانع کننده‌ای می‌دهد: سهمیه حـج برای جانبازان محفوظ است و خودشان هسـتند که کاروان ویژه را انتخاب می کنند. آنها با این سـهمیه می‌توانند کاروان شهر خودشـان را انتخـاب کننـد ولی به کـاروان ویژه می‌آینـد و حرکت بـا این کاروان هم از تهران است. به او می گوییم بعضـی از جانبازان دوست دارند در برگشت مستقیماً به شهرهای خود بروند که می گوید: آقای زرهانی قول داده این خواسته را پیگیری کند، ولی خیلی سـخت است؛ چون باید گذرنامه جانبازان را پس بگیرند و به کاروان اسـتانهای مربوطه‌شان بسپارند تا جا برای آنها رزرو کننـد. این کـار دونـدگی زیـادی دارد. نمی گویم نـاممکن، ولی خیلی سـخت است. البته اگر بـا مـا به تهران برگردنـد نماینـده بنیاد مستضـعفان و جانبـازان در فرودگـاه بلیت شـهرهایشان را در اختیارشـان می گـذارد. ۱۹ نفر از مـدیر و روحـانی گرفته تـا پزشـک و ویلچرساز و خادمان دیگر، وظیفه سـرویس دهی به جانبازان را بر عهـده دارند که تعداد زیادی از خادمها به اعمال حج نمی‌رسـند و به عمره مفرده اکتفـا می کننـد چون در روزهـای اعمال بایـد مراقب جانبازان باشـند. از پله‌های فنـدق الـدخیل که پایین می‌آمـدم به چیزهـایی که دیـده و شـنیده بودم فکر می کردم، به اتاقهـای پر از ویلچر و کسانی که علیرغم مشـکلات فراوان جسـمی، عاشـقانه به سوی بقیع و مسجد النبی پر می کشند. دیشب بین مسجد النبی و بقیع، موقع دعای کمیل حال این آدمهای عاشق دیدنی بود.

افزایش سهمیه زائران هیأت علمی دانشگاهها

سهمیه زائران هیأت علمی دانشگاههای کشور در حج امسال به دو برابر افزایش یافت. مدیر کاروان هیأت علمی دانشگاههای کشور در گفتگـو بـا زائر گفـت: امسـال در این کـاروان ۲۲۰ نفر حضور دارنـد، در حـالی که سـال گذشـته اعضـای این کـاروان ۱۰۰ نفر بوده‌انـد. از بین اعضـای هیـأت علمی دانشـگاهها افرادی انتخـاب و بین آنهـا قرعه کشـی شـد. و بر اسـاس قرعه این مجموعه به حج مشرف شدند. ۱۰۰ نفر از زائران کاروان از تهران و مابقی از سایر دانشـگاههای کشورند و رتبه دانشـگاهی این زائران از مربّی بالاتر است. وی با بیان اینکه تعداد کمی از این زائران سابقه تشرّف به حج دارند افزود: «برخی از این افراد با همسران خود آمده‌اند؛ یعنی همسـرانی که دارای فیش اولویت دار بوده‌انـد». گفتنی است که معمولًا روحـانی، مـدیر و خـدمه کاروانهـای ویژه، از میـان افراد پر

تجربه و سابقه دار انتخاب می‌شوند. در کاروان هیأت علمی دانشگاهها تعدادی از شخصیتهای علمی کشور حضور دارند از جمله دکتر نیلی استاد دانشگاه صنعتی شریف، دکتر یوسف حجّت معاون سازمان حفاظت محیط زیست، دکتر سعید رضایی استاد دانشگاه الزهراء و دکتر سید محمدرضا خلیلی استاد دانشکده مکانیک دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی.

کاروان ویژه بم

زائر در دوازدهمین شماره خود گزارش ذیل را درباره این کاروان منتشر کرد: بم را با غم فاصله‌ای نیست. شهری که سال گذشته در پی بروز حادثه‌ای دلخراش مصیبتی عظیم دید. در پی این اتفاق شاید کمتر شیرینی لبخند بر لبان خشکیده اهالی این دیار نشسته باشد، چه اینکه قامت بسیاری از عزیزانشان را به تیره خاک سپرده‌اند. داغ عزیز از دست رفته شاید به مرهم مرحمت یاران و آشنایان التیامی بیابد اما کجا می‌توان عمق فاجعه مصیبت زدگان بم را دریافت؟ آشنایان این دیار نیز یک به یک با جنبش یکباره زمین به قدر چند ثانیه حج ۲۵، ص: ۱۷۲ روی در نقاب خاک کشیدند و بازماندگان را در تحمل این رنج تنها گذاشتند. خبر رسید که کاروانی از بم برای شرکت در مراسم حج چند روزی است که میهمان مدینه منوره است. مشتاق بودم از نزدیک این عزیزان را ببینم. می‌خواستم بدانم این جمع چگونه غم مدام خود را با دلتنگیهای غروب مدینه تقسیم می‌کنند. به محل استقرار آنان در هتل ادله المدینه رفتم. طبقه هفتم، کاروان ۲۶۳۶۱. زائران بمی در راهرو در حال رفت و آمد بودند. سر صحبت با آنها باز شد، سفره دل را گشودند. هر یک از غمی می‌گفت و از درگذشت عزیزی. بسیاری از آنان جمع کثیری از بستگان خود را از دست داده بودند. بعد از گذشت یک سال گویی هنوز غمها تازه است ... مگر می‌شود فراموش کرد ... حرفها با قطرات اشکی که بر گونه زائران بمی می‌نشست در آمیخته بود. یکی از زائران گفت: سال گذشته به همراه عده‌ای برای عمره آمدیم اما بعد از این حادثه تعدادی از این جمع از دنیا رفتند. وی که داغ دیده حدود دویست نفر از افراد طایفه خود بود، به زلزله آسیای جنوب شرقی اشاره کرد و گفت: «زائرانی از کشورهای زلزله زده حادثه اخیر را می‌بینم. آنها مصیبت بالاتری را تحمل کردند. آرزو می‌کنم که این زائران هم با الطاف و عنایات حضرت حق و پیامبر بزرگ اسلام قدرت تحمل این حادثه را پیدا کنند». یدالله سهرابی یکی دیگر از زائران بمی هم به جمع ما آمد. او هم به شباهت زلزله بم و حادثه اخیر اشاره کرد و گفت: «ما خود مصیبت زده‌ایم و بنابراین با مردم آن منطقه ابراز همدردی می‌کنیم و مضایقه‌ای هم از کمک کردن به آنها نداریم». یدالله سهرابی ادامه داد: آرزوی هر مسلمانی رفتن به حج است و امروز که ما این توفیق را یافته‌ایم، خداوند را شاکریم و آرزو می‌کنیم که این همجواری با مرقد رسول الله و تشرفمان به بیت الله الحرام باعث آرامش دلهای مضطرب ما و همشهری‌هایمان شود. اما علاوه بر غم از دست دادن عزیزان، خاطره هولناک زلزله نیز هنوز همراه اهالی بم است و در مواقعی موجبات اضطراب خاطر آنان را فراهم می‌آورد. حسین باقری در این باره می‌گوید: «حتی اینجا هم که هستم به مجرد شنیدن صدایی غیر منتظره می‌پندارم دوباره زلزله اتفاق افتاده است». با محمد برایی نژاد که صحبت کردم حج ۲۵، ص: ۱۷۳ فضای مصاحبه رنگ دیگری پیدا کرد. برایم از حادثه بم و چگونگی از دست رفتن کوچکترین پسرش گفت. نامش سجاد بود و ۱۲ سال داشت. از پنج پسر، این آخری در دل پدر جایی دیگر باز کرده بود و به همین سبب از دست رفتنش برای او خیلی سخت بود، به خصوص اینکه خود او را کفن کرده و به خاک سپرده بود. یاد و خاطره این واقعه، دوباره چهره او را غرق در غم کرد. در این حال برایی نژاد حرف را به بقیع کشاند. اول از غربت ائمه گفت و بعد شرح داد که موقع زیارت معصومین علیهم السلام و خصوصاً امام سجاد علیه السلام برای تمامی از دست رفتگان در بم و پسر کوچکش مغفرت و برای خود و همشهریانش، صبر و تحمل طلب کرده است. حجهٔ الاسلام عسکری، روحانی کاروان بم نیز طی صحبتی به نحوه شکل گیری این کاروان اشاره کرد و گفت: در سال گذشته قبل از عزیمت زائران به سفر حج، زلزله بم به وقوع پیوست و برخی از کسانی که بنا بود اعزام شوند در این حادثه جان باختند. در سال جدید با تدابیر بعثه بنا شد کاروان جدیدی شکل گیرد و برخی از بازماندگان افراد

متوفی که فیشهای سال گذشته عزیز از دست رفته خود را در اختیار داشتند با این کاروان همراه شوند. این کاروان تنها ۲۰ روز قبل از اعزام شکل گرفت و تصمیم گرفته شد با اولین پرواز از کرمان به مدینه منوره اعزام شود و خوشبختانه با عنایات پروردگار، از نظم و انضباط خوبی برخوردار بوده است. عسکری با اشاره به اینکه برخی از زائران بمی ۵۰ الی ۶۰ نفر از افراد خانواده خود را از دست داده‌اند، گفت: در روزهای اول برخی از خانمها که داغدار عزیزان خود بودند بسیار دلتنگی می‌کردند اما گویا در کنار بقیع و با زیارت حرم نبوی و قبور ائمه اطهار تسکین پیدا کرده‌اند. برای اینکه زائران روحیه مناسبتری برای زیارت پیدا کنند، برخی کارهای گروهی در کاروان از جمله ختم قرآن، ذکر صلوات و همچنین برگزاری مسابقات مورد تأکید قرار گرفت که الحمدلله مؤثر بود. حج ۲۵، ص: ۱۷۴ وی از یکی از زائران این کاروان به‌نام خانم مظفری نیا به عنوان زائر نمونه یاد کرد و گفت: ایشان با اینکه همه افراد خانواده‌اش را از دست داده است اما با روحیه‌ای بالا در جلسات و کارهای گروهی کاروان شرکت می‌کند و این خود در بالا ـ بردن روحیه دیگر اعضای کاروان مؤثر است. محمد جهانشاهی یکی از خدمه این کاروان می‌گفت در سالهای ۷۴ و ۷۵ نیز به سفر خانه خدا مشرف شده است. زلزله بم جمع زیادی از خویشان او را نیز در کام مرگ فرو برد. خودش می‌گوید: بسیاری از اقوام خود را در شهر بروات از دست دادم و به همین سبب خیلی دلتنگ و ناراحت بودم تا این که امسال از من دعوت شد بیایم و در خدمت حجاج بیت الله الحرام قرار گیرم. الان که در اینجا هستم فکر می‌کنم با توسل به حضرت رسول و ائمه معصومین علیهم السلام، می‌توانم وضع روحی بهتری پیدا کنم. اما به یقین، تنها اقوام و خویشان از دست رفتگان در زلزله بم نیستند که به یاد آنهایند. همه زائران ایرانی همان گونه که در وطن، این عزیزان را فراموش نکردند، در اینجا نیز به یاد آنها هستند.

استقبال کاروانها از طرح خواهران معینه

تقاضای کاروانها برای برخورداری از خواهران معینه رو به افزایش است. معاون امور روحانیون بعثه با اعلام این مطلب افزود: طرح خواهران معینه شروع موفقی داشته و با استقبال زائران، مدیران و روحانیون رو به رو شده است، به گونه‌ای که این معاونت پی در پی با اعتراض کاروانهایی مواجه است که معینه ندارند. طرح خواهران معینه بسیاری از مشکلات حج بانوان زائر را حل کرده است. در گذشته بانوان زائر در بیان مسائل خاص خودشان به روحانیون کاروانها موانعی داشتند؛ اما اکنون در کاروانهایی که خواهران معینه حضور دارد، بانوان زائر به راحتی امکان برقراری ارتباط نزدیک با معینه‌ها دارند و مسائل خودشان را هم به راحتی بیان کرده و پاسخ مناسب دریافت می‌کنند. حج ۲۵، ص: ۱۷۵ حجهٔ الاسلام عرب در پخش دیگری از سخنان خود با بیان اینکه هنوز کاروانهایی هستند که معینه ندارند افزود: در گذشته که طرح خواهران معینه اجرا نشده بود، روحانیون و معینهای محترم در بیان مسائل بانوان و توجیه آنها برای اعمال حج با مشکل رو به رو بودند؛ ولی پس از اجرای این طرح، خواهران معینه به یاری روحانیون آمده و این بخش از مسؤولیتها را انجام می‌دهند. در این طرح، مسؤولیت به عهده روحانی کاروان است و معینها و معینه‌ها تحت نظارت و مدیریت وی کار می‌کنند. معاونت امور روحانیون هم اکنون در حال شناسایی نقاط ضعف و قوت طرح و توسعه آن است.

شنبه ۲۷ ذی قعده

اشاره

۱۹/ ۱۰/ ۱۳۸۳

سخنان نماینده ولیّ فقیه در همایش حقوق بشر از نگاه قرآن

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی طی سخنانی که در همایش حقوق بشر از نگاه قرآن ایراد کرد، «ساماندهی امور مردم» را فلسفه اصلی حج براساس آموزه‌های قرآنی دانست و گفت: «برکات حج فراتر از جامعه اسلامی است و با برپایی حج براساس رهنمودهای اسلام ناب حقوق جامعه بشری تضمین می‌شود». این همایش روز شنبه در بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره و با حضور جمعی از زنان دانشمند جهان اسلام برگزار شد. آقای ری شهری به وضعیت تأسف بار مسلمانان در سراسر جهان اشاره کرد و گفت: چرا با وجود برگزاری حج، اشغالگران همچنان در کشورهای فلسطین، عراق و افغانستان به جنایات خود ادامه می‌دهند؟ چرا در برخی از کشورها زنان از اولین حقوق خود که حفظ حجاب و عفت است محرومند؟ چرا دشمنان اسلام برای انجام کارهای خلاف آزادند اما مسلمانان اجازه انجام دادن وظایف اولیه خود را ندارند؟ بدون تردید علت اصلی این مشکلات را باید در فاصله میان حج امروز مسلمانان با حج مورد نظر اسلام دانست. طواف و حجی کامل و مورد تأکید اسلام است که بتواند حج ۲۵، ص: ۱۷۷ مشکلات جامعه اسلامی را حل کند. فلسفه حج این است که مردم با طواف خانه خدا و ا رتباط با اهل بیت علیهم السلام به یاری دین خدا برخیزند و برای فداکاری در راه اسلام آماده باشند. باطن حج جز یاری رساندن به اسلام و حکومت اسلامی، خدمت به آرمانها و ارزشهای دینی نیست، از جمله ارزشها دفاع از حجاب و حریم زنان مسلمان، حراست از مرزهای اسلام و حمایت از ملتی مظلوم مانند مردم فلسطین است. از دیدگاه قرآن کریم، مودت اهل بیت امری واجب است و حاجی در سفر حج برای دفاع از اسلام اعلام آمادگی می‌کند و زمانی که مسلمانان به وظایف خود عمل کردند زمینه برای حکومت اهل بیت و ظهور قائم آل محمد صلی الله علیه و آله فراهم می‌شود. بر اساس روایات، مهدی موعود (عج) قیام نمی‌کند مگر اینکه تمامی مدعیان حقوق بشر و عدالت رسوا شوند همانگونه که امروز ادعای حقوق بشر آمریکا از دید افکار عمومی سراسر دنیا فریبی بیش نیست و رسوایی حاکمان کاخ سفید بر همگان عیان شده است. با وجود تبلیغات روز افزون غرب علیه پیروان اهل بیت بر اساس آموزه‌های دینی، خاندان رسالت و امامت تنها مدافعان و تامین کنندگان واقعی حقوق انسانها به شمار می‌آیند. جمهوری اسلامی زمینه‌ساز حکومت عدل مهدی موعود (عج) است و به فضل الهی و با رهبری امام امت و خلف صالح آن حضرت، ایران اسلامی زمینه ساز حکومت عدل جهانی است و برای فرا رسیدن روزی که حقوق تمامی انسانها تامین شود زمینه سازی می‌کند. آقای ری شهری به شرکت کنندگان در همایش زنان و حقوق بشر از دیدگاه قرآن توصیه کرد معرفت و آگاهی خود به وظایف سنگین امت اسلامی را افزایش دهند و ایام حج را فرصتی گرانبها برای خودسازی و سازندگی امت اسلامی بدانند.

اعتراض دکتر صفی زاده به معاون وزارت تبلیغ عربستان

در پی ارسال اعتراضنامه بعثه مقام معظم رهبری به مسؤولان دولت راجع به تندیها و حج ۲۵، ص: ۱۷۸ سختگیریهای مأموران بقیع آقای دکتر صدیق صفی زاده که سنی و دارای حرّیت اندیشه و شجاعت است و در بقیع مورد تعرّض مأمورین قرار گرفته بود امروز شنبه با مسؤولان مؤسسه امر به معروف و نهی از منکر مدینه دیدار و گفتگو کرد. پس از ورود دکتر صفی زاده به ساختمان مرکزی هیأت امر به معروف و نهی از منکر مدینه و معرفی جایگاه علمی بالای خویش، به وی می‌گویند «رئیس هیأت حضور ندارد اما معاون وزیر ارشاد و تبلیغ سعودی در این ساختمان مستقر است و می‌توانید با ایشان دیدار کنید». دکتر شیخ القُبلی، معاون وزیر ایشان را پذیرفت و پس از معارفه اولیه، دکتر صفی زاده گزارشی از برخورد نامطلوب و تند و تنفر آور مأموران بقیع به وی ارائه کرد و نحوه برخورد زننده آنها با خودش را نقل و سپس یادآوری کرد که انتظار همه ما اهل سنت و نیز شیعیان و ایرانیان و غیر ایرانیان دستور اصلاح برخورد مأمورین است. وی از گزارش مشروح او متأثر شد و قول داد که همان روز برای رفع مشکل اقدام کند.

دیدار و گفتگو با عوّام، رئیس یکی از مراکز تحقیقاتی دینی مدینه

امروز شنبه در ادامه دیدار علمی سال گذشته که با حضور حجة الاسلام قاضی عسکر انجام گرفته بود، عده‌ای از فضلای ایران از مرکز تحقیقاتی عوّام دیدار کردند. ایشان که یکی از محققان بنام و برجسته مدینه منوره و مورد توجه جمعی از علمای مدینه است، شخصی متین، متخلق، متواضع، فاضل، ارادتمند به اهل بیت علیهم السلام و ۷۵ ساله است. پسران او محققانی کنار دست او هستند که بسیار خوب پرورش یافته‌اند. وی دارای کتب و تألیفاتی است. ارتباط فکری و علمی با این شخصیت و انتقال پیامهای اصلی تشیع و انقلاب اسلامی می‌تواند نقش بسیار مؤثری در عرضه آن پیامها در عربستان داشته باشد. به دنبال قرار قبلی، صبح امروز حضرات حجج اسلام آقایان نورمفیدی، شیخ جواد فاضل، سید مجتبی نورمفیدی، شیخ محمد حسن زمانی مسؤول واحد اهل سنت و آخوند رهبر، از علمای اهل سنت ایران در محل مرکز تحقیقات علمی اسلامی وی حاضر شدند. برخی از کتب فقهی شیعه، روز قبل به ایشان تقدیم شد تا ملاحظه و نظر خود را ارائه حج ۲۵، ص: ۱۷۹ کند. ایشان پس از احوالپرسی و تعارفات گفت: در مقدمه این کتاب دو اشکال مشاهده کردم که خوب است توضیح دهید. اول آنکه نوشته‌اند: «افتخار فقه شیعه آن است که ۵۰۰۰۰ حدیث فقهی دارد، اما فقه اهل سنت فقط ۵۰۰ حدیث فقهی دارد». سند شما برای این آمار چیست؟ آیا می‌دانید فقهای اهل سنت هزاران حدیث فقهی را در کتب روائی و فقهی خویش مورد استفاده برای استنباط احکام قرار داده‌اند؟ یکی از حاضران پاسخ داد: «ما کتب شما را تتبع کردیم و اصلًا به ۵۰۰ حدیث نمی‌رسد و به این یقین داریم». آقای عوّام پرسید: آیا کتاب بلوغ المرام را دیده‌اید و می‌دانید چند هزار حدیث فقهی را جمع آوری کرده است؟ آیا نیل الاوطار شوکانی را دیده‌اید که مشتمل بر چندین هزار حدیث فقهی است؟ - مقصود ما فقط احادیث صحیحه‌ای بوده که فقط فقهی محض باشد، بسیاری از این احادیث که شما می‌شمرید ممکن است عقیدتی، تاریخی یا اخلاقی باشد و بسیاری دیگر هم غیر صحیح. آیا همه این چند هزار حدیث را شما صحیح می‌دانید؟ در اینجا آقای عوّام به پسرش دستور داد جلد اول یکی از کتب حدیثی فقهی را آوردند تا علمای ایرانی حاضر در این دیدار به عنوان نمونه ملاحظه کنند. یکی از حاضران به یکی دو حدیث از آن کتاب که حکایت فعل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بود اشاره کرد که اینها تاریخی است نه فقهی، و عوّام پاسخ داد که تاریخی که بیانگر فعل پیامبر باشد مصداقی از سنّت و حدیث فقهی است. وی افزود: عبارت این کتاب شما دارای این اتهام به اهل سنت است که شایسته است با توجه به کتب احادیث فقهی موجود اهل سنت اصلاح شود و مطابق واقع گردد. یکی از علمای ایرانی در پاسخ گفت: به هرحال شما اهل سنت چون اولًا احادیث کمتری از شیعه دارید و ثانیاً با توجه به دوره منع تدوین حدیث دچار قطع سند احادیث هستید ناچار شدید که به منابع قیاس و استحسان و مصالح مرسله روی آورید ولی ما در فقه شیعه همه مسائل را از احادیث‌مان استخراج می‌کنیم. حج ۲۵، ص: ۱۸۰ در پایان حجة الاسلام زمانی گفت: شاید بتوان در جمع‌بندی چنین گفت: ۱. به جای عدد ۵۰۰ حدیث، می‌شود تعداد کل احادیثی که فقهای اهل سنت از آنها استنباط حکم فقهی کرده‌اند گرچه محض فقهی نبوده و مشتمل بر عقاید و اخلاق و تاریخ هم باشد محاسبه کرد و حاصل آن محاسبه را در مقدمه این کتاب نوشت. ۲. احادیث فقهی اهل سنت گرچه ممکن است بیشتر از این تعداد باشد اما کمتر از احادیث فقهی شیعه است؛ زیرا احادیث فقهی ائمه اهل البیت علیهم السلام به مجموعه احادیث نبوی افزوده، و منبع عظیم استنباط شده و فقهای شیعه کمتر به منابع دیگر نیاز پیدا می‌کنند، اما فقهای اهل سنت احتیاجشان بیشتر است. ۳. گرچه ممکن است مقداری نزاع لفظی باشد؛ زیرا فقه شیعه هم از عقل و قیاس استفاده می‌کند، اما حکم قطعی عقل و قیاس قطعی مقطوع العلة، ولی فقه اهل سنت از قیاس ظنی و دیگر ادله ظنیه عقلیه استفاده می‌کند که فقه شیعه آن را قبول ندارد و این نیاز ناشی از همان عدم استفاده از احادیث اهل البیت علیهم السلام است. ۴. پیشنهاد می‌کنم که فقهای سنی و شیعه از احادیث فقهی جوامع فقهی یکدیگر بیشتر استفاده کنند. آقای عوّام گفت: من قبول دارم که فقه اهل سنّت توسّع بیشتری در بهره‌گیری از منابعی غیر از نصّ کتاب و حدیث دارد و بالطبع اهل بیت را ما والاتر از دیگران می‌دانیم و این پیشنهاد که از احادیث یکدیگر بیشتر استفاده کنیم خوب و مفید است. آقای نور

مفیدی در پایان گفت: امروز جهان اسلام با سئوالات فراوانی از ناحیه جوامع بشری مواجه است و شایسته است که فقهای مذاهب اسلامی با تعامل مثبت علمی با یکدیگر و همکاری بتوانند جواب‌های درستی به نیاز بشر بدهند. گفتنی است که طرح چند موضوع اختلافی بین فقه شیعه و اهل سنت و اشاره به برخی امتیازات فقهی و حدیثی امامیه و نقصهای فقه اهل سنت باز کننده افق جدیدی برای مخاطب است که می‌تواند در جهتگیری آینده وی اثر داشته باشد. نیز استمرار تعامل علمی و همکاری و ارتباط بین مراکز علمی ایران و عربستان ضرورتی است که برکات زیادی در حج ۲۵، ص: ۱۸۱ جهت رفع شبهات و اتهامات از شیعه و عرضه مکتب اهل بیت علیهم السلام در عربستان دارد.

آخرین روز ورود زائران به مدینه منوّره

سعودی گازت ویژه نامه فارسی روزنامه سعودی عکاظ در شماره امروز خود نوشت: از امروز مسؤولین ذی ربط طریق الهجره را در مسیر ورود به مدینه منوره مسدود می‌کنند تا حرکت منظم کاروانها از مدینه منوره به مکه مکرمه آغاز گردد. تاکنون ۲۲۱۸۰۷ حاجی رهسپار مکه شده‌اند و هنوز ۲۱۸۹۲۴ حاجی در مدینه منوره هستند که به تدریج باید رهسپار مکه شوند. این تعداد از حجاج با ۵۱۱۷ اتوبوس به مکه مکرمه خواهند رفت. دکتر یوسف بن احمد حواله رئیس دفتر ادلّاء و توسعه و آموزش گفت: «از امروز شنبه به هیچ حاجی اجازه ورود به مدینه منوره داده نخواهد شد و جاده رو به مدینه منوره یک طرفه خواهد بود». سعودی گازت افزوده است: ایاد مدنی وزیر حج عربستان اعلام کرد: موافقت هیأت وزیران جهت همراهی یک جوان سعودی با اتوبوسهای ناقل حجاج در موسم حج امسال پنج هزار فرصت شغلی برای جوانان ایجاد شده است. جوانان سعودی نه تنها راهنمای اتوبوسها خواهند بود بلکه به آنان آموزش داده شده است تا پاسخگوی سؤال حجاج در همه زمینه‌ها باشند. این جوانان به شرح و وصف تاریخ، فرهنگ و اماکن باستانی عربستان برای حجاج خواهند پرداخت و مدیریت مؤسسه مطوفین موضوع به کارگیری جوانان را بر عهده خواهد گرفت. تا روز بیست و چهارم ذی قعده تعداد ۵۵۲۰ اتوبوس حجاج را از مدینه منوره و جده به مکه مکرمه رسانده‌اند و حجاجی که تاکنون وارد مکه مکرمه شده‌اند بالغ بر ۴۶۰۳۲۰ نفرند. دکتر امین بن یاسین قطانی مدیر کل شعبه وزارت حج در مکه اعلام کرد: تعداد ۴۵۶۱ ساختمان در مکه مکرمه آماده اسکان حجاج بیت الله الحرام است. این ساختمانها گنجایش یک میلیون و صد هزار حاجی را دارند.

حضور جمعی از شیعیان مقیم آلمان و هلند در بعثه

عصر شنبه تعدادی از شیعیان مقیم آلمان و هلند که همگی مستبصر شده بودند در بعثه حج ۲۵، ص: ۱۸۲ مقام معظم رهبری در مدینه حضور یافتند و با حجهٔ الاسلام و المسلمین ری شهری دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار سرپرست حجاج ایرانی به شرح وظایف پیروان اهل بیت در تعامل با سایر مسلمانان پرداخت و گفت: وحدت کلمه و برخورد برادرانه با تمامی مسلمانان از توصیه‌های مهم ائمه معصومین علیهم السلام به پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام است. لازمه بهره برداری مادی و معنوی از برکات نازل شده از جانب خداوند تمسک به اهل بیت علیهم السلام است. مسلمانان با اتصال به مکتب اهل بیت از برکات حج بهره‌مند می‌شوند و نه تنها مشکل خود بلکه مشکلات بشر را حل خواهند کرد. روش و منش نیکو مهمترین تبلیغ برای مکتب اهل بیت است و امام خمینی در عصر ما بزرگترین شخصیتی بود که با عمل خود مسلمانان سراسر جهان را به سوی مکتب اهل بیت جذب کرد. توفیق حضور زائران در مدینه منوره و کسب فیض از حضور در بارگاه ملائک پاسبان رسول مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و ائمه بقیع زمینه ساز حضور با معرفت در حج و بهره‌گیری از برکات مادی و معنوی حج است. با حضور زائران در حرم نبوی و بهره‌گیری از نورانیت و معنویت حج، پیروان اهل بیت قوت و توان بیشتری برای خدمت به مکتب اسلام ناب پیدا خواهند کرد.

حضور در حج می‌توانـد مقـدمه‌ای برای نشـان دادن حسن سـلوک و اخلاق و تغییر و تحول در رفتار و کردار زائران بیت الله الحرام باشـد. در ابتـدای این دیـدار نماینـده این گروه از مسـلمانان مقیم اروپا گفت: وجود با برکت امام خمینی قـدس سـره و راهنماییهای خلف صالح ایشان حضرت آیهٔ الله خامنه‌ای موجب احیای اسلام ناب در جهان شده است و شیعیان اروپا برای گسترش فرهنگ اهل بیت علیهم السـلام تلاش مجدانه‌ای دارند. و جمهوری اسـلامی ایران الگویی امید بخش و قابل اتکا برای پیروان اهل بیت در سراسر جهان است.

حضور جمعی از شیعیان پاکستانی در بعثه

شنبه شب عـده‌ای از زائران شـیعه پاکسـتانی در بعثه مقـام معظم رهبری در مـدینه حضور یافتنـد. در جمع شـیعیان پاکسـتانی، پس از قرائت قرآن، آقای شـمسایی مـداحی کرد و پس از حج ۲۵، ص: ۱۸۳ آن، نماینـده ولی فقیه بر اهمیت وحدت کلمه میان مسـلمانان تأکید کرد و گفت: حج واقعی زمینه‌ساز وحدت کلمه امت اسلام است و تبلیغ صحیح حج از کنار خانه توحید این هدف مهم را در دسترس مسـلمانان قرار می‌دهـد. ایجاد تفرقه و تشـتت در کشورهای اسـلامی از جمله پاکسـتان یک هـدف عمده و پایدار قدرتهای اسـتکباری است و زائران خانه خـدا برای خنثی کردن این توطئه دشـمن باید در حج منادی وحدت و همدلی میان مسـلمانان باشـند. حقیقت حـج رسـیدن زائر به ضـیافت حضـرت حق است و زائران خانه خـدا بایـد توجه داشـته باشـند که حـج به مفهوم زیارت خانه نیست، بلکه زیارت صاحب خانه است و پذیرش توبه حاجی از برکات حج محسوب می‌شود. بر اساس آموزه‌های دین مبین اسـلام، اقامه حج باید به گونه‌ای باشد که علاوه بر منافع فردی، سود و برکت را برای امت اسـلام نیز تامین و تضـمین کند. در این دیدار دو تن از علمـای پاکسـتانی ترویـج فرهنـگ اهـل بیت و بهره‌گیری از معنویـات حـج را از جمله اهـداف زائران پاکسـتانی در سـفر حج برشـمردند و تأکیـد کردند: حضور زائران پاکسـتانی در بعثه مقام معظم رهبری تجدید عهد با مقام عظمای ولایت و حمایت از نظام مقـدس جمهـوری اسـلامی اسـت. پس از سـخنان نماینـده ولیّ فقیـه یکی از روحـانیون چنـد کلمه‌ای روضه خوانـد و همین که نـام حضـرت صـدیقه طـاهره بر زبانش جاری شـد، فریاد ناله از زن و مرد به آسـمان بلنـد شـد و سـیلاب اشک بر گونه‌ها جاری گشت. زائران پاکسـتانی چنان از عمق جان می‌سوختند و می‌گریسـتند که ایرانیان حاضر در جلسه را شدیداً تحت تأثیر قرار داد و من به این عشق و سوز و حال و انقلاب روحی آنان که همه را منقلب می‌کرد غبطه خوردم.

دیدار جمعی از اعضای حزب الله با نماینده ولیّ فقیه

در این دیـدار که بـا حضور شـیخ نعیم قاسم قائم مقام رهبری حزب الله لبنان، در بعثه مقام معظم رهبری در مـدینه منوّره برگزار شـد نماینـده ولی فقیه، جهاد با نفس و خودسازی را وظیفه اصـلی مجاهـدان اسـلام دانست و گفت: «با تـداوم خودسازی به عنوان جهاد اکبر، حـج ۲۵، ص: ۱۸۴ مقاومت اسـلامی در لبنان آینـده‌ای روشن خواهـد داشت». آقای ری شـهری ضـعف بنیه معنوی مسـلمانان صدر اسـلام را دلیل اصـلی شـکست مسـلمانان دانست و گفت: توصیه پیامبر اسلام به خودسازی نه تنها یک توصیه اخلاقی و فردی بلکه یک توصـیه سیاسـی به جوامع اسـلامی است و به این ترتیب توجه به معنویات و سازندگی یک ضـرورت برای عموم مسلمانان محسوب می‌شود. آقای ری شـهری از خودسازی و تقویت بنیه معنوی به عنوان مهمترین درس برای پیروان امام خمینی و مقام معظم رهبری و عامل اصـلی برای پاسداری از دستاوردهای انقلاب و حراست از پیروزیهای انقلاب و حراست از پیروزیهای حزب الله لبنان یاد کرد و گفت: تردیدی نیست که دشـمنان خارجی از جمله آمریکا و رژیم صـهیونیستی قادر نیستند خسارتی به انقلاب اسلامی و نهضت مقـاومت اسـلامی در لبنـان وارد کننـد، مشـروط بر اینکه مسـلمانان به اسـلام نـاب و فرهنـگ اهل بیت تمسک کننـد و برای تقویت بنیه معنوی خود بکوشند. جوانان غیور حزب الله لبنان که توفیق زیارت حرمین شریفین را یافته‌اند باید با بهره‌گیری از برکات

حج، به ریشه دار کردن معنویت و خودسازی بپردازند و آن را به نهضتی فراگیر تبدیل کنند. در این دیدار شیخ نعیم قاسم قائم مقام رهبری حزب الله لبنان به شرح رونـد مقاومت اسلامی پرداخت و گفت: ما افتخار می‌کنیم که فرزنـدان معنوی امام خمینی هستیم و عمل به رهنمودهای خلف صالح آن حضرت را وظیفه خود می‌دانیم. نهضت اسلامی لبنان با قدرت و قوت تمام در برابر اشغالگران صهیونیست ایستاده است و به حیات خود ادامه می‌دهد و از حقوق مشروع ملت لبنان دفاع می‌کند. وی همچنین حمایت همه جانبه مسلمانان از مقاومت اسلامی در لبنان و فلسطین را موجب تقویت مبارزه با اشغالگران دانست.

افزایش حضور جوانان در حج امسال

حـدود دو هزار نفر از زائران سـرزمین وحی کمـتر از ۳۰ سال دارنـد. این تعـداد حـدود دو درصـد کل زائران را تشـکیل می‌دهند. مسؤولان سازمان حـج و زیارت می‌گوینـد: حضور جوانان در حـج امسال بیشتر از سال گذشـته است. همچنین، تعداد حجاج ایرانی زیر ۴۰ سال، امسال به بیش از ۱۵ هزار نفر می‌رسد. در بین گروههای سنی مختلف، گروه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال با بیش از ۳۰ درصد، بیشترین سهم را در بین حجاج ایرانی به خود اختصاص داده است و پس از آن، ۶۰ تا ۷۰ سال با بیش از ۱۸ درصد، بیشترین سهم را دارند. بیش از ۵۶ درصد زائران ایرانی بیت الله الحرام بین ۴۰ تا ۶۰ سال دارند. همچنین، امسال بیش از ۹۵۰۰ زائر بالای ۷۰ سال در بین زائران ایرانی سرزمین وحی‌اند. کم سن و سال‌ترین ایرانی، اشرف حیدری است که ۴ سـال دارد و مسن‌ترین زائر ایرانی، حبیب الله طریقت پناه با بیش از صد سال است.

روحانی مسؤولیت شناس

همسر روحانی کاروان ۱۹۴۰۴ چند روز پیش از عزیمت کاروان به مدینه منوّره، در بیمارستان بستری شد و در عین حال از همسرش حجهٔ الاسـلام بتوئی مصـرانه خواسـته بود که این سفر را ترک نکند و در این سفر معنوی دعاگوی ایشان باشد. متأسفانه همسر حجهٔ الاسـلام بتوئی پس از عزیمت ایشـان درگـذشت و خبر نـاگوار آن در مـدینه به اطلاع ایشان رسـید؛ اما این روحانی وظیفه شـناس با وجود تألم خاطر از مصیبت پیش آمده، بدون کمترین خللی وظیفه خود را انجام داده است.

یکشنبه ۲۸ ذی قعده

اشاره

۱۳۸۳ /۱۰ /۲۰

جلسه سخنرانی عمومی بعثه

مراسم سـخنرانی و مداحی اهل بیت علیهم السـلام امروز در محل بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره با حضور شـماری از زائران خانه خـدا برگزار شـد. در این مراسم حجهٔ الاسـلام والمسـلمین قرائتی با اشاره به آیاتی از کلام الله مجید، احادیث و روایات گفت: پرداخت حق مردم در هر شـرایط و سـنی که باشـیم واجب و تکلیف است و پایمال کردن حق مردم هرگز از نظر خداوند متعال دور نمی‌ماند و فرشـتگان گناه آن را در پرونده اعمال انسان متخلّف ثبت می‌کنند. آقای قرائتی به بیان فلسـفه حج از نگاه قرآن پرداخت و گفت: خداونـد حجی را مقبـول و پسـندیده می‌دانـد که در آن هیـچ ریـا، گنـاه و غیبـتی حـادث نشود. زائران حرمین شـریفین در سرزمین وحی در حال معامله با خـدای سـبحان هسـتند و بایـد تلاش کنند با اعمال نیک و پسـندیده شان به حج خود، رنگ خدایی

بدهند؛ چرا که رنگ الهی هرگز از دل پاک نخواهد شد.

توصیه‌های معاونت آموزش بعثه به زوّار و حجّاج

معاونت آموزش و پژوهش بعثه امروز این اطلاعیه را خطاب به حاجیانی که عازم مکه مکرمه هستند، منتشر کرد: بدین وسیله از حجاج محترم و زائران بیت الله الحرام که برای اعمال حج عازم مکه مکرمه می‌باشند، خواهشمندیم نکات ذیل را مورد توجه جدی قرار داده، آنها را رعایت فرمایند: ۱. هنگام ورود به حلقه طواف کنندگان خانه خدا، به تدریج وارد محدوده مطاف شوند و از دست گرفتن در اطراف طواف کنندگان و ایجاد مزاحمت برای حجاج دیگر خودداری فرمایند. ۲. نماز طواف را پشت مقام ابراهیم، هرکجا که حلقه طواف کنندگان پایان می‌پذیرد، به جای آورند و از دست در دست یکدیگر نهادن و حلقه درست کردن برای اقامه آن نماز اجتناب فرمایند. ۳. هنگام ازدحام جمعیت براساس توصیه اهل بیت علیهم السلام، از طواف مستحب خودداری کنند، محدوده مطاف را برای کسانی که طواف واجب دارند، خلوت نگه دارند. ۴. بانوان محترم به دلیل اجتناب از اختلاط با نامحرمان، از استلام حجر الاسود خودداری کنند و براساس توصیه روایات در مقابل حجر الاسود، آرام تکبیر بگویند و عبور کنند.

برگزاری جلسه کمیته فرهنگی

دومین جلسه کمیته فرهنگی صبح امروز یکشنبه با حضور کلیه اعضا برگزار شد. در این جلسه، در خصوص چند موضوع فرهنگی، از جمله پلاکارد نویسی حجاج پس از بازگشت، و عبارات کارت دعوت که حاوی پیام حج باشد، مذاکره شد. اخیراً برخی از پلاکاردهای بازگشت حجاج صورت نامطلوبی پیدا کرده و فاقد پیام حج است. مقرّر شد حج ۲۵، ص: ۱۸۸ ضمن توصیه به پرهیز از زیاده روی در نصب پلاکارد و چگونگی ولیمه و اجتناب از اسراف و تفاخر و به رخ کشیدن به هنگام بازگشت، متنهای مناسب متعددی در اختیار مردم نهاده شود تا از میان آنها هرچه را پسندیدند، انتخاب کنند. نیز صدا و سیما در این زمینه، فعالیت فرهنگی داشته باشد و برای ماندگاری و گسترش پیام حج بسترسازی کند. سپس راجع به فرمهای نظرسنجیِ بعثه و نیز آیین نامه اجرایی شورای فرهنگی کاروانها مذاکره و تصمیماتی اتخاذ شد. در دومین جلسه کمیته فرهنگی بعثه تصمیم گرفته شد علاوه بر روحانی و معین و مدیر و معاون کاروان، پزشک، معینه و رابط گروه ارشاد هر کاروان نیز در شورای فرهنگی عضویت داشته باشند و در راستای وظایف محوله انجام وظیفه نمایند. وظایف شورای فرهنگی عبارت است از: ۱. تنظیم برنامه جلسات و مراسم و نصب آن در مکان مناسب جهت اطلاع زائران. ۲. شناسایی و انتخاب ده نفر از خواهران و برادران به عنوان گروه ارشاد. ۳. برنامه ریزی و اجرای برنامه‌های ارائه شده از سوی بعثه. ۴. بررسی پیشنهادات و انتقادات زائران و رسیدگی به آنها. ۵. شناسایی نیروهای مستعد جهت همکاری با کاروان و بعثه مقام معظم رهبری. ۶. برنامه ریزی جهت تشکیل جلسات ویژه به مناسبت اعیاد، وفیات، بزرگداشت ایام الله و امثال آن. ۷. شناسایی ظرفیتهای جدید فرهنگی مذهبی؛ و استفاده از آن به منظور پر کردن اوقات فراغت زائران. ۸. مشورت و تبادل نظر نسبت به زمان تشکیل جلسات، دیدارهای دوره‌ای، شرکت در جلسات عمومی بعثه، دعای کمیل، دعای ندبه و امثال آن. ۹. ارزیابی چگونگی حضور و رویکرد زائران کاروان در جلسات، مراسم و برنامه‌های مختلف حج. ۱۰. شناسایی و معرفی زائران موفق کاروان. حج ۲۵، ص: ۱۸۹ ۱۱. نظارت بر رفتار اجتماعی زائران و ارائه رهنمودها و آموزشهای لازم به آنان. ۱۲. ساماندهی تبلیغات داخلی کاروان و بررسی محتوایی و نظارت بر انجام آن. ۱۳. بررسی نیازهای فرهنگی کاروان و انتقال آن به بعثه مقام معظم رهبری. این مصوبه پس از تأیید نماینده ولیّ فقیه روز یکشنبه به وسیله ریاست سازمان حج و زیارت برای اجرا به کاروانها ابلاغ گردید.

لزوم توجه روحانیون کاروانها به برنامه‌های قرآنی

معاون امور روحانیون بعثه مقام معظم رهبری با استناد به مصوبات شورای فرهنگی بعثه، از روحانیون، معینها و معینه‌های محترم کاروانها خواست که کیفیت برنامه‌های قرآنی خود را توسعه داده و پربارتر سازند. وی گفت: مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در جمع کارگزاران حج فرمودند: «می‌شود یک بحث قوی و زبده از روز اول ورود تا روز آخر حضور در آنجا درباره قرآن انجام شود ... آیات مناسب اخلاقی، آیات سیاسی ناظر به مسائل امت اسلامی و آیات مربوط به قیامت، بعثت و چیزهایی که واقعا بدن انسان را می‌لرزاند، بخوانند تا فقط به فروع و امثال اینها نگذرد». حجهٔ الاسلام عرب‌نیا با استناد به فرمایش مقام معظم رهبری (مدّظله العالی)، حج را بهترین فرصت برای تربیت قرآنی و بهره برداری از ذخایر بی پایان قرآن دانست و از روحانیون محترم کاروانها خواست، گذشته از برگزاری جلسات قرائت قرآن، به محتوا و آموزه‌های قرآن کریم توجه بیشتری نشان دهند. وی در بخش دیگری از سخنان خود از روحانیون کاروانها خواست، برای غنی‌تر شدن برنامه‌های قرآنی خود به این نکات توجه نمایند: اول اینکه در جلسات خود جایگاه قرآن در زندگی و آموزه‌های حیات بخش آن را برای زائران تبیین کنند و دست کم یک یا دو جلسه خود را به مباحث قرآنی اختصاص دهند. دوم اینکه مسابقات قرآنی اعلان شده در نشریه زائر را با تشویق زائران پیگیری کنند. سوم اینکه از آیات، متناسب با موقعیتهای حج ۲۵، ص: ۱۹۰ سفر همچون: اماکن مدینه، احرام، محرمات احرام، مکه، مسجد الحرام، مقام ابراهیم، سعی صفا و مروه، مواقف، مشاعر و ... استفاده کنند و در اوقات مناسب آنها را برای زائران شرح و توضیح دهند. همچنین در بازدید از مسجدالحرام برخی آیات نوشته شده بر پرده کعبه را برای زائران توضیح دهند. معاون امور روحانیون در سخنان خود از روحانیون محترم کاروانها تقاضا کرد برای ادای وظایف تصویب شده در شورای فرهنگی بعثه، برای تشکیل منظم جلسات فرهنگی با همکاری مدیران محترم کاروانها به صورت فعال اقدام کنند. حج ۲۵، ص: ۱۹۱

دوشنبه ۲۹ ذی قعده

اشاره

۲۱/ ۱۰/ ۱۳۸۳

رفع برخی سختگیریهای مأموران سعودی در زیارت بقیع

چنان که گذشت سختگیریها و تضییقات مأموران سعودی در امر بقیع امسال طیّ سالهای اخیر بی سابقه است یعنی اوّلًا، از چهار معبر ورودی به درِ اصلی بقیع، تنها یک معبر باز است که این خود سبب ازدحام و فشار شدید جمعیت زائران و یادآور رمی جمرات است؛ به گونه‌ای که حتی برخی از جوانان از ورود به بقیع- بر اثر ازدحام- خودداری می‌کنند، چه رسد به پیران و سالخوردگان. ثانیاً، مدّت باز بودن در بقیع را کم و محدود کرده‌اند. ثالثاً و مهمتر از همه اینکه بانوان را به کنار پنجره‌های بقیع راه نمی‌دهند و نمی‌گذارند از پله‌ها بالا بیایند. سالهای گذشته هنگام بسته بودن درِ اصلی بقیع بانوان مجال بالا رفتن از پله‌ها و رؤیت قبور مطهر ائمه علیهم السلام از پشت پنجره‌ها را پیدا می‌کردند؛ ولی امسال از این توفیق نیز تاکنون محروم بوده‌اند و بسیاری از بانوان زائر که اکنون به مکه رفته‌اند، حتی موفق نشدند این قبور مطهر را رؤیت کنند. امسال تاکنون وضع چنین بود؛ ولی امروز ناگهان به مصداقِ «الجاهل إمّا مفرِطٌ أو مفرِّط» شرطه‌های بقیع کنار کشیدند و اجازه دادند زنان نیز همراه مردان در آن ازدحام شدید و فشار جمعیت از پله‌ها بالا روند و حج ۲۵، ص: ۱۹۲ حتی وارد بقیع شوند؛ به گونه‌ای که تعدادی از بانوان از یک سو تا نزدیک قبور ائمه بقیع و از سوی دیگر تا نزدیک قبر حضرت ام البنین علیها السلام رفتند و تنها مأموران امر به معروف از ورود بانوان به بقیع ممانعت

می کردند، ولی آنها هم از عهده بر نمی‌آمدند. اختلاط زن و مرد و ازدحام زیاد و فشار جمعیت منظره و وضع بسیار ناهنجاری را به وجود آورده بود و برخی از مأموران سعودی هم مشغول فیلمبرداری از این وضع نامطلوب بودند. برخی از مطّلعان بر این باورند که آنان عمداً چنین وضعی را به وجود آورده‌اند تا منظره ناهنجار و نامناسبی به وجود آید و بهانه مناسبی در امر تضییق بقیع در اختیار داشته باشند. و بتوانند در وقت خود از آن بهره برداری کنند. به دنبال این وضع، معاونت آموزش و پژوهش بعثه اطلاعیه‌ای صادر کرد که در شماره چهارم زائر منتشر شد. متن این اطلاعیه چنین است: با توجه به ثمر بخش بودن تلاشهای اخیر بعثه مقام معظم رهبری و سازمان و زیارت حج و سفارت جمهوری اسلامی ایران در عربستان در پیگیری و حل مشکل حضور بانوان در کنار قبرستان بقیع، بدین وسیله از کلیه برادران و خواهران خواهشمندیم به نکات ذیل توجه جدی مبذول دارند: ۱. خواهران متعهد و با ایمان فقط از پله‌های کنار دیوار بقیع برای رفت و آمد استفاده کنند و از حرکت به صورت مختلط پرهیز نمایند. ۲. از خواندن نماز در داخل و کنار دیوار بقیع اجتناب نمایند. ۳. خواهران محترم از اصرار به منظور ورود به قبرستان بقیع خودداری کنند؛ زیرا مأموران مستقر در بقیع اجازه ورود به آنها نمی‌دهند. ۴. به احترام امامان مدفون در بقیع، نظم و آرامش را حفظ نموده، امکان بهره برداری و خواندن زیارت را برای همگان فراهم سازند. ۵. برادران محترم با ارائه تذکرات لازم و با ادب و احترام از بروز بی نظمی و انجام امور مخالف با توصیه‌های اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام جلوگیری نمایند. توفیق همگان را از خداوند متعال مسألت داریم. گفتنی است که صبح امروز حدود ساعت ۷ تا ۸ در مسجد النبی صلی الله علیه و آله نماز استسقا (باران) برگزار شد.

همایش شیعیان هند در بعثه مقام معظم رهبری

همایش یکروزه شیعیان هند امروز با حضور شمار زیادی از زائران هندی خانه خدا در بعثه مدینه منوره برگزار شد. در این همایش پس از مدیحه سرایی در وصف مقام و منزلت حضرت محمد صلی الله علیه و آله، حجة الاسلام والمسلمین صابری همدانی نماینده مجلس خبرگان رهبری، مقدم شیعیان هند به بعثه مقام معظم رهبری را گرامی داشت و با اشاره به تاریخ صدر اسلام گفت: حضرت علی علیه السلام امام اول شیعیان جهان از آغاز ظهور اسلام، همراه و همدم حضرت رسول صلی الله علیه و آله بود و تا آخر عمر پر برکت آن حضرت نیز در کنار پیامبر اسلام قرار داشت و غیر از حضرت علی علیه السلام هیچ کس رازدار و نزدیکتر به آخرین فرستاده خدا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله نبود. وی با اشاره به نقش ارزنده حضرت خدیجه همسر گرامی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در گسترش اسلام گفت: از صدر اسلام تاکنون زنان مسلمان نقش مثبت و ارزنده‌ای در تبلیغ و صدور اسلام داشته‌اند و همواره با صبر، مقاومت و تربیت فرزندان صالح، نشان داده‌اند در هر شرایطی از اسلام و قرآن و ائمه اطهار علیهم السلام حمایت خواهند کرد و اجازه نخواهند داد دشمنان، خدشه‌ای به مکتب اسلام وارد آورند. پیامبر اسلام همواره در برابر دشنامها و اذیت مردم، آنان را به اسلام دعوت می کرد و می‌فرمود: خداوند اسلام را برای سعادتمندی و رستگاری شما آورده است و هرکس در برابر آن موضع بگیرد، هلاک خواهد شد. به یاری خداوند و صبر و پایداری حضرت رسول صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام و به برکت خون شهدای اسلام، امروز میلیونها انسان قلبشان برای اسلام می‌تپد و این مکتب انسان ساز مایه عزت، سربلندی و افتخار هر مسلمان در جهان شده است.

تشرف سرپرست حجاج ایرانی به مکه مکرمه

نماینده ولیّ فقیه و سرپرست زائران ایرانی خانه خدا پس از اقامت دوازده روزه در مدینه منوره، شامگاه روز دوشنبه، عازم مکه مکرمه شد. حج ۲۵، ص: ۱۹۴ ایشان در مسجد شجره به سؤال خبرنگاران در مورد وضع حجاج ایرانی پاسخ گفت. آقای ری شهری وضع حجاج ایرانی را در مجموع خوب دانست و از رفع تضییقات تحمیل شده در راه دسترسی زائران به مضجع شریف ائمه بقیع و

اصحاب پیامبر خدا خبر داد. وی تصریح کرد: از آنجا که مراتب نگرانی بعثه مقام معظم رهبری در این زمینه در مذاکرات اخیر وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با امیر عبدالله ولیعهد سعودی مطرح شد و ایشان نیز وعده برطرف شدن این مشکل را داده بود، لذا پس از مشاهده تأخیر در اجرای این وعده، به ولیعهد سعودی نامه نوشتم و خواستار رفع این مشکل شدم و خوشبختانه از روز دوشنبه شاهد رفع نسبی این تضییقات هستیم. با دستور مقامات عربستان چهار در قبرستان بقیع امروز به روی زائران گشوده شده است و زائران زن نیز اجازه یافته‌اند تا پشت پنجره‌های قبرستان برای زیارت ائمه بقیع حضور پیدا کنند. آقای ری شهری از مقامات دولت عربستان به دلیل توجه به خواست زائران و تلاش برای حل مشکلات ایجاد شده تشکر کرد و گفت: «روابط دوستانه و تفاهم‌آمیز میان دو کشور بستر مناسبی را برای برگزاری هرچه بهتر حج فراهم کرده است».

مراسم سالروز شهادت حضرت امام جواد علیه السلام در مدینه

به مناسبت سالروز شهادت نهمین اختر تابناک آسمان ولایت و امامت حضرت امام جواد علیه السلام دوشنبه شب مراسمی در بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره برگزار شد. در این مراسم پس از نوحه خوانی در مدح ائمه اطهار علیهم السلام، حجهٔ الاسلام صدیقی به شرح فلسفه حج از نگاه قرآن کریم پرداخت و گفت: انسان از آغاز تولد اسیر جاذبه‌های دنیا می‌شود و با دشواری می‌تواند دل و فکر خود را از آنها جدا کند و با داشتن پرونده‌ای خراب منتظر مرگ می‌ماند، و حج موقعیت بسیار خوبی است تا انسان بتواند خود را برای سفر آخرت بسازد و چشم باطن خود را به روی زرق و برقهای دنیا ببندد و به سوی زندگی الهی باز کند. حج ۲۵، ص: ۱۹۵ در سفر حج، انسان خودش غسل می‌کند، پوششی شبیه به کفن به تن می‌کند و برای سفر آخرت آماده می‌شود. چه خوب است این حالات تا آخر عمر با انسان باقی بماند و خداوند را در وجود و دل خود حاکم کند. در بعثه‌های برخی از مراجع هم روز سه شنبه که به افق ایران مصادف با سالروز شهادت حضرت جواد علیه السلام است، مراسم عزاداری برگزار شد.

سخنرانی عمومی بعثه

شمار زیادی از زائران خانه خدا امروز در بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره گردهم آمدند و به درسهایی از قرآن کریم گوش فرادادند. در این مراسم، حجهٔ الاسلام آقای قرائتی با استناد به آیاتی از قرآن کریم گفت: شخصی که می‌خواهد مردم را به راه راست، امانت داری و درستکاری دعوت کند، نخست باید خودش به تمام حرفهایی که می‌زند عمل کند و پایبند باشد؛ در غیر این صورت، حرفهای او به دل شنونده نخواهد نشست. محبوبیت و مقبولیت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام نزد امت اسلامی به همین علت است که هر چه می‌گفتند، به آن عمل می‌کردند و به غیر از خدا و راستی با او، هرگز به هیچ چیز دیگری نمی‌اندیشیدند. آقای قرائتی در ادامه سخنان خود، به فلسفه و اهمیت خواندن نماز در اول وقت پرداخت و تصریح کرد: حضرت علی علیه السلام در محراب و هنگام نماز در اول وقت به شهادت رسید و حضرت امام حسین علیه السلام نیز در ظهر عاشورا با وجود جراحتی که از تیر دشمنان اسلام داشت، نماز را در اول وقت اقامه کرد و این وقایع، درسی است برای ما شیعیان که در هیچ شرایطی نماز اول وقت را فراموش نکنیم؛ بخصوص در این روزها که در شهر پیامبر صلی الله علیه و آله به سر می‌بریم. وی با اشاره به نقش اخلاص و ساده زیستی در زندگی گفت: «انسان مخلص، تمام اعمالش برای خداست و به هیچ چیز، جز خدا و ترس از خدا فکر نمی‌کند و تمام احکام او را دقیق اجرا می‌کند و به فکر آخرت است؛ نه دنیا ...».

سه شنبه ۳۰ ذی قعده «۱»

اشاره

۲۲/ ۱۰/ ۱۳۸۳

ورود نماینده ولی فقیه به مکّه مکرّمه

در ساعات اولیه بامداد امروز سه شنبه حجهْ الاسلام والمسلمین ری شهری وارد مکّه معظّمه شد و مورد استقبال مسئوولان بعثه مکّه، ستاد حج و زیارت در مکه و سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در جدّه قرار گرفت. نماینده ولی فقیه در حج، پس از ورود به مکه مکرمه به خبرنگاران گفت که با پی گیریهای به عمل آمده، مشکلات و محدودیتهای تحمیل شده به زائران ایرانی به ویژه بانوان برای زیارت ائمه بقیع برطرف شده است. وی تصریح کرد: «در نتیجه رفع این محدودیتها، از این پس زائران به ویژه بانوان می توانند همچون سنوات گذشته از نزدیک ائمه بقیع را زیارت کنند». ایشان حجاج بیت الله الحرام به ویژه زائران ایرانی را به بهره بردن معنوی از حضور در مکه مکرمه توصیه کرد و افزود: «زائران حرمین شریفین در سایه توحید و وحدت کلمه به فکر منافع جهان اسلام هستند». حج ۲۵، ص: ۱۹۷ وی در همین زمینه به مشکلات مردم ستمدیده فلسطین و مردم مظلوم عراق و همچنین بازماندگان زلزله اخیر کشورهای اسلامی در جنوب شرق آسیا اشاره کرد و اظهار داشت: «مسلمانانی که از اقصی نقاط جهان برای ادای فریضه حج به سرزمین وحی آمده‌اند باید با همفکری و تعامل با یکدیگر در رفع مشکلات جهان اسلام بکوشند». سرپرست زائران ایرانی همچنین خطاب به زائران تأکید کرد که قدر و منزلت حضور در جوار کعبه شریف را بدانند و با تمام وجود در حق مسلمانان جهان و عزت و سربلندی امت واحده اسلامی دعا کنند که اگر ذکر و دعا از صمیم قلب باشد، کارساز خواهد بود.

عزیمت سومین گروه از اعضای بعثه به مکه مکرّمه

اعضای بعثه مقام معظم رهبری در مدینه، طیّ چهار مرحله به مکّه مکرّمه مشرّف می‌شوند تا خللی در کار زائران در مکه و مدینه رخ ندهد. عدّه‌ای برای تمهید مقدّمات و آماده ساختن محل استقرار بعثه درمکّه، پیش از همه مشرف می‌شوند. پس از آنها اولین گروه روز یکشنبه این هفته، و دومین گروه (و از جمله حجهْالاسلام والمسلمین ری شهری) دوشنبه، و سومین گروه عصر امروز سه شنبه به سمت مکه عزیمت کردند و آخرین و چهارمین گروه روز جمعه عازم مکه خواهند شد. بنده نیز عصر امروز سه شنبه ۲۲/ ۱۰/ ۸۳ همراه تعداد زیادی از روحانیان و دیگر نیروها، عازم مکه شدم. این گروه متشکّل از چهار اتوبوس بود. در اتوبوس ما که همه جز چند نفر روحانی و حجهْ الاسلام والمسلمین قرائتی و تعدادی از رابطین امور روحانیون نیز در آن بودند، ابتدا یکی از روحانیان زیارت وداع حضرت رسول و حضرت زهرا و ائمه بقیع علیهم السلام را خواند و پس از احرام در شجره، پس از حرکت اتوبوس دعای توسّل خوانده شد. همچنین فضای اتوبوس به یاد ولیّ نعمتمان حضرت بقیّهْ الله الأعظم (أرواحنا فداه) معطّر بود و عده‌ای در فراق و به یاد آن حضرت اشک ریختند. قبلًا نام کسانی را که باید در هر اتوبوس سوار شوند روی برگه‌ای نوشته و کنار در اتوبوس چسبانده بودند و هرکس با توجه به آن در اتوبوس خود، سوار می‌شد. حج ۲۵، ص: ۱۹۸ نکته قابل ذکر اینکه پس از رسیدن به مکّه، معلوم شد که یکی از چهار اتوبوس که اتفاقاً تعدادی از خواهرانِ زائر نیز در آن حضور داشتند، بدون روحانی بوده است. تنها روحانی اتوبوس دیگر نیز حجهْ الاسلام رضایی روحانیِ کاروانِ بعثه بود؛ در حالی که در دو اتوبوس دیگر عده زیادی روحانی وجود داشت که می‌توانستند راهنما و کمک کار دیگر زائرانِ آن دو اتوبوس باشند. این نکته از آن رو یاد شد که در سالهای آینده دست‌اندرکاران امر بدین نکته توجه کنند و با توجه به آن، لیست افراد اتوبوسها را تنظیم نمایند. در مسجد شجره، پیش از تلبیه و پس از نماز مغرب و عشا، حال خوش و اشک و آه و انقلاب برخی روحانیان ستودنی و بر دیگران تأثیر گذار بود. روحانیِ کاروانی که کار کشته و با سابقه به نظر می‌رسید، محضِ احتیاط به زائران کاروانش می گفت که تلبیه را دو جور بگویند، یک بار: «إنّ الحمد والنِّعمهْ» به کسر نون نعمت، و بار دیگر «إنّ الحمدَ والنَعمهْ» به فتح نون نعمت! غافل از آنکه در اینجا قطعاً و

جزماً «نِعمت» به کسر نون صحیح، و «نَعمت» به فتح نون خطاست. توضیح آنکه در قرآن مجید همه جا به صُوَر و اشتقاقات گوناگون «نِعمت» به خداوند متعال نسبت داده شده است. در تلبیه هم نعمت را به خداوند سبحان نسبت می‌دهیم: «إنّ الحمدَ والنِعمهٔ لک والملک»، ولی «نَعمت» به فتح نون ممدوح نیست و صاحبانِ آن مذمت شده‌اند. برای توضیح افزونتر بجاست بیفزایم که: دو کلمه در دو آیه شریف در قرآن مجید هست که در یک مورد همه مترجمان فارسی معاصر- تا آنجا که بنده مطّلعم- و در مورد دیگر بیشتر آنها اشتباه ترجمه کرده‌اند: یکی آیه ۲۷ سوره دخان (۴۴) و دیگری آیه یازده سوره مزمل (۷۳) «کَمْ تَرَکُوا مِنْ جَنَّتٍ وَعُیُونٍ* وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ کَرِیمٍ* وَنَعْمَهٍٔ کَانُوا فِیهَا فَکِهِینَ*» و «وَذَرْنِی وَالْمُکَذِّبِینَ أُولِی النَّعْمَهِٔ وَمَهِّلْهُمْ قَلِیلًا*». کلمه «نَعمهٔ» در این دو آیه به فتح نون است و در قرآن تنها همین دو جا هست و با کلمه «نِعمهٔ» به کسر نون تفاوت بسیار دارد؛ ولی بیشتر مترجمان هر دو («نِعمهٔ و نَعمهٔ») را به «نِعمت»- و مرادفان آن- ترجمه کرده‌اند که البته اشتباه است. توضیح آنکه: «نِعمهٔ» (به کسر) از نظر قرآن مجید منسوب به خداوند متعال است و ممدوح است؛ ولی «نَعمهٔ» (به حج ۲۵، ص: ۱۹۹ فتح) مذموم است و منسوب به غیر خدای سبحان. تدبّر در واژه‌های ذیل در آیات بسیار و مقایسه آنها با دو آیه بالا، این حقیقت را به خوبی آشکار می کند: - «نِعمهٔ الله»، در آیات بسیار.- «أنعمتَ»، خطاب به خداوند متعال. - «نِعمهٍ من الله»، در چند آیه.- «أنعمتُ». - «وما بکم من نعمهٍ فمن الله» (نحل، آیه ۵۳) - «أنعم الله».- «نِعمهٔ ربّی». - «نعمتک»، خطاب به خداوند متعال. - «نِعمهٔ ربکم».- «نعمتی». - «نِعمهً منّا».- «نعمته». - «نِعمهٔ منه».- «نِعمهُ». ولی در دو آیه بالا، یک مورد «مکذّبین» أُولی النَعمهٔ دانسته شده‌اند و یک مورد هم در مقام مذمّت کسانی است که دارای «نَعمهٔ» بوده‌اند. صاحب کشاف هم ذیل هر دو آیه (ج ۴، ص ۲۷۶، ۶۴۰) گفته است: «النَعمهٔ، بالفتح: التنعم، و بالکسر: الإنعام» و ذیل آیه دوم افزوده است: «و هم صنادید قریش وکانوا أهل تنعّم وترفّه». در فرهنگها هم برای این دو واژه دو معنای متفاوت ذکر شده است؛ مثلًا در المعجم الوسیط آمده است: النَعمهٔ: الرَفاههٔ وطیب العیش .... النِعمهٔ: ما أُنْعِمَ به مِنْ رزقٍ ومالٍ وغیره. «۱» نیز ابن اثیر گوید: «النَعمهٔ بالفتح، وهی المسرّهٔ والفرح والترفّه» «۲». همچنین در المعجم الذهبی (ص ۴۰۴) «نِعمهٔ» به برکت و نعمت خداداد، و «نَعمهٔ» به «راحتی، آسایش» و در تفسیر کشف الأسرار (ج ۹، ص ۹۳) به «تن آسایی» و در فرهنگنامه قرآنی به «فراخی، حج ۲۵، ص: ۲۰۰ زیست بناز» ترجمه شده است و از همه مبسوطتر سخن فرهنگ معاصر عربی- فارسی است: نَعْمهٔ: زندگی راحت، زندگی بی دغدغه ... گشادگی، آسایش ... خشنودی، برخورداری، تمتّع، بهره‌مندی. نِعْمهٔ: نعمت، برکت، لطف، بخشایش، فضل، خیر، فیض، توفیق. «۱» از آنچه ملاحظه شد، تفاوت معنایی این دو واژه و عدم ترادف آنها معلوم می‌شود. اینک برخی ترجمه‌ها که «نَعمت» را در آیه اوّل به اشتباه «نِعمت» ترجمه کرده‌اند: دکتر امامی «و نواختی که در آن خوش می‌بودند» (ایشان نِعمت را هم «نواخت» ترجمه کرده است). دکتر فولادوند، ویرایش دوم؛ «و نعمتی که از آن برخوردار بودند». دکتر مجتبوی، ویرایش دوم: «و نعمتها و آسایشی که در آن برخوردار بودند». خرّمشاهی، ویرایش دوم: «و نعمتی که در آن خوش و خرّم بودند». انصاری: «ونعمتی را که در آن بهره‌مند بودند». ابوالقاسم پاینده: «و نعمتی که در آن متنعّم بودند». یاسری: «و نعمتی که در آن برخوردار و شاد بودند». مصباح زاده: «و نعمتی که بودند در آن متنعمان». بهبودی: «و نعمتها که در آن به شادمانی و عشرت می گذراندند». پورجوادی: «و نعمتی که از آن برخوردار بودند». معزّی: «و نعمتی که بودند در آن برخورداران». عمادزاده: «و چه ناز و نعمت فراوانی که داشتند ...». خرّم دل: «و نعمتهای فراوان (دیگری) که در آن شادان و با ناز و نعمت زندگی می کردند». ولی به نظر می‌رسد ترجمه ابوالفتوح رازی بی ایراد و یا کم ایراد باشد: و نازی که ایشان در آن با بطر و اشر بودند و معجب و بنشاط بودند از آن. حج ۲۵، ص: ۲۰۱ گفتنی است که ابوالفتوح نِعمت (به کسر) و مشتقات آن را- در موارد بسیاری که مراجعه شد- به همان «نِعمت» ترجمه کرده است و نه «ناز». این دو آیه حتّی در برخی از تفاسیر هم درست ترجمه و تفسیر نشده است. نتیجه و خلاصه سخن اینکه در تلبیه نِعمت به کسر نون قطعاً صحیح، و به فتح نون قطعاً خطاست و احتیاط در آن معنی ندارد. بیفزایم شهید اول و شهید ثانی هر دو در مناسک خود فرموده‌اند که «إنّ الحمد» و «أنّ الحمد» به فتح و کسر همزه إنّ صحیح است و مرحوم آیهٔ

الله سید احمد خوانساری برای رعایت این نکته احتیاط واجب فرموده‌اند: تلبیه به چهار شکل خوانده شود: ۱. إنّ الحمد .... ۲. أنّ الحمد .... ۳. ... والملکَ لک به فتح کاف ۴. ... والملکُ لک، به ضم کاف. «۱» یکی از اساتید به ایشان گفته بود برای رعایت احتیاط، نیازی به چهار بار خواندن نیست؛ بلکه وقف کردن بر کلمه «ملک» صحیح است و شامل صورت فتح و ضم آن می‌شود و مرحوم خوانساری پذیرفتند. بنابراین با همان دو بار خواندن: إنّ و أنّ، احتیاط رعایت شده است. اشتباه دیگر برخی از روحانیان کاروانها، به هنگام تلقینِ تلبیه به زائران در حالی که آنان غرق توجه به خداوند و در حالِ خود بودند، اینکه پس از جمله «لا شریک لک» ناگهان می‌گفتند: «مقلّدان فلان مرجع- نام یکی از مراجع معظّم تقلید را می‌آورد- نگویند، ولی مقلّدان سایر مراجع بگویند: «لبیک»! و در زائران پچ پچ می‌افتاد که چی شد؟ چی بگیم؟ چی نگیم؟ و ... مقصودش این بود که مقلّدان آن مرجع بزرگوار، «لبّیک» آخر یعنی لبّیک پنجم را نگویند. در حالی که بر فرض که «لبّیک» پنجم نه وجوب داشته باشد نه استحباب، گفتن آن ضرری به احرام و تلبیه ندارد؛ چه در این فرض، پیش از گفتن «لبّیکِ» آخر، زائر شرعاً محرم شده است، و پس از تحقّق احرام، گفتنِ «لَبَّیْک» تا دیدنِ خانه‌های مکّه مستحب است. از سوی دیگر، قصدِ وجه لازم نیست و کسانی که هنگام محرم شدن تلبیه می‌گویند، نه قصد وجوب می‌کنند، نه استحباب؛ بلکه مجموع تلبیه را که بخشی از آن قطعاً واجب و برخی مستحب- یا مطابق احتیاط وجوبی- است، بر زبان می‌آورند، و هیچ کس حج ۲۵، ص: ۲۰۲ به قصد تشریع و مانندِ آن، لبّیک آخر را نمی‌گوید تا مرتکب حرام شده باشد. بنابراین حداکثر لغویت تکلّم به لبّیک آخر است، نه چیز دیگر. پس چرا ما اذهان زائران را با بیان اینگونه اختلاف انظار، مشوّش، و حال خوشِ آنان در حال تلبیه را تبدیل به همهمه و پچ پچ و شکّ و دو دلی کنیم. علاوه بر اینکه- درست یا نادرست- هنگام بیان کیفیت تلبیه، برخی از فقها «لبّیک» آخر را نیز افزوده‌اند؛ مثلًا در حاشیه مرحوم آیهٔ الله حاج آقا حسین بروجردی بر مناسک شیخ انصاری رحمهما الله می‌خوانیم: اولی بلکه احوط آن است که در آخر یک «لبّیک» دیگر بگوید. «۱» نیز در حاشیه مرحوم آیهٔ الله گلپایگانی رحمه الله بر مناسک مزبور آمده است: احوط اضافه یک لبّیک دیگر است بعد از «لاشریک لک». «۲» نکته دیگری که شایسته است روحانیان کاروانها رعایت کنند، تعجیل نکردن در محرم شدن و خروج از میقات، و نیز تعجیل نکردن و عدم شتاب در خروج از احرام است. بسیاری از زائران می‌گویند: وقتی به طور طبیعی ما پس از ورود به مکّه چند روز در مکّه می‌مانیم، چرا با شتاب و دستپاچگی ما را برای ادای اعمال عمره تمتع می‌برند؟ در حالی که پس از آن چند روز بیکاریم؟ امسال یکی از رابطین کاروانها در این زمینه، جستار ذیل را نوشت که در نشریه زائر چاپ شد: بقای در حالت احرام و تعجیل نکردن در خروج از آن (جز در شرایط خاص) موضوعی است که باید به آن بیشتر توجه شود. تعجیل در محرم شدن و خروج سریع از مسجد شجره و بجا آوردن اعمال و خروج سریع از احرام، موجب کاستن از آثار مثبت این عبادت و دور شدن از فلسفه آن است. از همین رو، توجه به سکون و آرامش حجاج و شتاب نورزیدن در خروج از احرام نکته‌ای قابل توجه به ویژه برای همه روحانیون و مدیران محترم کاروانهاست. این نکته با توجه به شرایط ذیل بیشتر قابل توجه است: ۱. حجاج نوعاً مدتی طولانی‌تر پیش از اعمال حج در مکه اقامت دارند، چه خوب است بخشی از این فرصت به جهت استفاده از مواهب احرام صرف شود. حج ۲۵، ص: ۲۰۳ ۲. شتاب نکردن در خروج از احرام از اضطراب و دلهره حاجیان می‌کاهد. ۳. طمأنینه در ادای اعمال موجب آرامش درونی و ادای مطلوب اعمال می‌شود. ۴. هرچه بیشتر حاجی در احرام باشد ابعاد معنوی حج در او تقویت می‌شود و حاجی مدتی بیشتر از شرایط معمول زندگی فاصله می‌گیرد. ۵. سکون و وقار در ادای اعمال حفظ و از تکرار عمل به خاطر اشتباهات تا حدودی کاسته می‌شود. ۶. حاجی با نشاط بیشتری اعمال عمره تمتع را انجام می‌دهد.

توصیه‌هایی به حجاج

نشریه زائر به موقع نکاتی را به زائران گوشزد می‌کند. زائر از جمله در شماره امروز خود نوشت: از زائران محترم تقاضا می‌شود به

نکات زیر توجه فرمایند: تذکرات اجرایی: - توجه به سخنان مدیر و روحانی و پزشک کاروان. - رعایت حال سالمندان و افراد ناتوان. - صدمه نزدن به وسایل ساختمان محل سکونت و چادرهای منا. - شرکت مرتب و دقت به مطالبی که در جلسات آموزشی مطرح می‌شود. - همراه داشتن کارت شناسایی در همه مراحل سفر. - سپردن وجوه نقد و اشیاء قیمتی به صندوق امانت. - استفاده از جاکفشی در زمان تشرف به حرمین. - آراستگی ظاهری و استفاده از لباس نظیف. - وقت‌شناسی و تأخیر نکردن در برنامه‌های دسته جمعی. - رعایت مقررات هواپیمایی از نظر انتقال بار و عدم حمل بسته‌های غیرمتعارف و حجیم و ممنوعه. - اطلاع کافی از لوازم موجود در ساک به خاطر اعلام به بیمه در صورت گم شدن ساک یا آسیب دیدن وسایل. حج ۲۵، ص: ۲۰۴ تذکرات ایمنی: - لزوم رعایت مقررات عربستان. - احتیاط در عبور از خیابانها به ویژه بزرگراه‌های عربستان. - حضور سارقان در اماکن شلوغ به خصوص اطراف و داخل حرم. - ممنوعیت عکس برداری و فیلم برداری از داخل حرمین و نقاط حساس عربستان. - سیگار کشیدن در داخل حرم و مساجد با برخورد شدید مسؤولان و ماموران حرم همراه خواهد بود. - حساسیت نسبت به افراد غیر ایرانی که خود را مامور معرفی نموده و بعضا اقدام به بازرسی می‌کنند. تذکرات عمومی: - درهای مسجد النبی صلی الله علیه و آله حدود ۱۰ شب جهت نظافت بسته می‌شود و ۱/۵ ساعت قبل از اذان صبح باز خواهد شد. - بین اذان صبح تا اقامه نماز تقریباً یک ربع ساعت فاصله زمانی است. - بلند صلوات فرستادن در عربستان مرسوم نیست. - در بحثهای عقیدتی و مناقشات شرکت نکنید؛ چون ورود به این گونه بحثها نیازمند تسلط کافی به موضوعات علمی و آشنایی با زبان عربی است. - اجتناب از شوخی و خنده و بلند صدا زدن یکدیگر. - رعایت اخلاق اسلامی در طول سفر و اصول همزیستی و گذشت از همسفران. - عدم ایجاد مزاحمت به هر شکل برای دیگران، خصوصا هنگام نماز طواف و صرف نظر کردن از طوافهای مستحبی به هنگام اعمال واجب حاجیان. - خارج نشدن از حرمین در زمان اذان و اقامه نماز جماعت و عبور نکردن از میان صفوف نمازگزاران.

ابتکار کاروانها در اجرای برنامه‌های قرآنی

در اجرای طرح قرآن محوری در حج امسال، دهها کاروان زائران ایرانی در مدینه منوره و مکه مکرمه، ویژه برنامه‌های قرآنی اجرا می‌کنند. حج ۲۵، ص: ۲۰۵ زائران ایرانی در شماری از کاروانها، به صورت ابتکاری در برنامه‌ای جمعی و هماهنگ، آیات قرآن کریم را تلاوت می‌کنند که در نتیجه آن، ایجاد فضایی معنوی، روحانی و صمیمی در محیط کاروانهاست. در برخی از کاروانها، زائران با تقسیم قرآن کریم، قرآن را در مجموع، چند بار ختم کرده‌اند. برخی از زائران هم به تنهایی در مدینه منوره و مکه مکرمه قرآن کریم را به طور کامل تلاوت کرده‌اند. برگزاری مسابقات قرائت و حفظ قرآن کریم در کاروانها از دیگر اقداماتی بوده است که با استقبال زیاد زائران مواجه شده است. استفاده از رایانه برای تلاوت آیات قرآن کریم در کاروانها و همراهی زائران در تلاوت آیات الهی از دیگر ابتکاراتی است که در حج امسال اجرا شد. مراسم شبی با قرآن در بعثه در مدینه منوره و مکه مکرمه و همچنین تلاوت جمعیِ از سوی قاریان برجسته ایرانی در مسجد الحرام، از جمله برنامه‌هایی است که به مناسبت محور قرار گرفتن قرآن کریم در حج امسال برگزار می‌شود. از سوی دیگر، روحانیون کاروانها در جلسات سخنرانی برای زائران، قصص قرآن کریم را شرح می‌دهند و تفسیر آیات الهی را بیان می‌کنند که با استقبال خوب زائران مواجه شده است.

چهارشنبه ۱ ذی حجه «۱»

اشاره

۲۳/ ۱۰/ ۱۳۸۳

اتحاد ایران و عربستان در اعلام اوّل ماه

چهارشـنبه هم به افق ایران و هم به افق عربستان اوّل ذی حجّه است و از ماههای نادری است که هر دو کشور در این جهت متّحدند. تقویم امّ القری و همه روزنامه‌های عربسـتان و نیز تقویم رسمی جمهوری اسلامی ایران چهارشنبه را اوّل ماه اعلام کرده‌اند. البته ذی قعده طبق تقویم رسمی ج ۱۰۱۰ بیست و نه روزه و در عربسـتان سـی روزه بود. شامگاه سه شنبه عده‌ای از روحانیون بعثه در حوالی میـدان معابـده در مکه مـاه را رؤیت کردنـد که حـدود نیم سـاعت مکث داشت. البته چنـان که مشـهور است صِرف بلنـد بودن ماه نمی‌توانـد نشانه شب دوم باشـد. بحمـدالله موضوع ثبوت اوّل ماه هم جای نگرانی نیست؛ زیرا بر فرضِ علم به مخالفت واقع هم، امام خمینی فتوا داده‌اند که متابعت از اهل سنّت صحیح و مجزی است. در دوران گذشته موضوعِ ثبوت هلال یا عدم آن و اختلاف شیعه و سـنی در این باب گاهی مصائبی به حج ۲۵، ص: ۲۰۷ بار آورده است و حضـرت امام خمینی (أعلی الله مقامه) با شـناخت درستِ موضوع و آثـار آن، فتوا به اجزا و صـحّت حـج داد؛ حتی در صورتی که حـاجی به مخالفت اعلام قضات عامه عربسـتان با واقع علم داشـته باشد. برای روشن شدن زوایای این بحث مهم و مشـکلات دوران گذشـته، به تفصـیل در پیوستهای این کتاب به این موضوع می‌پردازم.

دیدار مسؤولان بعثه چین با نماینده ولیّ فقیه

مسؤولان بعثه مسلمانان جمهوری خلق چین عصر امروز در مکه مکرمه با نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی دیدار و گفتگو کردنـد. این دیـدار در چـارچوب تعاملات برادرانه و تحکیم مناسـبات مـودت‌آمیز میـان بعثه مقـام معظم رهـبری بـا بعثه‌هـای سـایر کشورهـای اسـلامی انجـام شـد. در ایـن دیـدار دربـاره وضـع فرهنگی و اجتمـاعی بیسـت میلیون نفری مسـلمانان در کشـور چین و تسـهیلاتی که زائران دو کشـور در سـفر به عربسـتان از آن برخوردار می‌شونـد، بحث و تبـادل نظر شـد و طرفین بر اهمیت توسـعه و تعمیق روابط دو کشور تمـدن ساز ایران و چین تأکیـد کردنـد. آقای محمد علی مسؤول بعثه مسـلمانان چین آقای ری شـهری را در جریان سیاسـتهای جدید دولت این کشور برای ارتقای وضع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مناطق مسلمان نشین واقع در شمال غرب چین قرار داد و تأکید کرد که شمار حجاج چینی طی سالهای اخیر روند رو به افزایش داشته است. آقای ری شهری تقویت مناسبات سیاسـی، فرهنگی و اقتصادی میان دو کشور را بستر مناسبی برای توسـعه روابط میان جامعه مسـلمانان دو کشور دانست و تأکید کرد که اهتمـام دولت چین به تـامین حقوق مسـلمانان این کشور به روشـنی از حسن تـدبیر مسؤولان چین حکایت می‌کنـد. وی تصـریح کرد: توسعه مناسبات فرهنگی میان ایران و چین این امکان را فراهم می‌سازد تا دو کشور حج ۲۵، ص: ۲۰۸ بتوانند به تبادل هیأتهای فرهنگی و مـذهبی بپردازند که در این صورت وجهه فرهنگی تعاملات دوسـتانه و صـمیمانه فیمابین بیشتر و برجسـته‌تر خواهد شد و این امر زمینه مناسبی را برای توسعه روابط در سایر بخشـها فراهم خواهـد آورد. آقای محمـد علی امروز پس از ملاقات با آقای ری شهری در بعثه مکه مکرمه به خبرنگـار شـبکه تلویزیونی العـالم گفت: مـا در حـج از درگـاه خداونـد آرزو می‌کنیم جوامع اسـلامی موقعیت مناسب و زندگانی توام با آرامش و صلح داشته باشند و در سایه اتحاد و برادری امور خود را پیش ببرند. مسلمانان چینی به مسائـل ایران حساسـیت زیادی دارنـد و با جـدیت تحولات ایران اسـلامی را دنبال می‌کننـد. وی از چین به عنوان کشوری متمـدن و برخوردار از روابطی دیرینه با کشورهای اسـلامی یاد کرد و گفت: «چین در طول تاریخ از طریق جاده ابریشم با مسلمانان در ارتباط بوده و این موضوع مهم را دنبال می‌کنـد که همچون گذشـته با کشورهای اسـلامی رابطه داشـته باشد و برای گسترش آن نیز تلاش می‌کند». ایشان، مناسـبات کشورش با ایران را تاریخی و نزدیک خواند و تأکید کرد که تجار ایرانی از طریق جاده ابریشم وارد چین شدنـد و به تبلیغ دین پرداختند و در مقابل فنون، نجوم، علوم و ادبیات چین نیز وارد ایران شد. مسؤول بعثه چین در این دیدار گفت: امسال پنـج هزار و ۱۱۶ حاجی از چین به مکه مشرف شده‌انـد که نسبت به سال ۲۰۰۲ م، ۵۰ درصد افزایش داشـته است. مسلمانان

چین براساس آمار سال ۲۰۰۰ حدود بیست میلیون نفرند. سال گذشته در حادثه منی چند نفر چینی کشته شدند و امسال در برابر هر کشته، سه نفر از بستگانش با هزینه دولت سعودی به حج آمده‌اند.

مراسم سخنرانی عمومی در بعثه مقام معظم رهبری

در سالروز پیوند آسمانی حضرت علی علیه السلام و دخت گرامی پیامبر عظیم الشأن اسلام حضرت فاطمه علیها السلام مراسم باشکوهی با حضور صدها تن از زائران خانه خدا امروز حج ۲۵، ص: ۲۰۹ (چهارشنبه) در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه برگزار شد. حجهٔ الاسلام والمسلمین هاشمیان در این مراسم طی سخنانی به آغاز ماه ذی حجه اشاره کرد و گفت: مقارن شدن روز عید سعید قربان با روز جمعه پیام خاصی دارد، روز جمعه متعلق به حضرت ولی عصر (عج) است و این تقارن برای زائران بیت الله الحرام پیام آور سعادت و رستگاری است. حجاج امسال در صحرای عرفات میزبان مهدی موعود (عج) فرزند عزیز حضرت فاطمه علیها السلام هستند و باید از این فرصت برای استجابت حاجات خود، بیشترین بهره معنوی را ببرند. وی با اشاره به آیات سوره حج گفت: «سفر حج، به مفهوم فاصله گرفتن انسان از تمام دلبستگیها و وابستگیهای مادی و حرکت در جهت پالایش روح و روان از گناهان است». آقای هاشمیان در ادامه به نقش تبلیغ در اذهان عمومی پرداخت و اظهار امیدواری کرد که زائران ایرانی خانه خدا با رفتار و اخلاق حسنه، مبلّغ خوبی برای اسلام و ایران اسلامی باشند.

گفتگوی سرپرست هیأت پزشکی حج با زائر

نشریه زائر در شماره امروز خود با دکتر حسین ضیائی سرپرست هیأت پزشکی حج گفتگویی ترتیب داده و گزارشی از وضع برخی زائران بیمار منتشر کرده که توجه شما را به آن جلب می‌کنیم: در نزدیکی ساختمان بعثه مقام معظم رهبری در مدینه (شاید به فاصله ۱۰۰ متری ساختمان بعثه) تیم پزشکی اعزامی از جمعیت هلال احمر مستقر شده است. ۳۱۵ نفری که از ایران آمده‌اند در مکه و مدینه مستقر هستند. تیم پزشکی مدینه در حال حاضر در دو ساختمان که به کلینیک تخصصی و بیمارستان معروف شده‌اند، مشغول ادای وظیفه هستند. این گروه قرار است چهارم ذی حجه، بیمارستان مدینه را خالی کرده و به همکاران خود در مکه ملحق شوند. حج ۲۵، ص: ۲۱۰ به محض ورود به ساختمان بیمارستان، بیمار سالمندی که روی ویلچر به طبقه بالا منتقل می‌شد، توجه ما را جلب کرد. این هموطن آذری مشکل تنفسی داشت. بعدها متوجه شدیم هشتاد درصد بیمارانی که برای درمان می‌آیند، دچار همین مشکل هستند و ریشه عارضه قلبی بیماران دیگر هم در بیماری تنفسی است. همراه او به طبقه اول رفتیم. این طبقه مخصوص بیماران بستری شده و بخش CCU بود. بیماری که گفته می‌شد کاروانش به مکه رفته‌اند، بی صبرانه در انتظار خروج از بیمارستان بود. این بیمار ۶۸ ساله، یک ساعت پس از آنکه همراه کاروان تهران وارد مدینه شد، به دلیل مشکل قلبی و تنگی نفس به بیمارستان آمد و هشت روز را روی تخت بیمارستان سپری کرد. داستان این زائر که در اردبیل متولد شده و ۵۵ سال است و در تهران ساکن است فوق العاده جالب بود. می‌گفت: پزشک معالج من در تهران تشخیص داد که قلب من باید جراحی شود. خیلی به او التماس کردم تا منصرفش کنم. به او گفتم چهار سال توی نوبت بودم تا به این سفر بروم اجازه بده بروم و بیایم بعد آماده عمل می‌شود. او امیدوار بود با کمک کادر پزشکی اعمال خود را به طور کامل انجام داده و راهی ایران شود. خانمی هشتاد ساله از کرمانشاه با روحیه‌ای عجیب، یکی دیگر از بیماران بستری شده در بیمارستان بود. داستان بیماری او از زبان خودش شنیدنی بود: وقتی آمدیم ما را خیلی سریع به سمت حرم بردند. اصلا رعایت من پیرزن را نکردند که چطور باید مثل یک جوان ۲۵ ساله بدوم. تند رفتیم و آمدیم و چون حسابی خسته و تشنه شده بودم، یک نوشابه خنک را تا ته خوردم. همین باعث شد سینه‌ام عفونت کند و کار من به بیمارستان کشیده شود، اما بچه هایم (کادر پزشکی) نگذاشتند حالم بد شود. خدا خیرشان بدهد.! در طبقه همکف، کلینیک تخصصی داخلی

قرار داشت که شامل دو بخش مراقبت از اورژانس خانمها و آقایان بود. آزمایشگاه و رادیولوژی بیمارستان هم طبقه پایین بود. آنجا حج ۲۵، ص: ۲۱۱ دو سه نفر نشسته بودند که منتظر آزمایش یا دریافت جواب آن بودند. یکی از آنها پیرمردی بود که برای گرفتن جواب آزمایش همسرش آمده بود و می‌گفت: «قند خون همسرش به ۵۰۰ رسیده و باید تحت کنترل باشد». بخش رادیولوژی هم جای خلوتی نبود. نام ۲۷۰ مراجعه کننده در دفتر این بخش دیده می‌شد. شدیدترین آسیب دیدگی مربوط به یک پیرمرد ۷۵ ساله بود که به علت افتادن از پله برقی دچار شکستگی انتهای استخوان ران شده بود. اتاق دکتر حسین ضیایی سرپرست هیأت پزشکی حج در طبقه چهارم بیمارستان بود و گزارش ما با صحبتهای او کامل می‌شد. در اتاق دکتر ضیایی دو تن از مسؤولان زحمتکش بیمارستان هم حضور داشتند که اطلاعات کاملی از فعالیتهای تیم پزشکی در اختیار ما گذاشتند. دکتر ضیایی درباره امکانات این بیمارستان گفت: بیمارستان مدینه ۵۳ تخت دارد و با بخشهای تخصصی داخلی، قلب و عروق، زنان و زایمان، چشم پزشکی، گوش و حلق وبینی، ارتوپدی، جراحی عمومی، روانپزشکی و دندانپزشکی سرویس می‌دهد. از هشتم دی فعالیت خود را شروع کردیم که تا حال ۷۰۰ مورد مراجعه تخصصی به اورژانس، یک هزار مورد مراجعه به کلینیک‌های تخصصی، ۶۵۰ تزریق و پانسمان و تحویل دارو و برای ۱۶۰۰ نسخه ثبت شده است. ما چند پزشک عرب زبان داریم که به عنوان رابط ما و بیمارستانهای عربستان انجام وظیفه می‌کنند تا در صورت ضرورت، بیمار در بیمارستانهای عربستان بستری شود و تاکنون ۲۱ زائر ایرانی در این بیمارستانها بستری شده و تحت درمان یا جراحی قرار گرفته‌اند. دکتر درباره اینکه چرا با وجود معاینات پزشکی در ایران، میزان بیماری در زائران و بیماران بستری بالاست گفت: تمام هدف ما این است که این عزیزان را که هر کدام سالها برای این سفر انتظار کشیده‌اند، از زیارت خانه خدا محروم نکنیم و معاینات ما در ایران زیاد سختگیرانه حج ۲۵، ص: ۲۱۲ نیست. البته در عربستان با تمام توان تلاش می‌کنیم تا همه عزیزان به اعمال خود برسند که برای این مورد هم طرح خاصی داریم. هیأت پزشکی حج، کاروانی را تشکیل می‌دهد به نام وقوف اضطراری، که روزهای چهارم، پنجم و ششم ذی حجه ما به کاروانها سر می‌زنیم و بیماران ناتوان مسن و بدحال را شناسایی و آنها را از کاروانشان جدا می‌کنیم تا این افراد به صورت جداگانه و در معیت کادر پزشکی اعمال خود را انجام دهند. به این ترتیب، هر سال حدود ۲۰۰ زائر ایرانی که در صورت انجام اعمال در شرایط معمولی در خطر مرگ قرار دارند با سلامت کامل اعمال را پشت سر می‌گذارند و بعد از اعمال در صورت اضطرار به ایران و در غیر این صورت به کاروانها باز گردانده می‌شوند. این طرح باعث شده میزان مرگ و میر در حجاج فوق العاده کاهش پیدا کند. اگرچه اجرای این طرح باعث می‌شود حدود شصت درصد کادر ما موفق به انجام اعمال نشوند، ولی نجات جان هموطنان ما ارزش فوق العاده‌ای برای ما دارد و ما راضی هستیم. سرپرست هیأت پزشکی خبر از اجرای یک طرح جدید نیز در بخش پزشکی داد: با تصویب شورای عالی حج، ما طرح تحقیقاتی درباره بیماریهای تنفسی زائران اجرا کرده‌ایم که هر ساله تعداد زیادی از حجاج ایرانی را با مشکل مواجه می‌کند. در این طرح سه نمونه از زائران ایرانی می‌گیریم: یکی در فرودگاه مهرآباد (پس از پرواز)، یکی در مکه و یکی در فرودگاه مهرآباد (پس از بازگشت). امیدواریم تحقیقات بر روی نمونه‌ها، ما را به نتایج خوبی برساند و در سال آینده بتوانیم اقدامات پیشگیرانه را برای مبارزه با این معضل انجام دهیم و زائران ایرانی با مشکل کمتری به کشور برگردند. دکتر ضیایی جمع آوری اطلاعات پزشکی زائران را مفید دانست. و گفت: تمام اطلاعات در رایانه‌های ما موجود است. هر فرد با بارکدی که روی کارت شناسایی او قرار دارد، شناخته می‌شود. بلافاصله پس از ارائه کارت به بخش پذیرش، دستگاه بارکدخوان، نام و نام خانوادگی و اطلاعات پزشکی او را روی کاغذ چاپ می‌کند که این اطلاعات در هنگام مراجعه به پزشک به تشخیص صحیح بیماری کمک می‌کند. حج ۲۵، ص: ۲۱۳ وی واحد بهداشت را از واحدهای فعال هیأت پزشکی معرفی کرد: «مسؤولیت کارشناسان این واحد، سرکشی و بازرسی هر روزه از رستورانها و مراکز پخت غذا و محلهای استقرار زائران است. هدف ما تطبیق این محیطها با شرایط استاندارد بهداشتی است». دکتر ضیایی در پایان این گفتگو تأکید زیادی روی این اصل داشت که تمام هدف ما این است که همه زائران بتوانند پس

از انجام اعمال به ایران برگردند؛ حتی آنهایی که به دلیل مشکلات حادتر در بیمارستانهای عربستان بستری شده‌اند.

حمله خطیب مسجد الحرام به تشیع و اعتراض برخی از ایرانیان

سه شنبه شب ۲۲/ ۱۰/ ۸۳ خطیب مسجد الحرام پس از نماز عشا مشغول سخنرانی شد و در پاسخ به سؤالی راجع به اینکه شیعیان در تلاش برای تقریب مذاهب اسلامی هستند، اظهار داشت: شیعیان ۳ گروهند: گروه اول کسانی هستند که معتقدند جبرئیل خیانت کرده و قرار بوده وحی و نبوت را به علی بن ابی طالب نازل کند و تعمداً به حضرت محمد صلی الله علیه و آله نازل کرده است. این گروه کافرند و بلکه دچار شدیدترین نوع کفرند. گروه دوم بدعت گزارانند که فرقه زیدیه‌اند و گروه سوم رافضه هستند. وی با این پاسخ خواست اثبات کند که وقتی خود شیعیان دچار اختلاف فِرَق هستند، چگونه می‌توانند وحدت بخش دیگران باشند. علاوه بر اینکه شیعیان کافر و خارج از امت اسلامی‌اند. بنابراین چگونه می‌توانند دیگران را به یکدیگر نزدیک کنند. این موضعگیری آشکار که رسماً از بلندگوی خطیب مسجد الحرام اعلام شد در حضور جمعی از ایرانیان و روحانیان یک حرکت استثنائی است که با روند مثبت و انعطاف پذیرانه حکومت سعودی سازگار نیست و قطعاً لازم بود اقدامی از ناحیه ایران و بعثه برای پیشگیری از تکرار مشابه آن انجام بگیرد. از این رو، دکتر صدیق صفی زاده، نویسنده شافعی و استاد دانشگاه تهران امروز چهارشنبه برای گفتگو و گلایه به مقر ریاست شؤون حرمین رفت تا به عنوان یک شخصیت مستقل دانشگاهی کُرد سنّی گلایه کند. حج ۲۵، ص: ۲۱۴ آقای دکتر صفی زاده، به محل دفتر ریاست کنار باب الصفا مراجعه کرد و چون شیخ حُصَیِّن کسالت داشت با معاون وی، دکتر شیخ ناصر الخزیم، دیداری خصوصی کرد و پس از معرفی جایگاه مذهبی و علمی خود حدود یک ساعت با ایشان به گفتگو پرداخت. دکتر صفی زاده به حادثه سخنرانی شب گذشته اشاره کرد و گفت: «خطیب شب گذشته به مذاهب اسلامی اهانت کرده است و شرائط امروز جهانی و تعامل مثبت کشورهای اسلامی با یکدیگر اینگونه تندیها را برنمی تابد». دکتر خزیم در پاسخ گفت: «من ازا ین سخنرانی مطلع شدم و فوراً به ایشان تذکر دادم و امیدوارم که تکرار نشود». سپس راجع به وضع ایران و آزادی فعالیت مذهبی و تبلیغی اهل سنت در ایران وضع و وضع عراق صحبت کرد و در خصوص عامل اصلی کشتار و جنگ داخلی در عراق گفت: «عامل اصلی کشتار و اختلافات داخلی عراق امریکا است که براساس سیاست «فَرِّقْ تَسُدْ» این آتش فتنه را برافروخته و برای او فرقی نمی‌کند که از کدام گروه کشته شوند». گفتنی است که هنوز دیدگاههای تند شیوخ وهابی شاغل در پیگره تشکیلات دینی و تبلیغی کشور اصلاح نشده و آماده همراهی کامل با سیاست حکومت سعودی نیست. البته مسؤولین رسمی و دولتی مربوط، به دقّت مراقب این امورند و با سرعت به اصلاح آن می‌پردازند. روشن است که ارتباط چهره‌های برجسته علمی سنّی ایرانی با اینگونه مسؤولان می‌تواند ضمن تعدیل دیدگاههای آنان درباره ایران در چرخش و تعدیل مواضع آنان نیز مؤثر باشد.

ورود ۲۳۸/ ۰۷۴/ ۱ زائر به عربستان

روزنامه سعودی عکاظ در شماره امروز خود (چهارشنبه) نوشت: شمار حجّاج غیر عربستانی از آغاز تا دیروز شنبه، به ۲۳۸/ ۰۷۴/ ۱ نفر رسیده است: از راه هوا: ۹۷۲۵۴۶ نفر؛ از راه زمین: ۸۴۱۵۸ نفر؛ حج ۲۵، ص: ۲۱۵ از راه دریا: ۱۷۵۳۴ نفر؛ فرودگاه ملک عبدالعزیز جدّه امسال پذیرای یک میلیون و صد هزار حاجی است و در آینده‌ای نه چندان دور توسعه خواهد یافت تا بیش از این پذیرای حجّاج باشد.

برگزاری جلسه علمای شیعه شبه قاره در مدینه

امروز چهارشنبه جلسه شیعه هند و پاکستان در مدینه با مساعدت و همراهی بعثه ایران برگزار شد. در این جلسه قراردادی شش

ماده‌ای ذیل از سوی اعجاز حیدر مظاهری مطرح و با تأیید حاضران در اجلاس تصویب شد: ۱. ما علمای شبه قاره هند و پاکستان جنایت روز افزون صهیونیستهای جهانخوار بر مردم فلسطین را محکوم می کنیم. ۲. ما حضور امریکا جنایتکار را در عراق و افغانستان و دیگر کشورهای اسلامی محکوم و از مردم مظلوم عراق حمایت و کشتار بی‌رحمانه آنها را محکوم می کنیم. ۳. عناصری که پاکستان را به طرف سکولاریزم سوق می‌دهند محکوم می‌نماییم. ۴. خطبا و مبلّغین در سخنرانیهای خود بیشتر معارف قرآن و اهل بیت را بیان و مردم را با حقائق دین آشنا کنند و عواملی را که در شبه قاره و علی الخصوص پاکستان مرجعیت را تضعیف می کنند، محکوم می‌نماییم و وابستگی هرچه بیشتر مردم را به مرجعیت و ولایت اعلام می‌داریم. ۵. باید ارتباطات علمی و فکری بین علما و مدارس دینی شبه قاره هند و پاکستان برقرار گردد تا از مسائل و مشکلات روز هرچه بیشتر آگاه شوند و برای تدارک آن راه حلی بیندیشند. ۶. باید این کنفرانس در هر سال در اوّل ذی حجه با شکوه بیشتری در مدینه منوره برگزار شود تا هر سال از افکار و آراء نخبگان علما و اعلام برای بهسازی پیشرفت جامعه تشیّع بهره کافی گرفته شود.

پنجشنبه ۲ ذی حجه

اشاره

۱۳۸۳ /۱۰ /۲۴

استقرار کامل بعثه‌های مراجع در مکه

برخی از اعضای بعثه‌های مراجع پیشتر به مکه مشرّف شده بودند. باقی اعضا نیز عصر چهارشنبه از مدینه حرکت کردند و صبح پنجشنبه در مکه استقرار یافتند. تعدادی نیز صبح چهارشنبه با اتوبوسی سرباز از مدینه به مکه حرکت کردند. این عده برای رعایت احتیاط که حتی در شب هم استظلال نکنند، در روز با اتوبوس مکشوف و سرباز طیّ طریق کردند که البته این امکان برای همه زائران وجود ندارد. برخی از آنان عبارتند از: آیهٔ الله شیخ علی پناه اشتهاردی و حضرات حجج اسلام: سید جواد شبیری، شیخ محمد سند، مظاهری، و اعضای بعثه آیهٔ الله سید محمد سعید طباطبایی حکیم. امسال بحمدالله، برخلاف سال گذشته خوابگاه بعثه‌های مراجع در مکه، همان هتل بعثه مقام معظم رهبری است، ولی محل کار و مراجعات آنان مانند مدینه یکجا نیست؛ بلکه متشتّت و در اطراف بعثه ایران در جای جای میدان معابده پراکنده است. این موضوع دشواریهایی را پدید آورده است، هم برای خود آنها و هم برای روحانیان کاروانها و مردم مراجعه کننده. برخی محلّها هم چندان زیبنده و درخور مرجعیت نیست. در سالی خود حج ۲۵، ص: ۲۱۷ بنده برای یافتن و سر زدن به بعثه‌ها، خیلی معطّل و خسته شدم و وقت و فرصت زیادی از من تلف شد. با توجه به مشغله و گرفتاری زیادِ روحانیون کاروانها در مکه و مدینه، و ضرورت صرفه جویی در وقت و عمر، پیشنهاد می‌شود سالهای آینده، علاوه بر خوابگاه، محل استقرار و کار آنان نیز در یک ساختمان باشد، وگرنه برخی از مردم و روحانیان عطای مراجعه به بعثه‌ها را لقایش می‌بخشند و زیر بار زحمت بسیار مراجعه به اماکن متعدد نمی‌روند.

برگزاری همایش «قرآن و عترت»

همایش «قرآن و عترت، دو گوهر گرانبها» امروز پنجشنبه در جوار بیت الله الحرام در بعثه مقام معظم رهبری و با حضور صدها تن از علما و اندیشمندان اهل سنت پیرو اهل‌بیت علیهم السلام برگزار شد. در این همایش با توجه به رهنمودهای مقام معظم رهبری مبنی بر محوریت قرآن در حج سال جاری، سخنرانان به شرح اهمیت مقام و منزلت اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه قرآن کریم

پرداختند. نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی سخنان خود را در این همایش به موضوع آثار و برکت شناخت پیوند اهل بیت علیهم السلام و قرآن اختصاص داد. آقای ری شهری وحدت امت اسلامی و مرجعیت علمی اهل بیت علیهم السلام را از مهمترین برکات شناخت پیوند اهل بیت علیهم السلام و قرآن برای جهان اسلام دانست و گفت: معرفت اهل بیت علیهم السلام، از نگاه قرآن، می تواند زمینه ساز شکست توطئه‌های گوناگون دشمنان اسلام شود. در شرایط کنونی جهان که دشمنان اسلام برنامه‌های مختلفی را برای تضعیف و شکست مسلمانان آماده کرده‌اند و ایجاد وحدت اسلامی بیش از همیشه ضرورت یافته است. وی اختلاف نظر فقهی و تاریخی میان مذاهب اسلامی را امری طبیعی دانست و از مودت اهل بیت علیهم السلام به عنوان محور اصلی وحدت امت اسلام یاد کرد. حج ۲۵، ص: ۲۱۸ آقای ری شهری، رسالت پیامبر گرامی اسلام را در قالب محبت اهل بیت علیهم السلام قابل تحقق دانست و گفت: محبت اهل بیت علیهم السلام محور اصلی تحقق اسلام سیاسی در جهان است و قرآن این محبت را به سود امت اسلامی و جامعه مسلمانان می‌داند. از نگاه قرآن، محبت اهل بیت علیهم السلام راه ترقی و تکامل و دستیابی به سعادت دنیا و آخرت است. نماینده ولی فقیه در حج و زیارت در شرح آثار مودت اهل بیت در مرجعیت علمی خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله افزود: قرآن در خانه پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد و بدیهی است اهل بیت نبوت علیهم السلام بهتر به حقایق وحی و عمق آیات الهی آشنایی دارند. اگر اهل بیت علیهم السلام را از نگاه قرآن ببینیم، حداقل موضوعی که می‌توانند مورد توافق عموم اندیشمندان اسلامی باشد، مرجعیت علمی اهل بیت علیهم السلام است. ایشان به ادامه جنایات رژیم صهیونیستی در فلسطین و اشغالگریهای آمریکا در عراق اشاره کرد و گفت: «دشمنان اسلام با حمایت آنانی که به آتش تفرقه در میان مسلمانان دامن می‌زنند، به توطئه‌های خود ادامه می‌دهند. در چنین شرایطی تمسک به قرآن و اهل بیت نقشه‌های خطرناک استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا را خنثی می کند». آقای ری شهری با ابراز رضایت از فعالیت واحد اهل سنت در بعثه مقام معظم رهبری گفت: «علمای اهل سنت ایران در موضوع وحدت کلمه امت اسلامی پیشگام سایر کشورهای اسلامی هستند». در همایش «قرآن و عترت»، همچنین مولوی اسحاق مدنی مشاور رئیس جمهور، آخوند عبدالرزاق رهبر، امام جمعه اهل سنت استان گلستان و ماموستا سرخابی امام جمعه شهرستان اشنویه سخنانی ایراد کردند. در آغاز این مراسم، مسؤول واحد اهل سنت بعثه در سخنانی، فلسفه انتخاب موضوع «قرآن و عترت» برای همایش اهل سنت را الهام از رهنمود مقام معظم رهبری مبنی بر محور قرار گرفتن قرآن در فعالیتهای تبلیغی حج و نیز توجه به قرآن و اهل بیت به عنوان حج ۲۵، ص: ۲۱۹ مشترکات اهل تسنن و اهل تشیع برای وحدت هرچه بیشتر آنها برشمرد. حجهٔ الإسلام زمانی گفت: گرچه ممکن است عده‌ای فکر کنند که محبت اهل بیت علیهم السلام مخصوص شیعیان است، ولی اهل سنت در طول تاریخ، توجه زیادی به عترت پیامبر داشته‌اند؛ مثلًا امام شافعی آن قدر بر عشق ورزی به خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله اصرار داشت که برخی از اهل سنتِ تندرو، او را «شیعه» خوانده‌اند. درباره ابوحنیفه هم از خود اهل سنت نقل شده که به علت حمایت از قیام زید بن علی بن حسین علیه السلام به زندان افتاد و هر روز شلاق می‌خورد تا از دنیا رفت. اکنون نیز بسیاری از اهل سنتِ کرد، بلوچ، ترکمن و دیگران، به زیارت حضرت امام رضا علیه السلام و خواهر گرامی‌شان می‌روند و گاهی حاجاتشان را هم می‌گیرند. در همایش «قرآن و عترت» که صبح پنجشنبه با حضور امیر الحاج ایران اسلامی، چند تن از مولویها و فرهیختگان اهل سنت و صدها نفر از زائران ایرانی اهل تسنن، در سالن اجتماعات بعثه مکه مکرمه برگزار شد، همچنین سرپرست حجاج ایرانی خانه خدا در سخنانی، با اشاره به پیشگامی علمای شیعه و سنی ایران برای ایجاد و تقویت وحدت فرق اسلامی، ابراز امیدواری کرد که مسلمانان دیگر کشورها نیز با تمسک به «توحید کلمه» و «کلمه توحید»، برای گسترش و تقویت وحدت بین مسلمانان تلاش کنند تا از فواید آن همچون افزایش قدرت در برابر دشمنان بهره‌مند شوند. در بخش دیگری از همایش «قرآن و عترت؛ دو گوهر گرانبهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله»، مولوی محمد اسحاق مدنی، مشاور رئیس جمهور در امور اهل سنت، با اشاره به آیه شریف «انا نحن نزلنا الذکر و انا له لحافظون» «۱» گفت: خوشبختانه دین اسلام با وجود داشتن فرقه‌های مختلف، یک

ویژگی بارز دارد و آن اینکه کتاب آسمانی آن، بدون کمترین تحریفی در دست پیروان آن باقی مانده است؛ در حالی که فرقه‌های مختلف برخی ادیان از جمله مسیحیان، کتابهای آسمانی با اختلافهای بنیادین دارند. از معجزات قرآن کریم این است که با گذشت ۱۴۰۰ سال حج ۲۵، ص: ۲۲۰ از نزول این کتاب بزرگ، بین قرآن اهل تسنن و قرآن اهل تشیع به رغم برخی اختلافهای فکری بین دو مذهب، حتی یک کلمه اختلاف نیز وجود ندارد. مولوی مدنی در بخش دیگری از سخنانش با اشاره به علاقه وافر اهل تسنن به عترت پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: صرف نظر از کتابهای متعددی که علمای سنی مذهب درباره اهل بیت نوشته‌اند، در کتابهای صحیح بخاری و صحیح مسلم که جزء معتبرترین کتابهای اهل سنت است، بابی به نام «باب محبهٔ اهل البیت علیهم السلام» وجود دارد که در آن صدها حدیث مختلف از پیامبر گرامی اسلام در این باره نقل شده است. چگونه ممکن است کسی عاشق پیامبر باشد، ولی کسی را که پیامبر بوسیده و بر شانه خود نشانده دوست نداشته باشد؟ چگونه ممکن است کسی به پیامبر ارادت داشته باشد، ولی عاشق کسی نباشد که پیامبر برایش قیام می‌کرد؟ چگونه ممکن است کسی به فتح خیبر افتخار کند، ولی به فاتح آن ارادت نداشته باشد؟ به ویژه وقتی که از شواهد موجود می‌فهمد که فتح خیبر، کار یک انسان معمولی نیست. مولوی مدنی از شیعه و سنی خواست از مسائلی که درباره آنها اختلافی وجود ندارد، اختلاف درست نکنند. سخنران بعدی دومین همایش اهل سنت، آخوند ملاعبدالرزاق رهبر، امام جمعه اهل سنت استان گلستان بود که در سخنانی، با اشاره به حدیث ثقلین گفت: «با توجه به این حدیث شریف معلوم می‌شود که تمسک به قرآن بدون تمسک به اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله، کافی نیست و این دو، لازم و ملزوم یکدیگرند». امام جمعه شهرستان اشنویه، آخرین سخنران همایش «قرآن و عترت؛ دو گوهر گرانبهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله» بود. ماموستا سرخابی در سخنانش با اشاره به چندین حدیث معتبر نزد اهل سنت، تأکید کرد: علاقه به خاندان رسول اکرم صلی الله علیه و آله، چیزی بیش از علاقه‌های عادی است و باید مقدمه تمسک به این بزرگواران باشد. از حدیث منقول از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به خوبی برمی‌آید که منظور قرآن کریم از «اهل البیت»، علی علیه السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و فرزندان حج ۲۵، ص: ۲۲۱ آن دو بزرگوارند و همان طور که امام شافعی در شعری گفته است، اهل بیت علیهم السلام کشتی نجاتند و بدون تمسک به ایشان، نجات ممکن نیست.

دیدار رئیس و مسؤولان حج عراق با نماینده ولیّ فقیه

سرپرست حجاج ایرانی، در دیدار رئیس بعثه حج عراق، تمامی علما و دانشمندان عراقی را به پیروی از مرجعیت دینی و تلاش برای رهاسازی مردم از یوغ اشغالگران فراخواند. رئیس بعثه حج عراق، به اتفاق جمعی از مسؤولان حج این کشور با حضور در بعثه مقام معظم رهبری، با آقای ری شهری دیدار کردند. در این دیدار، آقای ری شهری ابراز امیدواری کرد که تعامل و ملاقات مسؤولان حج دو کشور ایران و عراق، زمینه ساز تفاهم و تعاون بیشتر دو ملت باشد. آقای ری شهری، به برنامه‌های بعثه مقام معظم رهبری در طول حاکمیت صدام بر عراق، برای حمایت از مردم مظلوم این کشور اشاره کرد و گفت: ما در ایام حج بهترین آرزوهایمان پیروزی مردم مظلوم فلسطین و عراق بر متجاوزان و اشغالگران است. با وجود سقوط صدام، مشکلات مردم مظلوم عراق ادامه دارد و امیدواریم با برپایی انتخابات، زمینه برای حاکمیت مردم عراق بر سرنوشت خود و خروج اشغالگران از این کشور فراهم شود. وی از شهادت نماینده آیهٔ الله سیستانی در بغداد ابراز تأسف کرد و گفت: آیهٔ الله سیستانی شرکت مردم در انتخابات را یک وظیفه شرعی دانسته‌اند و ما امیدواریم شیعیان و اهل سنت عراق به ندای مرجعیت پاسخ مثبت بدهند و در انتخابات حضوری گسترده داشته باشند. جمهوری اسلامی ایران آرزو می‌کند که مردم مظلوم عراق هرچه زودتر سرنوشت خود را به دست خود تعیین کنند و از درگاه خداوند خیر و برکت را برای آنان مسألت دارم. وی به تلاش دشمنان برای ایجاد شکاف میان ایران و عراق اشاره کرد و گفت: حج ۲۵، ص: ۲۲۲ «متأسفانه دشمنان ایران و عراق مطالبی مطرح می‌کنند و حرکاتی را انجام می‌دهند که نه به سود مردم عراق و نه به

سود ایران است». آقای ری شهری ابراز امیدواری کرد که با برپایی انتخابات راه هر گونه سوء استفاده دشمنان ایران و عراق بسته شود. در این دیدار محمد حاج محمود رئیس بعثه عراق با ابراز خرسندی از حضور در بعثه مقام معظم رهبری گفت: این گونه دیدارها نشانگر علاقمندی جدی ما به داشتن روابط خوب با ایران است و امیدواریم مشکلات موجود با حسن نیت و احساس منافع مشترک حل شود. کسانی که در راه تخریب روابط دو کشور گام برمی‌دارند، با شکست مواجه خواهند شد. هیچ کس در عراق مایل به بقای نیروهای بیگانه نیست، ولی در مورد نحوه برخورد با آنان اختلاف دیدگاه وجود دارد. مردم عراق در دفاع از میهن خود و ساختن آینده درخشان حساسیت دارند.

اعلام تعویض پرده کعبه معظمه در هفته آینده

وزارت حج عربستان سعودی شب گذشته اعلام کرد: «پرده کعبه معظمه نهم ذی حجّه با حضور جمعی از مسؤولین داخلی و سفرای خارجی تعویض می‌شود». پرده جدید دیروز به وسیله رئیس امور حرمین شریفین به کلید دار کعبه تحویل داده شد تا روز نهم ذی حجه جایگزین پرده قدیمی شود. پرده کعبه از پنج تکه تشکیل می‌شود که چهار تکه برای دیوارهای این مکان مقدس و قطعه پنجم مخصوص در کعبه است. ارتفاع پوشش کعبه چهارده متر است و نواری که دور تا دور بالای پوشش را فرا گرفته و بر آن آیات قرآن نوشته شده است، ۹۵ سانتیمتر عرض و ۴۷ متر طول دارد. پوشش ویژه در کعبه که «البرقع» نامیده می‌شود، از ابریشم و ارتفاع آن ۶/ ۵ و عرض آن ۳/ ۵ متر است. پرده کعبه همه ساله زمانی که زائران حج تمتع در خارج مکه حضور دارند، تعویض می‌شود و بخشهایی از پرده قبلی به رسم تبرک به کشورها فرستاده می‌شود. این پرده در حج ۲۵، ص: ۲۲۳ کارخانه‌ای بافته می‌شود که مقر آن در مکه است. این کارخانه با داشتن ۴۵۰ کارگر، مراحل مختلف ساخت پرده کعبه مانند آماده سازی نخ، پارچه، ملیله کاری، دوخت و تکمیل آن را بر عهده دارد. ملیله کاری آیات قرآن کریم با نخ طلا و نقره بر روی پارچه‌ای مشکی در این کارخانه به همّت هنرمندان ملیله کار، تماماً دستی بافته می‌شود. دوخت پرده کعبه بیست میلیون ریال سعودی (۵/ ۳ میلیون دلار) هزینه دارد.

نجات زائر مالزیایی با کمک به موقع پزشک ایرانی

کمک به موقع پزشک ایرانی، موجب نجات جان یک زائر مالزیایی شد. به گزارش روابط عمومی بعثه مقام معظم رهبری به نقل از روحانی کاروان ۱۹۳۵۲ (از بیرجند)، چند روز پیش، هنگامی که پزشک این کاروان به همراه بقیه زائران، مشغول سعی بین صفا و مروه بود، زائری مالزیایی را می‌بینند؛ در حالی که افتاده و پارچه سفید رویش کشیده شده بود. دکتر جوانمرد پس از مشاهده این زائر، متوجه می‌شود که وی دچار ایست قلبی شده، ولی هنوز علائم حیاتی به طور ضعیف در این فرد وجود دارد. پزشک ایرانی بلافاصله با اجرای عملیات احیای قلب، موجب به جریان افتادن مجدد ضربان قلب بیمار مزبور و عادی شدن تنفس وی می‌گردد. بیمار مالزیایی که ۴۵ سال دارد، سپس با تلاش دکتر «جوانمرد» پزشک ایرانی، به اورژانس منتقل شد.

ورود بیش از ۸۶ هزار زائر ایرانی به عربستان

تا ظهر امروز پنجشنبه ۸۶۸۰۰ زائر ایرانی از طریق فرودگاههای مدینه منوره و جدّه وارد عربستان شده‌اند و از این تعداد تاکنون ۷۰۲۰۰ نفر به مکه مکرمه وارد شده‌اند. به طور متوسط روزانه بین هشت هزار تا هشت هزار و پانصد زائر ایرانی از مدینه منوره وارد مکه می‌شوند و قرار است تا روز شنبه ۲۶ دی ماه (چهارم ذی حجّه) کلیه زائران ایرانی وارد مکه مکرمه شوند. امسال جمعاً ۹۷۱۰۷ زائر ایرانی در قالب ۵۳۴ کاروان عازم عربستان حج ۲۵، ص: ۲۲۴ می‌شوند که از این تعداد ۴۵۲۰۲ نفر مرد و ۴۳۷۷۹ نفر زن هستند.

موضوع سمینارِ امسالِ رابطة العالم الإسلامی

دکتر عبدالله بن عبد المحسن ترکی، دبیر کل رابطة العالم الإسلامی روز گذشته طی یک کنفرانس مطبوعاتی که در هتل کنتینتال مکه مکرمه برگزار شد، اعلام کرد که پنجمین سمینار سالیانه موسم حج از چهارم تا ششم ذی حجه در مکه مکرمه برگزار خواهد شد و در جلسات این سمینار موضوعات زیر مورد بحث قرار خواهد گرفت: ۱. گفتگوی فرهنگی تمدنها؛ ۲. روابط تمدن و فرهنگ اسلام با دیگر تمدنها و فرهنگها؛ ۳. موضوع گفتگوی تمدنها و فرهنگها در مقابل چالشهای جهانی؛ ۴. افق گفتگوی میان تمدنها و فرهنگها؛ ۵. جایگاه اقلیتهای اسلامی و سازمانهای اسلامی در گفتگوی تمدنها.

برگزاری دعای کمیل در مکه و مدینه

دعای کمیل این هفته برای ایرانیانی که هنوز در مدینه‌اند، در هتلهای مدینه برگزار شد. چند کاروان هم به بعثه مدینه برای دعای کمیل دعوت شدند. در مکّه نیز چند کاروان به بعثه مکه دعوت شدند و بقیه کاروانها هم هر کدام جداگانه در طبقه دوم مسجد الحرام روبروی حجر اسماعیل دعا خواندند. یک کاروانِ- ظاهراً- لبنانی را هم دیدم که در صحن مسجد الحرام روبروی مستجار با نظمی خاص و ستودنی مراسم دعا را برگزار کردند. هنگامی که برای اطّلاع از چگونگی دعای کمیل ایرانیان به طبقه دوم مسجد الحرام رفتم، در گوشه‌ای ده نفر آفریقایی را که دو نفرشان سیاه پوست بودند در حال خواندن دعای کمیل با حال سوز و لحنی خاصّ دیدم و اندکی کنارشان توقّف کردم. قسمت زیادی از طبقه دوم را ایرانیان اشغال کرده بودند و زمزمه مناجاتشان فضا را پر کرده بود و حال خوشی داشتند. مراسم شبی با قرآن نیز که از چند شب پیش رأس ساعت ۲۲ در طبقه دوم حج ۲۵، ص: ۲۲۵ روبروی ناودان رحمت برگزار می‌شد، شب جمعه نیز برقرار بود. در کنار اینهمه شور و حالِ مثال زدنی دو مشکل نیز وجود داشت: یکی آنکه تقریباً همه کاروانهای حاضر در مسجد الحرام روبروی حجر اسماعیل و ناودان رحمت تجمع کرده بودند و به دلیل کمیِ وسعتِ طبقه دوم در این سمت، همه در کنار هم و متّصل به یکدیگر نشسته بودند و با توجه به اینکه روحانیِ هر کاروان جداگانه دعا می‌خواند، صداها درهم می‌پیچید و همه زائران به درستی دعا را نمی‌شنیدند و غلبه از آنِ کسی بود که صدای بلندتری داشت. دوم آنکه به دلیل طواف کردن اهل سنّت در طبقه بالا، برخی کاروانها مسیر طواف کنندگان را اشغال و عرصه را بر آنان تنگ کرده بودند. در حالی که سمت دیگر طبقه بالا یعنی روبروی مستجار کاملًا وسیع و خالی بود و اگر نیمی از کاروانها در آن قسمت استقرار یافته بودند نه مزاحم همدیگر بودند نه مانع طواف کنندگان، و همه کاروانیان هم به خوبی از دعا استفاده می‌کردند و این را خودِ بنده یک بار در برگزاری دعای کمیل در طبقه دوم تجربه کرده‌ام. گفتنی است که مقامات سعودی فقط با برگزاری چهار بار دعای کمیل (دو بار مدینه قبل و دو بار مدینه بعد) موافقت کرده‌اند و بیش از این چهار بار، اجازه برگزاری مراسم گسترده دعا به ایران نمی‌دهند. از این رو، در ایّام حج در مکه، دعای کمیل تنها در بعثه و برخی هتلهای دیگر و نیز در طبقه دوم مسجد الحرام خوانده می‌شود و مجالِ برگزاری گسترده آن در فضای وسیع روبروی مسعی تا نزدیک مکتبة مکة المکرّمة نیست. در موسم حج، دعای ندبه نیز در همه جمعه‌ها در محل بعثه، و در ایّام عمره در چند هتل دارای سالن بزرگ برگزار، و سی دی و نوار کاست و ویدیویی آن با قیمتی ارزان به زائران فروخته می‌شود. دوستانی که روز جمعه از مدینه به مکه مشرف شدند، یادآوری کردند که شب جمعه در مدینه بسیاری از شیعیان کشورهای خلیج و هند و پاکستان برای بهره وری از دعای کمیل ایرانیان در محدوده بین الحرمین جمع شده بودند و نمی‌دانستند که دو برنامه دعای حج ۲۵، ص: ۲۲۶ کمیل در دو هفته قبل برگزار شده است. به نظر می‌رسد اگر دعای کمیل بین الحرمین در نوبت اوّل در شب جمعه ۱۱/ ۱۰ برابر با ۱۹ ذی قعده برگزار نمی‌شد و به جای آن شب جمعه اول ذی حجه برگزار می‌گردید، شرکت کنندگان زیادتری از زائران ایرانی و غیر ایرانی داشت.

آثار ابن تیمیه در مسجد اجابت

شب جمعه برای نماز مغرب به مسجد اجابت رفتم که به دلیل نزدیکی با بعثه‌ها تعداد زیادی از روحانیان شیعه ایرانی نیز در آن نماز می‌خوانند. آنچه جالب توجه بود اینکه در این مسجد علاوه بر قرآن مجید، تعدادی کتاب هم بر مسجد وقف شده است، از جمله، دوره کامل مجموعهٔ فتاوی ابن تیمیه و آرائه در حدود چهل جلد وزیری ضخیم که در دوره ولیعهدی فهد به دستور او چاپ شده است.

جمعه ۳ ذی حجه

اشاره

۲۵/ ۱۰/ ۱۳۸۳

حضور روحانیون در مسجد الحرام برای پاسخگویی به حجاج

به منظور پاسخگویی به سؤالات شرعی و نیازهای حجاج بیت الله الحرام، طرح کشیکهای سه‌گانه در مکه مکرمه به اجرا درآمد. معاون امور روحانیون بعثه مقام معظم رهبری با اعلام این خبر بیان داشت: «روحانیون و معینهای کاروانها به صورت ۲۴ ساعته در پشت مقام ابراهیم، صفا و مروه مستقر می‌شوند تا به سؤالات شرعی زائران پاسخ دهند». وی با اشاره به اینکه زمان نیاز حجاج به روحانیون متفاوت است، افزود: بر همین اساس در هر یک از کشیکهای سه‌گانه‌بین یک تا چهار نفر از روحانیون محترم حضور دارند و پاسخگوی حجاج هستند. این طرح، علاوه بر فعالیتهای روحانیون، معینها و معینه‌های هر کاروان است و به هیچ وجه جایگزین فعالیتهای آنان نمی‌شود. هدف از طراحی این برنامه، آسان سازی دستیابی حجاج محترم به روحانیون در محلهای سه‌گانه‌اعلام شده که نقاط مبتلا به در مکه مکرمه است. گفتنی است این طرح که از روز پنجشنبه ۱۷/ ۱۰/ ۸۳ آغاز شده است، تا دوشنبه آینده ادامه خواهد داشت.

اطلاعیه معاونت حمل و نقل درون شهری مکه مکرمه

معاونت حمل و نقل درون شهری امروز با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرد: حجاج یک ساعت قبل و پس از پایان نماز حرکت کنند. با توجه به حضور روز افزون حجاج کشورهای مختلف در شهر مکه مکرمه و اعمال محدودیتهای ترافیکی از سوی پلیس و ازدحام بیش از حد جمعیت در ایستگاهها و مسیرهای منتهی به مسجد الحرام به منظور استفاده بهتر از سیستم حمل و نقل خواهشمند است، حجاج عزیز (به ویژه خواهران و سالمندان) یک ساعت قبل از اذان نمازهای پنجگانه به سمت حرم حرکت نمایند. همچنین حجاج هنگام بازگشت از حرم نیز برای جلوگیری از ازدحام، خستگی، اتلاف وقت و سهولت در تردد حتماً حداقل یک ساعت پس از پایان نماز جماعت به سمت ایستگاههای تعیین شده حرکت نمایند.

دیدار کاروان نیروهای مسلح با نماینده ولی فقیه

زائران اعزامی از نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، عصر امروز جمعه در بعثه در مکه مکرمه حضور یافتند و با نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی دیدار کردند. آقای ری شهری در این دیدار با استناد به یک حدیث قدسی گفت: پاکسازی از گناه و شفاف شدن آینه دل اولین هدیه خداوند به زائران بیت الله الحرام است. کسی که به زیارت بیت الله الحرام بیاید و انگیزه‌ای الهی

داشته باشد، در واقع به زیارت صاحب خانه آمده و وعده خداوندی است که او را از کرامات و عنایات خود بهره‌مند سازد. وی با بیان حدیثی از رسول مکرم اسلام صلی الله علیه و آله علامت نورانیت دل را دوری از لذایذمادی و عشق به مسائل معنوی خواند و گفت: «پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به مسلمانان توصیه کرده است تا حج را به جا آورند و از برکات آن، که رسیدن به لذائذ معنوی است، بهره‌مند شوند». حج ۲۵، ص: ۲۲۹ نماینده ولی فقیه با تجلیل از شهدای جنگ تحمیلی و ایثارگران نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران گفت: شهدای عزیزی که در دفاع از اسلام، اهل بیت علیهم السلام و انقلاب اسلامی به شهادت رسیدند، مسأله مرگ را حل کرده بودند؛ زیرا بر اساس آموزه‌های دینی، نورانیت دل سبب عدم هراس از مرگ و علاقه به آخرت می‌شود با نورانی شدن دل، ذکر خدا، نگاه به کعبه و سخن گفتن با خدا برای انسان شیرین می‌شود. زائران اعزامی از نیروهای مسلح، نورانیت حج را به داخل ارگانهای نظامی و انتظامی منتقل کنند تا با برخورداری از نورانیت دل و معنویت بتوانند در سپاه امام زمان (عج) خدمت کنند. نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در صورتی که برخوردار از معنویت و نورانیت باشند، هیچ نیرویی در برابر آنان یارای مقاومت نخواهد داشت. وی به مشکل آفرینی دشمنان ایران اسلامی در خصوص انرژی هسته‌ای اشاره کرد و گفت: ایران نیازی به سلاح اتمی ندارد و به لحاظ مبنایی با آن مخالف است و تجاوز و طمع به هیچ کشوری را در سر نمی‌پرورانند. برنده‌ترین سلاح مردم ایران که بالاتر از هر سلاحی است و با آن رژیم تا دندان مسلح ستم شاهی را سرنگون کرد، معنویت و توکل به قدرت لایزال الهی است. آقای ری شهری با تأکید بر ضرورت آمادگی رزمی و دفاعی نیروهای مسلح برای دفاع از کیان نظام جمهوری اسلامی گفت: مهمترین سلاح نیروهای مسلح ما سلاح معنوی است و این همان قدرتی است که دشمنان انقلاب و در رأس آن امریکا و رژیم صهیونیستی از آن محرومند و بهترین هدیه برای تقویت نیروهای مسلح از سرزمین وحی، سلاح نورانیت و معنویت است.

عدم کمبود دام قربانی

نشریه سعودی گازت در شماره امروز خود به نقل از دکتر فهد با غنیم، وزیر کشاورزی کشور اعلام کرد: با توجه به برنامه ریزیها در زمینه تأمین جهت قربانی با کمبود مواجه نیستیم و بازار به حج ۲۵، ص: ۲۳۰ روی کلیه وارد کنندگان دام باز است تا طبق مقررات و قوانین کشور، از هر مکانی که می‌خواهند دام وارد کنند. البته امسال از استرالیا دام وارد نکردیم؛ زیرا شش ماه قبل یک کشتی از استرالیا حامل گوسفندان آلوده به وبا بود که عربستان سعودی از ورود آن به بازارهای داخلی جلوگیری و دولت استرالیا نیز صدور گوسفند به بازار سعودی را ممنوع کرد. البته مذاکراتی با مسؤولین وزارت کشاورزی استرالیا در جریان است که به زودی به نتیجه خواهد رسید. علت گرانی دام محلی بالا بودن قیمت کود است که برای رشد علوفه به زارعان داده می‌شود. مذاکراتی در جریان است تا کود را به زارعین داخلی عربستان پایین‌تر از قیمت‌های جهانی بفروشند تا با تولید علوفه ارزان، قیمت دام داخلی کاهش یابد. وزیر کشاورزی با اشاره به موفقیت طرحهای وزارت کشاورزی عربستان گفت: در سال ۲۰۰۳ میلادی آمار خوشحال کننده‌ای داشته‌ایم و تولید گندم که یک کالای استراتژیکی است، به ۳ /۵ میلیون تن رسید و انواع سبزیجات ۳ /۲ میلیون تن تولید داشته است؛ در حالی که تولید میوه در عربستان بالغ بر ۱ /۳ میلیون تن بوده است.

طرح گروه‌بندی حجّاج برای رمی جمرات

نشریه سعودی گازت در شماره امروز خود نوشت: امیر نایف بن عبد العزیز وزیر کشور عربستان و رئیس کمیته عالی حج طرح گروه‌بندی حجاج برای رمی جمرات را تصویب کرد. این طرح که ظرفیت پل جمرات را به طور دقیق مد نظر قرار داده است، از این قرار است. - تعیین ۱۱ جاده برای رفتن حجاج از چادرها به پل جمرات. - رعایت اوقات تعیین شده برای رمی جمرات طبق توافقی

که با رؤسای بعثه‌های حج انجام یافته است؛ مثلا با مؤسسه حجاج شرق آسیا که تعداد حجاجش به ۳۵۰ هزار بالغ می‌شود، توافق شده است که قسمتی از حجاج این مؤسسه از ساعت دو بامداد تا ساعت پنج بامداد دهم ذی حجه و بقیه حجاج بعد از ساعت سه بعد از ظهر روز عید رمی جمره عقبه را انجام دهند. حج ۲۵، ص: ۲۳۱ بعثه حج عمان قبول کرده است تا تنها زائران مرد وابسته به آن بعثه، رمی جمرات نمایند. بعثه حج کویت و ترکیه پذیرفته است که حجاج ایشان عصر عید به رمی جمرات بپردازند و البته این توافق شامل پنجاه هزار حجاج ترکی نیز خواهد شد. حجاج ایران قبول کردند تا ۴۵ درصد زائرانش نیمه شب دهم ذی حجه و بقیه حجاج روز عید پس از ساعت یازده رمی جمره عقبه را انجام دهند. ده هزار زائر مالزیایی آماده شده‌اند تا رمی جمرات را به روز سیزدهم ذی حجه به تعویق اندازند و در آن روز به رمی جمرات بپردازند. گفتنی است که بالا و پایین پل جمرات ظرفیت ۱۶۰ هزار زائر در یک ساعت را دارا است. ایاد امین مدنی وزیر حج عربستان اظهار داشت: «بنابر رهنمودهای مقامات عالی کشور از روشهای خوب و وسائل علمی و فنی استفاده شده است که ضامن تحقّق امنیت حجاج می‌باشد. ما با بررسی جوانب منفی سالهای گذشته کوشیدیم از وقوع خسارات جانی جلوگیری نماییم». در امر گروه‌بندی و تطبیق آن مسؤولین ذی ربط چون: وزارت بهداری، وزارت حج، وزارت کشور، وزارت امور شهرها و روستاها، انستیتوی برای پژوهشهای حج و هیأت توسعه مکه مکرمه، مدینه منوره و مشاعر مقدسه با هماهنگی فعالیت دارند. حاتم بن حسن قاضی یکی از مسؤولان سعودی هدف از برنامه گروه‌بندی حجاج را برای رمی جمرات این نکته دانسته که «حجاج طبق مذاهب فقهی خود بتوانند با آرامش خاطر این وظیفه را انجام دهند». روزنامه المدینهٔ نیز در شماره روز چهارشنبه گذشته مشروح این طرح را با جزئیاتش منتشر کرده است؛ ولی باید منتظر بود و دید این طرح چقدر عملی و قابل اجراست. وزیر حج عربستان نیز در مصاحبه‌ای که روزنامه البلاد در شماره روز چهارشنبه گذشته آن را منتشر کرده، گفته است: «فتوای مفتی مصر دکتر علی جمعه را که گفته است: برای سهولت وظیفه حجّاج، رمی جمرات حتی در ساعت دوازده شب صحیح و جایز است، تأیید می‌کنیم».

اعلام ناگهانی تغییر اوّل ماه ذی حجه

شامگاه امروز جمعه، مقامات عربستان اعلام کردند که جمعه چهارم ذی حجه است نه سوم آن و بر اعلام رسمی تقویم امّ القری که چهارشنبه را اوّل ماه اعلام کرده بود و خود سعودیها هم تا روز جمعه آن را پذیرفته بودند، خط بطلان کشیدند. افزودن یک روز بر ماه، یا به عبارتی جلو کشیدنِ یکروزه ماه در پایان روز سومِ آن، موضوع عجیبی است که ظاهراً تاکنون در جهان اسلام سابقه نداشته است. «۱» روزنامه‌های عربستان، صبح شنبه بیانیه شورای عالی قضایی عربستان را در این زمینه منتشر کردند. و تیتر اوّل و عنوان اصلی آنها چنین بود: «وقوف به عرفات روز چهارشنبه، عید قربان روز پنج شنبه». در حالی که بر اساس تقویم امّ القری پنجشنبه روز عرفه، و جمعه عید قربان بود. از این رو، برخی روزنامه‌ها در حالی که پنجشنبه دیروز را دوم ذی حجه- که طبعاً جمعه سوم و شنبه چهارم می‌شود- اعلام کرده بودند روز شنبه را در صفحه اول خود پنجم ذی حجه نوشتند؛ مانند عکاظ. برخی هم روز شنبه را «چهارم ذی حجه بر اساس تقویم امّ القری» نوشتند؛ مانند روزنامه المدینهٔ؛ برخی هم در تمام صفحات خود هر دو تاریخ را نوشتند، مانند الریاض؛ یعنی نوشت: شنبه چهارم ذی حجه (و براساس رؤیت: پنجم ذی حجّه)». شورای عالی قضایی عربستان اعلام کرد چون روز چهارشنبه بر اساس تقویم امّ القری اوّل ذی حجه بود و از سوی دیگر غروب دوشنبه کسی مدّعی رؤیت نشده بود- هرچند غروب سه شنبه ماه بلند بود؛ ولی چون صِرف بلندی ماه نشانه شب دوم نیست- این شورا چهارشنبه را اول ماه اعلام کرد؛ ولی چون عصر جمعه در سیح، شرقِ منطقه رین عده‌ای مدّعی رؤیت هلال پس از مغرب دوشنبه شدند «۲» و دو نفر از آنان نزد قاضی رین شهادت دادند، بنابراین روز سه شنبه اول ماه ذی حجه، و روز حج ۲۵، ص: ۲۳۳ چهارشنبه آینده روز عرفه و روز پنجشنبه عید قربان خواهد بود. متن بیانیه شورای عالی قضایی عربستان بر اساس آنچه در شماره روز شنبه روزنامه المدینهٔ آمده

چنین است: الحمد للّه وحده والصلاهٔ والسلام علی نبیّنا محمّد وعلی آله وصحبه. وبعد؛ فإنّ مجلس القضاء الأعلی قد أصدر بیاناً بأنّ یوم الأربعاء الموافق ۱/ ۱۲ هو أوّل شهر ذی الحجّهٔ رغم أنّ الناس رأوا القمر مساء یوم الثلاثاء ۳۰ ذی القعدهٔ حسب تقویم أُمّ القری فی عامّهٔ المدن ورأوه عالیاً ولأنّ مجرّد ذلک لا یکفی لاعتبار الشهر داخلًا یوم الثلاثاء ولأنّه لم یتقدّم أحد برؤیهٔ الهلال مساء الإثنین التاسع والعشرین من ذی القعدهٔ فقد اعتمد المجلس إکمال العدّهٔ لحدیث «فإن غمّ علیکم فأکملوا العدّهٔ» ونظراً لأنّه تقدّم فی مساء یوم الجمعهٔ الموافق ۳ ذی الحجّهٔ حسب تقویم أُمّ القری عدّهٔ شهود برؤیهٔ الهلال لیلهٔ الثلاثاء وهم من السیح شرق محافظهٔ الرین وتبلغت محکمهٔ الرین بذلک فطلبهم فضیلهٔ قاضی الرین وحضر منهم اثنان شهدا برؤیتهما هلال ذی الحجهٔ بعد مغرب یوم الإثنین التاسع والعشرین من شهر ذی القعدهٔ ومکث کلّ واحد منهما یراه بعد أن صلّیا فریضهٔ المغرب وفی لیلهٔ الأربعاء ذکر کلّ واحد منهما أنّه رآه عالیاً وبقی یری إلی صلاهٔ العشاء وجرت تزکیتهما وذکر فضیلهٔ قاضی الرین أنّهما معروفان لدیه بالعدالهٔ والثقهٔ والثبات ومعهما شاب رآه معهما لکن لم یحضر إلی المحکمهٔ لبعدها وبناء علی ذلک ولأنّه إذا ثبتت الرؤیهٔ المعتبرهٔ للعبادهٔ وقد ثبتت ... لذا فإنّ مجلس القضاء الأعلی فی المملکهٔ العربیهٔ السعودیهٔ یقرّر أنّه ثبت دخول ذی الحجهٔ هذا العام ۱۴۲۵ یوم الثلاثاء الموافق ۱۱ ینایر عام ۲۰۰۵ م والوقوف بعرفهٔ یوم الأربعاء الموافق ۱۹ ینایر ۲۰۰۵ م وعید الأضحی المبارک یوم الخمیس الموافق ۲۰ ینایر ۲۰۰۵ م. و مجلس القضاء إذ یعلن ذلک لعموم المسلمین یسأل الله جلّ وعلا أن یوفق حجاج بیت الله الحرام لأداء حجّهم وأن یتفضّل علیهم بالقبول وأن یعزّ الإسلام والمسلمین وأن یصلح حال المسلمین ویجمع کلمتهم علی الحقّ وأن یؤلف بینهم وأن یدفع عنهم کلّ شرّ وبلاء وفتنهٔ إنّه مجیب الدعاء وصلّی الله علی نبیّنا محمّد وعلی آله وصحبه وسلّم. ناصر بن إبراهیم الحبیب عضو، غیهب بن محمد الغیهب عضو، حج ۲۵، ص: ۲۳۴ محمد بن الامیر عضو، محمد البدر عضو، صالح بن محمد اللحیدان رئیس مجلس القضاء. این تغییر ناگهانی یا جلوکشیدن یک روز موجب تغییر برنامه‌ها و بروز برخی مشکلات گردید «۱» و شایعاتی نیز بر سر زبانها افتاد که ممکن است ادعای رؤیت شهود هنگام غروب دوشنبه بی اساس و تنها بهانه‌ای برای این تغییر باشد. به هر حال، برای اینکه رشته بحث نگسلد بحث مبسوط در خصوص ثبوت هلال ذی حجه در مکه و چگونگیهای آن را به پیوستهای این کتاب وامی گذارم. کسانی که خواهان آگاهیهای گسترده در این زمینه‌اند به آنجا مراجعه کنند. حج ۲۵، ص: ۲۳۵

شنبه ۵ ذی حجّه «۱»

اشاره

۱۳۸۳ /۱۰ /۲۶

برگزاری همایش قدس در بعثه مکّه

صدها تن از زائران بیت الله الحرام از کشورهای مختلف اسلامی امروز با شرکت همایش قدس که در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه برگزار شد، بر ضرورت حمایت از انتفاضه ملت فلسطین و افشای توطئه‌های رژیم صهیونیستی تأکید کردند. در این همایش که جمعی از علما و اندیشمندان جهان اسلام از جمله شیخ نعیم قاسم قائم مقام حزب الله لبنان حضور داشتند، آقای ری شهری مشکل فلسطین را مهمترین مشکل جهان اسلام خواند و گفت: «آنچه امروز در عراق و افغانستان می گذرد و فشارهایی که علیه ایران اسلامی وارد می‌شود بی ارتباط با مشکل فلسطین نیست». سرپرست حجاج ایرانی شکست نقشه رژیم صهیونیستی برای گسترش سلطه این رژیم از نیل تا فرات را ناشی از بیداری جهان اسلام به ویژه نسل جوان، موفقیت حزب‌الله در عقب راندن رژیم صهیونیستی و تداوم انتفاضه فلسطین دانست و گفت: «موج بیداری حج ۲۵، ص: ۲۳۶ اسلامی که به برکت انقلاب اسلامی تحقق

یافت، به استکبار تفهیم کرد که تأسیس یک حکومت جعلی از نیل تا فرات غیر ممکن است و منافع سیاسی و اقتصادی برای چنین رژیم بی ریشه‌ای قابل تامین نیست». ایشان به اهداف آمریکا از اجرای طرح خاورمیانه بزرگ اشاره کرد و گفت: طرح اسرائیل بزرگ در صدد بود از راه نظامی به اهداف خود برسد؛ در حالی که در طرح خاورمیانه بزرگ استحاله فرهنگی و کنترل شریانهای سیاسی اقتصادی جوامع اسلامی به عنوان هدف تعیین شده است. آقای ری شهری گفت: بر اساس طرح خاورمیانه بزرگ استکبار جهانی فشار بر ایران را دنبال می کند و در صدد شکست انقلاب اسلامی به عنوان نقطه اصلی بیداری اسلامی در جهان امروز است. نماینده ولی فقیه به گسترش روز افزون اسلام ناب بین جوانان اشاره کرد و گفت: موج اسلام خواهی جوانان که از ایران اسلامی سرچشمه می گیرد، موجب هراس استکبار جهانی شده و در نتیجه استحاله فرهنگی جوانان را در برنامه‌های خود گنجانده‌اند. طراحان خاور میانه بزرگ به بهانه اصلاحات سیاسی درصددند با ترویج فساد اخلاقی در جوامع اسلامی، جوانان را به تباهی بکشانند و آنها را زمین گیر کنند. وی تأکید کرد که جهانیان نمونه عینی آزادی خواهی و اصلاح‌طلبی از نوع آمریکایی آن را در عراق و زندان ابوغریب تجربه کردند و جهانیان با اصلاحات و دمکراسی مورد نظر آمریکا آشنا شدند. وی افزود: «تمامی محورهای اتحاد جامعه اسلامی از جمله کنگره عظیم حج از نظر طراحان خاورمیانه بزرگ خطرناک است و آنها برای عدم تحقق وحدت جهان اسلام برنامه ریزی کرده‌اند». آقای ری شهری اولین وظیفه امت اسلامی به ویژه متفکران و اندیشمندان جهان اسلام را افشای اهداف طرح خاور میانه بزرگ دانست و گفت: «اندیشمندان و متفکران جهان اسلام باید طرحی جامع را برای مقابله با طرح خائنانه خاور میانه بزرگ تهیه کنند». پیش از سخنان آقای ری شهری در همایش قدس، حجهٔ الاسلام والمسلمین تسخیری حج ۲۵، ص: ۲۳۷ طی سخنانی با محکوم کردن سازش با رژیم صهیونیستی، تداوم انتفاضه را تنها راه صحیح مقابله با اشغالگران صهیونیست دانست. وی گفت: «بر هر مسلمانی واجب است در برابر جنایات رژیم صهیونیستی آرام نباشد و از مردم فلسطین حمایت کند».

دیدار اعضای بعثه مجلس اعلای عراق با نماینده ولیّ فقیه

اعضای بعثه مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق امروز شنبه با حضور در بعثه مقام معظم رهبری با سرپرست حجاج ایرانی دیدار کردند. در این دیدار آقای ری شهری با تجلیل از شهید آیهٔ الله حکیم، به عنوان شهید راه اسلام اهل بیت علیهم السلام ابراز امیدواری کرد که به برکت خون شهدای گرانقدر و با تقویت مرجعیت دینی در عراق، آینده این کشور به سود اسلام و مسلمانان رقم بخورد. نماینده ولی فقیه افزود: «اخلاص رهبران دینی و مردم در عراق و تداوم راه شهیدان بی‌پاسخ نمی‌ماند و به یاری ارواح طیبه ائمه معصوم علیهم السلام، دور نیست روزی که خروج اشغالگران از عراق و حاکم شدن مردم این کشور بر سرنوشت خویش را جشن خواهیم گرفت». آقای ری شهری با اشاره به تلاش دشمنان مکتب اهل بیت علیهم السلام برای تضعیف موقعیت مسلمانان در عراق گفت: دشمنان اسلام با نهایت بی رحمی تلاش می کنند مانع از روی آوردن اکثریت مردم عراق به اسلام اهل بیت علیهم السلام شوند و برخی کشورهای منطقه نیز تمایلی به قدرت پیدا کردن واقعی مردم عراق ندارد و در چنین شرایطی علمای اسلام وظیفه دارند امور عراق را به سود امت اسلام به پیش ببرند. وی پیروی از رهنمودهای آیهٔ الله سیستانی و برپایی انتخاباتی واقعی در عراق را بسیار ضروری خواند و گفت: در صورتی که انتخاباتی سالم برگزار شود، نتیجه آن به سود مردم خواهد بود. خوف آن وجود دارد که مخالفان مردم عراق کاری کنند که آرای مردم درست حج ۲۵، ص: ۲۳۸ منعکس نشود و در چنین شرایطی مردم عراق باید هوشیاری کامل خود را حفظ کنند. نماینده ولی فقیه به سیاستهای اصولی جمهوری اسلامی ایران در حمایت از مردم عراق اشاره کرد و گفت: «اتهاماتی که به ایران اسلامی وارد می‌شود ناشی از سوء نیت مخالفان و دشمنان دو ملت ایران و عراق است». ایشان در پایان، تمامی رهبران دینی و روحانی عراقی را به همفکری و همکاری برای پیشبرد اسلام اهل بیت علیهم السلام فرا خواند و گفت: «روند شرایط کنونی در عراق به سود مردم است و به فضل الهی مردم عراق این بحرانها را با موفقیت پشت سر

خواهند گذاشت». در ابتدای این دیدار حجهٔ الاسلام سید محمد حیدری رئیس بعثه مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق طی سخنانی با تشکر از بعثه مقام معظم رهبری و دولت جمهوری اسلامی ایران به دلیل توجه خاص به مردم عراق و حمایت از مردم این کشور گفت: با وجود توطئه‌های کنونی در عراق، مناسبات دو کشور مستحکم و استراتژیک است. اشغالگران با حمایت بعثیها و عوامل سلفی تلاش می‌کنند بین جمهوری اسلامی ایران و شیعیان عراق ایجاد فاصله کنند و برخی از مسؤولان عراق هم بر همین اساس، ایران را به عنوان دشمن معرفی می‌کنند.

دیدار با دکتر شیخ صالح الحصیّن رئیس شؤون حرمین شریفین

دکتر صالح الحصیّن عالمی هفتاد ساله، ریز اندام، فهیم، نویسنده، معتدل و مؤدب و مهربان است. انتخاب وی در سه سال قبل برای تصدّی کلیدیترین پُست مدیریت فرهنگی و دینی مسجدالحرام و مسجد النبی صلی الله علیه و آله یک اقدام مهم دولت سعودی بود تا زمام امور فرهنگی این دو مرکز مهم را تا حدّی از پنجه و تصرف طیف سلفیهای متعصّب و خشک درآورد. آل سعود بدین وسیله توانست در رقابت با آل شیخ یک سنگر از سنگرهای آنان را تصرّف کند. دیدارهای متقابل نماینده محترم ولیّ فقیه در حج با رئیس شؤون حرمین آغازگر ارتباط و تعامل مثبت دینی بین ایران و عربستان محسوب شد که برکاتی را به دنبال داشت. حج ۲۵، ص: ۲۳۹ البته این بستر توان بهره برداریهای بسیار بیشتری را دارد که بعثه و سفارت می‌توانند برای آن برنامه‌ریزی کنند. امروز شنبه طبق قرار قبلی هیأت ایرانی مرکب از: نایب رئیس مجلس خبرگان و آیهٔ الله مسعودی تولیت آستان حضرت معصومه علیها السلام به همراهی آخوند عبدالرزاق رهبر (از علمای اهل سنّت ایران) در محل ساختمان ریاست شؤون حرمین حاضر و با دکتر صالح الحصیّن دیدار کردند. این دیدار و گفتگو که در فضایی صمیمانه و دوستانه انجام گرفت، حدود یک ساعت به طول انجامید. در این دیدار آیهٔ الله امینی نایب رئیس مجلس خبرگان راجع به ضرورت یافتن راه حلّی برای کاهش ازدحام و فشار و جلوگیری از کشتار جمرات سخن گفتند و به تبادل نظر پرداختند و از اقدامات انجام شده تشکر کردند. آیهٔ الله امینی افزود: امت اسلام اکنون بیش از هر زمانی نیازمند وحدت است. البته وحدت دینی بین شیعیان و اهل سنت در ایران سابقه دیرینه دارد. در آغاز انقلاب اسلامی ما دو نفر به نمایندگی از امام خمینی رحمه الله مأموریت یافتیم که برای رسیدگی به مشکلات اهل سنّت گلستان به منطقه برویم. در همان سفر مدّت یک هفته مهمان همین آخوند عبدالرزاق بودیم و همکاری تنگاتنگ و صمیمانه داشتیم. لذا انتظار ما آن است که توصیه بفرمایید ائمه جمعه حرم و دیگر مساجد اصل وحدت و احترام به عقاید شیعه را رعایت کنند و در خطبه‌ها اهانت نکنند. شما می‌دانید که ما علمای شیعه زحمت زیادی کشیدیم تا مردم شیعه را راضی به شرکت در نماز جمعه‌ها و اقتدا به ائمه این مساجد کردیم. می‌دانید در یک نماز جمعه مسجد الحرام بیش از پنجاه هزار شیعه ایرانی حضور دارند، و یک سخنرانی تند ضد شیعی امام جمعه موجب طرد این جمعیت انبوه می‌شود. دکتر صالح گفت: «این دستور العمل را صادر کرده‌ایم و ائمه آن را رعایت می‌کنند و بعید می‌دانم که اخیراً سخنی گفته باشند». حج ۲۵، ص: ۲۴۰ آخوند رهبر گفت: «امام جمعه در هفته گذشته سخنرانی تندی ایراد و اهانت کرده است». دکتر صالح گفت: من از این مسأله ناراحتم و آن را پیگیری خواهم کرد. گرچه ما مرتب تلاش می‌کنیم، اما ائمه مسجد الحرام خیلی گوش نمی‌کنند و متأسفانه گاهی تندیهای فکری خویش را اعمال می‌کنند و از دست آنها ناراحتیم. در پایان، آیهٔ الله امینی ایشان را به ایران دعوت کرد و وی هم اظهار علاقه نمود. گفتنی است که استمرار ارتباط علما و مسؤولین شیعه با اینگونه شخصیتهای برجسته پرنفوذ و معتدل که آمادگی کامل برای همکاری و تعامل مثبت دارند، از ضروری‌ترین اقداماتی است که بعثه و سفارت هم در موسم حج و هم طول عمره می‌توانند برای آن برنامه ریزی کنند و چهره‌های متناسب را برای دیدار با ایشان انتخاب و محورهای گفتگو را برای هر نشست مشخص نمایند. اختلاف جدّی دیدگاهی بین رئیس شؤون و ائمه جمعه مسجد الحرام کاملًا مشهود است و دکتر صالح از تندیهای ائمه جمعه اظهار ناراحتی کرد. وی شخصیت و نقش مرحوم دکتر علوی مالکی

را ستوده و وی را عالمی خدوم شمرده است؛ در حالی که طیف مخالف به شدت از مالکی خشمگین است. روشن است که برای ملاقات با عالمان و مسؤولان دینی عربستان انتخاب چهره‌های وزین لازم است. دکتر صالح پس از ملاقات به آخوند رهبر گفته بود: «این گونه شخصیتهای علمی وزین برای ملاقات بیایند، خوب است».

دیدار هیأت پزشکی حج با نماینده ولیّ فقیه

اعضای هیأت پزشکی حج جمهوری اسلامی ایران در مکه مکرمه عصر امروز شنبه در بعثه مقام معظم رهبری با نماینده ولی فقیه و سرپرست زائران ایرانی خانه خدا دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار دکتر ضیایی رئیس هیأت پزشکی حج ایران از اقدامات انجام شده برای خدمات پزشکی، درمانی و بیمارستانی به زائران گزارش داد. وی اعلام کرد که در طول حج ۲۵، ص: ۲۴۱ دوازده روز فعالیت بیمارستان هیأت پزشکی حج ایران ۴۳۰۰ تن از زائران بیمار مورد معاینه پزشکی قرار گرفته‌اند که از این تعداد ۷۱ نفر در بخشهای مختلف و ۳۴ نفر در بخش سی سی یو بستری شده‌اند. بر اساس این گزارش، هیأت پزشکی حج ایران همچنین ۳۱ نفر از حجاج ایرانی را برای استفاده از امکانات درمانی دولت عربستان به بیمارستانهای شهر مکه معرفی کرده است. خدمات دندانپزشکی به ۲۰۰ تن از زائران و رادیولوژی از ۳۲۸ زائر بیمار و نیز پذیرش بیماران با استفاده از برنامه‌های رایانه‌ای از دیگر خدماتی است که به گفته دکتر ضیایی تاکنون از سوی هیأت پزشکی حج جمهوری اسلامی ایران انجام شده است. از دیگر اقدامات مهم این هیأت، تشکیل یک درمانگاه ویژه برای وقوف اضطراری زائران بیمار است. این دسته از زائران در یک کاروان گردهم خواهند آمد تا تحت نظارت روحانی کاروان مناسک حج را به صورت وقوف اضطراری ادا کنند. در این دیدار آقای ری شهری طی سخنانی تلاش اعضای هیأت پزشکی حج جمهوری اسلامی ایران را در خدمت به زائران بیت الله الحرام دشوار و در عین حال توام با اجر الهی عنوان کرد و گفت که پزشک مظهر اسامی حضرت حق یعنی «شافی و طبیب» است که اگر کار خود را با انگیزه صحیح انجام دهد، پاداش بزرگ و مهمی را از خداوند متعال دریافت خواهد کرد و اگر این خدمت برای میهمانان حضرت حق باشد، ثواب و پاداش او مضاعف خواهد شد. ایشان همچنین ابراز امیدواری کرد که کارگزاران حج بتوانند با خدمات خود رضای خداوند متعال و زائران بیت الله الحرام را تأمین کنند و از نورانیت حج بهره کافی را ببرند.

سخنان مدیر بیمارستان هلال احمر مکه

اسماعیل صباغی مدیر بیمارستان هلال احمر مکه مکرمه گفت: «بیمارستان هلال احمر از لحاظ امکانات و تجهیزات پزشکی، امکانات قابل قبولی دارد». بیمارستان هلال احمر مکه مکرمه از تاریخ ۱۱/ ۱۰/ ۸۳ راه اندازی شد و از ۱۳/ ۱۰/ ۸۳ حج ۲۵، ص: ۲۴۲ آمادگی پذیرش بیماران را پیدا کرد. وی یکی از مهمترین اقدامات این بیمارستان را رایانه‌ای کردن سیستم پذیرش بیمارستان دانست و تأکید کرد: از مجموع کادر پزشکی مستقر در این مرکز بهداشتی شش متخصص زن در درمانگاه عمومی خواهران مشغول فعالیت هستند که از این تعداد یک نفر متخصص زنان و زایمان و پنج نفر نیز پزشک داخلی می‌باشند. در درمانگاه برادران، نه متخصص داخلی و شش متخصص قلب داریم و در هر کدام از بخشهای دندانپزشکی، چشم پزشکی، گوش و حلق و بینی، روانپزشکی، فوق تخصص جراحی، ارولوژی و ارتوپدی یک پزشک متخصص حضور فعال دارد. وی نحوه فعالیت و ساعات کار درمانگاه عمومی را صبحها از هشت تا دوازده و بعد از ظهرها از شانزده تا بیست اعلام کرد. مدیر بیمارستان هلال احمر مکه با بیان اینکه ارتباط خوبی با بیمارستانهای عربستان داریم، گفت: برای اعزام بیماران بدحال (که نیاز به جراحی دارند) به بیمارستانهای عربستان، تمهیدات لازم را در نظر گرفته‌ایم و پنج رابط پزشک عرب زبان نیز برای سهولت کار بیماران اعزامی به این بیمارستانها در این مرکز مشغول فعالیت هستند. بیماران بخشهای دندانپزشکی و قلب، بیشترین تعداد و بخشهای چشم پزشکی و روانپزشکی

کمترین تعداد مراجعه کننده را داشته‌اند. در این مرکز بهداشتی سه نفر در قسمت آزمایشگاه، سه نفر در رادیولوژی و سونوگرافی و اتوکاردیوگرافی، ده نفر در بخش دارویی و چهار نفر در قسمت پذیرش و مدارک پزشکی مشغول فعالیت هستند. وی ۴۳ پرستار و ۵ مددکار و ۲۵ خدمه را از دیگر پرسنل این بیمارستان شمرد که به همراه دیگر اعضای این مرکز در جهت خدمت رسانی به زائران بیت الله الحرام فعالیت می‌کنند. صباغی خاطر نشان کرد: «ساختمان فعلی هلال احمر به تازگی برای استقرار هیأت حج ۲۵، ص: ۲۴۳ پزشکی حج در نظر گرفته شده است». وی، با بیان اینکه در این مرکز سه بخش برای بستری کردن بیماران در نظر گرفته شده است، گفت: «برای انتقال بیماران ۹ آمبولانس در اختیار بیمارستان قرار دارد تا در اسرع وقت برای انتقال بیماران به بیمارستان هلال احمر یا دیگر مراکز بهداشتی عربستان اقدام کنند». مدیر بیمارستان هلال احمر مکه مکرمه سرماخوردگی را رایجترین بیماری زائران ایرانی و سایر حجاج دانست و گفت: رعایت مسائل بهداشی و بخصوص استفاده از ماسکها برای کاهش میزان ابتلای زائران به این بیماری بسیار مؤثر است. موارد محدودی بیمار تصادفی و سکته مغزی داشتیم که شش نفرشان را در بیمارستان سعودی و یازده نفر را در این بیمارستان بستری کردیم. متأسفانه یکی از زائران به علت کهولت سن در مسجد الحرام دارفانی را وداع گفت. امید است با توجه به حضور پزشکان حاذق و کادر مجرب و وجود امکانات مناسب دارویی و بهداشتی، زائران بیت الله الحرام در صورت بیماری، در اسرع وقت تحت معالجه قرار گیرند و مشکلاتشان مرتفع شود.

سخنان مسؤول طرح قربانی

قربانی، مهمترین عمل پیش از حلق و خروج از احرام و حاجی شدن است و به طور طبیعی اضطرابهای خاص خود را دارد. اجرای طرح قربانی از سال ۷۹ به زائران ایرانی کمک کرده تا این مرحله را با مشکل کمتر و سرعت بیشتری پشت سر بگذارند. عبدالعظیم رضانیا از سال ۷۹ مسؤول اجرای این طرح است. او درباره این طرح می‌گوید: حجاج پیش از سال ۷۹ می‌دانند که زوار در یک محیط غیربهداشتی اقدام به ذبح گوسفند می‌کردند و بعد دولت عربستان، بیشتر لاشه‌ها را یا می‌سوزاند یا دفن می‌کرد. درخواستهای مکرر جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها و همچنین درخواست وزارت حج کشور میزبان موجب شد دولت عربستان ابتدا کشتارگاههای سنتی را به نیم صنعتی و سپس به کشتارگاههای بزرگ و مکانیزه تغییر دهد و شرایط حج ۲۵، ص: ۲۴۴ را برای بسته بندی گوشتهای قربانی و ارسال آن برای مستمندان دنیا فراهم آورد. پس از واگذاری اختیار کشتارگاهها به بانک توسعه اسلامی و در اختیارگیری حدود ۴۵ درصد از فضای این کشتارگاهها که به دلیل ارتباط نزدیک این بانک با سازمان حج و زیارت صورت گرفت، امکان ارسال گوشت قربانی زائران ایرانی برای مستمندان عربستان و مسلمانان ۲۸ کشور دنیا ایجاد شد. رضانیا همکاری زائران ایرانی با طرح قربانی را قابل توجه خواند و گفت: در سال اول (۱۳۷۹) حدود ۵/ ۸۰ درصد زائران (۷۰ هزار و ۳۲ نفر) از این طرح استقبال کردند که این میزان در حج سال قبل به ۲۵/ ۹۹ درصد (۹۳ هزار و ۸۵۷ نفر) رسید. هرساله یادداشت تفاهمی با بانک توسعه اسلامی امضا می‌شود که تعهداتی را برای سازمان حج و بانک به همراه دارد. از جمله تعهدات بانک این است که مسائل شرعی مربوط به گوسفتند قربانی به هنگام خرید آن از کشور مبدأ لحاظ شود. همچنین ۹۵ ذابح حرفه‌ای را پس از امتحان ویژه و در نظر داشتن مسائل اعتقادی آنها، انتخاب کرده‌ایم که کار ذبح برای حدود ۹۶ هزار زائر ایرانی، بر عهده این عده است. البته در این کاروان پنج روحانی هم حضور دارند که پاسخگوی مسائل شرعی مستحدثه ذبح هستند. مدیران کاروانها یا معاونین آنها، روحانیون کاروانها، معینها و به ازای هر پنجاه زائر هر کاروان یک فرد منتخب به اضافه یک خدمه در هر کاروان با دریافت کارت مخصوص، حق ورود به سالن کشتارگاه را پیدا می‌کنند. مدیران پس از کسب نیابت از سوی زائران، به ذابحان وکالت می‌دهند تا قربانی کاوران آنها را انجام دهند و این وکالت حتماً باید صورت پذیرد تا مشکل شرعی پیدا نکند. رضانیا سپس به توزیع کوپنهای یک، دو و پنج رأس گوسفند اشاره کرد و افزود: این طرح برای کم کردن حجم کوپن‌هایی است که مدیران

حمل می‌کننـد. مدیران کاروانها یا معاونین آنهابایستی با در دست داشـتن کارت شـناسایی و اصل یا فتوکپی فیش یا حواله پرداختی در ایران برای دریافت کوپنها به مناطق نه گانه مکه مراجعه کننـد. حج ۲۵، ص: ۲۴۵ وی مبلغ دریافت شـده از زائران ایرانی را ۱۰۵ هزار و ۹۷۵ تومان اعلام کرد و افزود: ۹۲ هزار و ۷۳ زائر این مبلغ را در ایران واریز کردنـد (که این اتفاق برای اولین بار رخ داد) و اگر زائری موفق به واریز این مبلغ نشـده و یـا زائران ایرانی خـارج از کشور که خـارج از سیسـتم مـا هسـتند و مایل به دریافت کوپن باشـند، می‌توانند فردا از ساعت شانزده تا بیست به سـتاد منطقه ۷ واقع در هتـل سـمر مراجعه و با پرداخت ۴۵۰ ریال سعودی یا ۱۲۰ دلار به اضافه سه ریال سـعودی به دریافت کوپن اقدام کنند. مسؤول اجرای طرح قربانی اصلی‌ترین مشکل را ازدحام کشتارگاههای ایران در ساعات بعـد ازظهر روز عیـد سـعید قربان اعلام کرد و افزود: اگر مدیران محترم کاروانها، خانمها و زائران سالمند و معذور مرد را شـبانه برای رمی جمرات برده و سـاعت هفت صبح روز عیـد، فهرست قربـانی آنهـا را برای مـا آمـاده کننـد بخش اعظمی از ترافیک بعد از ظهر عید برطرف می‌شود. اگر روحانیون محترم کاروانها و مدیران کاروان با ترغیب این عده، رمی شـبانه انجام دهند سـالن کشـتارگاه در ساعـات صبح خلوت‌تر از بعـدازظهر نخواهـد بود واین امر نه تنهـا به کاروانها کمک می‌کنـد، بلکه از ازدحام زائران کشورهـای دیگر در کنـار سـالن کشـتارگاه ایران و فشارهایی که به بانک توسعه اسـلامی برای واگـذاری ۴۵ درصد فضای کشـتارگاهها به ایران وارد می‌شود، خواهد کاست. با تمام تلاشـی که برای ذبح قربانی زائران ایرانی انجام می‌شود، بخشی از قربانی به فردای عید سعید قربان موکول می‌شود؛ از جمله کاروانهایی که از ساعت شانزده به بعد راهی قربانگاه می‌شوند. در سال ۷۹ صبح روز عید ۲۳ درصد (۱۵ هزار و ۹۴۹ رأس)، بعـد از ظهر عید ۳۲ درصد (۲۲ هزار و ۷۸۲ رأس) و صـبح فردای عید ۴۵ درصد (۳۱ هزار و ۳۰۱ رأس) قربانی داشتیم و سال قبل نیز صـبح روز عید ۰۹/ ۲۰ درصد (۱۹ هزار رأس)، بعد از ظهر روز عید ۴۵ درصد (۴۳ هزار رأس) و صبح فردای عید ۶۸/ ۳۲ درصد (۳۱ هزار و ۸۵۷ رأس) قربانی انجام دادیم. البته برای آنکه زائران برای حلق و تقصـیر مشـکلی نداشـته باشـند با هدف به هم زدن ترتیب اعمال در منا، از طریق بعثه مقام معظم رهبری از مراجع عظام تقلید اسـتفتا شد که آن بزرگواران نظراتشان را نوشـتند و در اختیار کلیه مـدیران و روحانیون و رؤیت زائران قرار دادنـد تا از این رهگذر چنانچه عده‌ای تـا غروب روز دهم موفق به انجـام حـج ۲۵، ص: ۲۴۶ قربانی نشـده باشـند، بتواننـد از احرام خارج شونـد. در این مورد عین پاسـخ حضـرت آیـهٔ الله خامنه‌ای مقام معظم رهبری به این شـرح است: «با فرض ضـرورت می‌تواننـد قربانی را تاخیر بیندازنـد، و همان روز عیـد، حلق یـا تقصـیر نماینـد و از احرام خـارج شونـد، ولی اعمـال مکه را قبل از قربانی به جا نیاورنـد». ذابحین ما با لباسـهای سبز و نیروهای سـتاد ما همگی سـفید پوش هسـتند و نوار زرد بر بازو دارنـد. اگر مدیران کاروانها به مشـکلی برخوردند یا احساس کردند گوسـفندی شـرایط قربانی ندارد، به طور مستقیم با عوامل غیر ایرانی وارد صحبت نشوند و مراتب را با نیروهای ستادی و سفید پوش ایرانی در میان بگذارنـد. مسؤول ایرانی سالن کشـتارگاه موظف است که بنا بر درخواست روحانیون و مـدیران یا نماینـدگان زائران گوسـفندهایی را که فاقد شـرایط قربانی است، بررسـی و در صورت تأیید با زدن اسپری به بدن آنها از گردونه عملیات خارج کنند. امسال هم مثل سالهای قبل حدود چهل هزار لاشه گوسـفند قربانی زائران ایرانی برای مصرف محرومان تحت پوشش کمیته امداد به کشور لبنـان ارسال خواهـد شـد. رضانیا از تمام مـدیران کاروانها خواست تا با هماهنگی کامل با روحانیون محترم کاروانها و توجیه زائران سالمنـد و معـذورمرد و همین طور بـانوان زائر و رمی شـبانه، شـرایطی را فراهم آورنـد که بخش زیادی از عملیات قربانی بین ساعت هفت تا دوازده روز عیـد قربان انجام شود. وی در پایان گفت: اگر عملیات قربانی به صبح روز بعد موکول شد، اصـلا نباید موجب اضـطراب و نگرانی زائران گردد؛ زیرا تـا ظهر روز یـازدهم عملیـات قربانی کاملا به اتمام خواهـد رسـید. امیـدواریم در حج امسال نیز همچون گذشته شاهد همکاری ستودنی روحانیون و مدیران محترم کاروانها و نمایندگان زائران باشیم.

گزارشی از کنگره «رابطهٔ العالم الإسلامی»

«رابطة العالم الإسلامی» قویترین سازمان تبلیغی اسلامی بین المللی است که در بیش از یکصد کشور جهان حضور فعال دارد. صدها مسجد بزرگ در کشورهای مختلف تحت حج ۲۵، ص: ۲۴۷ مدیریت بخش اداره امور مساجد این رابطه اداره می‌شود، صدها کرسی اسلام‌شناسی در دانشگاههای جهان با اساتید اعزامی و برنامه‌های ارسالی این رابطه فعالیت می‌کند و نشریات و کتب فراوانی به وسیله این مؤسسه چاپ و در سطح جهان توزیع می‌شود. کنگره‌های فراوانی به همت این سازمان در عربستان و دیگر کشورها سالانه برگزار می‌شود که یکی از مهمترین آنها «مؤتمر مکة المکرّمة» است. امسال پنجمین سال برگزاری این کنگره در مکه است که با عنوان «الحوار الحضاری والثقافی، أهدافه و مجالاته» در محل رابطة العالم الإسلامی در مکه مکرمه امروز برگزار شد و فردا و پس فردا نیز برگزار می‌شود و شخصیتهای متعددی از عربستان و دیگر کشورها برای سخنرانی در آن دعوت شده‌اند؛ از جمله دکتر عصام البشیر وزیر شؤون دینی سودان و استاد کامل شریف از مغرب و نیز مفتی رسمی عربستان سعودی و امیر مکه عبدالمجید بن عبدالعزیز. این کنگره با سخنرانی امیرعبدالمجید بن عبدالعزیز امیر مکه مکرمه امروز افتتاح شد و روز یکشنبه پس از نماز عشا، مفتی رسمی کشور سعودی شیخ عبدالعزیز بن عبدالله آل الشیخ سخنرانی خواهد کرد. علی رغم آنکه کشورهای متعددی در این کنفرانس دعوت شده بودند و حضور داشتند، متأسفانه از جمهوری اسلامی ایران کسی دعوت نشده بود. امروز هنگام نماز عشا هیأت ایرانی مرکب از حضرات حجج اسلام آقایان: قاضی عسکر، بی آزار شیرازی، زمانی و علم الهدی در این اجلاس شرکت کردند. البته شرکت عموم در این کنفرانس آزاد است. حجة الاسلام قاضی عسکر یک دوره مجله میقات عربی را به دبیر کل رابطة العالم آقای دکتر عبدالله ترکی تقدیم کردند، و در حاشیه اجلاس دیدار و گفتگو و معارفه مختصری با تعدادی از مهمانان برجسته انجام گرفت. شیخ عبدالعزیز آل شیخ که نابیناست، سخنرانی یک ساعته خویش را تحت عنوان «فتوا و شرایط آن» ایراد کرد. وی ضمن بیان اهتمام به دقت در فتوا و پرهیز از فتوای بدون علم و تحقیق و بیان برخی از شرایط آن دو نکته زیر را نیز مطرح کرد: ۱. هیچ‌گاه نباید یک مفتی خیال کند که آنچه اجتهاد او به آن رسید، حق مطلق است و به حج ۲۵، ص: ۲۴۸ دیگران حمله کند؛ زیرا ممکن است درک او خطا باشد. لذا مجتهدان و مذاهب دیگر را که در فقه یا عقیده به نظر یک مفتی خطا کرده‌اند، نباید تکفیر کرد؛ بلکه آنها را باید هدایت کرد. ۲. مالک بن انس هنگامی که مؤطّأ را تالیف کرد، خلیفه وقت منصور دوانیقی از وی خواست که اجازه دهد کتاب مؤطّأ را به همه ابلاغ کند تا همه مسلمین به آن عمل کنند و بقیه مکاتب فقهی را کنار گذارند، اما مالک گفت: «چرا یک فقه را به مردم تحمیل می‌کنی؟ بگذار مسلمانان آزاد باشند و هرکسی از فقیه و امام مذهب خود تقلید کند». بنابراین مفتی وظیفه دارد تعصبی به مذهب حنبلی یا شافعی یا حنفی نداشته باشد و فقط تابع دلیل باشد. کارکنان اجلاس سؤالات حضار را برای جواب جمع آوری می‌کردند. حجة الاسلام زمانی هم سؤالی نوشت؛ گرچه معلوم بود که آشکارا قرائت نخواهند کرد. سؤال این بود: جناب استاد، شما امام مالک را تحسین کردید که اجازه نداد فقه او را بر همگان تحمیل کنند تا پیروان هر مذهب بتوانند به فقه خویش عمل کنند؛ پس چرا اجازه نمی‌دهید که در شهر مکه و مدینه فقهای مالکی و حنفی و شافعی و دیگر مذاهب، فقه خویش را برای پیروان خود تدریس کنند و فقه حنبلی را بر همگان تحمیل کرده‌اید؟ گفتنی است که حضور در این کنگره آزاد است و مناسب است فضلایی علاقه‌مند به تحقیق علمی در اینگونه موضوعاتند دست کم یک مرتبه در آن حاضر شوند و با این واقعیتهای فرهنگی آشنا شوند تا افقهای جدیدی به رویشان گشوده شود. ۲. موضوع کنگره امسال «گفتگوی تمدنها» است که ایران اسلامی پرچمدار آن در جهان معاصر بود و بیشترین حرف و نظریه را ایران دارد، اما متأسفانه حضوری در آن ندارد؛ در حالی که دبیر کل رابطة العالم دکتر عبدالله ترکی با ایران آشناست و به ایران سفر کرده و با تعدادی از شخصیتهای ایرانی مانند آقای تسخیری دوست صمیمی است. واقعاً جا داشت که بعثه و سفارت از چند ماه قبل زمینه دعوت محترمانه و حضور فعال فرهنگی ایران را فراهم می‌کردند. متأسفانه امسال هم مثل سالهای قبل جز تأسف و امیدواری به سال آینده چیزی نصیب جمهوری اسلامی نشد! حج ۲۵، ص: ۲۴۹

یکشنبه ۶ ذی حجه

اشاره

۱۳۸۳ /۱۰ /۲۷

کنگره «مکّهٔ المکرّمهٔ العاصمهٔ الثقافیّهٔ للعالم الإسلامی»

وزارت حج عربستان پس از برگزاری ۲۲ کنگره سالانه در موسم حج با عنوان کلّی: «الندوهٔ الإسلامیّهٔ الکبری للحجّ» از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۱۹ ق، از سه سال قبل تصمیم گرفت این کنگره‌ها را با عنوان «مکّهٔ المکرّمهٔ العاصمهٔ الثقافیّهٔ للعالم الإسلامی» برگزار کند. در دو سال گذشته حجهٔ الإسلام آقای قاضی عسکر، آقای عبدالجبار رفاعی و عمادالدین باقی نیز با ارائه و قرائت مقاله در کنگره شرکت داشتند مقالاتشان در کتاب مجموعه مقالات کنگره چاپ شده است. وزارت حج عربستان هر سال شماری از شخصیتهای علمی تعدادی از کشورهای اسلامی را با هزینه وزارت به عنوان مهمان در موسم حج دعوت می کند که معمولًا شرکت کنندگانِ اصلی این کنگرهها همین مهمانان هستند. امسال پنج نفر از چهره‌های علمی ایرانی را وزارت حج دعوت کرده است که- به جز آقای آذر شب- در این کنگره حضور دارند و عبارت اند از آقایان: ۱. محسن جوادی؛ ۲. محمد مجتهد شبستری؛ ۳. مصطفی ملکیان؛ ۴. عبدالجبار رفاعی؛ ۵. محمد علی آذرشب. و ظاهراً فقط آقای آذرشب برای کنگره مقاله فرستاده‌اند. کنگره امسال امروز یکشنبه با سخنرانی وزیر حج عربستان دکتر حج ۲۵، ص: ۲۵۰ ایاد مدنی افتتاح شد و با ریاست رئیس شؤون حرمین دکتر صالح الحصیّن ادامه یافت. دوشنبه و سه‌شنبه نیز این کنگره ادامه خواهد داشت. دکتر ابوبکر باقادر نماینده وزیر حج و دبیر کنگره مزبور گفت: این کنگره بزرگ اسلامی که در سرزمین مقدس مکه مکرمه برگزار می‌شود، جایگاه ارزشمندی در میان متفکرین اسلامی و عربی یافته و یکی از آثار مهم آن جمع شدن متفکرین اسلامی از سراسر جهان و تبادل نظر میان آنان است. دانشمندان در دو سطح در این کنگره شرکت می کنند: تعدادی مقاله‌هایشان را قرائت می کنند و جمعی فقط نقش ناظر و شرکت کننده در کنگره را دارند و مقاله‌ها عمدتاً درباره تأثیر فرهنگی مکه و موسم حج تنظیم می‌شود. متفکرین بزرگی در این سمینار شرکت دارند؛ همچون دکتر عون الشریف قاسم از سودان، استاد رجاء النقاش از مصر، اندیشمند تونسی ابویعرب المرزوقی و اندیشمند مصری عبدالوهاب المسیری. یکی از شگفتیهای این کنگره اختصاص سومین نشست علمی آن به «حج در ادبیات فارسی» است که قبل از ظهر روز دوشنبه در دستور کار قرار خواهد گرفت. قرار دادن این موضوع به وسیله عربستان در دستور کار اجلاس رسمی اولًا نشان توجه فعلی دولت و دستگاههای فرهنگی و دینی دولتی این کشور به ایران است. ثانیاً نشانی از چرخش مواضع و ثالثاً بیانگر ورود فرصتی طلایی برای حضور فرهنگی فعّال جمهوری اسلامی ایران در این عرصه دینی بین المللی است تا بتواند سازمانها و شخصیتهای فرهنگی مسؤول را شناسائی کند و پیام خویش را متناسب با شرایط فعلی به گوش جهان اسلام برساند. امّا متأسفانه جمهوری اسلامی ایران برای این کار برنامه ریزی نکرده و فقط از سه سخنران این موضوع، فقط یک نفر ایرانی است؛ یعنی آقای آذرشب که ایشان هم در کنگره شرکت نکرده است و دو نفر دیگر مصری هستند به نامهای محمد علاء الدین منصور و بدیع محمد جمعه؛ در ششمین نشست علمی نیز موضوع شناسایی و بررسی «سفرنامه حج حاج مهدی قلی هدایت مخبر السلطنهٔ» در دستور کار قرار دارد که یک مصری به نام محمد نورالدین عبدالمنعم مقاله‌اش را در این زمینه قرائت می کند.

موضوعات بیست و دو کنگره پیشین

موضوعات کنگره‌های بیست و دو سال گذشته می‌تواند نمادی از سیر پژوهشها و جهتگیریهای فرهنگی و سیاسی و اجتماعی وزارت

حج عربستان، یعنی قوی‌ترین نهاد تبلیغ بین المللی جهان اسلام باشد: ۱. تبلیغ در موسم حج ۲. حج و همکاری‌های اسلامی ۳. قدس و مسجد اقصی در نهاد جهان اسلام ۴. حج و جهاد ۵. بازگشت به خدا تنها راه نجات ۶. ایمان و تأثیر آن در تکامل حجّاج ۷. حج، سفری برای تزکیه جان ۸. حج از بُعد حکمت تشریع و اجراء ۹. ادب حج ۱۰. نقش حج در زندگی نو ۱۱. حج و امنیت ۱۲. قداست زمان و مکان حج و نقش ابزار تبلیغ ۱۳. اسلام و چالش‌های معاصر ۱۴. حج و وحدت مسلمین در برابر توطئه‌ها ۱۵. شکوفایی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی ۱۶. نقش لغت قرآن در امروز و آینده مسلمین ۱۷. حج و امنیت در جهان اسلام ۱۸. نقش حج در حیات امت اسلامی ۱۹. مفاهیم رفتاری و انسانی خطبه حجّهٔ الوداع ۲۰. حج، بستری برای آینده بهتر اسلامی حج ۲۵، ص: ۲۵۲ ۲۱. حج بستری برای همکاریهای بیشتر مسلمانان ۲۲. احکام ثابت و متغیر حج دبیر ثابت این کنفرانس در هر سال آقای دکتر ابوبکر احمد باقادر است که با تعدادی از شخصیتهای ایران آشناست و با آنها روابط دوستانه و همکاری صمیمانه داشته و در گفتگویی آمادگی خود را برای همکاری بیشتر و سفر به ایران اظهار کرده است.

اولین حضور بانوان در کنگره

یکی از تحوّلات جدید حضور حدود چهل تن از چهره‌های فرهنگی بانوان از چند کشور و عربستان در این کنگره بود که امسال برای اولین بار اجازه حضور یافته‌اند. در کشوری که حتی رانندگی زنان ممنوع است و اجازه حضور در کنفرانسهای عمومی را به آنها نمی‌دهند، امروز یک خانم فیلیپینی تحصلیکرده در سعودی، به عنوان نماینده زنان حاضر در اجلاس، در جلسه افتتاحیه سخنرانی و تشکیل کمیسیون ویژه زنان را اعلام کرد.

پذیرش بورسیه دانشجویی

دکتر باقادر در سخنرانی‌اش گفت: «در حدود صد دانشجو را از بیش از ده کشور اسلامی برای تحصیل در رشته حج پذیرش کرده‌ایم که الآن مشغول تحصیل‌اند». نماینده این دانشجویان نیز در جلسه افتتاحیه مقاله‌ای خواند. گفتنی است که انتخاب موضوع «حج در ادبیات فارسی» برای برخی نشستهای این کنگره و آمادگی همکاری دکتر باقادر فرصتی برای حضور فعال‌تر ایران است و بعثه و سفارت می‌توانند برای سالهای بعد در این زمینه برنامه ریزی کنند. گزینش شخصیتهای دانشگاهی ایران به وسیله وزارت حج به عنوان مهمان مسأله‌ای است قابل توجه و سفارت و بعثه می‌توانند با اعلام آمادگی همکاری به وزارت حج در معرفی مهمانان نقش هدفمند و مثبتی ایفا کنند.

دیدار با شیخ عبدالعزیز بن عبدالله آل شیخ مفتی رسمی عربستان

ظهر امروز یکشنبه طبق موافقت آل الشیخ با دیدار روحانیان سنی و شیعه و دعوت به ضیافت نهار، گروه ایرانی مرکب از: آخوند رهبر، حجهٔ الاسلام رحمانی خلیلی نماینده چند دوره بهشهر و معاون سابق وزارت آموزش و پرورش، و دو روحانی ترکمن در ضیافت نهار مفتی شرکت کردند. در آغاز، وحدت بین شیعیان و اهل سنت ایران مطرح شد و آقای رحمانی گفت: «اندیشه وحدت ریشه دیرینه دارد و امام خمینی آن را تحکیم کردند. لذا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۵۴ که پدر من از دنیا رفت، همین آخوند رهبر در مجلس ترحیم پدر من شرکت کرد و ما هم همین مشارکت و همراهی را داشته‌ایم». مفتی سؤال کرد: «آیا اهل سنت نماینده‌ای در مجلس دارند؟» پاسخ داده شد که بیش از بیست نماینده از استانهای مختلف کشور از اهل سنت در مجلس حضور دارند. سپس راجع به مناطق و شهرهای سنی نشین استان گلستان و دیگر استانها سؤال کرد که در زمینه همزیستی مسالمت آمیز شیعه و سنّی سخنانی بیان شد. پس از مقداری گفتگو، مفتی زمام سخن را به مشاور عالی خود دکتر محمد سعد الشویعر واگذاشت

و مطالبی راجع به تقریب مذاهب اسلامی گفته شد. دکتر شویعر، رئیس هیأت تحریریه مجله البحوث الاسلامیهٔ ارگان رسمی وهابیت کشور، شخصی متین، معتدل و مؤدب است. وی با اشاره گفت: «اگر صحبت بیشتری دارید با من صحبت کنید تا زحمتی برای استاد که نابیناست فراهم نشود». آقای آخوند رهبر نیز که تاکنون بارها برای دکتر فهد مسؤول دفتر مفتی هدیه و سوغات ایران آورده و با او دوست شده است، به شوخی به وی گفت: «آیا انتخابِ عالم نابینا برای سمتِ مفتی در این کشور فلسفه‌ای دارد و مثلًا نابینایی امتیاز و فضیلتی دارد؟» فهد با خنده مفصلش با این سخن طنزآمیز همراهی کرد. گویا قبل از بن باز، پدر مفتی حج ۲۵، ص: ۲۵۴ فعلی مقام افتای کشور را داشته که او هم نابینا بوده است! آقای رهبر موضوع تجلیل باشکوه اهل مکه را از مرحوم دکتر علوی مالکی رهبر طریقت عرفانی مکه در مراسم تشییع جنازه او و حضور و حمایت امیر عبدالله را یادآوری کرد. مفتی خشمگینانه ناراحتی خود را از این موضوع و حمایت از بدعتگذاران ابراز کرد. آل الشیخ پس از آنکه آقای رهبر وی را برای آشنایی مستقیم با وضع ایران دعوت کرد پرسید: «اگر من ایران بیایم آیا به عنوان القاعده مرا نخواهند کشت؟» آقای رهبر به شوخی پاسخ داد: «ایران امن است اما ریش من هم قبلًا به اندازه ریش شما بلند بود، و هر جا می‌رفتم خیال می‌کردند عضو القاعده هستم؛ لذا کوتاه کردم». گفتنی است که مفتی رسمی سعودی که رئیس هیأت کبار العلماء عربستان است، بالاترین مقام دینی کشور است و نقش کلیدی همه فتواها و تبلیغات تند وهابی و ضد شیعی را به عهده دارد. بنابراین دیدارها و گفتگوهای حضوری علمای سنّی معتدل و علمای شیعه با وی ضروری‌ترین اقدامی است که ایران می‌تواند با استمرار آن توهّمات غلط وی راجع به شیعه و ایران را تصحیح و اندکی تعدیل در دیدگاههای بنیادی ضد شیعی وی ایجاد کند. البته تضاد دیدگاه مفتی سعودی و هم مسلکان وهّابی تندِ او با ریاست شئوون حرمین و وزارت حج عربستان در خصوص عرفان و طریقتهای تصوف و توسل بسیار مشهود است؛ زیرا در حالی که شیخ صالح الحصیّن در دیدار با گروه واحد اهل سنت از خدمات مرحوم علوی مالکی تجلیل و مجله «الحج والعمرهٔ» وزارت حج با چاپ عکسهایی، از او قدردانی می‌کند، آل الشیخ از شرکت مردم در تشییع جنازه او عصبانی و شعله خشمش برافروخته می‌شود. سؤال آل شیخ از سفر به ایران نشانه اندك تمایل وی به اینگونه حضور و ارتباط با ایران است که در طول سالهای گذشته برای اولین بار این آمادگی از ناحیه مفتی رسمی سعودی ابراز می‌شود.

برگزاری همایش «تقریب مذاهب اسلامی»

همایش تقریب مذاهب اسلامی با عنوان «قرآن و تحولات جهان» امروز در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه برگزار شد. در این همایش که بیش از ۳۰۰ تن از دانشمندان کشورهای اسلامی حضور داشتند، نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی طی سخنانی راه حل اساسی مشکلات جهان اسلام و بازگشت اقتدار، عزت و عظمت امت اسلامی را پیوند هرچه بیشتر با خدا و معنویت، کلمه توحید و توحید کلمه دانست. آقای ری شهری با اشاره به دیدگاه قرآن کریم مبنی بر نقش تعیین کننده اراده انسان در تحولات جهانی گفت: اگر مسلمانان جهان تصمیم بگیرند می‌توانند آینده جهان را به نفع ارزشهای دینی و حاکمیت اسلام رقم بزنند و زمام تحولات جهانی را از دست دشمنان اسلام خارج کنند. وی از نیروی انسانی کارآمد، نقاط سوق الجیشی و استراتژیک زمین، ذخایر زیرزمینی و هماهنگی برنامه‌های اعتقادی، اخلاقی و عملی اسلام با فطرت، عقل و علم به عنوان فرصتهایی که خداوند در اختیار مسلمانان قرار داده، نام برد و گفت: «منطبق بودن برنامه‌های اسلام با موازین علمی، بالاترین ظرفیتهای گفتگو با سایر ادیان را برای مسلمانان فراهم کرده است». آقای ری شهری از سرعت اطلاع رسانی، رسوا شدن مدعیان حقوق بشر به ویژه آمریکا و رو آوردن روزافزون جوامع به معنویت، به عنوان سه پدیده مهم اجتماعی که به نفع امت اسلامی در جریان است یاد کرد و در تشریح عوامل بازدارنده امت اسلامی گفت: تفرقه، افراطی گری و اباحیگری موانع اصلی ایفای نقش مسلمین در تحولات جهانی به شمار می‌آیند. دشمنان اسلام و در رأس آنها آمریکا و صهیونیسم به دلیل احساس خطر از وحدت جهان اسلام برای تفرقه امت

اسلامی برنامه ریزی می‌کنند و متحجرین و متعصبین آگاهانه یا ناآگاهانه در خدمت آنان هستند. دشمنان اسلام همچنین در پشت نقاب اصلاحات سیاسی و اقتصادی، فساد و بی بندوباری و اباحیگری را در جوامع اسلامی ترویج می‌کنند. حج ۲۵، ص: ۲۵۶ نماینده ولی فقیه در امور حج و زیارت، علما و مبلغان و رهبران فکری امت اسلامی را به ایفای نقش در تقریب مذاهب اسلامی و بازگشت عزت و اقتدار امت اسلامی فراخواند. ایشان از حج به عنوان مبدأ حرکت جمعی امت اسلامی یاد کرد و گفت: حج نقش تعیین کننده‌ای در حل مشکلات و سامان دهی امور مادی و معنوی مسلمانان دارد. بهترین نقطه‌ای که می‌تواند حرکت عظیم و سازنده احیای عظمت اسلام و مسلمین را سامان دهد، مکه مکرمه و کنار خانه توحید است و بعثه مقام معظم رهبری با هدف زمینه سازی جهانی شدن اسلام به رهبری مهدی موعود (عج) همه ساله همایش «تقریب مذاهب اسلامی» را برگزار می‌کند. امید است که با هشیاری و وحدت کلمه امت اسلامی زمینه برای سیادت و حاکمیت اسلام بر جهان فراهم شود. همایش تقریب مذاهب اسلامی در بعثه مقام معظم رهبری با سخنرانی برخی از علما و اندیشمندان جهان اسلام ادامه یافت.

دیدار نماینده ولیّ فقیه با اعضای بعثه حزب الله

نماینده ولیّ فقیه و سرپرست زائران ایرانیِ خانه خدا پیش از ظهر امروز یکشنبه در بعثه حزب الله لبنان حضور یافت و با شیخ نعیم قاسم قائم مقام حزب الله و شیخ عبدالکریم عبید از علمای برجسته لبنان دیدار و گفتگو کرد. در این دیدار که در چارچوب توسعه مناسبات مودت آمیز و برادرانه بعثه مقام معظم رهبری با بعثه‌های مختلف از کشورهای اسلامی انجام شد، حضرات آیات: ابراهیم امینی، سید جعفر کریمی و ... مسعودی و سر کنسول جمهوری اسلامی ایران در جده نیز حضور داشتند. آقای ری شهری در این دیدار، مبارزات حزب الله در برابر رژیم جنایتکار اسرائیل را موجب عزت امت اسلام و مردم لبنان و مقاومت و پایداری حزب الله را در برابر اشغالگران زمینه ساز نابودی رژیم صهیونیستی دانست. وی نصرت، عزت و پیروزی را نتیجه طبیعی قیام و جهاد در راه خدا و تحقق وعده حج ۲۵، ص: ۲۵۷ الهی برشمرد و تأکید کرد که استقامت در خط اسلام موجب استمرار پیروزیهاست و بدون تردید سرانجام دشمن صهیونیست با همه قدرتی که دارد از پای درخواهد آمد و هدفِ حضرت امام خمینی (رضوان الله علیه) یعنی نابودی اسرائیل محقق خواهد شد. نماینده ولی فقیه و سرپرست حجّاج ایرانی همچنین اظهار امیدواری کرد که در نتیجه مبارزات ملت مسلمان فلسطین و لبنان و در سایه توجهات حضرت حق، شاهد برگزاری نماز جماعتی باشکوه در قدس شریف به امامت حضرت آیهٔ الله خامنه‌ای باشیم. در این دیدار شیخ نعیم قاسم قائم مقام حزب الله لبنان و رئیس بعثه حج حزب الله در سخنانی تأکید کرد که پیروزی حزب الله بر رژیم اشغالگر قدس پیروزی خط اهل بیت علیهم السلام بود و نباید آن را تنها یک پیروزی نظامی به حساب آورد. وی تأکید کرد که پیروزی حزب الله بر دشمن صهیونیستی محصول تأسّی به اسلام و تبعیت از رهبری حکیمانه حضرت آیهٔ الله خامنه‌ای بود که با دقت امروز خود، آینده را زیر نظر دارد و با حضور او، نیروهای مقاومت احساس آرامش می‌کنند. در این ملاقات همچنین شیخ عبدالکریم عُبَید از روحانیون برجسته لبنان که پانزده سال در اسارت رژیم صهیونیستی بوده است، به شرح رفتار شکنجه گران صهیونیست در زندان پرداخت و تأکید کرد که صحنه‌های شکنجه در زندان ابوغریب عراق یادآور رفتار صهیونیستها در زندانها با مبارزان مسلمان فلسطینی و لبنانی است؛ زیرا در زندان ابوغریب از همان روشهای صهیونیستها بهره گرفته‌اند.

طرح «ره‌آورد سفر حج»

یافته‌های ارزشمند روحانیون در سفر معنوی حج ثبت و در دسترس همگان قرار خواهد گرفت. معاون امور روحانیون بعثه امروز در این باره گفت: روحانیون محترم کاروانها هر ساله تجربه‌های ارزشمندی در بخشهای مختلف کسب می‌کنند که چون ثبت نمی‌شود،

مخفی می‌مانـد و مورد اسـتفاده قرار نمی‌گیرد. یافته‌هـای تجربی روحانیون ذخائری گرانقـدر است. این یافته‌ها هم مربوط به حالات معنوی و تأثیرات این سـفر در تغییر اخلاق و رفتار حجاج است و هم خاطرات تلـخ و حـج ۲۵، ص: ۲۵۸ شـیرین را در بر می‌گیرد و هم شـبهات و سؤالات را که در طول سـفر حجاج ایرانی یا غیر ایرانی مطرح می‌کنند. معاونت امور روحانیون برای حفظ این ذخائر، در چارچوب کمیته‌های علمی معاونت «کمیته تـدوین» را تأسـیس و به صورت فوق العاده طرح «ره آورد سـفر حج» را آماده کرد و فرمهای آن را در اختیار روحانیون قرار داد. وی در بخش دیگری از سـخنان خود با اشاره به شفاهی بودن فرهنگ حاکم بر جامعه و آثار زیانبارِ آن، از روحانیون، معینها و معینه‌ها مؤکـداً خواست تا با اهتمام ویژه به طرح ره‌آورد، تجربه‌ها، خاطره‌ها و شـبهاتی را که در طول سـفر با آن مواجه می‌شونـد، در فرمهای مخصوص ثبت و ارسال کننـد. وی در ادامه تأکیـد کرد: «مراد از این طرح گزارش نویسـی نیست، لـذا فقط به ذکر مواردی پرداخته شود که بـدیع و اطلاع دیگران از آن مفیـد باشد». گفتنی است که مجموعه مطالب جمع‌آوری شده در این طرح به نام نویسنده در کتابی چاپ می‌شود و افراد برتر مورد تشویق قرار می‌گیرند.

همایش روحانیون کاروانها

عصـر امروز یکشـنبه همایش روحانیون کاروانها در ساختمان بعثه مقام معظم رهبری در مکّه (هتل حسن عابـد) برگزار شـد. در این جلسه به ترتیب حضـرات حجج اسـلام آقایان: ری شـهری نماینده ولیّ فقیه، قاضـی عسکر معاون آموزش و پژوهش بعثه، و عرب‌نیا معاون امور روحانیون سـخنرانی کردند و سپس آقایان زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت، قاضی عسکر، عرب‌نیا و نیز آیهٔ الله سید جعفر کریمی عضو هیأت پاسخ به اسـتفتائات بعثه مقام معظم رهبری، در میزگردی به سؤالات حاضران پاسخ گفتند. در این همایش اعلام شد که نتیجه گزارشـها و نظرسنجیها نشانگر افزایش رضایتمندی حجاج بیت الله الحرام از عملکرد روحانیون و معینهای محترم کاروانهـا است. آقـای ری‌شـهری نیز در همایش روحانیون، معینها و معینه‌های حـج ۱۴۲۵ اعلام نمود که گزارشـهای رسیده حاکی است که اکثر روحانیون فعالیت رضایت بخشـی داشته‌اند. آقای زرهانی حج ۲۵، ص: ۲۵۹ رئیس سازمان حج و زیارت نیز در همین همایش با اشاره به نظرسـنجی انجام شـده از حجاج بیت الله الحرام با موضوع «میزان رضایتمنـدی از عملیات حـج»، اعلام داشت که: این پژوهش میدانی نشان می‌دهد که حجاج بیت الله الحرام بیش از هر چیزی از تلاشهای روحانیان کاروانها اعلام رضایت کرده‌اند.

دیدار اعضای ستاد مکّه با سرپرست حجّاج ایرانی

عصـر امروز یکشـنبه آقای زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت به همراه مسؤولان سـتاد حج در مکه با حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری دیـدار کردند. در آغاز این دیدار آقای زرهانی گفت: امسال بحمدالله برنامه ریزی برای حج زودتر شـروع شد و وزارت حج عربسـتان دو مـاه زودتر از سالهـای گذشـته کـار را آغـاز کرد و توافقنامه‌هـا دو مـاه زودتر صـورت گرفت. هرچنـد خیلی پیشـرفت کرده‌ایم، ولی هنوز هم راضی نیستیم. در باب مسکن باز هم مسائل ریزی داریم. اگر بتوانیم می‌خواهیم ظرفیت مسکنهای خانوادگی را افزایش دهیم تا کسانی که توانایی دارند بتوانند اسـتفاده کنند. دوسـتان و همکاران ما در ستاد مدینه یک سال کم‌مشکل را پشت سر گذاشـته‌اند. از ویژگیهـای دو سـال اخیر تعامـل معـاونت بازرسـی بعثه بـا سـتاد حـج است و وضع فعلی نـتیجه زحمـات خـاموش همکـاران ما در ایران طی ده ماه است. ما برنامه‌ریزی برای حـج را هر ساله از بیسـتم محرم آغاز می‌کنیم. در حوزه مسـکن تحولاتی در حـال ایجاد است و اکنون دو ساختمان بزرگ در مـدینه و سه ساختمان بزرگ در مکه، با خط دهی ایران و طبق سـلیقه ایران در حال احـداث است که طبق توافقنامه پس از تکمیل در اجاره ایران خواهـد بود و مشکل مسـکن ما را حل خواهـد کرد. بحمـدالله با عنایت خداوند و لطف حضـرت مهدی علیه السـلام و تلاش دوسـتان، تا الآن شـرایط نسبهً خوبی بر عملیات حج حاکم بوده است، و کـار در مجموع قابـل قبول است. مسـأله حمـل و نقـل از سـال گذشـته خیلی بهتر شـده و دوسـتان انصافاً زحمت کشـیده‌اند و برای

مشکلات باقی مانده حمل و نقل درون شهری با بررسی و مشورت باید راه حلّی پیدا کنیم. حج ۲۵، ص: ۲۶۰ برای پرهیز از اسراف که مورد تأکید مقام معظم رهبری است، باید خیلی تلاش شود. حتی یک چراغ کوچک اضافی هم نباید روشن باشد. اسرافهای بزرگ از همین اسرافهای کوچک شروع می‌شود. باید دید اگر بر اساس پیش بینی هواشناسی، شب مشعر باران می‌بارد، فکری بشود. در پایان آقای زرهانی افزود: «بیش از نود و دو هزار نفر از زائران ایرانی از طرح قربانی استقبال کرده‌اند؛ یعنی ۵/ ۹۷ درصد، که از ایران برای قربانی طبق طرح ما پول واریز کرده‌اند». آقای رضانیا مسؤول طرح قربانی هم گفت: «در یادداشت تفاهم با بانک توسعه اسلامی بر وجود شرایط شرعی قربانی تأکید کرده‌ایم». وی راجع به چگونگی کوپنهای قربانی امسال که با سال گذشته تفاوت دارد، توضیحاتی داد.

برگزاری جلسه شورای هماهنگی بعثه

جلسه شورای هماهنگی بعثه با حضور همه معاونان و مسؤولان و نیز حضرات آقایان: تسخیری، زرهانی، نصیری و مهدوی سرکنسول ایران در جدّه یکشنبه شب برگزار و راجع به برنامه‌های ایّام تشریق تصمیمات لازم اتّخاذ شد. معاون اجرایی بعثه از آمادگی کامل برای اجرای مراسم برائت خبر داد و مقرر شد در این مراسم خلاصه پیام مقام معظم رهبری به عربی، و نیز متن کامل آن به فارسی خوانده شود و آقای ری شهری خلاصه سخنان ایشان، به عربی بیان شود. نیز مقرر شد که مراسم دعای عرفه بدین گونه و به این ترتیب برگزار شود: قرائت قرآن، زیارت آل یس که آقای شمسایی بخوانند، پیش از دعای عرفه آقای رمضان‌پور و بین دعا آقای ماه رخسار و پس از دعا آقای فراهانی مداحی کنند و دعای عرفه را آقای غلامرضا زاده بخواند. نیز مقرر شد شب جمعه آینده در منی دعای کمیل خوانده شود و جمعه شب هم آقای راشد یزدی در چادر بعثه در منی سخنرانی کنند. آقای تسخیری در این جلسه گفت: جلسه‌ای به مناسبت بیستمین سال طرح جدید قربانی به همت بانک توسعه اسلامی، فردا شب برگزار می‌شود و برای دو کشور حق سخنرانی قائل شده‌اند: یکی ایران به حج ۲۵، ص: ۲۶۱ دلیل مشارکت گسترده در اجرای طرح، و یکی سنگال که مصرف کننده گوشت قربانی طرح جدید است. قرار شد آقای تسخیری در این جلسه شرکت و سخنرانی کند. سپس راجع به مسائل گوناگون ایام تشریق، وضع حمامها و بهداشت منی، ساعت شروع و ختم مراسم برائت و دعای عرفه و چگونگی شرکت اعضای بعثه‌ها در مراسم برائت بحث و گفتگو شد. آقای قاضی عسکر هم گفت: «برخی از اعمال شیعیان عراقی و خلیجی در بقیع تلاش‌های ایران را خنثی می‌کند و موجب وهن شیعه است که باید برای آن فکری کرد».

برگزاری جلسه شیعیان ترکیه مقیم اروپا

یکشنبه شب شیعیان اهل ترکیه مقیم اروپا در بعثه مقام معظم رهبری در مکه حضور یافتند و پس از تلاوت آیاتی از قرآن آیهٔ الله ابراهیم امینی برای آنان سخنرانی کرده آنگاه آقای سید مهدی فاطمیان، حافظ قرآن به اجرای برنامه پرداخت و به سؤالات حاضران پاسخ گفت. سپس حجهٔ الاسلام صدیقی به زبان ترکی مطالبی ایراد کرد و روضه مفصّلی خواند و مجلس را منقلب کرد. شدت تأثّر و بارش اشک حاضران نیز ستودنی بود.

شعار «الموت لإمریکا» در مسجد الحرام

حدود ساعت ۵/ ۱۲ یکشنبه شب، گروهی از زائران و حجاج لبنانی بیش از ده دقیقه شعار دادند. این عده روبروی حجر اسماعیل و به شکلی فشرده، این شعارها را سر دادند: «لا إله إلّا الله»؛ «محمد رسول الله»؛ «الموت لإمریکا»؛ «الموت لإسرائیل».

تأمین امنیت مکه و مشاعر با پنجاه هزار نیروی پلیس

منصور الترکی سخنگوی وزارت کشور عربستان گفت که پنجاه هزار نیروی امنیتی و پلیس، امنیت مکه مکرمه و مشاعر مقدسه در ایام حج را بر عهده دارند و ده هزار نفر از نیروهای پلیس برای مبارزه با هر گونه حمله تروریستی تجهیز شده‌اند. به گفته وی بیش از حج ۲۵، ص: ۲۶۲ یک و نیم میلیون زائر خارجی برای ادای مناسک حج امسال وارد عربستان می‌شوند. منصور الترکی افزود: «شماری از افسران پلیس در ایام حج وظیفه تسهیل رفت و آمد زائران را در شهر مکه و مشاعر مقدس بر عهده خواهند داشت». مطبوعات عربستان امروز نوشتند تا پایان روز شنبه بیش از یک میلیون زائر خارجی وارد مکه مکرمه شدند و پیش بینی می‌شود این تعداد تا روز حرکت حجاج به سمت عرفات، به بیش از یک و نیم میلیون نفر برسد.

پاره‌ای از اخبار امروز

نشریه زائر در شماره امروز خود اعلام کرد: بالا بودن آمار مفقودی و سرقت: از کاروان ۳۸۱۰۲ سه مورد سرقت تلفن همراه گزارش شده است. تاکنون ۱۱۶ تلفن همراه زائران ایرانی مفقود شده یا به سرقت رفته است. از زائر کاروان ۱۷۱۳۴ مبلغ دو میلیون ریال، زائر کاروان ۱۷۱۹۲ مبلغ دو میلیون ریال، زائر کاروان ۱۷۱۸۱ مبلغ ۳۰۰ دلار و زائر کاروان ۳۱۱۷۴ مبلغ ۱۰ میلیون ریال به سرقت رفته است. گذرنامه زائر کاروان ۲۹۱۳۵ نیز در مدینه مفقود شده است. نشریه داخلی کاروان: کاروان ۳۸۲۷۱ اقدام به انتشار نشریه داخلی برای توجیه زائران و انتقال نکات فرهنگی کرده است. صد حدیث: در کاروان ۱۳۳۱۶ کارهای ارزشمندی به لحاظ فرهنگی انجام شده است. علاوه بر تهیه و تدوین یک جزوه که حاوی ۲۵۰ نکته در مورد حج است، صد حدیث از ائمه معصوم علیه السلام با دستخط زیبا نوشته و نصب شده است. ختم قرآن: هفتاد نفر اعضای کاروان ۱۷۷۶۱ از تهران به مناسبت روز ازدواج امیرالمؤمنین علیه السلام و حضرت زهرا علیها السلام روزه گرفتند. در این کاروان در مدینه نه بار و در مکه شش بار ختم قرآن صورت گرفته است.

سالروز جمعه خونین و شهادت زائران خانه خدا

امروز ششم ذی حجه سالروز جمعه خونین و شهادت زائران خانه خدا در روز جمعه ششم ذی حجه سال ۱۴۰۷ ق/ ۱۳۶۶ ش است. بدین مناسبت در جای جای بعثه مقام معظّم رهبری پلاکاردهایی در بزرگداشت یاد و خاطره آن کبوتران خونین بال نصب شده است. درج گزارشی نسبتاً کوتاه و گویا و دقیق از این حادثه تلخ در اینجا مناسب است: با نظر امام خمینی به عنوان صاحب فتوا و حاکم شرع مبسوط الید و مصلح دینی، همه ساله مراسمی به نام «برائت از مشرکین» در مکه و پیش از شروع مناسک حج برگزار می‌شد و طی آن هزاران تن از حجاج ایرانی، به همراه حجاج غیر ایرانی، پس از پیمودن مسیرهایی، در محل معینی تجمع می‌کردند و ضمن شنیدن سخنرانیها و بیانیه هایی مبنی بر تحلیل اوضاع جهان اسلام و صدماتی که از دشمنان بر ملل مسلمان وارد می‌آید، به محکوم کردن آنها می‌پرداختند و سپس آرام متفرّق می‌شدند. این روال تا ۱۳۶۶ ش ادامه داشت. در این سال، پس از برگزاری تظاهرات آرام و باشکوه وحدت در مدینه، توافق شده بود که مراسم برائت از مشرکین- پس از هماهنگی مقامات ایرانی و مسؤولان سعودی در مورد محل برگزاری مراسم و مبدأ و مقصد راهپیمایان و زمان شروع و خاتمه مراسم- بعدازظهر ششم ذی‌حجه ۱۴۰۷/ ۱۰ مرداد ۱۳۶۶ در مکه برگزار شود، اما پس از پایان مراسم و به دنبال حرکت مردم به سوی مسجد الحرام برای ادای فریضه مغرب، نیروهای امنیتی و پلیس و گارد سلطنتی سعودی به سوی مردم (به ویژه زنان و معلولان و جانبازان) هجوم بردند و با گازهای خفه کننده و تیراندازی مستقیم و ایجاد رعب و وحشت، و با قصد کشتار و نه متفرق کردن مردم به آنان حمله کردند که در نتیجه آن،

بیش از پانصد تن از حجاج بی‌دفاع و هراسان ایرانی و غیرایرانی کشته و حدود هفتصد تن زخمی شدند. میان سالهای ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۶ ش درباره اجتماعی بودن حج و فتاوی علمای حجاز و نظریات و فتاوی امام خمینی، بحثهای گوناگونی پیش آمد که در آن دولت سعودی و حج ۲۵، ص: ۲۶۴ برخی روحانیان حجاز، حج را برخلاف سنّت انبیا و رسول اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام و حتی نظر علمای معاصر مراسم و مناسکی صرفاً فردی خواندند و توجه به مسائل اجتماعی و برپایی تظاهرات در حج را مزاحم حاجیان و حتی بدعت معرفی کردند و مشمول آیاتی چون: «... و لاجدالَ فی الحجِ» (بقره: ۱۹۷)، یا اجتناب از سبّ و لعن دشمنان حق (انعام: ۱۰۸)، و انحراف از دین و جسارت به مکه و کعبه دانستند. دولت سعودی بر این معنی تأکید داشت که از رسول‌اکرم صلی الله علیه و آله در مراسم جز تلبیه و دعا و نیایش روایتی وارد نشده و شعار دادن بر ضد دشمنان و فریاد زدن مغایر اهداف حج و معصیت است. پس از حادثه ذی‌حجه ۱۴۰۷/ مرداد ۱۳۶۶، با توجه به عظمت واقعه و میزان تلفات مردم عادی و بی‌دفاع (بیشتر زنان و جانبازان) و همچنین سوابق مراسم برائت از مشرکین که به آرامی برگزار شده بود، مرتکبین حادثه خود را مجبور به توضیح دیدند و حجاج را به اخلالگری و ایجاد آشوب متهم کردند. در بیانیه رسمی وزارت کشور سعودی در هشتم ذی‌حجه، جزئیات بیشتری شامل آمار تلفات (۴۰۲ کشته که ۲۷۵ تن آنان ایرانی- نیمی از کشته شدگان زنان- بوده‌اند و ۶۴۹ زخمی) همراه اتهام اخلال در مراسم حج، هجوم آنها به طرف مسجدالحرام با چوب و سنگ و چاقو، درگیری مأموران امنیتی با حجاج و زیر دست و پا ماندن تعداد بسیاری از مردم، و ادعای عدم تیراندازی به زوّار حرم با تأکید بر مقابله شدید با هر نوع هرج و مرج مطرح شد. به رغم پوشش خبری یکسویه حادثه و پخش تصاویر و فیلمهایی از تظاهرات و شروع و خاتمه آن، از جزئیات نحوه قتل عام حجاج تصویر و فیلم در اختیار هیچ کشوری قرار نگرفت. همچنین دولت سعودی از پذیرش هیأت تحقیق اعزامی دولت جمهوری اسلامی ایران جلوگیری نمود و تا مدتی از تحویل اجساد حجاج ایرانی و انتقال مجروحان نیز خودداری کرد. اطلاعات حجاج و علمای کشورهای مختلف که در مراسم حج شرکت داشتند، در افشای جزئیات ماجرا مؤثر شد. عده‌ای از علمای برجسته لبنان در بازگشت از حج، و با ذکر مشروعیت مراسم برائت در حج، حمله نیروهای مسلح به تظاهرات آرام مردم و تیراندازی به سوی حجاج و کشتار مردم بی‌دفاع، و شکستن حرمت حرم را محکوم حج ۲۵، ص: ۲۶۵ کردند. همچنین جزئیات بیشتری از برگزاری آرام تظاهرات و مراسم حجاج ایرانی و تعداد دقیق شهدای ایرانی (جمع شهدای ایرانی: ۳۲۵ تن- ۲۰۳ زن و ۱۲۲ مرد، توافقهای قبلی مقامات ایرانی و سعودی برای انجام مراسم و توافق بر سر مبدأ و مقصد آن، آمادگی کامل پلیس و ارتش سعودی برای سرکوب مردم از قبل، به رگبار بسته شدن حجاج و تعرّض به حقوق انسانی و مشروع آنها، علل و زمینه‌های سیاسی این ماجرا و ارتباط آن با منافع امریکا و اسرائیل در منطقه و واداشتن ایران به صلح با عراق در جنگ هشت ساله عراق با ایران (آغاز ۱۳۵۸ ش) طی مقالات، مصاحبه‌ها، سخنرانیها، راهپیماییها و برپایی مراسم بزرگداشت شهدای فاجعه در کشورهای مسلمان و حتی غربی و همراه با ابراز همدردی علمای جهان اسلام مطرح و منعکس شد. چندی بعد رئیس جمهور ایران، در مجمع عمومی سازمان ملل متحد به حادثه مکه اشاره و آن را از مصادیق جنایات بین المللی معرفی کرد. کمی پس از کشتار مکه، دو کنفرانس بین المللی و چندین کنفرانس کوچک در نقاط مختلف جهان برای بررسی حادثه ششم ذی‌حجه ۱۴۰۷ و وضعیت حرمین شریفین تشکیل شد. اولین کنگره در آذر ۱۳۶۶ ۲۳ تا ۲۷ نوامبر ۱۹۸۷ با عنوان «قداست و امنیت حرم» با حضور علمای اهل سنت و تشیع از ۴۳ کشور در تهران تشکیل شد که پس از بحث و بررسی مسائل مختلف حج و واقعه ششم ذی‌حجه ۱۴۰۷ در کمیسیونهای چهارگانه آن، قطعنامه‌ای در دوازده ماده تصویب و طی آن اعلام شد: با بررسی اسناد منتشر شده حجاج شرکت کننده در مراسم برائت از مشرکین، اعم از ایرانی و غیر ایرانی ابتدا محاصره شده و سپس با گلوله و گاز سمّی به شهادت رسیده‌اند. کنگره، روز ششم ذی‌حجه هر سال را روز برائت از مشرکین اعلام داشت و تأکید کرد که باید علمای صالح جهان، حرمین شریفین را اداره کنند. کنفرانس بین المللی دیگری در لندن، از ششم تا نهم ژانویه ۱۹۸۸ تشکیل یافت و در آن با حضور پانصد تن از علما و صاحبنظران

جهان اسلام از چهل کشور دنیا، مسأله آینده حرمین و فاجعه مکه بررسی شد. در قطعنامه پایان قتل عام حجاج در ششم ذی‌حجه حج ۲۵، ص: ۲۶۶ محکوم، و با تأکید بر وقوع آن به خواست آمریکا، بر این نظر پافشاری شد که حرمین، میراث مشترک تمامی مسلمانان است و اداره آن باید زیر نظر شورای عالی علمای صالح جهان اسلام باشد. شکسته شدن حرمت و نقض امنیت حرم، علاوه بر واقعه ششم ذی‌حجه ۱۴۰۷، دارای سوابق و نمونه‌های دیگری است که زمینه نگرانی مسلمانان برای اداره حرمین و امنیت آن و استفاده واقعی از مراسم حج را فراهم ساخته است، و این به رغم آن است که در قرآن و روایات و نظریات فقهی، درباره رعایت حرمت و امنیت حرم و حجاج بیت الله الحرام تأکید بسیار شده است. از جمله آن وقایع است: حمله سپاهیان یزیدبن معاویه به مکه و تخریب خانه کعبه؛ هجوم سپاهیان عبدالملک در مکه؛ کشتن حجاج و علمای شیعه در مکه در عصر صفوی در دوران رقابت دولت عثمانی با آن سلسله به بهانه‌های واهی؛ حمله وهّابیان به مکه و مدینه و غارت و تخریب این دو شهر در ۱۲۱۶- ۱۲۱۷/ ۱۸۰۲؛ وقعهٔ الجلالیه در ۱۴۰۱ (حمله لشکری یاغی از ترکان عثمانی مستقر در یمن به مکه)؛ سرکوب قیام حرم در ۱۳۵۸ ش/ نوامبر ۱۹۷۹ و قتل عام گروه اخوان و زنان و فرزندان آنها در مسجدالحرام؛ همچنین نظریات منحرفانه وهابیّت (مذهب رسمی آل سعود)، و طرد آن از سوی علمای اسلام و فاجعه تونل منی در ۱۳۶۷ ش که به کشته شدن تعداد بسیاری از حجاج انجامید؛ حضور وسیع نیروهای مسلح در مکه و اطراف مسجدالحرام، به رغم حرمت حمل سلاح در حرم؛ نحوه حاکمیت حرم که منحصراً در اختیار حکومت سعودی قرار داد و جهان اسلام از حضور و مشارکت در آن برخوردار نیست و به ویژه حضور و استقرار نیروهای اجنبی و غیر مسلمان در شبه جزیره عربستان در نزدیکی مکه در سالهای اخیر که برخلاف نصّ صریح رسول اکرم صلی الله علیه و آله و اتفاق فرق اسلامی است، ولی از سوی هیأت علمای وهابی حجاز آن را تأیید می‌کنند و همچنین تفوق دادن قوانین و مقررات داخلی دولت عربستان بر مقررات اسلامی حج که با سیطره مقررات اسلامی حج و حرم امن بر کلیه مقررات عرفی و حتی قوانین کشور میزبان، منافات دارد. بر اساس همین سوابق و نگرانیهای ناشی از آن بود که در کنفرانسهای تهران و لندن (هر دو در حج ۲۵، ص: ۲۶۷ ۱۳۶۶ ش/ ۱۹۸۷) طرحی به عنوان اداره حرمین شریفین به وسیله علمای برگزیده کشورهای اسلامی مطرح شد. مراسم برائت از مشرکین پس از توقف در سالهای ۱۳۶۷ تا ۱۳۶۹ ش و علی رغم تضییقات و تحریمها، از ۱۳۷۰ ش مجدداً در مکه انجام شد: در ۱۳۷۰ ش/ ششم ذی‌حجه ۱۴۱۱ در مقابل بعثه مقام معظم رهبری؛ و از سال ۱۳۷۲ ش/ ۱۴۱۳ به بعد، به رغم توافق سال ۱۳۷۰ با دولت سعودی برای برگزاری مراسم برائت، به علت تضییقات و اجتناب از خونریزی، در منی و عرفات. «۱»

گفتگو با مسؤول واحد حمل و نقل درون شهری مکه

باید پذیرفت که ارائه خدمات به دهها هزار زائر ایرانی که هر کدام با شوقی غیر قابل وصف برای زیارت خانه خدا به مکه آمده‌اند و قصد دارند روزی حداقل یک بار به مسجد الحرام بروند، کار ساده‌ای نیست. واحد حمل و نقل درون شهری مکه در چهار سالی که فعالیت می‌کند، روند رو به تکاملی داشته و امید می‌رود زائران ایرانی در سال آینده و سالهای بعد بدون هیچ مشکلی در شهر مقدس مکه به تردد بپردازند. مشکلات این واحد، کاستیها، خواست مردم و توان این بخش و مسائل مختلف حمل و نقل درون شهری مکه، محورهای گفتگوی زائر با غلامرضا رضایی مسؤول این واحد است: فعالیت شما از چه زمانی شروع شد؟ چند روز پیش از آنکه اولین گروه حجاج وارد مکه مکرمه شوند. اولین گروه زائران ایرانی چه زمانی وارد مکه شدند؟ ۲۳ ذی قعده (۱۵ دی) برای سرویس دهی به دوازده هزار و ۷۳۲ زائری که روزهای ۲۳ و ۲۴ ذی قعده وارد مکه شدند، فاز اول ظرفیت (۱۱۱ دستگاه) را راه‌اندازی کردیم. حج ۲۵، ص: ۲۶۸ این فاز، چند درصد ظرفیت شما بود؟ بیست درصد. قرار ما این بود که هر دو روز بیست درصد توان ما آزاد شود. پس حالا صد درصد اتوبوسهای شما در حال فعالیت است؟ بله، در حال حاضر ۵۷۶ اتوبوس و مینی‌بوس در حال سرویس دهی به زائران هستند. و در خطوط نوزده گانه به صورت شبانه روزی سرویس می‌دهیم. تعداد خطوط

شما نسبت به سال قبل تغییری هم داشته است؟ با توجه به تغییر محل اسکان زائران، امسال مجبور شدیم خط نوزده را اضافه کنیم. برنامه ریزی برای طرح حمل و نقل درون شهری مکه از چه زمانی آغاز شد؟ مرداد امسال گروهی عازم عربستان شدند تا قرارداد حمل و نقل داخلی را امضاء کنند. از هفت شرکت معتبر عربستان (تاسکو، حافل، نقل الجماعی، دله للنقل، اندلس، مدینه منوره و مغربی للنقل) دعوت شد تا در جلسه‌ای با نمایندگان ما حاضر شوند و تعداد، مدل و نوع خودروهای خود را اعلام کنند که پس از آن با توجه به تعداد و نوع خودروهای شرکت حافل، با این شرکت قرارداد بستیم. از یک ماه پیش از استقرار زائران هم عملیات اجرایی برای کنترل خودروها و آزمایش خطوط صورت گرفت و همه آماده سرویس دهی شدند. مبنای قرارداد شما بر چه اساسی بود؟ یعنی به ازای هر چند زائر یک صندلی؟ هر چهار زائر یک صندلی؛ چون در آن واحد تمام زوار ما سرویس نمی‌خواهند. سرویسی که می‌دهید کامل و راضی کننده است؟ قطعاً نمی‌توانیم چنین ادعایی داشته باشیم. در سال اول اجرای طرح حمل و نقل درون شهری (۱۳۸۰) ایران تنها کشوری بود که به زائران خود سرویس می‌داد، اما حالا ـ بسیاری از کشورهای دنیا از جمله اردن، مصر، ترکیه، سودان، اندونزی، مالزی و ... از این طرح استقبال کرده‌اند، و از توانایی ما برای سرویس دهی کم شده است. البته نوع سرویس آنها با ما قابل مقایسه نیست. ضمن آنکه امسال به مشکل دیگری هم برخورده‌ایم و نیروهای امنیتی با زدن چادر در پارکینگ پر ترافیک‌ترین و شلوغ‌ترین ایستگاه ما یعنی باب علی، فضا و قدرت مانور اتوبوسهای ما را محدود کرده‌اند. حج ۲۵، ص: ۲۶۹ ادعا نمی‌کنم که سرویس ما کامل است، اما با توجه به محدودیتهایی که داریم با تمام توان و برای رفاه زائران ایرانی تلاش می‌کنیم. قبل از سال ۸۰ که سرویسها راه اندازی نشده بود، تعداد گمشده‌های ایرانی در مکه بین ۸ تا ۱۰ هزار نفر (در ۳۰ روز) بود، اما حالا بین ۷۰۰ تا ۸۰۰ نفر است. میزان تصادف، میزان خستگی فراوان ناشی از طی طریق به وسیله سرویسهای سنتی شهر مکه (که با ۲۵۰ دستگاه اتوبوس و با اخذ بلیت از زائران به آنها سرویس محدودی می‌داد)، آمار بیماریهای مختلف به دلیل تنفس در اتوبوسی که بعضی زائران بیمار کشورهای مختلف در آن هستند و موارد دیگر به دلیل راه اندازی این سرویسها پایین آمده است. ضمن آنکه بسیاری از خانمهای هموطن حالا می‌توانند شبانه برای زیارت خانه خدا به مسجدالحرام بروند. علاوه بر سرویسهای عادی چه خدماتی به زوار می‌کنید؟ زائران عزیز برای طواف اول عمره تمتع خود از این خدمات بهره می‌برند. ضمناً جانبازان گرامی از اتوبوسهای ویژه در قالب این طرح استفاده می‌کنند. همچنین آمد و شد زائران به جلسات عمومی بعثه به وسیله همین اتوبوسها انجام می‌پذیرد. در خط سیزده برخی از زائران از وضع سرویسها ناراضی بودند، علت چیست؟ خط سیزده در منطقه هفت که به نام معابده معروف است، کار می‌کند. در این خط، ۲۳ دستگاه اتوبوس داریم. بعضی ایستگاههای این خط در جای مناسبی قرار ندارد و به این دلیل شاید بعضی اتوبوسها در این ایستگاهها توقف نکنند. نمی‌شود محل ایستگاه را طوری تغییر داد که نارضایی این زائران هم از بین برود؟ این مورد فقط شامل یک ایستگاه می‌شود که به مسؤول این منطقه ابلاغ شده به صورت ویژه برای آن ایستگاه اتوبوس خالی بفرستد تا زائران مستقر در آن ایستگاه خارج از برنامه به حرم منتقل شده و به منازل بازگردند. حادترین مشکل شما چیست؟ ازدحام جمعیت در اوقات نمازهای جماعت. زائران عزیز باید یک ساعت پیش از حج ۲۵، ص: ۲۷۰ نماز جماعت به مسجدالحرام بروند و حداقل یک ساعت بعد از نماز از مسجد خارج شوند. ازدحام جمعیت به حدی است که پنج ایستگاه اطراف حرم یعنی باب علی، مظله، رواسی، باب ملک و کدی عملًا امکان خدمات ندارند؛ چون زائران دیگر کشورها امکان هیچ فعالیتی به ما نمی‌دهند. اگر زائران عزیز ایرانی یک ساعت پیش از نماز راهی مسجد شوند و بعد از نماز حداقل یک ساعت در مسجدالحرام توقف کنند و سپس خارج شوند، هم خودشان مشکل کمتری پیدا می‌کنند و هم ما امکان سرویس دهی پیدا می‌کنیم. ضمناً از عصر امروز تا آخر شب سیزده ذی حجه، طرح فعال نیست؛ زیرا ماشینها در قالب سندیکای خود وارد کارهای حمل و نقل ایام تشریق می‌شوند. توصیه دیگری برای زائران ندارید؟ تمام تلاش ما خدمات شایسته به زائران ایرانی، و در شأن جمهوری اسلامی است. هیچ کشوری در تمام ۲۴ ساعت شبانه‌روز به تمام زائران در تمام منازل سرویس دهی نمی‌کند. اگر زائران عزیز کمبودی

می‌بینند بدانند که این به دلیل محدودیتهای اعمال شده بر ما به وجود آمده؛ چون به هر حال در ایران نیستیم. هموطنان عزیز اگر مشکلی در خطوط مشاهده کردند به ما اطلاع دهند. حج ۲۵، ص: ۲۷۱

دوشنبه ۷ ذی حجه

اشاره

۱۳۸۳ /۱۰ /۲۸

همایش «هنگامه وصال»

امروز دوشنبه به همّت معاونت بین الملل بعثه ششمین همایش «هنگامه وصال» ویژه حاجیان ایرانی مقیم خارج کشور در ساختمان بعثه مقام معظم رهبری در مکّه، برگزار شد. برنامه‌های این همایش پس از تلاوت قرآن کریم و سرود جمهوری اسلامی ایران از این قرار بود: ۱. خیر مقدم معاون بین الملل بعثه؛ ۲. سخنان هموطنان مقیم خارج کشور؛ ۳. نمایش فیلم کوتاه دستاوردهای علمی ایران؛ ۴. قطعه‌ای ادبی از یکی از هموطنان مقیم خارج کشور؛ ۵. سخنرانی نماینده ولی فقیه و سرپرست حجّاج ایرانی؛ ۶. توضیحی در خصوص معرّفی ایرانیان نخبه خارج کشور؛ ۷. تواشیح؛ ۸. سخنرانی رئیس سازمان حج و زیارت؛ حج ۲۵، ص: ۲۷۲ ۹. سخنرانی دبیر همایش؛ ۱۰. میزگرد با حضور مسؤولان وزارت امور خارجه، علوم، صدا و سیما، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، و برخی هموطنان مقیم خارج؛ ۱۱. سخن دل با حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام. مدعوّین این همایش ناهار را مهمان بعثه بودند. پیش از همایش به همت خانم دکتر طوبی کرمانی، دبیر همایش، ویژه‌نامه‌ای برای حاجیان ایرانی مقیم خارج از کشور در قالب نشریه زائر در ۲۴ صفحه، تهیه و منتشر شده بود که بین مهمانان توزیع شد. در این ویژه‌نامه متن کامل سخنان نماینده ولی فقیه در پنجمین همایش هنگامه وصال در سال ۱۳۸۲ درج شده است. علاوه بر آن مطالبی راجع به زیارت، بازتاب جهانی انقلاب اسلامی، ممنوعیت حجاب و مصادیق عینی نقض حقوق بشر و انقلاب اسلامی در فراسوی مرزها، همچنین نشانی سایتهای نمایندگیهای فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در جهان، برخی از سایتهای ایرانی بر روی شبکه اینترنت، مدارس فارسی زبان در برخی از کشورها، فهرست رایزنیهای فرهنگی و نمایندگیهای جمهوری اسلامی ایران در برخی کشورها دیده می‌شود. نیز اشعاری در مدح اهل بیت علیهم السلام و وصف وطن، ایران در آن درج شده است. در این همایش بروشورهایی راجع به تخت جمشید، موزه هنرهای ملّی ایران و نیز جزوه‌ای درباره رؤوس برخی دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران که به مناسبت همین همایش به همت معاونت بین الملل بعثه تهیه شده بود، بین حاضران توزیع شد.

مراسم سوگواری به مناسبت شهادت حضرت امام محمّد باقر علیه السلام

امروز به مناسبت شهادت حضرت امام محمّد باقر علیه السلام در بعثه‌های مراجع تقلید شیعه در مکه مراسم سوگواری برگزار شد. شب گذشته هم در بعثه مقام معظم رهبری مجلس سوگواری برپا بود و در آن حجهٔ الاسلام صدیقی سخنرانی و مرثیه سرایی کرد. بعثه آیهٔ‌الله سیستانی به مناسبت شهادت یکی از نمایندگان ایشان در عراق، مجلس ترحیم نیز برقرار حج ۲۵، ص: ۲۷۳ بود که عده‌ای از جمله آقای ری شهری در آن شرکت کردند.

توقّف نشر زائر به مدّت پنج روز

تاکنون نوزده شماره از زائر منتشر شده است. و به مناسبت ایّام تشریق و عدم امکان تدوین و نشر نشریه زائر ویژه حجّاج ایرانی بیت الله الحرام از فردا سه‌شنبه تا شنبه آینده زائر منتشر نخواهد شد و شماره بعدی آن (شماره بیستم) روز یکشنبه آینده برابر با سیزدهم ذی حجه انتشار می‌یابد. البته دست اندرکاران نشریه برای ایّام تشریق دو ویژه‌نامه زائر تدارک دیده‌اند: یکی ویژه‌نامه برائت از مشرکین در هشت صفحه، و دیگری ویژه نامه ایّام تشریق در شانزده صفحه منتشر خواهد شد.

همایش «أهل البیت ترجمان القرآن»

صبح امروز دوشنبه همایش «أهل البیت ترجمان القرآن» در بعثه مکه برگزار شد. در این همایش پس از تلاوت آیاتی از قرآن کریم، ابتدا حجهٔ الاسلام اختری به حاضران خوش آمد گفت و سپس حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری به ایراد سخن پرداخت. وی گفت: عن علی علیه السلام: «فیهم کرائم القرآن و هم کنوز الرحمن». سخن در باب جایگاه اهل البیت در قرآن بسیار است و در اینجا به دو نکته قرآنی از لسان اهل بیت اشاره می‌کنم که شاید کمتر به این دو نکته کما هو حقّه توجه شده است: ۱. کرائم قرآن درباره اهل بیت است. ۲. اهل بیت ترجمان قرآن‌اند که نکته دوم ریشه در ویژگی اول دارد. و حدیثِ صدرِ سخن درباره نکته اول است. این نکته اول، در روایات فراوان تکرار شده است با این عبارت: «لنا کرائم القرآن» و در زیارت جامعه آمده است: «أورثکم کتابه وخصّکم بکرائم التنزیل». غالباً مترجمین در فهم این فقره اشتباه کرده‌اند. کرائم جمع کریمه است به معنای اشیای نفیس. عرب به هرچیز نفیس کریمه می‌گوید؛ مثلًا کرائم الجوارح که مهم‌ترین حج ۲۵، ص: ۲۷۴ قسمتهای بدن است. یعنی برجسته‌ترین، سرنوشت‌سازترین و مهم‌ترین آیات تأثیر گذار در سرنوشت بشر، راجع به اهل بیت است؛ مثل آیه ایثار، خلافت، ولایت، که برجسته‌ترین آیات قرآنند. آن قدر پیام کرائم قرآن برای مسلمین صدر اول روشن بود که امیرالمؤمنین علیه السلام می‌گوید: «وأنّی تؤفکون وبینکم عترهٔ نبیّکم، فأنزلوهم بأحسن منازل القرآن ...». پس از اینکه حضرت هشدار می‌دهد که چرا با این همه آیات، مردم باید سرگردان باشند می‌فرماید: چرا مردم جایگاه اهل بیت را رعایت نمی‌کنند؟ پیام کرائم قرآن، پیروی از اهل بیت است مثل حدیث ثقلین. امّا نکته دوم: خود اهل بیت مکرّر فرمودند: «إنّ هذا القرآن ... لابدّ له من ترجمان» و ترجمان قرآن ماییم. امام باقر علیه السلام فرمود: «نحن تراجمهٔ وحی الله» و نیز حضرت فرمود: «إذا حدّثتکم بشیءٍ فاسألونی منه فی کتاب الله». یک سال است که شخصاً به برکت تحقیق در قرآن و حدیث به این نکته رسیده‌ام. اگر در پیامهای قرآن تأمّل شود ریشه بسیاری از احادیثی را که سند یا سند صحیح ندارد، می‌شود در قرآن پیدا کرد؛ مثلًا: این حدیث غرر الحکم: «العلم والایمان توأمان ورفیقان لا یفترقان». ریشه این حدیث در قرآن است: «ویری الذین أُوتوا العلم الذی أُنزِل إلیک من رَبّک هو الحقّ» «۱» این حدیث تبیین همین مطلب است. و دهها نمونه از این دست در اختیار است که فرصت نیست بیان کنم.

دیدار دادستان کل کشمیر با نماینده ولیّ فقیه

صبح دوشنبه آقای مجید اسلام گو دادستان کل کشمیر با نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی دیدار کرد. در آغاز این دیدار دادستان کشمیر گفت: «امسال از جمعیت هفت میلیونی مسلمانان کشمیر سیزده هزار نفر به حج مشرف شده‌اند». وی سپس راجع به تشکیلات قضایی کشمیر و وضع مسلمانان آنجا توضیحاتی داد. در حج ۲۵، ص: ۲۷۵ این دیدار آقای ری شهری گفت: این دیدارها سبب می‌شود که امت اسلامی هرچه بیشتر به هم نزدیک شوند و مشکلات یکدیگر را درک کنند. امام خمینی فرمود: «کلید حلّ مشکلات مسلمانان وحدت کلمه امت اسلامی است»، و وحدت باید از کنار خانه خدا آغاز شود. امید است روزی فرا برسد که مسلمانان با آگاهی بیشتر به مبانی دین، بتوانند با دشمنان اسلام مقابله کنند. البته مردم جهان هم اگر آگاه و آزاد باشند، دین اسلام را می‌پذیرند. از همین رو وظیفه ما بیشتر آگاه کردن مردم است. اگر بخش عمده‌ای از مردم هند بت پرست‌اند، به دلیل

نادانی آنهاست.

دیدار نایب رئیس حزب ملّی کشمیر با نماینده ولیّ فقیه

عصر امروز دوشنبه آقای عبدالرحیم رادْدَر نایب رئیس حزب ملّی کشمیر با حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری در بعثه دیدار کرد. در آغاز این دیدار وی راجع به وضع کشمیر توضیحاتی داد و افزود: کشمیر دو بخش است: یک بخش زیر سلطه هند، دیگری تحت سلطه پاکستان. من از قسمت زیر سلطه هند هستم. ما با مشکلات زیادی مواجه هستیم. گروههای مسلّح در کشمیر که اختلاف نظر دارند، در آنجا هستند و ملت کشمیر بین دو سلاح قرار گرفته‌اند: مبارزین و سلطه هندی. و روز به روز به آمار یتیمان و بیوه‌ها اضافه می‌شود. حزب ملی کشمیر مهم‌ترین حزب کشمیر است. مشکل ما در کشمیر عدم اتحاد گروههاست. آقای ری شهری در این دیدار گفت: یکی از مسائلی که در حج مورد نظر ماست حل مشکل مردم کشمیر است و در کنار دعا برای عراق و فلسطین برای مردم کشمیر هم دعا می‌کنیم. یکی از منافع حج این است که مسلمانان از مشکلات همدیگر مطلع شوند و تا می‌توانند برای حل مشکلات به یکدیگر کمک کنند. پیامبر می‌فرماید: «کسی که صبح کند و به فکر برادران مسلمانش نباشد مسلمان نیست». ما معتقدیم مشکلات مسلمانها در جهان به دلیل تفرقه آنهاست. اگر تفرقه حج ۲۵، ص: ۲۷۶ نباشد نیازی به سلاح نیست. امیدواریم با نورانیّتی که در حج کسب می‌کنید، مشکلات شما حل شود. مقام رهبری ما پیامی برای حجّاج داده‌اند که ترجمه‌اش را به شما تقدیم می‌کنیم که به عنوان یک هدیه معنوی و تحفه برای مردم کشمیر ببرید.

دیدار نماینده ولیّ فقیه با کاروان جانبازان

پیش از ظهر امروز حجهٔ الاسلام و المسلمین ری شهری به همراه حضرات حجج اسلام آقایان: عرب‌نیا، ذاکری، مسعودی و آقایان نصیری و آخوندزاده با کاروان ویژه جانبازان دیدار کردند. در این دیدار ابتدا حجهٔ الاسلام آقای راشد یزدی روحانی کاروان جانبازان توضیحاتی داد و گفت: جانبازان علّت انقلاب‌اند؛ گو اینکه معلول انقلاب‌اند. تحوّلی که پس از انقلاب در مسائل حج اتفاق افتاده برای همه احساس می‌شود. از ۳۷ سال پیش به این طرف بنده روحانی کاروان بوده‌ام و می‌فهمم که قبل از انقلاب وضع چگونه بود و اکنون چگونه است. این همه کتاب برای حج منتشر شده که یک دانه‌اش وجود نداشت. مسائل حج را باید در گوشه کنار رساله‌ها پیدا می‌کردیم، و بحمدالله الآن همه مسائل به طور روشن در اختیار همه است. من سه بار در خدمت مرحوم آیهٔ الله صدوقی و یک بار خدمت شهید مطهری حج گزاردم. و اوضاع آن سالها ابداً با الآن قابل قیاس نیست. آقای ری شهری در این دیدار گفت: خدای را سپاس که در سرزمین وحی، در کنار عزیزترین، شریف‌ترین و بهترین مهمانان خدا هستم. امیدوارم خدا با آبرویی که شما از جبهه کسب کردید، به سایر زائران و خدمتگزاران شما، عنایتی بیش از پیش داشته باشد. طبیعی است که اجر مضاعف الهی با تلاش بیشتر و کار دشوارتر ارتباط مستقیم دارد: «أفضل الأعمال أحمزها». برادرانی که به این کاروان خدمت می‌کنند، بیشتر مورد عنایت‌اند تا سایر کاروانها، بخصوص حجهٔ الاسلام آقای راشد که خودشان این کاروان را انتخاب می‌کنند و این حاکی از نورانیت دل ایشان و لطف خدا به ایشان حج ۲۵، ص: ۲۷۷ است. به چهار نکته به عنوان یادگاری این سفر اشاره می‌کنم: ۱. مهم‌ترین ادب حج. ۳. مهم‌ترین اخلاق حج. ۲. مهم ترین آفت حج. ۴. مهم‌ترین برکت حج. ۱. مهم‌ترین ادب، معرفت و شناخت است. عملی بیشتر بها دارد که معرفت بیشتری پشتوانه آن باشد. وقتی از پیامبر صلی الله علیه و آله پرسیدند که مقصود از «أحسن عملًا» در «لیبلوکم أیّکم أحسن عملًا» «۱» چیست؟ فرمود: «أحسنکم عقلًا». ۲. مهم‌ترین آفت حج، به تعبیر دقیق حضرت امام، خودبینی و خودخواهی است. یکی از مهم‌ترین فلسفه‌های حج، نجات انسان از خودبینی و تکبر و هواپرستی است. هر کس به تناسب حال خودش ممکن است دچار خودبینی باشد. در کوی ما شکسته دلی می‌خرند و بس بازار خود نمایی از آن سوی دیگر

است بـا دیـده خودبین نتوان دیـد خـدا را. ممکن است شـیطان اینجا هم دست از سـر ما برنـدارد. طواف رمز آن است که دور خـدا بگردد، نه دور خـودت. ۳. مهم‌ترین اخلاق حـج. امـام بـاقر علیه السـلام در روایتی بیـان کرده که اگر کسـی این اخلاق را در حج نداشـته باشـد، حجّش فایـده‌ای نـدارد: «لاـ یعبأ بمن یَؤم هـذا البیت إذا لم یکن فیه ثلاث خصال: ورع یحجزه عن معاصـی الله، حلم یملک به غضبه، حسن الصحابهٔ لمن صحبه». در دعای امام سجاد علیه السلام آمده است: «وأنا أقلّ الأقلّین وأذلّ الأذلّین، بل مثل ذرّهٔ بل أقلّ» کمتر از ذره، یعنی هیـچ. یکی از علاجهای ریشه عصـبانیت اینکه آدمی خود را نبیند. ۴. مهم‌ترین برکت حج، نورانیت دل است که ان شاء الله نصیب همه ما بشود. وقتی نور معرفت آمد، یا «الله گفتن» معنی پیدا می‌کند.

دیدار جمعی از روحانیون عراقی با نماینده ولیّ فقیه

عصـر امروز دوشـنبه، عده‌ای از روحانیون شـیعه عراقی که برخی از آنان از شاگردان آیهٔ الله شـهید سید محمد باقر صدر بوده‌اند، از جمله حجج اسـلام: شـیخ مهدی عطّار و سـید عمّار موسوی با حجهٔ الاسـلام والمسـلمین ری شـهری دیدار و گفتگو کردند. در این دیـدار عمـدتاً درباره وضع فعلی عراق و برگزاری انتخابات آن در آینـده نزدیک بحث شـد. آقای ری شـهری ضـمن حسّاس و مهم خوانـدن وضع امروزِ عراق گفت: «مقام معظم رهبری در پیام برائت امسال به موضوع عراق هم پرداخته‌اند که به زودی ترجمه عربی آن را در اختیار شـما قرار خواهیم داد». یکی از روحانیون عراقی در این جلسه گفت: از صمیم قلب از شما تشکر می‌کنم برای اینکه فرصت ملاقات شـما به ما دست داد. از خداوند مسألت می‌کنم که همه ما همیشه به شؤون مسلمانان اهتمام داشته باشیم. ما در عراق با جمهوری اسلامی از چند طریق پیوند داریم: ۱. مرزهای زمینی مشترک بسیار در حدود هزار کیلومتر. ۲. پیوند تاریخی، فرهنگی و فکری. و اسـلام این رابطه را تعمیق داده است. ۳. پیونـد ممهم‌تر، اهل بیت و مراقد مطهر عراق است. که این همه ارتباطات و دلهای ما را یکی می‌کند. مردم عراق در مدتی طولانی تحت نظر فردی سلطه گر بودند؛ به طوری که عراق زندانی بزرگ برای همه مردم آن شـد. انتخابـات پُلی است برای عبور مردم عراق به سوی حریت و آزادی. عراق میـدانی شـده است برای بقایای صـدام و فراریان طالبان. جمهوری اسـلامی خدمات زیادی به عراق می‌کند، منتها نیازمند تنظیم و اداره صـحیح است. من بیست سال در ایران بودم با آقای چمران مشاور بودم. عراق و ایران قاعده تشیّع‌اند، و بحرین و لبنان ساحات تشیع و اگر تشیع در ایران و عراق ضربه ببینند، اصل تشیع لطمه می‌بیند. من در دوره صدام چهار سال در عراق زندان بودم و پنج برادرم و همسـرم در عراق شهید شدند. حمایت کنونی ایران شامل مستحق و غیر مستحق می‌شود و باید نظم پیدا کند.

بازدید از بعثه مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق

دوشـنبه شب حجهٔ الاسـلام والمسلمین ری شهری به دیدار اعضای بعثه مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، واقع در عزیزیه، رفت و بـا آنان دیـدار و گفتگو کرد. هنگام ورود، حجـهٔ الاسـلام سـید محمـد حیـدری عضو مجلس اعلای انقلاب اسـلامی عراق مشغول سخنرانی برای زائران عراقی بود. پس از وی یکی از روحانیون عراقی پس از خوشامد گویی اظهار داشت: شـما به قلب ما گوش فرا دهید، نه به بوقهای اسـتعماری. ما امروز می‌گوییم: ایران دوست ما و رهبر جهان اسـلام است. حجاج شـیعه عراق با شما هستند، نه با دشـمنان شـما. شـیطان بزرگ می‌خواهد بین ما و شـما جدایی بیندازد. ما با خون خود از جمهوری اسـلامی ایران دفاع می‌کنیم و إن شاءالله پیروز خواهیم بود. سـپس آقای ری شـهری به ایراد سـخن پرداخت و پس از گرامیـداشت یاد و خاطره شـهید بزرگوار آیهٔ الله سیـد محمد باقر حکیم گفت: «وإن تصبروا وتتّقوا لا یضرّکم کیدهم شیئاً». «۱» خرسـندم که لحظاتی در کنار خانه خـدا خود را در کنار خواهران و برادران پیرو اهل بیت از عراق مشاهـده می‌کنم. من به نماینـدگی از مقام معظم رهبری حضـرت آیهٔ الله خامنه‌ای از صمیمیت شـما مردم عزیز و زائران خوب خـانه خـدا تشـکر می‌کنم. مردم مظلوم عراق در لحظـات کنونی، شـرایط بسـیار حسـاس و

بحرانی را پشت سر می‌گذارند. در واقع مهم‌ترین بحران تاریخ خود را می‌گذراند. بدترین مصیبتی که رژیم صدام برای مردم مظلوم عراق به ارمغان آورد، باز کردن پای امریکا و اسرائیل به این کشور است. در اوضاع کنونی مسؤولیت مردم عراق به خصوص علما و متفکران بسیار سنگین است. در این اوضاع که مردم عراق برای انتخاب سرنوشت ساز آماده می‌شوند، باید هشیاری از خود نشان دهند که آنچه مردم می‌خواهند از صندوق حج ۲۵، ص: ۲۸۰ بیرون آید. و مهم‌ترین چیزی که می‌تواند برای آینده عراق سرنوشت ساز باشد پیروی از مرجعیت است. جمهوری اسلامی ایران از انتخاب آزاد و یکپارچگی مردم عراق حمایت می‌کند. و آنچه که بیش از هر چیز باید مورد توجه مردم عراق باشد، اینکه اشغالگران چیزی جز منافع خود نمی‌خواهند. ما در گذشته مکرّر اعلام کردیم که در کنار مردم عراق و مجلس اعلای عراق هستیم و از آنها حمایت می‌کنیم. رهنمودی که قرآن در این مقطع به مردم عراق می‌دهد آیه‌ای است که تلاوت شد: «ان تصبروا و تتقوا لا یضرّکم کیدهم شیئاً». همه توطئه‌های دشمن به فضل الهی دفع خواهد شد. مهم‌ترین نکته در تقوای سیاسی، وحدت مردم عراق در این انتخابات است. اگر همه مردم شیعه و سنی و کرد و غیره، دست به دست هم بدهند، دشمنان مردم عراق ناکام خواهند شد.

دیدار اعضای بعثه الجزایر با نماینده ولیّ فقیه

اعضای بعثه الجزائر از جمله مسؤول بعثه و وزیر اوقاف و امور دینی این کشور دکتر غلام الله، مسؤول هیأت پزشکی و نیز رئیس ستاد بعثه الجزایر در مکه، دوشنبه شب با حضور در بعثه ایران در مکّه با حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار آقای ری شهری ضمن خیر مقدم به هیأت الجزایری گفت: شرایط فعلی جهان اسلام ایجاب می‌کند که مسلمانان بخصوص متفکران به هم نزدیک شوند. دشمن امروز اصلِ اسلام را هدف گرفته است. طرح خاور میانه بزرگ، همان طرح نیل تا فرات اسرائیل است که چون دیدند آن طرح عملی نیست، به این سو و طرح این نقشه رو آورده‌اند. امیدوارم ان شاء الله متفکران جهان اسلام مانند شما که از فضل و تفکر و بینش بسیار برخوردارید، اقداماتی مناسب انجام دهند. امیدوارم این دیدارها بیشتر و بهتر باشد. وزیر اوقاف و امور دینی الجزایر دکتر غلام الله در این دیدار گفت: امسال ۳۵ هزار نفر از الجزایر و شش هزار الجزایری از اروپا به حج مشرف شده‌اند. چنین اوضاعی را که در عربستان است، ما هم تجربه کردیم و با ترس مدتی را حج ۲۵، ص: ۲۸۱ گذراندیم و دولتها وضع ما را باور نمی‌کردند. مسئولِ شهری از شهرهای فرانسه از من پرسید: وضع الجزایر با تروریسم چگونه است؟ گفتم: در مبارزه با تروریسم، دیگران ما را کمک نکردند؛ بلکه دشمنِ ما را حمایت می‌کردند. ما هر زمان که فرصت حج دست دهد در فکر دیدار با شما هستیم و این دیدار منشأ پیوندهای دینی می‌شود، به خصوص که دیدار ما در سال قبل فایده داشت، و آن برقراری ارتباط بین دو کشور بود. بسیاری از اهل جزائر را می‌شناسم که علاقه‌مند به انقلاب ایران و امام خمینی رحمه الله هستند. آنها به انقلاب ایران به دیده عبرت و احترام می‌نگرند. مردم ایران هم الجزایر را دوست دارند و از آن سخن می‌گویند و معتقدند که انقلاب الجزایر بت کفر یعنی فرانسه را شکست داد. ارتباط دو کشور پس از آن ملاقات محکم شد. امروز جهان اسلام در معرض حمله دشمن اسلام است که از افغانستان و شرق شروع شد و ترور از آنجا به جزائر منتقل شد و تروریستهای افغانستان با این کار به جهان اسلام ضربه می‌زنند. تروریستها مانع پیشرفت جهان اسلام می‌شوند و مخالف نشر علم و مباحث علمی هستند و برخلاف واقع تبلیغ می‌کنند؛ بلکه می‌خواهند مسلمانان را از اسلام بری کنند و فراری دهند. چرا دشمنان از اسلام می‌ترسند؟ نیروی نظامی ترساننده نیست، بلکه از قرآن می‌ترسند. قرآن در عمق جان مردم نفوذ می‌کند و دشمنان از این می‌ترسند که اسلام در آینده غالب شود و بیشتر جمعیت اروپا و امریکا مسلمان شوند و از سلاح ایران و غیر ایران نمی‌ترسند. یهود و مسیحیت همگی الآن بر ضد اسلام فعالیت می‌کنند و ما در الجزایر می‌بینیم که پایداری ایران ستودنی است و امیدواریم که ایران با توجه به پیشرفت علمی‌اش در مبارزه با امریکا پیروز شود. بر مسلمانان واجب است که از حق حیات خود دفاع کنیم و در صفی واحد ضد ظلم و طغیان بایستیم. ما

می‌بینیم که هر روز به برادران ما در فلسطین ظلم می‌شود و کسی هم حوادث آن را محکوم نمی‌کند؛ ولی اگر یک قتل در ایران یا الجزائر اتفاق بیفتد به آن دامن می‌زنند و در بوق و کرنا می‌کنند. آنها پیروزی نظامی ندارند و ان شاءالله در عراق و سایر جاها شکست می‌خورند. ما متأسفیم از آنچه که در عراق و افغانستان و فلسطین می‌گذرد. البته قرآن را نمی‌توانند محو کنند و چیز دیگری جایگزین آن سازند. حج ۲۵، ص: ۲۸۲

سه شنبه ۸ ذی حجه (روز ترویه)

اشاره

۲۹/ ۱۰/ ۸۳

تشکیل جلسه کمیته فرهنگی

صبح امروز جلسه کمیته فرهنگی با حضور حضرات حجج اسلام آقایان: قاضی عسکر، عرب نیا، نوّاب، زمانی، مقدادی، مسعودی، و نیز آقایان نصیری، سلیمی، گرّوسی و مقدسی برگزار و راجع به موضوعات گوناگون بحث و بررسی و تصمیماتی اتّخاذ شد؛ از جمله درباره برنامه‌های دهه فجر در مدینه، تخصیص بودجه‌ای برای کاروانها جهت برگزاری جشن ده فجر، تنظیم دستورالعمل جشن عید غدیر. در خصوص اجازه آوردن قرآن با ترجمه فارسی از ایران، حجهٔ الاسلام قاضی عسکر گفت: تاکنون ده ترجمه فارسی از قرآن به مقامات عربستان معرفی کرده‌ایم تا اجازه دهند یکی از آنها را زوّار ما همراه خود به عربستان بیاورند که تاکنون با هیچ یک موافقت نکرده‌اند. حجهٔ الاسلام نوّاب، روحانی فعّال و مبتکر و مسؤول بعثه در ایام عمره نیز گفت: در ایام عمره حدود ده جشن برگزار می‌کنیم و دستور العملی داریم که به کاروانها می‌فرستیم که از جمله آنهاست: استحکام شعرها، کف نزدن و جلوگیری از حج ۲۵، ص: ۲۸۳ برنامه‌های جِلف. و هر کاروان سه سجّاده هدیه می‌دهد که ارزش ویژه پیدا می‌کند، به خصوص اگر سفارش شود که روی سجّاده‌ها در مسجد الحرام نماز بخوانند. اگر بعثه نمادی درست کند و در همه هدایای بعثه- حتی به بعثه‌های کشورهای دیگر- از آن استفاده شود بسیار بجاست، به جای هدیه کردن خوردنیها مثل پسته و زعفران. یکی از بزرگان در جلسات عید غدیر از مردم پیمان می‌گیرد که غدیر سال آینده جشن بگیرند و لباس نو بپوشند و خریدهای عیدشان، به هنگام غدیر باشد.

دیدار بعثه آیهٔ الله وحید با نماینده ولیّ فقیه

اعضای بعثه حضرت آیهٔ الله وحید خراسانی در مدینه به دیدن حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری نیامده بودند؛ از این رو چند تن از اعضای بعثه ایشان از جمله حجهٔ الاسلام میلانی و فرزند کوچک آیهٔ الله وحید، پیش از ظهر امروز به دیدار آقای ری شهری آمدند. در این جلسه از مسائل مختلفی مانند وضع جمرات در امسال، کتاب للّه و للحقیقهٔ و اختلافات شیعه و سنی بحث شد و آقای میلانی گزارشی از دیدار خود با دکتر حمدان در بعثه مکّه در ایام عمره را بیان کرد.

شروع اعمال حجّ تمتع

اعمال حج تمتّع از عصر امروز شروع می‌شود و اغلب حجاج ایرانی عصر امروز در مکه محرم و راهی عرفات می‌شوند تا برای وقوف فردا در عرفات مهیّا باشند. بیشتر کاروانها در هتلهای محل اقامت خود محرم می‌شوند و بلافاصله به عرفات عزیمت می‌کنند و

اعمال شب عرفه را در صحرای عرفات انجام می‌دهند. برخی کاروانها هم شب عرفه پس از خلوت شدن مسجد الحرام در مسجدالحرام محرم و سپس عازم عرفات می‌شوند. برخی از افراد باسابقه که گرفتاری و مسؤولیت چندانی ندارند، به مستحبات بیشتری عمل می‌کنند و شب عرفه را تا دیر وقت در مسجد الحرام می‌مانند و پیاده راهی منی می‌شوند و پس از اقامه نماز صبح در مسجد خیف در حج ۲۵، ص: ۲۸۴ منی و صبح روز نهم پیاده راهی عرفات می‌شوند که امسال آقای علیرضا برازش از دوستان بعثه به این مستحبات عمل کردند، ولی برای قریب به اتفاق ایرانیان این امور مقدور نیست و ترجیح می‌دهند که امروز راهی عرفات شوند و شب عرفه را در آن صحرای با صفا سپری کنند. بنده هم با جمعی از دوستان بعثه از جمله حضرات حجج اسلام آقایان: قرائتی، فلاح زاده، اعرافی، حجّتی و ادیب ساعاتی از شب عرفه را در مسجد الحرام گذراندم و به همراه آنها همانجا محرم، و صبحگاهان پس از فریضه صبح عازم عرفات شدم. شب عرفه برخی از اعضای بعثه‌های مراجع از جمله آیهٔ الله اشتهاردی نیز در مسجد الحرام بودند و آنجا محرم شدند. مشکل‌ترین و متراکم‌ترین بخش اعمال حج برای دست اندرکاران و ستاد حج و مدیران کاروانها از امروز شروع می‌شود و تا روز دوازدهم ذی حجه ادامه دارد. متولّیان رهنمودهای لازم را به حاجیان ارائه می‌کنند تا از حجم مشکلات بکاهند. نمونه هایی از توصیه‌ها و برنامه‌ها را در اینجا درج می‌کنم:

آشنایی با حمل و نقل مشاعر

انتقال حجاج از مکه معظمه به مشاعر مقدسه عرفات، مشعر و منی در ایام تشریق، جهت ادای قسمتی از اعمال حج تمتع و نهایتاً بازگرداندن آنان به شهر مکه تحت عنوان «حمل و نقل مشاعر» از جمله برنامه‌های سازمان و نمایندگی آن است که در مکه پیش بینی شده و به موقع به اجرا درمی‌آید. در این ایام، وقوف و بیتوته در اماکن خاص و در زمانهای بخصوص بایستی اتفاق بیفتد؛ به طوری که از ظهر روز نهم ذی‌حجه، همه باید در عرفات حاضر شوند و تا مغربِ شرعی در این سرزمین مقدس به سر ببرند و پس از مغرب همان روز به سمت مشعر الحرام حرکت کنند و از طلوع فجر تا طلوع آفتاب روز دهم ذی‌حجه در مشعر الحرام وقوف نموده، سپس جهت انجام اعمال روز عید قربان، وارد سرزمین منی شوند و اعمال روزها و شبهای دهم، یازدهم و دوازدهم ذی‌حجه را در آنجا انجام حج ۲۵، ص: ۲۸۵ دهند و آن‌گاه به مکه باز گردند. این سیر را ابتدا از مکه به سمت عرفات طی می‌کنند و به تدریج در ظرف چند روز و پس از اتمام اعمال مخصوص مشاعر به طرف مکه برمی‌گردند. نقل و انتقال گروههای حجاج در این مسیر که توأم با اعمال و مناسک مشخصی است، مستلزم عملیات جامع و پیچیده و با محاسبات ریاضی است؛ زیرا صرف نظر از چگونگی حرکت دادن حجاج، باید بین تعداد اتوبوسها و زائران هر کاروان با وجود تنوع ظرفیت و ترکیب زن و مرد، هماهنگی ایجاد شود. در این بخش از اعمال ایام تشریق، زنان با ماشینهای سربسته و مردان با ماشینهای رو باز جابه جا می‌شوند. ماشینهای رو باز نیز به علت اینکه مورد استفاده حجاج همه کشورها نیستند و در طول سال در پارکینگ قرار داشته‌اند، دارای شرایط مطلوبی نیستند. هزینه هر صندلی برای زائر در طول دوره ایام تشریق ۳۶۰ ریال سعودی یعنی نزدیک به صد دلار است. بدین ترتیب با توجه به این نرخ، حتماً باید تلاش شود که از تمام ظرفیت اتوبوسها بهره‌برداری گردد؛ زیرا به تعداد زائران، اتوبوس اجاره می‌شود. مدیران نیز مکلف هستند که در حفظ و نگهداری اتوبوسها بکوشند و به دستورالعملهای سازمان حج در اندیشیدن تدابیری برای خرابی اتوبوسها اهتمام ورزند. البته کاروانها از وانتهای اجاره شده که در اختیار دارند، در ایام تشریق جهت حمل و نقل خدمه و وسایل هم استفاده می‌کنند و برای تردد در این روزها که توأم با ازدحام فراوان است، برگه مجوز- به نام تصریح- از دوایر سعودی از طریق ستاد حج دریافت می‌نمایند. اما در تخصیص اتوبوسهای موجود نه تنها کیفیت و ظرفیت اتوبوسهای هر کاروان با دیگری تفاوت دارد، بلکه گاهی به یک کاروان نیز چند نوع اتوبوس تعلق می‌گیرد که طبعاً با یکدیگر برابری کیفی ندارند. چرخه کار مدیر هم بر این مبناست که بلیتهای تهیه شده برای هر کاروان، تحویل وی می‌شود و تا غروب روز هفتم ذی‌حجه باید اتوبوس مربوط را تحویل

گیرد و به محل اسکان حجاج انتقال دهد. حرکت به سمت عرفه که در پانزده کیلومتری مکه واقع است، از عصر روز هشتم تا صبح فردای آن ادامه می‌یابد؛ به طوری که تا قبل از ظهر نهم ذی حج ۲۵، ص: ۲۸۶ حجه، همگی وارد عرفات شوند. در عرفات هم پیش بینی چادر به اندازه لازم شده و مدیر پیشتر چادرها را تحویل گرفته و تقسیم کرده است. تا مغرب روز نهم، زائران در عرفات به سر می‌برند و بعد از اذان مغرب و خواندن نماز و صرف شام مختصر، راهی مشعر الحرام می‌شوند. بدین ترتیب حرکت از عرفات به مشعر آغاز می گردد. کاروانها بایستی قبل از طلوع آفتاب روز نهم، به مشعر الحرام برسند. مأموران سعودی هدایت مسیرها را به عهده دارند و راههای مشخصی را برای کاهش ترافیک پیش بینی کرده‌اند، اما به هر حال ازدحام عجیبی بر این مسیرِ تقریباً شش کیلومتری حاکم است. درباره اینکه انتخاب کدام مسیر برای رسیدن به مشعر الحرام و با چه زمان بندی مناسب‌تر است، مدیران کاروان تجربیاتی دارند و در صورتی که با برنامه‌های تنظیمی اداره مرور عربستان (راهنمایی و رانندگی) وفق دهند و با محدودیتهایی نظیر یک طرفه بودن جاده‌ها و یا خرابی اتوبوس مواجه نشوند، می‌توانند از این مسیر استفاده کنند. وقوف مشعر الحرام برای خواهران تا طلوع آفتاب ضرورت ندارد، بلکه پس از وقوف اضطراری شبانه می‌توانند راهی منی شوند. آقایان هم صبح روز عید پیاده به طرف چادرهای ایرانی در منی به حرکت درمی‌آیند و برای اعمال روز عید قربان آماده می‌شوند و پس از رمی، قربانی، حلق و بیتوته در سرزمین مقدس منی، ظهر روز دوازدهم منی را به مقصد مکه ترک می کنند. بدین صورت عملیات مشاعر پایان می‌یابد. اتوبوسهای حجاج ایران در رفت و برگشت مشاعر کار می کنند و خدمات آنها به یک مسیر منحصر نیست. عملیات تخصیص و توزیع اتوبوسهای منی و عرفات میان کاروانهای ایرانی، مستلزم این است که بعضی مراحل به شرح زیر از پیش طی شده باشد: ۱. بحث بر سر چگونگی آمد و شد زمینی حجاج (از جمله مشاعر) بین مسؤولان و کارشناسان ایرانی و سعودی و نهایتًا درج نتایج آن در صورت جلسه اساسی هیأت رسمی حج ایران با وزیر حج عربستان و همین طور صورت جلسات فرعی با نقابهٔ السیارات (سندیکای اتوبوس داران) و پیگیری و کنترل مداوم مواد تفاهمات. ۲. نشست مجدد با مسؤولان نقابه در آستانه آغاز عملیات اعزام به منظور مرور و تأکید حج ۲۵، ص: ۲۸۷ مفاد قرارداد موجود و رسیدگی به جزییات مورد نظر طرفین. در این نشست تعداد صندلی سربسته و روباز مورد نیاز برای مشاعر و تعداد شرکتهای تأمین کننده صندلیها تعیین می گردد. آنگاه زمان بندی خاصی برای دریافت بلیت و برگه‌های موسوم به «اعتماد» و دستور العمل شرایط اضطراری و چگونگی گسیل کردن اتوبوسها در مسیر مکه و مشاعر مشخص و مکتوب می‌شود. ۳. سپس کار توزیع «اعتمادها» میان شرکتهای تحت پوشش «نقابه» که عملیات انتقال حجاج را به عهده دارند، شروع می شود. در این مرحله، کل صندلی‌های مورد توافق میان مجموعه شرکت‌های فوق تقسیم می‌شود. بر این مبناست که نقابه به هر شرکت پس از تعیین سهمیه‌اش دستور می‌دهد که بلیت مسیرهای مشاعر را صادر نماید. ۴. با پیگیری ستاد حج، از طریق موسسه مطوفین حجاج ایران، بلیتهای صادر شده تحویل کاروانها می‌شود و مدیران هم اتوبوسهای خود را همان‌طور که شرح دادیم، تحویل می گیرند و در اختیار زائران می گذارند. این بلیتها دسته بندی شده‌اند و از طریق شبکه مسؤولان مناطق که به عنوان نماینده سازمان حج فعالیت دارند، میان مدیران مستقر در هر منطقه از شهر مکه توزیع می گردد. در اینجا درباره توزیع اتوبوسهای موجود در میان کاروانهای حج ایرانی، جا دارد به برخی از موانع و محدودیتها در زمینه محاسبات مربوط اشاره کنیم: همان طور که پیشتر آوردیم، مدیریت عملیات تخصیص اتوبوس، حاصل یک برنامه رایانه‌ای، با توجه به متغیرهای فراوان مانند تعداد کاروانها، ظریفت آنها و ترکیب زن و مرد در هر کاروان و ظرفیت اتوبوسهای موجود است. هدف از طراحی و اجرای این برنامه نیز این است که از همه ظرفیت صندلیهای اتوبوسها استفاده بهینه شود. طبیعی است این برنامه باید به وسیله متخصصان مسلط و مجرب رایانه در امر حج، به اجرا درآید. به هر حال امروز با بهره گیری از رایانه و تکیه به تجربه‌های پیشین، عمده کار تقسیم اتوبوسهای مشاعر به طور مکانیزه انجام می‌شود. عوامل متغیر فوق به این صورت است که زائران در کاروانهای ۱۰۰ تا ۲۲۰ نفری حج ۲۵، ص: ۲۸۸ تقسیم شده‌اند. در داخل کاروان هم تعدادی زن و تعدادی مرد با دامنه‌های آماری گوناگون حضور دارند که به

دلایل خاص بایـد جداگانه عازم مشاعر شوند. از سویی با اتوبوسـهایی به ظرفیتها و کیفیتهای متنوع مواجه هستیم که از خواسته‌ها و تمایلات ماهم تبعیت نمی‌کنند و با سـندیکای خوادشان سر و کار دارند. از سوی دیگر مردان با اتوبوسهای روباز (مکشوف) و زنان در اتوبوسـهای رو بسـته (مغطی) انتقال می‌یابند. مسأله جابجایی تعداد بسـیاری از این اتوبوسها از یک پارکینگ بزرگ در خارج از شهر مکه درست در زمان اوج ازدحام حـج هم یکی از معضـلات این ایام به شـمار می‌آید. موضوع نحوه تحویل اتوبوس جایگزین، به کاروانهایی که اتوبوس آنها خراب یا در عرفات مفقود شده یا مدیر نمی‌تواند در منی و عرفات به آن دسترسـی پیدا کند نیز مزید بر علت است و از موضوعـات مورد توجه در مناقشات و مـذاکرات میان مسؤولان ایرانی و سـعودی است. تسویه حساب با «نقابه» در مکه نیز در شـمار وظـایف مسؤولاـن حمل و نقل مکه قلمـداد می‌شود. همان طور که گفتیم انحصار سیسـتم حمل و نقل اعم از بین شهری و مشـاعر، به نقابه (سـندیکا) به اضافه پراکنـدگی و تعـدد شـرکتهای تحت پوشـش آن از عوامل محـدودیت آفرین است که شرایط خود را بر کشورها تحمیل می‌کنـد و دامنه و قـدرت تصـمیم‌گیری را کنـد می‌سازد. بدین ترتیب ایجاد رقابت بین شـرکتهای متعـدد سـعودی برای بهره‌گیری از امکانات بهتر و گسترده‌تر، تقریباً منتفی است. از این رو، زائران بایـد به محـدودیت مدیر کاروان خود در انتخاب اتوبوس برای گروه خود توجه کنـد؛ همچنان که نمایندگان سازمان حج در گزینش اتوبوسـهایی با کیفیت مناسـب برای کاروان خاص دخالتی ندارد. نکته دیگر اینکه ازدحام، انبوه انسانها و وسایل نقلیه و نیز توقف اتوبوسها بر اثر خرابی، از اموری است که حوصـله و صبر و سعه صـدر حجاج را می‌طلبـد. البته مـدیران کاروانهـا از تجربه کافی برخوردارنـد و آموزشـهای لازم را فراگرفته‌اند و با تجربیات یکدیگر آشنا شده‌اند که برای زائران بسیار ارزشمند است.

توصیه‌های سازمان حج به زائران در ایام تشریق

مناسب است زائران عزیز برای حفظ سـلامت شخصـی و صـحت اعمال شرعی خود، به نکات زیر توجه داشته باشند: ۱. روز هفتم و هشـتم ذی‌حجه به قدر کافی استراحت، و وسایل احرام را آماده کنند. ۲. احرام اضافی و زیر انداز همراه ببرند. ۳. اطمینان از صحت نیـت احرام پیش از خروج از مکه. ۴. شـناسایی اتوبوس و خیمه در عرفات و منی. ۵. جـدا نشدن از کاروان هنگام جمع کردن ریگ در مشعر الحرام. ۶. دستبند و کارت شناسایی خود را در مشاعر مقدس به همراه داشته باشند. ۷. در مشاعر مقدس، به صورت متفرق از چادرها خارج نشونـد و بی جهت تردد نکنند. ۸. در منی به صورت گروهی به سوی جمرات حرکت کننـد و به چادر باز گردند. ۹. دقت کننـد که پس از رمی جمره عقبه، در روز عید اشـتباهاً به طرف مکه باز نگردند. ۱۰. هنگام انتقال از مشـعر به منی در صبح روز عیـد، به علائم نصب شـده نشانگر سـمت چادرهای ایرانی توجه کنند. در این شـرایط لازم است میوه و بار اضافی با خود حمل نکنند. ۱۱. هنگام غروب روز عرفه، وقتی به یکباره همه چادرها برچیـده شد، امکان شـناخت موقعیت، بسـیار دشوار خواهد شد. در این موقع بایـد مراقب باشـند و از محل دور نشونـد. ۱۲. در صورت جـدا شـدن از کاروان، هراس نداشـته باشـند با دیگر کاروانهای ایرانی به طرف خیمه‌ها حرکت کنند تا برادران امداد گر آنان را به خیمه‌ها برسانند. ضـمناً در منی اطراف منطقه ایرانیان نیز با پرچم کشورمان مشخص شده است. ۱۳. از نوشیدن آب شیرهای مخصوص شستشو و وضو خودداری گردد. ۱۴. حتی الامکان از رفتن به قربانگاه خودداری کننـد و به صورت گروهی نیابت دهند. ۱۵. هنگام حلق از تیغهای یکدیگر استفاده نکنند و کلیه شرایط بهداشتی را مراعات کنند. حج ۲۵، ص: ۲۹۰ ۱۶. پس از هر بار اسـتفاده از دسـتشویی، دست خود را با صابون بشویند. ۱۷. هنگام استفاده از دستشویی، رعایت تقدم افراد سالخورده لازم است. ۱۸. همراه داشتن پول، با توجه به این که قبلًا پول قربانی را پرداخته‌اید، ضرورت ندارد و حداکثر پنجاه ریال سعودی کفایت می‌کند. ۱۹. تعجیل نکردن در استحمام و شستشوی لباس در موقع مراجعت به هتل

توصیه‌های بهداشتی هیأت پزشکی حج

عرفات * حفظ بهداشت محیط در اماکن مقدس عرفات، مشعر و منی وظیفه اخلاقی، مذهبی و میهنی ماست. * در زمان عزیمت برای انجام مراسم برائت از مشرکین، از ریختن قوطیهای آب میوه، پلاستیک آب و آب دهان و بینی در معابر به شدت پرهیز کنید. * از پر خوری اجتناب کنید. در عرفات تعداد توالتها و دستشوییها به نسبت کم است. * با بهره‌گیری از اعمال عبادی این وقوف مبارک، به تقویت بهداشت روان خود کمک کنید. * استفاده از صابون بدون بو بعد از دستشویی و قبل از صرف غذا فراموش نشود. * در زمان حرکت به سمت مشعر الحرام، حداقل خود را برای دوازده ساعت آماده کنید، به ویژه عدم نیاز به اجابت مزاج در این ساعات لازم است؛ چون در مشعر تقریباً امکان استفاده از دستشویی و توالت وجود ندارد. * در زمان حرکت به طرف مشعر، آب کافی به همراه داشته باشید. مشعر الحرام * اگر در مکه مکرمه سنگهای خود را جمع نکرده‌اید، آنها را از محلهای تمیز جمع کنید و در هنگام جمع کردن سنگ از دستکش نایلونی استفاده کنید. * برای جمع آوری سنگ از کوه بالا نروید. حج ۲۵، ص: ۲۹۱ * سنگهای مناسب جمع آوری کنید. گاهی سنگهای بسیار درشت موجب جراحت دیگران شده است. منی * نظم و ترتیب و نظافت چادرها و محیط اطراف چادرها را به شدت رعایت کنید. * برای ورود به چادرها حتماً از کیسه کفش استفاده کنید. * با ورود به منی حتماً قدری استراحت کنید تا تجدید قوا شود، سپس برای ادامه اعمال (رمی جمره عقبه) بروید. * با علامت گذاریهای مناسب چادر خود را شناسایی کنید. استفاده از دستبند و به همراه داشتن نشانی و مشخصات کاروان الزامی است. گم شدن در ایام تشریق رایج است. زمانی که برای رمی جمره عقبه می‌روید، خودتان و همسفرتان که فکر می‌کنید نیازمند کمک است، به نکات زیر توجه کنید: * آیا توان پیاده روی چند کیلو متری را در شرایط تراکم جمعیت و توان انجام صحیح رمی جمره را دارید؟ اگر سالمند یا بیمارید و به ویژه اگر از بیماریهای قلبی رنج می‌برید با مشورت با پزشک کاروان یا روحانی و مدیر کاروان، برای خود نایب انتخاب کنید. * آیا اگر عینکی هستید، بند عینک خود را برداشته‌اید؟ * آیا دمپایی راحتی دارید؟ * آیا دستبند شناسایی به دست دارید؟ * آیا سنگهای خود را برداشته‌اید؟ قربانی * برای قربانیِ شما ذابحان ایرانی حرفه‌ای در سالنهای قربانگاه حضور دارند. * در هیچ شرایطی و برای هیچ منظوری- مانند خوردن، آوردن سوغات، به نخ کشیدن یا هدیه کردن- گوشت قربانی را از قربانگاه خارج نکنید. * به ذبح کنندگان محترم که بعد از یک کار طاقت فرسا و سخت به چادرها باز می‌گردند، کمک کنید تا پس از تطهیر کامل به چادرها وارد شوند و استراحت نمایند. حج ۲۵، ص: ۲۹۲ خارج کردن گوشت از قربانگاه، بهداشتی نیست و در صورت مشاهده، گوشت قربانی به وسیله کارشناسان بهداشتی ضبط می‌شود. لذا از زائرین و ذبح کنندگان عزیز تقاضا می‌شود با مسؤولین بهداشتی همکاری کنند. تراشیدن موی سر (حلق) در سالهای گذشته، متأسفانه «حلق غیر بهداشتی» موجب آلودگی حریم منی می‌شد- در حالی که کاملًا قابل پیشگیری بود. در سال جاری با آموزشهای لازم در کاروانها و بالا بردن سطح آگاهیهای زائرین ایرانی، انتظار می‌رود که حلق غیر بهداشتی به طور محسوسی کاهش یابد. پیشنهاد می‌شود: * به هر زائر مرد یک تکه سفره یک بار مصرف به ابعاد یک متر در یک متر تحویل شود تا در زمان حلق آن را بر روی زمین پهن و پس از انجام عمل حلق آن را جمع و در سطل زباله دفع کنند. * نظارت یک فرد مسؤول از کاروان بر انجام حلق بهداشتی زائرین می‌تواند به این امر کمک کند. علاوه بر موضوع فوق، به نکات زیر نیز اکیداً توجه فرمایید: * حتماً از تیغ و خود تراش شخصی خود استفاده کنید. * سعی کنید با خون افراد- که ممکن است در زمان تراشیدن موی سر برای آنها عارض شود- تماس نداشته باشید. * بعد از حلقْ استحمام، و لباس تمیزی را که همراه خود آورده‌اید، به تن کنید. * می‌توان شستشوی لباسهای آلوده و حوله‌های احرام را به بعد موکول کرد تا مجبورنشویم برای خشک کردن، آنها را در جاهای آلوده پهن کنیم و مناظر نازیبایی را به وجود آوریم. * از بستن طناب رخت در میان چادرها، که گاهی سد معبر ایجاد می‌کند، اجتناب کنید. * بعد از پایان اعمال، استراحت و در خود آرامش ایجاد کنید. حج ۲۵، ص: ۲۹۳

چهارشنبه ۹ ذی حجه (روز عرفه)

اشاره

۱۳۸۳/ ۱۰/ ۳۰

وقوف در عرفات

دومین عمـل از اعمال حـج تمتع یعنی وقوف در عرفات امروز انجام می‌شود. هرچنـد روز عرفه عمل واجبی جز وقوف در عرفات از ظهر تا غروب آفتاب ندارد، ولی حجاج شـیعه و ایرانی برای مستحبات این روز اهتمام زیادی دارند و اکنون سالهاست که ادعیه شب عرفه را هم در عرفات می‌خواننـد و خود را برای وقوف بعـد از ظهر و انجام دادن اعمال مسـتحب عرفه آماده می کنند. علاوه بر این، اینک چنـد سالی است- پس از آنکه مقامات حکومت سـعودی مانع برگزاری مراسم برائت در مکه شدنـد- مراسم برائت نیز صـبح روز عرفه در عرفات برگزار می‌شود. در عرفات بیشترین توجه حجّاج شـیعه متوجه وجود ذی‌جود و اقدسِ ذخیره عالم غیب و شـهود حضرت بقیّهٔ الله الاعظم (عجّل الله تعالی فرجه الشریف) است؛ چون در روایات آمده است که آن وجود نازنین هر سال در موسم در عرفات حضور دارد.

گل زهرا علیها السلام

یک عمر در پی تو سـفر کردم با آتش فراقِ تو سـر کردم حج ۲۵، ص: ۲۹۴ روزم به انتظار تو، شب گردیـد شب را به شوق وصل، سحر کردم با کیمیای عشق تو این دل را ارزنده‌تر ز گوهر و زر کردم هر محفلی که یاد تو می کردند دل را که خفته بود، خبر کردم جز مهر رویت ای گـل زهرایی از دل هر آنچه جز تـو، به در کردم سودای هر که جز تو در این سـر بود سودی نـداشت، بلکه ضـرر کردم در مکّه، در منـا، جبـل الرّحمه بـا عشق تو به هر چه نظر کردم چون دیـده‌ام ندیـد جمـالت را در راه وصـل، فکر دگر کردم تا محرمِ حریم حرم گردم مُحرِمِ شـدم، ز نَفْس حـذر کردم کوی رضـای توست چو میقاتم احرامی از خشوع، به بر کردم رمز یقین، دو رکعتِ خونین است من هم وضو زخونِ جگر کردم «۱» (جواد محدّثی)

برائت از مشرکین

یکی از ابتکارات امام خمینی در حج، توصیه و دستور به برائت از مشرکین در موسم حج بود. پیش از گزارش مراسم برائت امسال، نقل توضـیحی راجع به اصل برائت از مشـرکین در حج مناسب است: شیوه‌های اعلان برائت می‌تواند به گونه‌های مختلف و مناسب، در قالب رعایت اصول دیگر اسـلام و شـرایط زمان انجام شود، اما آنچه به عنوان رکن، در اجرای آن باید ملحوظ شود، اصلِ معنا و مفهوم اعتقادی و سیاسیِ طرد بت و بت‌پرستی، و اعلان انزجار از مشـرکان و دشـمنان اسـلام و محکوم کردن سیاستهای خصمانه و توطئه گرانه و مشـی سـتمگرانه و تجاوزکارانه آنهاست. از سوی دیگر با توجه به محتوای برائت، و نیز ارزش تأسی به پیامبر صلی الله علیه و آله در انتخـاب زمـان و مکان اعلان برائت، مناسـبت حکم و موضوع ایجاب می کنـد که بهترین و کارآمـدترین شـکل اعلان برائت از مشـرکان، در حرم و در ایام حـج انجام گیرد. از آیه حج ۲۵، ص: ۲۹۵ سوم سوره توبه نیز می‌توان چنین اسـتنباط کرد که اعلاـن برائت بـا اعمـال و مناسک حـج منافات نـدارد، بلکه رابطه میان آن دو، در هـدف و ماهیت و نتایـج ایجاب می کنـد که برای تکمیـل آثار و برکات هر یک از آنها، این دو عمل عبادی و سیاسـی همراه یکـدیگر انجام پذیرنـد؛ زیرا حـج، در مفهوم جامع خود بسـیاری از شـعائر توحیدی را در بر می گیرد و عبادتی اجتماعی- سیاسی به شمار می‌رود، و صرفاً حرکتی فردی نیست. آیات قرآنی درباره کعبه و مکه، با تعابیری چون قیاماً للناس (مائده: ۹۷)؛ مثابةً للناسِ وأَمْناً (بقره: ۱۲۵)؛ وُضِعَ للناس (آل عمران: ۹۶) و مُبارکاً و

هدیً للعالمین (آل عمران: ۹۶)، ماهیت اجتماعی بیت الله الحرام، و به تبع آن حـج را بیان می‌کنـد. روایات نیز اثر حج را در حفظ و تقـویت دین. و معرفی اسـلام، تقـویت پیونـد و اسـتحکام جوامع اسـلامی، آشـنایی مسـلمانان بـا یکـدیگر، و شـناخت آثـار پیـامبر و یـادآوردن و فراموش نکردن آنهـا، متـذکر می‌شود. همچنـان‌که روایـات دیگری، ارتباط حـج با ولایت، اجتناب مؤکـد از تعطیلی و ترک آن ولو به اهتمام حکومت را بیان می‌کنـد، و گواه آن است که حج فریضه‌ای است با جنبه‌های گوناگون توحیدی، و آمیزه‌ای است از عبـادات و اجتماعیـات؛ حتی برخی مفسـران، منـافع یـاد شـده در آیه ۳۲ سـوره حـج را اعم از منـافع معنوی و مـادی، مـانند سیاست، ولایت، تعاون و همبستگی، رفاه عمومی، تدبیر و توسعه تجارت، و رفع دیگر حوایج می‌دانند که به حسب شرایط و احوال جوامع اسـلامی و نیازهای روز، تغییر می‌کند. نمونه‌های بهره‌گیری سیاسی و اجتماعی از موقعیت بیت الله الحرام و حج، که حرم امن الهی است و همگان در آن مصون هسـتند، در سـنت رسول اکرم و ائمه اطهار علیهم السلام و مسلمانان متعدد است و ما به بعضی از آنها اشاره می‌کنیم: ۱. در سـال هفتم هجرت، پیامبر اکرم بر اساس توافقنامه حـدیبیه، همراه دو هزار تن از مسـلمانان، برای مناسـک عمره (عمرهٔ القضاء) به مکه رفتند و از نحوه آرایش شکوهمند مسلمانان به هنگام طواف و شعارهای آنان- از جمله اشعار عبدالله بن رواحه- برای نمایش قدرت مسلمانان در برابر مشرکان بهره بردند. شخص حج ۲۵، ص: ۲۹۶ رسول اکرم، پس از طواف و سعی، به وضوح شـکست مشرکان و نابودی آنها را از خدا مسألت کرد. ۲. در سال نهم، با ابلاغ برائت، صـفوف مسلمانان از کفار و مشرکان کاملًا متمایز شد. ۳. در سال دهم، حجهٔ الوداع، با تأثیرات عمیق در مسائل اعتقادی، احکام و اجتماعیاتِ اسـلامی برگزار شد و حج مظهر عظمت اسـلام و مسـلمین و استعلای آن بر کفار و مشرکین معرفی گردید؛ چنان‌که خطبه‌های رسول اکرم صلی الله علیه و آله در منی و عرفه و غـدیر خم متضـمن مسائل مهم و اساسـی جهان اسـلام بود. ۴. در سال ۵۸، امام حسـین علیه السلام در مراسم حج، بسـیاری از صـحابه و مؤمنین و انصـار برجسـته را در منی گرد آورد و از طغیـانگری معـاویه و سـتمهای او سـخن گفـت و از ایشـان خواست که هنگـام بازگشت از حـج، پیام او را به مردم دیگر ابلاغ کننـد تا از دین حق دفاع شود؛ و همگان را بر صـدق گفتار خود گواه گرفت. ۵. در سال ۶۰، امام حسـین علیه السـلام با استفاده از موقعیت حج، به افشای چهره حکومتِ یزیدبن معاویه پرداخت، و چون شـنید که عوامـل حکومـتی قصـد جـانش را دارنـد، برای حفـظ حرمت حـج و حرم، در روز هشـتم ذی‌حجه بـا اظهـار وضع پر مخاطره خود همراه خانواده و تعدادی از یاران به سـمت عراق حرکت کرد. ۶. عبدالملک، خلیفه اموی در موسم حج، با امام سـجاد علیه السـلام مواجه شد. امام در نشستی، مواضع پدر خویش و فساد حکومت وقت را مطرح کرد. ۷. زمانی که هشام بن عبدالملک عظمت امام سجاد علیه السلام را در مراسم حج دید و به تغافل از بردن نام ایشان خودداری کرد، فرزدق شاعر نامدار، در معرفی بلیغ امام سـجاد علیه السـلام، قصـیده معروف و پر محتوای خود را سرود و به رغم مخاطرات معمول، از موقعیت حساس حج برای معرفی مقام ولایت بهره برد. ۸. دعاهای پرمحتوا و جامع حضـرت امام سـجاد علیه السلام در عرفه و منی. ۹. در روایت آمـده است که امام سجاد علیه السلام در ایام حج مشکلات مردم را حل می‌فرمود و در یکی از آن روزها امام باقر علیه السلام را به عنوان ولیّ خدا پس از خود معرفی کرد. ۱۰. تشـکیل جلسات بحث علمی و سیاسی با شرکت و نظارت امام باقر علیه السلام در جوار حج ۲۵، ص: ۲۹۷ حرم و کعبه و تحذیرات صـریح ایشان در عدم متابعت از ظالمین و فاسقین. از همین قبیل است برخورد علمی و سیاسی امام باقر علیه السلام با هشام بن عبدالملک و نافع مولی ابن عمر، در مراسم حج. ۱۱. معرفی کردن امام جعفر صادق علیه السلام امام موسی کاظم علیه السـلام را به ولایـت در راه مکه، مباحثـات امـام جعفر صـادق علیه السـلام بـا زنادقه در موسم حـج و در کنار کعبه و مجادلات علمی ایشـان با معتزله. ۱۲. مـاجرای طالبیـان در زمان هادی، خلیفه عباسـی، که در آن حسـین بن علی بن حسن و یارانش عازم مکه شدنـد و تا زمان حـج در آنجا ماندنـد تا نـدای مظلومیت خود را در مقابل سـتمگری خلیفه سـر دهنـد، اما در روز ترویه بر اثر حمله سپاهیان هادی در فخّ، نزدیکی مکه، به شـهادت رسیدند. غفلتهای تاریخی در مقاطع مختلف، باعث نقصان توجه به مقصود اصلی و ماهیت ذاتی حج شده است؛ همچنان‌که پس از بنای کعبه و آغاز حج ابراهیمی نیز به تدریج خرافات و اوهام بر حج اصیل تأثیر نهاد

و آن را به صورت حج جاهلی درآورد و با بعثت پیامبر اکرم، بار دیگر زنگار شرک و خرافه از آن زدوده شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران (۱۳۵۷ ش)، امام خمینی نیز با توجه به موقعیت خطیر جهان اسلام در دنیای کنونی، بار دیگر جنبه‌های اعتقادی و اجتماعی حج را متذکر و خواستار بهره گیری، از این همایش بزرگ سال برای بیان مسائل و حلّ مشکلات جهان اسلام شد. امام خمینی در عید قربانِ نخستین حج پس از پیروزی انقلاب اسلامی (۳۰ آبان ۱۳۵۸)، در پیامی به حجاج، به تحلیل جامعی از کعبه و حج مبادرت کرد و آن را محل نشر توحید و نفی شرک دانست. تأکید او بر این نکته بود که کعبه خاستگاه اصلی ندای توحید و مرکز شکستن بتها در سراسر جهان است و بنابر آیات قرآنی (حج: ۲۷) تطهیر آن از همه ناپاکیها و پلیدیها (ارجاس؛ بقره: ۱۲۵) که بالاترین آنها شرک است، واجب است، و سپس با اشاره به اعلان برائت از مشرکین (توبه: ۱، ۳) و قیام مهدی موعود علیه السلام از کنار کعبه و دعوت مردم به توحید، نتیجه گرفت که همه بت‌شکنیها از کعبه سر [چشمه گرفته و خواهد گرفت و امت اسلام نیز باید از این امر تأسی نمایند. حج ۲۵، ص: ۲۹۸ وی حج اجتماعی و برائت از مشرکان را به یک روش خاص محدود نکرد؛ بلکه دغدغه اصلی و تأکید عمده او بر محتوای عمیق حج و استفاده از آن با اتکا بر توحید ناب و اجتناب از تمامی مظاهر شرک و تعلق و توکل به غیر خدا بود که می‌تواند منشأ حرکات و برکات بسیاری در جوامع اسلامی و همسویی و تلاش آنان برای احیای میراث و تمدن اسلامی شود. از نظر ایشان، مسلمانان باید در حج به صِرف صورت قناعت نکنند و از چنین کنگره عظیمی که امکان برپاییش برای هیچ مقام و دولتی ممکن نیست مگر اراده خدا، به نفع اسلام و مسلمین استفاده شود. موارد این استفاده را در قیام به قسط برای ادامه بت شکنیهای انبیای حق، به هم پیوستن مسلمانان جهان و تحکیم وحدت آنهادر مقابل طاغوتها و بررسی مشکلات مسلمانان و مشورت برای حل و فصل آنها می‌توان سراغ گرفت. خاستگاه اصلی دیدگاه امام خمینی در برائت از مشرکان، همان اصول تولّی و تبرّی بوده است. از نظر ایشان فریاد برائت از مشرکان مخصوص به زمانی خاص نیست و در هر سال باید تکرار شود و دفاع از مسلمانان نوعی برائت از مشرکین است. بدین ترتیب، بهره گیری صحیح از حج و برائت از مشرکان، رهایی از مرزهای اعتباری قومیت و ملیت و رسیدن مسلمانان به وحدت ایمانی است و رهایی از اختلافهای درونی و جنگهای مذهبی، و عطف نفرتها و دشمنیها به دشمن مشترک را در پی دارد. «۱»

برگزاری مراسم برائت از مشرکین در عرفات

صبح امروز فریاد الله اکبر و اعلان برائت از مشرکان در صحرای عرفات طنین انداز شد. در این مراسم زائران ایرانی و غیر ایرانی با حضور در وادی عرفات و سردادن شعارهای مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل، نفرت و انزجار خود را از هرگونه آثار و مظاهر شرک در سراسر جهان اعلام کردند. حج ۲۵، ص: ۲۹۹ نماینده ولی فقیه و سرپرست زائران ایرانی خانه خدا در این مراسم تأکید کرد: برائت از مشرکین از ارکان اصلی حج ابراهیمی است و مسلمانان جهان باید با تمسک به قرآن و اهل بیت علیهم السلام همواره اتحاد خود را حفظ کنند تا در مقابله با هرگونه آثار شرک و ظلم، سربلند و سرافراز باشند. وی مراسم امسال برائت از مشرکان راباشکوه‌تر از سالهای گذشته خواند. آقای ری شهری پیام مقام معظم رهبری به حجاج را قرائت کرد و پس از آن خلاصه‌ای از پیام نیز به عربی قرائت شد و طیّ امروز و امشب هزاران نسخه و سی‌دی از آن به زبانهای مختلف در اختیار حجّاج قرار گرفت. زائران بیت الله حرام در پایان مراسم برائت از مشرکین با صدور قطعنامه‌ای بر ضرورت تمسک به قرآن کریم و عترت پیامبر و وحدت و هوشیاری مسلمانان در برابر توطئه‌های دشمنان اسلام تأکید کردند. در این قطعنامه آمده است: ما زائران بیت الله الحرام سیاستهای مداخله جویانه و اقدامات جنگ طلبانه آمریکای خونخوار و سردمداران جنایتکار آن، اشغال نظامی افغانستان و عراق، مشارکت در کشتار فلسطینیهای مظلوم، جنایات ددمنشانه مستکبران در شکنجه گاههای ابوغریب و گوانتانامو، به رگبار بستن مسلمانان بی دفاع و مجروح عراقی در مساجد آن کشور دخالت غیر قانونی در کشورهای مختلف جهان و به ویژه تهدید جمهوری

اسلامی ایران و جوسازی بر ضد دانش و فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای ایران را محکوم می‌کنیم. ما زائران خانه خدا تأکید می‌کنیم ملت با ایمان، شجاع و رشید ایران اسلامی ضمن دفاع از استقلال و تمامیت ارضی کشور و استمرار تلاش برای دستیابی به آخرین فنّاوریهای صلح‌آمیز در همه زمینه‌های علمی، در مقابل هر تجاوزگری، پاسخ مناسب و کوبنده خواهند داد. ما مراتب نفرت و برائت شدید خود را از مظاهر کفر و شرک و استکبار جهانی به ویژه آمریکای جنایتکار اعلام می‌داریم. اسرائیل، غده سرطانی خاور میانه، دشمن بشریت و مولود نامشروع آمریکای متجاوز و انگلیس مزوّر است و ما زائران بیت الله الحرام ضمن ادای احترام به مسجد الاقصی و قبله نخستین و اعلام همبستگی با ملت مظلوم و شجاع فلسطین، حمایت کامل خود را از انتفاضه رعدآسای مردم قهرمان فلسطین اعلام می‌کنیم و ضمن تقبیح حج ۲۵، ص: ۳۰۰ اعمال وحشیانه رژیم اشغالگر قدس اسرائیل غاصب و سردمداران جلاد و سفاک آن رژیم نامشروع در سرکوب فلسطینیان و تخریب منازل و مزارع مردم و حمله به کودکان و زنان و کشتار مردم بی دفاع آن دیار، نفرت و انزجار شدید خود را از صهیونیست و حامیان آن ابراز می‌کنیم. در این مراسم اعضای بعثه‌های مراجع شیعه، همچنین شیخ عبدالکریم عبید- روحانی برجسته لبنانی که مدت پانزده سال در بند رژیم صهیونیستی مقاومت کرده بود- نیز شرکت داشتند. پس از مراسم برائت از مشرکین زائران لبنانی با نماینده مقام معظم رهبری و سرپرست زائران ایرانی خانه خدا دیدار و گفتگو کردند. گفتنی است که امسال زائران پاکستانی هم از ساعت ۱ تا ۱۲ صبح همزمان با زائران ایرانی برای نخستین بار در چادرهای خود جداگانه مراسم برائت را برگزار کردند. این مراسم با همّت و تدبیر چند تن از علما و فضلای پاکستان با حضور سه هزار نفر از حجّاج پاکستانی برگزار شد. در این مراسم ابتدا ترجمه پیام رهبر انقلاب به اردو در جمع حجّاج قرائت شد. سپس محتوای این پیام را حجهٔ الاسلام جناب آقای سید جواد نقوی شرح داد و اهمیت اصل برائت در موسم حج را تبیین کرد. در این مراسم شعارهایی از جمله «مرگ بر آمریکا»، «مرگ بر اسرائیل» سرداده شد و در پایان مراسم حجّاج اظهار می‌داشتند که امروز ما مفهوم حج ابراهیمی و برائت از مشرکین را فهمیدیم و مطمئن هستیم حجِ صحیح انجام می‌دهیم. در بین این مراسم ترجمه پیام رهبر انقلاب به اردو توزیع شد، ولی چون فقط پانصد نسخه بود به دست خیلی از افراد متقاضی پیام نرسید. ترجمه پیام مقام معظم رهبری علاوه بر مراسم، در چند کاروان دیگر پاکستانی که از محل مراسم دور بودند نیز با بلندگو قرائت گردید. می‌افزایم که از مراسم برائت حجاج پاکستانی فیلمبرداری شد.

متن کامل پیام مقام معظم رهبری به حجّاج

بسم الله الرحمن الرحیم «یا قَوْمَنا اجِیبُوا دَاعِیَ اللهِ وآمِنُوا بِه، یَغْفِرْ لَکُمْ مِنْ ذُنُوبِکُمْ وَیُجِرْکُمْ مِنْ عَذابٍ الیم» «۱» بار دیگر اجابت کنندگان دعوت الهی- لبیک گویان و هروله کنان- خود را به خانه دوست رسانده‌اند. موسم حج فرا رسیده و عرصه شوق و نیاز، به روی دلدادگان صفا و معنویت گشوده شده است. اینک خانه خدا و قبله دلها پیش روی شما است، عرفات و مَشْعَر آراسته برای جوشش سرچشمه ذکر و معرفت است، منی و صفا آموزنده سعی و تلاش در قرب به خدا و رمی شیطان است، اینک فرصت خودسازی و بهره‌گیری از این آبشار زلال توحید و وحدت فرا رسیده است. لبیکی را که در آغاز احرام بر زبان رانده‌اید، در دل خویش راسخ کنید و دعوت خدا را که با سفر به حریم دوست اجابت کرده‌اید، با تأمل در معنا و هدف حج، از سود و ذخیره هرچه افزون‌تر برخوردار سازید. فریضه حج، آنگاه که با معرفت و هوشیارانه به جای آورده شود، به مسلمان حج‌گزار و به امت بزرگ اسلامی فیض می‌بخشد، حاجی را به صفا و پاکی و معنویت سوق می‌دهد، و امت را به اتحاد و عزت و اقتدار نزدیک می‌کند. گام اول برای حاجیان، خودسازی است. احرام و طواف و نماز، مشعر و عرفات و منی، قربانی و رمی و حلق، همه و همه مظاهر خشوع و فروتنی انسان در برابر خداوند و جایگاه ذکر و تضرع و تقرب به او است. این مناسک پرمعنی را نباید از سر غفلت گذرانید. مسافر دیار حج، در همه این مراسم باید خود را در محضر حق متعال بداند، خود را در انبوه متراکم جمع، با محبوب تنها ببیند، با او راز و

نیاز کند، از او بخواهد و به او دل ببندد، شیطان و هوا را از دل خویش براند، و زنگار حرص و حسد و جبن و شهوت را از خویش بزداید. خدا را بر هدایت و نعمتش سپاس گوید، دل را بر مجاهدت در راه خدا رام کند، مهربانی به مؤمنان و بیزاری از معاندان و حق ستیزان را در دل بپروراند، عزم خویش را بر اصلاح خود و اصلاح دنیای پیرامون خود حج ۲۵، ص: ۳۰۲ استوار سازد، و با خدای خود بر آبادی دنیا و آخرت پیمان بندد. حج در عین حال، یک حرکت دست‌جمعی است. دعوت الهی به حج برای آن است که مؤمنان خود را در کنار یکدیگر ببینند و نمادی از وحدت پیکره مسلمین را به چشم خود بنگرند. حج برای تقرب دست‌جمعی به خدا و برائت دست‌جمعی از شیاطین انس و جن است. تمرین اتحاد و پیوستگیِ امت اسلامی است. و امت اسلامی هرگز مانند امروز به این برادری با یکدیگر و برائت علنی از مشرکین و مستکبرین، نیاز نداشته است. امروز جهان اسلام در محاصره علمی و اقتصادی و تبلیغاتی و اینک نظامی است. اشغال قدس و فلسطین به اشغال عراق و افغانستان انجامید، و اختاپوس صهیونیزم و استکبار وقیح و نفرت‌انگیز آمریکا، اکنون برای همه خاورمیانه و شمال آفریقا و همه دنیای اسلام، توطئه و نقشه در سر می‌پرورانند و نهضت بیداری را که امروز جان تازه‌ای در پیکر امت اسلامی دمیده است، هدف کینه و انتقام خویش ساخته‌اند. اکنون آمریکا و غرب مستکبر به این جمع‌بندی رسیده‌اند که کانون بیداری و ایستادگی در برابر نقشه حاکمیت آنان بر همه جهان، کشورها و ملتهای مسلمان و به ویژه در منطقه خاورمیانه است، و اگر با ابزار اقتصادی و سیاسی و تبلیغاتی و- سرانجام- نظامی نتوانند در چند سال آینده، نهضت بیداری اسلامی را مهار و سرکوب کنند، همه محاسبات آنان برای حاکمیت مطلق بر جهان و سیطره بر مهم‌ترین منابع نفت و گاز که تنها وسیله محرکه ماشین صنعتی و برتری مادّی آنان بر همه بشریت است، به هم خواهد ریخت، و کلان سرمایه داران غربی و صهیونیست که بازیگر پشت صحنه همه دولتهای مستکبرند، از اوج اقتدار تحمیلی خود ساقط خواهند شد. استکبار همه ظرفیت تواناییهای خود را به میدان آورده است: در یکجا با فشار سیاسی، در یکجا با تهدید اقتصادی، در جایی با ترفند تبلیغاتی و در جایی دیگر- مانند عراق و افغانستان و پیش از آن در فلسطین و قدس با بمب و موشک و تانک و چکمه پوشان نظامی، به عرصه نبرد سرنوشت ساز وارد شده است. مهم‌ترین ابزار این ددمنشان آدمخوار، پرده نفاق و فریبی است که بر چهره خود کشیده‌اند. جوخه‌های تروریستی را تجهیز و به قصد جان بیگناهان روانه می‌کنند و حج ۲۵، ص: ۳۰۳ دم از مبارزه با تروریسم می‌زنند. از دولت تروریست و جلادی که فلسطین را غصب کرده، علناً پشتیبانی می‌کنند و مدافعان جان به لب رسیده فلسطینی را تروریست می‌نامند. سلاحهای کشتار جمعی اتمی و شیمیایی و میکربی را تولید و توزیع و مصرف می‌کنند و فجایعی مانند هیروشیما و حلبچه و خطوط دفاعی ایرانیان در جنگ تحمیلی پدید می‌آورند؛ در عین حال شعار کنترل سلاح کشتار جمعی سر می‌دهند. آنان خود در پشت سر مافیای کثیف مواد مخدرند و دم از مبارزه با مواد مخدر می‌زنند. آنان نمایش علم گرایی و جهانی سازی علم می‌دهند و آنگاه با پیشرفت دانش و فناوری در جهان اسلام مقابله می‌کنند و سر برآوردن فناوری هسته‌ای صلح‌آمیز در کشورهای اسلامی را گناهی بزرگ می‌شمارند. از آزادی و حقوق اقلیتها سخن می‌گویند، و حق آموزش و تحصیل را از دختران مسلمان به جرم پایبندی به حجاب اسلامی سلب می‌کنند. درباره آزادی بیان و عقیده داد سخن می‌دهند، و ابراز عقیده درباره صهیونیزم را جرم می‌شمارند و بسیاری از آثار فکری و قلمی برجسته اسلامی را و حتی اسناد به دست آمده از لانه جاسوسی آمریکا در تهران را، در آمریکا اجازه نشر نمی‌دهند. در باب حقوق بشر پرگویی می‌کنند، اما دهها اردوگاه شکنجه چون گوانتانامو و ابوغُرَیبْ به پا می‌کنند، یا در مقابل چنین فجایع کم نظیری سکوت رضایت‌آمیز در پیش می‌گیرند. آنها از احترام به همه مذاهب سخن می‌گویند، اما از مُرْتَد مَهْدُور الدَّمی چون سلمان رشدی حمایت می‌کنند و در رادیوی دولتی انگلیس سخن کفرآمیز بر ضد مقدسات اسلامی می‌پراکنند. امروز بر اثر گستاخی و بی پروایی حماقت‌آمیز زمامداران آمریکا و انگلیس، نقاب خدعه و نفاق آنان شکاف برداشته و نفرت از این مستکبران به دست خودشان دل ملتها و جوانان مسلمان را انباشته است. امروز در هر کشور اسلامی انتخابات آزاد صورت گیرد، ملتها بر ضد خواسته آمریکا و انگلیس رأی خواهند داد. اکنون انتخابات عراق پیش روی ما است. هدف ملت عراق و رهبران

راستین آنان از انتخابات، نقطه مقابل هدف اشغالگران از آن است. ملت و رهبران عراق انتخابات را برای تشکیل حکومتی مردمی و برخاسته از اراده مردم و برای عراقی مستقل و حج ۲۵، ص: ۳۰۴ یکپارچه و آزاد می‌خواهند. انتخابات از نظر آنان باید پایان اشغال نظامی و سلطه سیاسی آمریکا و انگلیس باشد. باید به حضور فتنه‌انگیز صهیونیستها که در زیر سایه سلاح آمریکائیها خود را به کناره فرات رسانده و خواب آشفته «از نیل تا فرات» را تعبیری ناقص کرده‌اند، خاتمه دهد. باید کدورتهای فرقه‌ای و قومی را که غالباً برانگیخته خباثت دشمنان مشترک است، به اخوت و اتحاد تبدیل کند. اما انتخابات در خیال خام اشغالگران هدف دیگری دارد. آنان می‌خواهند زیر نام انتخاب مردمی، مزدوران خود را که غالباً به خاطر سوابق وابستگی شان به حزب بعث، ذلیل و رام دست اشغالگران‌اند، بر مردم حاکم کنند. می‌خواهند هزینه حضور نظامی را از دوش خود بردارند و به دست مزدوران خود هرچه را هم هزینه کرده‌اند از جیب و نفت عراق جبران کنند. می‌خواهند استعمار را در شکل کاملًا جدید آن در عراق مستقر سازند. در این استعمار فرانوین، مزدوران بیگانه مانند گذشته به طور مستقیم از سوی استعمارگران به کار گماشته نمی‌شوند، بلکه در انتخاباتی که رأی مردم با تقلب و خدعه‌های رایج نادیده گرفته شده، کسانی به نام مُنْتخب مردم بر سر کار می‌آیند. نام و ظاهر کار دموکراسی و باطن آن حاکمیت مطلق بیگانه بر ملت مظلوم است. اکنون دو خطر بزرگ انتخابات عراق را تهدید می‌کند: نخست تقلّب و جابجا کردن آرا مردم که بخصوص آمریکاییها در آن مهارت دارند. اگر زبدگان عراقی و جوانان سیاسی و تحصیل کرده با همت و تلاش شبانه روزی بتوانند از وقوع این تقلب مانع شوند و حکومت مردمی و منتخب خود را بر سر کار بیاورند، آنگاه خطر دوم مطرح می‌شود که کودتای نظامی و مسلط کردن یک دیکتاتور دیگر بر سرنوشت عراق است. این خطر نیز با هوشمندی و موقع‌شناسی و شجاعت مردم غیور و مؤمن عراق و رهبران حقیقی و بزرگوار آنان قابل دفع است. آنان در این لحظه حساس تاریخی که سرنوشت دهها سال آینده آنان را رقم می‌زند، باید از ایمان و شجاعت و همبستگی ملی خود بیشترین استفاده را ببرند، انتخاباتی فراگیر و سالم و پرشور برگزار نمایند و از نتایج آن با همه توان پاسداری کنند. اختلاف شیعه و سنی یا عرب و کرد و ترکمان حج ۲۵، ص: ۳۰۵ و یا دیگر دسته بندیهای تفرقه‌انگیز تنها به وسیله دشمنان دامن زده می‌شود؛ همچنان‌که ناامنی که همواره مقدمه بروز دیکتاتوری است از سوی سرویسهای اطلاعاتی دشمن طرّاحی و تشویق می‌شود. کسانی که با ترورهای جنایتبار، جان شهروندان عراقی و شخصیتهای علمی و سیاسی را هدف می‌گیرند هرگز در شمار مجاهدانی که در راه استقلال عزت اسلامی با اشغالگران ستمگر مبارزه می‌کنند، قرار نمی‌گیرند. برادران و خواهران حج گزار! ملتها و دولتهای مسلمان! امروز دنیای اسلام بهش از همیشه به اتحاد و یکدلی و تمسک به قرآن نیازمند است. از سویی ظرفیتهای جهان اسلام برای توسعه و عزت و اقتدار، امروز بیش از گذشته آشکار شده و بازیابی مجد و عظمت امت اسلامی، امروز در سراسر جهان اسلام، انگیزه و خواست جوانان و فرزانگان شده است. شعارهای منافقانه مستکبران رنگ باخته و نیّات پلید آنان برای امت اسلامی بتدریج آشکار شده است. و از سوی دیگر، جهانخواران که سودای حاکمیت بر سراسر جهان را در سر می‌پرورانند، از بیداری و وحدت امت اسلامی بیمناک‌اند و آن را سدی در برابر سیل ویرانگر نقشه‌های خود می‌شمرند و در تلاش برای پیشدستی و پیشگیری از آن‌اند. امروز، روز اخوت عملی در همه عرصه‌ها و در برابر همه فتنه‌ها است. روز فراهم ساختن زمینه برای حکومت حضرت مهدی (عجل الله فرجه الشریف) است. روز اجابت دعوت الهی در همه زمینه‌ها است. روزی است که باید آیه «انّما المُؤمنونَ اخْوَةٌ» و آیه «لاتقولوا لمن القی الیکم السلام لست مؤمنا» و آیه «اشداء علی الکفار رحماء بینهم» را بار دیگر بر دلهای خود تلاوت کنیم، باید چه در هنگام بمباران نجف و فلوجه و موصل، چه هنگام زلزله دریایی در اقیانوس هند که دهها هزار خانواده را داغدار کرد، چه در هنگام اشغال عراق و افغانستان، و چه در حوادث خونبار هر روزه فلسطین، تکلیف الهی را بر دوش خویش احساس کنیم. ما مسلمانان را دعوت به اتحاد می‌کنیم، این اتحاد نه علیه مسیحیان یا سایر ادیان و ملتها، بلکه برای مقابله با متجاوزان و اشغالگران و جنگ افروزان، برای اخلاق و معنویت و احیای عقلانیت و عدالت اسلامی و پیشرفت علمی و اقتصادی و بازیابی عزت اسلامی است. به یاد حج ۲۵، ص: ۳۰۶ جهانیان

می‌آوریم که وقتی قدس در دوران خلفای راشدین در دست مسلمانان بود، مسیحیان و یهودیان در آرامش و امنیت کامل بودند، اما اینک که قدس و مراکزی دیگر زیر سلطه صهیونیستها یا صلیبیهای صهیونیست است، چگونه خون مسلمانان را مباح می‌شمرند. حج‌گزاران عزیز را به خشوع و ذکر و انابه و تلاوت قرآن با تدبر و حضور در نمازهای جماعت و مهربانی با حاجیان کشورهای دیگر و پرهیز از وقت گذرانیهای بیهوده فرا می‌خوانم و از خداوند متعال موفقیت و عافیت و قبولی عبادات شما را مسألت می کنم و همه را به دعا برای حضرت بقیهٔ الله (ارواحنا فداه) و فرا رسیدن حکومت عدل جهانی آن ذخیره الهی دعوت می کنم. والسلام علیه وعلیکم ورحمهٔ الله وبرکاته. علی الحسینی الخامنه‌ای

برگزاری دعای عرفه

مراسم دعای عرفه بعدازظهر در چادرهای کاروانهای ایرانی در عرفات جداگانه برگزار شد. چند کاروان از کاروانهای مجاور بعثه هم، در دعای عرفه بعثه که باحضور اعضای بعثه و نماینده ولی فقیه برگزار شد، شرکت کردند. در این آیین پرشکوه و معنوی، پس از تلاوت آیاتی از کلام الله مجید دعای پرفیض عرفه در صحرای عرفات قرائت شد. در مراسم روحبخش دعای عرفه همچنین نوحه خوانان و مرثیه سرایان مداحی کردند و زائران بیت الله الحرام با دعا و راز و نیاز به درگاه حضرت احدیت قلوب خود را جلا دادند و برای سربلندی و سرافرازی مسلمانان و امت اسلامی دعا کردند. طبق برنامه‌ریزی قبلی در شورای هماهنگی بعثه، مراسم دعای عرفه به شکلی بسیار شایسته و با شور و حال خاصّی انجام شد. حقیقتاً بنده چنین مراسم با حالی تاکنون در حرمین شریفین ندیده بودم. غوغایی از گریه و ناله خیمه نشینان عرفات به آسمان می‌رفت و تا ملکوت اعلی اوج می گرفت و باران اشک بود که از دیده‌ها فرو می‌بارید؛ به حج ۲۵، ص: ۳۰۷ طوری که وصف آن در توان من نیست و هیچ‌گاه خاطره آن را فراموش نخواهم کرد و پس از آن نیز گاهی که یاد آن صحنه می‌افتم، منقلب می‌شوم. چنان‌که در جلسه شورای هماهنگی بعثه- که قبلًا گذشت- مقرّر شده بود سه نفر از مداحان اهل بیت علیهم السلام مداحی و مرثیه سرایی کردند: یکی پیش از دعا، یکی در بین دعا، سومی هم پس از پایان دعا، والحقّ که سنگ تمام گذاشتند و جانها را با آب توبه و سیلاب اشک شستشو دادند. البته برخی مسامحات هم صورت گرفت که امید است تکرار نشود. به کار بردن برخی تعبیرات که در شأن معصومان علیهم السلام نیست و بی احترامی به آنهاست، نیز پایین آوردن منزلت و عظمت اندوخته خدا حضرت ولیّ عصر (عجّل الله تعالی فرجه) کار درستی نیست؛ مثلًا یکی از مداحان خطاب به یکی از معصومان علیهم السلام گفت: «قربونِ ابروهات بشم من!» و دیگری خطاب به مردم: «مواظب باش، ممکن است آنکه کنار تو نشسته، امام زمان باشد». همچنین ذیل دعای عرفه خوانده شد که البته این ذیل از سخنان حضرت سیدالشهداء علیه السلام نیست، بلکه از منشآت ابن عطاء الله اسکندرانی است. «۱» یکی از کارهای جالب توجه برخی زائران ایرانی این بود که با تلفن همراه با بستگان خود در ایران تماس گرفتند و آنها را به شنیدن لحظاتی از مراسم دعای عرفه دعوت، و بدین گونه فضای معنوی عرفات را به نزدیکان خود منتقل می کردند. به هر حال، از آنجا که مراسم دعای عرفه بعثه شور و حالی وصف ناشدنی داشت، من اشعاری را که مداحان گرامی در این مراسم در چادر بعثه در صحرای عرفات خواندند، یادداشت کردم که در ذیل می‌آید: چراغ قلب حرم آفتاب کعبه کجایی؟ نگاه کعبه به درمانده تا به کعبه درآیی گهی کنارِ حجر، گه به مستجار بگریم مگر به زمزم اشکم دو چشم خود بگشایی بیا یابن الحسن، بیا یابن الحسن حج ۲۵، ص: ۳۰۸ تو حجی و تو طوافی، تو رکنی و تو مقامی تو مستجار تو زمزم، تو مروه و تو صفایی خوشا به حال دل حاجی ای که دور تو گردد که کعبه بیت خدا باشد و تو روی خدایی بیا یابن الحسن، بیا یابن الحسن خوشا به حال دلِ مُحرِمی که شد به تو مَحْرم تو روح حج، تو روان حرم، تو قلب دعایی به مشعر و عرفات و به مکّه یوسف زهرا تو مشعر و عرفاتی، تو مکّه و تو منایی بیا یابن الحسن، بیا یابن الحسن *** حاجیان جمع‌اند دور هم همه پس کجا رفته عزیز فاطمه الهی من ز خود چیزی ندارم چه دارم تا به درگاه تو آرم چه گویم ذکر یاالله از توست اگر آهی

کشم آن آه از توست به بیت و چار رکن و حجر و زمزم به ابراهیم و نوح و شیث و آدم به آنانی که از شوق لقایت صفا کردند در کوه صفایت صفا را با صفا تفسیر کردند به مروه آمده تقصیر کردند به حجّاجی که از یک صبح تا شام زخون خویش پوشیدند احرام به یک دم از دو عالم درگذشتند به جای موی سر از سر گذشتند به آن حاجی که مقتل شد مطافش هزاران سنگ شد اجر طوافش به آن حاجی که خونش زمزمش بود عطش مانند آتش همدمش بود به آن حاجی که با رأس بریده چهل منزل صفا و مروه دیده به حجاجی که دیگر برنگشتند جدا از دامن دلبر نگشتند به آن حاجی که تنها داشت شش ماه به خونی کز گلویش ریخت ناگاه حج ۲۵، ص: ۳۰۹ به آن شیرین زبان ناز دانه که جسمش شد کبود از تازیانه مرا با دست خالی برمگردان جدا از آل پیغمبر مگردان تو می‌دانی بُوَد خالی سبویم بود اشکم تمام آبرویم روم اما وجودم با حسین است به صورت نقش اشکم یا حسین است *** سرزمین عرفات ای تو صفای جانم من به شوق تو دعای عرفه می‌خوانم من که جاری به لبم هست دعای عرفه می‌سپارم دل خود را به دعای عرفه سرزمین عرفات ای تو بهشتِ دل من کاش می‌بود همیشه حَرَمت منزل من کاش امروز یکی قرعه به نامم می‌خورد نفس مهدی زهرا به مشامم می‌خورد سرزمین عرفات اشک من از دیده رهاست یوسف فاطمه مولای من امروز اینجاست این خوش آن چشم که امروز رخش می‌بیند ای خوش آن دل که گل از جلوه او می‌چیند حجهٔ بن الحسن ای آینه امیدم کاش می‌شد من بیچاره تو را می‌دیدم *** خداحافظ فضای روحانی دگر به پایان رسیده مهمانی خداحافظ نوای یا مولا ابوحمزه، عرفه، عاشورا حج ۲۵، ص: ۳۱۰ چه ساعاتی، چه اوقاتی، چه روضه هایی بود به یارب گفتنم هر دم دلم خدایی بود خداوندا به گریه زینب به اشک او گذر ز ما امشب ببخشایم که جاماندم دوباره از خوبان نصیبم کن که من گردم به کربلا مهمان *** صدای زنگ قافله از تو بیابونا می‌یاد این کاروان سالار کیه از سفر مکه می‌یاد دختری توی محملا- خوابِ اسیری می‌بینه خواب می‌بینه رو گونه‌هاش اشک یتیمی می‌شینه این را هم بیفزایم که امسال به خواندن متن دعای عرفه اکتفا شد و توضیحی درباره مفاد آن داده نشد؛ ولی برخی سالهای گذشته که حجهٔ الاسلام انصاریان دعا را می‌خواند و ضمن دعا برخی فقره‌های آن را توضیح می‌داد. امسال همزمان با برگزاری مراسم برائت از مشرکین و دعای عرفه در جوار چادرهای ایرانیان که حجاج ترکیه مستقرّند، بلندگویی با صدای خیلی بلند یکسره از صبح تا غروب عرفه روشن بود و نواری تکراری را پخش می‌کرد که معلوم بود برای مزاحمت با برنامه‌های ایران در نظر گرفته شده و عمدی بود تا صدای ایرانیان به حجاج سایر کشورها نرسد. روز عرفه نماز ظهر و عصر و سپس مغرب و عشا به امامت نماینده ولی فقیه در چادر بعثه برگزار شد و حجاج عازم مشعر شدند.

عزیمت به مشعر

بیشتر حاجیان ایرانی مسیر عرفات به مشعر را سواره طی می‌کنند و گاه ساعتها در ترافیک می‌مانند و برخی کاروانها هم به وقوف اختیاری مشعر نمی‌رسند. تعداد اندکی هم از حج ۲۵، ص: ۳۱۱ ایرانیان پیاده این مسیر با صفا را می‌پیمایند و فیض بیشتری می‌برند. بنده هم از آنجا که از حضرت حجهٔ الاسلام نوّاب بارها وصف پیاده روی از مشعر به عرفات را شنیده بودم، با عده‌ای از فضلا و دوستان به همراه و راهنمایی ایشان از طریق مشاهٔ پیاده راه افتادیم. آنچه قبلًا از آقای نواب شنیده بودم، اکنون دیدم و حقّاً که پیاده روی به مشعر صفایی مخصوص دارد. دوستان در مسیر دعای کمیل و برخی ادعیه شب عید را هم خواندند و گهگاه مباحثی علمی را مطرح می‌کردند. برخی از کسانی که آقای نواب را پیاده همراهی کردند عبارت‌اند از: حضرات حجج اسلام آقایان: معین شیرازی، پارسانیا، کلباسی، کشکولی، علوی و آقایان موسوی و صبور. در راه چند کاروان ایرانی را دیدیم که آنها هم پیاده راه می‌پیمودند؛ از جمله کاروان هیأت علمی دانشگاهها و نیز حجهٔ الاسلام شریفی به همراه برخی از افراد کاروان خود او.

نکاتی تجربی درباره وقوف اضطراری مشعر

نکاتی که مدیران کاروانها در مورد وقوف اضطراری معذورین (بانوان و مردان مسن و سایر موارد) باید رعایت کنند، عبارت‌اند از: ۱. برای ادای موفق وقوف اضطراری لازم است دو نفر برای هر اتوبوس به کار گرفته شوند. ۲. نفر اول از هر اتوبوس برای بردن مشمولان وقوف اضطراری به رمی جمره اقدام و نفر دوم تلاش خواهد کرد تا با هماهنگی راننده و پلیس، اتوبوس را جهت برگرداندن خانمها به چادر نگه دارد. ۳. چنانچه دو نفر مذکور حج واجب انجام می‌دهند، پس از رساندن بانوان به چادر، جهت اداره امور سایر حجاج کاروان خود به مشعر بازخواهند گشت تا پس از طلوع آفتاب به اتفاق بقیه اعضای کاروان، اعمال بعد از وقوف در مشعر را انجام دهند. ۴. افراد باقی مانده از مردان هر کاروان که وکالت در توکیل را نیز قبلًا از زائران گرفته‌اند و عمره مفرده انجام می‌دهند، در اولین ساعات روز عید با همراه داشتن فهرست اسامی مشمولان وقوف اضطراری که رمی خود را شبانه انجام داده‌اند، جهت قربانی از طریق ذابحان مستقر در سالنها و یا ذابحان عمره مفرده کاروان، به کشتارگاهها خواهند رفت. حج ۲۵، ص: ۳۱۲ ۵. از عرفات همان‌گونه که متعارف است اتوبوس برای انتقال بانوان به جمرات باید مستقل از آقایان تدارک دیده شود. ۶. بهتر است در مشعر در محلهایی توقف کنند که بعد از وقوف، سریعاً بتوانند از محل خارج و به طرف منی حرکت نمایند. ۷. بعد از نیمه شب حدود ساعت ۲۴ از مشعر خارج شوند و مستقیماً به طرف جمره عقبه ادامه مسیر دهند. ۸. کلیه وسایل شخصی مربوط به خانمها از قبیل ساک دستی را در عرفات با اتوبوس آقایان که صبح روز عید به خیمه‌های منی می‌رسد، قرار دهند. ۹. در حوالی جمره عقبه اتوبوس حامل خانمها با هماهنگی با افراد پلیس، لحظه‌ای متوقف شود و بانوان سریعاً رمی جمره کنند و سپس به اتوبوسها سوار شوند و از طریق خط برگشت، خود را به چادرهای منی برسانند (لازم است قبلًا مسیرها را شناسایی و افراد قوی و آشنا از گروه را مأمور این برنامه کنند). ۱۰. در صورتی که نتوانند ماشینهای مذکور را برای برگرداندن خانمها به سمت چادرها حفظ کنند، جای هیچ گونه نگرانی نیست؛ چون می‌توانند با توجه به خنکی هوا و خلوتی نسبی خیابانها، پیاده به طرف چادرها بازگردند. در هر صورت ان‌شاءالله این افراد حدود ساعت سه بعد از نیمه شب در چادرها خواهند بود. ۱۱. بانوانی را که قادر به رمی جمره نیستند (و باید با نیابت رمی آنها انجام شود)، حتماً در اتوبوس آقایان سوار کنند که نایبانشان در روز عید به نیابت از آنان رمی کنند. در صورتی که این برنامه با دقت انجام شود، گذشته از اینکه بانوان، مشکل سنگین رمی روز عید را ندارند، قربانی برای آنان از اول آفتاب روز عید مقدور است و امور کاروان نیز تسهیل می‌گردد. ۱۲. چنانچه فرد مستقر در قربانگاه، حج تمتع انجام داده باشد، کماکان می‌تواند در داخل کشتارگاه حضور یابد و به امر نیابت بپردازد تا ذابح، کار قربانی را انجام دهد. (در این جا باید دقت شود لباس این فرد با خون قربانی نجس نشود). حج ۲۵، ص: ۳۱۳

پنجشنبه ۱۰ ذی حجه

اشاره

۱/ ۱۱/ ۱۳۸۳

قدردانی نماینده ولی فقیه از شرکت ایرانیان در مراسم برائت از مشرکین

نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی در پیامی که خطاب به زائران ایرانی بیت الله الحرام فرستاد، ضمن تبریک عید سعید قربان، حضور گسترده آنان در مراسم دشمن شکن برائت از مشرکین را مبیّن رشد سیاسی، آگاهی، ایمان و بالندگی حجاج ایرانی دانست. در این پیام که امروز عید سعید قربان در منی در اختیار خبرنگاران قرار گرفت، آمده است: زائران ایرانی هنگام وقوف در عرفات به عنوان اولین مرحله از حج تمتع با شرکت در مراسم پرصلابت برائت از مشرکین، مراتب انزجار و برائت خود را از

مشـرکان و ملحدان جهان به ویژه آمریکا و اسرائیل اعلام کردند. حج ابراهیمی و حج اسلام ناب با توجه به خدا و برائت از مشرکان معنا می‌گیرد و از کنگره حج، پایگاه و جایگاهی برای اعلام اقتدار مسلمانان و انزجار پیروان قرآن کریم از تمامی آنانی که بر ضـد اسلام و مسلمانان توطئه می‌کنند، می‌سازد. وی با اشاره به پیام روشنگر مقام معظم رهبری به مناسبت حج سال جاری گفت: این پیام بـار دیگر روشن ساخت که مسـلمانان اکنون بیش از همیشه به وحـدت و یکپارچگی، همـدلی و همزبانی برای نمایش اقتـدار دنیای اسلام و بی اثر کردن هجوم حج ۲۵، ص: ۳۱۴ همه جانبه مشـرکان نیازمندند و علما و متفکران مسلمان برای تحقق این هدف مهم، مسؤولیتی خطیر و تاریخی را بر عهده دارند. نماینده ولی فقیه در پایان این پیام ابراز امیدواری کرده است که زائران ایرانی خانه خدا در سلامت کامل سایر مناسک حج را انجام دهند و با حجی مقبول و سعیی مشکور به میهن اسلامی بازگردند.

درک نکردن وقوف اختیاری مشعر

یکی از مراحل مشـکل حج تمتع، کوچ از عرفات به مشعر در آن ازدحام کم نظیر و ترافیك سنگین اتوبوسهاست؛ به طوری که یك سـال بنـده و کـاروان همراه حـدود هفت سـاعت برای طیّ این مسـیر چنـد دقیقه‌ای در اتوبوس بودیم. البته تمـام مشـکل این نیست؛ مشکل این است که برخی بر اثر ترافیك وقوف اختیاری مشعر را درك نمی‌کنند. در چنین مواردی قبلًا باید روحانی و مدیر کاروان توجیه شوند که اگر احتمال دادند به وقوف اختیاری نمی‌رسـند، فوراً از اتوبوس پیاده شوند و ادامه مسـیر تا مشـعر را پیاده طیّ کنند. متأسـفانه امسال هم برخی اتوبوسـهای چند کاروان- هم از مردان هم زنان- اختیاری مشعر را درك نکردند. بدتر اینکه برخی مردان که سوار اتوبوسـهای سقف دار شده بودند، در طیّ مسیر عرفات به منی با روز مواجه شده و توجه نداشته‌اند که استظلال در روز در طیّ مسـیر حرام است و از اتوبوس پیـاده نشده‌انـد. پیش از ایـام تشـریق روحـانی و مـدیر کـاروان اینگونه نکات را بایـد به همه زوّار یادآوری کنند تا اگر همراه اتوبوسـی روحانی یا مدیر نبود، خود حاجیان تکلیف خویش را بدانند. همچنین خوب است توصیه شود جوانان و آنان که توانایی دارنـد، این مسـیر هفت کیلومتری را پیاده طی کننـد تا معنویت و صـفای بیشتری نصـیبشان شود. در طریق مشـاهٔ (راه پیـاده روها) نورافکنهای قوی همه جار را روشن کرده و آبریزگاه و سـرویس بهـداشتی در دسترس زائران است. با اینهمه هنوز هم بسـیاری از حجاج در گوشه و کنار راه و گاهی در منظر عـده بسـیاری قضای حاجت می‌کننـد، که موارد متعـددی را خود بنده شاهد بودم. حج ۲۵، ص: ۳۱۵ نمی‌دانم این ابتدایی‌ترین ادب اسلامی کی رعایت خواهد شد؟

بنای جدید جمرات

در دهه‌هـای اخیر مشـکل‌ترین عمـل حـج تمتع رمی جمره عقبه در روز عیـد قربان بود که چنـدین سال عـده زیادی بر اثر آن کشـته شدند. دردناك‌ترین و تازه‌ترین این حوادث، سال گذشـته (حج ۱۴۲۴) رخ داد کـه طیّ آن ۲۵۱ حـاجی از کشورهای مختلف و از جمله آنها یك نفر نیز از کشور ما کشته شدند. «۱» این فاجعه دهشتناك باعث شد مقامات سعودی- برای حفظ آبروی خود- چاره جویی کنند. آنان برای این موضوع از سه راه چاره اندیشیدند: ۱. تفویج و گروه بندی حجّاج برای رمی، که مشروح آن پیشتر گفته شد؛ ۲. تغییر برخی فتـاوی فقهی در خصـوص رمی و وقـت آنکـه پس از ایـن خـواهیم گفت؛ ۳. طرح توسـعه جمرات که مهم‌ترین تحوّل امسال در مشاعر مقدّس همین توسـعه جمرات است. جمرات که پیشتر سه ستون مرتفع بود، امسال به سه دیوار به طول ۲۵ متر تبـدیل شده‌انـد. ارتفـاع این دیوارهـا در همکف و زیر پـل تـا سـقف پـل است و روی پـل هم چنـدین متر، به طوری که ریگ رمی کننـدگان در هر طرف، بـه رمی کننـدگان طرف دیگر اصـابت نمی‌کنـد و بـدین گـونه بخشـی زیـادی از خطر رمی جمره برطرف می‌شود. دیگر آنکه قبلًا همه در اطراف سـتونی که حدود یك متر در یك متر طول و عرض آن بود،، اجتماع می‌کردند و اکنون در اطراف دیـواری به طول ۲۵ متر، و از شدّت ازدحام بسیار کاسـته می‌شود. بنابراین کسانی که سالهای گذشـته در صبح عید موفق به

رمی جمره عقبه نمی‌شدنـد و نایب می‌گرفتنـد، امسال توانسـتند به راحتی رمی کننـد. مهم‌ترین بحث فقهی در بعثه‌ها و محافل علمی امسال بحث رمی جمرات بود که آیا رمی به هر جای این دیوار ۲۵ متری کافی است یا نه؟ برخی مراجع مانند حضرت آیهٔ الله فاضل لنکرانی و حضـرت آیـهٔ الله شبیری زنجانی فتوا داده‌انـد که رمی به همه جای این حج ۲۵، ص: ۳۱۶ دیوارها صحیح و مجزی است؛ چون ملاک صدق عرفیِ رمی جمره است و عرفاً بر این دیوارها جمرات صدق می‌کند؛ هرچند توسـعه پیدا کرده‌اند؛ همان گونه که بر قسـمتهای توسـعه یافته مسـجد الحرام و مسـجد النبی صـلی الله علیه و آله مسـجد الحرام و مسـجد النبی صلی الله علیه و آله صدق می‌کند و احکام فقهی این دو عنوان بر قسـمتهای جدید و توسـعه یافته هم بار می‌شود. اساساً از روایات استفاده می‌شود که در عصر معصومان علیهم السلام هم جمرات دیوار بوده است نه ستون؛ چون به آنها «حیطان (: دیوارها) اطلاق شده است. حدود یکصد سال پیش که رفعت پاشا مرآهٔ الحرمین را نوشـته است نیز جمراتماننـد پیش از توسـعه امسـال نبوده است. رفعت پاشا می‌نویسـد: جمره عقبه دیواری سـنگی است به ارتفاع حـدود سه متر و عرض حـدود دو متر که بر روی قطعه سـنگ بلنـدی به ارتفاع یک متر و نیم از روی زمین بنا گردیـده است. «۱» برخی فقها هم می‌گوینـد بایـد به قسـمتی از این دیوار که جای سـتون قبلی است رمی کرد و چون ستون قبلی از دو سمت راست و چپ توسعه پیدا کرده است، نقطه میانی این دیوار درست جای ستون قبلی خواهد بود. و چون قطعه سنگهایی حدود ۱* ۱ متر این دیوار را پوشانده است، تشـخیص قسـمت میانی دیوارها کار دشواری نیست. به هر حال فتاوی فقها را در این بـاره در فصـل سوم همین کتـاب درج خواهم کرد. برخی از روحـانیون کاروانهـا برای رعایت این احتیاط و تسـهیل امر برای کاروانیان هنگام رمی کاروان در کناری ایستاده بودند و با چراغ لیزری به نقطه میانی دیوارها نور می‌انداختند تا زائران بدون معطّلی نقطه میـانی را رمی کننـد. شایـد بتوان بـا علامتی مثل پاشـیدن رنگ به قسـمتهای میانی، این نقطه را دقیقاً مشـخص کرد تا نیازی به اسـتفاده از این راه چاره هم نباشـد. برخی هم مانند آیهٔ الله اشـتهاردی که مقیّدند حتّی الامکان احتیاطها را رعایت کنند، به سه نقطه دیوارها رمی می‌کردنـد: نقطه میانی، سـمت راست این نقطه، و سـمت چپ آن. به هر حال، امسال بحمـدالله آنقـدر رمی آسان شده بود که کسانی که در سالهای گذشته حج ۲۵، ص: ۳۱۷ قادر به رمی جمره عقبه نبودند امسال به راحتی توانسـتند آن را رمی کنند. علاوه بر توسـعه جمرات، دولـت سـعودی پـل جمرات را نیز تعریض کرده و راههـای ورودی و خروجی آن را افزایش داده اسـت. همچنین نیروهای اسـعاف و شـرطه‌ها مقیّـد به ایجاد نظم بیشتر بودنـد و نیروهایی با لباس زرد کنار جمرات ایسـتاده بودنـد و به افراد نـاتوان کمـک می‌کردنـد و کسـانی را که رمیشـان پایان می‌یافت از اطراف جمرات دور می‌کردنـد. به هر حال، این طرح توسـعه را دولت سـعودی بیست سال پیش باید اجرا می‌کرد. بنا به نوشـته سـعودی گازت ویژه نامه فارسـی روزنامه سـعودی عکاظ، در شماره اول خود، دولت برای طرحهای منی بیش از ۷۵۰ میلیون ریال سعودی هزینه کرده است. این روزنامه نوشت: «شاهزاده عبدالمجید بن عبـد العزیز امیر منطقه مکه مکرمه و رئیس کمیته مرکزی حـج ۲۳ ذی قعده از پیشـرفت کار در طرحهای رو به اتمام مشاعر مقدسـه بازدید کرد». مشاعر مقدسه امسال شاهد طرحهای عمرانی گسترده‌ای با هزینه‌ای بالغ به ۷۵۰ میلیون ریال بوده است که اهم آنها آن طرح پـل جمرات است، به اضـافه تغییر شـکل حوضـچه‌های رمی جمرات و نصب تابلوهـای الکترونیکی برای راهنمـایی حجـاج که تعـداد افراد روی پل جمرات را نشان می‌دهـد. دکتر حبیب زین العابـدین معاون وزیر امور شـهری و روسـتایی در این باره گفت: از اقـدامات مهمی کـه امسـال صـورت گرفت یکی انتقـال کشـتارگاه شـماره (دو) المعیصم به خـارج از منطقه مشـاعر مقـدس بـود؛ به گونه‌ای که فضا برای تردد بهتر و آسان‌تر حجاج جنوب شـرق آسیا باز شـده است. از طرحهایی که امسال در مشاعر مقدسه به اجرا درآمـد، احداث چهار تونل جدید ویژه پیاده روها در منی است تا از شدت تراکم جمعیت در منی کاسـته شود. گفتنی است که این طرح به پایـان رسـیده و در این فصل مورد بهره برداری قرار می‌گیرد. طول این تونلها سه کیلومتر است و منطقه المعیصم را به منی و عزیزیه متصل می‌کنـد و در مقابل هر تونل پلی احـداث شده که تردد پیاده‌روها و اتومبیلها را آسان می‌کند. در کنار این تونلها یک پارکینگ برای ماشینها احداث شده است که گنجایش آن پنجاه تا هفتاد اتومبیل است. حج ۲۵، ص: ۳۱۸ طرحی در دست است که

بیمارستان اختصاصی نور را به منطقه کدی متصل می‌کند. هزینه این طرح ۲۷۵ میلیون ریال است و از کدی به سوی بزرگراه مکه–جده ادامه خواهد یافت. آقای محمد علی شافعی منشی کمیته مرکزی حج نیز اظهار داشت که بر پیشرفت کار در این پروژه‌ها نظارت خواهد کرد تا سال آینده حجاج از آن برخوردار شوند. شافعی گفت: «طرحهای دیگری در دست مطالعه است که هرگاه به تأیید کمیته مرکزی حج برسد، دستور اجرای آن به دستگاههای اجرایی ابلاغ خواهد شد». در شماره جدید مجله الحج و العمرهٔ (شماره ۵۹، ذی حجه ۱۴۲۵) هم مقاله‌ای به انگلیسی درباره طرح توسعه جمرات در چندین طبقه چاپ شده است. گفتنی است که ماهنامه الحج و العمره را وزارت حج عربستان با نظارت آقای دکتر ایادبن امین مدنی وزیر حج منتشر می‌کند سردبیر نشریه حسین بافقیه و حاتم حسن قاضی معاون وزیر حج نیز در شمار اعضای شورای سردبیری و دکتر ابوبکر احمد باقادر از شخصیتهای فرهنگی عربستان مشاور مجله است. این نشریه در داخل و خارج عربستان توزیع می‌شود. نشانی اینترنتی آن: www. hajandumramag. com است. امسال همچنین نزدیک جمرات تابلوهایی نصب شده بود که روی آنها به عربی و انگلیسی و فارسی نوشته شده بود که علما اجازه داده‌اند قبل از رمی جمرات، طواف افاضه (طواف حج) انجام شود. البته فقهای شیعه چنین اجازه‌ای نداده‌اند و ظاهراً این فتوای تنها برخی از علمای اهل سنت است.

حضور ۹۵ ذابح ایرانی در قربانگاهها

یکی از ابتکارات ستودنی سالهای اخیر، اعزام عده‌ای کارآزموده برای ذبح قربانی ایرانیان است. امسال نیز ۹۵ نفر ذابح حرفه‌ای در قالب یک کاروان به مکه آمده‌اند تا قربانی ایرانیان را ذبح کنند. این عده عمره مفرده انجام می‌دهند تا بتوانند از آغازین لحظات روز عید تا روز یازدهم ذی حجه قربانی ایرانیان را ذبح کنند. حج ۲۵، ص: ۳۱۹ مدیر کاروان ذابحین سال ۸۳، حمیدرضا سلطان پور گفت: این ذابحین از استانهای خوزستان، مازندران، خراسان، قم، تهران، و توابع و اصفهان هستند که از طریق فراخوان طرح قربانی در حج تمتع شرکت و نمره قبولی را کسب کرده‌اند. شیوه آزمون چنین بوده که هر ذابح باید در هر دقیقه، هجده قربانی را ذبح می‌کرد؛ زیرا آنان باید عمل قربانی حدود صد هزار گوسفند زائران ایرانی را عمدتاً در روز عید قربان انجام دهند. آقای عبدالله نصیری گفت: «امروز پنجشنبه بیش از هشتاد درصد حجاج ایرانی موفق به انجام قربانی شدند». وی ذبح بیش از هشتاد هزار رأس قربانی در یک روز را بی سابقه خواند و گفت: قربانی مابقی حجاج نیز پیش از ظهر فردا جمعه ذبح خواهد شد. امسال نیز همانند سالهای پیش، گوشت چهل هزار گوسفند ذبح شده زائران ایرانی برای مصرف محرومان تحت پوشش کمیته امداد امام رحمه الله به لبنان فرستاده خواهد شد. نصیری، وضعیت زائران ایرانی را خوب خواند و گفت: در مرحله اول رمی جمرات که امروز انجام شد، حجاج ایرانی بدون هیچ مشکلی به کاروانهای خود بازگشتند. وی نوبت بندی حجاج برای رمی جمرات را در کم شدن مشکل برای زائران ایرانی موثر دانست و گفت: به محض مطلع شدن از ازدحام در مسیر و محل رمی جمرات، کاروانها را از حرکت بازداشتند تا وضع به صورت عادی در آمد و کاروانها رمی جمرات خود را انجام دادند. طی روزهای گذشته زائر گم شده در مقایسه با سالهای گذشته کمتر داشتیم و علت آن نیز مناسب بودن هوا، درصد بالای زائران باسواد و توجه آنان به علائم راهنما بوده است.

مراسم روح بخش دعای کمیل

هزاران حاجی در شامگاه عید قربان با امیرمؤمنان علی علیه السلام همنوا شدند و در سرزمین منی حج ۲۵، ص: ۳۲۰ دعای کمیل را زمزمه کردند. این مراسم، پس از اقامه انماز جماعت به امامت آقای ری شهری نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی، در فضایی معنوی و روحانی برگزار شد. حجاج بیت الله الحرام با زمزمه دعای کمیل در سرزمین منی از خداوند طلب آمرزش و

بخشش کردند و قبولی اعمال حج خود را خواستار شدند. در این مراسم، حاضران برای عزت روزافزون جمهوری اسلامی ایران و شکست توطئه‌های دشمنان دعا کردند. نماز ظهر و عصر امروز در چادر بعثه در منی به امامت حجهٔ الاسلام والمسلمین طباطبایی (امام جمعه اصفهان) برگزار شد.

عبارات فارسی مضحکِ تابلوهای سعودی

امسال برخلاف سالهای قبل، در مدینه، مسجد شجره و منی، علاوه بر عربی، اردو و انگلیسی، به زبان فارسی هم روی تابلوها عباراتی برای راهنمایی زائران نوشته‌اند، ولی چون از مترجمانِ ناشی استفاده کرده‌اند، جملات مضحک، نامفهوم و عجیبی روی تابلوها ثبت کرده‌اند. دو نمونه از این دست را مربوط به مسجد النبی صلی الله علیه و آله در مدینه قبلًا یاد کردیم. دو نمونه دیگر یکی در منی و دیگری در مسجد شجره را اکنون یادآور می‌شویم: نزدیک چادر بعثه در منی کنار شیرهای آب برای وضو این تابلو نصب شده است: برادرم* الحاج المحترم* نه ریختاندن آب بسیار دلیل بر کمال عقل بو می‌کند. این عین عبارات با حفظ رسم الخط است. کاتب چون فارسی بلد نبوده «تو» را «بو» نوشته است. کسی از این عبارت به تنهایی چیزی دستگیرش نمی‌شود. ما هم بعد از خواندن عبارت عربی این مضمون، بر همان تابلو، مقصود را فهمیدیم: أخی الحاج عدم الإسراف فی الماء دلیل علی وعیك. روشن است که این عبارت باید بدین صورت ترجمه شود: «اسراف نکردنِ آب نشانه شخصیت شماست». نمونه دیگر تابلوی مسجد شجره در مدینه است که کنار دو در ورودی مردان حج ۲۵، ص: ۳۲۱ به شبستان مسجد نصب شده است: برادر حاجی محترم ممنوع است قطعاً داخل شرن شنطه بزرگ الی شنطه دستی و پول نقدی. اینجا هم کاتب به جای «داخل شدن»، «داخل شرن» نوشته است. روشن است که اینجا نیز کسی از این جمله چیزی نمی‌فهمد و ما هم به مدد عبارات عربی تابلو مقصود را دریافتیم: أخی الحاج والمعتمر، ممنوع منعاً باتّاً دخول الحقائب الکبیرهٔ عدا حافظات النقود. یعنی بردن کیفهای بزرگ به داخل مسجد جدّاً ممنوع است، ولی کیف پول (کیف دستی) مانعی ندارد. ملاحظه می‌شود که مترجم به جای «کیف» از «شنطه» و به جای «إلّا» (عدا) از «الی» استفاده کرده و آش شله قلمکاری تحویل داده است! فراموش نکنیم که بسیاری از عربی نویسیهای ما ایرانیان- که به روشی درست ادبیات عرب را نیاموخته‌ایم- نیز دست کمی از این عبارات ندارد که شرح و وصف آن را «این زمان بگذار تا وقت دگر». حج ۲۵، ص: ۳۲۲

جمعه ۱۱ ذی حجه

اشاره

۱۳۸۳ /۱۱ /۲

رمی دوباره شیطان

امروز نیز زائران ایرانی پس از خواندن دعای ندبه در چادرهای منی، برای رمی دوباره شیطان روانه جمرات شدند. در چادر بعثه نیز دعای ندبه خوانده شد و برخی کاروانهای همجوار در آن شرکت کردند. امروز به دلیل خلوت بودنِ نسبی مسیر رفت و برگشت جمرات، و از سوی دیگر عدم خستگی و تراکم کارهای روز عید، در مسیر رفت و برگشت جمرات و نیز در کنار جمرات با حوصله و تأنّی بیشتر اوضاع را زیر نظر داشتم: امسال مأموران بیشتری حدود ده هزار نفر در راه و در جمرات کنترل اوضاع و راهنمایی حجاج را بر عهده دارند. برای حفظ نظافت و بهداشت تابلوهای تبلیغاتی با مضمون «لنراعی مشاعرنا» به عربی و انگلیسی در جای

جای منی به چشم می‌خورد، ماشینهای مکنده و جاروبرقیهای ماشینی بزرگ لاـ ینقطع زباله‌ها را جمع می‌کننـد، امّا شگفتا که از کثرت آنها از عهده برنمی‌آینـد. دستفروشان و حاجیانِ بی‌خیمه همچنان عرصه را بر سایرین تنگ کرده و راه عبور و مرور را بسته‌اند. حدود یکصد متکدّی و سائلِ سمج به ردیف در مسیر بازگشت از جمرات سمت حج ۲۵، ص: ۳۲۳ راست پل، هنگامی که از مکه به سمت منی بیاییم، صف کشیده‌اند و اغلب معلول جسمی‌اند و از حاجیان طلب مساعدت می‌کنند. آمبولانسهای سعودی آماده به خدمت صف کشیده‌اند و منتظرند تا کسی به آنها مراجعه کند. اما امروز و فردا یازدهم و دوازدهم، چون اهل سنت بعدازظهر رمی می‌کنند، پیش از ظهر جمرات خلوت است و شیعیان بدون مزاحمت دیگران به رمی جمرات می‌پردازند. آنچه بسیار آزار دهنده است و چهره حج و اسلام را مشوّه می‌کند، آلودگی شدید منی مخصوصاً محوطه جمرات است که تاکنون تدبیری برای آن نیندیشیده‌اند «۱».

تبلیغات وهّابیت در منی

تبلیغات وهّابیت در منی هم دست از سر مردم بر نمی‌دارد و اهدای کتاب به حجّاج یکی از برنامه‌های تبلیغی وهّابیت است. امروز در منی جعبه‌ای مقوّایی و شیک حاوی چهار کتاب از منشورات مجله البیان به برخی حجّاج ایرانی هدیه کرده‌اند. رو و پشت این جعبه- به ترتیب- نوشته‌اند: - أربعهٔ کتب فی العقیدهٔ والحج، ۱۴۲۵. مشروع توزیع کتب العقیدهٔ والحجّ علی ضیوف الرحمن. - تلبیهٔ لحاجهٔ الکثیرین من أبناء الأُمّهٔ؛ تقویماً للانحرافات وبیاناً للسبیل المستقیم. این چهار کتاب عبارت‌اند از: ۱. دمعهٔ علی التوحید: حقیقهٔ القبوریهٔ وآثارها فی واقع الأُمّهٔ، مجموعه مقالاتی است از چند نویسنده. ۲. حقوق النبی علیه السلام بین الإجلال والإخلال، مجموعه مقالات است. ۳. اعتقاد أهل السنّهٔ فی الصحابهٔ، تألیف دکتر محمد بن عبدالله الوهیبی. ۴. أحوال النبی فی الحجّ. حج ۲۵، ص: ۳۲۵ که همه اینها از منشورات مجله البیان است و برخی از آنها مقالاتی است که پیشتر در این مجله چاپ شده‌اند. علاوه بر اینها، نوار کاستی به برخی حجاج هدیه شده که مردی افغانی به فارسی افغانی نه ایرانی- و گاه با عبارات سبک و مضحك فارسی که نمونه‌اش در تابلوهای سعودی گذشت- به هدایت شیعیان! می‌پردازد! و اگر در مجالس جشن و شادمانی این نوار را گوش دهند، نیازی به برنامه‌های فکاهی و طنز برای خنداندن حاضران نیست! علاوه بر این کتابها، در جاهای دیگر و به مناسبتهای مختلف، مبلّغان سعودی کتابهای دیگری به زائران ایرانی هدیه می‌دادند؛ از جمله: ۱. عقیده اهل سنّت و جماعت، تألیف محمد بن صالح العثیمین، ترجمه اسحاق بن عبدالله دبیری العوضی. ۲. معنای لا إله الّا الله و مستلزمات آن در فرد و جامعه اسلامی، تألیف دکتر صالح بن فوزان الفوزان، ترجمه همان مترجم. ۳. اربعون نووی، تألیف محیی الدین نووی، ترجمه همان مترجم. ۴. آموزش نماز، تألیف دکتر عبدالله بن احمد بن علی الزید، ترجمه همان مترجم. ۵. چگونی حج و عمره و زیارت با دعا. تهیه و تنظیم دفتر علمی بنیاد هدیه به حجاج، ترجمه همان مترجم. چاپ اوّل این پنج کتاب به زبان فارسی، امسال (۱۴۲۵) به وسیله معاونت مطبوعات و پژوهشهای علمی وزارت شؤون اسلامی و اوقاف و دعوت و ارشاد عربستان منتشر شده است. ۶. التحقیق و الإیضاح لکثیر من مسائل الحجّ والعمرهٔ والزیارهٔ علی ضوء الکتاب و السنّهٔ، تألیف عبدالعزیز بن عبدالله بن باز. ۷. فتاوی تتعلّق بأحکام الحجّ والعمرهٔ والزیارهٔ، تألیف همان مؤلّف و «اللجنهٔ الدائمهٔ للبحوث العلمیهٔ والإفتاء». ۸. دلیل الحاج و المعتمر وزائر مسجد الرسول صلی الله علیه و آله، تألیف مجموعهٔ من العلماء. این سه کتاب را هم وزارت شؤون اسلامی عربستان به سال ۱۴۲۱ ق منتشر کرده‌است. حج ۲۵، ص: ۳۲۶ ۹. فتاوی مهمهٔ لعموم الأُمّهٔ، تألیف عبدالعزیز بن عبدالله بن باز و محمد بن صالح العثیمین. ۱۰. الدروس المهمّهٔ لعامّهٔ الأُمّهٔ، تألیف عبدالعزیز بن عبدالله بن باز، چاپ دار أضواء زمزم للنشر. ۱۱. وجوب العمل بسنّهٔ الرسول وکفر من أنکرها والتحذیر من البدع، تألیف عبدالعزیز بن عبدالله بن باز، چاپ همان ناشر.

ضیافت ملک فهد در کاخ منی

همه ساله روز یازدهم ذی حجه ملک فهد رؤسای بعثه‌های کشورهای مختلف، سفرای کشورهای اسلامی و عربی، مهمانان ویژه ملک فهد مانند رؤسای جمهور، معاونان و وزرا را به کاخ پادشاهی منی دعوت می‌کنند. معمولًا علاوه بر ملک فهد، ولیعهد اول، امیرعبدالله، و ولیعهد دوم امیر سلطان نیز در آن حضور دارند. امسال برای نخستین بار خود ملک فهد- شاید به دلیل بیماری- در این ضیافت حضور نداشت و به نیابت از او امیر عبدالله این مراسم را برگزار کرد. در این ضیافت شاه مالزی، رئیس جمهور سودان عمر حسن البشیر، رئیس جمهور بنگلادش، نخست وزیر سنگال، امیر سلطان بن عبدالعزیز، امیر متعب بن عبدالعزیز، امیر نواف بن عبدالعزیز، امیر نایف بن عبدالعزیز، امیر عبدالمجید بن عبدالعزیز و از بعثه ایران آقای ری شهری در این جلسه شرکت داشتند. در این ضیافت ابتدا ایاد بن مدنی وزیر حج سخنرانی کرد و ضمن سخنانش گفت: «شمار حجّاج امسال از سالهای گذشته بیشتر است و این تعداد حاجی در تاریخ حج بی نظیر است». پس از وی دبیر کل رابطهٔ العالم الاسلامی عبدالله بن عبدالمحسن ترکی سخن گفت. سپس رئیس بعثه و وزیر شؤون دینی پاکستان محمد اعجاز الحق به نیابت از میهمانان از ملک فهد و خدماتش تشکر، و از ملک عبد العزیز به نیکی یاد کرد. آنگاه امیر عبدالله متن خطابه‌اش را قرائت کرد که بخشی از آن چنین است: بسم الله الرحن الرحیم والصلاهٔ والسلام علی سیّدنا و نبیّنا محمّد و علی آله و صحبه أجمعین .. إخوانی و حج ۲۵، ص: ۳۲۷ أخواتی حجاج بیت الله الحرام .. السلام علیکم ورحمهٔ الله وبرکاته ... أبارک لکم إتمام مناسک الحج فی یسر و سهولهٔ بفضل من الله و تفضله علیکم بالمثول فی هذه الأماکن الشریفهٔ علی صعید واحد مؤکدین رسالهٔ الإسلام الخالدهٔ ودعوته إلی التسامح والسلام ونبذ الفرقهٔ مرسخین بذلک إحساسکم بأنکم خیر أمهٔ أخرجت للناس. إخوانی ضیوف الرحمن .. لا یمر موسم من مواسم الحجّ الا وأتأمل الحشود العظیمهٔ التی جاءت من کلّ فجّ عمیق .. وأخرج من تأملی بأنّ الأمل مازال معقوداً علی أُمتنا لتوحید کلمتها وان تخرج من حالهٔ التشرذم والتمزق. إنّ هذه الوحدهٔ ایها الخوهٔ ماثلهٔ فیما نشاهده فی الحج ... فالحجاج فی حشدهم المبنی علی الإیمان والتسامح یقدمون لقادهٔ الامهٔ الإسلامیهٔ القدوهٔ فی أن وحدهٔ الامهٔ قریبهٔ منا ماثلهٔ فی رسالهٔ الحج حیث تتحد فیها المقاصد والغایات و تمتد جسور الحوار مع الذات و مع الاخوهٔ فی السلام ومع العالم أجمع. إخوانی ضیوف الرحمن ... ان اجتماعکم یدعونی لأن أتوجه من خلالکم إلی إخوانی قادهٔ البلاد الإسلامیهٔ لنتجاوز بإیماننا بالله ثم بأمتنا حالهٔ التفکک والتشرذم وأن نواصلَ رسالتنا التاریخیهٔ .. إنّنی أیها الإخوهٔ کلَّما شعرت بالألم من أحوال أُمّتنا یاتی الحج لیعید الی نفسی الامل بان تراب هذه الأُمهٔ یحمل بذور النهضهٔ والوحدهٔ من جدید. ویطیب لی من صعید منی الطاهر ان أدعو اخوانی القادهٔ الی لقاء نبحث فیه معا عن نقاط الوحدهٔ والعمل المشترک ... وأتمنی من أخی دولهٔ رئیس وزراء مالیزیا عبدالله بدوی الذی ترأس بلاده الدورهٔ الحالیهٔ لمنظمهٔ المؤتمر الاسلامی أن تخطو المنظمهٔ وأمینها العام الدکتور أکمل الدین احسان أو غلو خطوهٔ عملیهٔ لتنظیم هذا اللقاء .. وأن یسبق ذلک لقاءات بین مفکری وعلماء الامهٔ یتأملون فیها حالها لیکون فی ذلک عون للقاء القادهٔ الذی أرجو أن یتمّ هنا وفی هذا البقاع الطاهرهٔ. إنّها دعوهٔ لمواجههٔ الذات والبحث عن المشترک و بناء الصف و توثیق اللحمهٔ یطلقها أخ لکم همه همکم وألمه ألمکم ویقاسمکم الأمل والإیمان بالله جل جلاله .. والله أسال لحجاج بیت الله الحرام أن یتقبّل حجهم ویغفر ذنوبهم ویعیدهم إلی أهلهم وذویهم سالمین غانمین.

پاسخ ملک فهد و امیر عبد الله به پیام تبریک بوش

بوش رئیس جمهور امریکا، عید قربان را به فهد و امیر عبدالله تبریک گفت! فهد و حج ۲۵، ص: ۳۲۸ عبدالله نیز در پیامهایی جداگانه از بوش تشکر کردند و پیام تبریک وی را پاسخ دادند. در پاسخ فهد آمده است: لقد تلقیت ببالغ الامتنان والشکر تهنئهٔ فخامتکم والشعب الامریکی الصدیق بمناسبهٔ حلول عید الأضحی المبارک وموسم الحج المبرور. وقد سررت لما ذکرتم عن هذه الایام المبارکهٔ ولتقدیرکم للعنایهٔ والترحاب التی قوبل بها الحجاج الامریکیون الذین یؤدون الفریضهٔ هذا العام وإنّنی أقدر علی وجه

الخصوص شکر فخامتکم علی دعم المملکهٔ للجهود المبذولهٔ لتحقیق أهدافنا المشترکهٔ من أجل توفیر الأمن والازدهار والسلام لمنطقهٔ الشرق الأوسط. وسأل خادم الحرمین الشریفین الله العلی القدیر فی هذه الأیام الفضیلهٔ أن یعم السلام کافهٔ أرجاء المعمورهٔ وأن ینعم علی الجمیع بالأمن والاستقرار وأن یمتع فخامته وذویه بموفور الصحّهٔ والسعادهٔ. در پاسخ عبدالله نیز می‌خوانیم: لقد تلقیت بالشکر والتقدیر برقیتکم المتضمّنهٔ تهنئتکم الحارهٔ والشعب الامریکی الصدیق لنا ولشعب المملکهٔ العربیهٔ السعودیهٔ بمناسبهٔ حلول موسم الحجّ وعید الأضحی المبارک واننی إذ أعبر لکم عن تقدیری و امتنانی عمّا ورد فی رسالتکم من مدیح لآرائنا ولما لمستموه لدینا من صداقهٔ والتزام مستمر نحو انجاز هدفنا المشترک المتمثل فی جعل منطقهٔ الشرق الأوسط أکثر ازدهار او سلاما لأؤکد لفخامتکم تقدیرنا الکامل لما تبذله الولایات المتحدهٔ من جهد صادق لاحلال السلام بین الشعوب و تنمیهٔ أواصر الود والمحبّهٔ بین جمیع البشر لکی ینعموا بالأمن والرخاء والتقدّم والنجاح. فهد همچنین طیّ پیام مفصّلی به حجاج از عواقب سوء تروریسم و تلاشهای عربستان برای مبارزه با آن و ریشه کنی آن سخن گفت و از همه خواست دولت را در این امر خطیر یاری کنند.

دیدار نماینده ولیّ فقیه با کاروانهای ویژه

نماینده ولیّ فقیه شامگاه امروز جمعه در منطقه منی از کاروان ویژه اساتید دانشگاههای حج ۲۵، ص: ۳۲۹ سراسر کشور، کاروان خانواده معظم شهدا و کاروان جانبازان دیدن کرد. آقای ری شهری در این دیدارها که به طور جداگانه انجام شد از اعضای کاروانهای مزبور خواست تا از فرصت باقیمانده حضور در سرزمین پررمز و راز منی بیشترین استفاده معنوی و کسب نورانیت را ببرند. وی تصریح کرد: خداوند متعال به عنوان میزبان سرزمین وحی هیچ زائری را از این سفر دست خالی باز نمی‌گرداند و هرکس به تناسب ظرفیت وجودی و تلاش خود از برکات این سرزمین بهره‌مند می‌شود. افزایش ظرفیت وجودی و روحی انسان کاهش علاقه به مادیات و احساس لذت از معنویات، حاکی از نورانیت دل زائر خانه خدا و مقبولیت حج اوست. وی حجاج ایرانی را به دعا و نیایش در حق ملت ایران و مسلمانان مظلوم عراق و فلسطین سفارش کرد و گفت: «زائران خانه خدا باید معرفت و نورانیت دل را از این سرزمین پربرکت با خود سوغات ببرند».

سخنرانی عمومی در چادر بعثه در منی

بعثه مقام معظم رهبری در میان صدها چادر صحرایی در منی، پس از نماز عشا، شنوای سوز دل صدها تن از حجاج ایرانی بود، که در دومین شب از وقوف خود در منی، بار دیگر یاد فداکاریها و رشادتهای حضرت امام حسین علیه السلام سالار شهیدان و علمدار با وفای آن حضرت را زنده کردند. در این مراسم پس از مداحی و سوگواری، حجهٔ الاسلام راشد یزدی با اشاره به آیاتی از قرآن کریم گفت: انسان در جهت کمال قرار دارد و برای رسیدن به هدف، باید تمام مشقتها و سختیها را تحمل کند و به چیز دیگری غیر از خدا فکر نکند. سفر حج یک توفیق الهی برای انسان است. حجاج باید از این موقعیتی که خداوند عزیز برای آنان فراهم کرده و به سرزمین وحی آورده است، نهایت استفاده را در جهت رسیدن به کمال ببرند و قدر این ایام الهی را، هم در خانه خدا و هم در طول زندگی بدانند. حج ۲۵، ص: ۳۳۰ وی در ادامه سخنانش به تشریح علل آشفتگی و پریشان حالی انسان پرداخت و گفت: شهوت و حسرت از عوامل اساسی هستند که انسان را به سوی بی ایمانی سوق داده، او را از حالت اعتدال خارج می‌کنند. نوری که در دل انسان، پس از مناسک حج روشن می‌شود، هیچ چیز، جز گناه کبیره، آن را خاموش نمی‌کند و هیچ کاری با گناه به سرانجام نخواهد رسید و شما حجاج سرمایه‌ای را که در سفر به خانه خدا به دست آورده‌اید، به آسانی از دست ندهید.

وقوف اضطراری زائران بیمار

در بین کاروانهای حج ایران هستند پزشکان و روحانیون و پرستاران فرزانه‌ای که فداکارانه، از اشتغال و تدریس و طبابت دست برداشته و بدون هیچ چشمداشت مادی به یاری بیماران شتافته‌اند و پروانه‌وار گرد بیماران عاشق می‌چرخند. به همین دلیل نیز برخی از آنان خود فرصت نمی‌کنند تا مناسک حج به جای آورند. اینان مصداق کسانی‌اند که دل در گرو دوست دارند و مهمانان را به خانه دوست می‌رسانند و برای احترام دوست بر در خانه او می‌ایستند و می‌دانند که در این مهمانی بزرگ، چه حظی دارند؛ چرا که اگر به فرض بر مهمانان خانه دوست، زحمات آنها پوشیده باشد، صاحب خانه هیچ زحمتی را نادیده نمی‌انگارد. حجهٔ الاسلام شهاب الدین وحیدی، روحانی کاروان وقوف اضطراری، در این باره می گوید: در اعمال حج، وقوف در عرفات، مشعر، جزء ارکان حج است و بیمارانی هستند که باید تحت نظارت مستقیم پزشک متخصص باشند؛ مثل بیماران قلبی و کلیوی و بیماران دچار تنگی نفس، شکستگی لگن و پا که عمدتاً روی برانکارد بستری‌اند؛ اما باید محرم شوند و وقوف در عرفات و مشعر و منی را درک نمایند. از حدود صد هزار زائر ایرانی معمولًا حدود دویست نفر نمی‌توانند وقوف اختیاری عرفات و مشعر را درک کنند و باید وقوف اضطراری داشته باشند. کاروان وقوف اضطراری در هیأت پزشکی مستقر در مکه مکرمه، این بیماران را تحت پوشش قرار می‌دهد. در این کاروان پنج پزشک فوق تخصص، پانزده پزشک متخصص، بیست پرستار و سی خدمه فعالیت می کنند و شش اتوبوس بیمارستانی و دوازده آمبولانس به کار گرفته می‌شود. حج ۲۵، ص: ۳۳۱ بیمارانی که حال بهتری دارند، با اتوبوسهایی که به امکانات بیمارستانی مجهز است و عده‌ای که حال نامساعدتری دارند و قدرت نشستن ندارند، با آمبولانس به مشاعر مقدس منتقل می‌شوند. یک پرستار و یک خدمه بیمار اضطراری را همراهی می کند. همچنین اتوبوسها مجهز به لوازم احیای قلبی و تنفسی و همه تجهیزات مورد نیاز یک بیمار اورژانسی هستند. تشخیص میزان وخامت حال بیماران، به عهده کمیسیون پزشکی مرکب از پنج پزشک فوق تخصص است. پس از مشخص شدن حال بیماران، آنها به روحانی وقوف اضطراری معرفی می‌شوند. پزشکان وظیفه انجام درست اعمال حج را به عهده دارند همچنان‌که پزشکان به تک تک بیماران خود رسیدگی می کنند، روحانی نیز اعمال تک تک حجاج بیمار را انجام می‌دهد یا بر آن به صورت مستقیم نظارت می کند. باید برای هر کدام جداگانه نیت و تلبیه و سایر اعمال مرور شود. به همین خاطر روحانی کاروان ۴۸ ساعت بیدار باشد تا همه اعمال انجام شود و این در حالی است که خودش نمی‌تواند اعمال حج را انجام دهد، ضمن اینکه بعضی از بیماران حتی برای کارهای پزشکی همکاری نمی کنند و روحانی کاروان باید با خواهش و تمنا آنها را راضی به همکاری نماید. برای رمی جمرات و قربانی از همراهان یا متولیان بیمار تعهد شرعی گرفته می‌شود که آن را انجام دهند و معمولًا هم انجام می‌دهند؛ ولی گاهی خانواده‌ها یا مدیران کاروانها به عللی از جمله تقدم اعمال خودشان، اجرای مناسک بیمار را به آخر وقت موکول می کنند که این کار، مشقات بسیاری را هم برای هیأت وقوف اضطراری و هم برای خود حاجی- که باید در حال احرام باشد- به همراه دارد. بعد از قربانی، پرستاران و خدمه، بیماران مرد را حلق می کنند و طواف و سعی نیز عمدتاً با ویلچر و مراقبتهای خاص صورت می گیرد. البته اعضای هیأت پزشکی وقوف اضطراری، اعم از پزشکان، روحانیون، پرستاران و خدمه نمی‌توانند اعمال حج را به جا آورند و خود فقط عمره مفرده به جا می‌آورند و از درک فیض حج تمتع محروم می‌مانند و همه اینها به خاطر رضای خداست؛ مثل مکبری که برای نماز جماعت تکبیر می گوید و خود نماز فرادا می‌خواند. حج ۲۵، ص: ۳۳۲

شنبه ۱۲ ذی حجه

اشاره

۳ /۱۱ /۱۳۸۳

سقیاً لأیّامنا بالخَیف سُقْیاها

ایام تشریق هم به سر آمد. روزهایی را پشت سر گذاشتیم که خیلیها آرزوی آن را داشتند جای ما می‌بودند و در این وادی مقدس از نزدیک با خدای خود راز و نیاز می‌کردند. چه روزهای خوشی بود که در سرزمین مبارک عرفات و مشعر و منی در فضایی تنفس می‌کردیم که آقا و صاحبمان امام عصر (عج) هم در آن نفس می‌کشید. چه سعادتی از این بالاتر که توفیق همجواری با حضرت بقیه الله الأعظم (عجّل الله تعالی فرجه) را پیدا کردیم و همنوا با سوز دل آن حضرت دعای عرفه را زیر لب زمزمه کردیم و در بیکرانه آسمان مشعر الحرام با خدای خود خلوت کردیم و در سرزمین منی نیز سنگ نفرت و غیظ را بر سینه شیطان زدیم. اکنون حاجی شدیم و امید آن را داریم که حاجی بمانیم و از نورانیت این سفر کمال بهره را ببریم. هنوز حلاوت این سفر چند روزه معنوی در روح و جانمان رخنه دارد و حاجیان سرمست از نشئه این شراب رحمانی، گاه در مسجد الحرام کنج خلوتی پیدا کرده و سر در گریبان تفکر فرو برده‌اند و در حالی که هنوز وقوع این خاطره شیرین را چون حج ۲۵، ص: ۳۳۳ خواب و خیالی برای خود می‌دانند، بر کعبه دلها نظاره می‌کنند و دست نیاز به درگاه بی نیاز دراز کرده، بار دیگر توفیق سفر مجدد را برای خود و دیگر دوستان و همراهانشان از خدا طلب می‌کنند. امروز برای اغلب حجاج روز پایان اعمال منی است. حجّاج شیعه آنان که تا صبح در منی مانده‌اند، امروز پیش از ظهر جمرات را رمی می‌کنند و همه آماده می‌شوند تا به مجرد اینکه ظهر شرعی شد از حدود منی خارج شوند و به مکه بیایند. تعداد معدودی هم که امروز پیش از ظهر در منی نبوده‌اند، عصر هنگام خلوت شدن جمرات برای رمی از مکه به منی می‌آیند که البته- چنان که خواهد آمد- امسال اینان غافلگیر شدند و بر اثر باران و سیل نتوانستند از مکه برای رمی به منی بیایند و رمی آنها موکول به روز سیزدهم شد. امّا اهل سنت- برخلاف شیعه که رمی در طول روز را صحیح و مجزی می‌داند- قائل‌اند که وقت رمی روز دوازدهم از هنگام زوال به بعد است. از این رو هنگام ظهر دوازدهم کنار جمرات معرکه عظمی است و تعداد بی‌شماری ریگ به دست با چهره‌ای خشمگین آماده‌اند تا به مجرّد اذان ظهر به سمت جمرات هجوم برند. از این رو رمی جمرات هنگام ظهر دوازدهم بی شباهت به رمی جمره عقبه صبح دهم نیست. عنوان اصلی روزنامه‌های عربستان از جمله الریاض، شماره روز یکشنبه (۱۳ ذی‌حجه) این بود: «إصابهٔ نحو ۵۰۰ مِن حجّاج بیت الله الحرام فی حادث تدافع علی جسد الجمرات» و در توضیح آن آورده بود که ظهر روز دوازدهم روی پل جمرات بر اثر ازدحام و فشار جمعیت حدود ۵۰۰ نفر آسیب دیدند، امّا کسی کشته نشد، و تصاویری از آسیب دیدگان و مأموران نجات منتشر کرد. روزنامه عکاظ هم تیتر اصلی شماره امروز خود (شنبه) را به این موضوع اختصاص داده بود که روز اوّل رمی (روز عید) هیچ مشکلی پیش نیامد. باری، امروز حاجیان با منی و خیف خداحافظی می‌کنند و با حالتی از بیم و امید که آیا دگر بار نیز این توفیق نصیبشان می‌شود یا نه، منی را ترک می‌گویند. یا حبّذا أزمنٌ فی ظلّهم سلفَتْ سَقْیاً لأیّامنا بالخیف سُقْیاها بنده نیز همراه عده‌ای از دوستان بعثه سوار به مینی‌بوس به مجرّد زوال از حدود منی خارج شدیم و پس از اینکه در ساختمان بعثه در مکه مستقر شدیم از حدود ساعت ۲:۴۵ تا ۳:۴۵ بعدازظهر باران شدیدی باریدن گرفت که وصف آن خواهد آمد. بر اثر بارش باران و سیل، بسیاری از حجاج ایرانی نتوانستند پیش از شب از منی خارج شوند و برخی نماز مغربین را نیز در چادرهای منی خواندند، برخی نیز سراپا خیس شدند، ولی سرانجام خود را تا عصر هنگام به هتلها رساندند. در این میان، آنچه مایه خوشحالی و مسرّت شد اینکه بحمدالله هیچ یک از حجاج ایرانی بر اثر سیل آسیب ندیدند.

باران کم سابقه و جاری شدن سیل در مکه مکرمه

باران کم سابقه و سیل، عصر امروز خیابانهای مکه و مناطق اطراف را به زیر آب برد. این باران که به نوشته روزنامه‌های سعودی در سی سال گذشته بی سابقه بود، منطقه منی، برخی خیابانهای شهر مکه و حتی مسجد الحرام را تا حدود هفتاد سانتی متر در آب فرو برد. سیل زمانی آغاز شد که بیشتر حجاج ایرانی از منی برگشته و عده‌ای از آنان در حال بازگشت بودند؛ ولی باران شدید و سیل،

بازگشت حاجیان باقیمانـده را برای ساعاتی مختل کرد. سیل کم سابقه امروز به حدی شدید بود که بسیاری از ماشینها را جابجا و صاحبـان آنها را در برخی مناطق، وادار به ترک خودرو و فرار کرد. همچنین هزاران نفر از حاجیان، با مشاهـده سیل و توقف کامل همه خودروهـا، اتوبوسـها و خودروهـای سواری را ترک کردنـد و در حـالی که در برخی جاها تا زانو در آب بودنـد، خیابانها را به قصـد رسیدن به محـل اقامتشـان، طی کردنـد. برخی از حاجیـان هم که به علت شـدت جریـان آب، با خطر روبرو شدنـد، با کمک حاجیـان دیگر نجات یافتنـد. بعثه مقام معظم رهبری نیز با نجات برخی از حاجیان، پناه دادن به آنها و توزیع مواد غـذایی بین ایشان، در این امر خیر سـهیم شـد. ترافیک شدیـد حاصل شده از بارندگی و سـیل، تا اواخر امشب در خیابانهای مکه ادامه داشت. خبرهای رسیده از مسـجدالحرام نیز حاکی است: آبهای سـرازیر شده از شـهر مکه، مسـعی، مسجدالحرام و دورتادور کعبه را نیز دست کم تا نیم متر در بر گرفت؛ هر چنـد حـج ۲۵، ص: ۳۳۵ بسیاری از حاجیان، بدون توجه به سیل، سـعی و طواف خود را ادامه دادند. سیل همچنین شبکه تلفن همراه عربستان را در مکه مکرمه، چنـد سـاعت از کـار انـداخت. برخی خبرهـا حاکی است در منطقه منی نیز، سیـل، حاجیـان باقیمانـده را با مشـکلاتی روبرو کرد. بعثه مقام معظم رهبری در مکه به هنگام وقوع سـیل پـذیرای بسیاری از زائران خارجی بود که از شدت باران و جاری شدن سـیل خود را به محل بعثه رسانده بودند. در پی وقوع سـیل مقامات اجرائی بعثه و ستاد حـج به دسـتور نماینـده ولیّ فقیه برای کمک به زائران خارجی خانه خـدا بسیج شدند و از این رو عوامل اجرایی بعثه از بسـیاری از زائران در محل بعثه پـذیرایی کردنـد. آقای ری شـهری با حضور در جمع زائران خارجی از نزدیک در جریان مساعـدت بعثه به این زائران قرار گرفت. باری، باران به قـدری شدید بود که گویی نهرآبی از فراز کوهها به پایین جاری شده است. جریان سـیل از مقابل هتل حسن عابد (محل بعثه ایران در مکه) عصـر امروز آغاز شد و تا صـبح فردا ادامه داشت و گل و لای و اشیای بسیاری که ارمغان سیـل بود تـا روزهـا بعـد در فضـای بیرون مسعی حوالی مکتبـهٔ مکّهٔ المکرّمـهٔ همچنـان بر زمین باقی بود و تردد را با مشـکل مواجه می‌کرد. از اخبار روزنامه‌های مدینه در روزهای بعد معلوم شد که سیل علاوه بر مکه، در جدّه و مدینه نیز جاری و خسارات بسیاری را موجب شده است. روزنامه المدینهٔ در شـماره دوشـنبه (۱۴ ذی حجه) خود گزارش مفصـلی همراه با تصاویری زیبا از سـیل مدینه چاپ کرد و عنوان اصلی خود را به کشته شدن یازده نفر (که چهار نفر آنها از یک خانواده بودند) در سیل مدینه اختصاص داد. اما همین روزنامه در شماره روز سه شنبه (۱۵ ذی حجه) خود گزارش مشروح‌تری از خسارات سیل مدینه و تصویری از دیدار مقرن بن عبدالعزیز امیر مدینه از مناطق سـیل‌زده منتشـر کرد و در صـفحه اول خود ضمن عنوان اصلی روزنامه از کشته شدن ۲۹ نفر و آسیب دیده هفده نفر در سـیل خبر داد. رونامه عکاظ نیز در شماره روز دوشنبه خود ضمن چاپ گزارش و تصاویری از حج ۲۵، ص: ۳۳۶ سیل مکه و مشاعر مقدس نوشت: «عبدالمجید بن عبدالعزیز امیر مکه دستور داد برای برآورد ضررهای سیل مکه و مشاعر کمیسیونی تشکیل شود». این روزنامه همچنین تصویری زیبا از یک اتومبیل وانت تویوتا که سیل آن را کاملًا واژگون کرده بود، چاپ کرد.

فتوای علمای ازهر راجع به قربانی در کشور خود

روزنـامه المدینهٔ در شـماره امروز خود (شـنبه دوازده ذی حجه) گزارش کوتـاهی از فتوای علمـای ازهر راجع به قربـانی چاپ کرده است که متن کامل آن را ملاحظه می‌کنیـد: رفض الـدکتور علی جمعهٔ مفتی مصـر، وعلماء بالأزهر الشـریف فکرهٔ جمع أموال هدی (ذبائـح) الحجاج المصـریین و ذبحها فی مصـر ثمّ توزیعها علی المحتاجین داخل البلاد باعتبار أنّ بها من هم أحوج من غیر هم لتلک الذبائـح. واعتبر العلماء أن النصوص الشـرعیهٔ أکّدتْ علی أنّ الهـدی یکون بمکـهٔ ومنی والمزدلفهٔ وأن الاتفاق بین العلماء جری علی ذلک. کان الکاتب الصـحفی المصری صلاح منتصر قد طرح فی مقال له بصحیفهٔ الأهرام الإثنین ۳- ۱- ۲۰۰۵ فکرهٔ طلب رأی مفتی مصـر و علماء الـدین فیها، مفادها أنّه «إذا کان الهدی أو النحر واجباً علی کلّ حاجّ فهل من الضـروری أنْ یتمّ الذبح فی مکان الحج؟ وإذا لم یکن کـذلک ألا یجوز وضع نظام یقضـی بإتمام الهـدی داخل الأراضـی المصـریهٔ؟ وشـرح منتصـر فکرته قائلًا: «أوّل ایّام عید

الأضحی هو التالی لوقفة عرفات وهو أیضاً یطلق علیه یوم النحر وأعمال یوم النحر کما یجمع الفقهاء تشمل الرمی والذبح والحلق والطواف». وتابع أنّه عندما زادت مشاکل النحر- عندما کان کلّ حاجّ یحرص علی أنْ یقوم بالنحر بنفسه وما یتسبب عن ذلک من آلاف الذبائح التی تفوح روائحها وتنشر الأمراض- أخذ العلماء یفکّرون فی کیفیة الحفاظ علی سنة الهدی وفی الوقت نفسه علی الصحّة العامة لآلاف الحجیج. ومضی یقول: إنّ العلماء توصّلوا إلی قیام الحاجّ بسداد مبلغ من المال إلی جهة معینة تتولّی نیابة عنه ترتیب الذبیحة ثمّ تجمیدها ونقلها لتوزع علی فقراء المسلمین فی مختلف الدول. و تساءل منتصر عن أنّه إذا کان الهدف هو تحقیق فائدة المسلمین من هذه الذبائح ... ألا یجوز بالنسبة للحجاج حج ۲۵، ص: ۳۳۷ المصریین مطالبتهم بسداد مبلغ الهدی قبل مغادرتهم الأراضی المصریة وتتولی جهة أمینة تحت إشراف الأزهر، أو من یتمّ اختیاره، متابعة عملیة الذبح ثمّ بعد ذلک توزیعها علی آلاف المصریین الذین هم أحوج إلیها. قال مفتی مصر: إن الهدی من أُمور التعبد التی یجب أن تؤدّی کما ورد فیها حتّی لا نقضی علی حکمتها عند اختلاف مقتضیات الزمان و المکان. وتابع الدکتور جمعة: إنّ الحکم المستقرّ فی هذا الأمر أنّه لا یجوز فی الهدایا أن تذبح خارج الحرم المکی أو منی أو المزدلفة. واتّفق الدکتور نصر فرید واصل مفتی مصر الأسبق، عضو مجمع البحوث الإسلامیة مع جمعة، مؤکّداً أنّه لا یجوز جمع أموال الأضاحی من الحجاج قبل سفرهم للقیام بالهدی نیابة عنهم فی بلدهم بدعوی أنّ هناک من هم أحوج إلیها، حتّی لو تمّ الذبح فی نفس التوقیت المفترض أنْ یذبح الحاج بمکة.

نکته‌هایی درباره ایّام تشریق

۱. چنان که می‌دانیم به نظر فقهای شیعه وقت رمی جمره عقبه در روز عید قربان از طلوع آفتاب است تا غروب آفتاب. ولی اهل سنت قائل‌اند وقت آن تا ظهر است. از این رو بعد از ظهر روز عید جمره عقبه کاملًا خلوت است؛ به طوری که همه- إلّامن شذّ- قادر به رمی خواهند بود. از سوی دیگر کسی که در مجموع وقت- از صبح تا غروب- قادر به رمی باشد، نمی‌تواند برای رمی نایب بگیرد و رمی او صحیح نیست. متأسفانه در سالهای گذشته- که جمرات توسعه نیافته بود- بسیاری از حجّاج ایرانی همین که در صبح عید قادر به رمی نبودند، برای تسریع در قربانی و خروج از احرام، برای رمی نایب می‌گرفتند که به اتفاق فقها رمی آنان- به دلیل اینکه بعد از ظهر قادر به رمی بوده‌اند- باطل است. البته اکنون که جمرات توسعه یافته است کسانی که سالهای قبل صبح عید قدرت رمی نداشتند، امسال توانستند رمی کنند. یکی از روحانیون که سالها به حج مشرف شده و امسال توانسته بود صبح عید رمی کند، می‌گفت: «در طول سالهای گذشته (شاید بیش از ده بار) من صبح عید برای رمی نایب می‌گرفتم و تنها امسال توانستم خودم رمی کنم»؛ در حالی که سالهای گذشته عصر عید قطعاً خودش قادر به رمی بوده است. بنابراین هیچ یک حج ۲۵، ص: ۳۳۸ از رمیهای سالهای پیشین او صحیح نیست. ۲. فراوان اتفاق می‌افتد که بخشی از حجاج به دلایل مختلف موفق به قربانی در روز عید نمی‌شوند، و این نه اشکالی دارد و نه به حج خللی وارد می‌کند. از سوی دیگر تعدادی از فقها و مراجع قبل از قربانی اجازه حلق یا تقصیر و خروج از احرام نمی‌دهند. از این رو، برخی- هرچند اندک- از روحانیون کاروانها برای تسریع در خروج از احرامِ مقلّدانِ این عده، به آنان تذکر می‌دهند که می‌توانند در این مسأله به دیگر فقها عدول کنند، که البته این کار خطاست؛ زیرا عدول در موارد فتوا درست نیست، ثانیاً هیچ دلیلی بر حسنِ تسریع در خروج از احرام نداریم. ۳. فراوان دیده می‌شود که قربانی کردن کاروان در روز عید را امتیازی برای مدیر کاروان به حساب می‌آورند و عدم آن را نشانه ضعف مدیریت مدیر می‌دانند؛ در حالی که همیشه این‌گونه نیست؛ زیرا قربانی متوقف بر رمی است و رسیدنِ به موقعِ زنان- و بلکه مردان- عوامل متعددی دارد که همه‌اش در اختیار مدیر نیست. چه بسا کاروان با مدیر کاردان و با تجربه‌ای، در ترافیک معطل شود و به وقت به رمی نرسد و قربانی کاروانش به روز یازدهم موکول شود. بنابراین از حرص و ولعِ قربانیِ در روز دهم باید کاست و تسریع در خروج از احرام را نباید دامن زد و آن را امتیاز دانست. ۴. در برنامه‌های بعثه در ایام تشریق در برنامه‌های فرهنگی تقریباً سخنی راجع به عید قربان و عرفه به میان نیامد. شب

یازدهم ذی حجه دعای کمیل و روضه خوانده شد و شب دوازدهم هم حجهٔ الاسلام راشد یزدی سخنرانی اخلاقی کرد و از عید قربان و چگونگیهای آن سخنی گفته نشد. از بزرگ بانوی جهان اسلام حضرت خدیجه علیها السلام و نیز حضرت ابوطالب علیه السلام به جز کنار قبرستان ابوطالب معمولًا یادی نمی‌شود و اسمی به میان نمی‌آید. چه خوب است در مناسبتهای دیگر و از جمله در منی نیز از این یار فداکار پیامبر خدا و حضرت خدیجه مادر ائمه علیهم السلام هم یاد شود. ۵. علاوه بر رعایت بهداشت هنگام حلق، باید به زائران ایرانی مسأله طهارت و حج ۲۵، ص: ۳۳۹ نجاست را هم گوشزد کرد. فراوان دیده شده برخی سرِ خون آلودِ خود را پس از حلق با شیشه‌ای آب می‌شستند و توجهی به تطهیر کامل سر نداشتند؛ بلکه دیگران را هم با پاشیدن قطرات آب نجس می‌کردند.

دیدار وزیر اوقاف اردن با نماینده ولیّ فقیه

شنبه شب وزیر اوقاف و رئیس بعثه اردن همراه بعضی از اعضای این بعثه، در محل بعثه ایران در مکه با حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری دیدار کردند. آقای ری شهری در این دیدار گفت: جمهوری اسلامی ایران برای دفاع از شرف و عزّت اسلام، همه را به اتحاد دعوت می‌کند، نه برای ضدّیت با مسیحیت و دیگران. ما موسم حج را برای وحدت کلمه مسلمانان موقعیت خوبی می‌دانیم و امام خمینی بر این نکته تأکید می‌کردند و می‌فرمودند: «کلید حل همه مشکلات جهان اسلام، وحدت است». بعثه ایران هم همه ساله برای تقریب بین مذاهب، همایشی دارد که مسؤول آن آقای تسخیری است. بحمد الله محبت اهل بیت علیهم السلام در اردن رایج است و این نکته مثبتی برای نزدیکی دو کشور است و برخی از شخصیتهای اردن از نسل پیامبرند. ما می‌توانیم با مؤسسه آل البیت للفکر الإسلامی در اردن کارهای مشترکی انجام دهیم. وزیر اوقاف اردن در پاسخ اظهار داشت: جناب آقای ری شهری! حاضران گرامی! این دیدار برای من افتخار بزرگی است؛ دیدار با کسانی که نماینده اتّحاد اسلامی‌اند. سخن شما صرف شعار نیست؛ بلکه به مفهوم اصلی حج توجه دارید و کنگره هایی برای اتّحاد مذاهب و حبّ اهل بیت علیهم السلام برگزار می‌کنید. ما شدیداً محتاج اتحاد و تواصل هستیم. ما جلسه‌ای در بیست و هفتم این ماه برگزار می‌کنیم و مایلیم که جلسه اختتامیه آن در موته در مرقد جعفر طیّار علیه السلام باشد و هدف ما تبیین محبّت ما به اهل بیت علیهم السلام است. حج ۲۵، ص: ۳۴۰ پیام رهبر ایران پیام مهمی است و ما در این زمان بیش از هر زمان دیگر نیازمند وحدت امت اسلامی هستیم. من بسیار متشکرم از بعثه شما. بعثه ایران در ردیف پیشتازان تحقّق حج واقعی است. حج صرف مناسک خشک و بی معنی نیست؛ بلکه هدفی والاتر از آن منظور است. در عرفات مسلمانان با بیش از ۴۰۰ لغت و زبان حضور دارند و همه خدا را می‌پرستند. علمایی که می‌توانند برای تحقّق اهداف حج، کوشش کنند باید با شما همکاری نمایند. اهل بیت کشتی نجات‌اند: «من رکبها نجا ومن تخلّف عنها غرق». چنان که شما اشاره کردید شاه اردن منسوب به اهل بیت است و این افتخار بزرگی برای ماست. در سفر شاه اردن به ایران، وی به حضور رهبر انقلاب رسید که برای ما مایه افتخار است. ما همه مانند یک جسد هستیم و اهداف مشترکی داریم که باید برای تحقق آنها تلاش کنیم. باید قومیت را کنار گذاشت. قومیتِ ما همان اسلام، و نقطه اشتراک ما محبّت اهل بیت است. ما هر که اهل بیت را دوست دارد، دوست می‌داریم و با هر کس با آنان دشمن باشد، دشمنیم. امیدوارم جمهوری اسلامی ایران در کنگره بزرگ ما شرکت کند و من همین جا از شما برای شرکت در آن دعوت می‌کنم. این اولین گردهمایی در جهان اسلام است که جلسه اختتامیه آن در مقبره جعفر طیّار علیه السلام است. در پایان این دیدار، آقای ری شهری سخنانی برای پخش در تلویزیون اردن ایراد کرد. حج ۲۵، ص: ۳۴۱

یکشنبه ۱۳ ذی حجه

اشاره

۱۳۸۳ /۱۱ /۴

سومین جلسه شورای هماهنگی بعثه

صبح امروز یکشنبه چهارمین جلسه شورای هماهنگی بعثه با حضور معاونان و مسؤولان قسمتهای مختلف و نیز با حضور حضرات آیات و حججِ اسلام آقایان: امینی، کریمی، مسعودی، غیوری، تسخیری، اختری و نیز حضرات آقایان: زرهانی، صادقی سفیر ایران در ریاض و مهدوی سرکنسول ایران در جدّه برگزار و درباره دو موضوع به تفصیل بحث شد: ۱. ارزیابی برنامه‌های مشاعر؛ ۲. مسائل مقطع مدینه بعد. و هر کدام از مسؤولان در حیطه مسؤولیت خود برای هر دو موضوع گزارش دادند. در این جلسه بر این نکته تأکید شد که عرفات و مسیر برگشت از عرفات به مشعر به خصوص طریق مُشاهٔ فرصت خوبی برای توزیع پیام رهبری به زبانهای مختلف بین حجّاج است. نیز معاون بین الملل بعثه آقای اکبریان گزارش داد که پیام رهبری به ده زبان روی کاغذ توزیع شد و روی سی دی به بیش از ده زبان ترجمه و حدود ۸۰۰ سی‌دی در منی و عرفات توزیع شد. نیز مقرر شد: ۱. ترجمه فارسی دعاهای عرفه، کمیل و آل یس هم در اختیار مردم قرار گیرد و حج ۲۵، ص: ۳۴۲ خواننده دعا در اثنای دعا برخی مفاهیم را برای مردم به فارسی بازگو کند. ۲. به مدیران کاروانها تذکر داده شود که حجاج در مسیر رفت و برگشت مراسم برائت شعار ندهند. ۳. برای جلوگیری از مزاحمت بلند گوی زائران ترکیه هنگام برائت و دعای عرفه فکری بشود. ۴. برای مشکل بقیع و تضییقات دولت عربستان، فکری اساسی بشود.

عملکرد هیأت پزشکی حج در مشاعر

سرپرست هیأت پزشکی حج گفت: «پس از گذراندن ایام تشریق و نیز وقوع سیل در مکه، تمام زائران ایرانی در سلامت کامل به سر می‌برند». دکتر حسین ضیایی روز یکشنبه در ستاد خبری بعثه به خبرنگاران گفت: حدود ۲۰۰ زائر بیمار ایرانی در قالب کاروان وقوف اضطراری اعمال حج خود را انجام دادند. این کاروان نقش بسیار مهمی در پیشگیری از مرگ و میر زائران ایرانی داشته است. آمار مرگ و میر زائران ایرانی در ایام حجِ امسال تا به امروز پنج نفر، آن هم به دلیل کهولت سن و امراض قلبی بوده است و این رقم در سال گذشته در مدت مشابه نوزده مورد بود. پزشکان ایرانی نه هزار و ۷۰۰ نفر را در منی و عرفات ویزیت کردند که ۵۵ درصد آنها مربوط به بیماریهای تنفسی بود. دکتر ضیایی درباره علت ابتلای زائران ایرانی به بیماریهای تنفسی در ایام حج گفت: تاکنون علت این مسأله برای ما ناشناخته است، ولی امسال با هماهنگی دولت عربستان طرح تحقیقاتی گسترده‌ای را آغاز کرده‌ایم. بنابراین طرح در سه مرحله: قبل از سفر، ایام اقامت و نیز هنگام بازگشت از عربستان از زائران ایرانی نمونه‌گیری می‌شود. بر اساس طرح «پزشک کاروان» در داخل هر کاروان یک پزشک است که معاینات حج ۲۵، ص: ۳۴۳ قبل از اعزام زائران و نیز درمان مقدماتی زائران به عهده اوست. هم اکنون ۵۳۰ پزشک در کاروانها مشغول به فعالیت هستند. انتخاب این پزشکان به عهده مدیران کاروانها است، ولی صلاحیت آنها باید به تأیید هیأت پزشکی برسد. هیأت پزشکی در شهرهای مکه، مدینه و مشاعر مقدسه، بیمارستانهایی دائر کرد که از روز ورود زائران آماده فعالیت بود. این بیمارستانها از هفتم دی ماه در مدینه و از چهاردهم دی ماه در مکه کار خود را آغاز کردند. در این بیمارستانها و کلینیکهای تخصصی شامل جراحی ارتوپدی، قلب، داخلی، چشم، گوش و حلق و بینی و زنان دائر و نیز مجهز به آزمایشگاه، رادیولوژی و کلینیک دندانپزشکی است. دو بخش اورژانس زنان و مردان و سی سی یو نیز در این بیمارستانها دائر است. این بیمارستانها در شهر مکه و مدینه ۵۳ تختخواب دارد که تا هشتاد تخت قابل افزایش است.

عملکرد آماری هیأت پزشکی حج تا تاریخ ۳/ ۱۱/ ۸۳

منی و عرفات: ویزیت تخصصی ۹۷۴۸ بیمار بستری ۱۲۳ خدمات پاراکلینیکی ۱۲۸۱۳ جمع کل عملکرد: ویزیت تخصصی ۲۱۱۰۸ بیمار بستری ۵۱۲ خدمات پاراکلینیکی ۳۴۵۷۵

دیدار گروه اعزامی صدا و سیما با نماینده ولیّ فقیه

پیش از ظهر امروز یکشنبه گروه اعزامی صدا و سیما با نماینده ولیّ فقیه دیدار کردند. در این دیدار نماینده ولیّ فقیه، اطلاع رسانی در حج را بسیار مهم و حساس خواند و گفت: رسانه‌های جهان اسلام از جمله صدا و سیما وظیفه دارند ابعاد مختلف حج را با حج ۲۵، ص: ۳۴۴ اطلاع رسانی دقیق و صحیح تبیین کنند. امت اسلامی با اطلاع رسانی دقیق در ایام حج از مشکلات یکدیگر باخبر می‌شوند و در جریان پدیده‌ها و رویدادهایی که در تاریخ اسلام روی داده و یا در عصر حاضر اتفاق می‌افتد قرار می گیرند. حج دارای فلسفه دینی و دنیوی است. یکی از حکمتهای حج این است که از تمامی نقاط جهان در حج آثار و اخبار پیامبر گرامی را ببینند و بشنوند و مسائل مربوط به حرمین شریفین مورد توجه مردم قرار گیرد. حج درسهای پایان ناپذیری برای امت اسلامی دارد و صدا و سیما با مطالعه و برنامه ریزی صحیح و دقیق باید ابعاد و زوایای مختلف حج را تبیین کند. در شرایطی که دشمنان اسلامی هجمه به جوانان را در دستور کار خود قرار داده‌اند، یکی از بهترین اقدامات برای مقابله با این تهاجم ایجاد تسهیلات برای تشرف بیشتر جوانان به حج است. حج راه عاشق خدا شدن را نشان می‌دهد و با برگزاری مراسم حج حاجی راه دستیابی به کیمیای محبت را تجربه می کند. احرام به عنوان نخستین قدم حج با دوری از محرمات احرام همزمان است. پیام این اقدام کاستن از لذائذ مادی برای رسیدن به لذائذ معنوی است. راحت‌طلبی با خدا خواهی همراهی ندارد و با تن پروری نمی‌توان به کمال رسید.

قدردانی از روحانیون نمونه

یکشنبه شب مراسم قدردانی از روحانیون نمونه حج ۲۵ با حضور آقای ری شهری و آقای احمد زرهانی و بیش از یکصد تن از روحانیون برتر کاروانها برگزار شد. در این مراسم آقای ری شهری ضمن مثبت ارزیابی کردن طرح معاونت امور روحانیون در قدردانی از روحانیون نمونه، از تلاشهای عالمانه و خالصانه روحانیون کاروانها تشکر نمود و از ارتباط صمیمی و نزدیک آنان با حجاج، هماهنگی با مدیران کاروانها، هماهنگی آموزشهای مربوط با سطح مخاطبان و استفاده از وسائل کمک حج ۲۵، ص: ۳۴۵ آموزشی، به عنوان عوامل موفقیت یک روحانی کاروان نام برد. نماینده ولیّ فقیه در ادامه، از معاونت امور روحانیون خواست تا با ارائه طرحی جامع درباره تقویت وسائل کمک آموزشی و برگزاری دوره‌های مخاطب‌شناسی در روانشناسی حجاج، سطح و حوزه فعالیت این معاونت را در جهت خدمت بیشتر به حجاج بیت الله الحرام ارتقا بخشند. در مراسم مزبور معاون امور روحانیون بعثه ضمن قدردانی از زحمات و خدمات شایسته روحانیون کاروانها در خدمت به حجاج بیت الله الحرام و برگزاری مطلوب حج امسال، به شرح اهداف این طرح پرداخت. وی با اشاره به اینکه امسال سال سوم اجرای این طرح است، افزود: روحانیون نمونه از میان همین جمع انتخاب و معرفی می‌شوند. تعدادی نیز جذب کمیته‌های علمی معاونت امور روحانیون می‌شوند و در برخی موارد، رابطین سالهای آینده نیز از میان همین جمع انتخاب می گردند. هر سال حدود صد هزار نفر حاجی، ۶۰۰ هزار نفر معتمر و ۳۰۰ هزار نفر زائر سوریه و عتبات داریم و اگر به طور متوسط به ازای هر یک نفر از این جمع یک میلیونی، پنج نفر از اعضای خانواده و نزدیکان و آشنایان آنان تحت تأثیر این سفرها باشند، در مجموع هر سال حدود شش میلیون نفر از جمعیت کشور به نوعی تحت تاثیر این برنامه‌ها قرار می گیرند. به همین جهت اگر برنامه‌های فرهنگی حج به گونه‌ای طراحی شود که جامع معارف اسلامی بوده و علاوه

بر آموزش احکام و مناسک، شامل بازآموزی معارف دینی نیز باشد، در طول ده سال، جمعیت کل کشور تحت پوشش این برنامه‌ها قرار می‌گیرند. شیوه جدید انتخاب روحانی نمونه به تصویب شورای برنامه‌ریزی حج رسیده است و این چنین است که در هر سال از هر یکصد نفر روحانی یک نفر انتخاب می‌شود. امسال از بین ۱۲۰۰ نفر روحانی و معین کاروان، ۱۰۶ نفر انتخاب و به این جلسه دعوت شده‌اند که از بین این ۱۰۶ نفر در نهایت دوازده نفر با توجه به کثرت امتیازات برگزیده می‌شوند و به آنها لوح تقدیر و جایزه اعطا می‌شود. حج ۲۵، ص: ۳۴۶

دوشنبه ۱۴ ذی حجه

اشاره

۱۳۸۳ /۱۱ /۵

حاجیان آمدند با تعظیم شروع بازگشت زائران ایرانی

رئیس سازمان حج و زیارت ایران در مکه مکرمه به خبرنگاران اعلام کرد: «از دوشنبه شب پروازهای بازگشت زائران ایرانی از فرودگاه جده آغاز می‌شود و زائران مدینه بعد نیز به طور همزمان از طریق زمین رهسپار مدینه منوره، شهر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله خواهند شد». رئیس سازمان حج و زیارت با تبریک برگزاری موفقیت‌آمیز حج سال جاری به پیشگاه حضرت ولی عصر (عج)، مقام معظم رهبری و ملت بزرگ ایران، از تمام کسانی که در راه برگزاری حج ابراهیمی در ایران و عربستان سعودی سازمان حج و زیارت را یاری داده‌اند قدردانی کرد.

توصیه‌های ستاد مکه درباره بازگشت از فرودگاه جده

ستاد مکه مکرمه در مورد حضور کاروانها در فرودگاه جده هنگام مراجعت به کشور نکاتی را به شرح ذیل توصیه کرد: ۱. برابر اعلام شرکتهای هواپیمایی جمهوری اسلامی و هواپیمایی سعودی، زمان حج ۲۵، ص: ۳۴۷ حضور زائران در فرودگاه جده شش ساعت قبل از پرواز است، لذا شایسته است مدیران کاروانها رأس ساعت مقرر در فرودگاه حاضر شوند. ۲. زائران از اموال و اشیای خود مخصوصاً در فرودگاه دوربین و موبایل و ساک کوچک مراقبت کنند. ۳. مدیران محترم قبل از ترک ساختمان در مکه کلیه اتاقها را بازبینی نمایند تا احیانا وسائل زائران جا نماند. همچنین هنگام پیاده شدن از اتوبوس در جده، دقت کنند که چیزی در اتوبوس باقی نمانده باشد. ۴. از همراه آوردن مواد غذایی اضافی و جاگذاشتن آنها در فرودگاه در زمان پرواز جداً خودداری شود. بدیهی است حواله یک وعده غذا در فرودگاه تقدیم مدیران خواهد شد. ۵. زائران در فرودگاه سعی کنند از کاروان جدا نشوند.

تدارکات ستاد مکّه

اقلام مصرفی زائران عزیز ایرانی در ایام تشرف به مکه مکرمه و مدینه منوره، مواد اولیه غذایی آنها و تمام چیزهایی که مورد نیاز زوار ایرانی است، با یک برنامه ریزی یک ساله تهیه می‌شود. حمید حبیبی تنها، معاون تدارکات ستاد مکه مکرمه در این باره گفت: بلافاصله بعد از اتمام عملیات حج کمیسیونی به نام خرید تدارکات حج با حضور نمایندگانی از بعثه مقام معظم رهبری و سازمان حج و زیارت تشکیل می‌شود که کار آن تدوین برنامه غذایی با نظر متخصصان امر بهداشت و تغذیه و تدارک اقلام مورد نیاز برای حج سال آینده است. اقلام ما به سه دسته تقسیم می‌شوند: ۱. کالاهایی که یا در عربستان نیست و یا اگر هست از کیفیت

خوبی برخوردار نیست که این کالاها با اعتباری که در اختیار مدیران کاروانها قرار می‌گیرد، از سوی آنها در ایران خریداری می‌شود. ۲. کالاهایی که مصرف روزانه دارند، مثل نان، سبزیجات، میوه و تخم مرغ، که از محل حج ۲۵، ص: ۳۴۸ تنخواه ارزی خریداری می‌شوند. ۳. کالاهای اساسی که ما با انجام مناقصه، شرکتهای طرف قرارداد را تعیین می‌کنیم. مرغ، فیله مرغ، ماهی، کره، لبنیات، برنج، آبمیوه، نوشابه و روغن در زمره این گروه قرار دارند. حبیبی تنها در مورد گوشت مصرفی حجاج ایرانی گفت: دو سال است که سازمان حج از گوشت گرم گوسفندی استفاده می‌کند و پس از عقد قرار داد با شرکت مورد نظر تعداد کشتار و میزان گوشت مورد نظر هر روز را از قبل به آن اعلام می‌کنیم. بر اساس میزان مواد مصرفی زائران، حواله مصرف در اختیار مدیران کاروانها قرار می‌گیرد تا طی ۲۸ تا ۳۰ روز اقامت در مکه و مدینه به دریافت کالاهای خود اقدام کنند. مناطق توزیع اقلام را به چهار دسته تقسیم می‌شوند: ۱. انبار تدارکات که هجده قلم کالا در آن توزیع می‌شود. ۲. شارع تنعیم که پنج قلم کالا (مرغ، فیله مرغ، ماهی، کره و گوشت) در آن توزیع می‌شود. ۳. انبارهای الشمیسی که سه قلم از اقلام مورد نیاز کاروانها (آب، نوشابه و پنیر) در این مکان در اختیار کاروانها قرار داده می‌شود. ۴. لبنیات که در چهار نقطه شهر مکه به کاروانها تحویل می‌شود. حبیبی تنها با اشاره به ایام تشریق گفت: هر ساله در این ایام ازدحام جمعیت و قوانین خاص ترافیکی از جمله ممنوعیت ورود تریلی به داخل شهر، ما را با مشکلاتی مواجه می‌کند؛ اما سعی می‌کنیم به شیوه‌های مختلف از جمله تغییر محلهای توزیع بخصوص لبنیات در روزهای هفتم و هشتم و سیزدهم ذی‌حجه و انتقال این محلها به خارج مکه، مشکل را مرتفع کنیم که این اتفاق، امسال هم افتاد. ۶۵ تا هفتاد درصد زائران ایرانی در عزیزیه مستقر هستند و این منطقه هم مسیر عرفات و منی است و ترافیک شدیدی دارد، ولی سعی شده تا با ایجاد هماهنگی با مدیران کاروانها مشکل توزیع کالا را کم کنیم و ان‌شاءالله زائران ایرانی کمبودی احساس نکرده‌اند. حج ۲۵، ص: ۳۴۹ حبیبی تنها، سرویس دهی به زائران را در این ایام دشوار خواند و گفت: ارائه خدمات به زوار عزیز به دلیل افزایش بسیار و سریع تعداد زائران و رسیدن به نقطه اوج، شلوغ شدن شهر و وجود مقررات خاص ترافیکی که پلیس مکه اعمال می‌کند، سخت است و ما با تمام وجود سعی کردیم هموطنان ما حتی در ایام شلوغ با کمبود و مشکلی مواجه نشوند که البته رسیدن به این هدف تلاش و هماهنگی همه عوامل از جمله مدیران محترم کاروانها را می‌طلبد که از این بابت باید از همه تشکر کرد.

عربستان، میزبان کنفرانس بین المللی مبارزه با تروریسم

المحیط خبر داد: «عربستان میزبان کنفرانس بین المللی مبارزه با تروریسم خواهد بود». به گزارش پایگاه اینترنتی المحیط، ملک فهد بن عبدالعزیز، پادشاه عربستان و امیر عبدالله، ولیعهد این کشور اعلام کردند: «کنفرانس بین المللی مبارزه با تروریسم ماه فوریه آینده در عربستان برگزار می‌شود».

نشست متفکران جهان اسلام در جده

بر اساس بیانیه‌ای که از سوی سازمان کنفرانس اسلامی منتشر شد، متفکران جهان اسلام به زودی در نشستی گردهم خواهند آمد. به گزارش روزنامه الشرق الأوسط- چاپ لندن- در این کنفرانس که در جده برگزار خواهد شد، علمای جهان اسلام به بحث و مطالعه درباره مسائل ملسمانان و راه حلی مناسب برای مشکلات و ایجاد وحدت خواهند پرداخت. در بیانیه سازمان کنفرانس اسلامی آمده است: این اقدام مهم باعث رهایی جهان اسلام از یاس و ناامیدی خواهد شد. سازمان کنفرانس اسلامی امیدوار است که این نشست نقطه عطفی در راه همبستگی بین ملل اسلامی باشد.

دیدار حافظان و قاریان قرآن با نماینده ولیّ فقیه

نماینده ولیّ فقیه امروز دوشنبه در دیدار قاریان و حافظان اعزامی به حج، بهره گیری بیشتر از قرآن کریم را یک ضرورت برای عموم مسلمانان و جوامع اسلامی به ویژه دست اندرکاران امور قرآنی خواند. آقای ری شهری در این دیدار که آقای مسجد جامعی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز حضور داشت، با اشاره به قرآن محوری در برنامه‌های فرهنگی بعثه در حج سال جاری افزود: هر کس با قرآن انس دارد، باید توجه کند که معرفت خود را به قرآن دائم گسترش دهد. فهم قرآن دارای مراتبی است. کمترین وظیفه هر مسلمان آشنایی با الفاظ و مفاهیم ظاهری و بهره گیری از ظواهر این کتاب آسمانی است، اما نباید به این مرحله اکتفا شود. اشارات قرآن برای خواص است، از لطایف قرآن اولیا بهره می گیرند و از حقایق قرآن انبیای الهی آگاهی می‌یابند. اشارات قرآن کریم بسیار با اهمیت است و با آشنایی با فرمایش اهل بیت علیهم السلام و آیات قرآن می‌توان بسیاری از روایات را در قرآن کریم ریشه یابی کرد. برای درک لطایف قرآن ارتباط با عالم معنی لازم است و به این سبب اولیا به این جایگاه می‌رسند. نماینده ولی فقیه با توصیه به قاریان و حافظان قرآن به تدبر هر چه بیشتر در آیات الهی ابراز امیدواری کرد که به برکت سرزمین وحی و انس با قرآن فهم، درک و شناخت و بهره گیری بیشتر از قرآن کریم گسترش یابد.

شروع برنامه‌های عمومی بعثه

پس از بازگشت حجاج از مشاعر، برنامه‌های سخنرانی عمومی بعثه امروز شروع شد. امروز شمار زیادی از حجاج ایرانی در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه گرد هم حج ۲۵، ص: ۳۵۱ آمدند و به درسهایی از قرآن کریم حجهٔ الإسلام قرائتی گوش فرا دادند. در این مراسم پس از تلاوت آیاتی از قرآن کریم، حجهٔ الإسلام قرائتی گفت: خداوند عزیز، قرآن را به عنوان بالا-ترین و بهترین کتاب در بهترین شبها، شبهای قدر و عرفات و بهترین مکان کعبه و بهترین ماهها، ماه ذی حجه را برای سعادت و رستگاری انسان، در اختیار او قرار داده است. حجاج باید در خلوت خود بیندیشند: که ما در مقابل تمام این خوبیها چه کرده‌ایم و در آینده چه خواهیم کرد؟ وی با برشمردن نعمات الهی افزود: یک نعمت، تنها یک نعمت نیست؛ بلکه صدها و هزاران نعمت الهی در عالم خلقت رخ داده است تا آن نعمت در زندگی انسان جلوه کند و حج مجموعه هزاران نعمت خداوند است که در ماه پربرکت ذی حجه به حاجی در سرزمین وحی هدیه می‌شود و رسم است که انسان باید از هدایا به خوبی نگهداری کند. زائر خانه خدا پس از هجرت از شهر و روستای خود، از همه چیز می گذرد و با نیت پاک شدن از گناهان، خود را به طور کامل در اختیار خداوند می گذارد و مهم برای حاجی، حاجی ماندن است و حاجی باید از اندوخته‌های خود در سرزمین وحی، به خوبی نگهداری کند.

رمی بوش، شارون و بلر

بسیاری از حجاج در مراسم رمی جمرات، هنگام پرتاب سنگ به سوی نماد شیطان، به بوش، شارون و بلر می‌اندیشیدند. به گزارش خبرگزاری آسوشیتد پرس، بسیاری از حجاج اعلام کردند هنگام پرتاب سنگ به نماد شیطان، به جرج دبلیو بوش رئیس جمهور آمریکا، آریل شارون نخست وزیر اسرائیل و تونی بلر نخست وزیر انگلیس می‌اندیشیدند. «۱»

خبرهای کوتاه از کاروانها

همراهی جوانان با افراد مسن: پزشک کاروان ۱۰۱۰۶ برای کم کردن مشکلات پزشکی کاروان، جوانان و افراد باسواد را مأمور کرده که هر کدام چند زائر مسن و بی سواد را همراهی کنند. ختم قرآن: در کاروان ۳۱۸۱۷ اقدام جالبی انجام می‌شود. اعضای این کاروان هر شب در مسجد الحرام قرآن کریم را ختم می کنند. در کاروان ۱۹۴۰۶ هم اقدام مشابهی انجام شده است. باز هم سرقت: هشت فقره سرقت در هشت کاروان گزارش شده که باز هم می‌طلبد سفارشهای لازم از سوی مدیران کاروان به زائران در خصوص

اقدامات پیشگیرانه صورت گیرد. برنامه‌های فرهنگی: در کاروان ۱۳۳۱۶ کارهای فرهنگی زیادی انجام می‌شود. در این کاروان پیش از اعزام، مسابقاتی درباره مناسک حج و احکام انجام شد که قرار است جوایز برندگان در روز جمعه (عید سعید غدیر) اهدا شود. در این کاروان همچنین برنامه‌ای برای قرائت یک جزء قرآن در هر روز به وسیله خواهران تنظیم شده که ساعت نه تا ده صبح اجرا می‌شود و مورد استقبال هم قرار گرفته است. البته ساعت ۳۰/ ۳ تا ۳۰/ ۴ بامداد هر روز نیز جلسه‌ای در مقابل ناودان طلا برای خواهران و برادران این کاروان دائر است تا در مدت یک ساعت یک جزء قرآن خوانده شود.

دیدار مسؤول طرح قربانی با نماینده ولیّ فقیه

آقای رضانیا مسؤول طرح قربانی صبح امروز با حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری دیدار کرد. در این دیدار که آقای مسجد جامعی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز حضور داشت، درباره مسائل مختلف مربوط به قربانی امسال از جمله افزایش قیمت و وجود شرایط قربانی بحث و تبادل نظر شد. حج ۲۵، ص: ۳۵۳ آقای رضانیا گفت: «تهیه گوسفند با شرایط و ویژگیهای ما به کمتر از قیمت فعلی ممکن نیست». آقای مسجد جامعی هم گفت: «به آقای تسخیری گفتم با رئیس بانک توسعه اسلامی گفتگو کند که شرایط فقه شیعه را برای قربانی رعایت کنند». ایشان افزود: حجهٔ الاسلام سید محمد شبیری گفتند: «وضع قربانی امسال از سالهای قبل بهتر شده است». سرانجام، مقرّر شد که آقای رضانیا طیّ گفتگویی با نشریه زائر دلایل افزایش قیمت قربانی و دیگر مسائل مربوط به آن را تبیین کند. از این رو پس از جلسه، آقای رضانیا طیّ مصاحبه‌ای با زائر موارد مذکور را توضیح داد.

دلائل افزایش بهای گوسفند

امسال ۹۵ هزار و ۷۰۰ رأس گوسفند در کشتارگاههای مربوط به طرح قربانی جمهوری اسلامی ایران ذبح شد. عبدالعظیم رضانیا مسؤول طرح قربانی ستاد مکه ضمن بیان این خبر گفت: از این تعداد هفتاد هزار و ۸۰۰ رأس گوسفند در روز عید قربان ذبح شدند که این میزان به مراتب بالاتر از استاندارد مورد نظر بانک توسعه اسلامی است و همین باعث شد مسؤولان بانک به خاطر نظم و همکاری کاروانهای جمهوری اسلامی ایران تقدیر و تشکر ویژه‌ای از کشورمان داشته باشند. در جشن بیستمین سال اجرای طرح قربانی به وسیله بانک توسعه اسلامی، مسؤول این بانک در حضور وزیر حج عربستان و مقامات این کشور تشکر ویژه‌ای از ایران کرد و از مسؤولان حجاج دیگر کشورها خواست که از ایران الگو بگیرند. این نگاه بانک توسعه اسلامی به ایران، هم باعث حفظ ارتباط خوب ما با بانک و هم موجب سربلندی حجاج ایرانی است. تمام تلاش بانک توسعه اسلامی (که تنها مرجع تضمین شده و مورد تأیید مقامهای عربستان سعودی است) تثبیت قیمت گوسفندهای واجد شرایط شرعی است و اگر هم افزایش قیمت اتفاق افتاد، به دلیل مسائل مختلفی بود که نه بانک در این مورد حج ۲۵، ص: ۳۵۴ مقصر بود و نه ما دخالتی در آن داشتیم. امسال برای دومین سال پیاپی استرالیا که بزرگ‌ترین منبع تأمین گوسفندهای قربانی بود، ارسال گوسفند به عربستان را تحریم کرد و مسؤولان بانک بعد از رایزنیهای مختلف و تلاشهای بسیار موفق شدند با پیمانکاران عربستانی به توافق برسند تا از اروگوئه و سودان گوسفند وارد کنند. بانک توسعه اسلامی تلاش کرد دولت عربستان سعودی برای آن که قیمت گوسفند افزایش خیره کننده‌ای نداشته باشد، تسهیلات ویژه‌ای به پیمانکاران بدهد که دریافت نکردن هزینه ویزا و تسهیلات ورود نیروهای کار خارجی برای کشتارگاهها از جمله آن بود. ناگفته نماند افزایش قیمت گوسفند مربوط به ایام تشریق نیست؛ زیرا سازمان حج و زیارت جهت تأمین گوشت مصرفی زائران سال جاری، گذشته مجبور شده در ازای هر کیلو گوشت شش ریال بیشتر از سال قبل به طرفهای سعودی پرداخت کنند. لذا افزایش گوسفند قربانی امری طبیعی است. نزدیک‌ترین کشتارگاه به منی متعلق به بانک توسعه اسلامی است که در اختیار ماست و با شرایطی کاملًا بهداشتی و آبرومند آن گونه که در شأن جمهوری اسلامی است، اقدام به ذبح می‌کنیم و پس از کشتار نیز

اطمینان داریم که گوشت قربانی در اختیار مستمندان مسلمان دیگر قرار می گیرد. اگر بخواهیم از طرح قربانی بانک توسعه اسلامی خارج شویم، اوّلًا در کشتارگاهی دورتر به منی مجبور به ذبح هستیم، ثانیاً بهداشت محیط کشتارگاه این گونه نیست و ثالثاً کیفیت گوسفند قربانی به این صورت نخواهد بود. ما در این طرح گوسفند مناسب را با قیمتی مناسب، در محیطی مناسب و به شکلی مناسب ذبح می کنیم و آن را به صورتی مطلوب به مصرف مسلمانان مستمند می‌رسانیم و مطمئن هستیم زائران بزرگوار با عنایت به تمام ابعاد این طرح به این نتیجه می‌رسند که شیوه فعلی بهترین راه ممکن برای قربانی است. در ایام تشریق می‌توان گوسفند را با قیمتی ارزان‌تر از ۴۵۰ ریال پیدا کرد، امّا اوّلًا امکان تحویل حدود ۹۶ هزار گوسفند نیست، ثانیاً در منی به ما تحویل نمی‌دهند و ثالثاً گوشت گوسفند، پس از قربانی قابل مصرف نیست، ولی تأمین ۹۶ هزار گوسفند حج ۲۵، ص: ۳۵۵ واجد شرایط قربانی از طرفهای مسؤول و پاسخگو و تضمین شده، از جمله مزایای مشارکت در طرح قربانی است. ۹۲ هزار و ۷۳ زائر در ایران پول قربانی را واریز و در طرح شرکت کردند و عده‌ای هم معتقد بودند گوسفند ارزان در عربستان قابل تهیه است، اما ۳۸۰۰ زائر حتی زائران ایرانی خارج از کشور در روز عید قربان درخواست قربانی دادند که این نشان می‌دهد بعد از تحقیق به این نتیجه رسیده‌اند که با شرکت در طرح، به مناسب‌ترین قیمت و بهترین شیوه به قربانی خواهند رسید. امیدوارم با توجه به درخواست رسمی بانک توسعه اسلامی از ایران برای واردات گوسفند قربانی به عربستان (که تا سال آینده آن را بررسی خواهیم کرد)، در سال آینده موفق‌تر از امسال و سالهای قبل عمل شود. امسال با همکاری بسیار خوب مدیران و روحانیون کاروان مراسم رمی جمرات بانوان و معذورین مرد در حد قابل قبولی انجام گرفت. ضمن آنکه نحوه حضور مدیران و نمایندگان زائران در سالنها و کمکهایی که برای سرعت کار انجام دادند، به گونه‌ای بود که رشد بیشتری نسبت به سال گذشته داشتیم و لازم است از همه آنها تشکر کنیم.

دیدار هیأت علمی معاونت بین الملل با نماینده ولی فقیه

اعضای هیأت علمی معاونت بین الملل بعثه صبح امروز با حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای ری شهری دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار مسائل مختلف مربوط به فعالیت معاونت بین الملل مورد بحث واقع شد. مسؤول هیأت علمی معاونت بین الملل گفت: «امسال تعداد دیدار شونده‌ها از غیر ایرانیان ۵۲۳۰ نفر بوده است». در این جلسه مقرر شد: ۱. ستاد هماهنگی برای پاسخ‌گویی به شبهات و کتابهایی که بر ضد شیعه می‌نویسند، زیر نظر حجهٔ الاسلام آقای قاضی عسکر تشکیل شود و هیأت علمی معاونت بین الملل با ایشان همکاری کنند. حج ۲۵، ص: ۳۵۶ ۲. ستاد هماهنگی بین فعالیت مرکز جهانی، مدیریت حوزه، مجمع جهانی اهل بیت و نیز مجمع تقریب تشکیل شود تا پایان‌نامه‌های حوزه را در جهت پاسخگویی به شبهات ضد شیعه هدایت کند. ۳. شبکه هجرت تقویت شود و مسؤولیت تقویت آن بر عهده حجهٔ الاسلام آقای اعرافی باشد. ۴. در خصوص حضور در کنگره‌های موسم حج در مکه، برای ترویج فرهنگ تشیع و اهل بیت علیهم السلام برنامه‌ریزی شود و مسؤولیت این کار بر عهده آقای علی اکبریان معاون بین‌الملل باشد. ایشان مسؤول‌اند که موضوعات کنگره‌های «رابطهٔ العالم الإسلامی» و «مکّهٔ المکرّمهٔ العاصمهٔ الثقافیهٔ للعالم الإسلامی» را هر سال بگیرند و از فضلا و علمای شیعه بخواهند که در این باره مقاله بنویسند. ۵. تبلیغات ضد شیعه در حرمین از سال آینده تماماً ضبط شود، هم برای پاسخ‌گویی، و هم برای فرستادن نزد مقامات سعودی. ۶. برای تبلیغ در ایام عمره هم برنامه‌ریزی شود؛ چون در سالهای گذشته کار قابل ذکری انجام نشده است.

دیدار گروهی از علمای افغانستان با نماینده ولیّ فقیه

با هماهنگی و برنامه ریزی بعثه مهاجرین افغانستان، تعدادی از علمای شیعه و سنی افغانستانی که به حج مشرّف شده بودند، پیش از ظهر امروز دوشنبه در بعثه، با نماینده ولیّ فقیه ملاقات کردند. این عده از جمهوری اسلامی ایران، افغانستان و کشورهای اروپایی و

آمریکا و سوریه به حج مشرف شده بودند. در این دیدار که حجهٔ الاسلام ابراهیمی نماینده مقام معظم رهبری در امور افغانستان، جناب آقای مسجد جامعی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و حجهٔ الاسلام اعرافی مدیر مرکز جهانی علوم اسلامی نیز حضور داشتند، حجهٔ الاسلام ابراهیمی ضمن تشکر از سرپرست محترم حجاج ایرانی، تعدادی از علمای سرشناس شیعه و سنی را معرفی نمود و دیگر علما نیز به معرفی خود پرداختند. حج ۲۵، ص: ۳۵۷ در این جلسه همچنین حجج اسلام آقایان عالمی بلخی و علوی نژاد از علمای شیعه و مولوی غالب از علمای اهل سنت به شرح اوضاع کنونی افغانستان پرداختند. سپس جناب آقای مسجد جامعی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی مشترکات مختلف دو ملت مسلمان ایران و افغانستان را برشمردند. در پایان این ملاقات، نماینده ولیّ فقیه ضمن تشکر از حضور علمای افغانستان در این جلسه، علما را به حفظ وحدت و انسجام توصیه و سفارش کرد. مشروح سخنان حاضران چنین است: حجهٔ الاسلام عالمی بلخی: از حضرت حاج آقای ری شهری که محبت فرمودند و صحبتهای علمای افغانستان را شنیدند، تشکر می‌کنیم. از جناب حاج آقای ابراهیمی نیز که همواره در سالهای سخت و مشکلات افغانستان و در گرفتاری‌های مردم، همکار و همراه و دلسوز مردم و بخصوص علما بوده‌اند، تشکر می‌کنیم که این فرصت را فراهم ساختند که علما کنار هم بنشینند و از بیانات نماینده محترم جمهوری اسلامی ایران استفاده کنند. وضعیت امروز افغانستان، در طول ۲۵ سال گذشته مطلوب‌ترین وضعیت است. مردم افغانستان بیش از دو دهه در مقابل کمونیستها و روسها جهاد کردند و خواسته آنها ایجاد حکومت اسلامی در افغانستان بود. اما بعد از پیروزی مجاهدین، کشورهای بیگانه و برخی از همسایگان افغانستان و سران گروههای افغانی، مشکلاتی را به وجود آوردند که این مشکلات یک دهه مردم افغانستان را گرفتار کرد. اگرچه وضعیتی که امروز و بعد از ده سال ناآرامی در افغانستان به وجود آمده، مطلوب نیست و قضایا نباید این‌گونه ختم می‌شد، ولی حوادثی که در افغانستان و منطقه و کل جهان رخ داد، وضعیت را به این صورت پدید آورد. بعد از دوران سخت و سیاه طالبان که مردم از کارو تحصیل محروم بودند و سخت‌گیریهای فراوانی برای اکثر مردم افغانستان ایجاده شده بود و چهره متحجرانه و سخت گیرانه‌ای از اسلام ارائه کرد، وضعیت جدیدی در افغانستان به وجود آمد. بعد از این دوران و بعد از مذاکرات بن، ما باید به سمت قانون مداری و تصویب قانون پیش می‌رفتیم. در جریان تصویب قانون اساسی افغانستان گروههای مختلف حج ۲۵، ص: ۳۵۸ می‌خواستند که دیدگاه خود را به کرسی بنشانند. طرفداران حاکمیت اسلام به دنبال ایجاد حکومتی اسلامی با روحیه دینی و محوریت دین بودند. تعداد اندکی هم به دنبال ایجاد حکومت لاییک در افغانستان بودند که هیچ زمینه‌ای نداشتند. عده بسیاری هم به دنبال ایجاد حکومت سکولار و تدوین قانونی بر مبنای سکولاریزم در افغانستان بودند. دو تفکر دینی و سکولار به شدت با هم در مبارزه بودند. تمام همت علمای دینی اعم از تشیع و تسنن این بود که در افغانستان قانونی به تصویب برسد که محور آن دین باشد. شرایط سختی بود و به کسانی که از دین و مسائل دینی دفاع می‌کردند، نگاه بدبینانه‌ای وجود داشت؛ چرا که مردم سابقه حکومت طالبان را در ذهن خود داشتند و متدینها را با طالبان مقایسته می‌کردند. تبلیغات وسیعی هم علیه علما در جریان بود، ولی با این حال علما خود را منسجم نمودند و شورای علمای شیعه به ریاست حضرت آیهٔ الله محسنی را ایجاد کردند. یک شورای علمای سنی و یک شورای علمای سراسری مرکب از علمای شیعه و سنی و نیز تشکیل شد که مجموعاً سه هزار نفر هستند و یکصد نفر عضو شورای مرکزی این شورا هستند و رئیس این شورا محترم فضل الهادی شینواری است که رئیس شورایعالی قضایی افغانستان نیز هست. ایشان در جریان تدوین قانون اساسی شورای علمای سراسری افغانستان فعالیت زیادی کردند و ملاقاتهایی با اعضای کمیسیون تدوین قانون اساسی و آقای کرزای داشتند و موادی از پیش نویس قانون اساسی را که مربوط به مسائل دینی و مواد مربوط به اعلامیه جهانی حقوق بشر که با مسائل دینی در تضاد بود، با آنها مطرح و دیدگاههای خود را در میان گذاشتند. روحیه دینی مردم افغانستان بسیار بالاست و مجاهدین، نمایندگان زیادی در لویه جرگه قانون اساسی داشتند و تعداد آنهااز طرفداران حکومت سکولار بیشتر بود. لذا قانون اساسی ای که تصویب شد، به گونه‌ای بود که در اولین ماده آن نام جمهوری اسلامی برای حکومت افغانستان برگزیده شد و در همین ماده

تصویب شد که دین دولت افغانستان اسلام است. در اولین قانون اساسی که سال ۱۳۰۱ تصویب شد و آخرین قانون اساسی که در سال ۱۳۶۶ در دوران نجیب تصویب شـد، آمـده است که دین مردم افغانستان دین اسلام است. قانون اساسی فعلی نیز «دین دولت افغانستان» را اسلام قرار داده است که این پاسخی به سکولارها بود که می‌گفتند دین باید از حج ۲۵، ص: ۳۵۹ حوزه دولت جدا باشد. ماده سوم قانون اساسی نیز ماده مهم و محکمی است که بیان می‌کند در افغانستان هیچ قانونی نمی‌تواند بر خلاف معتقدات و احکام شریعت مقدس اسلام تصویب و اجرا شود. در یکی از مواد قانون اساسی نیز آمده است که باید کمیسیون مستقلی برای دفاع و تطبیق قـانون اساسی ایجـاد شود که ضـامن اجرای مـاده سوم این قـانون است. تفسیر و توضیح قانون اساسی نیز به ستره محکمه (شورای عالی قضایی) سپرده شـده است. در مورد مـذهب جعفری نیز در قانون اساسی دو ماده مهم به تصویب رسید. یک ماده در خصوص دعاوی‌ای است که اگر طرفین شیعه باشند و قانون مدوّنی در آن مورد نباشد، قاضی باید بر طبق فقه مذهب جعفری حکم کنـد. مـاده مهم دیگر نیز در مورد تعـالیم دینی مکـاتب آموزش و پرورش بود که مصوب شـد کتب تعلیمی مـدارس بایـد بر اساس معتقـدات و فقه مـذهب جعفری تدوین گردد. ما از طریق شورای علما پیگیری کردیم که این مواد را اجرایی کنند و با دفتر ریاست جمهوری هم صـحبت کرده‌ایم تـا در پوهنتون کابـل دپارتمـانی به نـام فقه جعفری ایجـاد کننـد. بـا شورای عـالی قضـایی نیز مکاتبه کردیم تـا در این شورا از علمـای شیعه هم حضور داشـته باشـند که جناب آیـهٔ الله صالحی بعنوان عضو شـیعه ستره محکمه منصوب شدنـد. در مجموع وضـعیت امنیتی و اقتصـادی افغانسـتان رو به بهبودی می‌رود و نسـبت به چنـد سال گذشـته بهتر شـده است. حجهٔ الاسـلام علوی نژاد بلخی: مطلبی که بنـده می‌خواهم عرض کنم، این است که جمهوری اسـلامی ایران بـا توجه به تجربه فراوانی که در برگزاری حـج دارد بایـد در پی تشـکیل یـک اجلاس منطقه‌ای بین کشورهـای همسـایه باشـد تا این اجلاس تجارب کشورهای مختلف را بررسـی و برای برگزاری هرچه بهتر حـج به کـار گیرنـد. بـا توجه به مشـکلاتی که بعضـی حجـاج در انجام مناسک حج دارنـد، لازم است که آموزشـهای همگانی وسـیعی برای حجاج برگزار شود. در افغانسـتان این نیاز به شدت احساس می‌شود و لازم است که تجربیـات موفـق جمهـوری اسـلامی ایران به مسؤولین برگزاری حـج در افغانسـتان حـج ۲۵، ص: ۳۶۰ منتقـل شود. مولوی عبـدالقهار قیومی غالب از علمای اهل سـنت: ما به عنوان علمای دینی باید قبل از اینکه سـخن بگوییم، عمل کنیم. امروز زمینه کار و فعالیت در افغانسـتان فراهم است و علما باید در صحنه‌های مختلف وارد شوند. امروز در افغانستان فساد و بی بند و باری هست، ولی لازم است که ما دست اتحاد و اتفاق به هم دهیم و برای زدودن این زنگارها از چهره افغانسـتان تلاش کنیم. دشـمنان از مـدتها قبل برای تضـعیف مسـلمانان برنامه ریزی کرده‌اند. در یک مقاله‌ای خواندم که انگلیسـیها طرحی داده‌اند که باید زنهای مسلمان را وارد عرصه جامعه کنیم تا حق خود را بگیرند! و به این وسـیله استحکام جامعه اسلامی را از بین ببریم. ما از جمهوری اسلامی ایران تشکر می‌کنیم که در دوران مهاجرت زمینه کار و تحصیل و دانش اندوزی مهاجرین را فراهم نمودند. من چند سال در جمهوری اسلامی ایران و در دبیرخـانه مجمع علمای شـیعه و سـنی در خـدمت جناب حاج آقای ابراهیمی بودم و از این دوران خاطرات بسـیار خوشـی دارم. از خداوند متعال می‌خواهم که علما را در انجام وظایف خطیر خود یاری دهد. جناب آقای احمد مسـجد جامعی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی: جلسه بسیار مغتنمی است که در حضور نماینده محترم ولی فقیه و علما و دانشمندان افغانستان تشکیل شده است. از صحبتهای دوستان استفاده کردیم. افغانستان و ایران دارای سوابق و مشترکات دیرینه‌ای هستند. شهرهایی که دوستان عزیز از آنها نام بردنـد دارای علما، ادبا و شـعرا و بزرگانی بوده‌انـد که منشأ گسترش و بسط اسـلام بوده‌اند. بعد از تحولات و حوادث اخیر، اتحاد و انسجام علما پدیده مبارکی است و باید به فال نیک گرفت. تصویب قانون اساسی هم به خوبی صورت گرفت و این هم قدم مبارک و خوبی بود. دوسـتان به موارد مثبت قـانون اساسـی اشـاره نمودنـد و من هم به این نکته اشاره می‌کنم که زبان فارسـی هم در قانون اساسـی به رسمیت شناخته شده است، و این نکته ارزشمندی است. در جمهوری اسلامی همه دستگاههای مرتبط به مسائل افغانستان در تلاش هسـتند که مشکلات را به نحوی حل کنند. مشکل دانش‌آموزان و مدرک تحصیلی طلاب از حج ۲۵، ص: ۳۶۱ این جمله

است که تلاش شده به نحوی حل شود. امیدواریم که بتوانیم با مساعدت و همکاری، جایگاهی را که افغانستان در دفاع از اسلام و مکتب اهل بیت علیهم السلام و زبان فارسی داشته است، مجدّداً احیا کنیم. نماینده ولیّ فقیه و سرپرست حجاج ایرانی: شرایط امروز افغانستان با دوران گذشته تفاوتهای اساسی دارد. تصویب قانون اساسی، قدم خوبی بود که برداشته شد. نکته‌ای که من تأکید می‌کنم و حتما علما هم توجه دارند، این است که خوش باوری است اگر تصور شود که آمریکا و اذناب او به راحتی افغانستان را رها می‌کنند؛ ولی این فرصتی که پیش آمده، بهترین فرصت برای علما و اندیشمندان شیعه و سنی است که خواست مردم افغانستان را تحقق عینی ببخشند. باید توجه داشت که این مرحله گذرا است و باید مراحل و شرایط بعد از این فرصت را در نظر داشت. مهم‌ترین نیاز امروز و فردای افغانستان اتحاد و انسجام و همدلی و همفکری و همکاری است. با اتحاد و انسجام است که می‌توانند اهداف اسلامی خود را تعقیب نمایند. دشمنانی که آینده حاکمیت واقعی اسلام را نمی‌خواهند، بی تردید نهایت تلاش خود را بکار خواهند بست تا این اتحاد و وحدت را از بین ببرند. امام راحل رحمه الله همواره تأکید می‌کردند که حفظ نظام اسلامی از اوجب واجبات است؛ یعنی موضوعات مهم دیگری نیز هستند، ولی این واجب از دیگر واجبات، واجب‌تر است. امروز نیز ممکن است شیعه و سنی در مواردی با هم اختلاف نظر داشته باشند، ولی حفظ اسلام و قرآن از واجبات است و چیزهای مهم دیگر باید فدای این واجب بشوند. اگر علما با هم باشند و اختلافات را کنار بگذارند مطمئناً به اهداف والای خود خواهند رسید و اگر اختلاف باشد، دوباره همان شرایط قبلی باز خواهد گشت و این فرصت از دست خواهد رفت. امنیت افغانستان برای ما مهم است و امنیت این کشور، امنیت جمهوی اسلامی ایران است. آنها که به ناامنی در افغانستان دامن می‌زنند، هم دشمن افغانستان هستند و هم دشمن ایران و هم دشمن اسلام. من روایتی از امام علی علیه السلام عرض می‌کنم که ایشان فرمودند: «اسد حطوم خیر من سلطان ظلوم و سلطان ظلوم خیر من فتن تدوم». این یک رهنمود سیاسی مهمی است که سلطان ظالم از فتنه‌های مداوم بهتر است. حج ۲۵، ص: ۳۶۲ آنچه که در افغانستان حاکم بود، فتنه بود و علما باید توجه و مواظبت کنند که این فرصت به فتنه دیگری تبدیل نشود. از حضور همه عزیزان و بزرگان و علما و جناب آقای مسجد جامعی و جناب آقای اعرافی تشکر می‌کنم. از جناب آقای ابراهیمی نیز که زمینه تشکیل این جلسه را فراهم نمودند، تشکر می‌کنم و توفیق بیشتر ایشان را از خداوند متعال خواستارم. والسلام علیکم ورحمهٔ الله و برکاته.

مصاحبه خبرنگاران اعزامی ایرنا با نماینده ولیّ فقیه

بعد از ظهر امروز دوشنبه حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای ری شهری در گفتگو با خبرنگاران اعزامی ایرنا استقبال بسیار خوب دانشمندان مسلمان از پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت برگزاری کنگره عظیم حج خبر داد. آقای ری شهری اظهار داشت: براساس گزارشهای دریافتی از منابع مختلف، زائران خارجی از رهنمودهای مقام معظم رهبری به طور چشمگیری استقبال کرده‌اند. پیام رهبر انقلاب بسیار پرمحتوا و جامع بود و در آن راهکارهای مشخصی برای مشکلات جاری جهان اسلام ارائه شده بود. در مراسم حج سال جاری پیام رهبر معظم انقلاب در میان مسلمانان کشورهای مختلف بازتاب زیادی داشت و در مشاعر شریف بسیاری از زائران محتوای پیام را سازنده و اثر گذار می‌خواندند. در مورد عراق رهبر معظم انقلاب با افشای توطئه‌های دشمنان اسلام، مسلمانان سراسر جهان را به هوشیاری و آگاهی فراخواندند و به این ترتیب دشمنان برای انجام توطئه‌های خود در عراق کار راحتی نخواهند داشت. تحولات جهان اسلام سبب شده است که مسلمانان جهان با حساسیت خاصی، رهنمودهای رهبر معظم انقلاب را دنبال کنند و برداشت عمومی ما این است که این پیام هنوز به صورت مطلوبی در اختیار علاقه‌مندان و زائران کشورهای مختلف قرار نگرفته است. پس از پایان مراسم برائت گروههای مختلفی از زائران خارجی با حضور در چادر بعثه مقام معظم رهبری از پیام ایشان به عنوان پیامی جامع و سازنده یاد کردند.

دیدار اعضای ستاد خبری حج با نماینده ولیّ فقیه

عصر دوشنبه نمایندگان گروههای خبری خبرگزاری جمهوری اسلامی و مطبوعات اعزامی به حج و اعضای ستاد خبری بعثه مقام معظم رهبری با سرپرست حجاج ایرانی دیدار و گفتگو کردند. در این دیدار، مسؤول ستاد خبری بعثه از روند تهیه و تولید اخبار و گزارشهای خبری درباره عملیات اجرایی و فرهنگی حج گزارش داد و طی آن به نتایج مثبت حضور نمایندگان پنج روزنامه سراسری در حج که به قید قرعه برگزیده شده‌اند، اشاره کرد. آقای ری شهری در این دیدار نقش اصحاب قلم و مطبوعات را در آگاهی بخشی و اطلاع رسانی به جامعه بسیار مهم دانست و خطاب به آنان تأکید کرد که علاوه بر اطلاع رسانی کامل و مناسب در ارتباط با کنگره عظیم حج، باید به فرهنگ سازی برای جامعه و به ویژه برای نسل جوان توجه ویژه‌ای داشته باشند. حج ۲۵، ص: ۳۶۴

سه شنبه ۱۵ ذی حجه

اشاره

۶/ ۱۱/ ۱۳۸۳

همایش افغانستان در بعثه

همایش افغانستان امروز با شرکت جمع کثیری از علما، اندیشمندان و زائران افغانی بیت الله الحرام در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه برگزار شد. سخنران نخست این همایش، نماینده ولی فقیه در امور حج و زیارت بود که به تشریح وضعیت حساس سیاسی در منطقه پرداخت و خواستار وحدت کلمه و هوشیاری رهبران سیاسی و فکری و علما و مردم افغانستان شد. آقای ری شهری، شرایط امروز افغانستان را در مقایسه با گذشته بسیار بهتر دانست و گفت: به فضل الهی و با تلاش مردم شرایط امروز نسبت به شرایط دو دهه گذشته حاکمیت کمونیستها، جنگ داخلی و شرایط بسیار اسفناک دوران طالبان بهتر شده و مشکلات کاهش یافته، اما با شرایط مطلوب فاصله زیادی وجود دارد. تصویب قانون اساسی افغانستان بهترین دستاورد کنونی مردم و رهبران دینی و سیاسی افغانستان است بر اساس قانون اساسی، مذاهب و ادیان آزادی عمل دارند و دین اسلام به عنوان دین رسمی کشور معرفی شده است. حج ۲۵، ص: ۳۶۵ این یک موفقیت بزرگ برای مردم به شمار می‌آید، اما قانون باید ضمانت اجرا داشته باشد و لازم است ارگانی که مسئولیت ضمانت و اجرای قانون اساسی را دارد، هرچه زودتر تشکیل شود. مبارزه با موج اسلام خواهی در خاورمیانه تا پاکستان و افغانستان، هدف اصلی طرح خاورمیانه بزرگ است. ظاهر طرح آمریکا اصلاحات سیاسی و اقتصادی و آزادی زنان است، اما باطن آن ترویج فساد، اعتیاد، الکلیسم و بی بند و باری است. براساس گزارشهای علما، ترویج فساد و بی بندوباری از طریق برنامه‌های تلویزیونی و سینمایی و لوحهای فشرده نگران کننده است. دشمنان تلاش دارند به جای تقلب در صندوق انتخابات، با استحاله فرهنگی به خلق رأی بپردازند تا مردم به میل خود امیال آنان را پیاده کنند. برگزاری انتخابات برای تشکیل مجلسین و گزینش نمایندگان واقعی مردم ضروری است. مجلسین افغانستان باید دربرگیرنده تمامی اقوام و مذاهب باشند و نمایندگان واقعی مردم وارد این دو مجلس شوند. سرپرست حجاج ایرانی، با تأکید بر اهمیت بازسازی افغانستان از دولتهایی که برای بازسازی این کشور متعهد شده‌اند، خواست که به دور از شعارهای سیاسی به تعهدات خود برای کمک به بازسازی افغانستان عمل کنند. وی با اشاره به سیاست اصولی جمهوری اسلامی ایران به حل مشکلات افغانستان و اهتمام ویژه مقام معظم رهبری به حمایت از مردم این کشور گفت: جمهوری اسلامی ایران در زمینه بازسازی افغانستان پیشگام بوده و کارهای خوبی انجام داده است و با جدیت در پی

عمل به تعهدات خود است. بازسازی افغانستان بایـد همراه با امنیت باشد. برای دستیابی به امنیت لازم است دولت افغانستان هرچه زودتر ارتش ملی را تقویت کنـد و بـا تشـکیل یـک ارتش ملی، بهانه‌ای برای تـداوم حضور بیگانگان در افغانستان باقی نمی‌مانـد و آنان باید هر چه زودتر از این کشور اسلامی خارج شوند. ما خواستار کمک جامعه جهانی به دولت افغانستان برای ریشه کن کردن مواد مخدر و کشت تریاک و صدور آن از افغانستانیم. معضل مواد مخدر تنها مربوط به افغانستان حج ۲۵، ص: ۳۶۶ نیست و دولت این کشور به تنهایی نمی‌توانـد مشـکل را حل کنـد. حل این مشـکل بزرگ نیازمنـد یک عزم بین المللی است. امیـدواریم به برکت نورانیت و معنویت حج و دعای حجاج، وحدت و هوشـیاری مردم گسترش یابد و مشکلات افغانستان حل شود. همایش افغانستان با سخنرانی تنی چند از علما و اندیشـمندان ادامه یافت. پس از سـخنرانی آقای ری شـهری، حجهٔ الإسـلام والمسـلمین ابراهیمی نماینده ولیّ فقیه در امور افغانستان با اشاره به نهضتهای مردم افغانستان علیه انگلیس و روسیه و امروز در برابر آمریکا گفت: ملت افغانستان، ملتی بزرگ، شـریف و پایبند به مسائل شرعی است و در طول تاریخ نشان داده است که در برابر ظلم و اشغالگری تسلیم نمی‌شود و همواره ماننـد موج دریا خروشان بوده است. فرشـتگان، عبادت در خانه خدا را برابر یکصد هزار مرتبه برای بنده خدا ثبت می‌کنند و سوغـات سـفر به خـانه خـدا و سـرزمین وحی اخلاـص، توکـل به خـدا و آزادگی است و اگر حـاجی با این سوغات الهی به شـهر و روسـتای خودش برود، به طور قطع تأثیر بسـزایی در اطرافیان خواهـد گـذاشت. اشـغالگران هرگز تصور نمی‌کردند از مجلسـی که با آرای مسـتقیم مردم افغانسـتان تشـکیل می‌شود، بانـگ الله اکبر به صـدا درآیـد و نظـام جمهوری اسـلامی را برای مردم افغانسـتان به ارمغـان آورد. رمز پیروزی مردم مسـلمان و جهـادگر افغانسـتان در طول تاریـخ، وحـدت کلمه بوده است. این ملت همواره بـا همین سلاح در برابر متجاوزان و اشـغالگران ایسـتاده و پیروز شده‌اند. سـخنرانان ادامه همایش یکروزه افغانستان، مولوی سلیمان احمدی از علمای اهل سـنت، حجهٔ الاسـلام سید احمـد جمال مبارز، معاون وزیر ارشاد حج و اوقاف دولت افغانسـتان و حجهٔ الاسـلام عالمی بلخی از روحانیون این کشور بودند که بر ضرورت وحدت مردم افغانستان تأکید کردند.

به اوج رسیدن ظرفیت شبکه حمل و نقل درون شهری

مسؤول واحـد حمـل و نقـل درون شـهری مکه مکرمه گفت: از دیشب، همه اتوبوسـهای شـبکه حمل و نقل درون شـهری مکه وارد ناوگـان شـد. غلامرضـا رضـایی در گفتگو بـا زائر افزود: در نخستین روز آغـاز مرحله دوم فعالیت شـبکه حمل و نقل درون شـهری (دوشـنبه پنجم بهمن)، حدود ۴۰۰ دسـتگاه از اتوبوسـها به کـار گرفته شـد که پس از تعمیرات و انجـام مسائـل فنی، هم اکنون ۵۷۰ دستگاه اتوبوس، در نوزده خط، حاجیان ایرانی مکه مکرمه را بین محلهای اسکان و مسجد الحرام جابجا می‌کند. علت تعطیلی شبکه حمل و نقل درون شـهری در روزهای هفتم و هشـتم و سیزدهم ذی حجه، این بود که چون ۵۷۰ اتوبوس فعال در حمل و نقل درون شهری، بخشی از ۱۸۰۰ اتوبوسـی است که در ایام تشریق، حاجیان ایرانی را بین مشاعر مقدسه جابجا می‌کند، این اتوبوسها باید طبق مقررات اتحادیه اتوبوسداران عربستان، از صبح هفتم ذی‌حجه برای تعمیر و انجام مقدمات لازم، تحویل داده و برای به کارگیری در روزهای مناسک آماده شوند. این اتوبوسـها همچنین پس از ایام تشـریق، نیاز به رسـیدگیهایی دارند که اسـتفاده از آنها را بلافاصـله پس از پایان مناسک، با مشکل روبرو می‌کند. مسؤول واحد حمل و نقل درون شهری مکه مکرمه، مشکل دیگر فعالیت شبکه را در روزهـای هفتم، هشـتم و سـیزدهم ذی حجه، ممـانعت پلیس و شـهرداری مکه به علت ترافیـک بسـیار شدیـد در خیابانها بیان کرد و گفت: این موضوع سبب می‌شود که حتی اگر فعالیت شـبکه، مجاز هم باشـد، زائران را با چند ساعت معطلی در ترافیک، به مقصـد برسانـد و امسال، علاوه بر مسائل فوق، سـیل نیز مزیـد بر علت شـد و بسـیاری از اتوبوسـها پس از سـیل، نیاز به شسـتشو یا تعمیر پیدا کردند. البته تعطیلی شـبکه حمل و نقل درون شـهری در مکه مکرمه، منحصر به ایران نیست و در روزهایی که فعالیت شبکه حمل و نقل درون شـهری جمهوری اسـلامی ایران در مکه مکرمه، تعطیل بود، هیـچ کشور دیگری نیز فعال نبود. حج ۲۵، ص: ۳۶۸ رضایی

علت دو مرحله‌ای بودن جابجایی حاجیان ایرانی ساکن در منطقه عزیزیه را، تعداد زیاد حاجیان ساکن در این منطقه عنوان کرد. او گفت: حاجیان کشورهای ایران، اندونزی، عراق، سودان و بخشی از حاجیان ترکیه (که در عزیزیه اسکان داده شده‌اند)، براساس قراردادی که بین این کشورها بسته شده، بخشی از مسیر را (از ایستگاه «باب علی» تا ایستگاه «مظلّه» یا «سایه بان») با اتوبوسهای مشترک و بخش دیگری را با اتوبوسهای مخصوص خود می‌پیمایند که این کار، ازدحام بیش از حد زائران و اتوبوسها را در ایستگاه «باب علی» می‌کاهد. مسؤول حمل و نقل درون شهری مکه مکرمه بار دیگر به حاجیان ایرانی توصیه کرد تا جمعه شب، حتماً پس از نمازهای جماعت مسجد الحرام، یک ساعت در مسجد الحرام بمانند و بعد، به محل اسکانشان بازگردند. رضایی یادآور شد: اتوبوسهای حمل و نقل دورن شهری مکه مکرمه، مخصوص حمل و نقل زائران از محل اسکانشان به مسجد الحرام و برعکس است و حاجیان باید از حمل اجناس بزرگ و جاگیر با آنها خودداری کنند و از رانندگان نخواهند در جایی غیر از ایستگاههای تعیین شده توقف کنند. ایران تنها کشوری است که برای جابجایی زائران خود، شبکه حمل و نقل شبانه روزی و پیوسته دایر کرده است، اما در مورد کشورهای دیگر، یا شبانه روزی نیست و یا به صورت منقطع و فقط در ساعتهای خاصی، حاجیان این کشورها را جابجا می‌کند. امسال، خطوط و ایستگاههای اتوبوسهای ویژه ایرانیان، طوری طراحی شده است که ۸۵ درصد حاجیان، برای استفاده از اتوبوسها باید مسیری کمتر از ۵۰ متر را تا ایستگاهها پیاده بپیمایند و پانزده درصد باقیمانده نیز بیش از ۲۵۰ متر پیاده روی ندارند. حاجیان ایرانی برای رفتن به بیمارستان ایران، می‌توانند از خط پنج در ایستگاه مظله (سایه بان) استفاده کنند.

عزیمت آیهٔ الله امینی به مدینه منوّره

آیهٔ الله ابراهیم امینی که جانشین سرپرست حجّاج ایرانی در مقطع مدینه بعد است، امروز از مکه مکرمه عازم مدینه منوّره شد.

ویژگیهای حج امسال

رئیس سازمان حج و زیارت گفت: «با تشکیل کمیسیونهای تخصصی در نشستی در تهران، نقاط ضعف و قوت کنگره بزرگ حج تحلیل و بررسی می‌شود». آقای زرهانی در گفتگو با خبرنگاران در محل ستاد خبری بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه افزود: حج امسال با کمترین مشکلات برگزار شد و تلاش ما بر این است که هر سال مراسم حج را بهتر از سالهای قبل برگزار کنیم. ویژگیهای اجرایی حج امسال رفاه بیشتر حال زائران، تأمین گوشت گرم برای پخت و پز، شبکه حمل و نقل منظم و وسیع برای زائران و مهارکردن مشکلات ناشی از سیل مکه بود. ارزیابیهای صورت گرفته نشان می‌دهد زائران ایرانی در برپایی حج امسال کمترین مشکل را داشته‌اند. در روز عید قربان، حدود ۸۰ هزار نفر از ۹۷ هزار نفر زائر ایرانی موفق شدند قربانی خود را انجام دهند که چنین امری تاکنون سابقه نداشته است. امسال، ۹۲ هزار نفر از زائران کشورمان وجه قربانی خود را در ایران و از طریق بانک ملی پرداخت کرده‌اند. ۵۴ درصد حجاج با پروازهای هواپیمایی جمهوری اسلامی و بقیه با پروازهای سعودی به ایران باز خواهند گشت. ۴۶ درصد از زائران ایرانی زن و ۵۴ درصد مرد هستند و میانگین سنی زائران ۴۰ تا ۵۰ سال است. هیچ برنامه‌ای برای گران شدن نرخ ثبت نام حج برای سال آینده نداریم و در این باره تابع میزان تورم در کشور خواهیم بود.

نخستین پرواز بازگشت حجاج ایرانی

معاون سازمان حج و زیارت ایران اعلام کرد: نخستین پرواز حجاج ایرانی برای بازگشت به میهن، نیمه شب چهارشنبه در فرودگاه مهرآباد تهران به زمین نشست. سید ابوالحسن رضوی با بیان اینکه روزانه بین چهار تا پنج هزار تن از حجاج ایرانی از حج ۲۵، ص: ۳۷۰ عربستان سعودی به کشور مراجعت می‌کنند، آخرین پرواز بازگشت حجاج ایرانی به وطن را ۲۴ بهمن ماه جاری اعلام کرد.

وی صحت و سلامت حجاج ایرانی در مکه و مدینه را مورد تأیید قرار داد و گفت: «تاکنون ۱۳ هزار تن از حجاج ایرانی از مکه مکرمه وارد مدینه منوره شده‌اند».

توصیه‌هایی به زائران در راه بازگشت به میهن

حمل و نقل و برنامه ریزی ایام تشریق هم انرژی بالایی می‌برد و هم حوصله فراوانی می‌خواهد. اگر قرار باشد تمام امور مربوط به حمل و نقل و کارهای مربوط به ایام تشریق در یک مجموعه برنامه ریزی و ساماندهی شود، تصور محیطی که آدمهای این مجموعه در آن مشغول به کار هستند چندان هم مشکل نیست: شلوغ و پر رفت و آمد. اگرچه ایام تشریق پشت سر گذاشته شده و نیمی از مأموریت این مجموعه به پایان رسیده است اما دست‌اندرکاران این واحد همچنان مشغول انجام دادن امور مربوط به حمل و نقل بین شهری برای انتقال حجاج به مدینه و جده و همین طور برنامه ریزی برای بازگشت ۴۶ هزار و ۵۶۸ حاجی مدینه قبل از فرودگاه جده به ایران هستند. گفتگوی زائر با محمد علی ترابیان مسؤول حمل و نقل و مشاعر مقدسه ستاد مکه مکرمه پیرامون تمام وظایف این مجموعه است: وظیفه این مجموعه در یک تعریف کلی چیست؟ واحد حمل و نقل و مشاعر مقدسه، دو شاخه اصلی دارد: حمل و نقل و مشاعر که شاخه حمل و نقل به سه زیر مجموعه حمل و نقل بین شهری، حمل و نقل هوایی و حمل و نقل مشاعر تقسیم می‌شود و شاخه مشاعر کلیه اقدامات و عملیات مربوط به مشاعر مقدسه را در برمی‌گیرد. وظیفه حمل و نقل بین شهری انتقال زائر از مکه به مدینه و مکه به جده است؟ انتقال دادن زائر از مدینه به مکه با ستاد مدینه است و ما فقط پیگیری می‌کنیم. اما وظیفه انتقال دادن حجاج از مکه به مدینه یا از مکه به جده با این مجموعه است. حج ۲۵، ص: ۳۷۱ در مکه، موسسه‌ای که مسؤولیت عملیات استقرار، مشاعر و اعزام حجاج را به عهده دارد، موسسه مطوفی حجاج ایران است که این وظیفه به نه مکتب (اداره فرعی) واگذار شده است و هر کدام از این مکتبها چند کاروان را تحت پوشش گرفته‌اند. برنامه ریزی انتقال زائران از مکه به مدینه یا از مکه به جده را واحد ما انجام می‌دهد و این برنامه تدوین شده در اختیار موسسه مطوفی و بعد از آن در اختیار مکتبها قرار می‌گیرد تا نحوه انتقال حجاج مشخص شود. بعد هم به ستاد مدینه اطلاع می‌دهیم که چه کاروانی در کدام روز عازم مدینه می‌شود. عملیات اجرایی با مکتبها و موسسه مطوفی است و ما نظارت کلی بر اقدامات آنها داریم تا حجاج ایرانی بدون مشکل به مقاصد برسند. برای این کار جلسات متعدد هماهنگی می‌گذاریم و مدیران کاروانها را هم از قبل حرکت کاروانشان مطّلع کنیم تا سه روز پیش از حرکت به مدینه یا جده به مکتب خود مراجعه کرده و اقدامات لازم برای گرفتن اتوبوس یا کارهای مربوط به گذرنامه را انجام دهند. آنها برای سفر به مدینه هشت ساعت و برای سفر به سوی جده شانزده ساعت قبل از حرکت، اتوبوس را در اختیار خواهند داشت. این زمان، استاندارد مورد توافق شماست؟ بله، ما برای این منظور یک قرارداد با نقابه (سندیکای اتوبوسرانی) منعقد کرده‌ایم و تمام موارد درخواستی را در بندهای قرارداد آورده‌ایم. این قرارداد یکی از زیرمجموعه‌های قرارداد کلی سازمان حج و زیارت جمهوری اسلامی ایران با وزارت حج عربستان است. در حمل و نقل هوایی چطور؟ واحد شما چه اقداماتی انجام می‌دهد؟ برنامه برگشت حجاج به ایران پیش از پرواز به عربستان مشخص است. وظیفه ما ساماندهی حجاج برای ایجاد نظم در برنامه بازگشت است. قرارداد ما با شرکت ایران ایر است که پرواز حجاج با هواپیمایی سعودی در دل این قرارداد گنجانده شده است. نمایندگان ایران و هواپیمایی سعودی در ستاد مکه مستقر می‌شوند و ما با ایجاد هماهنگی با دو نمایندگی و برنامه ریزی برای کاروانها تلاش می‌کنیم حجاج بدون هیچ حج ۲۵، ص: ۳۷۲ مشکلی به میهن بازگردند. سعی می‌کنیم پروازها تأخیر نداشته باشد، کاروانها به موقع عازم جده شوند و اگر زائری به دلیل بیماری یا بنا به ضرورت، مایل به تغییر زمان حرکت خود باشد، با هماهنگی با شرکتهای هواپیمایی حتی الامکان خواسته‌اش را برآورده کنیم. امکان جاماندن زائر از پرواز به دلیل گم شدن گذرنامه یا هر دلیل دیگری وجود دارد؟ از آنجا که گذرنامه فقط در فرودگاه به زائر داده می‌شود و بلافاصله گرفته می‌شود امکان مفقود شدن خیلی کم است. مدیران

کاروانهـا سه روز پس از ورود به مکتب خود سر می‌زننـد تا فهرست کاروان خود را کنترل کننـد. اگر هم گـذرنامه‌ای مفقود شـده باشـد آنجا مشخص می‌شـود که در صـورت مفقودی اقـدام به صـدور برگه عبور می‌شود و از این بـابت مشکلی وجود نـدارد؛ اما جامانـدن مسافر از پرواز ممکن است. چنین تجربه‌ای در سالهـای گذشـته وجود داشـته که گـاهی کاروان آماده حرکت بوده است، ولی یکی از اعضای کاروان نیست. کار ما در این طور مواقع این است که گذرنامه و نام مسافر را از فهرست کاروان حذف می‌کنیم تا بقیه عازم جده شونـد و به پرواز برسـند. بعـد از پیـدا کردن زائر مورد نظر هم سـعی می‌کنیم به هر صورت ممکن او را به جـده و پرواز کـاروانش برسـانیم. در غیر این صورت اگر عملیـات پیـدا کردن و اعزام زائر طولاـنی شود، با پروازی دیگر و جـدا از کاروان خودش راهی ایران خواهـد شـد. بزرگـترین مشـکل شـما در این بخش چیست؟ بزرگترین مشـکل مـا رعـایت نکردن زمـان حرکت کاروانهاست. بارها مشاهده شده که کاروانی زمان اعلام شده را رعایت نمی‌کند و دیر حرکت می‌کند. این هم به ما ضربه می‌زند و هـم بـه خودشـان. گزارشـهایی رسـیده کـه فلاـن کـاروان اتوبـوس را زیـاد معطـل کرده و نماینـدگان وزارت حـج عربسـتان برای بازگردانـدن اتوبوس به آنجـا رفته‌انـد. اگرچه مـا هر بـار وارد عمـل شـده‌ایم تا کاروان به مشـکل بر نخورد اما بهتر است کاروانها با رعـایت زمـانی که به آنهـا اعلاـم کرده‌ایم، به مـا و خودشان کمک کننـد. وجود نظم به ما کمک می‌کنـد تا زائران ایرانی را بـدون مشـکل به مدینه و ایران بفرستیم. بارها از فرودگاه جده تماس گرفته‌اند که شش یا هفت ساعت به پرواز باقی مانده و هنوز خبری از اتوبوسـهای کاروان نیست. این امور ما را با مشکل مواجه می‌سازد. حج ۲۵، ص: ۳۷۳ توصیه شما در این مورد چیست؟ کاروانها با رعـایت زمانبنـدی و سر سـاعت و در وقت مشـخص خود حرکت کننـد و حجـاج ایرانی در نظر داشـته باشـند شـرکتهای هواپیمایی جمهـوری اسـلامی ایران و هواپیمـایی سـعودی بـه هیـچ وجه بیش از دو سـاک اسـتاندارد از هر مسـافر نمی‌پذیرنـد و چـانه زدن هم فایـده‌ای نـدارد. بارها گفته‌ایم و باز هم تأکیـد می‌کنیم که قوانین پروازی را رعایت کنیـد و بیش از دو ساک همراه نداشـته باشـید. وسایلی چون تلویزیون و یخچال و ماشین لباسشویی هم در فرودگاه برگشت داده می‌شوند. پس بهتر است قوانین را جدی بگیرید تا سفری بدون دردسر تا ایران داشته باشید. البته بخشنامه تحویل بار و مسائل مربوط به بار تنظیم شده است که همین روزها در اختیار کاروانها قرار می‌گیرد. عملیات بازگشت حجاج از چه زمانی آغاز شـده است؟ از روز پنجم بهمن اعزام حجاج مـدینه بعـد، به شـهر مـدینه منوره آغاز شـده و تا هفـدهم بهمن ادامه خواهد داشت. اعزام حجاج مدینه قبل از فرودگاه جده به ایران هم از ساعت ۵۰ /۱ دقیقه بامـداد امروز آغاز شده که این عملیات با ۱۵۱ پرواز تا نوزدهم بهمن دنبال خواهـد شد. البته فرودگاه مدینه هم از سیزدهم تا بیست و چهارم بهمن طی ۱۵۵ پرواز حجاج را به ایران منتقل می‌کنـد. بخش سوم حمل و نقل مربوط به حمل و نقل مشاعر مقدسـه بود. با توجه به آن که ایام تشریق را پشت سر گذاشتیم ذکر وظیفه این واحد بیشتر به ارائه یک گزارش کار شبیه خواهد شد. برنامه ریزی شـما چه بود؟ در قراردادی که با سـندیکای اتوبوسرانی منعقد کردیم، سرویس مشاعر را هم خواستیم، ۲۰۰ /۹۴ صندلی از دو شرکـت حافـل و تاسکو (کـه اتوبوسـهای بهـتری از شـرکتهای حمـل و نقـل دیگر داشـتند) اجـاره کردیـم که ۲۸ هزار صـندلی در اتوبوسـهای مکشوف (بـدون سـقف) بود. باز هم برنامه هر کاروان را تنظیم کردیم و در اختیارش گـذاشتیم تا بداند چند اتوبوس از کـدام شـرکت تحویل بگیرد. روز هفتم ذی حجه کاروانها برای دریافت اتوبوس رفتنـد و عملیات انتقال زائران به عرفات انجام شـد. البته امسال حـج ۲۵، ص: ۳۷۴ شـرکت حافـل به دلیل حجم بالای اتوبوسـهای خود، با تأخیری شانزده ساعته اتوبوس تحویل داد که این امر مشـکلات بسیاری را ایجـاد کرد و مـا در سـال آینـده این معضـل را چه در قرارداد و چه در طول ایـام حـج در نظر خواهیم داشت. ضـمن آن که امسال هم از پیگیری این موضوع غافل نبودیم و به نقابه شـکایت کرده‌ایم. برای برگشت زائران از منی به مکه مشـکلی نداشتیـد؟ چنـد اتوبوس در منی خراب شـده بود و چنـد اتوبوس هم راننـده نـداشت؛ اما با توجه به ترافیک شدید منی عملًا امکـان حرکت اتوبوسـهای احتیـاطی مـا به سوی منی وجود نـداشت. تلاـش مـا برای ارسال اتوبوس با تأخیر به سـرانجام رسـید و در نتیجه، پانزده کاروان با چنـد ساعت تأخیر عازم مکه شدنـد. این اتفاق به دلیل بارندگی شدید باعث به وجود آمدن مشـکلاتی برای

مـدیران کـاروان شـد که این تجربه را هم در سـال آینـده فراموش نخواهیم کرد. عملیـات انتقـال حجاج ایرانی به مکه به طور کامل انجام شد؟ اگرچه این عملیات با تأخیر انجام شد اما بدون هیچ مشکلی به پایان رسید و تمام حجاج سالم به منازل و هتلهای خود در مکه رسیدند. هیچ گزارش دیگری هم در مورد آسیب یـا حادثه‌ای برای حجاج ایرانی در روز دوازدهم ذی حجه نرسیده و اصلا جـای نگرانی نیسـت. شـاخه دوم فعـالیت شـما مربـوط بـه روزهـای تشـریق است. در این بـاره هم توضـیح دهیـد؟ وظیفه برپـا کردن چادرهای عرفات به عهده موسسه مطوفی است اما با برنامه ریزی، هماهنگی و نظارت ما اجرا می‌شود. ما برای کاروانهای هر اسـتان یـک یـا چنـد نماینـده مشخص می‌کنیم و نقشه عرفـات و منی و محـل اسـتقرار کاروانها و تعـداد چادرهای هر کاروان را در اختیار نماینـده‌ها می‌گـذاریم و آنها با نظارت ما و هماهنگی با مؤسـسه مطوفی برای تحویل چادرهای هر کاروان اقدام می‌کنند که باز هم در این میان اگر مشکلی بین کاروانها، یا کاروان با نماینده، یا نماینده با موسسه مطوفی پیش بیاید ما مداخله خواهیم کرد.

دیدار اعضای اداره کل مبلغین با نماینده ولیّ فقیه

پیش از ظهر امروز مسؤولین شـبکه‌ها و سـر گروهها و سر حوزه‌هـا و تعـدادی از اعضـای شـبکه رسـالت و بلاغ، مـدیر کل مبلغین و معاونت امور بین الملل با نماینده ولیّ فقیه دیدار و گزارشی از فعالیت خود ارائه کردند.

دیدار جمعی از نمایندگان مجلس با نماینده ولیّ فقیه

ظهر امروز تعدادی از نمایندگان مجلس هفتم که به حج مشرف شده‌اند با حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری دیدار کردند. در این دیدار که آقای زرهانی نیز حضور داشت یکی از نمایندگان گفت: امسال کمترین تعداد نماینده مجلس حج مشـرف شده‌اند (جمعاً هفده نفر) که غالباً با فیش و نوبت خودشان بوده است. برخی هم به عنوان متخصـص یک رشـته و برای کار آمده‌اند مانند پزشکی. یکی از نماینـدگان پزشک اظهار کرد: عربسـتان به هیأت پزشـکی ایران اجازه برقراری اتاق عمل نداد. لذا بیماران محتاج به عمل را به بیمارسـتان سـعودی می‌فرستیم. سیسـتم درمـانی مکه و مـدینه بسـیار پایین و برخوردشان بسـیار بـد است، به طوری که یک بیمار ایرانی را سـاعت سـه بعـد از نیمـه شب مرخص کرده‌انـد، یعنی از بیمارسـتان بیرون کرده و گـوشه‌ای گذاشـته‌اند. بر اثر تغییر مکـان درمانگـاه ایران در هرسال، زیان زیادی به تجهیزات بیمارسـتان ما در عربسـتان وارد می‌شود. اگر جای ثابتی برای درمانگاه ایران در نظر گرفته شود خیلی بجاست. آقای زرهانی در پاسخ اظهار داشت: وزیر حج عربسـتان به ما اعتراض می‌کند که ایران چرا پزشک و هئیت پزشـکی می‌آورد؟ مـا که هزینه درمـان از شـما می‌گیریم، پس چرا وظیفه مـا را شـما انجام دهیـد؟ وی درباره تأمین ساختمان ثابت برای درمانگاه ایران افزود: با مالک دو قطعه زمین یکی به مساحت ۸۰۰۰ متر مربع و دیگری بیش از ۲۰۰۰۰ متر حج ۲۵، ص: ۳۷۶ مربع گفتگو کرده‌ایم که ساختمان متناسب با میل و نقشه و سـلیقه ایرانی بسازند تا ما ده ساله اجاره کنیم هم برای بیمارسـتان و هم اسـکان زائران ایرانی. در عربسـتان زمین به ما نمی‌فروشـند تا خودمان بسازیم. یکی از پزشـکان حاضر در جلسه نیز گفت: خوب است بررسی شود که آیا ایران می‌تواند بیمارستانی در حرمین تأسیس کند؟ مثل لبنان، صنعاء و دبی؟ و آیا می‌شود راننده‌های حمل و نقل درون شـهری، ایرانی باشـند؟ آقای ری شهری هم اظهار داشت: در مدینه زمینی وقف ایرانیان بود که در خیابان افتاد و دولت سعودی قیمتش را به ایران پرداخت کرد و ما آن مبلغ را در بانک گذاشتیم تا اگر روزی ممکن شد در مدینه زمین بخریم. آقای ری شهری افزود: همه از برگزاری دعای کمیل و عرفه تمجید می‌کنند. هنگام خواندن دعای کمیل امسال در مدینه، یک مصـری از اول تـا آخر دعـا کنـار ایرانیـان مانـد و گفت: این دعـا از کیست؟ رهبر انقلاـب هم همان سال اول به من فرمود: «دعای کمیل را جوری سازمان دهی کنید که بماند؛ چون افتخار شیعه و سراپا توحید است».

بازدید نماینده ولیّ فقیه از بعثه الجزایر

حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای ری شهری به شهری به دیدار بعثه الجزایر رفت و با دکتر غلام الله وزیر اوقاف و امور دینی این کشور گفتگو کرد. در این دیدار آقای ری شهری گفت: خیلی خوشحالیم که برای چندمین بار و چندمین سال، امشب در محضر برادر عزیز و بزرگوارمان دکتر غلام الله هستیم. از پذیرایی گرم ایشان و همراهانشان تشکر می‌کنیم. ما هر بار که به زیارت جناب عالی می‌آییم محبتمان به شما زیادتر می‌شود و این دیدارها سبب نزدیک شدن هرچه بیشتر دلها به همدیگر و نزدیکی روابط دو جانبه می‌شود. حج ۲۵، ص: ۳۷۷ مقام معظم رهبری در پیامی که خطاب به زائران صادر کردند، به چند نکته بسیار مهم خطاب به حجاج اشاره کرده‌اند. یکی از این نکات این است که جامعه اسلامی اینک بیش از همیشه نیازمند وحدت و همفکری و همدلی است. به دلیل اینکه دشمنان اسلام بیش از همیشه قرآن کریم و اصل اسلام را هدف گرفته‌اند. ایشان تصریح کرده‌اند که این اتحاد و همدلی نه برای آن است که مسلمانان با سایر کشورها درگیر شوند بلکه برای دفاع از دستاوردها و ارزشهای دینی و رسیدن به منافع مادی و معنوی خود در برابر دشمنان است. در این پیام آمده است: قدس تا وقتی که در دست مسلمانان بود، همه مذاهب از جمله مسیحیت و یهود بدون مشکل از آن استفاده می‌کردند ولی الآن که دست یهود است ببینید با مسلمانان چه می‌کنند. به طور طبیعی وقتی که دشمنان اسلام توجه کردند که فرهنگ اسلام هرجا ظهور کند، دلها و فرهنگها را تسخیر می‌کند، لذا تلاش می‌کنند تا چهره اسلام را مشوّه سازند. متاسفانه عده‌ای از تندروهای اسلامی کارهایی در ضدیت با منافع جهان اسلام انجام می‌دهند که به آنها بهانه می‌دهد. حج بهترین فرصت برای مسلمانان و خصوصاً متفکران و علمای اسلام است که با نورانیت حج، تفاهم، همفکری و وحدت اسلامی را تقویت کنند. إن شاء الله یک نسخه از این پیام بسیار مهم را به شما تقدیم می‌کنم تا به دوستان در الجزایر، خصوصاً رئیس جمهوری الجزایر اهدا کنید. من بار دیگر از پذیرایی گرم شما تشکر می‌کنم و امیدوارم باز هم در کنار خانه نورانی خدا، در ایران یا در الجزایر با شما دیدار کنم. آقای دکتر غلام الله وزیر اوقاف و امور دینی الجزایر در پاسخ گفت: از آقای ری شهری برای این دیدارها که باعث می‌شود از ایشان و علمای همراهشان و از روشن بینی ایشان استفاده کنیم، متشکرم. من در جلسه دیروز بعثه‌ها در عربستان به نمایندگی کشورهای عربی سخن گفتم و این افکاری که ایشان مطرح کردند، محور سخنان من بود. زیرا اسلام امروز از بیم گسترش بیشتر در جهان مورد حمله دشمنان قرار می‌گیرد. اسلام و قرآن دارای جاذبه است و دارد عقاید جهانیان را با ادیان و دیدگاهای مختلف تحت تاثیر قرار می‌دهد و لذا آنها خود را در حالت دفاع می‌یابند و در راه مبارزه با اسلام از روشهای پلیدی حج ۲۵، ص: ۳۷۸ استفاده می‌کنند که یکی از آنها برانگیختن فتنه‌ها و تجاوز مستقیم به کشورهای اسلامی است، آنها مدعی گفتگو و احترام به آزادی و کرامت انسان و دموکراسی هستند در حالی که اولین مدافع این ارزشها اسلام است. دشمنان ما امروز با وحشتناکترین روشها مانع رشد و پیشرفت اقتصادی، علمی و فنی کشورهای اسلامی می‌شوند. حمله به ایران در مورد فن آوری هسته‌ای از آن جمله است. حتی اگر ایران دست به ساخت سلاح هسته‌ای بزند، مگر قبل از ایران، پاکستان و هند و اسرائیل چنین نکرده‌اند. روشن است که آنها در تلاش برای مبارزه با پیشرفت علمی کشورها هستند. من در سخنان خود گفتم که ما باید بر مشترکات کشورهای اسلامی تأکید کنیم و همه ما به ویژه علما و پژوهشگران باید در جست و جوی ساز و کارهایی باشند که زندگی کامل و مستقل و سعادت بخشی را برای امت اسلامی جست و جو کنند و هیچ راه حلی نمی‌تواند از خارج بر ما تحمیل شود. ما خود باید راه خود را انتخاب کنیم و این وظیفه علما و متفکران است. پیام رهبری اگرچه به حجاج ایرانی است، اما همه فرهیختگان جهان اسلام باید از آن مطلع شوند و این اندیشه‌ها باید گسترش یابد و در میان فرهیختگان و فعالان جهان اسلام تثبیت شود و آنان را از حالت انفعال به حالت واکنش فعال درآورد. این رویکرد نیازمند فرهنگ است و این کار، یعنی تولید فرهنگ، کار سیاستمداران نیست بلکه کار مراکز فرهنگی و شخصیتهای فرهنگی است. ما از چنین اقدامات و دیدارها استقبال می‌کنیم. الجزایر هم پس از برقراری آرامش و استقرار آماده ایفای نقش در این زمینه است و بحمداللّه روابط ایران و الجزایر بهتر از گذشته

است ولی علاوه بر سیاستمداران، عالمان نیز باید این فرصت‌ها را غنیت بشمارند و در این راه گام بردارند. ما اطمینان داریم که حمله به اسلام اگر چه زیانهایی خواهد داشت اما اسلام را از بین نخواهد برد، زیرا اسلام قوی‌تر از آن است که در برابر چنین حملاتی از میدان به در رود و مسلمانان باید به خدا توکل کنند و به اوامر الهی عمل کنند تا از حالت انفعالی خود خارج شوند.

برگزاری جلسه گروههای ارشاد

عصر امروز سه شنبه جلسه گروههای ارشاد در ساختمان بعثه در مکه برگزار شد. در این جلسه فیلم تخلّفات رفتاری برخی از زائران ایرانی در سال گذشته نمایش داده شد که تأثیر زیادی در حاضران داشت. همچنین حجهٔ الاسلام آقای قاضی عسکر برای اعضای گروههای ارشاد سخنرانی و اهمیت و حساسیت وظیفه آنان را متذکر شد و بر این نکته تأکید کرد که حفظ آبروی مذهب تشیع و جمهوری اسلامی ایران منوط به رعایت نکاتی است که گروههای ارشاد موظف به اجرای آنها هستند. «۱»

چهارشنبه ۱۶ ذی حجه

اشارهٔ

۷/ ۱۱/ ۱۳۸۳

وعده وزیر حج عربستان برای رفع محدودیتهای بقیع

رئیس سازمان حج و زیارت در بندر جده با دکتر ایاد مدنی وزیر حج عربستان سعودی دیدار و گفتگو کرد. در این دیدار احمد زرهانی از توجه و تلاش دولت و ملت عربستان در جهت بهتر برگزار شدن حج سال جاری قدردانی و اظهار امیدواری کرد که مسیر تکاملی کنونی استمرار پیدا کند. زرهانی از وزیر حج عربستان خواست تا تدبیری اندیشیده شود که زائران ایرانی نوبت مدینه بعد توفیق زیارت ائمه بقیع را پیدا کنند و تنگناهایی هم که برای زنان پیدا شده رفع شود. وزیر حج عربستان نیز در این دیدار با ارائه گزارشی حج امسال را پرجمعیت‌ترین و در عین حال کم حادثه‌ترین خواند. دکتر مدنی از همه دست اندرکاران حج جمهوری اسلامی ایران به دلیل برنامه ریزی جامع حج و مدیریت خوب زائران قدردانی کرد و بر ضرورت همکاری دو طرف برای ادامه این روند تأکید نمود. وی همچنین برای رفع مشکلاتی که برای زیارت بقیع به وجود آمده قول مساعد داد و از همه زائران خواست که قوانین و مقررات را رعایت کنند. حج ۲۵، ص: ۳۸۱ احمد زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت، پیش بینی کرد که نزدیک به ۰۰۰/ ۴۵۰ ایرانی از ماه صفر تا ماه رمضان، رهسپار عربستان برای انجام مناسک عمره مفرده شوند. رئیس سازمان حج و زیارت در پاسخ به سؤالی درباره دیدارش با وزیر حج عربستان و دلیل تأکید مقام سعودی به رعایت مقررات از سوی زائران گفت: دکتر ایاد مدنی، وزیر حج عربستان به ازدحام نمازگزاران پشت مقام حضرت ابراهیم علیه السلام اشاره کرد و خواستار رفع این ازدحام شد. وزیر حج عربستان گفت که بعضی زائران برای اقامه نماز طواف، سعی می‌کنند نزدیک به مقام ابراهیم باشند و تلاش می‌کنند حلقه‌ای را درست کنند که این کار برای سایر طواف کنندگان مزاحمت ایجاد کرده است. رئیس سازمان حج و زیارت این مساله را منحصر به ایرانیان ندانست، ولی گفت: «من در این دیدار گفتم: ما به حجاج ایرانی تذکر می‌دهیم که این نکته را رعایت کنند». رئیس سازمان حج و زیارت اظهار داشت: طبق آخرین آمار وزارت حج، بالغ بر ۸۴۷/ ۹۹ ایرانی برای ادای مناسک حج وارد عربستان شده‌اند که بیش از ۹۷ هزار نفر آنهااز طریق حج و زیارت آمده‌اند و بقیه ایرانیان مقیم خارج از کشور هستند. نزدیک به ۵۴ درصد از زائران ایرانی مرد و ۴۶ درصد زن هستند. کمتر از ۵ هزار نفر بالای ۷۰ سال دارند و اکثر زائران بین ۴۰ تا ۵۰ ساله هستند.

دیدار مفتی اعظم جامو و کشمیر با نماینده ولی فقیه

امروز چهارشنبه مفتی اعظم جامو و کشمیر به همراه چهارتن از علمای اهل سنت کشمیر با حجهٔ الاسلام و المسلمین ری شهری دیدار کردند. در این دیدار ابتدا مفتی اعظم جامو و کشمیر ضمن بیان گزارشی از تاریخچه نفوذ فرهنگ اسلام و زبان فارسی به کشمیر گفت: در سال ۱۹۵۶ م شاه ایران به هند آمد و با جواهر لعل نهرو یک توافق فرهنگی امضا کرد که به دنبال آن توافق، من برای ادامه تحصیل در تهران انتخاب و اعزام شدم. اکنون لازم است که آکادمیِ ایران- کشمیر تأسیس شود تا فرهنگ فارسی در کشمیر حج ۲۵، ص: ۳۸۲ حفظ شود. مسلمانان کشمیر مظلومند و انتظار آنان از کشورهای اسلامی برآورد نمی‌شود. راجع به کشمیر باید موضع امام خمینی را زنده کرد تا همه مسلمانان یک موضع داشته باشند. امیدوارم ایران تبدیل به ابرقدرت شود تا شر امریکا را دفع کند. اکنون مردم کشمیر امید زیادی به حضرت مهدی علیه السلام دارند. در این دیدار آقای ری شهری اظهار امیدواری کرد که این دیدار مقدمه دیدارهای بعدی باشد و گفت: برای آکادمی مورد نظر شما سازمان فرهنگ و ارتباطات متولی خوبی است و شایسته است که این سازمان آن را تأسیس کند. من از مجمع تقریب می‌خواهم که شما را در هفته وحدت برای کنفرانس وحدت دعوت کند. در پایان این دیدار مفتی اعظم جامو و کشمیر دو نسخه از قانون اساسی ایران را تقاضا کرد که مقرر شد برای وی بفرستند. همچنین سی دی پیام مقام معظم رهبری به چند زبان، با چند مجلّد کتاب به ایشان تقدیم شد.

اهداف و تاریخچه معاونت آموزش و پژوهش بعثه

حجهٔ الاسلام سید علی قاضی عسکر امروز در گفتگو با زائر به تفصیل از اهداف و تاریخچه تشکیل معاونت آموزش و پژوهش سخن گفت که ذیلًا می‌خوانید: در ابتدا لطفاً تاریخچه‌ای از شکل‌گیری معاونت آموزش و پژوهش و شرح وظایف آن بفرمایید. معاونت آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری از اولین سال انتصاب آقای ری شهری به سمت نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت یعنی سال ۱۳۷۰ آغاز به کار کرد و همان‌گونه که از نام آن پیداست در دو حوزه آموزش و پژوهش مسؤولیت دارد و باید ایفای وظیفه کند. از این رو در ابتدای کار کارهای انجام شده قبلی بررسی، و معلوم شد که متاسفانه جز چند اثر مختصر چیزی که بتواند نیاز زائران را مرتفع نماید وجود ندارد لذا با حج ۲۵، ص: ۳۸۳ یک نگاه علمی به مسأله، سعی شد مخاطبان و نیازمندیهای هر یک دقیقاً مشخص شود و همانگونه که مستحضرید از یک سو کارگزاران حج اعم از کارکنان و نیروهای موظف سازمان حج و زیارت و بعثه، روحانیون و معینهای کاروانها، مدیران و معاونان و خدمه کاروانها نیازمند ارتقاء سطح علمی و طی کردن دوره‌های آموزشی بودند و از سوی دیگر زائران و حجاج بیت الله الحرام که در هر دو مجموعه، سطح سواد و تحصیلات، سطح سنی و اختلاف فرهنگی زیادی وجود داشت که طبیعی است آموزش را با مشکلاتی مواجه می‌ساخت. به هر حال کار در ابتدا با جلسات آموزشی توجیهی، تهیه کتاب و جزوه‌های آموزشی آغاز گردید. سپس آموزشهای تخصصی در حوزه کاری هر یک از معاونتهای بعثه و همچنین سازمان حج و زیارت قرار گرفت و آموزشها عمومی در همین معاونت باقی ماند که تلاش کرده‌ایم از طرق مختلف به بالا بردن سطح علمی و فرهنگی زائران اقدام کنیم و خوشبختانه تاکنون بیش از ۴۲۰ اثر منتشر کرده‌ایم که تا حدود زیادی توانسته است نیازمندیهای زائران را برطرف و تامین نماید. به فرموده امام راحل رحمه الله مناسک حج مناسک زندگی است. این معاونت تا چه اندازه توانسته است راه و رسم صحیح زندگی کردن در حج را به زائران بیاموزد؟ این سخن و فرموده حضرت امام رحمه الله سخنی برگرفته از آیات و احادیث است، زیرا هدف از حج رسیدن به فلاح و رستگاری است، همان‌گونه که حج در لغت به معنی «قصد» است و در اصطلاح انجام دادن یک سلسله مناسک و اعمال در موسم و زمانی خاص آن هم به صورت دسته جمعی است تا در پایان حاجی به تقوا و فلاح و رستگاری دست یابد. این که حج در طول عمر فقط یک بار برای افراد مستطیع واجب می‌شود و کسانی هم که به حج مشرف می‌شوند می‌توانند همچون روزی که از مادر متولد شده‌اند از گناه

پـاک شونـد، سپس بهشت را از خداونـد جـایزه بگیرنـد و سـرانجام نورانیت پیـدا کننـد و بـا الهام از درسـهایی که در این سـرزمین آموختهانـد زنـدگی نوی را آغاز نماینـد و تا زمانی هم که به گناه آلوده نشدهانـد آثار و برکات و نورانیت حـج در وجود آنها باقی می‌ماند، همه حج ۲۵، ص: ۳۸۴ مؤید این است که خداوند حج را و اعمال و مناسک آن را مناسک زندگی قرار داده تا حاجیان را در اقیانوس بیکران رحمت خود شستشو دهـد و آنها را متحول کند و به دیارشان بازگرداند. حج منافع فراوانی برای امت اسلامی- چه منافع فردی و چه منافع اجتماعی- در بر دارد و بسیاری از این منافع نیز قابل دستیابی است. این معاونت تلاش کرده است تا پیش از سفر، سطح آگاهی مردم را بالا ببرد و از این طریق زمینه بهره برداری هر چه بیشتر را برای زائران فراهم آورد. خوشبختانه با تلاش مجموعه دست انـدرکاران بعثه و سازمـان و نیز دیگر عوامـل کمـک دهنـده از جمله صـدا و سیما و بـا توجه به آثار منتشر شـده و جلساتی که در ایران پیش از موسم برگزار می‌شود، تا حدود زیادی سـطح معلومات حجاج افزایش یافته و ما خوشـبختانه بسیاری از مشـکلاتی را که در سالهـای قبـل بـا آن مواجه بودهایم، امروز نـداریم و احسـاس می‌کنیم زمینه‌هـای گسـترش معنویت حـج در بین حاجیان فراهم شده و امروز آنها بیش از گذشـته به معنویت حج توجه دارند. یکی از این جلوه‌ها توجه هرچه بیشتر زائران به اسرار و معـارف حـج و آداب و اخلاـق معاشـرت است. رویکرد مردم به قرآن جلوه دیگر آن است. حضور گسترده در نمازهـای جمـاعت، عبادتهـای نیمه شب، روزه داریهـای زائران و حتی اعتکاف برخی از آنها همه نشانگر آن است که بسـیاری از زائران امروزه به دنبال دستیابی به برکات معنوی حـج هسـتند. جالب است بدانید در نظرسـنجیهایی که از زائران سالهای گذشـته داشـته‌ایم خواسـته‌ایم سـه حاجت مهمی را که از خداونـد دارنـد، نام ببرنـد. سـپس پاسـخهای آنها را جمع بنـدی کرده‌ایم، دعا برای سـلامتی و فرج امام زمان، عاقبت به خیری، سـلامتی، سـربلندی اسـلام و مسـلمین بیشترین آمار را داشـته است که همه اینها دعاهای سـفارش شـده در روایات است. معلوم می‌شود دگراندیشـی و دیگران را بر خود مقدم داشتن در صدر دعاهای مردم است و این خود بیانگر رشد معنوی مردم کشور مـاست. البته می‌دانیـد که چون جمعیت زائر هر ساله تغییر می‌کنـد طبیعتاً کار مشـکل‌تر است حـج ۲۵، ص: ۳۸۵ لیکن ما در صـدد هستیم تا ان‌شاءالله به کمک دیگر مراکز فرهنگی کشور، فرهنگ حـج را در کشور گسترش دهیم تا این نهضت فرهنگی همه ساله تاثیر محسوس خود را در جامعه و مردم ما داشـته باشـد، و نه تنها آنهاکه به سـرزمین وحی سـفر می‌کنند، تحول پیدا کنند بلکه پس از بـازگشت بتواننـد دیگران را هم متحول کننـد. با توجه به این که قرائت قرآن و تـدبر در آیات الهی محور حـج امسال است، لطفا اقـدامات معاونت آموزش و پژوهش را در جهت اجرایی شدن این مهم شـرح دهید. پس از آنکه مقام معظم رهبری محور حج سالجاری را قرآن اعلام فرمودنـد تصـمیم گرفته شـد امسال به صورت گسترده‌تری کار را با محوریت قرآن انجام دهیم، به این دلیل جلسات متعـددی در ایران با حضور مسؤولان بعثه و سازمان و نیز برخی از فرهیختگان برگزار شد که خوشـبختانه نتایج خوبی را هم در پی داشت. جملاـتی با مضامین قرآنی در جهت تشویق مردم به قرآن خوانی تهیه شـد و روابط عمومی بعثه نیز آنها را تکثیر و در اختیار کاروانها قرار داد تا در داخل کاروانها نصب شود. مسابقات قرآنی در سه بخش طراحی شد که دو قسـمت آن تاکنون اجرا و قسـمت سوم نیز برای مدینه بعدی‌ها اجرا خواهد شد، به این شکل که کتاب حج در قرآن مرحوم شهید بهشتی تلخیص و در زائر هر روز بخشـی از آن به چاپ رسید. در پایان بخش اول که تا ۳ ذیحجه ادامه یافت ۱۴ سؤال در بین زائران توزیع و ۱۴ برنده (۷ نفر از برادران و ۷ نفر از خواهران) معین و اسامی آنها اعلام گردید. از ۳ ذیحجه تا ایام تشریق جداول زیبایی که روابط عمومی بعثه آن را طراحی کرده بود در زائر به چـاپ رسـید که اسـامی برنـدگان آنها نیز به زودی اعلام می‌شود و در بخش سوم نیز ۹ قسمت دیگر از کتاب حـج در قرآن در زائر چاپ خواهـد شد و در پایان این بخش نیز ۱۴ برنده خواهد داشت. همچنین کتابی به قلم حجة الإسـلام والمسـلمین آقـای قرائتی با نام با قرآن در سـرزمین وحی تهیه و در اختیار روحانیون کاروانها پیش از حـج قرار داده شـد تا از آن به عنوان سوژه‌های سـخنرانیهای خود استفاده کنند. حج ۲۵، ص: ۳۸۶ کتاب حج و حرمین شـریفین در تفسیر نمونه توسط اینجانب در سـال گذشـته و به چاپ رسـید و در آزمون غیر حضوری روحانیون مورد اسـتفاده قرار گرفت و در موسم حـج نیز از آن بهره گرفته

شـد. جلسات شبی با قرآن در بعثه مـدینه و مکه در نظر گرفته شده که در مدینه اجرا شد. مسابقات فرهنگی در بسیاری از کاروانها نیز به همّت روحـانیون بـا نگـاه قرآنی برگزار شـده است، جلسـات قرائت قرآن در داخل کاروانها، ختم قرآن در مـدینه و مکه مورد توجه بسیاری از کاروانها قرار گرفته است. نشریه زائر نیز مصاحبه هایی با چهره‌های قرآنی حاضر در حج داشته است. به هر حال، امیدواریم در پایان سفر بتوانیم مجموعه فعالیتها را جمع بنـدی و به اطلاع هموطنان عزیز برسانیم. طرحی هم مطرح شـده که برای سال آینـده قرار دادن قرآن در اطاقهـا در شـمار تعهـدات مـالکین ساختمانها قرار داده شود که اگر چنین چیزی تحقق یابـد قطعاً در گسترش رویکرد مردم به قرآن تـأثیر خواهـد داشت. در جلسـات سـخنرانی عمومی بعثه در مـدینه هم بیشتر مبـاحث قرآنی مرتبـط با سرزمین وحی مطرح شـد. نماینـده ولیّ فقیـه نیز در اولیـن سـخنرانی خـود محورهـای مهمی را دربـاره قرآن مطرح و در بسیاری از سخنرانیها بر این مطلب تأکیـد داشـتند. بروشوری با نام عطر تلاوت نیز تهیه، چاپ و بین زائران توزیع شـد تا آنان را به قرآن خوانی تشویق کند. پاسـخگویی به شـبهات راجع به تشیع در جهت بهتر معرفی کردن زائران ایرانی در همایش عظیم انسانی حج بسیار موثر است. این معاونت برای ارائه چهره‌ای روشن از شـیعه چه اقـداماتی را انجـام داده است؟ بعثه تلاش کرده است تـا از وسائل سـمعی بصـری برای ارتقاء سـطح آموزش اسـتفاده کند. از این رو مؤسـسه نشر مشعر، نوارهای ویدئویی، تیزرهای رایانه‌ای، اسلاید اماکن و آثار اسـلامی مکه و مـدینه، نوارهای کاست را تولیـد و برخی از آنها را حتی به صورت تیزر و به زبانهای مختلف تولید و در اختیار عمـوم قرار داده اسـت. حـتی تیزر مربـوط به پروژه توسـعه مسجد النبی نیز در سـال گذشـته در اختیـار زائران قرار گرفت که مـورد استقبال آنان حج ۲۵، ص: ۳۸۷ واقع شـد. در سالهای آینـده تصـمیم داریم فعالیتهای این بخش را گسترش داده و ان‌شاءالله نیازهای زائران در این زمینه را برطرف نمـائیم. بـا توجه به این که زائران در طول مـدت اقـامت خود در سـرزمین وحی خـاطرات و یافته‌های معنوی متنوع و پربـاری را کسب می‌کننـد، این معـاونت در جهت گردآوری و تـدوین این مسائـل چه اقـداماتی را انجـام داده و چه طرحهـایی را در دست اجرا دارد؟ این معـاونت در زمینه احیای سـفرنامه‌ها و ثبت خاطرات کارهای مفیـدی در گذشـته انجام داده و برخی از آنهـا را نیز منتشـر کرده است. در سه سـال گذشـته مسابقه سـفرنامه نویسـی را برگزار و به بهترینهای آنان جایزه داده‌ایم، و همه ساله پس از موسم حج نیز سـفرنامه‌های واصـله به معاونت آموزش و پژوهش را بررسی و آنها را که برای چاپ مناسب است یا در میقات حج و یا به صورت مستقل به چاپ می‌رسانیم. من از عموم خواهران و برادرانی که امسال در حج اقدام به ثبت خاطرات و سفرنامه نویسـی نموده‌انـد خواهش می‌کنم آثار خود را به آدرس تهران، خیابان آزادی، ساختمان حج و زیارت، معاونت آموزش و پژوهش ارسـال کننـد تا ان‌شاءالله مورد اسـتفاده قرار گرفته و البته به بهترینها نیز جوائزی را تقـدیم خواهیم داشت. آیا نظرسـنجیهایی هـم در خصـوص اقـدامات و عملکردهـای ایـن معـاونت و میزان بهره‌منـدی زائران محـترم صـورت گرفتـه است؟ مـا برای این که با واقعیتهـای موجود در حـج بیشتر آشـنا شویم از چنـد سـال پیش با همکاری آقای دکتر گلزاری فرمهای نظرسـنجی را طراحی و میان زائران همه سـاله توزیع کرده‌ایم. جمع‌بنـدی و پاسـخهای مکتوب، حقـایق فراوانی را برای مـا روشن سـاخته است که دقیقاً در برنامه ریزیهـای آینـده می‌توانـد کارساز و مورد اسـتفاده قرار گیرد. به طور کلی درباره مسائلی ماننـد: از جلسات عمومی و دعای کمیل و مراسم برائت گرفته، تا مسائل معنوی و مشکلات زائران در داخل کاروانها، رویکرد مردم به خرید و سوغات و ... نظرسنجی به عمل می‌آیـد که امسال نیز فرمها در مکه و مـدینه توسط روحانیون محترم و با همکاری گروههای ارشاد توزیع گردیده است. امیدوارم با استفاده از نظرهای مردم بتوانیم سالهای آینده از حج مشکلات کاسته و کارهای بهتری را انجام دهیم. حج ۲۵، ص: ۳۸۸

پنج شنبه ۱۷ ذی حجه

اشاره

۸/ ۱۱/ ۱۳۸۳

آثار سوء تغییر اول ماه ذی حجه برای حجّاج عربستان

قبلًا گذشت که عصر جمعه سوم ذی حجه، ناگهان شورای عالی قضایی عربستان اعلان کرد که جمعه چهارم ذی حجه است و هلال یک روز زودتر رؤیت شده است. این امر مشکلاتی به وجود آورد. روزنامه المدینهٔ در شماره امروز خود مقاله‌ای چاپ کرده است از دکتر سلطان عبدالعزیزِ العنقری، با عنوان «حتّی ندعم جهود رؤیهٔ الأهلّهٔ». نویسنده ضمن اشاره به اهمیت ویژه رؤیت هلال، و تأثیر آن در چند عبادت مهم از جمله حج و بیان برخی پیشنهادها در این زمنیه، از مشکلاتی که برای حجّاج عربستانی بر اثر این تغییر به وجود آمد سخن گفته است. وی می‌گوید: از باب مثال حجاجی که امسال از ریاض به حج مشرف شدند، با اینکه در کاروانهای با تجربه و سابقه بسیار ثبت نام کرده بودند، با اینهمه به موقع به اعمال حج نرسیدند، زیرا تنها توانستند در ساعات اولیه صبح نهم خود را به منی برسانند و مجبور شدند که حج افراد بگزارند نه حج تمتّع؛ زیرا خطوط هوایی سعودی پس از تغییر اول ماه، پروازهای خود را یک روز جلو نکشیدند و بر اساس همان برنامه ریزی پیش از تغییر، پروازها صورت پذیرفت.

توصیه‌ها و خدمات واحد حمل و نقل بین شهری

مسؤول حمل و نقل بین شهری ستاد مکه مکرمه به زائران ایرانی توصیه کرد مراقب شلوغی ظهر فردا باشند. غلامرضا رضایی در گفتگو با زائر گفت: با توجه به اینکه نمازهای جمعه مسجد الحرام در ایام حج، هم به علت حضور حجاج خارجی و هم به علت حضور مردم مکه و شهرهای اطراف، بسیار شلوغ است، حاجیانی که می‌خواهند ظهر فردا جمعه به مسجد الحرام مشرف شوند، حتماً از یک ساعت مانده به اذان ظهر تا یک ساعت پس از آن، در مسجد الحرام حضور داشته باشند. کاروانهایی که می‌خواهند حاجیان خود را به زیارت قبرستان ابوطالب، غار ثور و جبل النور ببرند، باید ضمن هماهنگی با واحد حمل و نقل درون شهری، برای دریافت وسیله نقلیه در ساعتهای مقرر صبح و بعدازظهر اقدام کنند. رضایی گفت: با توجه به اینکه سرویسهای ایاب و ذهاب زیارت دوره، از همین سرویسهای حمل و نقل درون شهری است، مدیران کاروانها و حاجیان باید حتما در ساعت مقرر به مبدأ بازگردند تا حق بقیه حاجیان تضییع نشود. سرویسهای حمل و نقل زیارت دوره، فقط برای زیارت سه مکان یاد شده است و کاروانها باید برای دیدن بقیه مناطق مکه مکرمه، از وسائل نقلیه خصوصی استفاده کنند. رضایی همچنین با اشاره به محدودیت سرویسهای زیارت دوره، گفت: اولویت استفاده از این سرویسها با کاروانهایی است که در شرف بازگشت به ایران یا اعزام به مدینه منوره‌اند. حاجیانی که می‌خواهند برای احرام عمره مفرده، به مسجد تنعیم بروند، می‌توانند برای رفت و برگشت، از اتوبوسهای خط ۱۴ ایستگاه «رواسی» استفاده کنند.

بازدید سرپرست حجاج ایرانی از بیمارستان هلال احمر

سرپرست حجاج ایرانی صبح امروز پنجشنبه از بیمارستان محل پذیرش زائران بیمار ایرانی در مکه مکرمه بازدید کرد. حج ۲۵، ص: ۳۹۰ در این بازدید، دکتر رضایی رئیس هیأت پزشکی حج جمهوری اسلامی ایران از اقدامات انجام شده برای ارائه خدمات درمانی و بیمارستانی به زائران گزارش داد و طی آن به این نکته اشاره کرد که در حج سال جاری ۱۸۴ نفر از بیماران زائر با کمک هیأت پزشکی در موسم برگزاری حج تمتع، وقوف اضطراری انجام دادند. آقای ری شهری همچنین به هنگام عیادت از زائران بیمار بستری شده در بخشهای مختلف این بیمارستان با شماری از آنان درباره چگونگی پذیرش و خدمات پزشکی درمانی ارائه شده گفتگو کرد. نماینده ولیّ فقیه در حج پس از این بازدید به خبرنگاران گفت که وضع بیمارستان را بهتر از سالهای گذشته ارزیابی

می کنـد. وی از دشوار بودن کار پزشـکان به ویژه در ایام تشـریق سـخن به میان آورد و تأکید کرد که با انجام اقدامات پیشـگیرانه و تغییرات جوی، تعـداد زائرانی که از آغاز عملیات حـج تاکنون به رحمت خدا رفته‌اند کمتر از سالهای گذشـته بوده است. آقای ری شهری همچنین از پزشـکان، پرستاران و مسؤولان هیأت پزشکی به دلیل انجام یک کار فشرده و دشوار در موسم حج قدردانی کرد. طی یک ماه گذشـته جمعاً دوازده نفر از زائران ایرانی در مکه مکرمه و مـدینه منوره بر اثر بیماریهای مختلف جان خود را از دسـت داده‌اند.

دیدار معاون وزیر اوقاف افغانستان با نماینده ولیّ فقیه

نماینـده ولیّ فقیه در دیـدار معاون وزیر اوقاف افغانسـتان اظهار امیـدواری کرد که با تشـکیل ارتش ملی در افغانسـتان، زمینه خروج هرچه سـریعتر نیروهای اشـغالگر از خاک این کشور فراهم شود. آقای ری شـهری تصریح کرد که تدوین قانون اساسی در افغانستان بر اساس خواست مردم و تشـکیل نظام جمهوری اسـلامی در این کشور حاکی از قوت موج اسـلام خواهی مردم و ناتوانی قدرتهای اسـتکباری از ایسـتادگی در برابر اراده یک ملت است. وی در خصوص فتنه انگیزی و تلاش شیطانی دشمنان اسلام برای ضربه زدن به حج ۲۵، ص: ۳۹۱ اسـاس باورهـا و اعتقادات مسـلمانان و از جمله ملت مسـلمان افغانسـتان هشـدار داد و گفت: تهیه و توزیع نرم افزارهـای مبتـذل رایـانه‌ای و پخش برنامه‌های مفسـدهانگیز صوتی و تصویری تحت عنوان آزادی و دموکراسـی یک ترفنـد شـیطانی است که بـا هـدف تخریب فرهنـگ اسـلامی، تغییر ذهنیتهـا و تهی کردن جـامعه و نظام حکومتی از محتوای دینی صورت می گیرد. ایشان مردم و علمای دنیای اسـلام و از جمله افغانستان را به هوشیاری و تلاش برای مقابله با فتنه فساد فرهنگی قدرتهای استکباری و در راس آنها آمریکا فراخواند و آرزو کرد که ملت محروم و مظلوم افغانستان بتواند به تدریج بر مشکلات پیش روی خود غلبه کند و روند رو به پیشـرفت و مطلوبی بر شـرایط زندگی فردی و اجتماعی در این کشور حاکم شود. وی همچنین تأکید کرد که در سایه اعتماد متقابل مقامات و مسؤولان ایران و افغانسـتان، روابط دوستانه میان دو کشور هرچه بیشتر گسترش یابد. در این دیدار که صبح امروز پنجشـنبه در بعثه انجام شد، آقای سـید احمد جمال کاظمی معاون وزیر اوقاف افغانستان گزارشی از اوضاع و آخرین تحولات کشـورش را ارائه کرد و طی آن گفت که مردم افغانسـتان از جمهـوری اسـلامی ایران به دلیـل هم زبـانی، هم دینی و هم مرز بـودن انتظـارات زیـادی دارنـد و چشـم بـه حمایت‌هـای ایران دارنـد. وی از حضـور در پـای صـندوقهای رای بـه عنـوان اولیـن تجربه ملت افغانسـتان یـاد کرد و گفت که امیـدوار است بـا تشـکیل مجلسـین قانونگـذاری، بتوان گام مهمی را در جهت تامین امنیت و آرامش کامل که لازمه بازسازی است، به پیش برداشت.

نشریه زائر، تاریخ مکتوب حج

آقای ری شـهری نماینده ولی فقیه عصـر امروز با حضور در دفتر زائر از نزدیک روال فعالیتها در این نشریه را مورد ملاحظه قرار داد و با اعضای نشـریه به گفتگو پرداخت. در ابتدای این دیدار سردبیر نشریه زائر ضمن ارائه گزارش کار امسال زائر خاطرنشان ساخت: تلاش اعضای نشـریه بر آن بوده است تا مجموعه‌ای از مطالب مفید و خواندنی را در قالب اخبار، مقالات عقیدتی و سیاسـی، شعر و ادبیات و همچنین گزارشها و گفت و حج ۲۵، ص: ۳۹۲ گوهای متنوع به زائران ایرانی ارائه دهند. وی افزود: علی رغم تمامی سعی و کوششـی که با توجه به امکانات و شرایط موجود به عمل آمده، همچنان معترفیم که نقصها و اشکالاتی در کارمان وجود داشته و امیدواریم بتوانیم هرچه بیشتر بر کیفیت نشـریه بیافزاییم. سـردبیر زائر با اشاره به درخواست مکرر زائران برای دسترسـی بهتر به نشریه از نماینده ولیّ فقیه درخواست کرد در صورت امکان با مساعدت مقامات مسؤول سعودی، تسهیلاتی فراهم آید تا بتوان در سالهای آتی نشـریه را در قطع بزرگ و تیراژ بالا منتشر کرد و در اختیار زائران ایرانی قرار داد. آقای ری شهری ضمن تشکر از فعالیت دست

اندرکاران این نشریه برای ارائه رسانه‌ای قابل قبول، اظهار داشت: نشریه زائر در واقع تاریخ مکتوب حج است و لذا باید به گونه‌ای مسائل حج را در هر سال مورد پوشش قرار دهد که در آینده بتواند مورد استناد پژوهشگران قرار گیرد. نماینده ولی فقیه با اشاره به محدودیتهای مختلف پیش روی نشریه، کیفیت آن را خوب خواند و از تلاش اعضای نشریه قدردانی به عمل آورد. آقای ری شهری با اشاره به ضرورت گسترش اطلاع رسانی به زائران ایرانی در زمان حضور در سرزمین وحی، خاطرنشان ساخت: چاپ نشریه زائر در تیراژ بالاتر موضوعی است که باید مورد توجه قرار گیرد و سعی می‌کنیم این موضوع را در مذاکرات آتی با مقامهای سعودی مطرح سازیم. گفتنی است که مشروح فعالیت زائر در فصل دوم همین کتاب خواهد آمد.

دیدار مسؤولین حمل و نقل درون شهری با نماینده ولیّ فقیه

امروز پنج شنبه مسؤولان شبکه حمل و نقل درون شهری با حجهٔ الاسلام و المسلمین ری شهری دیدار کردند. در آغاز این دیدار آقای غلامرضا رضایی مسؤول شبکه حمل و نقل درون شهری سازمان حج و زیارت گفت: صدها دستگاه اتوبوس و مینی بوس در مکه مکرمه، زائران ایرانی را از مسجد الحرام حج ۲۵، ص: ۳۹۳ به مبادی مختلف در سطح این شهر مقدس و بالعکس جابه‌جا می‌کنند. این ابتکار در نتیجه بررسیهای کارشناسی اجرا شده و ارزیابیهای انجام شده، از رضایت زائران ایرانی از اجرای این تصمیم حکایت می‌کند. ۵۷۶ دستگاه اتوبوس در قالب ۱۹ خط حجاج ایرانی را از منازل خود به مسجدالحرام و بالعکس انتقال می‌دهند. اتوبوسهای اجاره شده در اوج حضور زائران ایرانی در مکه مکرمه روزانه با بیش از ۶۴ هزار چرخش در سطح این شهر به نیاز بیش از ۲۵۰ هزار سفر درون شهری زائران ایرانی پاسخ می‌دهند. ایجاد تسهیلات حمل و نقل درون شهری برای استفاده زائران ایرانی توجه تمامی زائران خارجی را به خود جلب کرده است. با استفاده از شبکه حمل و نقل درون شهری، هر زائر ایرانی بطور متوسط از امکان حضور دو تا سه نوبت در مسجد الحرام برخوردار می‌شود. حجاج ایرانی از شبکه حمل و نقل درون شهری ایجاد شده از سوی سازمان حج و زیارت برای رفتن به غار حرا، کوه ثور و قبرستان ابوطالب نیز استفاده می‌کنند. تسهیلات در نظر گرفته شده برای جابه‌جایی حجاج ایرانی در سطح شهر مکه مکرمه، سبب حضور چشمگیر زائران ایرانی در نمازهای جماعت مسجدالحرام شده است. شبکه حمل و نقل درون شهری زائران ایرانی مدینه قبل و مدینه بعد را در حد فاصل منازل مسکونی خود تا حرم نبوی و قبرستان بقیع جابه‌جا می‌کنند. آقای ری شهری نیز در این دیدار از خدمات ارائه شده به حجاج در امر جابه‌جایی درون شهری تشکر کرد و از آنان خواست تا با ارزیابی نقاط ضعف و برخی از مشکلات حاشیه‌ای، بهینه سازی این خدمات را در سالهای بعد در دستور کار خود قرار دهند.

برگزاری جشن عید غدیر به همّت علمای اهل سنّت

یکی از روحانیون شافعی کاروانهای ایران که اخیراً فارغ التحصیل و امسال پس از قبولی در آزمون به ماموستا مددی نیز به عنوان مهمان بعثه در مکه مکرمه حضور دارد از واحد حج ۲۵، ص: ۳۹۴ اهل سنت بعثه اجازه خواست که مراسم عمامه گذاری‌اش را در مکه برگزار کند. حجهٔ الاسلام زمانی مسؤول واحد اهل سنّت که هر دو را از محبان اهل بیت علیهم السلام می‌شناخت گفت: «واحد اهل سنت بهتر است مراسم را در عید غدیر بگیری، تا به یُمن و برکت دعای مولی توفیق خدمت خالصانه به اسلام را بیابی». ایشان و استادش هر دو خوشحال شدند و گفتند: «اجازه بدهید مطالبی هم در فضائل آن حضرت بخوانیم». آقای زمانی با اعلام موافقت با آن گفت: «واحد اهل سنت حاضر است برگزاری این جشن و پذیرائی را نیز به عهده بگیرد». از این رو امروز عصر پنجشنبه جمعی از روحانیون کاروانها و مهمانان واحد دعوت شدند و سالن نیم طبقه بعثه آراسته و جشن غدیر در آن برگزار شد. پس از قرائت قرآن، گروه مدیحه سرائی سه نفره روحانیون شافعی هرمزگان به خواندن سرود رایج مردم شافعی استان شان در مدح:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله امیرالمؤمنین علیه السلام، حضرت فاطمه علیها السلام، امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام پرداختند که فضای معنوی خاصّی را در جمع پنجاه روحانی سنی حاضر در جلسه پدید آورد. سپس قطعه شعری که یکی از روحانیون شافعی کاروانهای اهل سنت اخیراً در مدح دوازده امام معصوم علیهم السلام سروده بود به وسیله یک روحانی دیگر قرائت شد. پس از آن حجهٔ الاسلام زمانی ضمن بیان فلسفه برگزاری این مراسم و اشاره به معمّم شدن روحانی سنی با پشتیبانی بعثه مرجعی شیعه به عنوان یکی از قطعات درخشنده تاریخ وحدت اسلامی به موضوع تبیین غدیر پرداخت و محور اصلی سخنرانی را تبیین لدنّی بودن علم حضرت علی علیه السلام و دیگر ائمه معصومین علیهم السلام قرار داده و از آیات و احادیثی چون: «وعلّم آدم الأسماء کلّها»، «آتیناه من لدنّا علماً» و «من عنده علم من الکتاب» «وعلمک ما لم تکن تعلم»، «أنا مدینهٔ العلم و علیّ بابها و ...» بهره گرفت. هدف ایشان از تبیین این بحث رفع شبهه آنان در کیفیت فراگیری احادیث نبوی توسط أئمه أهل البیت علیهم السلام بود که همیشه این ابهام را مانع حجیّت احادیث ائمه علیهم السلام می‌دانند. سپس ماموستا مدرّس به قرائت متن عربی اجازه نامه پرداخت. وی سلسله اسناد حج ۲۵، ص: ۳۹۵ اجازات خویش را توسط اساتید قبل از خود به امام صادق علیه السلام و حضرت علی علیه السلام رساند که شگفتی عده‌ای را برانگیخت. او بدین وسیله اثبات کرد که علوم دینی علمای شافعی مدیون علم آن دو امام همام است. پس از آن رشد حوزه‌های علمی اهل سنت و آزادی دینی و اینگونه مراسم را از برکات انفاس مبارک امام خمینی رحمه الله و آیهٔ الله خامنه‌ای (حفظه الله) دانست و برای آنان و مسؤولان بعثه در متن اجازه نامه دعا کرد. او آیات تبلیغ و اکمال دین را مربوط به غدیر دانست. ماموستا فائز عزیزی نیز در خطابه خود ضمن تشکر از این عنایت بعثه مقام معظم رهبری و تجلیل از ایران اسلامی در پرورش صدها عالم شیعه و سنی، امام فقید را مجدّد اسلام معرفی، و برای تعجیل در فرج امام زمان علیه السلام دعا کرد و مطالبی راجع به فضائل علی علیه السلام قرائت کرد. سپس مراسم عمامه گذاری انجام شدو هدیه‌ای از طرف بعثه مقام معظم رهبری به مجیز و مجاز تقدیم گشت. گفتنی است که غدیر خم علی رغم اینکه یکی از مهمترین نقاط افتراق شیعیان و اهل سنت است، امّا این قابلیت را دارد که به نحوی تبدیل به نقطه اشتراک شود و با طرّاحی یک سیستم آرام و حکیمانه، اهل سنت در این مراسم در بعثه و ایران مشارکت کنند تا علاوه بر جذب آنان به این فضاهای ولائی، معارف ناب امامت و ولایت که در کتب و جوامع اهل سنت موجود است مطرح شود و آنان چندین گام به حقیقت نزدیک شوند. ایجاد جوّ صمیمی و دوستانه و جلسات و نشستها و جشنهای مشترک دینی فرصتی برای طرح تدریجی معارف خاصّه و آموزه‌های ویژه مکتب اهل بیت علیهم السلام در حقیقت نشر و گسترش تشیع است و از جمله مهمترین راه موفق گسترش تشیع همین حرکتهای آرام است و حرکتهای تند و موضعگیریهای قاطع و سخت کامیابیهای لازم را نخواهند داشت. لذا اینگونه حرکتهای آرام زمینه‌ساز گسترش فرهنگ تشیع و هدایت عموم مسلمین خواهد شد. إن شاءالله. حج ۲۵، ص: ۳۹۶

جمعه ۱۸ ذی حجه

اشاره

۹/ ۱۱/ ۱۳۸۳

جشن عید غدیر در بعثه مکه

مراسم جشن عید سعید غدیر، امروز جمعه با حضور نماینده ولیّ فقیه و صدها تن از حجاج در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه برگزار شد. در این مراسم پس از مداحی مدیحه سرایان و شاعران شیفته اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام در مدح و

ثنای مولای متقیان علی علیه السلام، حجهٔ الاسلام راشد یزدی، روحانی کاروان جانبازان، در وصف مقام و مرتبت امیرمؤمنان سخنرانی کرد. زائران ایرانی شرکت کننده در این مراسم، این روز فرخنده را با پخش شیرینی و ذکر صلوات به یکدیگر شادباش گفتند. آیینهای مشابهی در بزرگداشت عید سعید غدیر داخل صدها کاروان حجاج ایرانی در مکه مکرمه برگزار شد. همچنین دهها هزار تن از زائران ایرانی طی دیشب و امروز در مسجدالحرام حضور یافتند و ضمن زیارت کعبه شریف، خود را به رکن یمانی نزدیک کردند تا از محل ورود حضرت فاطمه بنت اسد به داخل خانه خدا برای به دنیا آوردن علی بن ابی طالب علیه السلام تبرک جویند وبه راز و نیاز با معبود خویش بپردازند.

جشن عید غدیر در بعثه مدینه

شمار زیادی از حجاج ایرانی با حضور در بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره در جشن عید سعید غدیر شرکت کردند. در این مراسم که آیهٔ الله امینی جانشین سرپرست حجاج ایرانی حضور داشت، پس از تلاوت آیاتی از قرآن کریم و مداحی، حجهٔ الاسلام و المسلمین دکتر هاشمیان در خصوص جایگاه و منزلت سرزمین وحی گفت: ظهور اسلام و مبعث حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و برگزیده شدن حضرت علی علیه السلام از سوی پیامبر گرامی اسلام به جانشینی ایشان و دیگر وقایع مهم تاریخ اسلام در سرزمین وحی روی داده و خداوند به ما توفیق زیارت خانه خدا، انجام مناسک حج و حضور در مدینه منوره در زمان عید سعید غدیر را داده است و باید از این سعادت الهی نهایت بهره را برای آخرت ببریم. سفر به سرزمین وحی، دعوت الهی است و باید مراقب باشیم و از خداوند عزیز بخواهیم که تا آخر عمر حاجی واقعی باقی بمانیم و همانگونه که در منی شیطان را سنگ زدیم، در طول زندگی هم شیطان را پس بزنیم و آنچه در سفر حج به دست آورده‌ایم، به راحتی از دست ندهیم. همچنین در مراسم دیگری به همین مناسبت که شماری از حجاج کشورهای دیگر مهمان بعثه مقام معظم رهبری در مدینه بودند حجهٔ الاسلام طبسی از اساتید حوزه علمیه قم در شخصیت و مقام امیرالمؤمنین علیه السلام به تفصیل سخن گفت.

دعای کمیل مدینه

هزاران نفر از حجاج ایرانی در مدینه منوره دیشب به کنار قبرستان بقیع رفته و با برگزاری مراسم دعای کمیل، مناجات امیرالمؤمنین علی علیه السلام را با معبود خود زمزمه کردند. در نخستین دقایق شروع مراسم دعای کمیل که در حضور آیهٔ الله امینی جانشین سرپرست حجاج ایرانی برگزار شد، حجاج دیگر کشورهای اسلام از افغانستان، پاکستان حج ۲۵، ص: ۳۹۸ و هند به حجاج ایرانی پیوستند. این مراسم، به مدت یک ساعت به طول انجامید و حجاج ایرانی پس از اتمام مراسم، با نظم خاص همراه با حجاج دیگر کشورهای اسلامی، محل برگزاری دعای کمیل را ترک کردند. دهها نفر از زائران ایرانی شرکت کننده در دعای کمیل مدینه منوره، پس از پایان مراسم، در حرکتی جمعی، بین الحرمین را از زباله‌های ریز و درشت پاکسازی کردند. زائران ایرانی این طرح را برای دومین سال، پس از برگزاری پرشور مراسم دعای کمیل در مدینه منوره اجرا کردند. ستاد اجرایی طرح پاکسازی بین الحرمین، با قدردانی از همه ایرانیانی که به صورت داوطلبانه در این کار خداپسندانه شرکت کردند، اسامی شش نفر از زائران پرتلاش در این طرح را به این صورت اعلام کرد: ۱. آقای غلامرضا باقر زاده- کاروان ۱۷۵۲۱- منطقه ۴ ۲. آقای حیدر طاهری- کاروان ۱۷۶۳۲- منطقه ۴ ۳. آقای اکبر جوانی- کاروان ۱۳۴۲۴- منطقه ۱ ۴. آقای عباس نصر اصفهانی- کاروان ۱۳۴۵۲- منطقه ۱ ۵. آقای فتح الله گلزار- کاروان ۱۳۴۵۲- منطقه ۱ ۶. سبزعلی رسولی- کاروان ۳۰۳۱۹- منطقه ۲ طرح پاکسازی محوطه بین الحرمین «محل برگزاری دعای کمیل ایرانیان» که بلافاصله پس از مراسم دعای کمیل اجرا می‌شود، زائران دیگر کشورها و صاحبان مغازه‌های اطراف را خشنود کرده و تشکر آنها را در پی داشته است. گفتنی است که طرح پاکسازی محیط برگزاری دعای کمیل برای دومین سال است

که به اجرا درمی‌آید. این طرح به همّت زائران داوطلب صورت می گیرد، بدین شکل که مدیران محترم با طرح موضوع در کاروانها از داوطلبـان برای این امر ثبت نـام می کننـد، سپس آنان را به نحوه اجرای طرح آگاه می‌نماینـد. حـج ۲۵، ص: ۳۹۹ همچنین صبح امروز ساعت ۷ تا ۸ مراسم دعای ندبه در بعثه مکّه و نیز بعثه مدینه با حضور تعدادی از کاروانهای ایرانی بر گزار شد.

توصیه‌های هیأت پزشکی برای پیشگیری و درمان سرماخوردگی

الف) توصیه‌های مربوط به پیشگیری: ۱. حتی الامکان از ماسک استفاده کنید. ۲. از تردد در مکانهای شلوغ و پرتراکم پرهیز کنید. ۳. در هوای سرد پوشیدن لباسهای گرم را فراموش نکنید. ۴. مصرف مایعات فراوان توصیه می‌شود، سعی کنید از مایعات سرد پرهیز کنید. ۵. از دست دادن و روبوسـی کردن بـا افرادی که بیمار هسـتند جـدا پرهیز کنیـد. ۶. روزانه چنـدین بار دسـتهایتان را با آب و صابون بشوئید. ۷. از روشن کردن کولر و وسائل سـرما ساز در فصل زمسـتان جـداً بپرهیزید. ۸. درجه حرارت هوا در شـبها پائین‌تر خواهـد آمـد، بنابراین هنگامی که شب محل اقامت خود را ترک می کنیـد، حتما لباس گرم بپوشـید. ۹. میوه‌جات حاوی ویتامینهای مورد نیاز برای بدن هسـتند. مصـرف مکرر آن را توصیه می کنیم. ۱۰. در صورتی که فرد یا افرادی در اتاق شـما بیمار شده‌انـد، بهتر است جهت تهویه هوای اتـاق محفظه کوچکی (درب یا پنجره) باز باشـد. ۱۱. سـعی کنید با بینی نفس بکشید، زیرا نفس کشیدن با بینی بهـداشتی‌تر است. ۱۲. پس از اسـتحمام موهـای خود را خشـک کنیـد. در صورتی که هوای بیرون سـرد است از محـل اقامتتان خارج نشوید. ب) توصیه‌های مربوط به درمان: ۱. مایعات گرم و غذاهای آبکی مانند سوپ مصـرف کنید. ۲. سعی کنید با دیگران دست ندهیـد و در جلوگیری از انتقال بیماری به سایر زوار حـج ۲۵، ص: ۴۰۰ توصـیه‌های بهداشتی را رعایت فرمایید. ۳. چنانچه از دسـتمال برای پـاک کردن ترشـحات اسـتفاده می کنیـد آن را در دسـترس دیگران قرار نـداده و مرتـب آن را بشوئیـد. ۴. استراحت مهمـترین قسـمت در درمـان سـرماخورد گی است، بنـابراین همه پزشـکان آن را به عنوان اصـل عمـده‌ای در درمـان بیمـاران توصـیه می کنند. ۵. به پزشـک مراجعه کنیـد و از مصـرف داروهـای هم اتاقی‌هایتـان بپرهیزیـد، و داروهـای تجویز شـده برای خود را نیز به دیگران پیشنهاد نکنید. ۶. اصـرار به تجویز آنتی بیوتیک نداشـته باشـید، زیرا بسـیاری از موارد سرماخوردکی با استراحت و مصرف داروهای مسـکن بهبود می‌یابد؛ ضـمنا چنانچه بنا به صـلاحدید پزشک معالجتان برای شما آنتی بیوتیک تجویز شد، مصرف منظم و در وقت معین آن توصـیه می‌شود. نکته دیگر آن که برای تجویز آنتی بیوتیک تزریقی اصـرار نداشته باشید. ۷. واکسیناسیون پس از ابتلا تاثیری ندارد؛ و زائران محترم می‌بایست قبل از سفر واکسن را تزریق می کردند.

شاخص بودن زائران ایرانی به لحاظ رعایت مسائل بهداشتی

شهر مقـدس مکه را از ابعاد مختلف می‌شود مورد بررسـی قرار داد. این مکان شـریف هر ساله پذیرای میلیونها زائر است که در یک موقعیت زمانی خاص برای انجام مناسک حج به این شـهر می‌آیند. نوع رفتار فردی و جمعی حجاج به لحاظ رعایت مسائل بهداشتی و در سـالم نگه داشـتن فضـای زیست محیطی مکه مکرمه بسیار مؤثر است. دکـتر علیرضـا ریـاحی اسـتاد دانشـگاه تربیت مـدرس و کارشـناس مسائـل زیست محیطی در این بـاره گفت: به نظر من علی رغم تلاشـهایی که برای سـالم نگه داشـته شـدن فضای شـهری صورت گرفته اما به علت عدم توجه برخی از حجاج بیت الله الحرام نسبت به رعایت مسائل زیست محیطی بخصوص در ایام وقوف در مشاعر مشـرفه عرفات، مشـعر و منی، زائران با صحنه‌هایی مواجه می‌شوند که با شأن و اعتبار و قداست شهر مکه فاصله دارد. حج ۲۵، ص: ۴۰۱ به نظر من در بین کشورهای اسلامی و زائرانی که در این مقطع خاص زمانی برای انجام مناسک حج در مکه و مدینه حضور دارنـد حجاج ایرانی، مالزیایی و اندونزیایی به لحاظ رعایت بهداشت فردی و محیطی در میان سایر کشورهای منطقه شاخص هسـتند. من پیشـنهاد می کنم برای بازیـافت و اسـتفاده مجـدد از زباله‌های برجای مانـده در سـرزمین عرفات، مشـعر و منی می‌توان با

استفاده از دستگاههای پرتابل تولید کمپوست و آسیابهای که جهت تبدیل pet (ظروف یکبار مصرف آب، نوشابه و ...) وجود دارد زباله‌ها را به صورت گرانل (خرد شده) درآورد و حتی در معرض فروش قرار داد. از دیگر اقداماتی که می‌شود انجام داد این است که جهت بررسی دقیق موضوع جمع آوری مواد زاید جامد شهری در شهرهای مکه و مدینه پروژه‌ای را تعریف کرد و پس از بررسی دقیق موضوع، راه کارهای عملی و مناسب جهت دفن و تولید کمپوست ارائه داد. شهر مکه دارای موقعیت کوهستانی است و این ویژ گی می‌تواند یک مزیت برای این شهر به حساب آید. اگر این رو پیشنهاد حجاج و زائران بیت الله الحرام مورد بررسی قرار گیرد، این مسأله تأثیر بسیار مثبتی در کاهش آلودگی محیطی خواهد شد.

گفتگو با سرکنسول ایران در عربستان

در ابتدا لطفاً بفرمایید ارزیابی شما از مراسم حج ۸۳ چیست؟ امسال با توجه به افزایش تعداد حجاج به نظر می‌رسد که وضعیف حج و روند امور نسبت به سالهای قبل بهبود چشمگیری داشته است و آن را می‌توان نتیجه تلاشهای دو کشور ایران و عربستان دانست. امکانات فراهم شده به همّت سازمان حج و زیارت و برنامه‌های دقیق و منظم این سازمان از ابتدای سفر تا انتهای موسم حج به نحو بسیار آبرومندی طراحی شده است. این برنامه ریزی منظم نه تنها مقامات عربستان سعودی بلکه دیگر کشورهای اسلامی حج ۲۵، ص: ۴۰۲ را نیز به تحسین واداشته است و بسیاری از آنها در مذاکراتی که داشتیم درصدد الگو گرفتن از برنامه‌های ما هستند. تسهیلات پروازی و فرودگاهی و حمل بار در سالهای اخیر، توقف‌های طولانی سابق زائران عزیز را به حداقل رسانده و این گونه تسهیلات از ویژگیهای حج امسال بوده است. استفاده از پروازهای سعودی و پرواز مستقیم هما به مدینه منوره و بالعکس نیز از زحمات و رنج فراوان مسافران کاسته و باعث صرفه جویی در هزینه و وقت آنها شده است. اعتماد سازی متقابل بین ما و دولت سعودی در سیاستهای کلی جهان اسلام و در امر حج یکی دیگر از افتخارات ما بوده است که ما شاهد سهولت در امر بازرسی و امور گمرکی هستیم و تلاشهای گسترده مقامات سعودی و بسیج کلیه نیروها و امکانات خود را نباید نادیده گرفت. آنچه امسال در مشاعر مقدسه شاهد آن بودیم به ویژه در امر جمرات حکایت از تلاش دست‌اندرکاران سعودی در جهت تامین رضای زائران دارد و خوشبختانه کوچکترین حادثه ناگواری را ما امسال شاهد نبودیم. چه تحولاتی بین دو کشور در امر حج و عمره بوجود آمده است؟ خوشبختانه جذابیتهای معنوی حریم شریفین و شوق فراوان مردم متدین کشور ما برای زیارت خانه خدا و مدینه و عرض ادب به ساحت مقدس پیامبر اکرم و ائمه معصومین روز به روز شکوفایی داشته است. به همین دلیل از یک سو شاهد ازدیاد تعداد علاقمندان به این سفر روحانی بوده‌ایم و از سوی دیگر پاسخ مثبت مقامات سعودی در پذیرش هر تعداد زائر عمره از کشور ما، جای خوشوقتی داشته است. از ۳ سال پیش که مأموریتم آغاز شد هر سال حدود ۵۷۰ هزار نفر عمره گذار و قریب یکصد هزار حج گذار و در مجموع ۶۵۰ هزار زائر داشتیم که در بهترین مناطق و هتلهای مکه و مدینه اسکان یافته‌اند و این در حالی است که قبل از آن سالانه ۱۷۰ هزار عمره گذار بیشتر اعزام نمی‌شدند. وظایف سرکنسول در عربستان چیست؟ سرکنسولگری جمهوری اسلامی در جده علاوه بر وظایف محوله تلاش در زمینه حج ۲۵، ص: ۴۰۳ ایجاد پیوندهای مستحکم بین دو کشور در ابعاد اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و سیاسی را بر عهده دارد. علاوه بر این سیاست با توجه به حجم عظیم مسافران و حوادث ناگواری که بطور طبیعی می‌توان انتظار داشت، سرکنسول خود را موظف می‌داند در رسیدگی و دفاع از حقوق ایرانیان عزیز در ایام حج و غیر آن لحظه‌ای درنگ نکند و بطور صریح اعلام می‌کنم که ما ۲۴ ساعته پاسخگوی ایرانیان عزیز بوده و هستیم و چنانچه مشکلاتی برای برخی حجاج پیش آید ما تا لحظه آخر در کنار او هستیم. از دیگر اقدامات ما معرفی جاذبه‌های ایران و تشویق مردم عربستان برای سفر به کشورمان است. بر این اساس در سال گذشته بیش از دهها هزار روادید برای اتباع سعودی جهت مسافرت به ایران صادر گردید و آمار شیعیان عربستان برای زیارت امام رضا علیه السلام رو به فزونی است. آیا زمانی خواهد رسید که ثبت نام و اعزام به

حج به روز شود؟ مشکل به روز شدن فقط مربوط به ما نیست، بلکه سهمیه بندی بر اساس امکانات دولت عربستان تنظیم شده است و معیار آنها نیز بر اساس هر یک میلیون جمعیت هزار نفر است. بنابراین، ما در حال حاضر نیز فراتر از سهمیه‌ای که داریم زائر اعزام می‌کنیم و اگر بتوانیم هموطنان عزیز را تشویق کنیم که بجای حج تمتع مستحب، عمره مفرده به جا بیاورند تا کسانی که حج بر آنها واجب شده است زودتر اعزام شوند، این مسأله می‌تواند در به روز شدن حج مؤثر واقع شود. در حال حاضر روابط اقتصادی ایران و عربستان چگونه است؟ با توجه به تأکید فراوان مسؤولان عالیرتبه دو کشور بر گسترش روابط اقتصادی که می‌تواند تضمین کننده روابط سیاسی نیز باشد، تعمیق این روابط مورد اهتمام و توجه مسؤولین دو کشور و نمایندگیها بوده و بر این اساس حجم مبادلات ایران و عربستان به بیش از ۳۵۰ میلیون دلار در سال رسیده است.

نامه جمعی از زائران ایرانی به وزیر حج عربستان

تعدادی از فرهیختگان و استادان دانشگاه اصفهان (از کاروان ۱۳۳۱۵) که در جمع زائران حج ۲۵، ص: ۴۰۴ ایرانی امسال به مکه مکرمه شرفیاب شده‌اند، در نامه‌ای، مشاهدات خود را پیرامون مسائل مختلف حج به ویژه مسائل بهداشتی، با وزیر حج عربستان در میان گذاشتند. استادان دانشگاه اصفهان در این نامه که رونوشتهایی از آن، برای پیگیری، در اختیار نماینده ولیّ فقیه در امور حج، سفیران جمهوری اسلامی ایران و عربستان در دو کشور و وزیر امور خارجه کشورمان قرار گرفته است، از دولت حج عربستان خواستند با اندیشیدن چاره هایی، راههای شیوع بیماریهای مسری به ویژه سرماخوردگی و آنفلوانزا برای سالهای آینده مسدود کند تا حجاج، زمان و توانایی بیشتری برای بهره‌مندی از فرصت حضور سرزمین وحی به دست آوردند. دکتر امیر هوشنگ زرگرزاده از نویسندگان این نامه، در گفتگو با زائر توضیح داد: در نامه استادان دانشگاه اصفهان، ضمن تشکر از پیشرفتهایی که در سالهای اخیر در امور بهداشتی حج صورت گرفته است، به برخی از مسائل و مشکلات بهداشتی که در عرفات، مشعرالحرام، منی و دیگر اماکن مقدس به شیوع بیماریها دامن می‌زنند همچون کمبود سطلهای زباله، وجود دستفروشان متعدد، توجیه نشدن زائران کشورهای مختلف درباره مسائل بهداشتی و ... اشاره شده است.

ابتکارهای فرهنگی یک کاروان فعال

کاروان ۱۷۰۶۴ که به مدیریت محمد جواد صدیقیان کاشی اداره می‌شود چند طرح ابتکاری در مراسم حج و حضور زائران بیت الله الحرام در مکه مکرمه و مدینه منوره به انجام رسانده است. تهیه جزوه راهنما در ۱۸ صفحه، تهیه کارتهای تبریک عید قربان در تهران و ارسال آن برای خانواده‌های زائران، برگزاری نمایشگاه و فروشگاه کتاب و CD در طول جلسات تهران، برگزاری مسابقات قرآن و دادن هدیه به برندگان، تهیه برگه مخصوص برای زائران از جمله فعالیتهای فرهنگی این کاروان بوده است. گفتنی است اعضای کاروان یاد شده در طول سفر حج ۱۰۱ بار ختم قرآن داشتند.

گزارشی از کاروان ایرانیان مقیم خارج کشور

پشت دانشگاه ام القری در خیابانی نسبتاً پهن، خانه‌ای کوچك؛ اما زیبا قرار داشت که قافلهٔ النور آنجا مستقر شده بود. این کاروان متعلق به زائرانی بود که فرقی کوچك با بقیه زائران ایرانی داشتند: آنها از نقاط مختلف جهان جمع شده و به عربستان آمده بودند. در بدو ورود، افرادی که پشت میزهای سفید زیر درختهای محوطه باز منزل مشغول صحبت بودند توجه ما را جلب کرد. یکی از آنها خانمی ۴۱ ساله بود که در مهد کودك یکی از کالجهای لندن مشغول کار است. او این سفر را فوق العاده ارزشمند دانست و گفت: حضور در مدینه و مکه خیلی تأثیر گذار بود بخصوص عرفات. آن چادرهای ابتدایی و آن حالت خاص زندگی در آنجا ما

را خیلی به عمق تاریخ برد. این خانم ایرانی که متأهل و صاحب ۲ فرزند است دوری ۲۹ روزه از خانواده را مشکل می‌داند: این مدت سخت بود ولی مطمئن هستم به آنها بیشتر سخت گذشت چون خانه خدا به من صبر و آرامش می‌داد. این خانم زائر با آنکه ۲۱ سال است به خارج از کشور رفته اما تعلقات مذهبی خود را همچنان حفظ کرده است: همسرم می‌گفت این سفر خیلی جذاب است چون خودش با حاج آقا مصلایی به این سفر آمده بود. آدم با سفر به حج وارد دنیای دیگری می‌شود. عظمت این حرکت دستجمعی مرا گرفته است. حاج آقای مصلایی یکی از مداحان اهل بیت علیهم السلام است که در خارج از کشور افراد علاقه‌مند به مراسم مذهبی را شناسایی کرده و برای هر کدام برنامه ریزی خاص خود را انجام می‌دهد که سفر حج یکی از این برنامه هاست. متأسفانه زمانی که ما به آنجا رفتیم او برای انجام کارهای کاروان از منزل خارج شده بود و نتوانستیم با او صحبت کنیم. در غیاب او حاج آقا مکی روحانی کاروان پاسخ پرسشهای ما را داد: حاج آقا مصلایی در لندن مقیم است و پس از مشخص شدن افراد اعزامی، کارهای مربوط به روادید و بلیط مسافران را انجام می‌دهد. ۸۵ درصد از اعضای این کاروان در انگلستان مقیم هستند. حج ۲۵، ص: ۴۰۶ او که ۱۷ سال سابقه تبلیغات مذهبی در کشورهای اروپایی دارد و هم اکنون در مرکز اسلامی انگلستان مشغول فعالیت است، درباره این کاروان گفت: حج که میدانی برای ایجاد حس همبستگی و اتحاد و یکپارچگی و همدلی مسلمانان است، بهترین فرصت را در اختیار ما قرار می‌دهد تا در این ایام برای حفظ هویت فرهنگی و مذهبی ایرانیان و شیعیان تلاش کنیم و نشان دهیم ایرانیان در هر نقطه دنیا که باشند به دلیل وجوه اشتراک فراوان، دوستدار و پشتیبان هم هستند. ما در کاروان در ۲ قالب به کار می‌پردازیم. یکی سخنرانیهای عمومی در زمینه مسائل اعتقادی و فلسفی و دوم بحث و مذاکره انفرادی با اعضای کاروان که دومی خیلی تأثیر گذار بوده و به نتایج درخشانی هم رسیده‌ایم. صحبت با روحانی کاروان که تمام می‌شود با کمک یکی از مسؤولان قافلهٔ النور با یک قهرمان ورزشی آشنا می‌شویم. محمدعلی فرخیان. او در مسابقات قهرمانی کشتی آزاد جهان در سال ۱۹۶۵ میلادی قهرمان روسی را شکست داد و به فینال رسید و اگرچه در فینال شکست خورد و به نقره جهانی قناعت کرد اما شکست قهرمان روسی باعث شد ایران در آن سال قهرمان جهان شود. او نایب قهرمانی بازیهایی آسیایی را هم در اختیار دارد و یکی از هم دوره‌های مرحوم تختی بود. این قهرمان ۷۰ ساله شیرازی ۱۰ سال در هلند اقامت داشته و اکنون ۴ سال است که در انگلیس بسر می‌برد. او سفر خود به حج را مثل یک رویا می‌داند: تابستان که به شیراز رفته بودیم همسرم می‌گفت ما را در ایام تعطیلات به سفر شمال هم نبردی من هم در جواب او گفتم چرا شمال با هم می‌رویم حج. باور کنید این جمله را بدون آن که بخواهم گفتم. آن موقع هنوز هیچ اقدامی برای این سفر نکرده بودم حتی ۷- ۶ میلیون تومانی که باید در انگلیس واریز می‌کردم را هم نداشتم. ۴۰ روز قبل از سفر سخت مریض شدم و حتی نفس کشیدن هم برایم مشکل شده بود. ۱۵ روز در بیمارستان بستری شدم. بعد از ترخیص موضوع سفر را با حاج آقا مصلایی در میان گذاشتم و ایشان هم گفتند اگر فکر می‌کنید توان این سفر را دارید بیایید و ما هم آمدیم. قبل از آنکه مدینه برسیم در جده دوباره حالم بد شد. آنقدر بد حج ۲۵، ص: ۴۰۷ که بستری شدم. یک شب قبل از آن که به مکه بیایم در خواب دیدم کنار یک دریاچه زیبا هستم که آب خیلی زیادی دارد. به آب زدم و بعد از کمی شنا کردن به عمق آب رفتم آ نقدر پیشروی کردم که احساس کردم دیگر نمی‌توانم بالا بیایم و نفس بکشم. در همان اعماق آب شروع کردم به توسل به ائمه. از رسول الله تا حضرت علی و امام حسین. آنقدر فریاد زدم تا از خواب پریدم بلافاصله بعد از آنکه از خواب بیدار شدم سرفه شدیدی کردم و مقدار زیادی لخته خون از دهنم بیرون پرید. شاید باورتان نشود ولی فردایش که از خواب بلند شدم اثری از بیماری در من نبود. بلافاصله به مسجد النبی و بقیع رفتم و اگرچه این اولین و آخرین زیارت من در مدینه بود ولی زیارت باصفایی بود. من زندگی دوباره را در مدینه گرفته‌ام.» این بهترین سفر عمرم بود و هیچ وقت تا دم مرگ آن را فراموش نمی‌کنم. از قدیمی‌های هم دوره من در کشتی فقط من توانستم توفیق این سفر را پیدا کنم و از این بابت خدا را شاکرم. نوری، سروری، توفیق و تختی که به رحمت خدا رفتند و حبیبی هم به سفر حج نیامده است. خیلی دوست داشتم به این سفر بیایم. حتی چند وقت پیش در

مراسم تجلیل از قهرمانان کشتی به حاج آقا طالقانی (رئیس فدراسیون کشتی) گفتم: خیلی دوست دارم به حج بروم ولی ایشان گفتند: کاروان عمره می‌برند و در آن سفر می‌توانند مرا بیاورند، ولی من سفر حج می‌خواستم. این قهرمان پیشکسوت کشتی در ادامه کمی هم درباره تختی صحبت کرد: در ۴ سفر بلغارستان، ترکیه، یونان و آلمان با مرحوم تختی همسفر بودم. خداوند همه خوبیها را به او داده بود. قد رشید، اخلاق خوب، منش پهلوانی و صبر و مناعت طبع. فرخیان ۶ پسر و ۲ دختر دارد که ۲ نفر از آنها در سوئد، ۳ نفرشان در هلند و ۳ فرزندش هم در شیراز زندگی می‌کنند. با این حال برای هیچ کدامشان سوغات نمی‌برد: من اینجا نیامده‌ام که وقتم را به پرسه زدن در بازار حرام کنم. سوغات را می‌شود در هر جای دنیا خرید. مسجدالنبی و بقیع و مسجد الحرام است که هیچ جایی پیدا نمی‌شود. حج ۲۵، ص: ۴۰۸ دوباره به محوطه باز و مشجر ساختمان می‌آییم. ۲ خواهر پشت یک میز در حال صحبت هستند. از آنها اجازه می‌گیریم و گفتگو را آغاز می‌کنیم. خواهر بزرگتر فارغ التحصیل روانشناسی و متأهل است و دیگری دانشجوی کامپیوتر و مجرد. ۸ سال است مقیم لندن هستند و به سفارش مادرشان که قبلًا همراه همین کاروان به مکه آمده راهی سفر حج شده‌اند. خواهر بزرگتر از عرفات خاطره خوبی دارد: شبی که در آنجا بودیم فراموش نشدنی بود. یک چادر ساده و تاریک و روی شن. این اتفاق تکرار شدنی نیست. در مدینه فقط دلم برای ائمه بقیع سوخت. برای خانمهایی که پایین پله‌ها گریه می‌کردند هم همین طور. از گریه آنها من هم گریه‌ام می‌گرفت. خواهر کوچکتر کمی از ازدحام جمعیت در جمرات ترسیده بود: فشار جمعیت به حدی بود که یک لحظه احساس کردم دارم خفه می‌شوم. در شبها و روزهای وقوف در عرفات و مشعر و منی بعضی از زائران غیر ایرانی بهداشت را رعایت نمی‌کردند که این مسأله کمی مرا اذیت کرد. در غیر این صورت همه چیز این سفر خاطره‌انگیز و خوب بود. صحبت با اعضای کاروان که تمام شد، سراغ حسین کمالیان مدیر کاروان رفتیم. مدیریت کاروان تا فرودگاه جده با مصلایی و اداره امور در عربستان بر عهده کمالیان بود. کمالیان گفت: ۱۲ سال است که کاروان به این صورت اداره می‌شود و هر سال تعدادی از ایرانیان خارج از کشور و حتی شیعیان خارجی در قالب این کاروان به سفر حج می‌آیند. مسافران امسال ۱۱۵ نفر از اتباع ایرانی یا خارجی کشورهای انگلیس، فرانسه، ترکمنستان، قرقیزستان، سوریه و حتی عربستان‌اند. سال قبل از آلمان و هلند و دانمارک و ژاپن درخواست داشته‌ایم. کمالیان بزرگترین مشکل این کاروان را بحث مؤسسه مطوفی می‌داند که وظیفه سرویس دهی به حجاج در عربستان را بر عهده دارد: بیشتر اعضای کاروان ایرانیانی هستند که گذرنامه خارجی دارند و برای خارج کردن حج ۲۵، ص: ۴۰۹ اداره کار آنها از مؤسسه مطوفی اروپا و ورود به مطوفی حجاج ایران با مشکل مواجه می‌شویم. با شرکت در طرح قربانی حجاج ایرانی موفق شدیم قربانی بانوان را که رمی شبانه انجام داده بودند صبح روز عید قربان و قربانی آقایان کاروان را ظهر همان روز و به شکلی سریع انجام دهیم. وقتی قصد خروج از آن عمارت را داشتیم متوجه شدیم عده‌ای از اعضای کاروان عازم کشورهای خود هستند. با پرس و جو از چند نفرشان متوجه شدیم پروازهای این کاروان (۲۰ نفر) به صورت چند مرحله انجام می‌شود و آخرین گروه کاروان روز یکشنبه با یک پرواز عازم لندن خواهد شد.

اخبار کوتاه از کاروانها

مشکلی به نام بار: از زمان آغاز پروازهای مدینه به ایران، تاکنون موارد زیادی گزارش شده که به دلیل بار زیاد مسافران و برگشت آنها، مشکلاتی برای مسافر و کاروان ایجاد شده است. زائران باید توجه داشته باشند نمی‌توانند بیش از ۲ ساک استاندارد به بار تحویل دهند. حاجی درستکار: گودرز زارعی از کاروان ۲۴۲۴۳ کیفی پیدا کرد که در آن ۴ هزار ریال سعودی، یک گواهی نامه، یک کارت ماشین و کارت عابر بانک وجود داشت. این زائر ایرانی با شماره تلفنی که درون کیف بود تماس گرفت و صاحب کیف که یک عرب ساکن مدینه بود به کاروان مراجعه کرد و در حضو روحانی کاروان پس از دادن مشخصات کیف، امانت خود را تحویل گرفت. ختم قرآن و صلوات: کاروان ۲۴۲۲۵ برنامه‌های فرهنگی زیادی در طول اقامت یک ماهه در عربستان داشت که

بیشتر آن حول قرآن محوری می‌چرخید. در این کاروان ۵۵ بار قرآن کریم ختم شد. نارضایتی از کیفیت مسکن و غذا: در برخی گزارشهای رسیده، چند کاروان از کیفیت مسکن و غذای خود ناراضی بودند. عده‌ای از خانواده‌های شهدا در زمره کسانی بودند که مسکن آنها کیفیت مناسبی نداشت. حج ۲۵، ص: ۴۱۰ برخی از زائران نیز از وضعیت بهداشت منازل و هتلهای خود شکایت داشتند و گفتند صاحبان منازل و هتلها بعد از ترک زائران مدینه قبل، بدون آنکه ساختمان را مرتب کنند تحویل زائران مدینه بعد می‌دهند. اقدام انسان دوستانه دو زائر ایرانی: بعد از تصادف کامیون حمل بار با یک اتوبوس حامل زائران یمنی در کیلومتر ۱۷۰ مدینه، خانم ابوالقاسمی و آقای باباجانی ۲ پزشک ایرانی (زن و شوهر) از کاروان ۱۷۶۹۱ که در همان مسیر از مکه عازم مدینه بودند، از خودرو پیاده شده و به مداوای مصدومان می‌پردازند که این اقدام موجب نجات جان چند بیمار بدحال می‌شود. و از سوی پلیس عربستان که در محل حضور یافته بود مورد تقدیر و تشکر قرار می‌گیرند. زائر ۱۱۲ ساله: در کاروان ۱۲۱۴۶ یک زائر پیرمرد ۱۱۲ ساله حضور دارد. ۱۱۶ نفر بی سواد در یک کاروان: از زائرین کاروان ۱۱۱۹۸ تعداد ۱۱۶ نفر بی سوادند.

زائر نمونه، هشت بار ختم قرآن در یک ماه

یک ماه، هم زمان زیادی است، هم مدت کمی. زیاد برای آنهایی که به سفر حج به چشم یک سفر سیاحتی می‌نگرند و کم برای آن عده که از این زمان برای صیقل روح و روان خود استفاده می‌کنند. در جمع زائران ایرانی، فراوان بودند افرادی که در پایان سفر می‌گفتند چقدر زود گذشت. اینها به هنگام بازگشت، گویی می‌خواستند خانه و کاشانه خود را رها کنند و به دیار دیگری بروند. دل کندن آنها از مکه و مدینه شاید سخت‌تر از جدایی از خانواده بود. از طرفی حج امسال یک ویژگی داشت و آن هم توجه و عنایت خاص کاروانهای ایرانی به قرآن بود که این البته نتیجه پیام رهبر معظم انقلاب پیش از آغاز موسم حج بود. کاروانهایی که از ایران آمدند، ختم قرآن کریم را در برنامه سفر داشتند. حال با این کار به صورت جمعی و تقسیم جزء‌های قرآن در بین اعضا صورت می‌گرفت و یا به صورت یکجا توسط یکی از اعضا. در این میان چند زائر شاید نمونه بودند و بعضاً چند بار قرآن را ختم کردند. حج ۲۵، ص: ۴۱۱ محمد میرزایی یکی از این زائران است که از قم اعزام شده است. خودش می‌گوید: از ۱۰ سالگی به همّت پدرم با قرآن آشنا شدم و تا حالا که ۵۶ سال از خدا عمر گرفته‌ام قرائت قرآن را رها نکرده‌ام. پدرم ماهی یک بار قرآن را ختم می‌کرد اما من تا ۲ سال پیش یک جزء قرآن را که می‌خواندم چشمم سیاهی می‌رفت و خسته می‌شدم ولی حال دیگر نه. او اتفاقی که دو سال پیش افتاد را در تحول خود بی تأثیر نمی‌داند: ۲ سال پیش همسرم به دلیل ابتلا به سرطان تحت درمان قرار گرفت ولی همه پزشکان از معالجه و بهبود او مأیوس شدند. حتی پزشکان تهران هم او را جواب کردند. من به مسجد جمکران متوسل شدم. نیت کردم ۴۰ روز همسرم به جمکران برود و بیاید. این برنامه شروع شد. یا خودم همسرم را به جمکران می‌بردم و می‌آوردم یا همسرم با دخترم می‌رفت و می‌آمد ... الان همسرم در همین کاروان حضور دارد. آدمی که ۲ سال پیش، پزشکان می‌گفتند یک ماه زنده نمی‌ماند حالا خیلی راحت اعمال را پشت سر گذاشت. من از خدا خیلی ممنونم که این قدر به من لطف دارد. تا حال پول زیاد از او نخواسته‌ام. به همین شرایط فعلی راضی‌ام. میوه را با وانت به روستاهای اطراف می‌برم و از پول با برکتی که به دست می‌آورم گذران می‌کنم. خیلی هم از این شرایط راضی‌ام. این زائر ۵۶ ساله که پانزده روز از مدت اقامتش را روزه بود، سه بار در مدینه منوره و پنج بار در مکه مکرمه قرآن را ختم کرده است. او در این باره می‌گوید: گاهی می‌شد بعد از افطار که به حرم می‌رفتم تا افطار بعد به هتل برنمی‌گشتم. از دو سال پیش به این طرف دیگر نه چشمم سیاهی می‌رود و نه خودم خسته می‌شوم. از مسجد شجره که محرم شدیم تا مکه یکسره برای امام زمان صلوات فرستادم. در مسجد خیف در منی نیت کرده بودم در یک روز به اندازه ۱۰۰ روز (۱۷۰۰ رکعت) نماز بخوانم که فقط توانستم ۶۰ شبانه روز به جا آورم. این طور نیست که من فقط اینجا ذکر بگویم و قرآن بخوانم. من در طول ایام سال قرآن می‌خوانم و همیشه هم ذکر می‌گویم حتی موقعی که مشغول رانندگی و کار

هستم. قرآن و ذکر خیلی در زنـدگی‌ام تأثیر داشـته. فرزنـدان خوبی دارم و باآرامش هم زندگی می‌کنیم. حج ۲۵، ص: ۴۱۲ او در پایان با لهجه‌ای صـمیمی و دوست داشتنی می‌گوید: من یک قرآن خوان معمولی هستم. نه قرآن را حفظ کرده‌ام و نه بلدم با قرائت بخوانم اما خوشحالم که پسرم با صوت زیبا قرآن را می‌خواند و از این طریق تا حالا کودکان بسیاری را قرآن خوان کرده است.

خروج ۲۸ هزار زائر ایرانی از مکّه

مسؤول حمل و نقل درون شهری امروز گفت: تا دیشب (شب عید غدیر) ۲۸ هزار نفر از حجاج ایرانی از مکه خارج شده‌اند. از این تعداد ۱۰ هزار نفر به ایران بازگشـته و ۱۸ هزار نفر به مـدینه مشـرف شده‌اند. وی گفت: «بازگشت حجاج از مدینه به ایران روز سه شنبه ۱۳/ ۱۱/ ۸۳ شروع خواهد شد».

شنبه ۱۹ ذی حجه

اشاره

۱۰/ ۱۱/ ۱۳۸۳

الوداع ای کعبه اینک وقت هجران آمده

حاجیان به پایان اعمال حـج تمتع رسـیدند. مـدینه قبلها به ایران بازمی‌گردنـد و مدینه بعدها به مدینه می‌روند. پایان نامه سـفر حج و کارنامه حاجیان در این سفر به عنوان یادگار ماندگار و یک اثر جاودانه در زندگی حجاج باقی خواهد ماند. شخصیت حاجی قبل و بعـد از حـج، بی‌ریب و گمان، متغیر و متفاوت نشان می‌دهد. اقامه حج ابراهیمی برای زائران بیت الحرام، باعث پاکی از گناه شده و حاجی در حج، برگذشـته ناصواب خود خط بطلان کشیده و آینده روشنی را پیش روی خود می‌بینند. حج گزار بعد از اعمال حج و هنگامی که از مناسک حج خارج می‌شود، همانند روزی است که تازه از مادر متولد شده است. تمامی آلودگیها، گناهان و معاصی حاجیان مورد عفو پروردگار قرار گرفته و حاجی در حقیقت روز را از نو و روزی را از نو آغاز می‌کند و به جای غبطه بر گذشـته با امید به آینده می‌کوشد در بندگی خداوند تسلیم رضایت پروردگار گردد تا باز دچار گناه که باعث خاموش کردن چراغ حج است نشـود. پیـامبر خـدا صـلی الله علیه و آله می‌فرماینـد: کسـی که حـج یـا عمره انجـام می‌دهـد و در آن گنـاه و فسـقی مرتکب نگردد، برمی‌گردد حج ۲۵، ص: ۴۱۴ همانند روزی که از مادر متولد شده است. «۱» از جمله ادله قبولی حج حاجیان، تاثیر گذاری حج در حـج گزار و حفظ شـئون حاجی بعـد از آن است. حـج باعث تحول در حاجی است و حاجیان متحول نقش قبولی طاعات و عبادات خود را به عیان می‌بیننـد و این مهم یعنی قبولی حج و اقامه حج مقبول، در حقیقت نوعی همسـفری با اولیا خداوند است. کسانی که افتخار سـفر به خانه خـدا را یافته‌انـد و از لحاظ مادی و معنوی برای رسـیدن به این مهم سـرمایه گـذاری کرده‌اند، نیک می‌دانند که نیـک فرجـامی سـفر حـج در حفـظ نتایـج آن است. حـج ظاهربین و یا حجی که صـرف یک نمایش سـمبلیک و بی روح باشـد، نه می‌تواند خصم بیرونی را دور کند و نه خصم درونی را زیرا شـر باطن، تنها با یک تحول باطنی رام می‌شود، همین و بس. ای شـهان کشتیم ما خصم برون ماند خصمی ز آن بتر در اندرون کشتن این؛ کار عقل و هوش نیست شیر باطن سخره خرگوش نیست حاجیان در حـج، قبـل از آنکه به تکرار بیندیشـند، به معنـا می‌اندیشـند. تکرار، جسم است و معنـا، روح، حـج بایـد روحانی باشـد تا در پرتو نفحـات ربانی آن انسان تربیت شود و مقام انسانیت، توفیق حیات عزیزانه را در این جهان و در آن جهان بیابـد. درک حقیقت حـج، حـاجی را از مظـاهر غیر توحیـد در هر قـد و قواره آن می‌رهانـد و به توحیـد و خـداپرستی که تنها راه فلاح و رسـتگاری است سوق

می‌دهد. حاجیان که با انجام یک حج مقبول و یک اثر جاودانه، به موطن برمی گردند. توجه دارند که از سفر الی الله مراجعت کرده‌اند و در سفر الی الله حاجی در پرتو حج به خداوند نزدیک شده است، زیرا حجاج در حج و در مطاف، در پی خداوند و تقرب به درگاه یارند. کعبه یک سنگ نشان است که ره گم نشود حاجی احرام دگر بند، ببین یار کجاست به حسب روایات معتبر و متعدد شیعی و متعدد سنی کسانی که حج انجام نداده‌اند و به دیار باقی می‌شتابند، در آن دنیا آرزو می کنند ای کاش یک سفر حج در کارنامه خود حج ۲۵، ص: ۴۱۵ می‌داشتند. سفر حج که توأمان از چند ویژگی استثنائی و انحصاری در نوع خود برخوردار است، برای همه حج گزاران غنیمت است و دریغ است که حاجی قدر این سفر را نداند و یا با گذشت زمان، آثار و تبعات آن را از یاد ببرد و با آلوده گشتن به گناه تمامی دست آوردهای حج را تحت الشعاع گناهی دیگر قرار دهد. تقوا و پرهیزگاری؛ عبادات و مناجات، اخلاق نیکو و سعه صدر؛ گذشت و جوانمردی؛ قرائت قرآن و اقامه نماز اول وقت، صبوری و خوش رویی، حلم و بردباری و تحمل و خویشتن داری و انعطاف پذیری از سر رأفت و محبت، از جمله تاثیرات حج بر حج گزاران است. در صورتی که حاجیان از برکات حج؛ همچنان بهره‌مند باشند و بعد از اتمام سفر دستخوش ظواهر دنیا و القائات دنیوی قرار نگیرند، حتماً توفیق خواهند یافت در دنیا زندگی عزیزانه داشته باشند و در آخرت نیز در بهشت برین سکنی گزینند. رسول خدا حضرت محمد صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: هر مردی که برای حج یا عمره از منزل خارج شود، پس هر قدمی که برمی دارد و به زمین می گذارد، گناهان از بدن او فرو می‌ریزند، چونان ریختن برگ درختان. وقتی گناهان یک بنده به امر حق تعالی ریخته شود و آدمی از هر گونه گناه پاک و منزه شود؛ بدیهی است که وعده خداوند مبنی بر هدیه بهشت به بنده بهشتی، جامه عمل بر تن می‌پوشد. به فرموده رسول خدا صلی الله علیه و آله: «برای حج مبرور پاداشی جز بهشت نیست». حاجیان پس از مراجعت از حج؛ باید همان نظم و ترتیب اعتقادی و ایمانی را رعایت نمایند. و تحت هیچ شرایطی مرعوب و مغلوب القائات منفی و مخرب قرار نگیرند، زیرا حج مؤمنان، ذخیره دنیا و آخرت آنان است. در این دنیای وانفسا و با این نفسهای پلید شیطانی که در محیط بندگی بشر امروز پراکنده است و رهبران اهریمنی جهان به اصطلاح مدرن، هر روز که می گذرد، بر موج ناآرامیها بر علیه آحاد مردم عموماً و ملتهای مسلمان خصوصاً، می‌افزایند و کارکردهای دشمن کیشانه آنان رو به تزاید می گذارد، به راستی چه نعمتی بالاتر و والاتر از ایمان راسخ حج ۲۵، ص: ۴۱۶ می‌تواند به عنوان دست آورد و ره آورد برتر این سفر الهی و حج ابراهیمی قرار گیرد؟! آرامش دل مؤمنان از جمله فضائل و برکات حج و جزء افتخارات به یادماندنی حجاجی است که چون حجشان انجام می‌شود، همچنان به عهدی که با خدای خود بسته‌اند، پایبند خواهند بود، چه با یاد خدا دل آرام می گیرد. یا رب این کعبه مقصود تماشاگه کیست که مغیلان طریقش گل و نسرین من است دیدن روی تو را دیده جان بین باید و این کجا مرتبه چشم جهان بین من است؟ فهم اسرار حج، برای بعد از حج از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است. حاجیان در سفر حج راهی طولانی را طی کرده‌اند، اما آنچه از مسیر آنان باقی مانده است، طولانی‌تر نشان می‌دهد. سفر حج، آهنگ کوی دوست است و سفر بعد از حج، آهنگ روی دوست. برخی اهل تفسیر حج عوام را کوی دوست و حج خواص را روی دوست می‌دانند. دردم نه زکعبه بود کز روی تو بود مستی نه زباده بود کز بوی تو بود کسی که به تأسی از ابراهیم خلیل، آن بت شکن دوران؛ اقامه حج ابراهیمی می گزارد و بت شیطان رجیم را می‌شکند و جمیع جهات و تعلقات دنیوی و دوستی با دنیا را به پای دوستی با خدا به مسلخ می‌برد؛ بی گمان بنده پاکی است که از خانه پاک برمی‌خیزد و در پرتو نورانیت حج، از نفحات رحمانی برخوردار است. الوداع ای کعبه اینک وقت هجران آمده دل تنوری گشته وز دیده طوفان آمده

بازگشت نماینده ولیّ فقیه به ایران

پیش از ظهر امروز حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای ری شهری به اتّفاق عده‌ای از معاونان بعثه و مسؤولان قسمتهای مختلف مانند

حجج اسلام آقایان قاضی عسکر، عرب‌نیا، زمانی، پس از یک ماه اقامت در حرمین شریفین مکه را به قصد عزیمت به ایران ترک کردند. پیش از حرکت از مکه، در جلسه‌ای با حضور مسؤولان بخشهای مختلف بعثه در حج ۲۵، ص: ۴۱۷ مقطع مدینه بعد و کسانی که در مکه می‌مانند، آقای ری شهری نکات لازم را یادآوری و دستوراتی صادر کردند، از جمله اینکه چون تا شنبه آینده در مکه زائر ایرانی هست، بعثه بایـد تا چهارشنبه باز و سرپا باشد. چون ایرانیها می‌گویند: «با نبود بعثه‌ها ما یتیم می‌شویم و احساس تنهایی می‌کنیم». در همین جلسه یکی از مسؤولان ستاد حج گزارش داد که اکنون ۵۲ هزار زائر ایرانی در مکّه‌اند. سرپرست حجاج ایرانی شنبه شب وارد تهران شد و مورد استقبال حجهٔ الإسلام محمدی گلپایگانی رئیس دفتر مقام معظم رهبری و محمد شریعتمداری وزیر بازرگانی قرار گرفت. حجهٔ الإسلام محمدی ری شهری در فرودگاه مهرآباد تهران در گفتگو با خبرنگاران، برگزاری حج تمتع امسال را موفقیت‌آمیز خواند و گفت: «برنامه‌های از قبل پیش بینی شده به طور کامل اجرا شد». وی با اشاره به پیام مقام معظم رهبری برای مراسم برائت از مشرکین تصریح کرد که این پیام همچون گذشته جامع و پر محتوا بود و در زائران خارجی خانه خدا بسیار تاثیر گذار بود. آقای ری شهری ضمن تبیین چگونگی دیدار خود با متفکران و شخصیتهای فرهنگی جهان اسلام در مدینه و مکه، تصریح کرد: با وجود تبلیغات دشمنان اسلام، دید این شخصیتها به جمهوری اسلامی ایران کاملا مثبت بود. وی تأکید کرد: روحانیون بعثه نیز مطابق برنامه‌های از پیش تعیین شده با شخصیتهای مختلف فرهنگی و سیاسی کشورهای اسلامی دیدارهای مفید و ثمربخشی داشتند که ان‌شاءالله آثار و برکات آن نصیب جمهوری اسلامی ایران خواهد شد. سرپرست حجاج ایرانی خانه خدا، برگزاری دعای کمیل و همایشهای مختلفی چون «قدس»، «تقریب بین مذاهب»، «زن و اهل بیت علیهم السلام» را از دیگر فعالیتهای بعثه مقام معظم رهبری در مناسک حج ذکر کرد.

دیدار دست اندرکاران حج با رهبر معظم انقلاب

سرپرست حجاج ایرانی، اعضای شورای هماهنگی بعثه جمهوری اسلامی، رئیس سازمان حج و زیارت و نیز وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی سه شنبه ۱۳/ ۱۱/ ۸۳ با مقام معظم رهبری دیدار و گفتگو کردند. رهبر معظم انقلاب اسلامی در این دیدار بر تلاش بیشتر برای استفاده از همه ظرفیتهای این مناسک الهی تأکید کردند. حضرت آیهٔ الله خامنه‌ای با تشکر از سرپرست حجاج ایرانی و دیگر دست اندرکاران کاروان عظیم حجاج ایرانی افزودند: بایـد از هم اکنون به فکر برنامه ریزی و مدیریت کاملًا دقیق برای حج سال آینده بود تا حج به بهترین فرصت برای تعلیم و تبیین و ترویج معارف عالی اسلام و تقویت معنویت در میان زائران ایرانی خانه خدا تبدیل شود. در این دیدار آقای ری شهری ضمن بیان گزارشی از کنگره عظیم حج اعلام کرد: برگزاری سراسر معنویت دعای کمیل و برگزاری باشکوه مراسم برائت از مشرکین از جمله ویژگیهای حج امسال بود. در حج امسال آثار بیداری جهان اسلام و اقبال بیشتر مسلمانان به انقلاب اسلامی به روشنی قابل درک بود. آقای زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت هم در این دیدار در گزارشی گفت: «حج امسال سراسر نشاط معنوی بود و به یاری پروردگار بدون هیچ مشکلی انجام شد».

مدینه بعد در یک نگاه

برنامه‌های مدینه بعد هم بحمدالله به روال عادی طبق برنامه ریزی قبلی به خوبی انجام شد: دو نوبت دعای کمیل بین الحرمین، و دو نوبت دعای ندبه در بعثه، سخنرانیهای عمومی بعثه، برگزاری جشن فجر، برخی همایشها، و دیدار جانشین سرپرست حجاج ایرانی از آشپزخانه پخت متمرکز مدینه و عیادت بیماران ایرانی و دیدار با هیأت پزشکی، که تفصیل برخی از این امور ذیلًا بیان می‌شود.

یک شنبه ۲۰ ذی حجه

۱۱/ ۱۱/ ۱۳۸۳ مراسم عمومی بعثه مقام معظم رهبری امروز همچون روزهای گذشته با حضور زائران ایرانی از کاروانهای مختلف در مدینه منوره برگزار شد. در این مراسم که جمعی از مسؤولان بعثه و جانشین نماینده ولیّ فقیه در امور حج و زیارت حضور داشتند، پس از تلاوت آیاتی از کلام الله مجید و مدیحه سرایی مداحان اهل بیت علیهم السلام حجة الإسلام والمسلمین هاشمیان به ایراد سخن پرداخت. آقای هاشمیان با ذکر آیاتی از قرآن در باب حج و اعمال پس از آن اظهار داشت: حجاج بیت الله الحرام پس از به جای آوردن مناسک حج باید با بهره گرفتن از قرآن حج ۲۵، ص: ۴۲۰ مراقب و مواظب اعمال خود در پایان این سفر معنوی باشند. حج و مراسم حج به پایان می‌رسد اما ارتباط با خداوند و ذکر و یاد خدا توسط حجاج پایان‌پذیر نیست. آقای هاشمیان آیات ۱۹۹ تا ۲۰۳ سوره بقره را دستورالعمل قاطع و صریحی برای بعد از اعمال حج دانست و به حجاج ایرانی توصیه کرد با ذکر این آیات و تفکر و تعقل در معانی آن شکر نعمت برپایی حج را بجای آورند. ذکر الله را در بعد زبانی و قلبی آن شکر نعمت الهی دانست و افزود: همان‌گونه که در سفر حج بیاد بسیاری از انسانهایی که به گردن ما حق دارند هستیم باید با یاد خدا که نعمت اصلی سلامتی و انجام سفر حج را به ما داد شکر و سپاس حقیقی را بجای آوریم. وی در پایان به حجاج توصیه کرد در روزهای اندک پایانی سفر خود و حضورشان در مدینه منوره، با حضور در حرم نبوی به تلاوت قرآن و خواندن نماز بپردازند که بالاترین و بهترین ذکر خداست.

دوشنبه ۲۱ ذی حجه

اشاره

۱۲/ ۱۱/ ۱۳۸۳

گزارش ستاد مدینه راجع به بازگشت زائران

بازگشت زائران ایرانی مدینه بعد به کشور، فردا با پرواز چهار هزار و ۴۰۰ زائر، آغاز می‌شود. به گزارش واحد اطلاعات و آمار ستاد مدینه منوره، امروز، حدود ۲۶ هزار زائر ایرانی در مدینه منوره حضور دارند که این تعداد در دو- سه روز آینده، با کاهش روبرو خواهد شد و سپس، در روز جمعه، به اوج- یعنی نزدیک ۲۹ هزار نفر- خواهد رسید. بر این اساس، از فردا تا یکشنبه آینده، همزمان با خروج زائران ایرانی مدینه منوره به مقصد میهن اسلامی، کاروانهایی از زائران، از مکه وارد مدینه خواهند شد و پس از آن- با خالی شدن مکه از ایرانیان، ورود زائران به مدینه قطع خواهد شد. گزارش واحد اطلاعات و آمار ستاد مدینه حاکی است: از فردا، روزانه بین دو هزار و ۴۰۰ تا پنج هزار و ۸۰۰ زائر حج ۲۵، ص: ۴۲۱ ایرانی، مدینه منوره را به مقصد کشورمان ترک خواهند کرد وبازگشت هم میهنان به ایران، بیست و چهارم بهمن- مصادف با چهارم محرم الحرام- پایان خواهد یافت.

بازدید جانشین نماینده ولی فقیه از بیمارستان ایرانیان

آیة الله امینی جانشین نماینده ولی فقیه در امور حج، صبح امروز از بخشهای مختلف مرکز پزشکی هلال احمر جمهوری اسلامی ایران در مدینه منوره بازدید کرد. در این بازدید آیة الله امینی از بیماران بستری در بخشهای مختلف بیمارستان عیادت و با آنان در خصوص نحوه رسیدگی به وضع‌شان گفتگو کرد. دکتر مرعشی مسؤول بیمارستان نیز در هر بخش توضیحات لازم را داد و جانشین نماینده ولی فقیه در امور حج را در جریان کم و کیف فعالیت بیمارستان و مسائل بیماران بستری در آن قرار داد. به گفته دکتر مرعشی، از آغاز اقامت زائران مدینه بعد در مدینه منوره، تاکنون ۳۱۰ بیمار به بیمارستان مراجعه کرده و مداوا شده‌اند. وی ۹۰

درصد بیماران مراجعه کننده را بیماران دارای ناراحتی تنفسی اعلام کرد و افزود: هیأت پزشکی جمهوری اسلامی ایران با ۲۸ پزشک متخصص در همه رشته‌ها، تا بیست و چهارم بهمن و پس از خروج آخرین زائر ایرانی از مدینه، فعال خواهد بود. رئیس بیمارستان ایرانیان در مدینه گفت: بر اساس طرح تحقیقاتی که به دست متخصصان کشورمان در حال انجام است، در صددیم با ورود زائران ایرانی به وطن، از سرایت بیماریهای واگیردار بخصوص بیماریهای تنفسی به کشور، جلوگیری کنیم. دکتر مرعشی از همکاری خوب بخش بهداشت و درمان عربستان سعودی با هیأت پزشکی ایران قدردانی کرد و افزود: بیماران ایرانی در سه سطح درمانی پذیرش می‌شوند که بخش اول، در سطح پزشک کاروان، بخش دوم، آزمایش و تشخیص بیمارستان ایرانیان و بخش سوم، اعزام به مراکز درمانی عربستان سعودی است.

گرامیداشت سالروز ورود امام در بعثه مدینه

حجاج ایرانی امروز با حضور در بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره سالروز ورود حضرت امام خمینی به میهن اسلامی و نخستین روز از دهه مبارک فجر را گرامی داشتند. در این مراسم که آیهٔ الله امینی جانشین سرپرست حجاج ایرانی حضور داشت، حجهٔ الإسلام اعرافی با اشاره به جایگاه و منزلت انقلاب اسلامی در جهان گفت: جنبشها و نهضتهای فراوانی در کشورهای جهانی رخ داده و تأثیر و عمق تحول آنها یا محدود به آن کشور و یا حداکثر بخشی از آن منطقه بوده است، اما انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی رحمه الله جهانی شد و نه تنها در کشورهای اسلامی، بلکه پیام الهی آن به بیشتر کشورهای اروپایی، آسیایی و آفریقایی رسید. در سه دهه قبل اکثر جامعه شناسان و سیاستمداران، به خصوص در غرب به طور علنی پایان عصر دین را در جهان اعلام کرده بودند، اما انقلاب اسلامی ثابت کرد که هرگز دین و دین مداری در جوامع بشری از بین نخواهد رفت و قریب به اتفاق همان جامعه شناسان و سیاستمداران پذیرفتند که دین، نجات بخش و باعث حیات انسان است. از برکت انقلاب اسلامی، بیداری، استقلال‌طلبی، استکبار ستیزی و نشاط نه تنها در کشورهای اسلامی، بلکه در شمار زیادی از کشورهای جهان بوجود آمده است و هر روز که می‌گذرد به پیروان و شیفتگان مکتب اهل بیت علیهم السلام در کشورهای اروپایی، آفریقایی و آسیایی افزوده می‌شود. در پرتو انقلاب اسلامی، مکتب اسلام در جهان، حیات مجددی پیدا کرد و نمونه بارز آن مراسم برائت از مشرکین در مناسک حج است که این فریضه الهی تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در سرزمین وحی انجام نمی‌شد.

سه شنبه ۲۲ ذی حجه

اشاره

۱۳۸۳ /۱۱ /۱۳

سخنرانی عمومی بعثه

شمار زیادی از حجاج ایرانی امروز سه شنبه با حضور در بعثه مقام معظم رهبری در مدینه حج ۲۵، ص: ۴۲۳ منوره، دومین روز از دهه مبارک فجر را گرامی داشتند. در این مراسم که آیهٔ الله امینی جانشین سرپرست حجاج ایرانی حضور داشت، حجهٔ الإسلام دکتر هاشمیان با اشاره به آیاتی از قرآن کریم گفت: رابطه انسان با خداوند، یک رابطه ضروری است و خداوند انسان را برای سعادت و بهشت آفرید و حج، هجرت معنوی انسان به سوی خداست. خداوند سبحان در سفر حج انسان را برای آزمایش به سرزمین کویری می‌آورد و باید زائران برای نزدیکی بیشتر به خداوند عزیز، تمام سختیها را با جان و دل بپذیرند، چرا که خداوند

صابرین را دوست دارد. آقای هاشمیان با اشاره به دستاوردهای انقلاب شکوهمند اسلامی گفت: به برکت انقلاب اسلامی امروز مسلمانان جهان از عزت و منزلت والا و خاصی برخوردار هستند و برای نمونه شاهد هستید که در خانه خدا و شهر حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله که شما حجاج ایرانی و دیگر شیعیان جهان در کنار بقیع عزیز به راحتی برای ائمه این مکان مقدس عزاداری و دعای کمیل برگزار می‌کنید و با عزت کامل سفر حج را به اتمام می‌رسانید.

بازدید جانشین نماینده ولیّ فقیه از آشپزخانه مرکزی

آیهٔ اللّه امینی جانشین سرپرست حجاج ایرانی امروز از آشپزخانه مرکزی الدخیل ویژه طبخ غذای زائران ایرانی در مدینه منوره بازدید کرد. در این بازدید که حدود یک ساعت به طول انجامید ایشان ولی فقیه با بخشهای مختلف آشپزخانه و نحوه تهیه غذا برای کاروانها آشنا شد و مسؤولان دو بخش در این زمینه توضیح دادند. آقایان راجی مسؤول آشپزخانه و دکتر شهریاری مسؤول بهداشت آن تأکید کردند: آشپزخانه مرکزی با شعار اول بهداشت بعد کیفیت کار، فعالیت خود را آغاز کرده و هر سال با کسب تجارب بیشتر بعنوان الگویی برای مراکز طبخ غذا در مدینه معرفی می‌شود. مسؤول بهداشت آشپزخانه تأکید کرد: تمام مراحل کار در آشپزخانه از تهیه مواد اولیه حج ۲۵، ص: ۴۲۴ تا آماده سازی در چرخه کنترل بهداشت قرار دارد و مراکز بهداشتی عربستان نیز هر هفته بازرسیهای ویژه بهداشتی خود را انجام می‌دهند. مسؤول آشپزخانه مرکزی وضع تدارکات و همکاری دولت عربستان را مطلوب ارزیابی کرد و اظهار داشت: آشپزخانه مرکزی مجهز به دستگاههای مدرن با ۱۱۰ نیرو در مقطع مدینه قبل ۸۰۰ هزار پرس غذا برای زائران تدارک و توزیع کرده است که این میزان در مقطع مدینه بعد هم به ۷۰۰ هزار پرس غذا می‌رسد. در این بازدید آقای امینیان رئیس ستاد حج و زیارت در مدینه منوره گفت: شهرداری و مسؤولان بهداشت عربستان طی نامه‌ای از نحوه طبخ غذا و سرویس دهی آشپزخانه مرکز همچنین رعایت بهداشت تشکر و قدردانی نموده است. در پایان این بازدید آیهٔ الله امینی ضمن قدردانی از تلاش و زحمات دست اندرکاران آشپزخانه مرکزی اعم از مسؤولان و خدمه، کار آنان را بسیار ارزشمند و حساس خواند. ایشان راه اندازی آشپزخانه مرکزی را کاری بزرگ و در خور توجه دانست و گفت: «از آنجا که هیچ کشوری چنین تشکیلات منظمی ندارد این مایه افتخار و مباهات جمهوری اسلامی ایران است».

ورود اولین گروه حجاج مقطع مدینه بعد به کشور

اولین گروه از حجاج ایرانی مقطع مدینه بعد، با پرواز ساعت ۲۵/ ۲ بامداد امروز مدینه را به قصد شیراز ترک کردند و به سلامت به ایران رسیدند. اکبر شیخ بابایی مسؤول واحد حمل و نقل هوایی ستاد مدینه منوره ضمن اعلام این خبر افزود: ۴۹ هزار و ۸۷۲ زائر مدینه بعد طی ۱۵۵ پرواز از فرودگاه مدینه به ایران خواهند رفت و آخرین پرواز نیز ساعت ۳۰/ ۲۲ روز ۲۴ بهمن به قصد اصفهان انجام می‌شود و با این پرواز پرونده حج سال ۸۳ بسته خواهد شد. به طور میانگین در هر روز ۱۵ تا ۱۶ پرواز به مقصد شهرهای مختلف از جمله تهران، اصفهان اهواز، مشهد، شیراز و ساری انجام می‌شود. حج ۲۵، ص: ۴۲۵ طبق قانون، مسافران نمی‌توانند قیچی، کبریت، چاقو، چراغ قوه، چکش، چتر، ابزار مکانیکی، آینه، کارد و چنگال، اسباب بازی، کامپیوترهای کوچک و رادیو ضبط را به داخل هواپیما ببرند. همچنین قرار دادن داروهای مرگبار، کپسول پیک نیک، کپسول اطفاء حریق، اسپری، فشفشه، باتری، رنگ، فندک، و مواد شوینده بهداشتی در داخل بار نیز ممنوع است. حجاج محترم دقت داشته باشند که گذرنامه و بلیت خود را گم نکنند چرا که مفقود شدن هر کدام از اینها مشکلات عدیده‌ای را برای مسافر و کاروان ایجاد می‌کند. ۱۵ ساعت قبل از پرواز باید بار مسافران تحویل شود و خود آنها هم ۳ ساعت پیش از پرواز در فرودگاه حاضر باشند. شیخ بابایی که در عین حال مسؤولیت واحدهای اشیاء گمشده و امداد گمشدگان را هم بر عهده دارد آمار گمشدگان را نسبت به سال قبل پایین خواند و

گفت: امیدواریم بـا همکـاری بیشتر حجـاج و کاروانهـای محترم به مشـکلی در طول ۱۰ روز باقیمانـده برخورد نکنیم. آمار اشـیای گمشده نیز نسبت به سال قبل کاهش نشان می‌دهد.

برگزاری همایش «قرآن قانون جاودانه بشر» در مدینه

کنگره «قرآن، قانون جاودانه بشـر» صبح امروز در سالن اجتماعات بعثه مقام معظم رهبری در مدینه منوره برگزار شد. در این کنگره که با حضور صـدها نفر از زائران ایرانی اهل سـنت و دانشـمندان شـیعه و سنّی برگزار شد، سـخنرانان، درباره عظمت و اعجاز قرآن کریم مطالبی بیان کردنـد و در حاشیه برنامه، گروههای تواشیح از اسـتانهای فارس و کردسـتان، برای حاضـران سـرودهای مـذهبی خواندنـد. در آغـاز این مراسم، جانشـین مسؤول واحـد اهـل سـنت بعثه مقـام معظم رهـبری در سـخنانی، انگیزه اصـلی برگزاری این همایش را توجه بیشتر به قرآن کریم، با توجه به محور قرار گرفتن این کتاب الهی در حج امسال برشـمرد. حجهٔ الإسـلام سـید حامد علم الهدی گفت: کتاب آسـمانی اسـلام، زمانی نازل شد که در جزیرهٔ العرب، کسانی با یک شعر، آتش حج ۲۵، ص: ۴۲۶ جنگی را می‌افروختنـد و یا با یک شـعر، به جنگی پایان می‌دادند. او گفت: در چنین فضایی، قرآن کریم بر پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله نـازل شـد و همـان کسانی که از آن قـدرت خارق العاده در شـعر و ادب برخوردار بودنـد، در برابر قرآن ابراز عجز کردنـد و آن را خارج از توانایی بشر خواندند. در ادامه این کنگره، جانشین نماینده ولیّ فقیه، با تبریک فرا رسیدن بیست و ششمین سالگرد پیروزی انقلاب اسـلامی ایران، بر اهمیت وحدت هرچه بیشتر بین شـیعه و سنی تأکید کرد. آیهٔ الله امینی گفت: به برکت همین وحدت که با رهبری امام خمینی رحمه الله حاصل شد، انقلاب اسلامی پیروز و «دین» بر کشور حاکم شد. حجی مقبول است که موجب تحول در شخصـیت حـاجی شود و انتظـاری را که دیگران از یـک حـاجی دارنـد برآورده کنـد. در بخش دیگری از این کنگره «قرآن، قانون جاودانه بشـر»، شـیخ محمد صالح انصاری از روحانیون اهل سـنت اسـتان فارس، قرآن را وسیله‌ای برای ساختن فرد و جامعه خواند. مدیر مدرسه علمیه اهل سـنت شهرسـتان ایوز گفت: قرآن کریم حتی برای کسانی که اهل ایمان نیستند، آرامش را به ارمغان آورده و به مسـلمانان توصیه کرده است که نسبت به دشمانشان انصاف داشته باشند و به کفار هم نیکی کنند. حجهٔ الإسلام قریشی نماینده بعثه مقام معظم رهبری در دمشق، آخرین سـخنران سومین کنگره اهل سنت بود. این شرح بی نهایت کز زلف یار گفتند حرفیست از هزاران کانـدر عبارت آمد ۱. از آنجـا که حـج امسـال قرآن محـور بود ختم فصـل اول هم به طور اتفـاقی بـا قرآن، و این فصـل در حقیقت مِسکیّ الختام شد. ۲. آنچه گـذشت مباحثی بود متنوّع از حـج گزاری امسال، و نشان دهنـده فعالیت طاقت فرسا، خاموش و مخلصانه صـدها نفر که از جان و دل تلاش می‌کننـد تا این فریضه بزرگ الهی به گونه‌ای که مرضـیّ خداونـد سـبحان است برگزار شـود. و اگر در جـایی از این فصـل حـج ۲۵، ص: ۴۲۷ نکتـه‌ای نقـد گـونه قلمی شـده است، هرگز به معنـای نادیـده گرفتن آنهمه زحمـات طـاقت فرسا نیست، بلکه عمـده یا همه نقائص معلول قصور است نه تقصـیر. ۳. چنان که گـذشت نماینـده ولی فقیه و بیشتر معاونـان و مسؤولاـن اصـلی قسـمتهای مختلف- ماننـد معـاونآموزش و پژوهش، معـاون امور روحـانیون، معاون بین الملل و مسؤول واحد اهل سنت- همراه ایشان روز ۱۹ ذی حجه (۱۰/ ۱۱/ ۱۳۸۳) به ایران بازگشـتند، و هرچند هر کدام جانشینی برای اداره امور به جای خود تعیین کردنـد؛ ولی بنـده که چند روز بعد یعنی ۲۵ ذی حجه (۱۶/ ۱۱/ ۸۳) به ایران بازگشـتم، شاهد بودم که با بازگشت آقایان عملًا بعثه از رونق افتاد و کارها مختل شـد. منتهی این آقایان یک ماه یا بیشتر در عربسـتان ماندنـد (نماینـده ولی فقیه روز ۱۸ ذی قعـده، و برخی چنـد روز زودتر به مـدینه آمدنـد)، و بـا توجه به کـار طـاقت فرسـای بعثه، این توقع که آنان بیش از یک ماه در عربسـتان بماننـد بجا و معقول نیست. اگر هم، بماننـد بر اثر خسـتگی مفرط کارآیی چندانی ندارند. از سوی دیگر، اولًا تا حدود ۲۶ ذی حجّه هنوز حجـاج بسـیاری از کشورها در مکّه و مـدینه حضور دارنـد و این مـدت فرصت مناسبی برای دستیابی به اهـداف حج است. ثانیاً، روز ۱۹ ذی حجه- روز بـازگشت ولی فقیه و همراهان به ایران- حـدود ۷۰ هزار نفر از زائران ایرانی در عربسـتان بودند:

۵۲ هزار در مکه و ۱۸ هزار در مدینه. و تنها حدود ۱۰ هزار نفر به وطن بازگشته بودند. ولی هنگامی که نماینده ولیّ فقیه از ایران وارد عربستان شدند حدود ۱۰ هزار زائر ایرانی به عربستان آمده بودند. ثالثاً، پس از پایان یافتن اعمال حج، بهانه‌گیری و خستگی زائران بیشتر شده و بیشتر احساس نیاز به پشتوانه‌ای معنوی در حرمین شریفین می‌کنند، مسؤولان هم بر اثر زحمات طاقت فرسا نیاز به روحیه گرفتن و تقویت روحی دارند و چون هر روز می‌بینند عده‌ای از همراهان و دوستان بار سفر بسته، راهی ایران می‌شوند، نوعی احساس غربت به آنها دست می‌دهد، بر خلاف اوائل سفر که همه راهی عربستان‌اند و تازه نفس و چندان نیازی به پشتوانه معنوی احساس نمی‌کنند. اینها همه مقدمه بود برای یک پیشنهاد که امیدوارم بررسی و در صورت صلاحدید عملی شود و آن اینکه نماینده ولی فقیه و همراهان یک هفته دیرتر از ایران به عربستان حج ۲۵، ص: ۴۲۸ عزیمت کنند و در پایان هم یک هفته دیرتر به ایران باز گردند؛ یعنی به جای ورود به مدینه در روز ۱۸ ذی قعده (یعنی برنامه امسال و هنگامی که تنها حدود ده هزار زائر ایرانی در عربستان بود)؛ روز ۲۴ ذی قعده به مدینه مشرف شوند. و به جای عزیمت به ایران در روز ۱۹ ذی حجه (یعنی برنامه امسال و هنگامی که حدود هفتاد هزار زائر ایرانی در عربستان بود)؛ روز ۲۵ ذی حجه به ایران عزیمت کنند. در این صورت، هیچ یک از محذورات و مشکلات پیشگفته به وجود نمی‌آید. بیفزایم که امسال اولین دعای کمیل مدینه قبل، شب جمعه ۱۸ ذی قعده، و دومین آن ۲۵ ذی قعده برگزار شد. در حالی که ۱۸ ذی قعده مدینه نسبتاً خلوت بود و بسیاری از شیعیان هند و پاکستان و خلیج هنوز به مدینه نیامده بودند، ولی شب جمعه بعد، یعنی دوم ذی حجّه، که مدینه شلوغ بود و حجاج کشورهای مذکور در مدینه منتظر دعای کمیل ایران بودند دعای کمیل برگزار نشد؛ چون طبق توافق با عربستان، بیش از دو نوبت دعای کمیل در مقطع مدینه قبل نمی‌توان برگزار کرد. از این رو لازم بود به جای ۱۸ ذی قعده، دوم ذی حجه دعای کمیل برگزار می‌شد. نکته‌ای که ذکر شد در مورد بعثه مراجع هم صادق و ساری و جاری است؛ یعنی هنگامی که شیعیان غیر ایرانی به مدینه آمدند- اوّل تا پنجم ذی حجه- بعثه‌ها به مکه کوچ کرده بودند، و پس از اتمام اعمال حج هم سریعاً به ایران بازگشتند، در حالی که پس از اعمال حج دوره اوج نیاز به بعثه مراجع است و روحانیون کاروانها و زائران بسیاری مراجعه می‌کردند و خبری از بعثه‌ها نبود. درست به خاطر دارم که ظهر روز سه شنبه ۲۲ ذی حجه (: ۱۳/ ۱۱/ ۱۳۸۳) یک زن و شوهر جوان عراقی با اضطراب و دلهره و نگرانی بسیار به بعثه مقام معظم رهبری در مدینه مراجعه کردند (در حالی که حدود یک هفته پیش بعثه‌های سایر مراجع به ایران کوچیده بودند). جوان عراقی می‌گفت: من با کاروان اهل سنّت از عراق به حج مشرف شده‌ام عصر همین امروز عازم عراقم، و راهی برای ماندن ندارم. ولی مشکلم این است که من طبق مناسک حضرت آیةالله سیستانی اعمال حج را انجام دادم. و سپس با همسرم عمره مفرده انجام دادیم، و چون احکام عمره مفرده در مناسک مذکور نبود، عمره مفرده را مانند عمره تمتّع حج ۲۵، ص: ۴۲۹ بدون طواف نساء انجام دادیم. و امروز متوجه شدیم که باید طواف نساء به جا آوریم، ولی چاره‌ای نداریم و امروز با کاروان خود عازم عراقیم. دوستان در بعثه رهبری همان وقت به بعثه رهبری در مکّه تلفن زدند و این زن و شوهر به حجةالاسلام قریشی که در بعثه مکه بود نیابت دادند که برایشان طواف نساء انجام دهد، و خیالشان راحت شد. بنابراین، شایسته است سایر بعثه‌ها نیز برنامه ورود و خروج اعضای خود را طوری تنظیم کنند که در بیشتر ایام حج همواره یکی دو نفر از آنها در حرمین حضور داشته باشند نه اینکه همزمان حدود ده نفر حضور داشته باشند، و کاری نداشته باشند، و ناگهان همه به ایران عزیمت نمایند.

فصل دوم: فعالیتهای بخشهای مختلف بعثه

اشاره

باب اول: فعالیتهای پیش از موسم حج باب دوم: فعالیتهای موسم حج

باب اوّل: فعالیتهای پیش از موسم حج

مقدّمه

بخشهای مختلف بعثه مقام معظم رهبری برای بهتر و آبرومندتر برگزار شدن حج، هر یک به نوعی، در طول سال مشغول فعالیت و تلاشند؛ امّا این تلاشها و کوششها در موسم حج و نیز هفته حج در ایران، اوج بیشتری می‌گیرد و نمود بارزتری دارد. فصل اول این اثر، یعنی گزارش روزشمار نیز به نحوی نشان دهنده فعالیتها و تلاشهای قسمتهای مختلف بعثه و معرّفِ حاصل کوشش آنها بود اما در هم تنیده و غیر متمایز. ولی آن دسته از فعالیتهای موسم حج که قابل تفکیک و جداگانه شایسته یادکرد است، در باب دوم این فصل، ذکر می‌شود، و در باب اوّل فعالیتهای پیش از موسم بعثه بدون تفکیک مذکور می‌افتد. کارهای پیش از موسم هم، چنان که گذشت، عمدهً در هفته حج نمود می‌یابد و این باب به بیان همین کارها از مجموع بعثه اختصاص دارد. گفتنی است که فعالیتهای مذکور در باب دوم این فصل را، قسمتهای مختلف بعثه که فعالیتهایشان ذکر شده تدوین کرده و در اختیار بنده گذاشته‌اند و من آنها را فقط تلخیص، تنظیم و ویرایش کرده‌ام. و اگر فعالیت بخش یا بخشهایی از بعثه در آن باب مذکور نیفتاده است، یا مصلحت در نشر آن نبوده، و یا به رغم پیگیری بسیار بنده، گزارش فعالیت در حج ۲۵، ص: ۴۳۶ اختیارم قرار نگرفته است، وگرنه من در درج آن کوتاهی نکرده‌ام.

برنامه‌های هفته حج

در هفته حج (سه‌شنبه ۲۴/ ۹/ تا دوشنبه ۳۰/ ۹/ ۸۳: هفته اوّل ذی قعده ۲۵) برنامه‌های متعدّد و متنوعی در تهران و مراکز بسیاری از استانهای کشور اجرا شد. شنبه ۲۸/ ۹/ ۸۳ امروز نمایشگاه موزه حج در ساختمان حج و زیارت تهران با حضور حجج اسلام آقایان: محمدی گلپایگانی رئیس دفتر مقام معظّم رهبری، محمدی ری شهری نماینده ولیّ فقیه و سرپرست حجّاج ایرانی، قاضی عسکر معاون آموزش و پژوهش بعثه و آقای زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت افتتاح شد. موزه حج، نخستین موزه دایمی مرتبط با یک مقوله دینی در ایران محسوب می‌شود که به همّت بعثه مقام معظم رهبری و سازمان حج و زیارت راه اندازی شده است. تاریخچه: تأسیس موزه حج، در تاریخ چهارم آذرماه سال ۱۳۷۴ به طور رسمی در دستور کار قرار گرفت و مسؤولیت راه اندازی آن به معاون آموزش و پژوهش بعثه واگذار گردید و در ردیف مسؤولیتهای این معاونت قرار گرفت. از همان زمان، گردآوری قرآنها، بافت فرشها، تهیه تابلوها، خط نوشته‌ها، تصاویر، هدایا و دیگر اقلام موزه‌ای آغاز شد. موزه حج با مشخص شدن محل و سالن نمایشگاه کنونی به تدریج و با استفاده از تجارب کارشناسان و متخصصان امر، آماده و با تکمیل تدریجی اشیای موجود، راه‌اندازی شد. اهداف: در تشکیل موزه حج، اهداف زیر مدنظر بوده است: ۱. اهتمام به حفظ و ثبت آثار هنری در عرصه دین به ویژه در پیوند با فریضه حج. ۲. استفاده از هنر در گسترش فرهنگ حج و زیارت در جامعه. ۳. تشویق هنرمندان به خلق آثار هنری و حمایت از هنرمندانی که از هنر برای احیا و ارتقای فرهنگ حج و زیارت بهره می‌گیرند. حج ۲۵، ص: ۴۳۷ ۴. گردآوری و ساماندهی اشیای باارزش هنری مرتبط با فریضه حج در قالب یک نمایشگاه دایمی و ایجاد امکان برای دیدار عموم مردم. ۵. گردآوری و ارائه اطلاعات مفید درباره مراسم حج و تاریخ حج گزاری ایرانیان در سالهای گذشته به دیدارکنندگان. آثار موجود: هم‌اکنون در موزه حج، اشیای ارزشمند و نفیسی نگهداری می‌شوند که می‌توان آنها را در چند بخش دسته‌بندی کرد: الف) فرش: در موزه حج، ۲۷ فرش نفیس دست بافت وجود دارد که هم از نظر نقشه‌ها و هم از نظر نوع بافت و مواد به کار رفته، قابل توجه‌اند. بعضی از این فرشها با مقوله حج، مسجدالحرام و کعبه مرتبطاند و بعضی نیز مفاهیم دینی و مذهبی را منتقل می‌کنند و یا دربردارنده آیاتی از کلام الله مجید درباره حج‌اند. فرشهای موجود، یکی از پرجاذبه‌ترین آثار موزه حج به حساب می‌آیند. ب) عکس: مجموعاً ۸۳ عدد

عکس زیبا و ارزشمند در موزه نگهداری می‌شود که از این تعداد، ۵۶ عکس به مکه و مدینه کنونی تعلق دارند و ۲۷ عکس وضعیت مکه و مدینه و اماکن زیارتی و مقدس سرزمین وحی و به ویژه مسجدالحرام و کعبه را در سالهای قدیم و پیش از تغییرات ایجاد شده، نشان می‌دهند. این عکسها که به وسیله عکاسان و هنرمندان مسلمان در سالهای متمادی گرفته شده‌اند، از نظر هنری، بسیار جذاب بوده و در مواردی، منحصر به فرد محسوب می‌شوند. ج) خط، نقاشی و صنایع دستی: ۸ تابلوی زیبا از خطاطی هنرمندان ایرانی، زینت بخش موزه است که در لابه‌لای عکسها و فرشها، چشم بینندگان را نوازش می‌دهند. همچنین ۱۰ عدد نقاشی رنگ و روغن نیز در موزه وجود دارد که مفاهیم مرتبط با حج را به زیبایی به بازدیدکنندگان منتقل می‌کنند. بعضی از کارهای هنرمندانه دستی نیز در موزه نگهداری می‌شوند. برخی از آنها با تلفیق فلز و چوب یا فلز و پارچه و ... پدید آمده‌اند که از میان این آثار، کاردستی مربوط به در کعبه، جلوه ممتازی دارد. حج ۲۵، ص: ۴۳۸ د) قرآن: حدود ۹۰۰ جلد قرآن اعم از خطی و چاپی در کشورهای مختلف نگاشته شده‌اند و نیز تعداد زیادی از ترجمه‌های قرآن به زبانهای مختلف دنیا، برای موزه حج گردآوری گردیده و در معرض دید بازدیدکنندگان قرار گرفته است. یادآوری می‌شود که به دلیل کمبود فضای نمایشگاهی، فقط تعداد کمی از این قرآنها برای دیدار مراجعان، در موزه حج قرار داده شده‌اند. ه) هدایا: در طی سالهای متمادی، اشیای ارزشمندی از سوی مسؤولان سیاسی یا مذهبی کشورهای دیگر به مسؤولان حج و زیارت و بعثه مقام معظم رهبری هدیه شده که شایسته‌ترین مکان برای نگهداری آنها، موزه حج است. در مجموع ۴۱ هدیه از این هدایای ارزشمند در موزه حج نگهداری می‌شود. موزه حج در آغاز راه خود قرار دارد و باید به تدریج، کامل و دیدنی‌تر شود. همت هنرمندان و همکاری متقابل آنان با مسؤولان موزه، می‌تواند یکی از ارزشمندترین و هنرمندانه‌ترین مجموعه‌های هنری مرتبط با فریضه حج را برای دیدار علاقه‌مندان فراهم آورد.

همایش مدیران کاروانها

یکشنبه ۲۹/ ۹/ ۸۳ امروز یک شنبه همایش مدیران کاروانها و دست‌اندرکاران حج ۱۴۲۵ در ساختمان حج و زیارت تهران برگزار شد. در این جلسه، عده‌ای از مسؤولان از جمله- به ترتیب- آقای مسجدجامعی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، آقای زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت، حجهٔ الاسلام والمسلمین محمدی ری شهری نماینده ولیّ فقیه، حجهٔ الاسلام جناب آقای قاضی عسکر معاون آموزش و پژوهش بعثه و حجهٔ الاسلام آقای عرب‌نیا معاون امور روحانیون بعثه سخنرانی کردند. آقای ری شهری در سخنرانی خود با اشاره به قرآن محور بودن حج امسال گفت: با توجه به قرآن محوری در حج امسال، بنده نکاتی را راجع به مدیریت اسلامی و حج ۲۵، ص: ۴۳۹ اخلاق مدیریت از قرآن کریم نقل می‌کنم. هرچند آیه‌ای صریح در این زمینه نیست، ولی با تعمّق در آیات می‌توان پیامهایی را استنباط و استخراج کرد. از آیه شریفه «یا أبت استأجره إنّ خیر من استأجرت القویّ الأمین» که حکایت سخنِ دختر حضرت شعیب علیه السلام است، دو ویژگی مهم مدیر استفاده می‌شود: ۱. تخصّص (: قوت)؛ ۲. تعهّد (: امانت). شایسته سالاری در جامعه اسلامی بدین معناست که کارگزاران مردم باید از این دو خصوصیت برخوردار باشند. مانعی ندارد شما از نزدیکان خود همکار انتخاب کنید مشروط به اینکه متعهّد و متخصّص باشند- همچنان که حضرت موسی علیه السلام از خداوند متعال همکاری برادرش را درخواست کرد- وگرنه خیانت به زائر است. کار شما مدیران بس مهم است و اگر زائر از نظر رفاهی و امور اجرایی آسایش نداشته باشد امور فرهنگی اثری نخواهد داشت و زحمات بعثه به جایی نمی‌رسد. ایشان سپس به اهمیت خدمت رسانی به زوّار از دیدگاه احادیث اشاره کرد و گفت: «حدیث اسماعیل خثعمی را هر سال باید مرور کرد». آقای ری شهری سپس نکاتی را بدین شرح به مدیران حج یادآور شد: ۱. به کار بستن تمام توان برای اهداف حج، به ویژه تحصیل رضای زائر؛ ۲. برقراری ارتباط عاطفی با زائر؛ ۳. احترام به روحانی کاروان؛ ۴. خسته نشدن از توجیه زائر؛ ۵. تقسیم عادلانه کار بین خدمه؛ ۶. منعکس کردنِ سریع مشکلات از طریق بازرسی، یا گزارش مستقیم به سازمان و بعثه؛ ۷. جلوگیری از اسراف، که مورد تأکید مقام

معظم رهبری است؛ ۸. همکاری با هیأت پزشکی؛ ۹. عدم استفاده از جوانان برای رفت و آمد در بخش خواهران؛ ۱۰. نترساندن زائر از اعمال، و آرامش دادن به وی؛ حج ۲۵، ص: ۴۴۰ ۱۱. همکاری مدیر با روحانی در خصوص حجاب بانوان؛ حجاب بانوان شدیداً مورد تأکیـد مقـام معظم رهبری است. برخورد حسـاب شـده و مـدبّرانه بـا پدیـده بـد حجـابی مؤثّر است و از این پس مـدیرانی لایق شمرده می‌شونـد که در کاروانشان بـد حجاب نباشد. ۱۲. سـعی در برقراری نظم گروهی در کـاروان؛ ۱۳. تـوجیه زائران جوان برای یادگیری برخی کلیـد واژه‌های عربی؛ ۱۴. توجیه زائران در خصوص حمـل و نقـل یـک هفته‌ای مکّه از روز هفتم تـا چهـاردهم ذی حجه. در این جلسه، پس از نمـایش فیلم تخلّفـات رفتـاری برخی حجّاج ایرانی در سال گذشـته، حجـهٔ الاسـلام آقای قاضـی عسـکر سخنرانی کرد و ضـمن اشـاره به لزوم فرهنگ سازی در زمینه حـج و کارهایی که در این زمینه صورت گرفته و می گیرد گفت: کار مدیران تشـکیل به موقع گروههای ارشاد و اسـتفاده صـحیح از آن، و تشـکیل شورای فرهنگی کاروانهاست که از سال گذشته آغاز شـده است سالهـای قبـل، گروههای ارشاد موسوم به «هسـته‌های امر به معروف» بود که اخیراً به «گروههای ارشاد» تغییر نام یافته‌انـد. محـور کـار فرهنگی امسـال قرآن کریم است و بایـد هر ده نفر را برای کارهـای فرهنگی و قرائت قرآن به یـک نفر بسـپاریم. اکنون بهترین فرصت برای ایجـاد تحوّل فرهنگی در زوّار، و تبـدیل حـج به یـک نهضت اخلاقی در اختیـار مـاست. ایشـان سـپس به نتایج نظرسنجیهای سالهای گذشته زیر نظر آقای دکتر گلزاری اشاره کرد و آن را بسیار مؤثّر دانست و افزود: «براساس فرمهای نظرسنجی، به نتایـج خوبی دست یـافته‌ایم و بیشترین مشـکل در کاروانهـا به ترتیب اهمیت آمـاری اینهـاست: ۱. عـدم رعایت بهداشت، ۲. عدم رعایت نظم، ۳. سر و صدا ۴. سیگار کشیدن ۵. غیبت ۶. عدم رعایت آداب خواب ۷. عدم رعایت پوشـش اسلامی ایشان سپس به مسائل فقهی جدیـد حج از جمله رمی جمرات اشاره کرد و افزود: نظر مراجع عظام را گرفته و در اختیار روحانیون قرار داده‌ایم. باید با درایت به کمک حج ۲۵، ص: ۴۴۱ روحانی کاروان، مشکلات را حل کنیم. باید برای سی‌دی‌ها و کتابهای مربوط به حج از ایران به زائران اطلاع رسانی شود تا آنان از این آثار آموزنده تهیه و اسـتفاده کنند. سـپس حجهٔ الاسلام آقای عرب معاون امور روحانیون به ایراد سـخن پرداخت و پس از اشـاره به برخی احـادیث حـج و تلاشـهای امور روحـانیون گفت: ما از هر گونه انتقاد به برنامه‌های خود اسـتقبال می کنیم. امور روحـانیون- بـا توجه به دو سـال در میـان بودن روحـانی کاروان حـج- سه گروه کامل روحانی کاروان یعنی حـدود ۳۵۰۰ نفر در اختیـار دارد. اخیراً هشـت کمیته علمی برای ارتبـاط مستمر بـا روحـانیون و مطـالعه مـداوم آنهـا، تشـکیل داده‌ایم. همچنین آموزش مکـالمه عربی به روحـانیون و مسلّط کردن آنان بر پاسـخ دهی به شـبهات وهّابیان در برخی اسـتانها انجام شـده و در بقیه هم به تدریـج انجام خواهـد شد. همچنین شـرح وظایف رابطین، مبلّغین و مبلّغات به تصویب رسـیده و آیین نامه‌های اجرائی کارشناسـی شـده آنها را تهیه کرده‌ایم. نیز ۳۳ واحـد آموزشـی برای روحانیون جدیـد الورود در نظر گرفته‌ایم: ۳ واحد کار ورزی؛ ۱۱ واحـد آمـوزش حضـوری و ۱۹ واحـد مطالعـاتی. تـدوین و نشـر مجموعه آزموده‌هـا از دیگر اسـباب انتقـال تجربیـات به روحانیون و آگاهی آنها از مسائل مستحدثه است. بعـد از موسم حج امسال نیز، کمیته فرهنگی ما تشـکیل می‌شود و منابع مورد نیاز روحانیون در حج بعدی تهیه و در اختیار آنان قرار داده می‌شود.

جلسه توجیهی اعضای دفتر بعثه

صبح امروز یکشـنبه، همچنین جلسه توجیهی اعضای دفتر بعثه برگزار شد. در این جلسه حجهٔ الاسلام والمسلمین ری شهری با اشاره به آیه شریفه «هل نُنبّئکم بالأخسرین أعمالًا» «۱» از پاره‌ای تسویلات نفس و شیطان سخن گفت و حاضران را از آن بر حذر داشت و افزود: کارهایی که به بعثه سپرده شده سه ویژگی دارد: الف) سنگینی حجم کار؛ در موسم حج همه کارها به گونه‌ای به دفتر بعثه و کارگزاران حج ۲۵، ص: ۴۴۲ بعثه برمی گردد. ب) ظرافت و حسّاسیت کـار؛ به گونه‌ای که بـا کمترین غفلت، کار ما دچار آسـیب می‌شود حتی در نحوه برخورد بـا افراد و مراجعان. ج) اثرگـذاری این بخش بر سایر بخشـها؛ به طوری که ضـعف این بخش به سایر

بخشها هم سرایت می‌کند. ایشان سپس به نکات ذیل اشاره و رعایت آنها را مورد تأکید قرار داد: ۱. توجه به صاحب خانه و فرستاده صاحب خانه بیش از هرچیز. وقتی روح علمای ربّانی در عالم برزخ به این عالم اشراف دارد، بدون تردید روح منوّر حضرت رسول حاضر و ناظر ماست. ۲. رعایت نظم و انضباطِ کاری، و خودسرانه کاری نکردن. ۳. رعایت ادب و اخلاق اسلامی به همه به خصوص مراجعان و مهمانان بعثه. ۴. نماز اوّل وقت، هرچند در هتل. ۵. نهایت هشیاری در مسائل حفاظتی؛ زیرا تشکیلات ما مورد طمع جاسوسی همه کشورهاست. وی در پایان با اشاره به ماجرای عیادت امیرالمؤمنین علیه السلام از صعصعه، خواستار پرهیز از آفات عمل شد و گفت: «کارگزاران نظام اسلامی باید کم خرج، کم توقّع و پرکار باشند».

گردهمایی سربازرسین حج

عصر امروز جلسه سربازرسین حج امسال در ساختمان حج و زیارت برگزار شد. در این جلسه آقای ری شهری با اشاره به آیات کریمه «ولقد خلقنا الإنسان ونعلم ماتوسوس به نفسه ونحن اقرب إليه من حبل الوريد* إذ يتلقّى المتلقّيان عن اليمين وعن الشمال قعيد* ما يلفظ من قول إلّا لديه رقيب عتيد» «۱» گفت: ویژگی حج امسال قرآن محوری است و پیام قرآنی بخش نظارت ویژه همین آیاتی است که تلاوت شد. برکات و آثار و ویژگیهای بازرسی برای ما پیروان قرآن قابل تأمل است. حج ۲۵، ص: ۴۴۳ پیام مدیریتی این آیات ضرورت نظارت است وگرنه خداوند متعال مطلع است و نیازی به فرشته رقیب و عتید ندارد. ایشان در ادامه بر رعایت دوازده نکته و موضوع تأکید کردند: ۱. خود ما هم مراقب داریم، اگر ما مراقب دیگرانیم مأموران حق هم مراقب ما هستند. ۲. هنر کشف راز و رمزهایی است که از بروز مشکلات جلوگیری کند، نه اینکه پس از وقوع مشکل با آن برخورد کنیم. ما باید عوامل مشکل را شناسایی و مرتفع کنیم و برای این منظور ساز و کارهایی را تدارک ببینیم و آنچه را سالهای گذشته سبب بروز مشکل شده دقیقاً بشناسیم. ۳. باید برای آماری کردن مشکلات و برآورد حجم مشکلات در همه زمینه‌ها ساز و کاری تدارک ببینیم. سال گذشته برخی مشکلات ریز و پیش پا افتاده تبدیل به معضل شد مانند دیر رسیدن نوشابه. ۴. هدف ما کار است و زیارت تابعی از کار است که ثواب آن کمتر از زیارت نیست. ۵. انطباق عملی و هماهنگی کامل با سیاستهای بعثه و عدم اجتهاد شخصی در کار تشکیلاتی. ۶. پرهیز از تنش و اختلاف. حج تجلّی وحدت امّت اسلامی است و سلایق سیاسی نباید مایه اختلاف شود به خصوص در آستانه انتخابات ریاست جمهوری ملاک کار ما دیدگاه امام و مقام رهبری است. ۷. انعکاس واقعیات آنچنان که هست نه کمتر و نه بیشتر. ۸. انتقال سریع و دقیق گزارشها و رتق و فتق امور قبل از اینکه به بعثه و سازمان حج برسد. ۹. نظارت بر همه امور کاروان، بدون ایجاد اختلال در کار کاروان. در عین حال که ناظر بر روحانی جداست مانعی ندارد و اگر ضعفی در روحانی دیدید گزارش دهید. ۱۰. رعایت شأن روحانی کاروان و عدم دخالت در کار او؛ زیرا بسیاری از آنان از فضلای بزرگ حوزه‌اند. ۱۱. تلاش در خصوص قرآن محوری حجّ امسال و کمک شما در این باره، که ما حج ۲۵، ص: ۴۴۴ هجده محور را برای حج قرآنی تدارک دیده‌ایم. ۱۲. تلاش برای بهره‌گیری افزونتر از حج و رعایت قصد قربت.

ملاقات با مقام معظم رهبری

دوشنبه ۳۰/ ۹/ ۸۳ پیش از ظهر امروز روحانیون و مدیران کاروانهای حج با رهبر معظم انقلاب دیدار کردند. در این دیدار که نماینده ولی فقیه، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و نیز رئیس سازمان حج و زیارت حضور داشتند، رهبر معظم انقلاب حج را فرصتی استثنایی دانستند و بر بهره‌گیری هرچه بیشتر از فضای معنوی حج، توجه به اتحاد امت اسلامی و خنثی کردن اهداف دشمن در این زمینه و برائت از مشرکین تأکید کردند. مشروح بیانات ایشان چنین است: بسم الله الرحمن الرحیم اولًا به برادران و خواهران عزیزِ دست‌اندرکار این حرکت عظیم الهی و مردمی خوش آمد عرض می‌کنیم و از خداوند شاکر علیم مسألت می‌کنیم که تلاش شما را

مقبول و مورد ثواب قرار دهد و توفیق روزافزون برگزاری هرچه بهتر حج را به شما و زائران عنایت کند. فرصت حج، استثنایی است. همه عبادات، فرصت بازیابی خویشتنِ انسان هستند. انسانها بر اثر غفلت از خدای متعال- که روح هستی و حقیقت هستی است- از خودشان، از دلشان و از حقیقتشان غافل می‌شوند؛ «نسوا اللّه فانساهم انفسهم». امروز درد بزرگ بشریت این است. انسانها با غفلت از خدای متعال، از خودشان هم غافل شده‌اند. نیازهای انسان، حقیقت انسان و اهداف خلقت انسان در میان چرخ و پر دستگاه‌های مادی بکلی از یاد رفته است. آنچه انسان را به خدا، و در سایه توجه به خدا، به خود و حقیقت خود و نیاز خود و دل خود متوجه می‌کند، دعا و عبادت و تضرع است. و حج از این جهت برترین عبادتهاست؛ چون از لحاظ زمان، از لحاظ مکان، از لحاظ توالی حرکاتی که در حج در اختیار حاجی و ناسک گذاشته شده است، یک عبادت استثنایی است. لذا شهر مکه و مراسم حج، وسیله‌ای برای امنیت حج ۲۵، ص: ۴۴۵ انسان است. انسان، با خضوع، با توجه، با تضرع و با غرق شدن در یاد الهی، در آن مراسمِ عجیب و عظیم، در دل خود احساس امنیت می‌کند؛ این بزرگترین نیاز انسان است. جهنمی که قدرتهای مادی و انگیزه‌های مادی در حول و حوش انسان به وجود آورده‌اند. انسان می‌تواند با پناه بردن به حج، بَرد و سلام بهشت را در آن مکان و آن زمان خود به وجود بیاورد. چه غافلند کسانی که مراسم حج و ایام حج و مناسک حج را وسیله پرداختن به امر دنیایی کمرنگ می‌کنند. حج را باید با توجه، با حضور و با آداب به جا آورد. غیر از مناسک حج و اعمالی که تشکیل دهنده صورت حج است، ادبی هم وجود دارد که روح حج است. بعضی این صورت را به جا می‌آورند، اما از روح و حقیقت آن غافل می‌مانند. ادب حج، خضوع و ذکر و توجه است. ادب حج، احساس حضور در مقابل پروردگار در همه آنات است. ادب حج، پناه بردن به ساحه امن الهی است که برای مؤمنین و متمسکین به ذیل توسل به ذات مقدس پروردگار، آن را فراهم کرده است. باید این بهشت را شناخت و وارد آن شد؛ حج را این طور باید فهمید. ادب حج، مسالمت و مداراست. خشونت کردن با مؤمنین، دعوا کردن با برادران و فسوق و جدال در حج ممنوع است. ادب حج، فرو رفتن در حقیقت معنای حج و بهره‌برداری کردن و توشه گرفتن از آن برای همه دوران زندگی است. ادب حج، برادری و ایجاد محبت و وحدت است. فرصت ایجاد وحدت بین ملتهای اسلامی و شعوب اسلامی، فقط در حج فراهم می‌شود. این همه انسان از اقصا نقاط عالم، همه به عشق کعبه، به عشق مرقد پیغمبر، به عشق ذکر الهی، به عشق طواف و سعی، خود را به آن جا رسانده‌اند؛ این فرصتِ برادری مغتنم است. امروز یکی از اهداف اساسی استکبار و امریکا در دنیای اسلام عبارت است از ایجاد اختلاف؛ بهترین وسیله هم ایجاد اختلاف بین شیعه و سنی است. می‌بینید دستپروردگان استعمار در دنیا به مناسبت مسائل عراق چه حرفهایی می‌زنند، چه سمپاشیهایی می‌کنند و به خیال خودشان چه بذر نفاقی می‌پراکنند. سالهای متمادی است که دست استعمار و دست قدرت طلبِ قدرتهای فزونخواه غربی این کار را می‌کنند. در حج، فرصت خوبی برای آنهاست تا شیعه را از سنی، و سنی را از شیعه حج ۲۵، ص: ۴۴۶ عصبانی کنند؛ آن را وادار کنند به مقدساتِ این اهانت کند، این را وادار کنند به مقدسات و محبوباتِ او اهانت کند. باید هوشیار بود؛ مخصوص حج هم نیست؛ در همه دوران سال و در همه میدانها باید هوشیار بود. جنگ شیعه و سنی، محبوب واقعی امریکاست. بعد از گذشت قرنها روبروی هم بنشینند- مثل کسانی که در جنگ با همدیگر روبرو می‌شوند- با دلهای پُر کینه نسبت به یکدیگر حرف بزنند؛ این او را سب کند، او این را سب کند. هیچ بُعدی ندارد که بخصوص در این روزگارِ بسیار حساس، در مراسم حج کسانی را اجیر کنند، برای اینکه این اختلاف را ایجاد کنند؛ شما باید هوشیار باشید؛ مردم هوشیار باشند؛ روحانیون محترم کاروانها باید با احساس مسؤولیت تمام نسبت به این قضیه، متوجه باشند؛ بدانند دشمن چه می‌خواهد. غفلت بزرگی است که انسان به خیال این که از حقیقت دفاع می‌کند، از نقشه دشمن دفاع کند و برای دشمن کار کند. دیگران پول می‌گیرند، مزدور می‌شوند و این کار را می‌کنند؛ عده‌ای عوامِ سطحیِ متعصب را هم ممکن است علیه شما، علیه عقایدتان و علیه مقدساتتان تحریک کنند. اگر با عمل متقابلی مواجه شوند، بلاشک به هدف خودشان رسیده‌اند؛ آنها همین را می‌خواهند؛ می‌خواهند ما را با هم گلاویز کنند تا خیال خودشان را راحت کنند. از جمله غفلتهای احتمالی در حج، یکی این است

که کسانی به جای شرکت در نمازهای جماعت، به جای طواف مستحبی، به جای حضور در فضای معطر مسجدالحرام یا مسجدالنبی که از دوران افتخار اسلام و دوران وحی و بعثت، این همه خاطرات در این دو محل وجود دارد- سراغ زرق و برقهای بی ارزش و پوچ و بازارها و مغازه‌ها بروند، برای این که جیب دولتهای بیگانه لاابالی نسبت به منافع مسلمین را پُر کنند؛ جیب کارگر و سرمایه دارِ آنها را با پول ایرانی و با ثروت ملی‌شان پُر کنند. به جای شرکت در نماز جماعت، به بازارگردی و دکان‌گردی بروند و اجناس را تماشا کنند. انسان متأسف می‌شود وقتی بشنود هنگامی که جمعیتِ باشکوه در مسجدالحرام یا مسجدالنبی مشغول اقامه جماعتند یا به اقامه جماعت می‌شتابند، تعداد معدودی حاجیِ ایرانی- یا مرد یا زن- سراغ بازارها بروند؛ کیسه‌ها را زیر بغل بگیرند و اجناسی را که در شهر خودشان گاهی ارزان‌تر و بهتر از آن جا می‌توانند پیدا حج ۲۵، ص: ۴۴۷ کنند، بگیرند بیایند. «ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون»؛ این بهتر و مفیدتر و مهمتر است. سوغات، معنویتی است که شما در خودتان ذخیره می‌کنید و می‌آورید؛ اخلاق و روحیاتی است که با خودتان می‌آورید. ما دیده‌ایم کسانی را که وقتی از حج برمی‌گردند، چهره و رفتار و کلام و ظاهر و باطن آنها انسان را موعظه می‌کند و تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ این خوب است؛ این سوغات واقعی است. این نکته را هم عرض کنیم: حوادث تلخی در کشور همسایه ما- عراق- در حال حدوث و جریان است؛ قضایایی که دیروز در نجف و کربلا واقع شد- انفجار بمب و کشته شدن دهها نفر و زخمی شدن تعداد بیشتر- اینها باید انسان را به مشکلات و مسائل بزرگتری متوجه کند. پیداست که دست استکبار پیرامون دنیای اسلام دایم در حال کار است. از دو حال خارج نیست: یا امت اسلامی هوشیارانه برخورد خواهد کرد؛ در این صورت اگر این دست، ده دست هم بشود، استکبار هیچ غلطی نخواهد توانست بکند. اگر غافلانه با این قضایا برخورد کنیم، آن وقت سرنوشت ما و آینده امت اسلامی بشدت مورد تهدید قرار خواهد گرفت. این حوادث خونین که به نابودی جان انسانها منتهی می‌شود، اگر صرفاً یک حادثه تروریستی هم بود، محکوم بود؛ اما بالاتر از اینهاست؛ اینها می‌خواهند مردم عراق را در آستانه انتخابات، آن چنان مشغول کنند و آن چنان بازار تهمت و شایعه و اختلاف را داغ کنند که فرصت استثنایی انتخابات را از دست آنها بربایند. من اطمینان دارم که پشت سر این حوادث، دست دستگاه‌های جاسوسی اسرائیل و امریکا در کار است؛ یا خود آنها بالمباشره این کار را انجام دادند، یا گیرم چند نفر آدم متعصب و غافل را اغوا و آنها را به این کار وادار کردند؛ لیکن نقشه متعلق به آنهاست. مردم عراق بعد از سالهای متمادی و علی رغم میل استکباریِ مستکبران، می‌خواهند خودشان تشخیص دهند و انتخاب کنند؛ اما اشغالگران این را نمی‌خواهند؛ می‌خواهند صورتِ انتخابات باشد، اما باطنِ انتخابات نباشد؛ از مردم، برای مردم و به اعتماد مردم، کسی روی کار نیاید؛ افرادی را که مزدور و گوش به فرمان خودشان هستند، آن جا بگذارند. ظاهر قضیه این باشد که یک حکومت مردمی است، اما باطن قضیه عوامل امریکا و انگلیس باشند- که عراق دست آنهاست و آن را اداره می‌کنند- و منافع آنها را تأمین کنند. این باید ما را خیلی حج ۲۵، ص: ۴۴۸ هشیار کند؛ ملت عراق و امت اسلامی را خیلی هشیار کند. این قضایا در همه جای دنیای اسلام به شکلهای گوناگونی وجود دارد. طرح امریکاییِ خاورمیانه بزرگ، یکی از آنهاست. درواقع این طرح، یک کاسه کردن همه منافع موجود در این منطقه و ریختن در جهنم پُر نشدنیِ معده قدرت طلب استکبار امریکایی است. آنها به نفوذ و تسلطی که الان دارند، قانع نیستند؛ سلطه مطلق را می‌خواهند؛ دنبال قدرت مطلقه بر همه دنیا هستند؛ از جمله بر این منطقه که سرشار از ثروتهای طبیعی و انسانی است و نقطه بسیار حساس و مهمی است. ملتها خیلی باید هوشیار باشند؛ دولتها هم باید هوشیار باشند. فرصت حج را برای روشنگری در این زمینه‌ها و اعلام برائت از استکبار و امریکا نباید از دست داد. دنیای اسلام باید بداند که با چه قضایایی مواجه است. اینها برای دنیای اسلام باید وسیله نشاط و حرکت شود. در تبلیغاتِ آنها این طور وانمود می‌شود که دیگر فایده‌ای ندارد؛ استکبار تسلط پیدا می‌کند و نمی‌شود کاری کرد؛ مشت است و درفش. واقع قضیه این نیست. واقع قضیه این است که امت اسلامی یک موجود زنده و توانمند است؛ آن جایی که بخواهد و اراده و اقدام کند، نه قدرت امریکا و نه بالاتر از امریکا، هیچ تدبیری و کاری علیه او نمی‌توانند بکنند. از خداوند متعال می‌خواهیم

همه را موفق و تأیید کند و به روحانیون محترم کاروانها و دست‌اندرکاران و مسؤولان گوناگون رده‌های مختلف حج توفیق دهد. این که اشاره کردند محور تبلیغات، قرآن است، مژده بسیار بزرگی است. قرآن کلید موفقیت مسلمانان است. در همه احوال، قرآن باید محور تبلیغات، حرکت و تلاش قرار بگیرد؛ و بهترین احوال برای این کار، حج است. قراء و تالیان قرآن، در مساجد، در حرمین شریفین، در بعثه و در هر نقطه‌ای که زمینه فراهم می‌شود، تلاوت کنند و آیات را به گوش مردم برسانند و عملًا اهتمام ملت ایران را به قرآن، به مردم دنیا نشان دهند و ان‌شاءاللّه در طول سال هم این تبلیغات ادامه پیدا کند. والسّلام علیکم ورحمهٔ الله وبرکاته در ابتدای این دیدار حجهٔ الاسلام والمسلمین محمد محمدی ری شهری در سخنانی، به محور قرار گرفتن قرآن در فعالیتهای تبلیغی و فرهنگی حج امسال اشاره کرد و گفت: حج ۲۵، ص: ۴۴۹ «هدف از این اقدام در سفر معنوی حج توجه دادن بیش از پیش زائران و مسلمانان کشورهای مختلف به باطن قرآن و حج است». وی با اشاره به استقبال چشمگیر مسلمانان از بحث مهدویت به عنوان محور فعالیتهای فرهنگی و تبلیغی حج سال گذشته، افزود: «تمام تلاش بعثه و کارگزاران حج، آشنا کردن امت اسلامی با باطن واقعی حج است». همچنین آقای زرهانی رئیس سازمان حج و زیارت در گزارشی از اقدامات اجرایی حج گفت: «امسال ۹۶ هزار زائر به خانه خدا مشرف خواهند شد، همچنین ۵۰۰ هزار نفر در سال جاری به عمره مشرف شده‌اند». وی با اشاره به اقدامات انجام گرفته برای کاهش فاصله زمانی ثبت نام حج تمتع تا اعزام زائران، افزود: «امسال همچنین با توجه به بهره‌مندی از سپرده‌های متقاضیان حج با رعایت اصل مضاربه، هزینه حج تمتع ۱۵ تا ۳۰ درصد نسبت به سال گذشته کاهش یافته است».

همایش روحانیون حج

عصر امروز دوشنبه همایش روحانیون کاروانهای حج در آستان مقدس حضرت عبدالعظیم علیه السلام در شهر ری برگزار شد. در این جلسه به ترتیب حضرات آقایان: ری‌شهری، زرهانی، قاضی عسکر و عرب سخنرانی کردند. آقای ری شهری در آغاز سخن خود با اشاره به سنگینی و عظمت مسؤولیت برگزاری حج گفتند: «همه باید دست به دست هم دهیم تا حج به شکل آبرومندی برگزار شود» ایشان سپس به قرآن محوری حج امسال و عنایت شدید حضرت امام خمینی به قرآن اشاره کرد و افزود: برنامه‌های بعثه در خصوص قرآن محوری حج امسال، در هجده محور خلاصه می‌شود که به اطلاع شما می‌رسد. من به تجربه دریافته‌ام که با تأمل در قرآن و احادیث می‌توانیم ریشه بسیاری از سخنان اهل بیت علیهم السلام را در قرآن بیابیم. آقای ری‌شهری سپس با ذکر نمونه‌هایی از این دست احادیث، چند نکته و توصیه اجرایی را به روحانیون کاروانها متذکر شدند: ۱. همواره خود را برای خدمت به اهداف حج، بازسازی کنید، وگرنه حج، شغل و حرفه و عادت می‌شود. حج ۲۵، ص: ۴۵۰ ۲. برقراری ارتباط شخصی و عاطفی با تک تک زائران اثرش بیش از سخنرانی و زمینه بهره‌گیری زائر از سخن شماست. ۳. خوش رویی و مرتب و نظیف بودن لباس از اهمّ آداب لازم الرعایهٔ است. ۴. همواره با لباس روحانیت باشید. ۵. موضوع توصیه به پرداخت خمس همراه با مناعت طبع و بزرگ منشی توأم باشد. ۶. شما فقط مسائل شرعی را بگویید و برای مردم مرجع تقلید تعیین نکنید. سپس آقای زرهانی سخنرانی کرد و در زمینه مسائل اجرائی حج امسال مشروحاً توضیح داد از جمله: فرود هواپیماهای ایرانی در مدینه برای اولین بار، گران شدن دام قربانی در عربستان (هر گوسفند حدود ۱۰۶ هزار تومان)، ارسال ۴۰٪ از قربانی سال گذشته به لبنان به همت کمیته امداد، استفاده از دستگاههای جدید برای آشپزی. ایشان در پایان پرهیز از تحریک متعصبان اهل سنت را خواستار شد و گفت: یکی از وظایف ما جلوگیری از تحریکات ناخواسته است. امیر مدینه سال گذشته به ما می‌گفت: «ما موافق دعای کمیل و همه سرنشین یک کشتی هستیم؛ ولی نگران متعصبانیم». آنگاه حجهٔ الاسلام قاضی عسکر به ایراد سخن پرداخت و گفت: در سال ۸۳ حدود ۰۰۰/ ۶۰۰ نفر زائر حج و عمره‌اند، که اگر خانواده هر یک را چهار نفر بدانیم نزدیک ۵/ ۲ میلیون نفر از تأثیر فرهنگی حج و عمره بهره‌مند می‌شوند. ایشان سپس به نتیجه نظرسنجیها اشاره کرد و گفت: بر اساس نظرسنجیها: ۶/ ۹۲٪ مردم استحلال کرده‌اند؛ ۸۰٪ واجبات

مالی خود را ادا کرده‌اند؛ ۸۰٪ وصیت کرده‌اند؛ ۸۰٪ نماز خود را تصحیح کردند؛ ۷۵٪ توبه پیش از سفر داشته‌اند. کدام کار فرهنگی اینقدر در جامعه تحوّل آفرین و کدام نهاد چنین تأثیری دارد؟ وی سپس به لزوم تشکیل شورای فرهنگی در کاروانها، تشکیل گروههای ارشاد و حج ۲۵، ص: ۴۵۱ توجه به قرآن محوری حج امسال اشاره کرد و گفت: «طبق توافق، صدا و سیما امسال بایـد ده هزار دقیقه در زمینه حج برنامه داشته باشد». آقای قاضی عسکر در خاتمه سخن به توضیح چگونگی جمرات و توسعه و مسائل شرعی آن پرداخت و برای حاضران توضیحاتی داد که بسیار مورد توجه واقع شد.

جلسه شورای هماهنگی بعثه

جلسه شورای هماهنگی بعثه روز دوشنبه مورخ ۱۶/ ۹/ ۸۳ با شرکت آقایان: زرهانی، قاضی عسکر، سلطانی شیرازی، اکبریان، عرب، شریفی، نواب، آخوند زاده، فهمیده، رضوی و زمانی در حضور نماینده ولیّ فقیه تشکیل و تصمیمات ذیل اتّخاذ شد: ۱. گزارش کمیته فرهنگی در خصوص تصمیمات اخذ شده درباره بیانات مقام معظم رهبری در جمع کارگزاران حجّ سال ۱۴۲۴ بررسی و به شرح ذیل مورد تأیید قرار گرفت: - اختصاص یک صفحه از نشریه زائر به مباحث قرآنی. - برگزاری مسابقات قرآنی براساس جزواتی که بین زائران توزیع می‌شود و یا آنچه در نشریه زائر درج می‌گردد. - نصب تراکت‌هایی با مضامین و مفاهیم قرآنی در سالنها و مکانهای پرتردّد محل استقرار زائران. - تهیه بروشوری با محتوای قرائت و ختم و توجه به قرآن، همچنین تهیه دعاهای قرآنی به شکل ادعیه طواف و اهدای آن به زائران. - تهیه نوارهایی با ترجمه فارسی از آنچه که همه روزه صبحها رادیو پس از تلاوت قرآن دارد و پخش آن در اتوبوسهای درون شهری و برون شهری. - تهیه روزشمار مباحث قرآنی و انتشار آن بین روحانیون و زائران. - تشویق روحانیون برای اختصاص بخشی از مباحث سخنرانیهای خود به مطالب قرآنی و تفسیر آیات حج توسط معاونت امور روحانیون. - تشکیل جلسات قرائت قرآن در داخل کاروانها و نیز در درون مسجد النبی و مسجد حج ۲۵، ص: ۴۵۲ الحرام بـه صورت دسته جمعی. - تشویق زائران به همراه بردن قرآن جهت بهره برداری و قرائت آن. - به سخنرانان جلسات عمومی بعثه توصیه شود در برخی جلسات پیرامون آیات حجّ سخن گویند. - حج در قرآن شهید بهشتی به عنوان متن مطرح و در اختیار زائران گذاشته شود و سپس سؤالاتی را طرح و به برندگان و نفرات برتر جوائزی داده شود. - طرح قصه‌های قرآنی مرتبط با حجّ در موسم. - تجلیل از چهره‌های قرآنی اعم از مترجمین، قراء، مفسرین و ... که در حجّ تمتع سالجاری حضور خواهند داشت. - برگزاری جلسات شبی با قرآن در محل بعثه و کاروانهای بزرگ. - تبیین، شرح و تفسیر آیاتی که روی پرده کعبه نوشته شده برای زائران توسط روحانیون کاروانها. - اختصاص جوایز برای هرکدام از موارد جهت اهدا به کسانی که بیشترین فعالیتهای قرآنی را در موسم حجّ داشته باشند. ۲. آیین نامه نحوه اعزام دانشجویان به عمره در سال ۱۴۲۶ بررسی شد و به تصویب نهایی رسید و قرار شد به وسیله ریاست سازمان حج و زیارت به مسؤول نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاهها و مبادی ذی ربط ابلاغ شود. ۳. راه‌کارهای بهبود وضع حجاب بانوان در حجّ و عمره و طرح ارائه شده درخصوص چادر ایرانی بررسی و قرار شد در اسرع وقت جلسه‌ای به همّت معاونت آموزش و پژوهش با حضور کارشناسان ذی‌ربط برگزار و الگو و پیشنهاد مناسبی برای تصمیم‌گیری نهایی در شورای برنامه‌ریزی ارائه شود. ۴. طرح همایش پویندگان راه ابراهیم مجدداً بررسی و قرار شد: با حضور جناب آقای زرهانی موضوع در کمیته فرهنگی بررسی و درباره چگونگی قدردانی از خدمات کارگزاران حجّ پیشنهادی ارائه شود. حج ۲۵، ص: ۴۵۳ ۵. در خصوص وظایف نمایندگی امور روحانیون در استانها، قرار شد: ضمن بازنگری در وظایف نمایندگی امور روحانیون در استانها، ترتیبی اتخاذ شود که نمایندگان استانها از کلیه برنامه‌های سازمان حجّ و زیارت و معاونتهای مختلف حوزه نمایندگی ولیّ فقیه در امور حجّ و زیارت در استانها مطلع شوند. ۶. جلسات تواصی به حق پس از موسم حجّ با استفاده از سخنرانان موفق سال جاری به مدت ۱۵ تا ۲۰ دقیقه بین نماز ظهر و عصر روزهای دوشنبه برگزار شود. ۷. در خصوص جزوه‌هایی که برخی از مدیران کاروان

برای راهنمـایی زائران تهیه و توزیع می‌کننـد قرار شـد معـاونت آموزش و پژوهش الگو و چارچوب مناسبی تـدوین کنـد تا از طریق سازمان حجّ و زیارت در اختیار مدیران کاروان قرار گیرد و مدیران کاروانها بر اساس ذوق و سلیقه خود آنها را بین زائرین کاروان توزیع کنند. ۸. در خصوص پیشنهادهای انجمن صـنفی دفـاتر خـدمات زیارتی ایران، قرار شـد سازمان حـجّ و زیارت به آنان ابلاغ کند: با توجه به سیاستهای عمره سال ۱۳۸۴، پیشنهادها عملی نیست. ۹. پیشنهاد معاونت بین الملل در خصوص دعوت از شخصیتهای جهان اسلام برای شرکت در موسم حجّ مطرح و قرار شد: در کمیسیونی مرکب از آقایان: اکبریان، قاضی عسکر، تسخیری، اختری، حـداکثر ده نفر از شخصـیتهای ذی نفوذ جهـان اسـلام از ملیتهـای مختلف برای دعوت به حـجّ انتخـاب شونـد. ۱۰. قرار شـد آقایان: سلیمی معـاون دفتر و مسؤول روابـط عمومی حوزه نماینـدگی ولیّ فقیه در امور حـجّ و زیـارت، نصـیری مـدیر کـلّ حوزه ریاست و مسؤول روابط عمومی سازمان حجّ و زیارت به عنوان عضو ثابت در جلسات شورای هماهنگی بعثه شرکت نمایند.

باب دوم: فعالیتهای موسم حج

اشاره

۱. نشـریه زائر ۲. واحـد ارتباطات خبری ۳. امور حـج و زیارت صدا و سیما ۴. واحد اهل سنّت ۵. بعثه مهاجرین افغانسـتان ۶. مرکز کامپیوتر ۷. دفتر بعثه ۸. معاونت اجرایی ۹. معاونت امور روحانیون ۱۰. معاونت آموزش و پژوهش

۱. نشریه زائر

نشـریه زائر زبـان گویـا و تاریـخ مکتـوب حـج در هر سـال اسـت. وسـیله‌ای برای ارتبـاط بعثه مقـام معظم رهـبری بـا حجـاج ایرانی. روزنامه‌ای که ۴۰ روز در سال نفس می‌کشد و بعد مهیای حج بعدی می‌شود. زائر در هر سال تلاش می‌کند با رعایت چارچوبهایی از قبل تعریف شده، خوراک خبری، فرهنگی و مذهبی لازم را به زائران عزیزی که از ایران اسلامی به عربستان آمده‌اند تقدیم کند. امسـال هم مثل هر سال ۱۲ نفر برای کار در این روزنامه ویژه موسم حـج انتخاب شدنـد. مسـعود رضائی شـریف آبادی مسؤول این گروه و سردبیر نشریه است. مرتضی میردار مسئولیت اجرایی نشریه را بر عهده دارد. ابوالحسن ملایی مظفری مسؤول واحد فنی است و عباس درویش توانگرریزی نیز بخش خبری را هـدایت می‌کند. امیر استرابی و رحیم زارعی در واحد فنی مشـغول به کار هسـتند و یعقوب توکلی، محمد تقی فرجی، مصـطفی محدثی خراسانی، احمد غلامی، یاسر قدسـی فتح آبادی و علی جوادی نیز در تحریریه آن مشـغول به کار هسـتند. جمعی که امسال در نشریه زائر به انجام وظیفه مشغول بودند مجموعه‌ای نسبتاً کامل در این بخش بودند، اساتیـد تاریخ و فلسـفه، شاعران شـناخته حج ۲۵، ص: ۴۵۸ شـده و افراد خبره مطبوعـات ایران تمـام توان خود را به کـار گرفتنـد تا مطـالبی در زائر امسـال تقـدیم حضـور زائران بزرگوار شود که مورد نیـاز آنهـاست. مشـی نشـریه در حـج سـال ۱۴۲۵ قمری توسـط نماینـدگی ولیّ فقیه تعیین و قرآن به عنوان محور برنامه‌های امسال مشـخص شد که این دسـتور ملهم از پیام مقام معظم رهبری مبنی بر قرآن محوری در حج امسال بود. نخستین شماره زائر در روز ۱۰ دی منتشر شد یعنی روزی که آقای ری شهری وارد مدینه منوره شد. کار برای انتشار نشـریه از ساعت ۸/۱۵ صـبح چهارشـنبه نهم دی با جلسه اعضای نشـریه در مدینه (که تا آخرین روز کاری به صورت مسـتمر برگزار می‌شد) آغاز گردید. در شـماره اوّل چند توصـیه به زائران ایرانی و مطالبی درباره مناجات حضرت علی علیه السلام با خدا منتشر شد، اخباری از ایران و جهان و مطالبی مربوط به حج بخشهای دیگر شماره نخست بود. در شماره دوم سعی شد به گونه‌ای کار شود که پلی بین سـتاد مدینه و زائران برقرار شود. این که وظیفه این سـتاد چیست، چه بخشـهایی دارد و چه خدماتی به زائران ارائه می‌کنـد. این تلاش تا زمان خروج از مـدینه ادامه داشت و در مکه مکرمه به شـکل جدیـدتری برای معرفی سـتاد مکه

دنبال شد. ارائه اخبار بعثه، جلسات، همایشها، سخنرانیها و برنامه‌ها و مراسم مذهبی بعثه که در سالن اجتماعات برگزار می‌شد نیز یکی از شاخه‌های اصلی فعالیت زائر بود. این روند چه در مدینه و چه در مکه تداوم پیدا کرد. مطالبی راجع به مدینه و تاریخ آن از دیگر موضوعات شماره دوم بود. این هدف زائر در زمینه اطلاع رسانی مذهبی و تاریخی تا پایان سفر فراموش نشد. مقصود از این کار آشنایی نسبی زائران با تاریخ و سرگذشت اماکن و زیارتگاههایی بود که در این سفر می‌دیدند. تلاشی برای معرفت بیشتر و زیارتی دلنشین‌تر. در شماره سوم توصیه‌های آقای ری شهری به زائران درباره قرآن و قرآن محوری چاپ شد. مصاحبه با مسؤول حمل و نقل درون شهری مدینه برای آشنایی زائران حاضر حج ۲۵، ص: ۴۵۹ در مدینه با سرویسهایی که ستاد مدینه برای سهولت در زمینه تردد آنها در شهر مدینه و زیارت در مسجد النبی ایجاد کرده و همین طور گفتگو با مسؤولان بیمارستان هلال احمر در مدینه و گزارشی از دعای کمیل مدینه در کنار اخبار داخلی و خارجی بخشهای دیگر شماره سوم بود. زائر در شماره‌های بعد خود تلاش کرد به گونه‌ای عمل کند که در حد توان به رفع نیازهای زائران ایرانی بپردازد؛ از توصیه‌های بهداشتی گرفته تا توصیه هایی برای حفظ اموال آنها. در کنار چاپ مطالب این چنینی، سیاست کلی نشریه نیز فراموش نشد. مصاحبه با قاریان برجسته قرآن که به حج آمده بودند، اخبار قرآنی، مطالب قرآنی و توصیه‌های قرآنی نیز جای ویژه‌ای در صفحات ۳۵ شماره امسال داشت. زائر هرچه به جلوتر می‌رفت با مخاطبان بیشتری روبرو می‌شد. تعداد زائران چه در مکه و چه در مدینه رو به افزایش بود و به این دلیل شکل مطالب باید تغییر می‌کرد. صفحات جدید و تعریف شده‌ای به زائر اضافه شد از جمله مطالبی که در قالب مسابقه قرآنی «حج در قرآن» چاپ می‌شد و یا سلسله مباحث اجرایی حج. با آغاز ماه ذی الحجه سعی شد ذهن زائران به سوی مناسک حج و ایام تشریق هدایت شود و این کار با درج مطالب مختلفی صورت گرفت. تلاش این بود که زائران با بالاترین آمادگی ذهنی و روحی وارد مشاعر مقدسه شوند. در کنار این مطالب، ویژه نامه‌ای با عنوان «ویژه نامه ایام تشریق» به همّت زائر چاپ شد و همچون دیگر ویژه نامه‌های این نشریه از جمله ویژه نامه «آشنایی با مدینه منوره»، «ویژه نامه آشنایی با مکه مکرمه»، «ویژه نامه برائت از مشرکین» و «ویژه نامه دهه مبارک فجر» مورد استقبال زائران ایرانی قرار گرفت. در روزهای نزدیک به ایام تشریق (۶ و ۷ ذی حجه) تمام ۹۷ هزار زائر ایرانی در مکه مکرمه حضور داشتند و شمارگان نشریه نیز بالطبع در بالاترین حد خود بود. با آغاز ایام تشریق چاپ زائر موقتاً برای ۵ روز تعطیل شد و پس از آن، مجدّداً از سر گرفته شد. نشریه زائر در دو مقطع به صورت همزمان در دو شهر مدینه و مکه توزیع شد. یک بار بین روزهای ۲۶ ذی قعده تا هفتم ذی حجه و دوم بین روزهای ۱۴ تا ۲۶ ذی حجه. حج ۲۵، ص: ۴۶۰ اعضای نشریه زائر در روز جمعه ۱۸ ذی حجه (۹ بهمن) همزمان با عید سعید غدیر (در عربستان) از مکه راهی مدینه شدند تا کار تولید نشریه در مدینه دنبال شود. تحریریه زائر هر چه پیش از اعمال در مطالب خود به دنبال یافتن راهی برای رسیدن به یک حج مقبول و با حضور دل بودند، در مطالب پس از اعمال سعی می‌کردند زائران را به حفظ دستاوردهای حج و حاجی ماندن ترغیب و راهنمایی کنند. از آنجا که در روزهای پایانی ذی حجه شمار زائران ایرانی مقیم عربستان رو به کاهش می‌گذارد تلاش شد تا با تهیه گزارشهایی درباره سوغاتی و خرید و تأثیر خرید در عربستان و ایران بر بازار این دو کشور به نوعی در مسائل اقتصادی هم حرفهایی زده شود تا از این طریق به رونق اقتصادی کشورمان کمک شود. نشریه زائر در روز ۲۸ ذی حجه برابر با ۱۹ بهمن پس از انتشار ۳۵ شماره روزانه و ۵ ویژه نامه به کار خود پایان داد. نمونه‌هایی از مصاحبه‌ها و مقاله‌ها و اشعار زائر را در فصل سوم این کتاب درج می‌کنیم. به دلیل قرآن محور بودن حج امسال، عمدةً مصاحبه‌های قرآنی زائر را برای درج انتخاب کردیم و آنها را پیش از سایر مطالب آوردیم. با اینهمه تلاش و کوشش، ایرادهایی هم به زائر وارد است از جمله، نپرداختن به شرح و ترجمه زیارات معصومین مدینه علیهم السلام، و نپرداختن به شرح دعای عرفه صحیفه سجادیه و دعای عرفه سیدالشهداء علیه السلام، نداشتن مطلبی راجع به حضرت خدیجه ام المؤمنین و حضرت ابوطالب علیهما السلام. همچنین در هر شماره از زائر یک استفتا و جواب آن از یکی از مراجع معظّم (دام ظلّه) منتشر می‌شود. هرچند قصد دست‌اندرکاران آگاه ساختن حجّاج با مسائل شرعی است، ولی تبعیض

در این زمینه اثر معکوس دارد، خوب است که یا از همه مراجع استفتاءات و پاسخهایی منتشر شود (مانند رادیو معارف)، یا اینکه از هیچ مرجعی چاپ نشود. حج ۲۵، ص: ۴۶۱

۲. واحد ارتباطات خبری «۱»

واحد ارتباطات خبری بعثه مقام معظم رهبری با مسؤولیت آقای علی اکبر جوانفکر از اواسط آبانماه کار خود را با این دستور العمل آغاز کرد که بر اساس مصوبه شورای عالی حج مقرر شده است در حج سال ۱۳۸۳ یک گروه پنج نفره از خبرنگاران به حکم قرعه برگزیده و به حج اعزام شوند. در اجرای این دستور العمل، ضمن مکاتباتی که با معاونت مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صورت گرفت، در نهایت اسامی یک گروه نمایندگان مطبوعات کثیرالانتشار به دفتر بعثه مقام معظم رهبری اعلام شد و قرعه کشی در حضور جناب آقای عبدالله نصیری مدیر کل محترم روابط عمومی سازمان حج و زیارت و با شرکت نمایندگان معرفی شده برگزار گردید و افراد زیر تعیین شدند: آقای حیدرزاده از روزنامه اطلاعات آقای صبوری از روزنامه جام جم آقای رزاقی از روزنامه شرق حج ۲۵، ص: ۴۶۲ آقای یوسفی از روزنامه مردم سالاری آقای روحپرور از روزنامه قدس با راه اندازی دفتر خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) در ریاض به مدیریت جناب آقای عبدالله نصیری، گروه اعزامی خبرگزاری جمهوری اسلامی طی سه سال از واحد ارتباطات خبری جدا و با اجاره یک محل مستقل در خارج از بعثه و صرف هزینه‌های معتنی به اقدام به خبررسانی در موسم حج می‌کرد که یک تجربه ناموفق بود؛ زیرا اوّلًا به فعالیت جاری دفتر ایرنا در ریاض در موسم حج آسیب می‌رساند و کار دفتر را مختل می‌کرد، ثانیاً هزینه سنگین و غیر ضروری را بر این سازمان دولتی تحمیل می‌کرد و ثالثاً موجب محروم شدن گروه اعزامی ایرنا از امکانات و توانمندیهای حرفه‌ای واحد ارتباطات خبری می‌شد. در سال ۱۳۸۲ یک گروه ۱۲ نفره از ایرنا به حج اعزام شدند که این هم غیر ضروری بود و هم هزینه‌های معتنابهی را برای این سازمان به ارمغان آورد. در سال ۱۳۸۳ سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی با ارسال نامه‌ای به بعثه مقام معظم رهبری یک گروه ۶ نفره شامل سه مرد و سه زن را برای اعزام به حج معرفی کرد. ایرنا در نامه خود درخواست کرده بود که روال کار به شکل سابق بازگردد و گروه اعزامی در بعثه مقام معظم رهبری مستقر شود که از این امر استقبال شد و با وجود آنکه اعزام یک گروه شش نفره به حج ضروری نبود، با درخواست آنها موافقت شد. پس از هماهنگی با رئیس دفتر نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج، آقای غلامحسین اسلامی فرد معاون خبری خبرگزاری جمهوری اسلامی و همچنین آقایان مجید معلم طاهری و حسین حمزه لو دو تن از سردبیران با سابقه خبر در صدا و سیما برای عضویت در واحد ارتباطات دعوت به همکاری شدند. واحد ارتباطات خبری ضمن توجیه نمایندگان پنج روزنامه فوق از آنها برای پوشش مناسب خبری رویدادهای مربوط به هفته حج دعوت کرد. این واحد طی مدت مزبور اخبار و گزارشهای لازم را درباره برنامه‌های هفته حج تهیه حج ۲۵، ص: ۴۶۳ و مستقیماً در اختیار رسانه‌های مکتوب و صدا و سیما قرارداد و هماهنگیهای لازم را برای پوشش تصویری برنامه‌ها و اجرای مصاحبه‌های هدایت شده به انجام رساند. آقای مجید معلم طاهری روز چهارم دیماه به عنوان نیروی پیش پرواز عازم مدینه منوره شد و روز هشتم دیماه نیز نمایندگان مطبوعات و خبرگزاری جمهوری اسلامی به مدینه منوره اعزام شدند تا در آستانه ورود سرپرست حجّاج ایرانی، آماده فعالیت خبری باشند. سه تن از بانوان عضو گروه خبرگزاری جمهوری اسلامی در هیأت پزشکی در نزدیکی بعثه مستقر شدند. روز پنجشنبه برابر با دهم دیماه آقای جوانفکر همراه جناب آقای ری شهری از تهران عازم مدینه منوره شدند. در فرودگاه تهران و همچنین در فرودگاه مدینه، مصاحبه‌های تلویزیونی با آقای ری شهری انجام شد اما در پخش آنها سهل‌انگاری شد که در این باره تذکر لازم به جناب آقای گروسی مدیر واحد حج و زیارت صدا و سیما و سپس جناب آقای سید مهدی مدیر کل پخش خبر این سازمان داده شد. واحد ارتباطات خبری در مدینه منوره و مکه مکرمه تمامی دیدارهای جناب آقای ری شهری در بعد داخلی و خارجی و همچنین برنامه‌های خبری طرح ریزی شده مانند

همایش‌ها و مراسم سخنرانی‌ها را تحت پوشش قرار داد و اخبار تولیدی را در اختیار خبرنگاران خبرگزاری جمهوری اسلامی، مطبوعات و بخشهای خبری صدا و سیما قرار می‌داد. در حج امسال کار خبر مکتوب صدا و سیما به دلیل اعزام نشدن خبرنگار ویژه امر به شدت تنزل یافته بود اما این کمبود به همت واحد ارتباطات خبری جبران و اخبار مکتوب برای بخشهای مختلف خبری صدا و سیما ارسال شد که فراوان مورد استفاده قرار گرفت. حضور دو مترجم انگلیسی و عربی در گروه خبرگزاری جمهوری اسلامی سبب شده بود که این گروه کار خود را در بخش مصاحبه‌های خبری با زائران خارجی متمرکز کند و در مجموع ارسال ۳۲۰ خبر و گزارش و ۲۵۶ قطعه عکس حاصل کار ایرنا در مدینه حج ۲۵، ص: ۴۶۴ منوره و مکه مکرمه بود که ۵۵ درصد اخبار آنها را واحد ارتباطات خبری تهیه و در اختیار گروه قرار داد. خبرنگاران مطبوعات جهت گیریهای متفاوتی در فعالیت رسانه‌یی داشتند که واحد ارتباطات خبری کوشید ضمن پرهیز از دخالت در کار آنها و به وجود نیاوردن حساسیتهای بی‌مورد، در فضایی صمیمی و دوستانه، تعامل کاری و حرفه‌ای مناسبی را با آنها برقرار کند. خبرنگار روزنامه شرق از ابتدا مشی خود را بر پرداختن به مسائل حاشیه‌ای حج در ابعاد مربوط به نوع پوشش، تغذیه، خرید و فروش، بهداشت و نظایر آن متمرکز کرد و مدّعی بود که گزارشهای خود را پس از بازگشت به ایران تدوین و منتشر خواهد کرد. روزنامه شرق به اخبار دریافتی از ایرنا درباره حج توجهی نداشت. خبرنگار روزنامه مردم سالاری گفت: برای اعزام به حج ناگزیر از دریافت مرخصی بوده است و روزنامه مزبور پرداخت هیچ هزینه‌ای را تقبل نکرده است و حتی حاضر به تماس تلفنی از تهران با وی برای پیگیری مسائل خبری نیست. وی خود را دبیر صفحه اجتماعی این روزنامه معرفی کرد. البته این روزنامه در صفحه اجتماعی خود یک ستون کوچک تحت عنوان «در حریم عشق» به حج اختصاص داده بود که برخی از خبرها را در آنجا منعکس می‌کرد. نماینده اعزامی این روزنامه حتی یک گزارش از حج نیز نتوانست تهیه و ارسال کند و عمدتاً اخباری که واحد ارتباطات تهیه می‌کرد برای روزنامه ارسال می‌شد. خبرنگار روزنامه اطلاعات با آنکه فرد با تجربه‌ای به نظر می‌رسید کارنامه قابل توجهی ارائه نکرد. نماینده روزنامه قدس پرکارترین خبرنگار اعزامی بود که انتشار سلسله گزارشهایی را از حال و هوای حج آغاز کرده بود و این کار را در ۱۴ شماره ادامه داد و همزمان اخبار تهیه شده در ستاد خبری را نیز برای انتشار به روزنامه ارسال می‌کرد که بخش عمده اخبار ارسالی در این روزنامه به چاپ رسید. حج ۲۵، ص: ۴۶۵ نماینده روزنامه جام جم تجربه حادثه نویسی در روزنامه داشت و با رادیو نیز همکاری می‌کرد. وی از مکه مکرمه و مدینه منوره برخی گزارشها را به صورت زنده برای رادیو ارسال کرد و به طور متوسط نیز از اخبار تهیه شده در واحد ارتباطات خبری بهره برداری کرد. واحد ارتباطات خبری امسال برای نخستین بار اتاقی را به عنوان اتاق مصاحبه خبرنگاران در مکه مکرمه در نظر گرفت و هماهنگی برای مصاحبه‌هایی در این محل را به عهده داشت. هماهنگی برای برخی از مصاحبه‌های اختصاصی یا مطبوعاتی در مکه مکرمه و مدینه منوره و یا بازدیدهای جناب آقای ری شهری از برخی نقاط خارج از بعثه مقام معظم رهبری از دیگر فعالیتهای واحد ارتباطات خبری بوده است. مصاحبه مطبوعاتی جناب آقای زرهانی در مدینه و مکه، مصاحبه مطبوعاتی جناب آقای دکتر ضیایی رئیس هیأت پزشکی در مکه مکرمه، مصاحبه خبری با برخی از مهمانان خارجی، هماهنگی برای فیلمبرداری و تهیه گزارش از بازدید جناب آقای ری شهری از بیمارستان هیأت پزشکی در مکه و مدینه، بازدید از دو آشپزخانه مرکزی در مدینه منوره و دیدار از بعثه‌های مراجع تقلید از جمله این اقدامات بوده است. پوشش خبری مراسم برائت از مشرکین و مراسم دعای عرفه و همچنین هماهنگی برای ارسال و ضبط مراسم مزبور در شبکه سراسری رادیو تهران، دیدار جناب آقای ری شهری از کاروانهای جانبازان، خانواده شهدا و اساتید دانشگاه در منطقه منی، تهیه خبر از سخنرانی‌ها در منی و هنگام رمی جمرات و همچنین گزارشهای خبری درباره وقوع سیل در مکه مکرمه از جمله فعالیتهای انجام شده در حج امسال محسوب می‌شود. واحد ارتباطات خبری همچنین همه اخبار و گزارشهای تهیه شده را که به سخنان نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج مربوط می‌شد، پیش از ارسال جهت استحضار و اعلام نظر به ایشان تسلیم می‌کرد که با تایید ایشان به مطبوعات، خبرگزاری و صدا و سیما داده می‌شد. حج ۲۵، ص: ۴۶۶

۳. امور حج و زیارت صدا و سیما

در اوائل سال ۱۳۸۳ پس از موافقت ریاست سازمان صدا و سیما، ساختار جدید تصویب و ستاد حج سازمان به «امور حج و زیارت» بـا زیرساختهای ادارات هماهنگی، اعزام، تولیـد و فنی تبـدیل شـد. همچنین بر لزوم تمرکز کلیه فعالیتهای تولیـدی و برنامه سازی در این زمینه تأکیـد و در واقع بر تنوع عرصه‌های تولیدی در صدا و سیما افزوده و قطب جدیدی از برنامه سازی در رسانه ملی با هدف گسترش و تعمیم فرهنگ و معارف اسلامی، به خصوص تولید برنامه‌های مستند مرتبط با حج و زیارت به طور متمرکز آغاز گردید. اکنون گزارش جامع عملکرد «امور حج و زیارت» سازمان صدا و سیما در سال ۱۳۸۳ به شرح زیر عرضه می‌شود: الف) اداره تولید و فنی ۱. در سال ۱۳۸۳ این اداره تعداد ۴۶۰ برنامه به مـدت ۷۳۳۰ دقیقه در قـالب برنامه‌های ترکیبی، گرافیک تصویری، مستند، مستند گزارشـی، مسـتند آموزشی، نماهنگ و مستند داستانی تهیه کرد که از شبکه‌های داخلی و کانالهای جام جم ۳، ۲، ۱ و شبکه جهانی سـحر حج ۲۵، ص: ۴۶۷ پخش شـد و مبحث فرهنگ سازی حـج مورد عنایت و توجه تولیـدات مرتبط با حـج و زیارت قرار گرفت. ۲. از ابتدای سال گذشـته جلسات شورای طرح و برنامه حج و زیارت، متشکل از مدیران برخی شبکه‌ها و مدیران برنامه ساز و ... به طور مسـتمر و هفتگی تشـکیل و در خصوص طرحها و سیاسـتگزاری تولیـدات حج و زیارت، بررسـی شد. شایان ذکر اسـت جلسـات نهـایی شورا با حضور ریاست سازمان حـج، معاونت ارتباطات و امور بین الملل سازمان و معاون آموزش و پژوهش بعثه در دفتر حـج و زیارت سازمان برگزار می‌شود. ۳. به منظور پربار نمودن برنامه‌ها از برخی برنامه سازان مجرب شـبکه‌های مختلف سـیما در زمینه تولیـدات معارفی و اجتماعی دعوت شـد و پس از ارزیابی نهایی و جذب نیرو، در حال حاضـر بهترین برنامه سازان سازمان در دو مقوله مـذکور با اداره تولیـد حج و زیارت همکاری می‌کنند. ۴. برای ایجاد تمرکز در تولیدات حج و زیارت از سال گذشـته برنامه‌های مربوط به عتبات عالیات و سوریه نیز در اداره تولیـد حـج و زیارت تهیه می‌شود و در همین زمینه تولیـد برنامه‌های مسـتند مربـوط به عتبـات عالیـات و سـوریه در دست اقـدام است. ب) عملکرد زمـان عمره مفرده در این خصـوص تعـداد ۴۰ نفر از عـوامل سازمـان در قـالب گروههای پنـج نفره و با مـدت تقریبی یک ماه عازم کشور عربسـتان شدنـد و مراسم مـذکور را پوشـش صوتی و تصویری دادنـد که در عملکرد مربوط به گزارشـهای تصویری نسبت به سـال ۱۳۸۲، ۲/ ۳۷۲٪، در خصوص گزارشـهای صوتی ۴/ ۱۶۰٪ و در خصوص تصویربرداری راش جهت برنـامه سازی، ۴/ ۲۲۲٪ رشـد ملاحظه می‌شود که نشانگر تحول عظیمی در گسترش و تقویت معارف اسـلامی و برنامه ریزی جهت بالابردن حظ معنوی مخاطبین صدا و سیماست. حج ۲۵، ص: ۴۶۸ ج) عملکرد موسم حج تمتع ۱. در خصوص اعزام افراد حوزه‌های مختلف به کشور عربسـتان برای پوشـش کنگره عظیم حـج تمتع ۱۴۲۵، حسب برنامه ریزی خـاص ماهها قبل از اعزام در شورای طرح و برنامه و بر اساس گزینش حتی الامکان از بهترین عوامل برنامه ساز برای اعزام به حـج تمتع اسـتفاده شد و به رغم اینکه از نظر نیروی انسانی تنها ۱۰٪ (۴ نفر) به گروه کاری اعزامی سازمان نسبت به حج تمتع سال ۱۴۲۴ افزوده شـده ولی عملکرد حـج تمتـع ۱۳۸۳ بیش از ۸۰٪ نسبت به سـال قبل از آن رشـد داشت. ۲. برای اولین بـار بر اسـاس سازماندهی ۱۲ گروه مسـتند سـاز در ایام حـج تمتع مشـرف و برای تولیـد و تهیه برنامه‌های زیر اقـدام نمود که برنامه‌های مورد نظر اینـک در مرحله مونتـاژ نهایی و در آسـتانه ارزیابی و برآوردِ شورای طرح و برنامه است. عناوین برنامه‌ها: شـیعیان در مکه و مـدینه، آموزش مناسک حـج، همه جهان در حجاز، زبان خدا، با راهیان کوی دوست (مجله تصویری حج)، همسـفر با ابراهیم علیه السـلام، از حرم تا حرم، اساتید دانشگاه، تجلّی رحمت، سفر، سفرنامه مسافران کعبه و فیلم مستند حج تمتع ۱۴۲۵. د) اداره هماهنگی و اعزام پس از پیگیری و همـاهنگی این اداره و اخـذ مجوّز لازم برای اعزام همکـاران و خانواده‌هـای ایشـان به عمره مفرده در سـال ۱۴۲۵ تعداد ۵۵۵ نفر از کارکنان سازمان به اتفاق خانواده هایشان از ماه جمادی الأُولی تا ماه مبارک رمضان عازم شـهرهای مقدس مکه و مـدینه شدنـد. نظر به اینکه این قبیـل اعزامها در سالهای گذشـته توسط اداره کل رفاه و امور اجتماعی انجام شـده است و در آخرین

سال اعزام (۱۴۲۴) فقط ۲۰۰ نفر اعزام شده‌انـد در این جهت نیز بحمـدالله رشـد معادل ۵/ ۲۷۷٪ عایـد سازمان شده است که باعث تقویت روحیـه و نشـاط معنوی همکـاران بـوده و تـأثیرات شـگرفی داشـته اسـت. حـج ۲۵، ص: ۴۶۹ ه) سـایت اینـترنت .www labbaik. irL در سـال ۱۴۲۵ به منظـور حضور در عرصه بین المللی، ترویـج ارزشـهای اسـلامی و گسـترش معـارف عظیم حـج و زیارت، در ایام میلاد منجی عالم، حضرت حجهٔ بن الحسن العسکری علیه السلام پایگاه اینترنتی امور حج و زیارت به آدرس فوق با حضور ریـاست سازمـان حـج و زیـارت، معـاون محترم آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری، معاون ارتباطات و امور بین الملل صدا و سیما و همچنین با حضور عده‌ای از مسؤولین سازمان افتتاح شد که تاکنون با استقبال ویژه کاربران داخل و خارج از کشور، خصوصاً کشورهای انگلسـتان، کرواسـی، اتریش، بلژیک، چک، هلند، امارات مواجه گردید و تاکنون بیش از ۴۱۰۰۰ نفر کاربر از این سایت بازدید و ارتباط برقرار کرده‌اند. در حال حاضر این سایت دارای بخشهای زیر است: حج از نگاه امام خمینی، حج از نگاه مقام معظم رهبری، حج از نگاه قرآن، تشـرف یافتگان، احکام و مناسک حج، سـفرنامه های حج، عتبات عالیات، سوریه، تولید امور حج و زیارت، تصاویر، معرفی کتاب، معرفی پایگاههای مذهبی، درباره ما و ارتباط با ما. در سال ۱۴۲۵ دو مسابقه با عناوین صهبای حج ۱ و ۲ نیز در سایت برگزار گردیـد که در این دو مسابقه تعـداد ۳۷۴۴۴ نفر شـرکت نموده‌اند و سایت به افراد برگزیده جوایزی اهدا کرد. اخیراً نیز سومین مسابقه صـهبای حج برگزار گردید که کاربران با مطالعه کتاب صـهبای صـفا نوشته آیهٔ الله جوادی آملی که.. آن بر روی سـایت موجود است، به سؤالات پاسـخ دادنـد. شایـان ذکر است در حال حاضـر این سایت با بیش از ۱۴۵۰ صفحه مطـالب ارزنـده شامـل آیـات، روایـات، احکام، مناسک، وصف اماکن زیارتی، سـفرنامه‌ها، شعر، مقاله، متون کتب و ... همچنین با حجم زیادی عکس و فیلمهای تولید شده حج و زیارت در خدمت سالکان طریق حق است. حج ۲۵، ص: ۴۷۰ فعالیت گروه اعزامی سازمان به عمره مفرده در سال ۱۴۲۵ نوع گزارش‌سال ۱۴۲۵ گزارش مکتوب ۴۸ گزارش تصویری ۸۵۰ دقیقه گزارش صوتی ۶۷۰۵ دقیقه تصویربرداری جهت برنامه سازی (راش) ۸۸۲۰ دقیقه تعداد نفرات ۴۰ نفر ماههای اعزام‌از جمادی الأُولی تا ماه مبارک رمضان مقـایسه فعالیت گروه اعزامی سازمان به عمره مفرده در سالهای ۱۴۲۴ و ۱۴۲۵ نوع گزارش‌سال ۱۴۲۴ سال ۱۴۲۵ درصد رشد نسبت به سال گذشـته گزارش مکتوب ۴۷۴۸۸۹٪- گزارش تصویری ۱۸۰ دقیقه ۸۵۰ دقیقه ۲/ ۳۷۲٪ گزارش صوتی ۴۶۷۰۵۲۵۷۴/ ۱۶۰٪ تصویربرداری جهت ۲۷۳۵ دقیقه ۴۸۸۲۰/ ۲۲۲٪ برنامه سازی (راش) تعداد افراد ۲۰ نفر ۴۰ نفر ۱۰۰٪ ماههای اعزام رجب، شعبان از جمادی الأُولی ۶/ ۶۶٪ و ماه رمضان تا ماه رمضان حـج ۲۵، ص: ۴۷۱ فعالیت گروه اعزامی صدا و سـیما به حج از آغاز تا پایان ایّام تشـریق دعاهای کمیل و نـدبه بعثه مقام معظم رهبری، همچنین مراسم برائت از مشـرکین، مراسم دعاهای عرفه، کمیل و نـدبه که در سرزمینهای منی و عرفات برگزار شد از شـبکه‌های سیما، صدا، برون مرزی و سایت اینترنتی www. Labbaik. ir پخش و مورد اقبال بینندگان و شنوندگان رسانه ملی قرار گرفت. خلاصه فعالیت گروه اعزامی به تفکیک حوزه‌های سیما، صدا، استانها، سیاسی و برون مرزی به شـرح جـدول آتی ملاحظه می‌شود. شایان ذکر است تا پایان ایّام تشـریق ۱۳۷۴ مورد گزارشـات صوتی و تصویری به مدت ۱۳۶۲۰ دقیقه تولیـد و از شـبکه‌های داخلی سیما، صدا، برون مرزی، خبر و شـبکه‌های جام جم پخش شده است که نسبت به کلّ فعالیت گروه اعزامی صـدا و سـیما در سال گذشـته بالغ بر ۷۵٪ رشد داشـته است. حوزه سـیما تعدادمدت (دقیقه) مدت تصاویر راش گزارش‌های تصویری ۲۶۰۷۹۳۸۶۸ گزارش‌های صوتی ۱۴۲۱۱۲۵ روضه رضوان ۲۱۰۷ مراسم‌ها و همایشها ۷۸۰۱۲ جمع کل ۳۳۴۹۲۱۲ حـج ۲۵، ص: ۴۷۲ حـوزه صـدا تعدادمـدت (دقیقه) گزارش‌هـای صوتی (زنـده) ۱۹۸۴۲۱۴ گزارش‌هـای تولیـدی (لوح فشرده) ۹۶۰۴۰ برنامه‌هـای زنـده (دعاهای کمیل، نـدبه و ...) ۱۰۲۰۱۲ جمع کـل ۳۹۶۴۲۶۶ حوزه اسـتانها تعدادمدت (دقیقه) مدت تصـاویر راش گزارش‌هـای صوتی ۳۶۷۳۳۶۶ (رادیـو و تلویزیـون) گزارش‌هـای تصویری ۱۰۰۰۵۳۵۱۲ جمع کـل ۴۲۰۸۳۷۸ حوزه سیاسـی تعدادمـدت (دقیقه) مـدت تصـاویر راش گزارش‌هـای خبری- تصویری ۸۵۰۳۴۰۱۲۸ گزارش‌هـای خبـری- صوتی ۵۹۸۱۹۴ جمع کل ۸۵۰۹۳۸۳۲۲ اخبار مکتوب ۱۷۴ حج ۲۵، ص: ۴۷۳ حوزه برون مرزی تعدادمدت (دقیقه) مدت تصاویر راش گزارش‌های

تصویری ۱۹۲۰۹۹۹۱۳۵ گزارش‌های صوتی ۱۶۲۶۱ جمع کل ۱۹۲۰۱۱۶۱۱۹۶ جمع کل حوزه‌ها تعدادمدت (دقیقه) گزارش‌های تصویری ۳۸۰۲۳۶۲ گزارش‌های صوتی ۹۸۱۹۱۰۱۲ جمع کل ۱۳۶۲۰۱۳۷۴ فعالیت گروه اعزامی صدا و سیما به حج، در مقطع مدینه بعد حوزه سیما ارتباط تلفنی با صدا و سیما ۴۰ مورد ۴۰۰ دقیقه‌تماس از شبکه‌های مختلف صدا و سیما و شهرستانها گزارشهای تولیدی ۱۰ مورد ۳۲۰ دقیقه‌پخش شده از شبکه‌های یک و سه سیما و جام جم و پخش در ایام محرم جمع کل ۵۰ مورد ۷۲۰ دقیقه ۱۵۰۰ دقیقه (تصاویر راش) حج ۲۵، ص: ۴۷۴ حوزه سیاسی (خبر) ارتباط تلفنی- خبری ۴۹ مورد ۱۸۶ دقیقه گزارشهای تولیدی خبر (ویژه) ۱۴ مورد ۴۲ دقیقه جمع کل ۶۳ مورد ۲۲۸ دقیقه حوزه صدا (رادیو) ارتباط تلفنی با رادیو ۲۰ مورد ۱۴۵ دقیقه‌تماس از شبکه‌های مختلف صدا در تهران و شهرستانها برنامه‌های تولیدی رادیو ۲ مورد ۳۰ دقیقه‌شبکه معارف پخش زنده رادیویی ۳ برنامه ۱۸۰ دقیقه‌دعای کمیل ۸/ ۱۱ و ۱۵/ ۱۱/ ۸۳ و شبی با قرآن ۱۱/ ۱۱/ ۸۳ جمع کل ۲۵ مورد ۳۵۵ دقیقه حوزه‌های صدا و سیما ارتباط تلفنی ۱۰۹ مورد ۷۳۱ دقیقه برنامه‌های تولیدی ۲۶ مورد ۳۹۲ دقیقه ۱۵۰۰ دقیقه (تصاویر راش) پخش زنده ۳ مورد ۱۸۰ دقیقه جمع کل ۱۳۸ مورد ۱۳۰۳ دقیقه ۱۵۰۰ دقیقه (تصاویر راش) حج ۲۵، ص: ۴۷۵

۴. واحد اهل سنت

واحد اهل سنّت در سال ۱۴۲۵ با ۷ نفر اعضای کادر و ۱۵ نفر مهمان از شخصیتهای اهل سنت از هشت استان کشور با حضور ۳۰ کاروان اهل سنت موفق شد وظایف خویش را با عنایات الهی انجام دهد. خلاصه گزارش فعالیتهای واحد اهل سنت در هشت بخش ارائه می‌شود: بخش اول: عناوین کلی فعالیتها در ایران قبل از موسم حج ۱. گزینش ۵۳ روحانی و معین برای کاروانهای اهل سنت ۹ استان کشور متناسب با مذهب و زمان و موقعیت زائران هر کاروان. ۲. انتخاب و اعزام روحانی برای ۶۰ کاروان عمره اهل سنت. ۳. انتخاب ۱۵ نفر از شخصیتهای خدوم اهل سنت ۸ استان کشور از بین کاندیداهای گوناگون با سمت‌های: نماینده خبرگان، نماینده مجلس، استاد دانشگاه، امام جمعه و جماعت، مدیر و مدرس حوزه، دبیر آموزش و پرورش. ۴. برگزاری ۵ دوره آموزشی یک هفته‌ای برای گروههای ۸۰ نفره ائمه جمعه و جماعات و مدرسین به تفکیک استانهای: بلوچستان، خراسان، هرمزگان، گلستان، حج ۲۵، ص: ۴۷۶ کردستان در تابستان در محل دانشگاه مذاهب اسلامی. در طول این دوره اساتید برجسته در موضوعات: کلام مقارن، فقه مقارن، نقد وهابیت، تعلیم مناسک اهل سنت شافعی و حنفی، مسائل سیاسی جهان اسلام، تاریخ و جغرافیای اماکن متبرکه عربستان و فرهنگ تقریب به تدریس پرداختند. ۵. برگزاری آزمونهای عمومی کتبی برای کلیه متقاضیان روحانی شدن در همه استانها با همکاری دفاتر نمایندگان رهبری و نیز مصاحبه شفاهی با بسیاری از قبول شدگان جهت تصمیم نهایی. ۶. مسافرت و اعزام گروه مصاحبه کننده به استانهای مربوطه. ۷. مشورت و هماهنگی با کلیه نمایندگان ولی فقیه در استانهای مرزی و ادارات کل مربوطه اطلاعات راجع به گزینش‌های قبولی آزمون‌ها و انتصاب‌ها و مهمانان. ۸. طراحی اولیه سیستم انتقال اطلاعات مکتوب بایگانی واحد به رایانه و شروع انتقال. ۹. فعال بودن واحد در تمام طول سال و پاسخگویی به عموم مراجعات و انجام امور دفتری و اداری. بخش دوم: مدیریت فرهنگی و سرکشی کاروانها الف) بازدید و بررسی امور کاروانها ۱. تهیه تاریخ دقیق رفت و برگشت کلیه کاروانهای اهل سنت به مکه و مدینه و ایران و آدرسها، تلفن و کروکی محل اسکان جهت برقراری ارتباط سریع. ۲. بازدید از محل اسکان کاروانهای اهل سنت قبل از ورود کاروانهای اهل سنت در مدینه ۱۰ مورد. ۳. سرکشی و بررسی وضعیت کاروانهای استانهای آذربایجان غربی، کرمانشاه، خراسان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان ۱۵ مورد. ۴. پیگیری و حل مشکل کاروانهای اهل سنت مخصوصاً درخواست روحانی ۴ مورد. حج ۲۵، ص: ۴۷۷ ۵. توزیع تراکت و اطلاعیه شورای افتاء اهل سنت در کاروانهای اهل سنت جهت اطلاع رسانی به زائرین و مراجعت به شورای افتاء برای رفع مشکلات فقهی ۵۰ مورد. ۶. تکمیل فرمهای گزارش کار، و بازدید از کاروان، و ارزیابی روحانیون و معینهای کاروانهای اهل سنت ۱۱۰ مورد. ۷. توزیع دعوتنامه سمینارهای اهل سنت

در مدینه و مکه در کاروانها جهت شرکت زائرین ۱۶۰۰ مورد. ۸. نشست توجیهی با مدیران و روحانیون کاروانهای اهل سنت در مدینه و مکه. ۹. ارزیابی کاروانهای شرکت کننده در سمینار مدینه و مکه از حیث کمی و کیفی ۴۵ مورد. ۱۰. بررسی وضع سیاسی روحانیون و زائرین و نظارت و تمهیدات پیشگیرانه از ارتباطات مشکوک. ب) سخنرانی تلفیقی در کاروانها یکی از برنامه‌های ویژه واحد اهل سنت برگزاری مراسم سخنرانی تلفیقی روحانیون شیعه و سنی برای زائران اهل سنت است. این برنامه به همّت مدیر فرهنگی این واحد که نقش «رابط در معاونت روحانیون» را دارد اجرا می‌شود که برنامه‌ای اضافه بر وظایف رابط روحانیون در کاروانهای شیعه است. این واحد چهار دوره سخنرانی در طول موسم حج برای کاروانها پیش بینی کرده و اجرا می‌کند: ۱. مدینه قبل برای همه کاروانها. ۲. مکه مکرمه برای همه کاروانها. ۳. ایام تشریق در منی برای تعدادی از کاروانها به صورت دو تیم اعزامی، هر شب برای چند کاروان. ۴. مدینه بعد برای همه کاروانها. تیمهای اعزامی به هر کاروان معمولًا مرکب بود از یک سخنران سنی از مهمانان واحد حج ۲۵، ص: ۴۷۸ و یک سخنران شیعه از روحانیون شیعه کادر واحد یا از علمای بعثه و همراهی چند نفر از مهمانان اهل سنت. بخش سوم: مدیریت مهمانان اهل سنت یکی از برنامه‌های واحد اهل سنت انتخاب و دعوت شخصیتهای برجسته خدوم اهل سنت کشور بعنوان مهمان بعثه مقام معظم رهبری است که با اهداف زیر انجام می‌گیرد: ۱. سپاسگزاری از خدمات دهها ساله مهمان به اسلام و مسلمین و انقلاب اسلامی و همزیستی و همراهی با نظام و شیعه. ۲. تحبیب قلوب و اظهار محبت و پذیرایی جهت جذب بیشتر. ۳. بکارگیری آنان در بخش ارتباطات تبلیغی با زائران دیگر کشورها جهت رساندن پیام وحدت و انقلاب اسلامی و بیداری مسلمین. ۴. بهسازی دیدگاههای مهمانان نسبت به نظام و تشیع. در راستای هدف چهام برنامه‌های اجرائی ویژه‌ای طراحی و اجرا می‌شود از قبیل: ۱. سخنرانی شخصیتهای شیعه این واحد از شخصیتهای علمی شیعه مستقر در بعثه مقام معظم رهبری یا بعثه‌های دیگر مراجع دعوت می‌کند برای سخنرانی در جلسات صبح هر روزه مهمانان و گفتگوی رویاروی و دوستانه با آنان که ضمن انتخاب شخصیتهای معتدل، موضوعات استراتژیک و مورد نظر واحد در دستور کار سخنرانان قرار می‌گیرد. در این مدت از شخصیتهایی مانند افراد ذیل دعوت شد که سخنرانی کرده‌اند: الف) حجهٔ الاسلام والمسلمین تسخیری ب) حجهٔ الاسلام دکتر بی آزار شیرازی ج) حجهٔ الاسلام دکتر هاشمیان د) حجهٔ الاسلام و المسلمین صابری همدانی ه) حجهٔ الاسلام گرایلی و) حجهٔ الاسلام سید مجتبی حسینی ز) حجهٔ الاسلام اختری حج ۲۵، ص: ۴۷۹ در این جلسات و گفتگوها علاوه بر حل برخی شبهات ذهنی مهمانان درباره انقلاب و تشیع و ایجاد انس و علاقه عاطفی بین مهمانان سنی و شخصیتهای شیعه، غنی‌تر بودن علمی علمای شیعه به وضوح احساس می‌شود که تأثیر روانی داشته و زمینه تأثر مهمانان را از شخصیتهای شیعه فراهم می‌کند. ۲. گفتگوی علمی انفرادی با هر مهمان با شناختی که مسؤول واحد از دیدگاههای هر مهمان قبل از اعزام و در طول موسم پیدا می‌کند، اقدام به جلسات و گفتگوهای انفرادی با هر کدام می‌شود که تغییر و تحولی در دیدگاه وی ایجاد شده و پس از بازگشت نیروئی بهتر در خدمت نظام اسلامی است. غالباً مسؤولیت این گفتگوهای علمی را مسؤول واحد به عهده می‌گیرد و احیاناً شخصیت مناسب دیگری را مسؤول این تکلیف می‌کند. این طرح در چند سال اخیر ثمرات خوبی داشته، که شاید بهترین آنها را بتوان آقای ماموستا مجتهدی شمرد. شخصیت علمی ای که ۲۰ سال در استان کردستان در حاشیه نشسته بود و حاضر نبود با نظام و مسؤولان استانی همکاری کند با دعوت وی به عنوان مهمان بعثه در دو سال قبل و کارهای تحبیبی و ارشادی آنچنان مجذوب نظام شد که سال جاری نماینده ولی فقیه در کردستان ایشان را شایسته‌ترین عالم برای امامت جمعه سنندج دید و منصوب نمود. بخش چهارم: گروه تبلیغات واحد اهل سنت مهمانان اهل سنت این واحد ضمن زیارت و عبادت خویش به عنوان نماینده نظام اسلامی برای رساندن پیام اسلام، معرفی انقلاب اسلامی ایران، وحدت، بیداری مسلمین در قبال استکبار جهانی در طول حضورشان در مدینه منوره و مکه مکرمه طبق برنامه ریزی و توجیه واحد مشغول فعالیت شدند. حج ۲۵، ص: ۴۸۰ بخش پنجم: شورای افتا هر ساله دو نفر مفتی حنفی و شافعی از اعلم علمای دو مذهب به عنوان اعضای شورای افتاء اهل سنت انتخاب شده و در محل دفتر واحد اهل سنت بعثه مستقر می‌شوند. تشکیل

این شورا در بعثه مقام معظم رهبری اهداف زیر را تعقیب می کند: ۱. اثبات عملی و ارائه اسوه عینی وحدت در عملکرد نظام اسلامی ایران. ۲. پاسخگویی به سؤالات زائران و روحانیون اهل سنت و داوری در اختلافات فقهی آنان. ۳. پاسخگویی به مراجعات زائران اهل سنت خارجی و ارجاعات بین الملل و مهمانان ویژه نماینده ولی فقیه. ۴. وساطت و زمینه سازی مذهبی برای اجراء اهداف مقدس نظام و واحد در بین زائران اهل سنت. مفتیان سال ۸۳ عبارت بودند از: ۱. مولوی محمد اسحاق مدنی، مفتی احناف و رئیس شورای افتاء؛ ۲. ماموستا مدرس مفتی شافعی از سنندج. بخش ششم: مدیریت انتشارات و همایشهای اهل سنت همایش‌های سه‌گانه اهل سنت ۱. همایش مدینه قبل با عنوان: آینده بشر و ظهور حضرت مهدی علیه السلام از منظر قرآن در دیدگان اهل سنت. ۲. همایش مکه مکرمه با عنوان: قرآن و عترت دو گوهر گرانبهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله. ۳. همایش مدینه بعد با عنوان: قرآن قانون جاودانه بشر. گزارشی از همایش آینده تاریخ و ظهور حضرت مهدی علیه السلام اولین همایش کاروانهای اهل سنت ایرانی در حج ۱۴۲۵ در مدینه با حضور نماینده حج ۲۵، ص: ۴۸۱ ولی فقیه در امور حج و زیارت و جمعی از علمای بعثه و نمایندگان تعدادی از بعثه‌های مراجع تقلید و ۶۰۰ نفر زائران اهل سنت ایرانی برگزار شد. این همایش از باشکوه‌ترین همایشهایی بود که در چند سال اخیر به همّت واحد برگزار شده است. تلاشهای فراوان اعضای واحد که قبل و هنگام همایش انجام شد، زمینه این موفقیت را فراهم کرد که به بخشی از آنها اشاره می‌شود: الف) فعالیتهای انجام شده در تهران ۱. انتخاب موضوع همایش و ریز موضوعات و تکثیر و توزیع آنها. ۲. جلسه توجیهی با روحانیون کاروانهای اهل سنت در حاشیه کنگره حج جهت دعوت برای مقاله نویسی. ۳. یادداشت اسامی افرادی که اعلام آمادگی نوشتن مقاله نمودند. ۴. نشستی با مسؤول واحد و بقیه کادر واحد و تقسیم کار. ۵. مطالعه و بررسی پرونده همایش‌های سال ۱۴۲۴ در مدینه منوره و مکه مکرمه جهت کسب تجربه و یادداشت برداری از آنها. ۶. انتقال دو مقاله آماده شده و برگه‌های مربوطه و مقالات چاپ شده کنفرانس چابهار دی ۸۳ که مربوط به موضوع همایش بود. ب) فعالیت‌های انجام شده در مدینه النبی صلی الله علیه و آله برای برگزاری همایش ۱. جمع آوری مقالات رسیده. ۲. بررسی علمی مقالات، اصلاح، تکمیل و تنظیم آنها بصورت ویژه‌نامه همایش. ۳. آماده سازی مقاله یکی از روحانیون اهل سنت و درج آن در نشریه زائر. ۴. همکاری با برخی سخنرانان برای تلخیص و تنظیم متن سخنرانیها. ۵. تهیه و تدوین آیات قرآنی و سخنان امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب جهت پارچه نویسی و نصب تراکت در محل همایش. ۶. هماهنگی با مسؤولین مطبوعاتی، تصویری و خبری جهت پوشش کامل خبری. ۷. مصاحبه مطبوعاتی مسؤول واحد با رسانه‌های خبری به منظور توضیح برنامه‌های همایش. حج ۲۵، ص: ۴۸۲ ۸. هماهنگی لازم با ستاد اجرایی جهت خرید هدایا و تهیه پاکت جهت دعوت از مهمانان همایش. ۹. دعوت کتبی از بعثه‌های مراجع تقلید همراه با حضور مسؤول همایش در محل استقرار بعثه‌ها و تأکید بر حضور در همایش. ۱۰. توزیع دعوت نامه ۳ روز قبل از همایش بین روحانیون و مدیران کاروانها جهت دعوت زائران بر اساس تهیه ۵۰٪ زائران هر کاروان. ۱۱. جلسه توجیهی با مدیران و روحانیون کاروانهای اهل سنت یک روز قبل از همایش با مسؤول واحد. ۱۲. به کارگیری دو گروه تواشیح (روابط عمومی) و مدیحه سرائی از کاروانهای اهل سنت و دعوت قاری بین المللی. ۱۳. توزیع ۶۰۰ بسته خرمای تبرکی مدینه به عنوان هدایا بین مهمانان همایش. ۱۴. مصاحبه‌های رادیویی با تعدادی از مهمانان اهل سنت (۷ نفر). ۱۵. مصاحبه نشریه زائر با میهمانان اهل سنت (۶ نفر). ۱۶. تزئین و آماده نمودن سالن از قبیل تراکت، پارچه نوشته، نصب دوربین‌ها و جایگاه مخصوص هیأت رئیسه و چهار نفر اعضاء که از قبل تعیین شده بدند بنامهای ماموستا مدرّس از استان کردستان، حضرت حجهٔ السلام سید مجتبی حسینی نماینده مقام معظم رهبری در کشور سوریه، جناب آقای مولوی عارفی از سیستان و بلوچستان. ۱۷. انتخاب مجری به نام آخوند عبدالرزاق رهبر امام جمعه آق قلا. برنامه و سخنرانیهای همایش این همایش با استقبال باشکوه علمای شیعه و سنی، مهمانان زائر اهل سنت و حضور پررنگ نمایندگان بعثه‌های مراجع، رونق خاصی داشت. زائران اهل سنت از حدود ۱۰ کاروان و از استانهای مختلف شرکت کرده بودند و تعداد آنها بالغ بر پانصد نفر بود و تعدادی از خواهران تحصیل کرده و

جوان اهل سنت که حج ۲۵، ص: ۴۸۳ بیشتر آنها از سیستان و بلوچستان بودند نیز در مجلس حضور داشتند. بالاتفاق همه قائل بودند همایش از رونق و جلوه‌ای خاص برخوردار بود. اولًا به دلیل انتخاب موضوع مناسب و ثانیاً حضور افراد با افکار و اندیشه و یا به عبارت بهتر گمان متفاوت که بعد از سخنرانی سخنرانان، خود را با ابراز احساسات حضار نشان داد. بعضی از علمای شیعه عنوان می‌کردند اهل سنت از شیعیان ما در مورد امام زمان داغ‌تر صحبت می‌کردند و باور نداشت اهل سنت هم مثل شیعیان معتقد به ظهور امام زمان (عج) هستند و لازم بود خودشان از دولب آنها بشنوند و باور کنند و از طرفی هم سخنرانان اهل سنت اندکی هراس داشتند و در ابراز عقیده خود به امام زمان (عج) که در منابع معتبر اهل سنت آمده است تردید می‌کردند، اما بعد از اینکه نفر اول و دوم سخن گفتند این تردید تبدیل به اعتماد و جرأت گردید. گزارشی از همایش «قرآن و عترت، دو گوهر گرانبهای پیامبر صلی الله علیه و آله» واحد اهل سنت بعثه طبق معمول هر ساله امسال همایش ویژه زائران اهل سنت ایرانی در مکه مکرمه را در تاریخ ۲ ذی حجه با عنوان «قرآن و عترت دو گوهر گرانبهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله» در سالن همایشهای بعثه برگزار کرد. استقبال باشکوه علمای شیعه و سنی، مهمانان و زائران و حضور نمایندگان برخی بعثه‌های مراجع این همایش را رونق خاصی بخشیده بود. زائران اهل سنت از حدود ۲۰ کاروان و از استانهای مختلف شرکت کردند و تعداد آنها علی رغم آنکه ۶۰۰ نفر دعوت شده بودند، به ۸۰۰ نفر می‌رسید و تعداد زیادی از خواهران تحصیل کرده و جوان اهل سنت که بیشتر آنها از استان گلستان و ترکمن بودند نیز در مجلس (با لباس محلی) حضور فعال داشتند که به نظر صاحبنظران جلوه ویژه‌ای به همایش بخشیده بود و این همایش همانند نشست مدینه منوره با اقبال کم نظیر مهمانان مواجه شد و همه معتقد بودند مباحثی که در این همایش مطرح شد بسیار لازم بود و سخنرانی سخنرانان هم تقریباً حق مجلس را ادا کرد و مطالب درخور فهم مهمانان ارائه گردید و تعدادی از شرکت کنندگان پیشنهاد حج ۲۵، ص: ۴۸۴ کردند این جلسات در ایران و در استانهای خودشان تکرار شود. یکی از محسّنات این نشست علمی و نقاط قوت آن این بود که هم شیعیان و هم اهل سنت در موضوعاتی که کمتر مورد بحث و بررسی قرار گرفته است از دیدگاه همدیگر مطلع می‌گردند و این یکی از راههای تقریب مذاهب و ایجاد اخوت بین مسلمانان است. در آغاز این مراسم، مسؤول واحد اهل سنت بعثه در سخنانی، فلسفه انتخاب موضوع «قرآن و عترت» برای همایش اهل سنت را الهام از رهنمود مقام معظم رهبری مبنی بر محور قرار گرفتن قرآن در فعالیتهای تبلیغی حج و نیز توجه به قرآن و اهل بیت به عنوان مشترکات اهل تسنن و اهل تشیع برای وحدت هرچه بیشتر آنها برشمرد. حجهٔ الاسلام زمانی گفت: گرچه ممکن است عده‌ای بپندارند که محب اهل بیت علیهم السلام مخصوص شیعیان است، ولی اهل سنت در طول تاریخ، توجه زیادی به عترت پیامبر داشته‌اند. مثلًا امام شافعی آن قدر بر عشق ورزی به خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله اصرار داشت که برخی از اهل سنت تندرو، او را «شیعه» خوانده‌اند. درباره امام ابوحنیفه هم از خود اهل سنت نقل شده که به علت حمایت از قیام زید بن علی بن الحسین علیهم السلام، به زندان افتاد و هر روز ۱۰ ضربه شلاق می‌خورد تا از دنیا رفت. اکنون نیز بسیاری از اهل سنت کرد، بلوچ، ترکمن و دیگران، به زیارت حضرت امام رضا علیه السلام و خواهر گرامیشان حضرت معصومه علیها السلام می‌روند و گاهی حاجاتشان را هم می‌گیرند. حدیث ثقلین که متواتر در کتب شیعه و اهل سنت است صدفی است که دو درّ گرانبها را در خود جای داده که آن دو منبع و سرچشمه معارف دینی‌اند و به همین جهت امام خمینی رحمه الله، در وصیت نامه گران سنگ شان بر این حدیث تأکید داشتند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «إنّی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی أهل بیتی ما إن تمسّکتم بهما لن تَضَلّوا بعدی أبداً وانهما لن یفترقا حتّی یردا علی الحوض». سنت واقعی پیامبر صلی الله علیه و آله را بهتر از همه، عترت و اهل بیت آن حضرت می‌دانند و عترت بهترین راوی و گزارشگر سنت نبوی است. بنابراین می‌توانند اهل سنت به احادیث ائمه اهل‌البیت علیهم السلام به عنوان احادیث نبوی نگاه کنند، چنانکه امام صادق علیه السلام فرمود: «حدیثی حدیث أبی، وحدیث أبی حدیث جدّی، حدیث جدّی حج ۲۵، ص: ۴۸۵ حدیث الحسین و حدیث الحسین حدیث الحسن وحدیثه حدیث علیّ وحدیث علیّ حدیث النبی صلی الله علیه و آله». بر این اساس، پیشنهاد

من به علماء شیعه و اهل سنت آن است که راهی برای بهره برداری علماء اهل سنت از دهها هزار حدیث ائمه اهل البیت علیهم السلام پیدا کنند، چنان که فقهای شیعه راهی برای بهره برداری بیشتر از جوامع حدیثی اهل سنت بیابند، البته اصل این بهره برداری تسلط فقهاء شیعه از قدیم شروع شده بود. پس از آن سرپرست حجاج ایرانی سخنان خود را در این همایش به موضوع آثار و برکت شناخت پیوند اهل بیت و قرآن اختصاص داد، که در فصل اول همین کتاب گذشت. در بخش دیگری از همایش «قرآن و عترت؛ دو گوهر گرانبهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله»، مولوی محمد اسحاق مدنی، مشاور رئیس جمهور در امور اهل سنت، با اشاره به آیه شریفه «انا نحن نزلنا الذکروانا له لحافظون»، گفت: خوشبختانه، دین اسلام با وجود داشتن فرقه‌های مختلف، یک ویژگی بارز دارد و آن اینکه کتاب آسمانی آن، بدون کمترین تحریفی در دست پیروان آن باقی مانده است. در حالی که فرقه‌های مختلف برخی ادیان از جمله مسیحیان، کتابهای آسمانی با اختلافهای بنیادین دارند، از معجزات قرآن کریم این است که با گذشت هزار و چهارصد سال از نزول این کتاب بزرگ، بین قرآن اهل تسنن و قرآن اهل تشیع به رغم برخی اختلافهای بین دو مذهب حتی یک کلمه اختلاف نیز وجود ندارد. صرف نظر از کتابهای متعددی که علمای سنی مذهب درباره اهل بیت نوشته‌اند، در کتابهای بخاری و مسلم که جزو معتبرترین کتابهای اهل سنت است، بابی به نام «باب محبهٔ اهل البیت علیهم السلام» وجود دارد که در آنهاصدها حدیث مختلف از پیامبر گرامی اسلام در این باره نقل شده است. چگونه ممکن است کسی عاشق پیامبر باشد، ولی کسی را که پیامبر بوسیده و بر شانه خود نشانده، دوست نداشته باشد؟ چگونه ممکن است کسی به پیامبر ارادت داشته باشد، ولی عاشق کسی که پیامبر برایش قیام می‌کرده، نباشد؟ چگونه ممکن است کسی به فتح خیبر افتخار کند، ولی به فاتح آن ارادت نداشته باشد؟ به ویژه وقتی که از شواهد موجود می‌فهمد که فتح خیبر، کار یک انسان معمولی نیست. حج ۲۵، ص: ۴۸۶ مولوی مدنی از شیعه و سنی خواست از مسائلی که درباره آنها اختلافی وجود ندارد، اختلاف درست نکنند. سخنران بعدی همایش اهل سنت، آخوند ملاعبدالرزاق رهبر، امام جمعه اهل سنت استان گلستان بود که در سخنانی، با اشاره به حدیث ثقلین گفت: «با توجه به این حدیث شریف معلوم می‌شود که تمسک به قرآن بدون تمسک به اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله، کافی نیست و این دو، لازم و ملزوم یکدیگرند». امام جمعه شهرستان نقده ماموستا سرخابی، آخرین سخنران همایش «قرآن و عترت، دو گوهر گرانبهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله» بود. ماموستا سرخابی در سخنانش با اشاره به چندین حدیث معتبر نزد اهل سنت، تأکید کرد: علاقه به خاندان رسول اکرم صلی الله علیه و آله، چیزی بیش از علاقه‌های عادی است و باید مقدمه تمسک به این بزرگواران باشد. عنایت به حدیث منقول از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به خوبی روشن می‌کند منظور قرآن کریم از «اهل بیت»، علی علیه السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و فرزندان آن دو بزرگوارند و همانطور که امام شافعی در شعری گفته است، اهل بیت علیهم السلام کشتی نجاتند و بدون تمسک به ایشان، نجات ممکن نیست و ما اهل سنت باید اعتراف کنیم که تاکنون در تمسک به اهل بیت و پیروی از آنان کوتاهی کرده‌ایم. متن تواشیح اجراء شده در همایش به وسیله گروه تواشیح بشارت اصفهان مدح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام یا أخ المصطفی أزف ولائی لک بشریً فی مولد الزهراء هی فی العرش قبل آدمَ کانَتْ قَبَساً زاهِراً لأهل السماء وکَساها مِن القداسهٔ برداً أین منه قداسهٔ العذراء هی أُم السبطین بضعهٔ طه زوجهٔ المرتضی وخیر النساء حج ۲۵، ص: ۴۸۷ هی ریحانهٔ الرسول وکانت منه طیباً تفوح بالأشذاء هاك یا بضعهٔ الرسول نشیدی مستفیضاً من بسمه وبکاء أنا أرجو منك الشفاعهٔ فیه یوم بعثی مشفوعهٔ بالشفاء دست من و عنایت و لطف و عطای فاطمه قلب من و محبت و مهر و ولای فاطمه طبع من و قصیده مدح و ثنای فاطمه جرم من و شفاعت روز جزای فاطمه به بذل دست فاطمه به خاک پای فاطمه منم فدای فاطمه رشته مهر فاطمه سوی خدا کشد مرا دل به ولاش داده‌ام تا به کجا کِشد مرا گر به زمین زند مرا یا به سما کشد مرا درد اگر عطا کند یا به بلا کُشد مرا پای برون نمی‌نهم از سر کوی فاطمه وا نشود دلم مگر به گفتگوی فاطمه یا مولاتی یا فاطمهٔ یا مولاتی یا زهراء حج ۲۵، ص: ۴۸۸

۵. بعثه مهاجرین افغانستان

هر سال صدها هزار نفر از مسلمانان کشورهای مختلف از جمله افغانستان به سرزمین وحی می‌آیند. امسال نیز تعداد معتنابهی (حدود سی هزار نفر) از افغانستان به حج مشرف شده بودند. از جمهوری اسلامی ایران نیز تعدادی از مهاجرین مقیم شهرهای مختلف کشور، توفیق تشرف به حج را یافته بودند. بعثه مقام معظم رهبری، مطابق برنامه سالهای قبل، با تشکیل بعثه‌ای بنام مهاجرین افغانستان، برنامه‌های متنوعی را برای حجاج افغانستانی به اجرا درآورد. آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای از این فعالیتهاست. ۱. برگزاری همایش افغانستان در بعثه مقام معظم رهبری در مکه مکرمه با شرکت صدها تن از حجاج افغانستانی که از ایران و افغانستان و کشورهای مختلف اروپایی، آمریکا، سوریه و سایر کشورها در مراسم حج حضور پیدا کرده بودند. ۲. هماهنگی و دعوت از علما برای برگزاری ملاقات جمع بزرگی از علمای افغانستان با نماینده ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی. ۳. بازدید نماینده مقام معظم رهبری در امور افغانستان به همراه هیأتی از بعثه مقام معظم رهبری از کاروانهای حجاج افغانستانی و سخنرانی در جمع آنان. ۴. دعوت از مسؤولین بعثه دولت افغانستان برای شرکت در همایش افغانستان و حج ۲۵، ص: ۴۸۹ سخنرانی معاون وزیر ارشاد، حج و اوقاف افغانستان در این همایش. ۵. هماهنگی ملاقات معاون وزیر ارشاد، حج و اوقاف افغانستان با نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی. ۶. بازدید از کاروانهای مهاجرین افغانی. ۷. بازدید از کاروانهای حجاج افغانستانی و ملاقات با علمای اهل سنت و تشیع که از شهرهای مختلف افغانستان به حج مشرف شده بودند. ۸. توزیع قرآن مجید و کتب ادعیه و نشریه پیام حج در مکه و مدینه و کتب، جزوات و نشریات مختلف. ۹. دعوت از علمای افغانستانی جهت شرکت در همایش تقریب مذاهب اسلامی در مکه مکرمه. حج ۲۵، ص: ۴۹۰

۶. مرکز کامپیوتر

چکیده مرکز کامپیوتر بعثه در جهت تامین نیازهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری معاونتهای مختلف بعثه زیر نظر شورای IT فعالیت می‌کند. حاصل فعالیتهای صورت گرفته در این مرکز در موسم حج سال جاری در این گزارش در دو بخش نرم‌افزار و سخت‌افزار ارائه شده است: الف) نرم افزار فعالیتهای بخش نرم‌افزار مرکز کامپیوتر بعثه در موسم حج ۱۴۲۵ در سه بخش عمده بوده است: توسعه و تکمیل نرم‌افزار اکیم، تولید نرم‌افزار ثبت گزارشات روزانه و تهیه نرم‌افزار ثبت گویه‌های معاونت بین الملل. ۱. نرم‌افزار اکیم ۱- ۱- مقدمه نرم‌افزار اکیم در ابتدا با هدف بهبود سرعت و کیفیت نرم‌افزار قدیمی معاونت روحانیون از حج ۲۵، ص: ۴۹۱ دو سال پیش طراحی و پیاده سازی شد. این نرم‌افزار با استفاده از جدیدترین فناوری‌های برنامه نویسی تحت ویندوز در ایام موسم حج سال ۱۴۲۳ پی ریزی شد و در موسم حج سال ۱۴۲۴ عملیاتی گردید. بدین معنی که معاونت روحانیون سیستم قدیمی را کنار گذاشته و از سیستم جدید استفاده نمود. این نرم‌افزار جدید "اکیم "نام گرفت که از حروف اول "افراد "،"کاروان "و "مسکن،" یعنی مفاهیم اصلی در فرآیند حج، برگرفته شده است. اکیم امکان مدیریت اطلاعات افراد (اعضای معاونت‌ها، زائران، عوامل، روحانیون، مبلغین، بازرسین، و به طور کلی هر فردی که به نوعی با حج مرتبط است)، اطلاعات کاروان‌ها، پروازها، مسکنها (هتلها و ساختمانهایی که کاروانها در آن مستقر می‌شوند) سوابق اجاره مسکنها، سوابق تشرف کاروان و افراد و ... را در اختیار کاربر قرار می‌دهد. این قابلیت باعث شد که دیگر معاونت‌های بعثه مقام معظم رهبری همچون اجرایی، بین الملل، و نظارت نیز به استفاده از این نرم‌افزار، روی آورند. نتیجه این رویکرد ایجاد امکان مدیریت اطلاعات اعزام نیروهای بعثه مقام معظم رهبری در نرم‌افزار اکیم است. همچنین امکان ثبت و گزارش گیری از وضعیت ارزیابی کاروان‌های یک دوره تشرف برای معاونت نظارت و بازرسی در این نرم‌افزار پیش بینی شده است. در یک نگاه اجمالی، نرم‌افزار اکیم بستر مناسبی را برای پرداختن به مفاهیم مطرح در حج فراهم نموده است که به کاربران امکن مدیریت متمرکز روی اطلاعات حج را می‌دهد. قابلیتی که در نرم‌افزار سازمان حج و زیارت وجود

ندارد و ایشان پاسخگوی این سؤال که فلان کاروان در چه سالهایی مشرف شده و هر سال در کدام مسکن اقامت داشته است، نیستند. به عبارت دیگر، سیستم سازمان حج و زیارت تنها قادر به پاسخگویی درباره اطلاعات موجود در یک دوره تشرف است و امکان مقایسه و کنار هم گذاشتن اطلاعات دوره‌های تشرف مختلف را ندارد. ۱- ۲- سرفصل اقدامات اقدامات صورت گرفته در نرم‌افزار اکیم، در موسم حج ۱۴۲۵ در دو بعد سرویس دهی اطلاعاتی و ایجاد قابلیتهای جدید در نرم‌افزار قابل بررسی است. در یک نگاه اجمالی حج ۲۵، ص: ۴۹۲ اقدامات صورت گرفته درباره نرم‌افزار اکیم شامل موارد ذیل است: ۲- ۱- ارائه گزارش‌های مختلف ۲- ۲- چاپ فرمها و نمودارهای مختلف ۲- ۳- افزودن فرمهای ثبت اطلاعات جدید به نرم افزار ۲- ۴- بهبود عملکرد بخشهای قبلی نرم افزار ۲- ۵- تهیه نرم افزارهای جانبی برای اکیم ۱- ۳- ۱- ارائه گزارشات مختلف یکی از مهمترین و قویترین قابلیتهای موجود در نرم‌افزار اکیم امکان گزارش گیری پویا است که بوسیله آن می‌توان انواع گزارشگیرها و تهیه آمارهای مختلف را از بانکهای اطلاعاتی موجود تهیه نمود. با اتصال فرم گزارشگیری پویا به بانکهای اطلاعاتی سازمان حج و زیارت امکان تهیه گزارشات مختلف از اطلاعات سازمان حج و زیارت در سیستم اکیم به راحتی امکان‌پذیر شده است. از این رهگذر در طول موسم حج ۱۴۲۵، گزارشات مختلفی برای معاونت‌ها و بخشهای مختلف تهیه گردیده است که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود: گزارش گیری از مبلغه‌ها و رابطین خانم آنها گزارش رابطین و روحانیون ایشان در مکه گزارش وضعیت سکونت و پرواز روحانیون شبکه بلاغ ایجاد امکان گزارش گیری از وضعیت ارزیابی‌های کاروان‌های سال گذشته برای معاونت نظارت و بازرسی ایجاد امکان گزارش گیری از متن گویه‌های ثبت شده معاونت بین الملل در سال گذشته برای آن معاونت در گزارش گیری پویا گزارش وضعیت خروج از مکه و ورود به مدینه و وضعیت پروازها برای اجرایی ویژه محاسبه و گزارش وضعیت تعداد زائران ایرانی مستقر در مکه و مدینه در هر لحظه از زمان برای اجرایی ویژه حج ۲۵، ص: ۴۹۳ ۱- ۳- ۲- چاپ فرمها و نمودارهای مختلف فرمهای مختلفی توسط اطلاعات فراهم شده در نرم‌افزار اکیم آماده و چاپ گردید که مهمترین آنها عبارتند از: چاپ نمودار مقایسه‌ای میانگین پارامترهای ارزیابی هر رابط با میانگین کلی در جهت ارزیابی خود رابطین. ۱- ۳- ۳- افزودن فرمهای ثبت اطلاعات جدید به نرم افزار فرمهایی برای ثبت اطلاعات جدید در نرم‌افزار اکیم در موسم حج ۱۴۲۵ اضافه گردید که از آن جمله می‌توان به فرمهای ذیل اشاره نمود: فرم گزارشات در سیستم اکیم با طراحی یک فرم کلی، سعی شده است که انواع گزارشات مانند گزارش "پاسخگویی مناسک صفا و مروه، "گزارش رابط، و دیگر گزارش‌ها پوشش داده شود. در این فرم هر گزارش، شامل یک نوع، یک سری پیشنهادات، توضیحات، انتقادات، تعدادی سؤال و جواب و تعدادی آمار مختلف می‌شود. این موارد، به طول کلی عناصر تشکیل دهنده یک گزارش را تشکیل می‌دهند. با ثبت این اطلاعات در بانک اکیم در آینده با تهیه انواع گزارشات آماری می‌توان مدیریت جامعی روی اطلاعات انجام داد. فرم ره‌آورد تشرف هر فرد اعم از روحانی، مبلغ، و ... در هر دوره تشرف یکی سلسله خاطره، تجربه، شبهه یا بطور کلی ره آوردی برای بیان دارد که از سال جاری معاونت محترم روحانیون با تهیه فرم هایی و اعطای آن به روحانیون و مبلغین آن واحد، سعی در جمع آوری این اطلاعات داشته است. این اطلاعات توسط فرمی در بانک اطلاعات ثبت شده تا در آینده بتوان انواع گزارش‌ها و بررسیها را از آن استفاده نمود. فرم وضعیت ارزیابی در این فرم وضعیت ارزیابی‌های از ابتدا تا کنون یک روحانی قابل رؤیت است. شایان حج ۲۵، ص: ۴۹۴ ذکر است که سیستم ثبت و بازیابی ارزیابی در اکیم از یک ساختار عمومی و کلی بهره می‌گیرد که این ساختار قابل استفاده در انواع ارزیابی هاست. در این ساختار هر ارزیابی شامل یک ارزیاب، تعدادی پارامتر ارزیابی و نمرات مربوط به این پارامترهاست. این ساختار و تفکیک این موارد امکان تعریف انواع پارامترها و استفاده از آنها بدون اعمال تغییرات در برنامه و براحتی امکان‌پذیر می‌سازد. در بخشهای بعدی درباره فرم ارزیابی بیشتر صحبت خواهد شد. فرم صوتی و تصویری افراد ایجاد امکان ثبت و ذخیره اطلاعات صوتی و تصویری افراد از جمله قابلیتهای اضافه شده به نرم‌افزار اکیم در این دوره تشرف بوده است. در این فرم امکان تخصیص فایلهای صوتی، فیلم، تصویر و ... به افراد

وجود دارد. بدین ترتیب سابقه‌ای از نوارها، سخنرانی‌ها، تصاویر و ... افراد در بانک نگهداری می‌شود که می‌توان در موارد مختلف مانند تهیه آرشیو یا تهیه منابع مراجعه‌ای از آن بهره برد. ۱- ۳- ۴- بهبود عملکرد بخشهای قبلی نرم افزار در موسم حج ۱۴۲۵ بعضی از فرمها و بخشهای نرم‌افزار اکیم اصلاح یا بهتر گردید. این بخشها عبارتند از: فرم ارزیابی روحانی یکی از قویترین امکانات سیستم اکیم، امکان تعریف و ثبت اطلاعات انواع ارزیابی‌هاست. فرم ارزیابی روحانی به گونه‌ای طراحی شده است که امکان ورود و ثبت اطلاعات ارزیابی را در کمترین زمان و با بیشترین دقت فراهم می‌آورد. امکان تعریف ماکزیمم نمره و هشدار به کاربر در صورت ثبت اعداد بیشتر از حد تعریف شده فوق، بی نیاز ساختن کاربر از تعیین ارزیاب و ثبت ارزیاب به طور متناسب از جمله امکاناتی هستند که در دوره تشرف جاری به این فرم اضافه گردیده‌اند. فرم گزارشهای رابطین فرم گزارشهای رابطین امکان ثبت گزارشهای رابطین در مورد افراد و نتیجه بررسی این حج ۲۵، ص: ۴۹۵ گزارشهای را فراهم می‌آورد که در این دوره تشرف این فرم اصلاح و بهتر گردید. ۱- ۳- ۵- تهیه نرم افزارهای جانبی برای اکیم بر اساس سیاستهای مدیریتی نرم‌افزار اکیم، پاره‌ای از نیازها که به طور مستقیم با مفاهیم اصلی دوره تشرف درگیر نیستند و از نظر نرم‌افزاری حجم زیادی را می‌طلبند، خارج از نرم‌افزار اکیم اما مرتبط به آن طراحی و پیاده سازی می‌شوند. این گونه نرم افزارها، نرم افزارهای جانبی اکیم نامیده می‌شوند. تاکنون دو نرم‌افزار در این راستا طراحی شده است: نرم‌افزار انتقال اطلاعات از بانک سازمان حج و زیارت به بانک اطلاعات اکیم و نرم‌افزار چاپ گذرنامه برای افراد، نرم افزارهایی هستند که در کنار اکیم مورد استفاده قرار می‌گیرند. انتقال اطلاعات از سازمان به اکیم سیستم سازمان حج و زیارت تولید کننده اطلاعات زائران، کاروانها و پرواز و مسکن است. بنابراین می‌بایست مکانیزمی طراحی شود که بتوان این اطلاعات را به شکلی از بانک سازمان حج خوانده و در بانک اکیم قرار داد به نوعی که بتوان از آن در نرم‌افزار استفاده نمود. این امکان در یک نرم‌افزار جانبی تعبیه شده است که مراحل تکمیل آن در این موسم به پایان رسیده و بهره برداری گردید. ۲. نرم‌افزار ثبت گزارشهای روزانه بر اساس مصوبه شورای IT بعثه در مدینه منوره مقرر شد که سیستم گزارش دهی کلیه معاونتها و واحدهای تابعه بعثه مکانیزه شود. بر این اساس، فرم گزارش گیری واحد ارزشیابی ملاک عمل قرار گرفت. این فرم شامل نام و نام خانوادگی گزارش دهنده، تاریخ، عنوان، واحد سازمانی، اهم فعالیت، شرح، پیشنهادها و مشکلات و نیازهای مربوط به گزارش است. پس از برگزاری جلسات متعدد، با معاونت‌های امور بین الملل، روحانیون و اجرایی در این خصوص، عمده فعالیت‌ها و نکات در نظر گرفته شده جهت طراحی این نرم‌افزار به شرح ذیل است: حج ۲۵، ص: ۴۹۶ سیستم مبتنی بر وب بوده و مزایای برنامه‌های کاربردی تحت وب را داراست. ساختار درختی چارت تشکیلاتی بعثه به منظور گزارش دهی تمامی معاونتها، ادارات کل و ادارات تعبیه شده است. تعریف چهار لایه جهت سطوح دسترسی کاربران: کل مجموعه، معاونتها، ادارات کل و کاربران. طراحی بخش مدیریت کاربران به منظور تعریف کاربران جدید و سطوح دسترسی ایشان. امکان چاپ گزارشها منطبق بر فرم واحد ارزشیابی. حج ۲۵، ص: ۴۹۷

۷. دفتر بعثه

راه اندازی دفتر بعثه در مدینه کارکنان دفتر بعثه، بلافاصله پس از پایان هفته حج در روز دوشنبه مورّخ ۳۰/ ۹/ ۸۳، تدریجاً در قالب گروه پیشرو از روز سه شنبه مورّخ ۱/ ۱۰/ ۸۳ عازم مدینه منوره، و با عنایات الهی و کار فشرده موفق به راه اندازی واحدهای دفتر شدند. ۱. اهمّ فعالیتهای دفتر اهمّ اقدامات واحدهای دفتر بعثه: الف) دبیرخانه ۱. آماده سازی محل کار و خارج ساختن وسائل سایر واحدها از دبیرخانه. ۲. نصب و راه اندازی سیستم‌های تکثیر و رایانه. ۳. تهیه دفاتر اندیکاتور و ارسال مراسلات. ۴. تایپ نامه‌ها، اطلاعیه‌ها، تراکت‌ها و ... به تعداد تقریبی ۸۶۴ برگ. ۵. تکثیر نامه و اطلاعیه و تراکت و ... به تعداد تقریبی ۲۱۰۰۰ برگ. ۶. توزیع نامه‌های صادره به تعداد ۵۵۱ مورد. حج ۲۵، ص: ۴۹۸ ۷. تعداد نامه‌های صادره ۱۴۹ مورد. ۸. تعداد نامه‌های وارده ۱۰۱ مورد. ب) انتظامات ۱. شناسایی محیط اطراف و انجام دادن عملیاتهای تخصصی چک و خنثی. ۲. استقرار و راه اندازی پستهای انتظامات بعثه.

۳. راه انـدازی واحد مراجعات بعثه و پاسـخگویی شـبانه روزی به مراجعات. ۴. همکاری با واحـد مخابرات در خصوص راه انـدازی سیستم ارتباطات دفتر. ۵. آماده سازی مجموعه اتاقهای حوزه دفتر و ارزشـیابی. ۶. تأمین امنیت و نظم جلسات سـخنرانی عمومی. ۷. تـأمین امنیت و حفـاظت تریبون مراسم دعای کمیل در جوار قبرسـتان بقیع. ج) ارتباطات دفتر ۱. آماده سازی دفتر بعثه و سیسـتمهای ارتباطی ۲. پاسـخگویی به مراجعین ۳. تنظیم اوقـات ملاقات نماینـده ولی فقیه با مهمانان و شخصـیتهای برجسـته و بازدیـد ایشان از امـاکن و حضور در همایشـها و جلسـات گونـاگون. د) روابط عمومی ۱. انجـام دادن امور مقـدماتی و ارتبـاطی و همـاهنگی با کلیه واحـدهای بعثه و سـتاد مـدینه و تأمین اقلام تـدارکاتی و اسـتقرار و راه اندازی کارگاههای خطاطی، نقاشـی و خیاطی. ۲. طراحی و دوخت ۴ پرچـم بزرگ جمهـوری اسـلامی در مجمـوع ۱۱۴ متـر مربع بـا اسـتفاده از پوشـش پلاسـتیکی مرغـوب موسوم به برزنت کانتینری. ۳. جوشـکاری حلقه‌هـای نگهدارنـده پرچم بـا ۱۰۰۰ نقطـه جوشـکاری. ۴. نصـب پرچمهـا بر فراز بـام ساختمـان بعثـه و نورپردازی آن با اسـتفاده از ۸ عـدد پروژکتور بزرگ. ۵. آمـاده سازی و نصب نمای بعثه. حـج ۲۵، ص: ۴۹۹ ۶. بازسازی تابلوهای باقیمانـده از سال قبل و به کارگیری مجدّد تابلوهای مناسب و جمع آوری تراکتهای غیر ضـروری. ۷. طراحی و نقاشی تابلوی جدید سـالن اجتماعـات بعثه بـا لحـاظ محوریت قرآن و تزیینـات سـالن. ۸. انجـام دادن کلیه سـفارشات خوشنویسـی و تابلوهـای یونولیـتی معاونتهای بعثه، واحدهای بعثه، سـتاد مدینه منوره، فرودگاه، هیأت پزشـکی و ... ۹. طراحی و نصب بیش از ۵۰ تابلوی سر در جهت واحدهای اداری. ۱۰. طراحی و نصب تـابلوی یونولیتی در محلهـای عمومی و برخی از دفاتر به تعـداد ۱۰۰ عدد. ۱۱. اجرای پوشش تبلیغـاتی طبقـات اداری بعثه بـا اسـتفاده از پلاکارد، تابلوهای یونولیتی با نمای آجری تابلوهای نقاشـی و تراکتهای مناسب. ۱۲. تهیه تراکتهای پوشـش تبلیغاتی کاروانها به تعداد ۳۰ نمونه و در مجموع بیش از ۸۰۰۰ برگ. ۱۳. بسته بندی تراکتهای تبلیغاتی کاروانها در ۲۷۰ پـاکت و ارسال به سـتاد مـدینه به منظور توزیع بین کاروانها (مجموعاً ۸۱۰۰ برگ). ۱۴. تنظیم و تدوین جدول همایشـها و برنامه‌هـای سـخنرانیهای عمومی و کلاسـهای مناسـک حـج و ابلاغ آن به کلیه مبادی ذیربط. ۱۵. برگزاری چهـار برنامه دعای روح بخش کمیـل در بین الحرمین به نحـو مطلوب. ۱۶. اجرای کامل برنامه‌های سـخنرانی عمومی، شبی با قرآن، دعای نـدبه و کلاسـهای آموزش مناسـک حـج طبق جـدول و بـا زمان بنـدی دقیق. ۱۷. تهیه پلاکاردهـای خوشنویسـی برای مناسـبتهای مختلف (خیر مقـدم، مناسبتهای مذهبی، همایشـها و ...) به تعداد تقریبی ۱۷۵ متر. ۱۸. طراحی یونولیتی برای اسـتفاده آثـار خطاطی و نصب در مکانهای منـاسب به تعـداد تقریبی ۱۵ عـدد. حج ۲۵، ص: ۵۰۰ ۱۹. طراحی و تهیه تابلوهـای یونولیـتی خوشنویسـی شـده و نصب در امـاکن عمومی به تعداد تقریبی ۵۵ عدد. ۲۰. خوشنویسی تابلوهای زیبا با کاغذهای تذهیب و قاب‌گیری و نصب در نقاط مختلف ساختمان به تعداد ۲۵ مورد. ۲۱. توزیع نشـریه زائر طبق سهمیه و نصب زائر در ابعاد A ۳ در تابلوهای اعلانات طبقات برای استفاده عمومی به صورت روزانه. ۲۲. طراحی و تهیه جـدولهای قرآنی جهت چـاپ در نشـریه زائر به صورت مسابقات قرآنی. ۲۳. هماهنگی و برنامه ریزی در مورد اسـتفاده بهینه از گروه قاریـان اعزامی از ج.ا.ا ۲۴. توزیع روزانه نشـریه زائر بین واحدهای بعثه، ستاد، هیأت پزشکی ۲۵. نصب روزنـامه زائر در طبقات و جمع آوری شـماره‌های قبل ۲۶. برگزاری ۱۲ جلسه سـخنرانی عمومی در سالن اجتماعات ۲۷. همکاری در برگزاری همایش اهل سنّت ۲۸. همکاری در برگزاری همایشـهای فرعی شیعیان هند، پاکستان، کشمیر، شبکه ولایت، .... ۲۹. برگزاری مراسـم شـبی بـا قرآن ۳۰. برگزاری محافـل صـبحگاهی تلاوت قرآن «محفـل نـور» ۳۱. خوشنویسـی و نصـب پلاکاردهای گرامیداشت دهه فجر ۳۲. خوشنویسـی پلاکاردهای مورد نیاز ستاد مدینه منوّره ۳۳. خوشنویسی پلاکاردهای مورد نیاز هیأت پزشکی ۳۴. آمـاده سازی و تحویل ۲۶۵ پاکت پوشـش تبلیغاتی کاروانهای مـدینه بعـد (حج، غدیر، دهه فجر) مجموعاً حدود ۹۰۰۰ برگ ۳۵. آماده سازی ۲۰۰۰ برگ تراکت تبریک عیـد غدیر خم ۳۶. تزیین طبقه همکف به مناسـبت دهه مبـارک فجر حج ۲۵، ص: ۵۰۱ * واحد انتظامات و مراجعین ۱. استقرار و راه اندازی پُستهای مورد نیاز ۲. نظارت بر کلّیه ورودها و خروجها ۳. تأمین امنیّت و انتظامـات جلسـات سـخنرانی عمومی و سـایر جلسـات منعقـده در سالن اجتماعات (نـدبه، محضـر نور) ۴. همراهی حفـاظتی

جانشین محترم سرپرست حجّاج ایرانی ۵. پاسخگویی شبانه روزی به مراجعین بعثه و راهنمایی ایشان به بخشهای مربوطه. ۶. توزیع کتب و کروکی بقیع و مسجدالنّبی بین زائرین و مراجعین ۷. امحای اسناد و مدارک مازاد واحدها ۸. تامین امنیت و حفاظت چهار مراسم دعای کمیل در بخش جایگاه و تریبون مطالب و عبارات تراکتهای تبلیغاتی سی نمونه تراکتهای تبلیغاتی که روابط عمومی بعثه تهیه، و در موسم حج در قطع A ۳ در هزاران نسخه تکثیر کرد و در اختیار کاروانهای ایرانی قرار داد و به دلیل قرآن محور بودن حج امسال، عمده آنها به قرآن کریم اختصاص داشت: حضرت امام خمینی قدس سره: «منطق ما، منطق ملّت ما، منطق مؤمنین، منطق قرآن است». مقام معظّم رهبری: «حجّ، می‌تواند کار امّت را اصلاح کند». مقام معظّم رهبری: «حجّ، مظهر توحید و کعبه، خانه توحید است». حضرت امام خمینی قدس سره: «توجّه داشته باشید سفر حجّ سفر کسب نیست، سفر الی الله است». حضرت امام جعفر صادق علیه السلام: «نگاه کردن به کعبه، عبادت است». امیر مؤمنان علی علیه السلام: «کسی که دنیا و آخرت می‌خواهد، خانه خدا را زیارت کند». حضرت امام جعفر صادق علیه السلام: «حجّ گناهان گذشته را نابود می‌سازد». حضرت امام سجاد علیه السلام: «هر کس در مکّه یک بار قرآن را ختم نماید از دنیا نمی‌رود مگر حج ۲۵، ص: ۵۰۲ پس از مشاهده رسول خدا و دیدن جایگاه خود در بهشت». حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: «حجّ مقبول، پاداشی جز بهشت ندارد». حضرت امام محمد باقر علیه السلام: «کاملترین مردم از لحاظ ایمان، خوش خُلق‌ترین آنهاست». بیایید با قرآن زندگی کنیم: اگر دلداده اهل وفائی اگر اهل صفای مصطفائی اگر صبح و مساء جویای فیضی اگر همدل، اگر همراز مائی بیا تا روز و شب قرآن بخوانیم که دل گیرد زنورش روشنائی شفای دردها آیات قرآن که دارد بهر هر دردی دوائی - در حرمین شریفین همدم کلام الله و تلاوتگر آیات قرآن باشیم. - با تلاوت آیات روح بخش قرآن لحظات خود را سرشار از معنویت سازیم. - قرآن سفره گسترده الهی و مائده ربّانی است از این سفر بی‌بهره نباشیم. - «فاقرؤا ما تیسّر من القرآن» (مزمّل/ ۲۰)؛ آنچه میسّر است قرآن بخوانید. خوشا آن لب که خواند آیه وحی خوشا آن دل که باشد جای قرآن - تلاوت قرآن در مکه و مدینه همدلی و همنوایی با پیامبر و اهل بیت علیهم السلام است. - حجاز سرزمین نزول قرآن است. در این دیار، هرچه می‌توانید بیشتر قرآن بخوانید. - زبان اگر به تلاوت قرآن مشغول باشد، دچار گناه نمی‌شود. - هر روز با خواندن صفحاتی از قرآن، با کلام خدا مأنوس‌تر شویم. «محمّدٌ رسول اللّه والّذین معه اشدّاء علی الکفّار رحماء بینهم» (فتح/ ۲۹)؛ محمّد فرستاده خداست و یاران و پیروان او بر کافران بسیار دل سخت و با یکدیگر بسیار مشفق و مهربان هستند. حضرت امام خمینی قدس سره: «حجّ کانون معارف الهی است». زائرین ارجمند ایران اسلامی: به دیار نزول قرآن شهر پیامبر، مدینه منوّره خوش آمدید. محمّد بن عثمان عمری (دومین نائب خاص امام عصر «عج»): «وَاللّهِ انَّ صاحبَ هَذَا الأمْرِ لَیَحْضُرُ الْموسمَ کُلَّ سَنَةٍ یَرَی النَّاسَ وَیَعْرِفُهُم ویَرَوْنَهُ ولا یَعرِفُونَهُ!» حج ۲۵، ص: ۵۰۳ «به خدا سوگند که حضرت صاحب الأمر (عج) هر سال در موسم حجّ حضور می‌یابد، مردم را می‌بیند و آنان را می‌شناسد و مردم نیز آن حضرت را می‌بینند، امّا او را نمی‌شناسند». بیایید با قرآن زندگی کنیم: قرآن به دل فسرده جان می‌بخشد از پرتو خود، جان به جهان می‌بخشد این معجزه رسول پاک مدنی است حقّاً که حیات جاودان می‌بخشد بیایید با قرآن زندگی کنیم: به یاد حق، به سوی قبله رو کن شفای دردها را جستجو کن بیا در جشمه سار وحی و قرآن دل افسرده‌ات را شستشو کن - آشنایی با مفاهیم قرآن گام نخستِ «قرآنی زیستن» است. - قرآن بیاموزیم قرآن بخوانیم و به قرآن عمل کنیم. - قرآن بهار دلهای خزان زده است. با خواندن قرآن، بهاری شویم. - قرآن و عترت، از هم جدا نیستند. در کنار اهل بیت علیهم السلام از قرآن غافل نباشیم. - وظیفه ما: خواندن قرآن، فهم قرآن، عمل به قرآن. حج ۲۵، ص: ۵۰۴

۸. معاونت اجرایی

مقدّمه کارهایی که معاونت اجرایی انجام می‌دهد به علت وسعت و تنوع به آسانی قابل جمع‌بندی و گزارش تشریحی نیست و فقط از زاویه آماری می‌توان به آنها پی برد. لیکن تلاشهای شبانه روزی نیروهای این معاونت که وظیفه پشتیبانی همه جانبه از مجموعه

بعثه را بر عهـده دارنـد پوشـیده نیست. قابـل ذکر است که بـا توجه به محـدودیت زمـان، مکـان و ضوابـط کشور سـعودی علی رغم هماهنگیهـای قبلی که گاهی بیش از ۸ ماه قبل از مراسم حج انجام می‌شود با این حال ضـمن پیگیریهای مسـتمر و متعدد برای انجام دادن امور مختلف، اغلب موارد با اختصاص زمان بیش از حد معمول چه قبل از موسم و چه در موسم حج صورت می‌پذیرد که این موضوع در این گزارش از تمـام زوایـا قابـل بیان نبوده و فقط به سـر فصل امور و در پاره‌ای موارد به شـرحی مختصـر اکتفا می‌شود. یـک: فعالیتهـای قبـل از موسم در ایران ۱. تشـکیل جلسـات مسـتمر با حضور مسؤولین واحـدهای تابعه به منظور بررسـی مشـکلات موجود در موسم حـج گذشـته و انتخاب راه کارهای مناسب برای رفع آنها و زمینه سازی برای انجام یافتن امور در موسم حـج. حج ۲۵، ص: ۵۰۵ ۲. صـدور بخشـنامه به معاونتهای بعثه مبنی بر اعلام نیازمندی تدارکاتی در موسم حج به منظور برنامه ریزی و تهیه به موقع آنهـا در ایران و عربسـتان. ۳. شـرکت در جلسـات هفته حـج و تأمین نیازمنـدیهای تـدارکاتی، تبلیغاتی و موتوری نمایشـگاه و سمینارهـا و پشتیبـانی همه جانبه در زمینه‌های مختلف آن. ۴. هماهنگی با هیأت پزشـکی حج در خصوص واکسـینه نیروهای اعزامی بعثه به عربستان. ۵. تهیه برنامه اعزام روحانیون کاروانها و کارکنان بعثه برای دیـدار از اماکن متبرّک در مکه و مدینه و اعلام آن به دفتر نماینـدگی سازمان در عربسـتان به منظور تأمین اتوبوس مورد نیاز. ۶. تشـکیل سمینار معاونت اجرایی و کمیسیونهای مختلف به منظور آگـاهی از برنامه‌هـا و اهـداف تعیین شـده و اتخـاذ راه کارهای مناسب برای انجام یافتن وظائف. ۷. تشـکیل جلسات متعدد با مراجع ذیربط در سازمان حج در خصوص برنامه اعزام نیروهای بعثه به عربستان و تعیین شیوه انجام یافتن امور. ۸. صدور بخشنامه در خصوص برنـامه اعزام و نحوه ارسال مـدارک برای انجام دادن مراحل مربوط به صـدور گـذرنامه، روادیـد و بلیط هواپیما بر حسـب زمانهای تعیین شـده. ۹. خریـد لوازم و امکانـات تـدارکاتی- تبلیغاتی و مخابراتی بر حسب نیاز موسم حـج. ۱۰. خریـد اقلام اهدایی شامـل کیف دستی، خودکـار، پسته، زعفران و گز بر اسـاس درخواست معـاونت بین الملـل، واحـد اهـل سـنت، معـاونت نظـارت و بازرسـی و برخی از معاونتها به منظور بهره برداری در موسم حـج. ۱۱. بسـته بندی بیش از ۱۹۸ محموله لوازم تـدارکاتی، تبلیغاتی، صوتی و تصویری، رایـانه‌ای و مخـابراتی و اجنـاس اهـدایی تهیه شـده در ایران و ارسـال آنهـا به عربسـتان پس از مکـاتبه با گمرک فرودگـاه مهرآبـاد و هماهنگی لازم. ۱۲. مکـاتبه بـا ریـاست سازمان حـج و زیارت در خصوص صـدور دسـتور برای نصب سیسـتم گرمایش در ساختمان قصـر الدخیل و رفع نواقص و اشکالات ساختمان بعثه در مکه مکرمه. ۱۳. تشکیل جلسه با معاون سازمان حج و زیـارت دربـاره وضع و نحوه اسـتقرار مجموعه نیروهای بعثه، سازمان و اعضای بعثه‌های آیات عظام در ساختمان مکه مکرمه. حج ۲۵، ص: ۵۰۶ ۱۴. مکاتبه با معاون سازمان حـج و زیارت برای تأمین لوازم و تجهیزات مورد نیاز واحـد تغـذیه و خدمات در موسـم حج. ۱۵. پیگیری برای خرید ۵۰۰ کارتن کاغذ A ۳ و ۱۵۰ کارتن A ۴ در موسم عمره به منظور تأمین نیازمندیهای موسم حج. ۱۶. خریـد سه دسـتگاه چـاپ دوپلو و یـک دسـتگاه تاکن و لوازم آنها از قبیل جوهرهای مورد نیاز در موسم. مصاحبه اسـتعلام تحقیقات اعلام نظر بایگانی پرونـده بایگانی اوراق ورود اطلاعات سیسـتم مشـخصات فردی. اطلاعات اعزام تشـکیل پرونده ۷۷ ۲۳۳ ۱۸ ۶۷۱ ۱۰۱۲ ۳۲۲۵ ۳۲۴ ۶۷۱ ۳۲۴ دو: مقطع مـدینه قبـل فعـالیت معاونت اجرایی همزمان با حضور اولین گروه پیشـرو در مـدینه منوره در تاریخ ۱ / ۱۰ / ۸۳ آغـاز و ابتـدا در مورد اسـتقرار نیروهـا در ساختمـان بعثه اقـدام، و سـپس در خصوص تـأمین امکانـات، بر حسـب نیازمندیها پیگیری شد. حضور برخی از مسؤولین با سابقه و با تجربه این معاونت در گروه پیشـرو، علاوه بر سـرعت بخشیدن به امور سهولت در تأمین امکانات مجموعه بعثه و برطرف نمودن مشـکلات را نیز به همراه داشته و تلاش شبانه روزی قسمتهای تابعه در این فرصت محدود بسیار مؤثر بود. الف) تدارکات این واحد فعالیت خود را از تاریخ ۱/ ۱۰/ ۸۳ به شرح ذیل در عربستان آغاز کرد: ۱. حضـور در فرودگـاه مـدینه منوره به منظور جمع آوری و ترخیص پیش از ۱۹۸ بسـته اجناس ارسال شـده از ایران در چهار مرحله و انتقال آنها به ساختمان بعثه، شامل امکانات اداری، تـدارکاتی و هدایا. ۲. تعمیر و بازسازی لوازم موجود برای بهره گیری مجـدد. ۳. خریـد اقلام مصـرفی مورد درخواست معاونتها و واحـدها. حـج ۲۵، ص: ۵۰۷ ۴. خرید ۷ دسـتگاه سیسـتم رایانه کامل و ۳ دستگاه

چاپگر. ۵. اختصاص ۴ دستگاه سیستم رایانه به دبیرخانه، ۲ دستگاه رایانه و یک دستگاه چاپگر به معاونت بین الملل و همچنین یک دستگاه رایانه و چاپگر به روابط عمومی. ۶. خرید اقلام مورد نیاز روابط عمومی شامل اقلام و تجهیزات برقی، تأسیساتی و لوازم التحریر و ... ۷. تعمیر ۲۵ دستگاه دوچرخه، ۱۸ دستگاه میز اداری و برخی از دستگاه‌های رایانه و فاکس و همچنین دستگاه زیراکس دبیرخانه. ۸. هماهنگی لازم با ستاد مدینه منوره برای واگذاری ساختمان محل اسکان خواهران مبلغه، معینه، خبرنگاران و مبلغین شبکه هجرت. ۹. تخلیه انبار تدارکات واقع در زیرزمین قصر الدخیل برای تعمیر و بازسازی. ب) اعزام شروع فعالیت: از تاریخ ۶/ ۱۰/ ۸۳ تا ۲۵/ ۱۰/ ۸۳: ۱. راه اندازی دفتر کار و جمع آوری گذرنامه‌های موجود در نزد افراد. ۲. هماهنگی با مسؤول حمل و نقل ستاد مدینه منوره برای دریافت گذرنامه‌های اعضای بعثه از مکتب. ۳. اعلام تاریخ عزیمت به مکه مکرمه به معاونتها و واحدها به منظور برنامه ریزی در زمینه اعزام نیروها در زمانهای تعیین شده (۶ مرحله). ۴. هماهنگی با واحد نقلیه در خصوص کرایه ۱۲ دستگاه اتوبوس، ۵ دستگاه قلاب و سه دستگاه سواری برای عزیمت میهمانان و اعضای بعثه به مکه مکرمه. ۵. ثبت مراحل اعزام در سیستم رایانه پس از ورود به مدینه. ۶. تهیه لیست اسامی افراد معاونتها و واحدها برای اعزام به مکه مکرمه و نصب در تابلو اعلانات. ۷. اعزام یک نفر از نیروهای این واحد به مکه از ۱۵/ ۱۰/ ۸۳ برای حضور در فرودگاه جده و هماهنگی لازم برای انتقال اعضای بعثه به میقات جحفه و از آنجا به مکه مکرمه. ۸. پیگیری برای مراحل صدور کارت افراد دوبار مدینه از طریق دفتر نمایندگی سازمان حج و زیارت در عربستان. حج ۲۵، ص: ۵۰۸ جدول آماری اعزام نیروهای معاونتها ردیف‌معاونت/ واحدورود به مدینه‌اعزام از مدینه به مکه (دی ماه سال ۱۳۸۳) ۲۵۲۲۲۱۲۰۱۸۱۵۱۳۱۲ جمع ۱ ارزشیابی ۲۱۱۲ ۲ خبرنگاران ۵۵۵ ۳ دفتر بعثه ۵۵۱۸۹۸۱۳۱۶۵۵ ۴ روحانی کاروان بعثه ۲۱۱۲ ۵ شورای استفتاء ۴۲۱۱۴ ۶ صدا و سیما ۴۱۳۳۸۴۱ ۷ قاریان ۱۷۶۶۵۱۷ ۸ گروه خبری ۶۶۶ ۹ مراجعات بعثه ۹۱۶۱۱۹ ۱۰ مرکز کامپیوتر ۶۲۲۲۶ ۱۱ معاونت آموزش و پژوهش ۴۳۱۴ ۱۲ معاونت اجتماعی ۸۸۸ ۱۳ معاونت اجرایی ۵۴۱۶۱۲۴۱۱۰۱۱۹۵۴ ۱۴ معاونت امور روحانیون ۲۳۱۹۲۲۲۳ ۱۵ معاونت بین الملل ۱۱۹۶۶۴۴۱۸۱۱۹ ۱۶ معاونت نظارت ۳۵۱۸۱۴۱۲۳۵ ۱۷ موسسه فرهنگی مشعر ۱۶۶۳۷۱۶ ۱۸ نشریه زائر ۱۲۱۲۱۲ ۱۹ واحد اهل سنت ۱۷۱۰۷۱۷ ۲۰ وجوه شرعی ۴۳۱۴ جمع کل ۴۳۹ ۲۱ ۹ ۷ ۵۴ ۷۳ ۱۵ ۱۸۰ ۸۰ ۴۳۹ حج ۲۵، ص: ۵۰۹ ج) نقلیه شروع فعالیت: از تاریخ ۱/ ۱۰/ ۸۳ تا ۲۵/ ۱۰/ ۸۳: اقدامات اولیه و امور جاری حمل و نقل ۱. اعزام ۵ نفر نیروهای پیشرو از مدینه منوره به مکه مکرمه به منظور انتقال ۱۰ دستگاه خودرو سازمانی بعثه در ۳ مرحله شامل ۵ دستگاه قدیمی و ۵ دستگاه سواری جدید خریداری شده. ۲. هماهنگی با شرکت BMW در خصوص بازدید فنی خودروی متعلق به دفتر بعثه. ۳. هماهنگی لازم برای دریافت مجوّز ۷ دستگاه خودرو و ۱۶ فقره کارت تردد افراد به فرودگاه جده. ۴. تشکیل دو جلسه توجیهی تئوری و ۶ جلسه عملی پیرامون شناسایی و فراگیری مسیرهای شهری و مراکز ضروری مانند فرودگاه، محل اسکان زائران ایرانی، محل استقرار بعثه آیات عظام، هیأت پزشکی و آشپزخانه‌های مرکزی. ۵. سرویس دهی به مجموعه معاونتها و واحدهای بعثه در طول شبانه روز. ۶. کرایه کردن ۷ دستگاه سواری برای بهره برداری معاونتهای بازرسی، بین الملل، امور روحانیون و همچنین یک دستگاه هایس و یک دستگاه سواری برای استفاده گروه اعزامی صدا و سیما تا پایان عملیات حج. ۷. اعزام ۲ دستگاه مینی بوس، ۴ دستگاه هایس و ۸ دستگاه سواری جهت ایاب و ذهاب علما، رابطین روحانیون، بازرسین و نیروهای واحد اهل سنت به اماکن متبرک. ۸. اختصاص دادن یک دستگاه هایس جهت ایاب و ذهاب برخی از اعضای شورای استفتا و خواهران شاغل در معاونت امور روحانیون به مسجد شجره از تاریخ ۱۵/ ۱۰/ ۸۳ به مدت ۱۰ روز. ۹. سرویس دهی برای دیدار نماینده ولی فقیه و هیأت همراه از محل کار بعثه‌های آیات عظام و هیأت پزشکی و آشپزخانه‌های مرکزی طی ۶ برنامه ابلاغی دفتر بعثه. حج ۲۵، ص: ۵۱۰ د) مخابرات شروع فعالیت: از تاریخ ۲/ ۱۰/ ۸۳ تا ۲۵/ ۱۰/ ۸۳: ۱. کابل کشی در طبقات ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و زیرزمین و همکف. ۲. نصب سیستم ۸* ۲ و ۱۶* ۶ و ۸* ۳ و نصب آیفون و دو خط در طبقه ۱ و ۲ و ۵. ۳. دایر کردن خطوط مجموعه بعثه مقام معظم رهبری و ستاد در قصر الدخیل. ۴. دایر کردن و برقراری کاریر. ۵. جوابگویی به

پیج و سانترال. ۶. نصب دو عدد بی سیم انتظامات. ۷. نصب فاکس دفتر و بازرسی و واحد خبری. جدول آمار خدمات ارائه شده محل ارائه تماس‌های تماس از ارتباط شهری رفع خرابی کابل کشی نصب دستگاه فراخوان خدمات ورودی طریق کاریر مدینه منوره ۳۱۸۶ ۸۸۹ ۹۹ ۷۱ ۱۷۴۰ ۷۱ ۳۴۳ ه) درمانگاه شروع فعالیت: از تاریخ ۶/ ۱۰/ ۸۳ تا ۲۵/ ۱۰/ ۸۳: ۱. آماده سازی محل درمانگاه و قسمت تزریقات با تحویل تخت معاینه، کپسول اکسیژن و مانومتر و پاراوان از هیأت پزشکی مستقر در مدینه. ۲. بررسی وضع بهداشت محیط هتل محل استقرار بعثه، بررسی وضع بهداشتی آشپزخانه، سالنهای غذا خوری، سرویسهای بهداشتی. ۳. با توجه به فصل سرما و تغییر هوای مدینه و نبودن سیستم حرارتی مناسب گرمایش در اتاقها، احتمال بروز و شیوع بیماریهای تنفسی فوقانی زیاد بود که پیشنهاد استفاده از سیستم شوفاژهای حرارتی داده شد. ۴. درمانگاه بعثه از تاریخ ۷/ ۱۰/ ۸۳ آماده پذیرش بیمار بود که علی رغم استقرار کامل حج ۲۵، ص: ۵۱۱ هیأت پزشکی و عدم راه اندازی انبار دارویی، از داروهایی که بر اساس تجارب سال گذشته پیش بینی و در ایران تهیه و به عربستان انتقال یافته بود استفاده شد. ۵. مراجعه به هیأت پزشکی جهت تأمین دارو در ۵ مرحله. جدول خدماتی درمانی پذیرش بیمارمعرفی به بیمارستان تزریقات سرم تراپی پانسمان ۱۸۱۲۲۶۰۲۱۵۵۸ و) تغذیه و خدمات شروع فعالیت: از تاریخ ۱/ ۱۰/ ۸۳ تا ۲۵/ ۱۰/ ۸۳: ۱. راه اندازی آشپزخانه و رستوران و پذیرایی از کارکنان بعثه، ستاد و مهمانان معاونت بین الملل و مدعوین جلسات. ۲. پیگیری مستمر برای تعویض و تأمین تجهیزات مورد نیاز آشپزخانه و ظرفشویی و انبار نگه داری آذوقه با هماهنگی مالك قصر الدخیل در مدینه. ۳. ضد عفونی کردن محیط آشپزخانه، سالن غذاخوری و قسمت ظرفشویی با استفاده از محلول واگذاری از طرف درمانگاه و نظارت پزشك بعثه. ۴. هماهنگی با مالك قصر الدخیل برای تعویض موکت برخی از اتاقها و تعویض تجهیزات فرسوده و تخلیه پارکینگ از لوازم اضافه و غیر قابل استفاده. ۵. پذیرایی از عوامل پیش از کاروانها در سه وعده تغذیه: صبحانه، نهار، شام. ۶. تعیین یک نفر برای همکاری با واحد اعزام و ارتباط با مکتب و مؤسسه سعودی در خصوص امور مربوط به گذرنامه‌ها و عزیمت کارکنان بعثه به مکه. ۷. نظافت سالن برگزاری مراسم و تهیه مواد پذیرایی لازم (آب میوه، کیک و شیرکاکائو) برای توزیع در بین مدعوّین در جلسات عمومی و دعای ندبه. ۸. تعیین دو نفر برای پذیرایی در سرویسهای دیدار روحانیون کاروانها، کارکنان بعثه و خواهران مبلغه از اماکن متبرکه. حج ۲۵، ص: ۵۱۲ جدول گزارش تغذیه و پذیرایی عوامل پذیرایی شده صبحانه نهار شام نوشابه و دوغ شیر میوه کیك شیرکاکائو آب میوه بعثه، ستاد، عوامل پیش پرواز کاروانها مدعوین در همایشها و ۱۳۰۶۶ ۱۵۱۴۰ ۱۵۹۲۱ ۳۰۰۳۲ ۷۷۵۸ ۳۶۳۵۸ ۳۹۰۰ ۳۹۰۰ ۳۱۱۸۳ جلسات عمومی، مراسم دعای ندبه و گمشدگان سه: برگزاری دعای کمیل گزارش نهایی برگزاری دومین مراسم دعای کمیل مدینه قبل حجّ سال ۱۴۲۵ و مهمترین اقدامات و فعالیتهای انجام شده: الف) جلسات برگزاری شده با معاونتها، مسؤولین و افراد دست‌اندرکار انتخاب شده برای سازماندهی نیروهای مورد نیاز با هدف برگزاری هرچه باشکوه‌تر دعا: جلسات با مسؤولین بعثه‌جلسه با نیروهای محورهاجلسه با زباندانان دو مورد ۴ مورد ۱ مورد ب) نیروهای سازماندهی شده برای محورهای انتظامات، استقرار زائرین و تأمین صوت: محورها و مسؤولین انتظامات‌نیروهای مورد استفاده درنیروهای مورد استفاده درنیروهای مورد استفاده‌برادران و خواهران زباندان انتظامات، صوت و ترافیك‌انتظامات مراسم زائرین‌امر چینش زائرین ترافیك‌در صورت مراسم‌مورد استفاده در انتظامات و ... ۱۰ محور ۴۰۰ نفر ۴۰ نفر ۶۰ نفر ۱۲ نفر کوشش گردید به منظور نیل به اهداف عالی بعثه مبنی بر برگزاری دعای کمیل به طرز باشکوه و بدون کوچکترین خسارت، علاوه بر اینکه از همه امکانات بعثه بهره‌گیری شود، با تشکیل جلسات توجیهی کارشناسان خبره، موجبات آرامش زائرین و برگزاری مراسم حج ۲۵، ص: ۵۱۳ دعای کمیل به نحو مطلوب فراهم گردد. از این رو همه مسؤولینِ محورهای ترافیك و انتظامات و نیروهای کلیدی در جلسات متعدد به طور کامل توجیه شدند. با برنامه ریزی، خواهران و برادران زائر از هم تفکیك و در فضای مناسب استقرار یافتند و تا چند ردیف پشت سر جایگاه، آقایان زائر مستقر شدند و بین آنان و خواهران فاصله یك متری رعایت شد و از اکثر قریب به اتفاق نیروهای مؤثر بعثه در مسؤولیتها و مأموریتها استفاده شد. همچنین برای بهتر برگزار

شـدن مراسم دعای کمیل از تعـداد زیادی از مبلغین و زبانـدانان خواهران معینه کاروانها اسـتفاده شـد. ج) تجهیزات و وسائل صوتی مورد استفاده در مراسم دعای کمیل: بلندگوآمپلی فایرباطری‌سایر ۳۴ عدد ۲ دستگاه ۸ عدد ۳ عدد میکروفن و یکدستگاه میکسر با توجه به وضع به وجود آمـده در برگزاری مراسم دعـای کمیـل اوّل و اشـکال تراشـی مأمورین سـعودی دائر بر توقیف ۴ محموله از تجهیزات صـوت مراسـم دعـای کمیـل، ضـرورت بـازنگری در طرحهـا احسـاس گردیـد. از این رو دو جلسه در یکی از کاروانهـای مناسب برگزاری و طی آن تصـمیمات لازم به منظور جلوگیری از مشـکلات احتمالی و رساندن به موقع تجهیزات به نیروهای صوت اتخـاذ گردیـد و بـا بهره‌گیری از تجربیـات موجود و تشـکیل چنـد جلسه توجیهی دیگر، بـدون کوچکترین اشـکالی تمـام وسائـل و تجهیزات صوت به موقع تحویل مسؤولین صوتِ مراسم دعای کمیل گردید. و برای اشکال تراشی مأمورین و ممانعت آنان از ورود سیسـتم صوتی، ترتیبی اتخاذ گردید تا علاوه بر ورود یک سیسـتم کامل صوت مورد استفاده در مراسم دعای کمیل، سیستم دیگری نیز به عنوان رزرو به محل برگزاری دعای کمیل منتقل شود تا بـدین ترتیب دغدغه صوت رسانی مراسم مرتفع گردد. البته همانگونه که اشاره شـد با توجه به مشـکلات به وجود آمده در دعای کمیل اول تمهیدات لازم فراهم و به حول و قوه الهی همه تجهیزات حج ۲۵، ص: ۵۱۴ صوت به طور سالم منتقل گردید و با توجه به تضـییقات مأمورین سـعودی در مورد بازرسی از زائرین و ممانعت آنها از ورود وسائل همراه آنان، سـریعاً به مقر پلیس مدینه مسـتقر در مسـجد النبی صـلی الله علیه و آله مراجعه و پس از مذاکره با رئیس پلیس، همـاهنگی لازم معمول و مشـکل فوق مرتفع گردیـد. البته بـا تمهیـدات انجـام شـده، قبـل از توافق مـذکور وسائـل مورد نیاز صوت- در حـداقل ممکن- به محل برگزاری منتقل شده بود. د) سایر اقدامات: ۱. در این دعای کمیل، همچون دعای اول به لحاظ احتمال وجود تهدیدات انسانی به منظور جلوگیری از هرگونه خلل در صـفوف زائرین محترم شرکت کننده در مراسم دعای کمیل، و برقراری نظم و امنیت لازم، جلسات متعـدد آموزشـی با حضور کارشـناسان متخصـص برگزار گردیـد. ۲. بـا تـوجه به قطعی بودن ممـانعت مـأمورین از برگزاری مراسم در جلـوی درب ورودی قبرسـتان بقیع، تمهیـدات لازم فراهم شـد تـا جایگـاه جدیـد از جهت میکروفن و غیره تجهیز شود. ۳. کارت ویژه تردد طرّاحی و چاپ شد و در ظَهْر کارت صـریحاً نوشته شد که اعتبار کارت حداکثر تا ساعت ۴۵/ ۲۱ مورخ ۱۷/ ۱۰/ ۸۳ است. ۴. برای سـهولت و ایجاد هماهنگی بین نیروهای مختلف، از لباسهای متحد الشکل با رنگ مغز پستـه‌ای مانند دعای کمیل قبلی اسـتفاده گردید. ۵. تهیه نقشه چگونگی اسـتقرار زائرین. ۶. اسـتفاده از تعداد ۹ خط تلفن همراه برای برقراری ارتبـاط بـا مسؤولین محورهـای انتظامـات، ترافیـک و نیز سـایر نیروها؛ و انتقال سـریع مشـکلات و نارساییهای احتمالی صـوت و مسائـل حفـاظتی و امنیـتی به جایگـاه، برای اخـذ رهنمـود و منعکس کردن اشـکالات. ۷. تشـکیل جلسه توجیهی و ایجـاد هماهنگی بازرسـین مناطق چهارگانه سـتاد حج و توزیع فرمهای درخواست نیرو برای انتظامات و صوت مراسم. ۸. برگزاری جلسه با تعـدادی از مدیران کاروانها برای سازماندهی خدمه و زائرین آنها حج ۲۵، ص: ۵۱۵ جهت انتقال سیسـتم رزرو صوت مراسم دعای کمیل. ۹. تشـکیل جلسه مشترک بین مسؤولین محورهـای صوت، انتظامـات، زبانـدانان و مسؤولین منـاطق به منظور ایجاد هماهنگی هرچه بیشتر. ۱۰. برگزاری جلسه توجیهی کلیه نیروهـای ترافیکی خواهران معینه و سازمانـدهی آنها. ۱۱. به کـارگیری اکثر قریب به اتفـاق نیروهای بعثه و سازمانـدهی آنها برای برگزاری دعای کمیل. ۱۲. چون برای اولین بـار و در هنگام شـروع مراسم دعای کمیل دربهـای محوطه مسـجد النـبی صـلی الله علیه و آله به روی زائرین گشوده بود و از طرفی زائرین محترم کاروانهـا به طور گسترده در مراسم شـرکت کرده بودنـد به ناچار بخشـی از جمعیت شـرکت کننـده به داخل محوطه جنوب حرم مطهر هـدایت و مسـتقر شدند و خوشـبختانه مأمورین سـعودی هیچگونه ممانعتی نکردند، البته متأسفانه به محض خاتمه دعای کمیل و قبل از شروع مداحی مأمورین سعودی مبادرت به بیرون کردن زائرین از محوطه مزبور کردند که موجب بی نظمی و سر و صدا گردید. ۱۳. تشکیل جلسه با رئیس پلیس مـدینه منوره به منظور مساعـدت و همکـاری بـا زائرین ایرانی در امر برگزاری هرچه باشـکوه‌تر مراسم دعای کمیل. ز) تعـداد جمعیت شرکت کننده در مراسم دعای کمیل: طبق آخرین آمار، تا پایان روز پنج شنبه ۱۷/ ۱۰/ ۸۳ حدود ۲۱۵۰۰ نفر زائر ایرانی در

مدینه منوره حضور داشتند که از این تعداد قریب به ۲۰۰۰۰ نفر در مراسم دعای کمیل شرکت کرده بودند و به لحاظ ممانعت مأمورین سعودی، زائرین خارجی در فاصله بین الحرمین کم بودند، ولی در محوطه جنوبی مسجد النبی صلی الله علیه و آله که برای اولین بار دربهای این محوطه به روی زائرین گشوده بود حدود دو هزار نفر حضور داشتند. چهار: برگزاری مراسم برائت از مشرکین مراسم برائت از مشرکین سال جاری همچون سال گذشته با بهره‌گیری از چادرهای بزرگ حج ۲۵، ص: ۵۱۶ تهیه شده در ایران و حضور چشمگیر اکثر زائرین ایرانی محترم خانه خدا برگزار گردید. لکن از آنجا که چادرهای تهیه شده در سال قبل به شکل مستطیل بود و افراشتن آن با مشکل مواجه بود، مبادرت به تبدیل چادرها از شکل مستطیل به شکل مربع گردید و بدین ترتیب با سهولت بیشتری چادرها برپا گردید از سوی دیگر ارتفاع ستونهای چادرها نیز بیش از یک متر افزایش یافت و از این رهگذر فضای مناسب برای تصویربرداری و انعکاس خبری فراهم گردید. اینك مهم‌ترین کارهای انجام شده: ۱. چادرهای تهیه شده از ایران در سال گذشته به شکل مستطیل بود و افراشتن آنها با مشکل مواجه می‌شد؛ چادر به شکل مربع تبدیل شد. این کار که بطور ویژه و با بهره‌گیری از سه نفر خیاط و دو چرخ خیاطی بزرگ انجام گرفت، موجب صرف وقت زیاد و به لحاظ یک روز جلو افتادن روز عرفه، همه نیروهای ادارات کلّ مراسم، حفاظت و انتقال، بسیج شدند و طی چهار شبانه روز بدواً چادرها را اندازه‌گیری و برش و سپس آنها را دوختند این کار طاقت فرسا فشار زیادی به نیروها وارد کرد. ۲. سازماندهی همه نیروهای مؤثّر بعثه برای انتظامات و نظارت و کمک در برپایی چادرهای عرفات، خصوصاً نیروهای بازرس و کاروانهای مرتبط با معاونت محترم بازرسی. ۳. تهیه نقشه محورهای مختلف محل برگزاری مراسم برائت در عرفات. ۴. درخواست اعزام تعداد ۱۱ نفر زبانـدان عربی و ۱۱ نفر زباندان انگلیسی از معاونت بین الملل برای معرفی آنان به محورهای مناطق انتظامات مراسم برائت. ۵. تنظیم فرمهای مخصوص درخواست اعزام نیرو (خدمه با تجربه) از کاروانها برای مراسم برائت. ۶. تهیه چندین کالك منطقه عرفات برای محورها و مسؤولین مناطق و نظارت بر اجرای مراسم. ۷. سازماندهی نیروهای سقایت برای آب پاشی مسیرهای خاکی منتهی به محلّ مراسم. ۸. تهیه نقشه‌های محورهای هشت گانه منطقه برگزاری مراسم برائت بدین شرح: حج ۲۵، ص: ۵۱۷ محور مرکزی (جایگاه) تعداد ۶۰ نفر نیرو از انتظامات معاونت ۴۰ نفر از ۴۵ نفر بین الملل و بازرسی و نیز خدمه کاروانها ۹. سازماندهی نیروهای اداره صوت مراسم با چهار محور صوتی: محور یکم ۳۶ نفر نیروی خدمه کاروانها، وسائل صوتی: ۳۰ بلندگوی ۲۵ واتی با کابل و پایه‌های مربوط+ ۳۰ قرقره کابل ۳۵ متری+ یک دکل شامل ۸ بلندگو محور دوم ۲۳ نفر نیروی خدمه کاروانها، وسائل صوتی: ۱۸ بلندگوی ۲۵ واتی با کابل و پایه‌های مربوط و ۱۸ قرقره کابل ۳۵ متری+ ۲ دکل شامل ۱۶ بلندگو محور سوم ۲۶ نفر نیروی خدمه کاروانها، وسائل صوتی: ۲۷ بلندگوی ۲۵ واتی با کابل و پایه‌های مربوطه و ۲۷ قرقره کابل ۳۵ متری. محور مرکزی وسائل مورد استفاده: سیستم رك مونت شامل ۴ دستگاه آمپلی فایر به قدرت ۴ (جایگاه) هزار وات، میکسر صدا دو دستگاه+ میکروفن بی سیم ۴ دستگاه+ میکروفن با سیم ۵ دستگاه+ بلندگوی بی سیم برای داخل چادر ۳۰ وات ۳۰ عدد+ بلندگوی ۲۰ وات ستونی ۲۰ عدد برای سالن+ موتور برق ۲ دستگاه+ بلندگوی ۲۵۰ واتی الکترو ویوس ۴ عدد+ دک دوکاسته ضبط و پخش ۲ دستگاه+ مقدار کابل مصرفی ۴۹ لقه ۲۰ متری کابل میکروفن ۱۵۰ متر+ دو دستگاه UPS با ۱۲ عدد باطری ۱۱۰ آمپری وسائل فنّی صوت بلندگوی شیپوری‌پایه‌های بلندگوآمپلی فایر هزار واتی‌کابل ۱۳۴ عدد ۸۰ عدد ۸ دستگاه ۴۵۰۰ متر حج ۲۵، ص: ۵۱۸ ۱۰. سازماندهی و انتخاب هفت نفر از نیروهای اجرایی ویژه به عنوان مسؤول هفت محور برپایی چادرهای بعثه با مشارکت کادر نیروهای آشپزخانه مدینه منوره به استعداد چهل نفر و اکثر نیروهای معاونت اجرایی. ۱۱. تهیه و چاپ تعدادی کارت انتظامات و صوت محورهای صوت و انتظامات. ۱۲. شرکت در پنج جلسه معاونت بازرسی برای هماهنگی و توجیه بازرسین محترم آن معاونت و تبیین چگونگی انجام دادن امور مرتبط با مراسم برائت. ۱۳. سازماندهی و به کارگیری اکثر بازرسین مدینه منوره و مکه مکرمه جمعاً ۴۰ نفر در محورهای مختلف مراسم برائت. ۱۴. تشکیل جلسه به منظور هماهنگی با واحد گمشدگان برای حضور فعال آنان در خیابانهای اطراف محل برگزاری مراسم و کمک و

هدایت زائرین گمشده. ۱۵. تدوین دستور العمل «نکات قابل توجه مدیران کاروانها» برای شرکت هرچه بهتر زائرین در مراسم برائت و نیز تهیه کروکی استقرار کاروانها در عرفات. ۱۶. شرکت در جلسه مدیران کاروانها در تاریخ ۶ ذی حجه و توجیه آنان برای چگونگی برگزاری مراسم. ۱۷. اتخاذ تدابیر حفاظتی با توجه به تهدیدات بالقوه من جمله جلوگیری از پارک هرگونه وسائل نقلیه در اطراف مراسم برائت. ۱۸. تشکیل جلسه توجیهی عمومی با حضور مسؤولین محورهای صوت، انتظامات و مسؤولین مناطق و نیز خدمه دعوت شده از کاروانها و سازماندهی آنها، سپس توزیع کالک و دستورالعمل تهیه شده بین آنان و همچنین تشکیل چند جلسه فرعی و به طور همزمان برای محورهای صوت و انتظامات پس از سازماندهی خدمه و اعزام زباندانان به محورها، در تاریخ ۷ ذی حجه. ۱۹. شرکت در چهارمین جلسه شورای هماهنگی بعثه در تاریخ ۲۷/ ۱۰/ ۸۳ و اجرای دقیق مصوبات آن جلسه که طی نامه شماره ۵۱۸۹۲ مورخ ۲۸/ ۱۰/ ۸۳ ابلاغ گردید. ۲۰. برگزاری دو جلسه توجیهی برای برافراشتن چادرها در اجرای بند الف ماده دو حج ۲۵، ص: ۵۱۹ مصوّبات چهارمین جلسه شورای هماهنگی بعثه و انتقال دادن بیش از ۹۵ چادر بزرگ مربع شکل به منطقه عرفات. ۲۱. تشکیل سه جلسه معاونت اجرایی ویژه به منظور بررسی راه کارهای لازم و اتخاذ تصمیم نهایی درباره چگونگی اجرای مراسم برائت. اقدامات انجام شده در حین برگزاری مراسم و روز قبل از آن: ۱. اعزام نیروهای اداره صوت به همراه تجهیزات لازم با ایجاد پوشش مناسب به عرفات ساعت ۸ صبح روز هشتم ذیحجه. ۲. عزیمت به سمت عرفات ساعت ۲۳۰۰ مورخ ۸ ذی حجه. پس از رسیدن به عرفات طبق قرار قبلی بلافاصله همه نیروها اعم از ذابحین و کادر معاونت اجرایی سازماندهی و هفت نفر مسؤول محور برپایی چادرها، مجدّداً معرفی شدند و در محل مأموریت خویش استراحت کردند و پس از اقامه نماز صبح مشغول برافراشتن چادرهای جدید گردیدند و در زمان کوتاهی مساحتی بالغ بر ۱۹۰۰ متر مربع به وسیله چادرهای فوق پوشش داده شد. سپس راهروها و خیابانهای اطراف جایگاه به وسیله چادرهای تهیه شده استتار و سطح زیر آنها مفروش گردید و بدین گونه محل برگزاری مراسم از ساعت تقریباً ۸ صبح آماده استقرار زائرین محترم شرکت کننده در مراسم برائت بود. ۳. قبل از شروع مراسم، آخرین جلسه هماهنگی با مسؤولین محورها در عرفات تشکیل شد و متعاقب آن مسؤولین محورها با مسؤولین مناطق برای توجیه به محل مأموریت خود بازگشتند. ۴. حوالی ساعت ۸ صبح خدمه کاروانهای سازماندهی شده مراجعه و پس از حضور و غیاب و توجیه مجدّد آنان، همگی به محل مأموریت خود اعزام شدند. ۵. طبق قرار قبلی با مدیران کاروانها، حدود ساعت ۹ صبح کاروانها به تدریج به سمت محل برگزاری مراسم حرکت کردند. ابتدا به چینش آنها در دو طرف جایگاه و فضای از قبل تعیین شده اقدام گردید و سپس به تفکیک خواهران از برادران مبادرت شد تا در جایگاه مناسب استقرار یافتند. حج ۲۵، ص: ۵۲۰ ۶. کاروانهای مهمانپذیر در مکتبهای مجاور با حضور گسترده زائرین تکمیل و مملو از جمعیت گردید و با اتخاذ تدابیر لازم، زائرین محترم در فاصله بین چادرها که از قبل مفروش شده بود، مستقر شدند. ۷. محل کاروانهای مهمانپذیر در مکتب ۹ و ۱ مملو از جمعیت زائرین بود به نحوی که جا برای نشستن آنها وجود نداشت و به ناچار برخی طیّ مراسم ایستاده بودند. ۸. مسؤولین محورها از ساعت ۹ صبح تا شروع مراسم، کاروانها را به محل برگزاری مراسم هدایت می‌کردند. ۹. نیروهای سازماندهی شده به منظور جلوگیری از گرد و خاک مسیرهای خاکی ورودی را آب پاشی کردند. ۱۰. نیروهای اداره صوت مراسم پس از حضور در محل برگزاری مراسم هنگام صبح روز هشتم ذی حجه و آشنا شدن کامل به منطقه و تخلیه وسائل جانبی صوت، سریعاً وسائل صوت را مونتاژ نمودند و از آنجا که در روزهای قبل برای شناسایی به عرفات رفته بودند به سرعت کارهای لازم را انجام دادند به نحوی که قبل از آغاز مراسم همه بلندگوهای داخل چادر اصلی اطراف جایگاه نصب و کابل کشی‌های مسیرها انجام شد و سرانجام با حضور نیروهای کمکی ازمیان خدمه کاروانها و توجیه نهایی آنان، بخشی از وسائل صوت به آنها واگذار شد و آنان به سمت محل مأموریت خود حرکت نمودند و پس از استقرار، سریعاً وسائل را نصب کردند. البته به لحاظ نوع کار و حساسیت موضوع صوت، تا خاتمه مراسم در محل مأموریت خویش حضور فعال داشتند. ۱۱. راهنمایی زائرین محترم پس از خاتمه مراسم برائت به محل کاروانهای خود برای

جلوگیری از ازدحام هنگام خروج. مشکلات و معایب: ۱. علی رغم دستورالعمل مکتوب و تذکرات شفاهی از طریق جایگاه، قبل از شروع مراسم، تعدادی از کاروانها به محض شروع پیام عربی به علت طولانی شدن مراسم محل را ترک نمودند. حج ۲۵، ص: ۵۲۱ ۲. فیلمبرداری بعضی از زائرین که در میان جمعیت ایستاده بودند و فیلمبرداری می‌کردند. ۳. لازم است برای تسریع و تسهیل در ارتباط محورها به جای تلفن همراه، خطوط تلفنهای داخلی که دستگاه مرکزی آن قابل حمل و نصب باشد جایگزین گردد تا در مراسم دعای کمیل نیز از آن استفاده شود. نکات مثبت: ۱. محصول تشکیل جلسات متعدد توجیهی با مسؤولین محورها، برگزاری مراسم برائت با شکوه زیاد و برخوردار از نظم خاص بود. ۲. به کارگیری چادرهای بزرگ مربع شکل، علاوه بر سهولت برافراشتن آنها، باعث ایجاد فضای باز و افزایش نسبی آن نسبت به سال گذشته به لحاظ افزایش ارتفاع ستونهای خیمه‌ها گردید. ۳. تحویل تعداد بسیاری از متن پیام مقام معظّم رهبری در رأس ساعت ۶ صبح روز عرفه به معاونت بین الملل و معاونت بازرسی. ۴. سازماندهی نیروهای واحدهای مختلف بعثه من جمله بازرسین، زباندانان و نیروهای انتظامات دفتر و همکاری آنان در برگزاری مراسم برائت. ۵. بهره‌گیری از سیستم تلفن بی سیم جهت ارتباط سریع با مسؤولین محورها و مناطق. ۶. استفاده از ۹ خط تلفن همراه توسط مسؤولین محورها و مناطق به منظور تسهیل در برقراری ارتباط. ۷. تغییر ماه ذی حجه موجب بروز مشکلات اساسی در برنامه‌ها شد که بحمدالله با اهتمام نیروها مرتفع گردید. پنج: مقطع مدینه بعد ۱. اعزام مسؤول دفتر و تعدادی از نیروهای واحدهای معاونت اجرایی از مکه به مدینه در تاریخ ۵/ ۱۱/ ۸۳ برای راه اندازی دفاتر کار و انجام دادن وظایف. حج ۲۵، ص: ۵۲۲ ۲. هماهنگی و مکاتبه با ستاد مدینه برای تأمین اتوبوس زیارت دوره ویژه کارکنان بعثه و ستاد. ۳. مکاتبات اداری و دریافت نامه‌های رسیده ۸۴ مورد. ۴. برقراری شیفت دفتر معاونت تا ساعت ۲۲. ۵. پرداخت تنخواه به معاونتها و دریافت اسناد هزینه‌ها برای تنظیم و ثبت در دفاتر. ۶. دریافت تاریخ پرواز بازگشت برخی از معاونتها و برنامه ریزی برای بازگشت نیروها طبق سهمیه و جدول زمانبندی تنظیم شده قبلی در ایران. ۷. کنترل تاریخ اعزام اعضای بعثه از ایران به عربستان و از مدینه به مکه و بالعکس. ۸. تغییر ایستگاه پرواز برخی از نیروهای معاونتها به استانهای مورد نظر آنان. ۹. اعزم بیش از ۱۷۰ نفر از مدینه به تهران و دریافت بلیط اعضای بعثه تا پایان عملیات حج. ۱۰. پیگیری اعزام اعضای بعثه به اماکن متبرک در ۱۳ مرحله و تأمین اتوبوس مورد نیاز. ۱۱. سرویس دهی به معاونتها و واحدها و انجام دادن مأموریتهای حمل و نقل شهری و بین شهری طی ۸۲ سرویس. ۱۲. تحویل دادن ۵ دستگاه خودروی سواری اجاره‌ای که برای بهره برداری معاونتها اجاره شده بود به شرکت مؤجر و تسویه حساب کامل در این زمینه. ۱۳. خرید برخی از اجناس مورد درخواست معاونتها و واحدها و تحویل اجناس مورد نیاز از موجودی انبار تدارکات. ۱۴. تأمین ۵۰۰ سجاده مورد درخواست معاونت آموزش و پژوهش. ۱۵. بسته‌بندی حدود ۶۲ محموله شامل وسائل و امکانات مازاد بر مصرف حج و تجهیزات فرسوده برای ارسال به ایران و مکاتبه و هماهنگی لازم با هواپیمایی ایران ایر. ۱۶. خدمات مخابراتی شامل ایجاد ارتباط کاریر جهت تماس اعضای بعثه و ستاد با ایران و همچنین پاسخگویی به تماسهای ورودی و هدایت آنها بر روی خطوط داخلی مورد نظر. حج ۲۵، ص: ۵۲۳ ۱۷. تحویل گرفتن سیستم سانترال و برقراری شیفت اپراتور در طبقه همکف. ۱۸. ارائه خدمات درمانی در محل درمانگاه و پذیرش بیش از ۸۰۰ بیمار مراجعه کننده و ۴۰۱ مورد تزریقات و پانسمان. ۱۹. مراجعه به بیمارستان هیأت پزشکی به منظور تأمین داروی مورد نیاز درمانگاه. ۲۰. تحویل داروی سیپروفلوکساسین به کارکنان بعثه هنگام عزیمت به ایران به منظور پیشگیری از سرایت بیماری و جلوگیری از انتقال ویروس به وابستگان خود در ایران. ۲۱. پذیرایی از کارکنان بعثه و ستاد، گمشدگان و مهمانان با صبحانه، نهار و شام در رستوران. ۲۲. پذیرایی از مدعوّین همایشها، مراسم عمومی، دعای کمیل و ندبه. ۲۳. تأمین غذا و مواد پذیرایی برادران مبلغ و خواهران مبلغه مستقر در ساختمان أجنحهٔ المسرهٔ. ۲۴. برگزاری دو نوبت مراسم دعای کمیل در بین الحرمین. حج ۲۵، ص: ۵۲۴

۹. معاونت امور روحانیون

معاونت امور روحانیون و معاونت آموزش و پژوهش سنگین‌ترین کارها را طی موسم حج بر عهده دارند؛ زیرا صحیح انجام شدن اعمال حجّاج- که وظیفه بس سنگینی است- کمابیش و به نوعی، از وظائف این دو معاونت است. ارتباط با ۱۲۰۰ نفر روحانی کاروان در موسم حج، و نظارت بر کار آنان که مسؤول مستقیم تصحیح اعمال حجّاجند، از وظائف معاونت امور روحانیون است، که فعالیت این معاونت در موسم حج ۱۴۲۵ به شکلی بسیار فشرده و کلّی، در پی می‌آید: الف) فعالیتهای امور روحانیون در مدینه - روز یک‌شنبه ۶/ ۱۰/ ۸۳ دو نفر از نیروهای معاونت به مدینه منوره اعزام و با آماده سازی دفتر معاونت، مقدمات استقرار گروه مدینه قبل را فراهم نمودند. - روز سه‌شنبه ۸/ ۱۰/ ۸۳ کلیه اعضای معاونت در مدینه قبل عازم مدینه منوره شده، حدود ساعت ۲۲ در قصر الدخیل مستقر شدند و از صبح روز چهارشنبه ساعت ۳۰/ ۷ فعالیتهای دفتر معاونت به طور رسمی آغاز شد. - جلسات رابطین کاروانها به صورت منظم از روز چهارشنبه ۹/ ۱۰ تا سه‌شنبه ۲۲/ ۱۰/ حج ۲۵، ص: ۵۲۵ هر روز ساعت ۳۰/ ۷ به مدت ۳۰/ ۱ تشکیل شد. در مجموع ۱۵ جلسه برگزار گردید که ۱۳ جلسه به گزارش رابطین محترم از وضع کاروانها و جلسات ستاد مناطق اختصاص داشت. یک جلسه در تاریخ جمعه ۱۲/ ۱۰/ به صورت مشترک با مسؤولین ستادهای مناطق چهارگانه، مسؤولین بازرسی و رابطین محترم به ابتکار امور روحانیون برگزار شد. موضوع این جلسه هماهنگی برای شرکت رابطین در جلسات ستاد مناطق مدینه منوره بود. یک جلسه فوق العاده در تاریخ سه‌شنبه ۱۵/ ۱۰/ ساعت ۳۰/ ۹ به درخواست نماینده ولیّ فقیه در امور حج و زیارت برگزار گردید. موضوع این جلسه بررسی مسأله تحمیل و چگونگی اعطای هدایای مقام معظم رهبری به جانبازان عزیز بود. - کلیه کاروانهای مدینه قبل سرکشی شده و وضعیت آنها بررسی و عملکرد روحانیون ارزیابی شد. در این عملیات که به همت ۱۳ نفر از رابطین محترم صورت گرفت، ۲۶۶ کاروان، ۲۶۶ روحانی، و ۲۳۴ معین مورد بازرسی و ارزیابی قرار گرفت و نتیجه در برگه‌های مخصوص ثبت و روز سه‌شنبه ۲۲/ ۱۰/ تحویل معاونت شد. - رابطین به صورت منظم از روز شنبه ۱۲/ ۱۰/ تا روز سه شنبه ۲۲/ ۱۰/ به مدت ۱۱ روز و ۴۴ جلسه، در جلسات ستاد مناطق مدینه منوره شرکت نمودند. زمان هر جلسه به طور متوسط یک ساعت بوده است. - گزارش جلسات رابطین که به صورت روزانه تهیه می‌شد، در پانزده جزء و ۱۳۰ صفحه تنظیم و عصر همان روز تقدیم نماینده ولیّ فقیه گردید. همچنین رهنمودهای معظم له و نکات واحد ارزشیابی پیرامون گزارشهای ارسالی، پی‌گیری شد. - کار اعلام ورود کلیه روحانیون و معین‌ها انجام، و در کامپیوتر ثبت شد. - برنامه احکام و مناسک به منظور آشنا سازی روحانیون با دیدگاههای فقهی حضرت امام خمینی رحمه الله و آخرین استفتاءات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، راهنمایی در انجام بهتر مناسک و پاسخگویی به پرسشهای حاضران برنامه‌ریزی و برگزار گردید. این جلسات آیهٔ الله سید جعفر کریمی اداره می‌کرد و به مدت ۹ روز و هر روز به مدت یک حج ۲۵، ص: ۵۲۶ ساعت و سی دقیقه از روز جمعه ۱۱/ ۱۰/ تا شنبه ۱۹/ ۱۰/ برگزار گردید. - برنامه بازدید از اماکن مدینه منوره ویژه روحانیون، از تاریخ جمعه ۱۱/ ۱۰/ تا یکشنبه ۲۰/ ۱۰/ برنامه‌ریزی و به سرپرستی حجهٔ الاسلام جناب آقای نواب برگزار گردید. از این ده برنامه، هشت برنامه اختصاص به روحانیون، معین‌ها و معینه‌ها داشت و دو برنامه نیز به اعضای بعثه‌های مراجع تقلید اختصاص یافت که مورد اقبال خوب آقایان قرار گرفت. هر برنامه به مدت سه ساعت برگزار می‌گردید. - تعداد شش جلسه سخنرانی عمومی در هتلهای زائران توسط حضرات آقایان صدیقی، ادبی و روز شنبه ۱۹/ ۱۰/ تا چهارشنبه ۲۳/ ۱۰/ برگزار گردید. کلیه امور مربوط به برگزاری این جلسات شامل هماهنگی با هتلها و حضرات آقایان، تدارکات (پذیرایی و صوت) و ایاب و ذهاب به همّت معاونت امور روحانیون انجام شد. - حجهٔ الاسلام جناب آقای رضوانی از نخستین روز حرکت کاروانها به سمت مکه مکرمه (سه شنبه ۱۵/ ۱۰) تا دوشنبه ۲۱/ ۱۰ برای نظارت بر عملکرد روحانیون و معینه‌ها به مسجد شجره عزیمت نمودند. - به گزارشهای رسیده در مورد نقاط ضعف روحانیون رسیدگی و حسب مورد تصمیم مقتضی اتخاذ گردید. - حدود بیست گزارش از فعالیتهای معاونت تهیه و در اختیار نشریه زائر، سایت اینترنت و کتاب حج قرار گرفت. فعالیتهای

واحـد خواهران معـاونت امور روحـانیون در مقطع مـدینه قبـل بـدین شـرح است: - تعـداد ۷۳ کـاروان سرکشـی، و عملکرد معینه‌ها ارزیابی شـد. - دو جلسه برای خواهران رابط تشـکیل شـد. این جلسات که با حضور آقایان عرب و نواب برگزار گردید، به موضوع چگـونگی ارزیـابی عملکرد معینه‌هـا و مسائـل پیرامـون آن اختصـاص داشت. - دو جلسه مشـورتی بـا حضـور خواهران مبلغ و رابط تشـکیل و هماهنگی لازم برای انجام یافتن بهتر برنامه‌های واحد صورت گرفت. حج ۲۵، ص: ۵۲۷ - ۳۷ برنامه سخنرانی برای بانوان زائر انجام شد. این برنامه‌ها را خواهران صـفاتی، انصاری و موسوی اجرا، و اسـرار حج، معارف دین و احکام مربوط به مناسک حج را بازگو می‌کردنـد و در پایان به پرسشـهای حاضـران پاسـخ می‌دادنـد. کلیه امور مربوط به این جلسات (که در هتلهای محل اقامت زائران برگزار گردیـد) از قبیل برنامه ریزی، هماهنگی با هتلها و خواهران مبلغ، تدارکات مراسم (پذیرایی و صوت) و ایاب و ذهاب به همّت این معاونت انجام شـد. جز در برخی روزها، هر روز سه برنامه برگزار شـد. این جلسات در فاصـله زمانی ۱۰ /۱۰ تا ۲۱ /۱۰ انجام شـد. - دو جلسه سـخنرانی برای زنان شـیعه مـدینه برگزار گردید. این جلسات را که در تاریخ ۱۷ /۱۰ و ۲۰ /۱۰ برگزار شد، خانمها صـفاتی و موسوی اداره کردند و مورد اقبال گرفت. - کار اعلام ورود معینه‌ها و برنامه ریزی جهت شـرکت آنان در جلسات احکـام و مناسـک ویژه خواهران و همچنین برنامه بازدیـد از اماکن، انجام شـد. - سه جلسه احکام و مناسک ویژه خواهران معینه در روزهای ۱۴ /۱۰، ۱۶ /۱۰ و ۲۰ /۱۰ برگزار گردیـد. در این جلسـات که هر یـک به مـدت ۲ سـاعت برگزار می‌شـد، نکات مهم و مسائل جدید حج آموزش داده شد. این جلسات را خانمها صـفاتی و موسوی و جناب آقای محمدی احمد آبادی اداره می‌کردند. - به پرسشـهای تلفنی و حضوری خواهران معینه و بانوان زائر پاسخ داده شد. - کشـیک مسـجد شجره برنامه‌ریزی و انجام شد. در این برنـامه که به منظور کنـترل عملکرد خواهران معینه و آموزش دیگر معینه‌هـا طراحی شـده بود، خواهران مبلغه و تعـدادی از خواهران معینه حضور داشـتند. این برنامه به مدت ۱۲ روز از تاریخ ۱۵ /۱۰ تا ۲۶ /۱۰ طراحی شد. ۸ روز نخست را خـواهران مبلغه و ۴ روز دیگر را به دلیل عزیمت اعضای واحـد خواهران به مکه مکرمه، خواهرانی که تجربه و سابقه تشـرف زیادی داشـتند، برگزار کردند. در همه این برنامه‌ها حجهٔ الاسلام جناب آقای محمدی احمد آبادی حضور داشت. - برنامه کشیک روضه شریفه با هدف راهنمایی خواهران معینه و بانوان زائر طراحی و حج ۲۵، ص: ۵۲۸ برگزار گردید. این برنامه که ۶ روز برگزار شد، به دلیل ازدحام جمعیت و تضـییقات مـأموران حرم، بـا مشـکلاتی روبرو بود. ب) فعالیتهای معاونت امور روحانیون در مکّه - در تاریـخ ۱۳ /۱۰ /۸۳ دو نفر از نیروهـای معـاونت به مکه اعزام شدنـد و دفتر امور روحـانیون در مکه را آمـاده کردنـد. - روز ۱۵ /۱۰ /۸۳ رابطین مـدینه بعد همراه حجـهٔ الاسـلام آقـای ذاکری وارد مکه شدنـد و از روز ۱۶ /۱۰ /۸۳ رسـماً کار رابطین مکه آغاز شـد. تا تاریـخ ۲۲ /۱۰ /۸۳ رابطین مدینه بعد هفت روز کاری داشـتند و هفت جلسه برگزار کردند که یک جلسه به توجیه کار ارزیابی با توجه به دسـتور العمل جدید اختصـاص یـافت و یـک جلسه هم مشترک بـا بازرسـین مناطق مکه مکرمه برای هماهنگی برگزار گردیـد. پنـج جلسه دیگر به ارائه گزارشـهای کاروانهای بازدیـد شده اختصاص داشت. - با ورود گروه رابطین مدینه قبل به مکه مکرمه در تاریخ ۲۲ /۱۰ /۸۳، اولین جلسه مجموع رابطین مـدینه قبل و مـدینه بعد در تاریخ ۲۳ /۱۰ /۸۳ برگزار و رسـماً کار این گروه نیز آغاز گردیـد. - در مجموع به ۵۴۱ کاروان سرکشـی شد. گذشته از بررسی مسائل و مشکلات آنها، ۲۲ نفر از رابطین عملکرد ۵۴۱ روحانی، ۴۷۶ معین و ۷۵ معینه (جمعاً ۱۰۹۲ نفر) را ارزیابی کردند که در مواردی تصـمیمات مقتضی اتخاذ گردید و دو رابط خواهر ۱۱۲ معینه را ارزیابی کردند. - نظر مبسـوط رابطیـن نیز در فرمهـای ارزیـابی درج و برای بررسـی به معـاونت تحویـل داده شـد. - گزارش جلسـات رابطین در ۷۰ صفحه تنظیم و تقـدیم نماینـده ولیّ فقیه گردیـد. - هـدایای مقام معظم رهبری و مراجع عظام تقلیـد (دامت برکاتهم) به روحانیون و معینها و معینه‌های کاروان‌ها و همچنین هـدایای مقام معظم رهبری به خانواده معظّم شـهدا حج ۲۵، ص: ۵۲۹ و ایثارگران و کاروان بازمانـدگان بم به نحو شایسـته‌ای پرداخت شـد. بدین جهت یک جلسه فوق العاده برای توزیع و توجیه هدایای مقام معظم رهبری و جلسه‌ای نیز برای توزیع هـدایای مراجع تقلیـد با حضور نماینـدگان آنان برگزار گردید. - تعداد جلسات رابطین ۱۶ تا بوده هر جلسه

به مدت ۳۰/ ۱ دقیقه (جمعا ۲۴ ساعت) برگزار شد. - فرمهای شش گانه ارزیابی مدیر از روحانی، مدیر از معین و معینه، روحانی از مدیر، روحانی از معین و معینه، معین و معینه از روحانی و معین و معینه از مدیر طراحی و به وسیله رابطین میان افراد نامبرده توزیع گردید و فرمهای نظرخواهی ضمیمه پرونده افراد شد. - روز ششم ذی حجه جلسه عمومی روحانیون، معینها و معینه‌های کاروانها در بعثه برگزار گردید. در این جلسه نماینده ولیّ فقیه درباره محور بودن قرآن در حج ۱۴۲۵ سخنانی ایراد کرد. در ادامه میزگردی با حضور آقایان کریمی، رئیس سازمان حج و زیارت، معان امور روحانیون، معاون آموزش و پژوهش، معاون بین الملل و رئیس ستاد مکه مکرمه برگزار و پرسشهای حاضران پاسخ داده شد. - روز هفتم ذی حجه جلسات منطقه‌ای رابطین تشکیل شد و ضمن بیان نکته‌های لازم برای ایام تشریق، هدایای روحانیون و خانواده‌های معظم شهدا، جانبازان و آزادگان به صورت محترمانه توزیع گردید. - مجموعه روحانیون دفتر امور روحانیون، جلسه‌ای در حضور نماینده ولیّ فقیه داشتند که به بیان انظار خود درباره حج امسال پرداختند. - روحانیون فعال و منتخب حج ۱۴۲۵ شناسایی و با نماینده ولیّ فقیه دیدار کردند. در این جلسه که در تاریخ ۴/ ۱۱/ ۸۳ برگزار شد، ریاست سازمان حج و زیارت و رابطین نیز حضور داشتند و دعوت شدگان ضمن پاسخگویی به سه پرسش معاونت امور روحانیون، به بیان دیدگاههای خود درباره راههای ارتقای امور فرهنگی کاروانها، کاستیها و همچنین عوامل موفقیت روحانی کاروان پرداختند و نماینده ولیّ فقیه نیز توصیه هایی خطاب به حاضران بیان کردند. حج ۲۵، ص: ۵۳۰ - برنامه شیفت آقایان روحانی و معین کاروانها در مسجدالحرام، صفا و مروه برگزار گردید. در این برنامه که به مدت ۲۲ روز (۱۴ روز قبل از ایام تشریق و ۸ روز بعد از ایام تشریق) و به صورت ۲۴ ساعته انجام شد، در مجموع حدود ۷۰۰ نفر از روحانیون در محلهای از قبل تعیین شده حضور یافتند و به پرسشهای حجاج پاسخ دادند. شایان ذکر است که حجاج دیگر کشورها و دیگر مذاهب نیز بارها به روحانیون مراجعه کرده‌اند و این نشان می‌دهد که با توجه به مقتضیات ایام و مکانهای سه گانه باید به این موضوع اهتمام بیشتری شود. روحانیون گزارشی از شیفت خود را نیز در فرمهای مخصوص ثبت کرده‌اند که مورد بررسی قرار خواهد گرفت و اطلاعات آن طبقه‌بندی خواهد شد. - چهار نوبت بازدید از اماکن مکه مکرمه برای روحانیون و معینهای کاروان‌ها برنامه‌ریزی و انجام شد که سه نوبت آن مخصوص آقایان و یک نوبت مخصوص خانمها بود. - ۵ جلسه احکام و مناسک حج برای آقایان روحانیون و معینهای کاروان برنامه ریزی و از تاریخ ۲۳/ ۱۰/ ۸۳ تا ۲۷/ ۱۰/ ۸۳ برگزار گردید. در این جلسات که روحانیون و معینهای ثبت نام شده به نوبت حضور می‌یافتند، آقای کریمی در پاسخ به پرسشهای حاضران دیدگاههای فقهی حضرت امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری را با توجه به تغییرات جدید بیان کردند. - اطلاعات فرمهای ارزیابی رابطین مدینه منوره و مکه مکرمه و اطلاعات گزارشهای روزانه رابطین وارد رایانه شد. - گزارشهایی از مهمترین فعالیتهای معاونت نیز تهیه و برای نشریه زائر ارسال گردید. - برقراری شیفت جحفه برای کاروانهایی که احتمالًا بدون روحانی به جحفه اعزام شده‌اند طی پنج روز. - جلسه جمع‌بندی فعالیتهای معاونت امور روحانیون و طرحها و برنامه‌های آتی و پیشنهادهای رابطین در این خصوص، در تاریخ ۸/ ۱۱/ ۸۳ برگزار گردید. گزارش واحد خواهران - دو نفر از خواهران رابط با سرکشی به ۱۱۰ کاروان، عملکرد ۱۱۰ معینه از مجموع ۱۸۷ حج ۲۵، ص: ۵۳۱ معینه را ارزیابی و گزارش آن را ارسال نمودند. کمبود زمان و دور بودن مسیرها موجب بروز مشکلاتی برای خواهران رابط گردید. - خواهران مبلغ در ۳۱ جلسه برای بانوان زائر سخنرانی کردند که مورد اقبال قرار گرفت. از این تعداد ۲۱ برنامه قبل از ایام تشریق و ۱۰ برنامه بعد از ایام تشریق برقرار شد که به تناسب تفاوت ایام، مباحث نیز متفاوت بود. البته این برنامه همه کاروانها را تحت پوشش قرار نداد که با توجه به آثار مثبت آن به نظر می‌رسد باید در این باره تدبیری اندیشید. هماهنگی با کاروانها برای برگزاری این جلسات به عهده معاونت امور روحانیون بود. - جلسه منطقه‌ای خواهران معینه در ششم ذی حجه برگزار گردید و ضمن بیان نکات لازم برای ایام تشریق، هدایای مقام معظم رهبری و مراجع تقلید بین آنها توزیع گردید و حجهٔ الاسلام آقای نوّاب درباره راهکارهای موفقیت خواهران معینه نکاتی را تذکر داد. - واحد خواهران در ساعات اداری، کار ثبت اعلام ورود و پاسخگویی

حضوری و تلفنی به پرسشهای خواهران معینه و بانوان زائر را در طول مدت بر عهده داشت. - با حضور حجهٔ الاسلام آقای عرب جلسه‌ای در جمع خواهران مبلغه و رابط برگزار شد و نقاط قوت و ضعف خواهران معینه بررسی و مقرر گردید خانمها صفاتی و موسوی خلاصه‌ای از مناسک و مسائل محل ابتلای خواهران معینه را تهیه، و خانمها انصاری و حسن زاده خیاط جمع‌بندی تخلفات رفتاری خواهران زائر را همراه با راهکارهای اصلاح آن پیشنهاد کنند. و خانم هاشمی علیا پیگیر این مسائل باشند. ج) فعالیت معاونت امور روحانیون در مقطع مدینه بعد - در تاریخ ۱۷/ ۱۰/ ۸۳ دوازده نفر از رابطین و نیروهای این معاونت، همچنین دو نفر از خواهران مبلغه از مکه به مدینه منوره مشرف شدند. با ورود این عده بلافاصله از صبح روز ۸/ ۱۱/ ۸۳ دفتر امور روحانیون کار خود را شروع کرد و همه روزه پاسخگوی مراجعین بود. - اولین جلسه رابطین مدینه بعد روز پنجشنبه ۸/ ۱۱/ ۸۳ تشکیل، و در جلسه اول حج ۲۵، ص: ۵۳۲ فرمهای ارزیابی براساس تقسیم‌بندی منطقه‌ای به آقایان رابطین هر منطقه تحویل شد و برای کار ارزیابی و موقعیت کاروانها بر روی نقشه برای رابطین توضیح داده شد. - جلسه معارفه و هماهنگی بین رابطین مدینه بعد و مسؤولین مناطق ستاد و بازرسی مدینه برگزار شد. - ده جلسه رابطین در مدینه بعد تشکیل شد و در هر جلسه رابطین درباره بازدیدهای خود از کاروانها توضیح دادند که بر حسب موضوع علاوه بر درج آنها در صورت حساب روزانه عنداللزوم از طریق قسمتهای مربوط نیز پیگیریهای لازم صورت پذیرفت. خوشبختانه در اکثر موارد مشکلاتْ رسیدگی، و برای رفع آنها اقدام شد. مواردی هم که مربوط به مسائل کلی و برنامه‌های آینده است در سوابق ثبت گردید تا در برنامه ریزی سال آتی ان‌شاءالله مورد توجه قرار گیرد. - ده نفر از رابطین از ۲۸۷ کاروان بازدید کردند و در نتیجه از نزدیک عملکرد ۲۸۷ نفر روحانی، ۲۴۹ نفر معین و ۱۱۲ نفر معینه را ارزیابی نمودند. - نظر مبسوط رابطین از این ارزیابیها در فرمهای مخصوص درج و جهت بررسی و ثبت در رایانه به این معاونت تحویل داده شد. - آقایان رابطین در پایان کار سرکشی و بازدید کاروانها علاوه بر ارزیابی فردی روحانیون، معینها و معینه‌ها طی گزارشی به عنوان جمع‌بندی کار خود افراد برترِ جمعِ موردِ ارزیابیِ خود را معرفی کردند و مواردی را که از نقاط برجسته و قوت روحانیون سال جاری بود همراه با بیان نقاط ضعف و نارسایی بیان نمودند تا إن شاءالله در برنامه‌ریزیهای آتی این معاونت از آنها بهره‌برداری شود. - ثبت نام از تعدادی بالغ بر ۲۵۰ نفر روحانیون، معینها و معینه‌ها برای بازدید از آثار و اماکن ویژه مدینه که در این بازدیدها حجهٔ الاسلام آقای نوّاب توضیحات لازم را بیان می‌کردند و موجب اقبال و اظهار خرسندی شرکت کنندگان بود. - برگزاری یک نوبت بازدید ویژه و زیارت دوره برای رابطین و برخی از نیروهای دیگر بعثه. حج ۲۵، ص: ۵۳۳ - رابطین امور روحانیون جلسه‌ای در حضور جانشین نماینده ولیّ فقیه داشتند و به بیان نظر خود پرداختند و از رهنمودهای معظم له بهره‌مند شدند. - بازدید دسته جمعی رابطین از آشپزخانه مرکزی و استماع توضیحات مسؤولین آن و آشنایی آنان با کارهای انجام شده در این زمینه. - هماهنگی و برگزاری شش جلسه سخنرانی عمومی برای زائران هتلهای پرظرفیت با استفاده از سخنرانی حضرات حجج اسلام آقایان غیاث، فرشاد و علم الهدی. - تذکّر به روحانیون کاروانها در خصوص گرامیداشت یاد و خاطره حضرت امام رحمه الله و ایام الله دهه فجر انقلاب اسلامی از طریق رابطین و درج در نشریه زائر. - استفاده از سخنرانی سه نفر از رابطین در جلسات عمومی بعثه. - تأکید بر ادامه همکاری روحانیون زباندان با شبکه بلاغ در مدینه و استقرار مسؤول روحانیون زباندان در این معاونت و جمع‌آوری گزارشهای آنان. - وارد کردن اطلاعات بالغ بر چهارصد فرم ارزیابی رابطین مکه مکرمه و ۶۴۸ برگ فرم ارزیابی روحانیون، معینها و معینه‌های بعد به رایانه. - وارد کردن اطلاعات فرمهای شش گانه ارزیابی مدیر از روحانی، مدیر از معین و معینه، ارزیابی روحانی از مدیر، روحانی از معینه و معینه و ارزیابی معین و معینه از روحانی و مدیر به رایانه که در بعضی از روزها ورود اطلاعات تا حدود نیمه شب ادامه داشت. گزارش واحد خواهران - دو نفر از خواهران مبلّغه از روز ۷/ ۱۱/ ۸۳ وارد مدینه شده‌اند و از روز ۸/ ۱۱/ ۸۳ واحد خواهران فعال بوده است. بین آنها با تقسیم کار همه روزه یکی از آنان در نوبت صبح در حرم مطهر رسول الله صلی الله علیه و آله برای راهنمایی و پاسخگویی خواهران زائر و معینه‌های کاروان حضور داشت و نفر دیگر در دفتر واحد خواهران مستقر در بعثه

جوابگوی مراجعات حضوری خواهران و تماسهای تلفنی بانوان زائر بود. برای اطلاع خواهران از فعالیت این واحد دو نوبت در نشریه زائر اطلاعیه‌ای منتشر شد. حج ۲۵، ص: ۵۳۴ - برگزاری ده جلسه تبلیغی ویژه خواهران، در هتلها دارای گنجایش زیاد براساس هماهنگی و برنامه‌ریزی قبلی که از آن استقبال خوبی شد. - تشکیل دو جلسه توجیهی و آموزشی با حضور خواهران معینه در مدینه منوره و طرح موضوعاتی از قبیل جلوه‌ای از شخصیت حضرت زهرا علیها السلام و همچنین ویژگیهای انسان کامل از دیدگاه حضرت علی علیه السلام، تأکید بر تقویت بنیه علمی و فقهی خواهران معینه، رعایت اعتدال در زمینه‌های رفتاری، پرهیز از افراط و تفریط در معاشرت، رعایت شؤون مبلغه و توجیه آنان در ابعاد مختلف مسؤولیتی که به آنان محول شده است، معرفی برخی از منابع تحقیقی و مطالعاتی برای آنان و نیز پاسخگویی به سؤالات خواهران معینه. - دعوت از خواهران معینه و سازماندهی آنان برای انتظامات دو نوبت دعای کمیل و توجیه آنان توسط جناب آقای جعفری. - ثبت اعلام ورود خواهران معینه و ثبت نام از آنان برای بازدید از اماکن ویژه مدینه منوره. ۶ نفر از نیروهای این معاونت تا روز ۱۸/ ۱۱ در مدینه بودند و سه نفر روز ۲۰/ ۱۱ و یک نفر روز ۲۱/ ۱۱ و حجهٔ الاسلام آقای قریشی و آقای موسوی روز ۲۴/ ۱۱/ ۸۳ به ایران پرواز کردند و از تاریخ ۱۸/ ۱۱/ ۸۳ تا پایان دوره حجهٔ الاسلام آقای قریشی عهده دار مسؤولیت امور روحانیون بود. چنان که گذشت یکی از برنامه‌های خیلی مفید و سودمند معاونت امور روحانیون بازدید ویژه از اماکن متبرك و آثار تاریخی به همت حجهٔ الاسلام جناب آقای نوّاب (مسؤول بعثه در ایام عمره) است. طیّ این برنامه که ظاهراً از ابتکارات آقای نوّاب است هر روز یا یک روز در میان، با ثبت نام قبلی، روحانیون کاروانها و گاهی هم اعضای بعثه‌های مراجع، با یک دستگاه اتوبوس از این اماکن، همراه با توضیحات مفید آقای نوّاب دیدن می‌کنند. حج ۲۵، ص: ۵۳۵

۱۰. معاونت آموزش و پژوهش

الف) فعالیتهای پیش از موسم حج خلاصه عمده فعالیتهای یک ساله این معاونت پیش از موسم حج ۱۴۲۵ (یعنی در فاصله یک ساله حج ۲۴ تا ۲۵) از این قرار است. ۱. تهیه و آماده سازی و نشر چهار شماره فصلنامه میقات حج فارسی، با مقاله‌های متنوّع و پر برگ و بار. وضع مجله در قیاس با سالهای گذشته بهتر شده و امید است این روند ادامه یابد. سردبیر این مجله حجهٔ الاسلام والمسلمین آقای قاضی عسکر، و ویراستار آن حجهٔ الاسلام علی ورسه‌ای، و اعضای هیأت تحریریه آن عبارتند از: حضرات حجج اسلام آقایان رسول جعفریان، جواد محدّثی، سید جواد ورعی، و راقم این سطور رضا مختاری. ۲. تهیه در آماده سازی و نشر دو شماره ششماهنامه میقات الحج عربی با نثر عربی و درستِ امروزی و مقاله‌های سودمند و کارآمد. این مجله در میان فضلای عرب زبان غیر ایرانی و خارج از ایران مخاطبانی یافته است و فضلا و نویسندگان سعودی معتدل و غیر متعصّب به آن مراجعه و از آن استفاده می‌کنند. جور این مجله را حجهٔ الاسلام جناب آقای مقدادی یک تنه به دوش می‌کشد. حج ۲۵، ص: ۵۳۶ ۳. تأمین نیازهای علمی و فرهنگی زائران حرمین شریفین و روحانیون کاروان، با تهیه و تدوین و نشر کتابهای متعدد در زمینه‌های مختلف، نیز استفتای مسائل نو پیدا و مستحدث حج از مراجع عظام تقلید از جمله وضع جدید ثبت نام حجاج و عمره گزاران از حیث خمس، وضع جدید جمرات، قربانی، طواف از طبقه دوم مسجدالحرام، که مباحثی در این زمینه در فصل سوم همین کتاب خواهد آمد. همچنین هماهنگیهای لازم بین بعثه‌های مراجع عظام و بعثه مقام معظم رهبری و سازمان حج و زیارت، آموزش جمعیِ زائران در ایران از جمله وظائف و فعالیتهای این معاونت است. فهرست جزوه‌ها و کتابهای چاپ اوّل این معاونت در یک سال گذشته چنین است: شیعه‌شناسی و پاسخ به شبهات آن، کعبه و جامه آن از آغاز تاکنون روح حج عتبات عالیات عراق سیمای تقواپیشگان در راه خانه خدا عرشیان جرعه‌ای از صهبای حج ره توشیه عتبات عالیات من هو خلیفهٔ المسلمین فی هذا العصر با کاروان صفا مناسک حج ویژه بانوان مناسک مصور حج اعلام فرهنگ جغرافیایی- تاریخی در حدیث و سیره پیامبر حجهٔ الرسول بین المنقول و المعقول

مجموعه گفتمان مذاهب حمزه سید الشهداء علیه السلام افشای یک توطئه منتخب ادعیه (عربی) زیارت آل یاسین زیارت امام حسین علیه السلام دعای کمیل دعای ندبه مناسک حج عربی پاسخهای ما به پرسشهای اهل سنّت صفای مدینه تحفهٔ الکرام ادعیه و زیارت مدینه منوره با ترجمه بهائیان روح حج جدید ادعیه و آداب الحرمین فی العمرهٔ المفردهٔ التبرّک و التوسل حج ۲۵، ص: ۵۳۷ گزیده مناسک حج گزیده مناسک عمره ب) فعالیتهای موسم حج گزارشی اجمالی از عملکرد این معاونت و قسمتهای زیر مجموعه آن: ۱. گروه پاسخگویی به استفتاءات «۱» در سال جاری این بخش از کیفیّت بهتری برخوردار گردید، حضور آیهٔ الله قدیری در روز اوّل اعزام زائر به مدینه همراه با حضرات آقایان حجج اسلام محمدی یزدی و فلاح زاده، «۲» و نیز حضور آیهٔ الله کریمی نیاز این بخش را تأمین کرد. این گروه صبح و بعدازظهر طبق زمان کار بعثه در محل کار حاضر و تا آخرین شب استقرار بعثه در مدینه نیز حضور داشتند و با توجه به پیش بینی قبلی مبنی بر چاپ بروشورهای مناسک به چهار زبان مراجعان را پاسخگو بودند. علاوه بر آن آقای کریمی همه روزه ساعت ۴ تا ۵ برای برادران و آقای محمّدی یزدی صبحها برای خواهران جلسه احکام و پاسخگویی به سؤالات داشتند. حج ۲۵، ص: ۵۳۸ با شروع اعزام زائران به مکه، همه روزه حجهٔ الاسلام آقای فلاح زاده تا پایان وقت در محل بعثه پاسخگو بودند و حجهٔ الاسلام آقای محمّدی یزدی نیز با چند نفر از بانوان تحت پوشش معاونت امور روحانیون به مسجد شجره می‌رفتند و پاسخگوی مسائل زائران بودند. علاوه بر امور فوق مناسک عربی مقام معظّم رهبری و منتخب مناسک به وسیله آقای کریمی، آقای فلاح زاده و آقای محمدی یزدی به صورت جداگانه مورد دقت و بازبینی قرار گرفت تا برای سالهای بعد اصلاح و در نتیجه مناسک با اشکال کمتر منتشر شود. ۲. وجوه شرعی از آغاز، حجج اسلام آقایان: موسوی یزدی و منتظری در محل کار خود حاضر و سپس حجهٔ الاسلام والمسلمین غیوری نیز به آنان ملحق شد و تا آخرین روز استقرار بعثه در مدینه جز آقای منتظری که به مکّه اعزام شد سایر آقایان در مدینه حضور داشتند. طبق اظهار جناب آقای موسوی یزدی خوشبختانه در این قسمت نیز مشکل خاصی بروز نکرد، فقط برای سال آینده قبض وجوه نیازمند اصلاح است. آنچه هم‌اکنون ذیل قبضها چاپ شده است عنوان «دفتر نمایندگی ولیّ فقیه در امر وجوهات شرعیه، سید علی غیوری» است که می‌توان آن را به عنوان «بعثه مقام معظم رهبری» تبدیل و آن را به مهر «دفتر بعثه» ممهور کرد. ۳. کتابخانه از روز شروع به کار بعثه تا آخرین روز، کتابخانه بعثه باز و پاسخگوی مراجعان، همراه امور ذیل بود: ۱. استقرار رایانه همراه با CD و اینترنت جهت استفاده مراجعان؛ ۲. توزیع کتب و ادعیه در حدّ زیاد و نیز توزیع بروشورهای مناسک و جزوه‌های دعای کمیل و زیارت آل یس. حج ۲۵، ص: ۵۳۹ روزانه طبق گزارش آقای حائری حدود ۵۰ نفر به کتابخانه مراجعه کرده‌اند. مسؤول کتابخانه در مقطع مدینه قبل، حجهٔ الاسلام آقای صادق جم (حائری) و در مقطع مدینه بعد حجهٔ الاسلام آقای علی ورسه‌ای بود. ۴. مشاوره همراهی با صدا و سیما و تهیه فیلم مستند حج در سال جاری بحمدالله از تهران در چند جلسه با مجریان مستند سازان سلسله اصولی مورد توافق قرار گرفت و در چند جلسه نیز با حضور آقای گروسی و نشر مشعر ناهماهنگیهای سال قبل مرتفع گردید. فیلمهای مورد نیاز از جلسات داخلی بعثه مثل بازرسین، امور روحانیون و واحدهای دیگر و نیز آشپزخانه متمرکز، پزشکی، حمل و نقل و دیدارهای نماینده ولیّ فقیه، جلسات عمومی بعثه، دعاهای کمیل و ندبه با همکاری نشر مشعر و گروه مستند ساز صدا و سیما تهیه گردید. امید است امسال برای اولین بار این فیلم آماده شود و طبق توافق با آقای گروسی قرار است هم از سیما پخش شود و همه در بعثه توزیع گردد. حجهٔ الاسلام قاضی عسکر در جلسات متعدّد با مستند سازان آنها را راهنمایی کرد و در پاره‌ای موارد از حضرات آقایان نوّاب، مقدادی و دیگران خواست که آنها را همراهی کنند و اطلاعات لازم را به آنها بدهند. تنها مشکل سال جاری متأسفانه ناهماهنگی در اعزام تعدادی از مستندسازان بود که هم جای دوری داشتند و هم روز ۱۹/ ۱۰/ ۸۳ اعزام شدند. امید است سال بعد این مشکل مرتفع شود. حجهٔ الاسلام قاضی با جناب آقای زرهانی و امینیان چندین نوبت تماس گرفت ولی نتوانستند آنها را جابجا کنند. گفتنی است که خبرهای ارسالی خبرنگاران به تهران و شبکه‌های استانی نسبت به سال قبل هم از نظر کیفیت و هم از نظر کمیت بهتر بود. ۵. جلسات سخنرانی عمومی بعثه از روز ۱۱/ ۱۰/ ۸۳ برابر با

۱۹ ذی قعده جلسات عمومی رونق گرفت. و خوشبختانه حج ۲۵، ص: ۵۴۰ مباحث این جلسات رنگ قرآنی بیشتری داشت. امسال برای اولین بار فرمهای نظرسنجی از این جلسات استخراج و برای رفع نواقص سریعاً اقدام می‌شد. با برنامه دعای ندبه در آخرین جمعه استقرار بعثه در مدینه این جلسات پایان یافت. همچنین از وجود حجهٔ الاسلام آقای قرائتی در چند جلسه برای کاروان اساتید دانشگاهها، شیعیان مدینه، شیعیان هند و برخی کاروانهای ایرانی استفاده شد که تا حدودی نسبت به سالهای گذشته خرسندی ایشان را در پی داشت. دوازده جلسه سخنرانی در مقطع مدینه قبل برگزار شد که ۱۶۳۲ فرم نظرسنجی از این جلسات را زائران تکمیل کردند و عودت دادند. ۶. بعثه‌های مراجع بحمدالله با تمهیداتی که در عمره صورت گرفت و همکاری خوب جناب آقای امینیان مسؤول ستاد سازمان حج در مدینه، منزلی که برای بعثه‌ها در نظر گرفته شد از شرایط مطلوبتری برخوردار بود. تناسب بعثه‌ها با یکدیگر ملاحظه شده بود و در قم با همکاری مدیر حج و زیارت استان قم و حجهٔ الاسلام جناب آقای معراجی و آقای عبداللهی مدیر کاروان پلان ساختمان بررسی و جای هر یک مشخص شد و با توجه به سلیقه‌های متنوع در این کاروان خوشبختانه امسال مشکلی به وجود نیامد. همچنین بعثه‌ها از زدن تراکت به در و دیوار خودداری کردند و در نشریه زائر نشانی آنها چاپ و در هتلها نصب شد. در زمینه جمرات با آنها هماهنگی لازم صورت گرفت و به موقع پاسخها به روحانیون تحویل شد که در رفع اضطراب آنها مؤثّر بود و دیدارهای آنان با نماینده ولیّ فقیه و نیز بازدیدها در موعد مقرر و به خوبی انجام شد. در این زمینه جناب حجهٔ الاسلام آقای معراجی روحانی کاروان بعثه خوب تلاش کرد. ۷. واحد گروه ارشاد از روز اوّل حضور زائران در مدینه و تا آخرین روز، واحد گروه ارشاد پاسخگوی حج ۲۵، ص: ۵۴۱ مراجعان بود. کتابها، برنامه‌های مختلف و فرمها و جزوه‌های تهیه شده از قبیل: گزیده مناسک حج، استفتاءات جدید، مناسبتهای شمسی و قمری، بروشور عطر تلاوت، بروشورهای مناسک به چند زبان، نقشه‌های اصلاح شده بقیع و مسجدالنبی صلی الله علیه و آله، تکثیر سی‌دی‌های کتب علّامه سید شرف الدین، کتابهای لله وللحقیقهٔ، فی رحاب العقیده، سلامهٔ القرآن من التحریف، CD مناسک انگلیسی، CD فی رحاب الثقلین در اختیار مراجعان قرار گرفت. جزوه‌های تکثیر شده که در مراحل مختلف توزیع گردید عبارت است از: ۱. گزیده مناسک ۱۱۵۰ نسخه ۲. فرمهای نظرسنجی حدود ۱۲ فرمحدود ۳۱۰۰۰ عدد ۳. فرم گزارش عملکرد گروه ارشاد ۱۷۰۰ عدد ۴. فرم وداع با مدینه ۱۸۰۰ عدد ۵. فرم ختم قرآن ۲۵۰۰ عدد ۶. فرم ختم صلوات ۲۵۰۰ عدد ۷. کروکی بقیع و مسجدالنبی صلی الله علیه و آله ۵۰۰ عدد ۸. استفتاءات جدید ۵۰۰ نسخه (علاوه بر ۱۵۰۰ نسخه که در ایران چاپ شده بود) ۹. جدول مناسبتها ۷۵۰ نسخه ۱۰. CD علّامه شرف الدین ۲۰۰ عدد ۱۱. جزوه «نگاهی گذرا به کتاب ... ثمّ للتاریخ» ۲۰۰ عدد همچنین توزیع ۱۲۱۲ سجاده برای برگزاری مسابقات فرهنگی و تشویق تلاوت کنندگان فعّال قرآن کریم و کاروانها. مسؤول واحد گروههای ارشاد در مقطع مدینه قبل حجهٔ الاسلام محمد علی مقدادی، و در مقطع مدینه بعد حجهٔ الاسلام محمد کارآموزیان بود. معاونت آموزش و پژوهش یک جلسه عمومی برای گروههای ارشاد مدینه قبل و یک حج ۲۵، ص: ۵۴۲ جلسه نیز در مکّه برگزار کرد که فیلم تخلفات رفتاری برای آنها به نمایش درآمد و سپس حجهٔ الاسلام قاضی عسکر سخنرانی کرد که به دلیل پخش فیلم تأثیر بیشتری در روحیه آنها داشت. ۸. کمیته فرهنگی تشکیل سه جلسه کمیته فرهنگی و تصویب و ترسیم شرح وظایف و آیین‌نامه شورای فرهنگی کاروانها و دیگر امور اجرائی از فعالیتهای دیگر این معاونت بود. ۹. فعالیتهای قرآنی مطالب تهیه شده برای تراکتهای قرآنی به همّت جناب آقای سلیمی و همکارانشان منتشر شد و در زینت بخشی ساختمان بعثه و دیگر کاروانها مورد استفاده و نصب العین زائران قرار گرفت. نیز عمده کتاب حج در قرآن شهید بهشتی به همّت حضرات حجج اسلام آقایان فلاح‌زاده و حجّتی به چند قسمت تقسیم و در نشریه زائر به چاپ رسید و جدولهای تهیه شده به همّت روابط عمومی بازنگری و اصلاح و در مکّه از آنها استفاده شد. ارائه برنامه چگونگی ختم قرآن و تقسیم‌بندی زائران به گروههای کوچک و تشویق زائران به تلاوت قرآن در کاروانها از دیگر فعالیتهای این معاونت بود. ۱۰. کتاب حج (حج ۲۵) کتاب حج یعنی کتاب حاضر نیز از فعالیتهای زیرمجموعه معاونت آموزش و پژوهش محسوب می‌شود که راقم این سطور علاوه بر حدود چهل روز

در موسم حج و یک هفته پیش از حج، پس از بازگشت نیز وقت زیادی صرف آن کردم تا به شکل کنونی درآمد. به منظور تدوین کتاب حج بنده همراه بسیاری از نیروهای بعثه در روز سه شنبه ۸/ ۱۰/ ۸۳: ۱۶ ذی قعده از تهران به مدینه مشرف شدم، و روز ۱۶/ ۱۱/ ۸۳: ۲۵ ذی حجه پس از ۳۹ روز به وطن بازگشتم. تعدادی از دوستان دیگر بعثه نیز ۳۹ روز ماندند از جمله حجهٔ حج ۲۵، ص: ۵۴۳ الاسلام مقدادی و حجهٔ الاسلام حجتی. در این ۳۹ روز شغلِ شاغلِ من علاوه بر زیارت و ادای مناسک حج، تدوین این کتاب بود. تدوین کتاب حج بدین شکل به بیش از یک نفر نیاز دارد و همان گونه که در سالهای ۷۰، ۷۱، ۷۲، دو نفر به تدوین آن اشتغال داشتند، پیشنهاد می‌کنم در سالهای آتی نیز از دو نفر برای این منظور استفاده شود. علاوه بر این، نیروهای اعزامی معاونت آموزش و پژوهش در حج امسال، چهار نفر کمتر از حدّ مقرّر بود؛ یعنی برای نظرسنجی کسی اعزام نشد و برای فیلم مستند حج با اینکه قرار بود چهار نفر اعزام شوند فقط حجهٔ الاسلام حجتی بدین منظور مشرّف شدند و در نتیجه فشار کار معاونت بر عهده سایر نیروهای آن بود.

فصل سوم: پیوستها

اشاره

۱. بعثه‌های مراجع شیعه ۲. حج و رؤیت هلال ۳. گزیده مقاله‌های زائر

۱. بعثه‌های مراجع شیعه

اشاره

امسال شانزده بعثه از بعثه‌های مراجع شیعه با هماهنگی و همکاری بعثه مقام معظم رهبری به حج مشرف شدند. این بعثه‌ها به ضمیمه بعثه مقام معظم رهبری عبارتند از: ۱. بعثه حضرت آیهٔ الله بهجت ۲. بعثه حضرت آیهٔ الله تبریزی ۳. بعثه حضرت آیهٔ الله حائری ۴. بعثه حضرت آیهٔ الله حکیم ۵. بعثه حضرت آیهٔ الله خامنه‌ای ۶. بعثه حضرت آیهٔ الله زنجانی ۷. بعثه حضرت آیهٔ الله سیستانی ۸. بعثه حضرت آیهٔ الله شاهرودی ۹. بعثه حضرت آیهٔ الله شبیری ۱۰. بعثه حضرت آیهٔ الله صافی ۱۱. بعثه حضرت آیهٔ الله صانعی ۱۲. بعثه حضرت آیهٔ الله فاضل ۱۳. بعثه حضرت آیهٔ الله فیاض ۱۴. بعثه حضرت آیهٔ الله مکارم ۱۵. بعثه حضرت آیهٔ الله موسوی اردبیلی ۱۶. بعثه حضرت آیهٔ الله نوری ۱۷. بعثه حضرت آیهٔ الله وحید مدیر کاروان بعثه‌ها آقای محمد عبداللهی، و روحانی آن فاضل پرتلاش و فعال‌حجهٔ‌الاسلام محمد مهدی معراجی و یازده نفر هم خدمه و عوامل این کاروان بودند. امسال محل اسکان کاروان بعثه‌ها در مکه، قصر حسن عابد یعنی ساختمان بعثه مقام معظم رهبری بود و دفتر کارشان در اطراف بعثه، میدان معابده، به طور پراکنده استقرار یافته حج ۲۵، ص: ۵۴۸ بود. در مدینه هم در محلّه عزّیات حوالی مسجد بلال استقرار داشتند و نشریه زائر نشانی و شماره تلفن دفاتر بعثه‌ها در مدینه و مکه را منتشر کرد. برای سهولت کار مراجعان یعنی مردم و روحانیون کاروان، اگر تدبیری اندیشیده شود که دفتر کار بعثه‌ها در مکه و مدینه در یک ساختمان باشد فوائد بسیار دارد و وقت مراجعان بیهوده تلف نمی‌شود و دسترسی به آنان را برای همه آسان می‌کند.

ضرورت و کار بعثه‌ها

در ضرورت اصل وجود بعثه‌ها در حرمین هیچ شکی نیست. مسائل زیادی برای زائران پیش می‌آید که گاه روحانیون کاروانها هم از عهده پاسخ آن برنمی‌آیند یا به پاسخ قطعی نمی‌رسند. با توجه به اهمیت و حساسیت و پرهزینه بودن حج و اینکه دیگر نصیب

بسیاری از حاجیان نمی‌شود، برای نجات از تردید و دودلی، دانستن قطعی تکلیف یک ضرورت است و این مقصود با وجود بعثه‌ها حاصل می‌شود. البته نادراً دیده شده است که برخی بعثه‌ها باز در حکم برخی مسائل درمی‌مانند و به احتیاط توسّل می‌جویند و چاره‌جویی می‌کنند. علاوه بر پاسخ به مسائل شرعی، دریافت وجوه شرعی، دیدار با عالمانِ جهان اسلام و دیگر مسلمانان و توجیه و ارشاد آنان نیز از جمله کارهای برخی بعثه‌هاست. البته امسال اعضای بعثه‌ها تقریباً با فاصله اندکی پس از اتمام اعمال سریعاً به سوی ایران پرواز کردند، در حالی که هنوز حجاج بسیاری از ایران و دیگر کشورها در مکه و مدینه بودند و مسائل فقهی برایشان پیش می‌آمد و نیاز به وجود بعثه‌ها احساس می‌شد. اگر ترتیبی اتّخاذ شود که همواره از آغاز تا پایان حضور حجّاج در حرمین، با تقسیم کار و عزیمت تدریجی اعضا به عربستان، حداقل تعدادی از اعضای هر بعثه در حرمین حضور داشته باشند، بسیار به جاست. نکته دیگر که توجه به آن شایسته است نداشتن توقعِ خارج از عرف و معمول از مسؤولان و کارگزاران حج است که متأسفانه برخی رعایت نمی‌کنند و توقّع نوعی امتیاز و حج ۲۵، ص: ۵۴۹ تفاوت با دیگران دارند. در این زمینه شهید مظلوم آیهٔ الله بهشتی سخنی دارند که نقل آن در اینجا مناسب است: یکی دیگر از چیزهایی که انسان در حج می‌بیند و لذت می‌برد همان نزدیک بودن زندگیها به یکدیگر است. البته با کمال تاسف ... در این اواخر ... حج هم لوکس، دولوکس و ممتاز و متوسط و پایین و از این حرفها شده است. کسانی که به حج مشرف شده‌اید دیده‌اید که عده زیادی از مردمی که به حج می‌آیند مردم فقیری هستند. اکثریت حجازیها فقیرند نه ثروتمند. برای اینکه اکثریت حاجیها همان اعرابی هستند که پیرامون مکه زندگی می‌کنند اینها نیز زوار حضرت عبدالعظیم برای تهران یا زوار قم هستند. شما در این زیارتگاهها در ایام زیارتی که می‌روید عده زیادی از مردم را می‌بینید که حرکت کرده و به آنجا آمده‌اند. در موقع حج عملًا مردمی که در اجتماع بزرگ حج زندگی می‌کنند از حداقل زندگی بهره‌مند هستند و همه هم تقریباً با همان حداقل زندگی می‌کنند. حج، اگرچه نمی‌گویم یک نمونه از زندگی اقتصادی بدون فاصله است، اما لااقل با فاصله کم است همراه با تعیین حداقل زندگی برای این مردم که کسی گرسنه و فاقد مواد اولیه زندگی در آن جامعه نباشد. مسلمانها می‌توانند سالی یکبار نمونه عملی آن را در موقع حج ببینند اما همینطور که عرض شد اگر اشرافی گرائی عده‌ای از حجاج بگذارد. ما خیلی متأسفیم که ما خود عرضه نداشتیم و نداریم که تا وقتی کار به دست خودمان است این جنبه‌ها را به دقت رعایت کنیم، حتی بعضی از علمای دینی ما به جای اینکه خودشان کمک کنند به این امر، با کمال تأسف باید بگویم عملًا موقعی که حج می‌گزارند، حج آنها هم مشوق نوعی امتیازطلبی است. چون آن موقع که بنده مشرف بودم بعضی از مراجع هم مشرّف بودند امتیازاتی را که در آن موقع حج داشتند من حیث المجموع تقریباً ثروتمندترین حجاج هم نداشتند. اتفاقاً آقایی که من از محبت شخصی او همیشه تشکر کرده‌ام خواست نسبت به خود ما هم چنین وضعی را تا مقداری عمل کند که من یکی دو بار هم تذکر دادم و تا آنجا هم که میسر بود جلو او را گرفتم. وقتی من وارد جده شدم قرار بود با یک گروه از رفقایی که نسبتاً این اصل را رعایت حج ۲۵، ص: ۵۵۰ می‌کردند باشم که نشد؛ لذا در آنجا به یک کاروانی ملحق شدیم. مسؤول گروه ضمن حرفهای محبت‌آمیز گفت که ما این امکانات را داریم و می‌توانیم برای شما و همراهانتان چنین و چنان کنیم و از این قبیل حرفها. گفتم: من به شما بگویم که من به حج آمده‌ام یعنی به سفری که اگر در مزاج خودم این بیماریِ امتیازطلبی وجود دارد در این چند روز معالجه شوم. حال شما می‌گویید ما می‌توانیم در این سفر برای شما امتیازات چنین و چنان درست کنیم؟ با صراحت به شما بگویم که من از آنهایی هستم که می‌توانم با همین عبایی که بر دوشم است، مراسم حج را بگزارم اگر هم می‌بینید توی کاروانی آمده‌ام برای این است که آگاهی ندارم و همراه من هم زن است و می‌ترسم وظایفی را که نسبت به آنها دارم نتوانم در این شرایط درست انجام بدهم، والا چه بسا اصلًا با کاروان نمی‌آمدم برای اینکه حج، این چنین است. و بعد به او گفتم: شما اگر می‌خواهی خدمتی به حاجی بکنی این باشد که او را راهنمایی درست بکنی که اعمالش را چگونه به جا بیاورد، وظایفش چگونه باشد، کجا برود، چه جاهایی را ندیده نگذارد و برگردد، چه بسا سفر دیگری نصیب او نشود و دیگر این فرصت را پیدا نکند. اما بزرگ ترین محبت این

است که برای ما امتیاز قائل نشوی. و بعد دیدم متاسفانه بعضی از علما در آن سفر بودند در آنجا مثل اینکه هیچ توجه نداشتند که باید عمل آنها هم عملی باشد که دیگران را به نفی امتیازات- لااقل در این چند روز- تشویق کند؛ حتی کار به جایی رسید که در حرم پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله عده‌ای دور آقا حلقه می‌زدند و مثل زنجیردست می گرفتند و ایشان را وارد می کردند و برایش سلام و صلوات ختم می کردند. من واقعاً تعجب کردم که این دیگر چیست و چگونه نقشی است که ما می‌توانیم داشته باشیم؟ وقتی ما عملًا از نظر عمل فردی و عمل اجتماعی نتوانیم حجاجی را که از جامعه ما به سوی حج می‌روند و مسؤولانی را که آنها را اداره می کنند طوری تربیت و راهنمایی کنیم و طوری در جریان بگذاریم که لااقل در این چند روزه حج در مقابل این مسائل باشیم، چه کاری می‌توانیم بکنیم؟ آن وقت تذکر می‌دهند که درباره حج به عنوان یک کنگره هم خوب است صحبت کنید. گفتم صحبت می کنیم ولی فعلًا این کنگره را رسیدگی کنیم. (چون کنگره به معنای لبه‌های عمارت است) به یکی از این لبه‌های کنگره که مربوط به خودمان حج ۲۵، ص: ۵۵۱ است برسیم چه می کنیم؟ مکه می‌رویم چه می‌خواهیم بکنیم؟ چرا همه چیز مسخ می‌شود؟ حجمان هم مسخ می‌شود، حج یک عالم برجسته هم حتی مسخ می‌شود. برجستگی یک عالم برجسته، در این است که در مراسم حج این اظهار امتیازات از او دیده نشود. «۱»

مهمترین مسأله فقهی حج امسال

مهمترین و پر سروصداترین مسأله فقهی حج امسال مسأله رمی جمرات بود. همان گونه که پیش تر گفتیم امسال ستون سابق جمرات تبدیل به دیواری به طول ۲۵ متر شده بود. خوشبختانه معاونت آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری پیش از موسم حج فتاوی مراجع تقلید را اخذ کرد و در اختیار روحانیان کاروان قرار داد. برخی از مراجع معظّم معتقدند که آنچه بر آن «جمره» صدق کند باید رمی شود و بر مجموع دیوار ۲۵ متری «جمره» صدق می کند و توسعه آن مانعِ صدق نیست. همچنان که توسعه شهر مکه مانع صدق «مکه» بر قسمتهای توسعه یافته و جدید نیست. از این رو هر جای دیوار ۲۵ متری رمی شود کافی است. فتوای عده‌ای از مراجع مانند حضرات آیات شبیری زنجانی، صافی گلپایگانی و فاضل لنکرانی، همین- یعنی کفایت رمی هر جای دیوار مذکور- است. البته آیة الله صافی افزوده‌اند: «مهما امکن، احوط و اولی، مراعات رمی به [محل ستون قبلی است». آیة الله بهجت هم فرموده‌اند: «اگر ضرورت است، به این که ممکن نیست سؤال شود که از کجا زیاد شده، [رمی به هر جای دیوار] اشکال ندارد». اما فتاوی سایر مراجع بدین شرح است: آیة الله تبریزی: با فحص و سؤال از کسانی که از کیفیت بنا اطلاع دارند به دیوار جدیدی که مقابل ستونهای قبلی قرار گرفته رمی کنند و اگر تشخیص محل قبلی ستونها و ایستادن در محل پرازدحام برای تشخیص آن، کاری دشوار و یا غیرممکن بود چنانچه وسط دیوار جدید را در نظر بگیرند و رمی کنند، مجزی است إن شاء الله تعالی. حج ۲۵، ص: ۵۵۲ رهبر انقلاب آیة الله خامنه‌ای: اگر می‌تواند بدون عسر و مشقّت، به آنچه در محلّ ستون قبلی قرار دارد رمی کند، واجب است به آن رمی نماید. و اگر جستجو از محل آن و رمی به آن مستلزم عسر و مشقّت است به هر نقطه آن دیوار رمی کند مجزی است إن شاء الله. آیة الله سیستانی: اگر دیوار موجود، مشتمل بر ستون سابق باشد و تشخیص آن هرچند به کمک اهل خبره قبل از رمی میسور باشد، باید همان قسمت را رمی کنند و اگر میسور نباشد، به احتیاط واجب، باید رمی را تکرار کنند، مگر مقداری که مستلزم حرج یا ضرر است. فروع دیگری نیز امسال پیش آمد و حجة الاسلام فلاح‌زاده آنها را طی سی سؤال که اکثر آنها نو و بی‌سابقه است از محضر مراجع عظام استفتا کرد و برای سال آینده ان شاء الله سبحانه چاپ خواهد شد.

مهمترین مسأله فقهی حج سال گذشته

سال گذشته (۱۴۲۴) مهمترین مسأله‌ای که اتفاق افتاد و محل ابتلا و سؤال بود موضوع طواف از طبقه دوم مسجدالحرام بود؛ چون

سال گذشته به افراد ویلچری اجازه نمی‌دادنـد از پایین طواف کننـد و به ناچار بایـد از بالا طواف می کردنـد. از این رو حکم آن از مراجع تقلیـد استفتا شـد و معاون آموزش و پژوهش بعثه پاسـخها را یکجـا منتشـر کرد و در اختیار روحانیون قرار داد که با تبیین و توضیحی در پی می‌آید. نخست، متن سؤال و پاسخها را نقل می کنیم و سپس برای تسهیل امر برای روحانیان کاروانها توضیحاتی خواهیم داد. به دلا-یلی، به جای نـام مبارک هریک از مراجع، از حروف ابجـد استفاده کرده‌ایم: سؤال: قبلًا افراد ناتوان، با صـندلی چرخ دار (ویلچر) یا سبد (تخت روان) در صحن مسجد الحرام طواف داده می‌شدند، ولی در سال جاری از طواف در صحن مسجد الحرام منع شده‌انـد و حتی ممکن است کسـی نباشـد تا فرد ناتوان را بر دوش خود حمل کنـد و طواف بدهد یا همین کار نیز ممنوع شـود و چنین افرادی بایـد در طبقه حـج ۲۵، ص: ۵۵۳ دوم یـا پشت بـام مسـجد الحرام طواف داده شونـد. آیـا چنین طوافی کفایت می کنـد یا نه؟ وظیفه آنان چیست؟ پاسـخ: الف) در صورت عدم امکان با رعایت الأقرب فالأقرب کفایت می کند (واللّه العالم). ب) احتیـاط واجب این است که آنهـا را از طبقه دوم طواف دهنـد و نایب هم برایشان بگیرنـد. ج) طواف بایـد دور کعبه معظّمه، ولو در فضـای مـا بین زمین تا محاذی پشت بام کعبه باشـد و کف طبقه دوم مسـجد الحرام اگر به قـدر قامت طواف کننـده، پایین‌تر از نقطه محاذی پشت بام کعبه نباشـد، طواف از طبقه دوم، صـحیح و مجزی نیست و کسانی که نمی‌تواننـد در صـحن مسـجد الحرام، ولو به وسـیله حمـل توسـط شـخص دیگر طواف کننـد، وظیفه شان نایب گرفتن در طواف است و احوط آن است که خودش هم در همان طبقه دوم طواف نمايد. د) چنانچه احراز شود که طبقه دوم، بالاتر از کعبه است، طواف از بالا کفایت نمی کند و باید برای طواف از پایین نایب بگیرنـد و لازم نیست احتیاط کننـد و چنانچه مطلب مشـکوک باشد باید احتیاطاً بین طواف از بالا و نایب گرفتن از پایین جمع نمایند. ه) در مورد سؤال، اگر ممکن باشد کسـی فرد ناتوان را بر دوش حمل کند، طواف در محدوده بین مقام ابراهیم و کعبه لازم است، ودر غیر این صورت بایـد نایب بگیرنـد تا در محـدوده طواف کند و بنابر احتیاط مستحب نیز خود شـخص در طبقه دوم طواف داده شود و چنانچه نیابت نیز ممکن نباشد، طواف دادن شـخص در طبقه دوم کفایت می کند. و): در فرض مذکور، این افراد باید در طبقه دوم طواف داده شوند و بنابر احتیاط واجب، نایب هم گرفته تا برای آنان در صـحن مسجد الحرام طواف نماید. ز): در فرض سؤال، چنـانچه کعبه مقـدس از طبقه دوم پـایین‌تر نباشـد، احتیاط واجب آن است که علاوه، بر اینکه در طبقه دوم طواف داده می‌شوند، استنابه هم بنمایند (واللّه العالم). ح): طواف در طبقه فوقانی صحیح نیست و این قبیل افراد باید به وسیله کول گرفتن، حج ۲۵، ص: ۵۵۴ طواف خود را انجام بدهنـد و اگر ممکن نشـد، لازم است برای طواف خود نایب بگیرند. ط): در این گونه موارد که راهی جز این نیست، طواف در طبقه بالا-کفایت می کنـد. ی): در مفروض سؤال، بایـد طواف اشـخاص مـذکور به صورت نیابی در مطاف انجام شود و به احتیاط مستحب، خود آنها نیز در طبقه دوم با هر وسیله‌ای که می‌توانند طواف کنند. ک): در مفروض سؤال، باید نایب بگیرد که در صـحن مسجد الحرام طواف نماید و در صورتی که متمکّن می‌باشد و بر او حرجی نیست، احتیاط واجب آن است که خـودش هم از طبقه دوم طواف نمایـد. توضیحات: ۱. در پاسـخ «و» و «ک» یـک تکلیـف به صـورت فتوا، و تکلیفی هم با عنوان احتیاط واجب ذکر شـده است: و): بایـد در طبقه دوم طواف داده شوند و بنابر احتیاط واجب، نایب هم گرفته تا برای آنان در صحن مسـجد الحرام طواف نمایـد. ک) باید نایب بگیرد که در صـحن مسـجد الحرام طواف نماید و ... احتیاط واجب آن است که خودش هم از طبقه دوم طواف نمایـد. معلوم است که اینجا تکلیف معذور، یک امر بیشتر نیست و آن، طواف است. حال این طواف یا باید به وسیله نایب در صـحن مسجد انجام شود، یا خود معذور در طبقه دوم طواف کند؛ به هر حال، آنچه در واقع واجب است، یکی از ایـن دو امر اسـت. بنـابراین، اگر فقیـه از ادلّه، یکی از این دو امر را استنباط کرد و «فتوا» داد، به عِـدل دیگر، مسلّماً فتوای وجوب نمی‌دهـد و نیز به نحو احتیاط واجب هم، عِـدل دیگر را الزام نمی کند؛ چون یک تکلیف بیشتر نیست. البته احتیاط مستحب بلاشک مانعی نـدارد، بلکه ممـدوح است. بنابراین، پاسـخ «و» و «ک» را باید توجیه کرد؛ بدین نحو که یا سـهو القلم شده و به جای «احتیاط مستحب»، سـهواً «احتیاط واجب» ذکر شـده؛ همچنان که در پاسـخهای «ه» و «ی» حج ۲۵، ص: ۵۵۵ احتیاط مستحب آمده

است، و یـا اینکه هر دو شقّ مسئله، احتیـاط واجب است، نه فتوا؛ همچنـان که در پاسـخهای «ب» و «ز» و ذیل «د» به هیـچ طرف فتوا داده نشـده و هر دو به صورت احتیاط واجب ذکر شده است. خلاصه اینکه با فرض فتوای جازم به یک طرف، نمی‌توان طرف دیگر را احتیـاط واجب کرد. مثـل اینکه اگر در رکعت سوم و چهارم نماز به نحو فتوا، یک تسبیـح را کافی دانستیم، دیگر نمی‌توانیم ذکر دو تسبیح دیگر را احتیاط واجب کنیم. بلی، به نحو احتیاط مستحب مانعی ندارد. ۲. روشن است که اگر به طواف از طبقه دوم، عرفاً «طواف کعبه» نگوینـد و صدق عرفی طواف محرز نباشد، به هیچ روی طواف از طبقه دوم کافی نیست. باتوجه به اینکه از پاسـخهای مذکور اسـتفاده می‌شود که برخی از پاسخ دهندگان، صدق عرفی طواف در بالا را احراز کرده‌اند؛ مانند «الف» و «ط» و برخی عدم صـدق عرفی را احراز کرده‌اند؛ مانند «ح «۱»» و برخی در صـدق و عـدم صدق، مردّد بوده‌اند؛ مانند «ج»، «د» و «ز». برخی هم، چون طواف در بیرون مقام را- ولو در صحن- صـحیح نمی‌دانند، فرموده‌اند: طواف از طبقه بالا کافی نیست؛ مانند «ه». ۳. در بیان ملاک صـدق عرفی طـواف هم پاسـخها مختلف است: ج) کف طبقه دوم مسـجد الحرام اگر به قـدر قـامت طواف کننـده، پـایین‌تر از نقطه محاذی پشت بام کعبه نباشد، طواف از طبقه دوم صـحیح و مجزی نیست .... د) چنانچه احراز شود که طبقه دوم بالاتر از کعبه است، طواف از بالا کفایت نمی‌کنـد .... ز) چنانچه کعبه مقـدس از طقبه دوم پایین‌تر نباشد، احتیاط واجب آن است که علاوه بر اینکه در طبقه دوم طواف داده می‌شوند، اسـتنابه هم بنماید. روشن است که مفاد پاسخ «ج» این است که برای صدق طواف باید قامت طواف کننده از کعبه بالاتر نباشد و حتّی اگر فقط سر و گردن، هم از کعبه بالاتر باشد، عرفاً طواف صدق حج ۲۵، ص: ۵۵۶ نمی‌کند، ولی مفاد «د» و «ز» این است که اگر کف طبقه دوم انـدکی پایین‌تر از پشت بام کعبه یا مساوی آن باشـد، طواف صدق می‌کند؛ هر چند تمام بـدن طائف، بالاتر از پشت بام کعبه باشـد؛ چون مفهوم «اگر طبقه دوم بالاتر از کعبه است، طواف از بالا کفایت نمی‌کند»، این است که اگر از طبقه دوم بالاـتر نباشـد، بلکه مساوی پشت بـام کعبه یا انـدکی پایین‌تر باشـد، کفایت می‌کنـد. ۴. پاسـخ «ز» انـدکی کاستی دارد؛ زیرا در آن، فقط وظیفه فرضـی که «کعبه مقـدس از طبقه دوم پایین‌تر نباشـد» بیان شـده است؛ ولی اگر پشت بام کعبه مقـدس مسـاوی با سـطح طبقه دوم یا بالاتر باشـد، تکلیف چیست، به صـراحت در این پاسـخ نیامـده است؛ هر چنـد با دقّت می‌توان فهمیـد مراد این است که دراین فرض، طواف از طبقه بالاـ کفایت می‌کنـد. پاسـخ «ه» دقیق است؛ چون فرض بر دوش گرفتن هم در آن ذکر شـده که در صـورت امکـانِ آن، مقـدّم بر نیـابت است، و از آنجـا که در سؤال، عـدم امکـان بر دوش گرفتن، به طور قطع نیامـده، بلکه به صورت احتمـال و فرض ذکر شـده است، برای وضوح بیشـتر پاسـخ و دفع هر گونه توهّم، بهـتر بود در پاسـخها ذکر می‌شـد. پاسـخ «ج» و «ح» نیز از این جهتماننـد «ه» است. به هر حال، با فرض عدم امکانِ بر دوش گرفتن، پاسخ «ب» محتاطانه‌ترین پاسـخ است و تا هنگامی که تکلیف صـدق عرفی طواف از طبقه بالا روشن نشود، مناسب‌ترین، جامع‌ترین و محتاطانه‌ترین پاسخ این است که «با عدم امکانِ بر دوش گرفتن، معذور، هم نایب بگیرد تا در مطاف طواف کند، و هم خودش از طبقه بالا طواف کند». در پاره‌ای از پاسـخها برخی مسامحات جزئی دیـده می‌شود که به ذکر یک نمونه بسـنده می‌کنیم: در پاسـخ «ب» آمده است: «نایب هم برایشان بگیرنـد» در حالی که شـخص معـذور از طواف، خودش بایـد نایب بگیرد، نه اینکه «برایشان بگیرند»؛ چون از طواف معذور است، نه از نـایب گرفتن. ۵. چنـان که ملاـحظه شـد، بـا وضع فعلی، اختلاـف است که آیـا بر طواف از طبقه بالا عرفاً «طواف کعبه» صـدق می‌کنـد یا نه. لازمه برخی پاسـخها این است که «به طور حتم صدق حج ۲۵، ص: ۵۵۷ می‌کنـد»؛ مانند «الف» و «ط» و لازمه برخی اینکه «به طور حتم صـدق نمی‌کنـد»؛ ماننـد «ح» و برخی هم مشـروط کرده‌انـد به احراز اینکه چیزی از قـامت طائف، بالاتر از پشت بام کعبه نباشد؛ مانند «ج» و برخی به احراز اینکه طبقه دوم از کعبه بالاتر نباشد یا کعبه مقدس از طبقه دوم پایین‌تر باشد؛ مانند «د» و «ز». هر چنـد مشـهور است که تشـخیص موضوع بـا فقیه نیست، بلکه بـا مکلّف است، امـا بـا چنین وضـعی، آیـا رواست که از مکلّف بیچاره که چه بسا یک بار در عمرش به حـج مشرّف شـده، بخواهیم صدق عرفی طواف از طبقه بالا یا عدم آن را تشـخیص دهـد و ...؟ آیا با این همه امکانات، مسـئولان مربوط نمی‌توانند بررسـی و اعلام کنند که طبقه دوم از کعبه بالاتر است یا نه؟ تا مثلاً

در پاسخ به طور واضح گفته شود: «چون طبقه دوم از پشت بام کعبه بالاتر است، بر طواف از طبقه دوم، عرفاً طواف صدق نمی‌کند» یا به عکس. وقتی در صدق عرفی طواف بین پاسخ دهندگان سه قول است، چگونه از مکلّف بیچاره که حتّی گاهی در مبدأ و ختم طواف هم اشتباه می‌کند و رکن یمانی را رکن «حجرالاسود» می‌پندارد، چنین توقّعی داشته باشیم؟ ۶. جمع بندی و حاصل این یازده پاسخ، هشت گونه پاسخ ذیل است: ۱. کفایت طواف از طبقه بالا: «الف» و «ط». ۲. عدم کفایت طواف از طبقه بالا: «ه» و «ح». ۳. به احتیاط واجب، جمع بین طواف شخص از طبقه بالا و طواف نایب در صحن: «ب». ۴. فتوا به طواف از طبقه دوم، و احتیاط واجب در نیابت و طواف نایب در صحن: «و». ۵. فتوا به نیابت، و احتیاط واجب در طواف خود در طبقه دوم: «ک». ۶. فتوا به نیابت، و احتیاط مستحب در طواف خود شخص در طبقه دوم: «ه»، «ز» و یک فرض از فروض «ج». ۷. اگر احراز شد که طبقه دوم، بالاتر از کعبه است، فتوا به نیابت، و در فرض شک، به احتیاط واجب، جمع بین طواف از بالا و نیابت: «د». ۸. اگر کعبه مقدس از طبقه دوم پایین‌تر نباشد، به احتیاط واجب، جمع بین طواف از حج ۲۵، ص: ۵۵۸ بالا و نیابت، و اگر باشد، طواف از بالا لازم نیست: «ز». البته ذیل این فرض، لازمه پاسخ «ز» است و صریحاً ذکر نشده است. خلاصه اینکه به این مسأله، هشت گونه پاسخ داده‌اند. روشن است که اگر روحانی کاروان حج بخواهد همه این پاسخها را به مردم بگوید، کاروان، معرکه عظمی می‌شود! بنابراین در وضع فعلی، راحت‌ترین راه برای یقین به برائت ذمّه (علی ایّ حالٍ) که مطابق احتیاط است و با فتوای هیچ کس مخالف نیست، این است که «در فرض عدم امکان طواف بر دوش دیگری در مطاف، معذور هم نایب بگیرد، هم خودش از بالا طواف کند». روحانیِ کاروان با این پاسخ می‌تواند بدون اشاره به اختلافی بودن مسأله و تشتّت افکار زائران، از توابع اختلاف آرا نجات یابد و از سوی دیگر، برای زائر، یقین به برائت ذمّه حاصل می‌شود. گفتنی است رئیس شؤون حرمین شریفین گفته است: کف طبقه دوم مسجدالحرام از سقف کعبه ۲۷ سانتیمتر بالاتر است. «۱» بیفزایم که دوست فاضل و گرامی حجهٔ الاسلام والمسلمین جناب آقای محمد جواد فاضل لنکرانی مقاله‌ای خواندنی و سودمند در این زمینه نوشته‌اند که در مجله میقات حج، شماره ۴۸ چاپ شده است. شایسته است در این موضوع و موضوعات مهم دیگر اینگونه مقالات محققانه نوشته شود و آنقدر درباره آنها بحث شود تا ابهامات مسائل زدوده گردد. یا به حداقل برسد. امروز در بسیاری از رشته‌های علمی همین که معضلی پیش آید بزرگان آن رشته همه به آن می‌پردازند و آنقدر درباره آن پژوهش و بحث و مناقشه می‌کنند تا روشن شود و ابهامی در آن نمانـد یا ابهام آن به حداقل برسد. ولی ما در موضوع رمی جمرات و قربانی و مانند آن از مسائل مهم، جز چند مقاله و کتاب، چیزی تألیف و منتشر نکرده‌ایم. همچنین خوب است اعضای بعثه‌ها برای بهسازی کتابهای مناسک حج تلاش و اگر مسامحاتی در آنها هست برطرف کنند، مراجع عظام را از تغییرات جغرافیایی مشاعر حج ۲۵، ص: ۵۵۹ مقدس و جزئیات مشاکل مناسک با اطّلاع، و روز به روز برای تسهیل آموزش و تدوین مناسک تلاش کنند. روشن است که اکثر مراجع معظم فرصت تشرف به حج را ندارند و این بر عهده بعثه‌هاست که فضای حج و مشاکل و مسائل آن را به آنها انتقال دهند. ذیلًا توجه شما را به پاره‌ای از این گونه مباحث جلب می‌کنم تا مقصودم بهتر روشن شود: ۱. در جوامع روایی درباره مستحبّات وقوف به عرفات می‌خوانیم: زرعهٔ عن أبی بصیر، عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: «إذا أتیت الموقف فاستقبل البیت و سبّح اللّه مائهٔ مرّهٔ و کبّراللّه مائهٔ مرّهٔ ... ثمّ تقرأ عشر آیات من أوّل سورهٔ البقرهٔ، ثمّ تقرأ «قُلْ هُوَ اللّه أَحَد» ثلاث مرّات، و تقرأ آیهٔ الکرسی حتّی تفرغ منها، ثمّ تقرأ آیهٔ السخرهٔ .... «۱» در یکی از مناسک حج که پیش از شیخ اعظم انصاری قدس سره تألیف شده و احتمالًا از حاجی کلباسی است، در ترجمه این حدیث، در بخش مستحبّات وقوف به عرفات، تعبیر «ده آیه از اوّل سوره بقره» بر اثر اشتباه چاپی، به «دو آیه از اوّل سوره بقره» تبدیل شده است و چون گاهی فقهای بزرگوار در مستحبّات به ادلّه رجوع نمی‌کنند و تذکّر می‌دهند که به قصد رجا اتیان شود «۲»، شیخ انصاری (أفاض اللّه علینا من برکات أنفاسه الشریفهٔ) در مناسک خود که از بهترین رساله‌های مناسک حج است و مدتهای مدید، محور نگارش مناسک و موضوع حاشیه و تعلیقه بسیاری از بزرگان بوده است، در این قسمت، همان تعبیر مناسک پیشین را آورده، با این تفاوت که متن دو آیه نخست سوره

بقره را هم ذکر فرموده است؛ بدین گونه: و دیگر رو به قبله کن و بگو: «سبحان اللّه» صد بار، و «اللّه اکبر» ... صد بار. پس دو آیه اوّل سوره بقره را بخواند: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحیم، الم ذلکَ الْکِتَاب لارَیْبَ فِیه هُدًی لِلْمُتّقینَ الّذینَ یُؤمِنُونَ بِالْغَیْبِ وَ یُقِیمُونَ الصَّلَوةَ وَ مِمّا رَزَقْنَاهُمْ حج ۲۵، ص: ۵۶۰ یُنْفِقُونَ». دیگر «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَد» را سه نوبت بخواند و یک بار آیة الکرسی و آیه سخره را .... «۱» در حالی که در روایت، «عشر آیات» آمده و تنها بر اثر اشتباه چاپی و مانند آن، «ده» به «دو» تبدیل شده است، ولی چنان که ملاحظه می‌شود، به دنبال این اشتباه چاپی که در مناسک شیخ نصّ دو آیه اول سوره بقره هم- لابدّ برای وضوح بیشتر- نقل شده است و از آنجا که در این گونه کتب، فقیهان بعدی تحت تأثیر کتاب فقیه قبلی هستند- خصوصاً شخصیتی مثل شیخ انصاری قدس سره- در بسیاری از مناسک پس از شیخ که تحت تأثیر مناسک وی تألیف شده، این اشتباه رخ داده است و تنها کسانی که به روایت مسئله مراجعه کرده‌اند، از این اشتباه مصون مانده‌اند؛ از جمله در مناسک حضرت امام خمینی، آیة اللّه خویی و آیة اللّه گلپایگانی (قدّس اللّه أسرارهم و أفاض علینا من برکات أنفاسهم) این اشتباه رخ نداده و این سه بزرگوار تصریح کرده‌اند که «از اوّل سوره بقره ده آیه بخواند»، ولی در بسیاری از مناسک تحت تأثیر مناسک شیخ، همان اشتباه تکرار شده است؛ از جمله: الف) مناسک حج، از مرحوم آیة اللّه سید محمد تقی خوانساری، ص ۸۳ (چاپ تهران، بوذرجمهری، ۱۳۶۶ ق). ب) مناسک حج، از مرحوم علّامه شعرانی، ص ۷۵ (چاپ تهران، اسلامیه، ۱۳۸۶ ق). البته ظاهراً بخش مستحبّات این مناسک، تألیف خود علّامه شعرانی نیست. «۲» ج) مناسک حج جامع، مشتمل بر فتاوای نه نفر از مراجع، ص ۱۴۹، تألیف شیخ عباس مغیثی مرندی، (چاپ شوال ۱۳۸۶ ق./ ۱۳۴۵ ش). حج ۲۵، ص: ۵۶۱ د) مصباح الناسکین و مشکاة الحاجّ و المعتمرین، از مرحوم آیة اللّه مرعشی نجفی، ص ۱۲۴ (چاپ ۱۳۹۶ ق). ه) مناسک حج، از مرحوم آیة اللّه شیخ محمد علی اراکی، ص ۹۵ (چاپ قم، ۱۳۷۰ ش). و) مناسک حج، از مرحوم آیة اللّه سید عبدالأعلی سبزواری، ص ۱۳۰ (چاپ قم، دارالکتاب ۱۳۷۱ ش). ز) مناسک حج، از مرحوم آیة اللّه میرزا علی غروی تبریزی، ص ۱۹۲ (چاپ دفتر معظّم له، ۱۳۷۴ ش). ح) مناسک حج، از آیة اللّه سید محمّد مهدی حسینی اشکوری، ص ۱۲۹ (بی جا، بی نا، چاپ ۱۴۱۳ ق). ط) مناسک حج، از آیة اللّه سید عزّالدین حسینی زنجانی، ص ۹۱، (چاپ ۱۳۷۴ ش). در همه این مناسکها بجز مناسک آیة اللّه سید محمد تقی خوانساری، متن دو آیه اول سوره بقره هم مانند مناسک شیخ، درج شده است. اینها همه بر اثر مراجعه نکردن به ادلّه مستحبّات است که معمولًا اتفاق می‌افتد، جالب اینکه در سال پیش، مناسک شیخ با بیش از بیست حاشیه چاپ شد و این اشتباه را کسی متذکّر نشد، فقط یکی از محشّین نوشته‌اند: «در بعضی از آثار، ده آیه آمده است» که معلوم است به اشتباه متفطّن نشده‌اند. *** ۲. در مناسک حج امام خمینی رحمه الله که با دوازده حاشیه چاپ شده است، می‌خوانیم: سؤال: شخصی بدون اینکه خمس مال خود را بپردازد، به حج رفته است و الآن می‌خواهد بپردازد، آیا حج او صحیح است یا خیر؟ جواب: اگر لباس احرام و قربانی با پول غیر مخمّس نبوده، عمل او اشکال ندارد .... «۱» در این مسأله برخی از مراجع معظّم فرموده‌اند: «اگر همان طور که متعارف است، به حج ۲۵، ص: ۵۶۲ ذمّه خریده باشد حجّش صحیح است». آیة اللّه اراکی هم گویند: «چون حق این است که اشاعه نیست، پس آنچه با آن پول تهیه کرده است، مالک شده، طواف و قربانی او صحیح است». «۱» قطع نظر از این دو مبنا، مفهوم پاسخ فوق این است که «اگر لباس احرام و قربانی با پول مخمّس یا غیر متعلّق خمس تهیه شده، حجّ او صحیح است»، در حالی که شرط صحّت حجّ، آن است که هم طواف عمره تمتّع و هم طواف حج تمتّع و هم نماز طواف، با لباس مباح انجام شود «۲» و چون معمولًا طواف حجّ تمتّع و نماز آن با لباس احرام انجام نمی‌شود، بلکه با لباسهای معمولی انجام می‌شود- چون پیش از آن، حجّاج از احرام خارج شده‌اند، مگر کسانی که اعمال مکّه را پیش از وقوفین انجام می‌دهند- جواب دقیق، آن است که «علاوه بر لباس احرام و قربانی، لباسی که با آن طواف می‌کنند و نماز طواف می‌گزارند نیز باید با مال حلال تهیه شده باشد». علاوه بر این، گاهی طواف عمره تمتّع و نماز آن نیز با لباس معمولی- نه لباس احرام- انجام می‌شود و صحیح است؛ مثل مواردی که پس از تقصیر عمره تمتّع معلوم شود طواف و نماز آن به جهتی باطل بوده است که در این صورت، برای

اعاده طواف و نماز آن پوشیدن لباس احرام لازم نیست و احرام با لباس معمولی کافی است. «۳» نیز در صورتی که کسی به نیابت از دیگری طواف عمره تمتّع یا طواف عمره مفرده انجام دهد، پوشیدن جامه احرام لازم نیست. «۴» همچنین در فرضی که محرم- جهلًا یا عمداً- حوله‌های احرام را کنار بگذارد و با لباس دوخته طواف و سعی انجام دهد، عملش صحیح است. «۵» حج ۲۵، ص: ۵۶۳ آیهٔ اللّه خویی رحمه الله نیز فرموده‌اند: - بر مستطیع لازم نیست که حتماً از مال خود به حج برود، پس هر گاه به گدایی یا با مال دیگری حج کند، کافی است. بلی، اگر جامه‌های احرام یا پول قربانی‌اش غصبی باشد، کافی نخواهد بود. «۱» هر گاه جامه‌های احرام یا پول قربانی‌اش از مالی باشد که حق به او تعلّق گرفته، حجّش صحیح نخواهد بود. «۲» اشکال فوق بر این سخن نیز وارد است؛ یعنی علاوه بر جامه احرام و پول قربانی «لباسی که با آن طواف می‌کند» نیز باید حلال باشد و متعلّق حق دیگری نباشد. ممکن است در پاسخ این اشکال گفته شود: اینجا درصدد بیان چیزی بوده‌اند که ویژه حج است و آن، قربانی و لباس احرام است و معلوم است که سایر لباسها باید مباح باشد، ولی اوّلًا، این پاسخ؛ از سؤال و جواب آغاز این نکته، رفع اشکال نمی‌کند و ثانیاً، این جهت، چندان واضح نیست که مراجعه کنندگان به مناسک بفهمند، بلکه این دقّت نظر، ویژه خواصّ اهل فن است و رساله و مناسک، سزاوار است به گونه‌ای باشد که مراجعه کننده به سهولت، مقصود را دریابد. *** ۳. در بیان محرّمات احرام و تعداد آنها در بسیاری از مناسک حج، نوعی تداخل و عدم ضبط دقیق دیده می‌شود؛ مثلًا حضرت امام خمینی رحمه الله دومین عمل محرّم از محرّمات احرام را «جماع با زن، بوسیدن، دست زدن یا تماس و نگاه با شهوت، بلکه هر نحو لذّت بردن و تمتّع» دانسته‌اند. «۳» یعنی همه این امور را ذیل یک عنوان آورده‌اند؛ همچنان که حرمت شکار و همه فروع آن را یک عمل محرّم از محرّمات احرام قلمداد کرده‌اند «۴» و از این جهت، یکنواختی در تعداد رعایت شده است، ولی مرحوم آیهٔ اللّه خویی رحمه الله، مورد حج ۲۵، ص: ۵۶۴ نخست را چهار امر محرّم به حساب آورده‌اند و مورد دوم را یک امر؛ یعنی در بیان تروک احرام فرموده‌اند: «۱. شکار حیوان صحرایی؛ ۲. نزدیکی با زنان؛ ۳. بوسیدن زن؛ دست زدن به زن؛ نگاه کردن به زن و ملاعبه با او». «۱» بنابر این تفصیل، شکار را هم باید چند عنوان محرّم قلمداد می‌کردند؛ چون آنچه محرّم است و ایشان ذیل عنوان «شکار حیوان صحرایی» به حرمتش تصریح کرده‌اند، عبارت است از: ۱. شکار؛ ۲. کمک به دیگری در شکار (چه دیگری محرم باشد، چه مُحِلّ)؛ ۳. نگهداری شکار یا به دست گرفتن آن در حال احرام (هر چند شکار کردنش پیش از احرام باشد)؛ ۴. خوردن گوشت شکار (هر چند شکارکننده، مُحِلّ باشد). «۲» به نظر می‌رسد تعبیر و شمارش قدما در این موضوع، دقیقتر است که برای مثال، تعبیرات علّامه حلّی، شهید اوّل و شهید ثانی را به ترتیب ذکر می‌کنیم: - یجب علی المحرم اجتناب صید الْبَرِّ ... أکلًا و ذبحاً، واصطیاداً، و إشارةً، و دلالةً، وإغلاقاً و إمساکاً. و النساء وطئاً، و عقداً له و لغیره و شهادةً علیه و إقامةً، و تقبیلًا و نظراً بشهوةٍ. «۳» - أمّا التروک المحرّمة فثلاثون: ... و النساء بکلّ استمتاع حتّی العقد. «۴» - ... صید البرّ ... اصطیاداً و أکلًا و ذبحاً و دلالةً و إغلاقاً، مباشرةً و تسبیباً ولو بإعارة الآلة. والاستمتاع بالجماع و مقدّماته حتّی العقد. «۵» اشکال دیگر به تعبیر مرحوم آیهٔ اللّه خویی اینکه ایشان «نگاه کردن به زن و ملاعبه با او» را یک عنوان شمرده‌اند، در حالی که نگاه، غیر از ملاعبه است و به مبنای ایشان مبنی بر تفصیل و جدا کردن این امور، باید دو عنوان محسوب می‌شد. اشکال دیگر اینکه تعبیرات «نگاه کردن به زن، دست زدن به زن» و مانند آن در سخن حج ۲۵، ص: ۵۶۵ ایشان، موهم این است که این امور فقط بر مردان حرام است، درحالی که بر زنان نیز حرام است و مسئله طرفینی است و عنوان مسئله باید طوری اتّخاذ شود که موهم خلاف نباشد. البته این اشکال به تعبیر علّامه در ارشاد و شهید در لمعه: «والنساء وطئاً، و عقداً و ...»؛ «والنساء بکلّ استمتاع حتّی العقد» نیز وارد است، ولی به تعبیر شهید ثانی: «والاستمتاع بالجماع و مقدّماته حتّی العقد» و به تعبیر برخی از معاصران: «۱» «امور زناشویی» وارد نیست. تعبیر اخیر، علاوه بر اینکه عامّ و سلیم از این اشکال است، از جهت کنایی و محترمانه بودن هم ستودنی است. سزاوار است مانند قرآن کریم، از این امور در مناسک حج و رسائل عملیه هم تا آنجا که به فهم مطلب ضرری نرساند، با تعابیر کنایی یاد شود. «۲» همچنین مرحوم آیهٔ اللّه خویی و من تبعه و امام خمینی رحمهما الله یکی از محرّمات احرام را به ترتیب، «استعمال بوی

خوش» و «استعمال عطریات» دانسته‌اند، ولی ذیل همین عنوان فرموده‌اند: بر محرم حرام است که بینی خود را از بوی بد بگیرد. بلی تند رفتن از جهت خلاص از بوی بد عیبی ندارد. «۳» اقوی حرمت گرفتن دماغ است از بوی بد، لکن فرار کردن از بوی بد به تند رفتن، عیب ندارد. «۴» در حالی که حرمت استعمال بوی خوش و حرمت گرفتن بینی از بوی بد، دو عنوان محرّم است، نه یک عنوان. نیز آیهٔ اللّه خویی در شمارش محرّمات احرام، ذیل عنوان «۹. پوشیدن لباس دوخته بر حج ۲۵، ص: ۵۶۶ مردان» فرموده‌اند: پوشیدن لباس دوخته، هر طور باشد، برای زنان عیبی ندارد، مگر دستکش که آن را نپوشند. «۱» پیداست که حرمت پوشیدن دستکش برای زنان، عنوان مستقلّی است و ربطی به «پوشیدن لباس دوخته بر مردان» ندارد. همچنین در شمارش محرّمات احرام، ذیل عنوان «۱۶. زینت نمودن» نوشته‌اند: پوشیدن زیور برای زینت بر بانوان محرم حرام است و زیوری که پیش از احرام، عادت به پوشیدن داشته، مستثنی است و می‌تواند او [آن را بپوشد، ولی نباید او [آن را به شوهر خود و دیگر مردان نشان دهد. «۲» هویداست که «إظهار الزینهٔ للزوج و لغیره من الرّجال» عنوان مستقلی غیر از «پوشیدن زیور» است. همین ایراد، عیناً به مناسک حج حضرت امام خمینی نیز وارد است. «۳» در اینجا تعابیر قدما دقیق‌تر است؛ مثلاً علّامه و شهیدین در شمارش محرّمات احرام گویند: «و الحلی غیرالمعتاد للنساء، و إظهار المعتاد للزوج» «۴»، «و لبس المرأهٔ ما لم‌تعتده من الحلی؛ و إظهار المعتاد للزوج» «۵»، «و لبس ما لم‌تعتده من الحلی، و ما اعتادته بقصد الزینهٔ لابدونها؛ لکن یحرم علیها إظهاره للزوج». «۶» توضیح اینکه برخی از قدما مانند شهید، چنان که گذشت، تروک احرام را سی مورد دانسته‌اند و آنها را از یکدیگر تفکیک کرده‌اند و برخی معاصران، ۲۵ یا ۲۴ مورد دانسته‌اند و دو یا چند عنوان را ذیل یک عنوان درج کرده‌اند که دقیق نیست. البته در مواردی، قدما هم چند امر را ذیل یک عنوان آورده‌اند، ولی تعبیرشان دقیق است؛ مثلاً تعابیر علّامه در ارشاد که گذشت، انصافاً دقیق است: حج ۲۵، ص: ۵۶۷ ... صید البَرّ ... أکلًا، و ذبحاً، و اصطیاداً، و اشارهً، و دلالهً، و إغلاقاً و امسا کاً. و النساء وطئاً، و عقداً له و لغیره و شهادهً علیه و إقامهً، و تقبیلاً و نظراً بشهوهٍ. «۱» ولی مرحوم آیهٔ الله خویی رحمه الله و من تبعه صید را با همه مسائل وابسته‌اش یک عنوان و نساء، یعنی آمیزش و مانند آن را- چنان که گذشت- چهار عنوان دانسته که این دوگانگی، وجهی ندارد. علاوه بر اینکه عنوان «صید» در کلام علامه و مانند آن، کلّی است و همه محرّماتی را که ذیل آن ذکر شده، شامل می‌شود، ولی عنوان در کلام آیهٔ الله خویی به گونه‌ای است که شامل محرّمات ذیل آن نمی‌شود؛ زیرا در عنوان محرّم نخست فرموده‌اند: «۱. شکار حیوان صحرایی» و پیداست که این عنوان، شامل اکل، امساک و مانند آن نمی‌شود؛ بر خلاف تعبیر «شکار: صید» در سخن علّامه که شامل همه موارد؛ یعنی اصطیاد، ذبح، أکل و ... می‌شود. *** مسأله محاذات یا عدم محاذات جدّه با میقات یکی از مسائلی است که کارشناسان باید تکلیف آن را مشخص و معیّن کنند و اختلاف در آن به هیچ وجه شایسته نیست. در مناسک برخی از مراجع معاصر می‌خوانیم: کسانی که با هواپیما به حج می‌روند و می‌خواهند بعد از حج به مدینه مشرف شوند، احتیاط آن است که بدون احرام بروند جدّه، و از اهل اطلاع مورد اعتماد تحقیق کنند، اگر جدّه یا حده معلوم شد محاذی با یکی از میقاتهاست از آنجا محرم شوند و الّا بروند به میقات دیگر مثل جحفه و از آنجا محرم شوند .... محاذات یا عدم محاذات جدّه با یکی از مواقیت- به نظر بسیاری از فقیهان- موضوع حکم است و نباید توقع داشت حاجی- که از همه جا بی خبر است- تحقیق کند که آیا جدّه محاذی میقات است یا نه. ابهام و تردید در آن با اینهمه امکانات و وسائل فعلی سزاوار نیست. برخی از فقیهان دیگر در این زمینه نوشته‌اند: - محاذات جدّه با یکی از مواقیت ثابت نیست، بلکه اطمینان به عدم محاذات آن حج ۲۵، ص: ۵۶۸ است، پس احرام از جدّه مجزی نیست و بر حاجی لازم است قبل از رسیدن به جده نذر احرام نموده و از محل نذر احرام ببندد ... «۱» - با ملاحظه نقشه‌های جغرافیایی، نقطه محاذی جحفه، در جنوب شرقی جدّه واقع است و لذا با نذر می‌شود در فرودگاه جدّه احرام بست؛ زیرا قبل از میقات واقع است. - محاذات جدّه با هیچ یک از میقاتها ثابت نیست. بنابر این باید یا به میقات یا محاذات میقات برود. «۲» - جدّه نه میقات است نه محاذی میقات، لذا احوط آن است که با نذر از آنجا محرم شود. «۳» ظاهراً منشأ اختلاف فتوای علما در این زمینه، مشخص نبودن وضع موضوع حکم، یعنی محاذات یا عدم

محاذات جدّه با میقات است، «۴» که بـا این همه وسایـل موجـود، ابهـام در آن به هیـچ وجه شایسته نیست. البته اگر در معنی کلمه «محاذات» اختلاف باشـد و بر اثر آن در محاذی بودن جدّه اختلاف شود، سـخن دیگری است و چنین اشکالی وارد نخواهد بود. ۵. یکی دیگر از خـدمات بعثه‌ها به نهاد مرجعیت، می‌توانـد بررسـی دقیق مواضـعی در مشاعر مقدّسه و اماکن مشرّف باشد که از یک طرف موضوع احکـام شـرعی، و از سوی دیگر دسـتخوش تغییر، دگرگونی و توسـعه‌اند. مثلًا: الف) علامه حلی (أعلی الله مقامه) در بـاره کفّارات احرام از علی بن بابویه پـدر بزرگوار شـیخ صـدوق رحمهما الله نقل می‌کنـد: کلّ ما أتیته من الصـید فی عمرة أو متعة فعلیک أن تنحر أو تذبـح ما یلزمک من الجزاء حج ۲۵، ص: ۵۶۹ بمکّة عند الحزورة قبالة الکعبة موضع النحر .... شبیه این سـخن را نیز علامـه از ابن برّاج و ابو الصـلاح حلبی و ابن ادریس رحمهمـا الله نقـل کرده است. «۱» ازرقی می‌گویـد: الحزورة: «سوق مکّة، و کانت بفناء دار أُمّ هانی ابنـة أبی طالب التی کانت عند الحنّاطین فدخلت فی المسـجد الحرام» «۲». ... زبیدی می‌نویسد: ... فی روض السـهیلی: «هو اسم سوق کانت بمکّة و أُدخلت فی المسـجد لمّا زید فیه» ... «۳» یاقوت حموی هم بیان می‌کنـد: الحزورة کانت سوق مکّة، و قد دخلت فی المسـجد لمّازید فیه». «۴» از این کلاـم ابن بابویه: «... موضع النحر» نیز فهمیـده می‌شود که حزوره محل قربانی اهل مکه بوده است. چنان که ازرقی و حموی و زبیدی تصـریح کرده‌اند «حزوره» از چند قرن پیش داخل و جزء مسـجد الحرام شده و دیگر قربـانی کردن در آنجـا ممکن نیست. بـا این وصف، یکی از فقیهان بزرگ معاصـر- به پیروی از ابن بابویه و فقیهان دیگری که از آنهـا نام بردیـم- در مناسک عربی خود (ص ۱۱۶) نوشـته‌اند: ما یلزم الحاجّ من الفداء فی إحرام الحجّ ینحره أو یذبحه بمنی، و إن کان فی إحرام العمرة فبمکه بالموضع المعروف بالحزورة. ب) یکی از مستحبات ورود به مسجد الحرام را داخل شدن از باب بنی شیبه دانسـته‌اند، چون بت هُبَل در آنجا دفن شـده است. «۵» شـهید اوّل رحمه الله در این خصوص می‌گویـد: «و یدخله حج ۲۵، ص: ۵۷۰ حافیاً خاضعاً خاشعاً من باب بنی شیبة لیطأ هبل، و یقف عنده داعیاً ...». «۱» علامه محمد تقی مجلسی (أعلی الله مقامه) در شرح فقیه گوید: حضـرت فرمودند که: «آن بت را دفن کردند نزد باب بنی شیبه» که از جهت علامت آن در، طاقی زده‌اند قریب به زمزم. و از این جهت است که سـنت است که از آن در داخل مسـجد الحرام زمان آن حضـرت شوند؛ چون الحال آن طاق در میان مسجد است. «۲» شـهید ثانی (ره) ذیل این سخن علامه حلّی در إرشاد الأذهان: «و یستحبّ ... دخوله من باب بنی شیبة» فرموده است: «و هو الآـن داخل فی المسـجد موازیاً لباب السـلام بقرب الأساطین» «۳» شـهید ثـانی در سایر آثار فقهی اش یعنی مسالک الأفهام، الروضة البهیة، حاشیة الشرائع و مناسک الحج و العمرة، نیز متذکر این نکته شده است: - هو الآن داخل فی المسجد بإزاء باب السلام، و لیس له علامة تخصّه، فلیدخل من باب السلام علی الاستقامة إلی أن یتجاوز الأساطین؛ فإنّ توسعة المسجد من قربها ... «۴» - و هو الآن فی داخل المسـجد بسبب توسعته، بازاء باب السلام عند الأساطین. «۵» - هو الآن داخل فی المسـجد بإزاء باب السـلام، فلیدخل من باب السـلام علی الاسـتقامة إلی أن یتجـاوز الأساطین لیصادفه ... «۶» حج ۲۵، ص: ۵۷۱ البته شـهید ثانی (م ۹۶۵) در تـذکر این نکته، تا حدودی تحت تأثیر آثار محقق کرکی (م ۹۴۰) از جمله جامع المقاصد بوده است. محقق کرکی دراین باره می‌نویسد. سمعنا أنّ هذا الباب یُـدعی الآن بباب السـلام. و ینبغی أن یعلم أنّ هذا الباب الآن غیر معلوم؛ لأنّ المسـجد قد ثبت أنّه زید فیه. نعم، یراعی الدخول من البـاب الـذی یسامته الآـن، فعلی ما سـمعناه یـدخل من باب السـلام المعروف بـذلک الآن. «۱» در توضیـح سـخن شهید بزرگوار می‌افزایم که: از زمانهـای پیش از شـهید تـا نزدیـک زمـان مـا، یعنی حـداقل تا یکصـد سال پیش، در نزدیکی مطاف- یعنی نزدیک محدوده بین مقام و کعبه شـریفه- سـتونهایی بوده است که به آنها چراغ آویزان می‌کرده‌اند و منظور شهید از «اساطین» همین ستونها است که اگر کسـی مسـتقیماً از بـاب السـلام می‌آمـده تـا از این سـتونها بگـذرد از بـاب بنی شـیبه عبـور می‌کرده است. رفعت پاشـا تصویری از طاقی نیم دایره که علامت موضع باب بنی شـیبه بوده در مرآة الحرمین (ص ۲۱۷) درج کرده، و در توضیح ستونهای یاد شـده و بـاب بنی شـیبه می‌نویسـد: ... گرداگرد مطـاف بر روی سـنگها، سـتونهای مسّـِی زرد رنگی قرار دارد که ... قنـدیل‌ها بـدانها می‌آویزند .... در کنار مطاف .. در سمت جنوبی گنبدی بر روی چاه زمزم ساخته شده است. در شمال چاه، درب بنی شیبه قراردارد

که این درب به صورت طاقی نیم دایره بر دو ستون از سنگ مرمر ساخته شده است .... «۲» و آن هنگام که تمامی این قندیلها که در اطراف کعبه قرار گرفته روشن شود، منظره بس زیبایی را به وجود می‌آورد. «۳» ... میان ستونهای مطاف ۲۵۷ عدد قندیل قرار دارد ... این شمارش در سال ۱۳۲۰ ق توسّط اینجانب به عمل آمد .... «۴» در سال ۲۳۲ ق به دستور واثق باللّه عباسی ده ستون چوبی در اطراف مطاف قرار داده شد ... تا طواف کنندگان از نور آن استفاده کنند ... پس از آن مجدّداً تغییراتی در حج ۲۵، ص: ۵۷۲ ستونهای یاد شده به وجود آمد به صورتی که در این اواخر آنها را از مس ساخته و اتّصالات بین آنها را آهن قرار دادند .... «۱» از برخی منابع تاریخی هم فهمیده می‌شود که باب بنی شیبه نزدیک چاه زمزم و روبه روی مقام ابراهیم بوده «۲» و از چند قرن پیش داخل مسجد شده و روبه روی باب السلام آن زمان بوده است. شیخ انصاری (م ۱۲۸۱) هم بیش از صد و چهل سال پیش به پیروی از فقیهان پیشین در مناسک خود می‌گوید: و چون داخل شود از در بنی شیبه وارد شود و گفته‌اند که آن در الحال برابر باب السلام است، باید که چون از باب السلام داخل شود راست بیاید تا ستونها .... «۳» شاید این سخن شیخ: «گفته‌اند که آن در الحال برابر باب السلام است» اشاره به توضیح شهید ثانی باشد که فرمود: «و هو الآن داخل فی المسجد بإزاء باب السلام فلیدخل من باب السلام علی الاستقامهٔ إلی أن یتجاوز الأساطین». بی تردید، مسجد الحرام از زمان شهید تاکنون بلکه از زمان شیخ انصاری تا الآن چند بار توسعه یافته «۴» و مشخصات آن زمان با وضع فعلی مسجد تناسبی ندارد. یعنی باب بنی شیبه فعلی (باب شماره ۲۶) و باب السلام کنونی (باب شماره ۲۴) که هر دو در کنار و خارج مسعی واقع شده‌اند. هیچ کدام باب بنی شیبه و باب السلام سابق نیستند. به عبارتی، باب السلام فعلی بعد از توسعه سعودی، نامگذاری جدید شده و مقابل باب بنی شیبه نیست و بنای فعلی قسمت قدیمی مسجد که از یادگارهای دوره عثمانی است پس از زمان شهید ثانی (م ۹۶۵) ساخته شده است. بنابراین طبیعی است که وصف شهید از چگونگی مسجد، با وضع فعلی آن تفاوت داشته باشد. با این همه تغییراتی که در بنای مسجد الحرام از زمان شهید تاکنون ایجاد شده، باز هم در مناسک‌های فعلی می‌بینیم که همان عبارات قدیمی درج شده است. مثلًا در مناسک حج ۲۵، ص: ۵۷۳ اکثر مراجع معاصر در آداب ورود به مسجد الحرام، عبارت ذیل وجود دارد: هنگام ورود از در بنی شیبه وارد شود و گفته‌اند که باب بنی شیبه در حال کنونی مقابل باب السلام است. بنابر این نیکو این است که شخص از باب السلام وارد شده و مستقیماً بیاید تا از ستون‌ها بگذرد. «۱» ملاحظه می‌شود تعبیر «در حال کنونی» که در عبارت شهید ثانی (م ۹۶۵) آمده و شاید پیش از شهید هم وضع این گونه بوده به همان شکل در مناسک‌های زمان ما نیز درج شده است در حالی که امروزه هرکس این عبارت را بخواند، چنین می‌فهمد که مراد از آن، باب السلام فعلی مسجد (باب شماره ۲۴) است و کسانی که می‌خواهند به این مستحب عمل کنند، از باب السلام فعلی داخل می‌شوند. عبارت برخی از مناسک‌های مراجع فعلی (دامت إفاضاتهم و أفاض الله علینا من برکات أنفاسهم) نیز چنین است: - و هنگام ورود، از در بنی شیبه وارد شود و گفته‌اند که در بنی شیبه در حال کنونی مقابل باب السلام است. بنابراین، خوب است که از باب السلام وارد شده و مستقیماً بیاید تا از اسطوانات «۲» بگذرد. - و یقال: إنّ باب بنی شیبه یحاذی الآن باب السلام، و لهذا یُحَبّذ أن یدخل الشخص من باب السلام و یتوجّه بصورهٔ مستقیمهٔ إلی أن یتجاوز الأُسطوانات. - ... الدخول من باب بنی شیبه، و هو الآن داخل المسجد الشریف بعد ماجری علیه التوسیع، و هو مقابل باب السلام علی الظاهر «۳». آنچه ذکر شد، از باب نمونه بود و غیر از این موارد، برخی تغییرات مکانی دیگر نیز در مناسک‌های امروزی مدّ نظر قرار نگرفته است. ج) در مناسک یکی از فقیهان بزرگ معاصر (چاپ ۱۳۷۹ ش/ ۱۴۲۱ ق) در بخش حج ۲۵، ص: ۵۷۴ مستحبات مکه می‌خوانیم: ۵. ینبغی زیارهٔ مکان مولد رسول‌الله صلی الله علیه و آله بمکّهٔ و هو الآن مقابل المسجد الحرام باب العمرهٔ فی‌زقاقٍ بسوق اللیل یسمّی زقاق المولد، فیصلّی فیه و یدعو الله تعالی .... ۹. إتیان منزل خدیجهٔ علیهما السلام ... و هو الآن مسجد أیضاً فیصلّی فیه و یدعو .... ۱۲. إتیان مسجد الأرقم و الصلاهٔ فیه. در حالی که سالهاست، نه از «زقاق المولد» خبری هست و نه از مسجدی که در محل خانه حضرت خدیجه کبری علیها السلام بوده، اثری مانده است. همچنین مسجد ارقم در توسعه مسجد الحرام (سال ۱۳۷۵ ق) جزو مسجد شده و گفته‌اند:

«نزدیک دری بوده که اکنون باب ارقم نامیده می‌شود.» «۱» بی‌تردید در دوران قدیم و پیش از انقلاب با نبود امکانات و ابزارهای گوناگون، این گونه سهل انگاریها طبیعی بود ولی امروزه دیگر پسندیده نیست. «۲» نمونه‌هایی که بیان شد موضوع بعضی از احکام مستحب بود و در خصوص جاهایی که موضوع احکام واجب اند- مانند جمرات- موضوع‌شناسی، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. بدون شک، اطلاع فقیه از چگونگی وضع جمرات در زمان معصومین علیهم السلام و تغییر و تحوّل آن تا زمان ما، در استنباط احکام آن تأثیر خواهد داشت. یکی از عالمان معاصر که تقریباً از پنجاه سال پیش تاکنون بارها به حج مشرف شده است می‌گفت: یکی از مراجع، رمی جمره را از طبقه بالا صحیح نمی‌دانست به او گفتم: جمره عقبه- دهها سال قبل- در ته یک درّه واقع شده بود، نه بر سطح فعلی، و شاید اکنون دهها متر بالاتر و مرتفع‌تر از موضع وسطح قبلی‌اش باشد. «۳» بنابراین در زمان معصومین علیهم السلام هم جمره بر سطح فعلی نبوده که گفته شود: رمی قسمت طبقه پایین صحیح و رمی طبقه بالا ـ غیر صحیح است. ایشان می‌گفت: «آن مرجع، استدلال مرا پذیرفت و رمی از طبقه بالا را کافی دانست». حج ۲۵، ص: ۵۷۵

۲. حج و رؤیت هلال

اشاره

رؤیت هلال ذی‌حجه در مکّه و اختلاف شیعه و سنّی در ثبوت آن، در چند سده اخیر، برای حجّاج شیعه از مسائل مهم، سرنوشت‌ساز و گاه همراه با مصائب تلخ و دردناکی بوده است. عدم اعتماد به ثبوت هلال نزد قاضیِ اهل سنّت در مکّه، و در نتیجه ثابت نشدن آن نزد شیعیان، معلول یکی از عوامل زیر یا بیشتر است: ۱. نفسِ حجت ندانستن حکم قاضیِ اهل سنّت، هر چند علم یا گمانی برخلاف آن وجود نداشته باشد. ۲. اختلاف افق کشورهای شیعه نشین، مثل ایران با عربستان «۱»، و اعتماد مردم هر کشور به تقویم و افق کشور خود، بدون توجه به اختلاف افق. ۳. اعلان ثبوت هلال در کشورهای مختلف به وسیله رسانه‌ها و عنایت مردم هر کشور به ثبوت آن در کشور خود. ۴. رؤیت هلال ذی‌حجه در کشور مبدأ و سپس عزیمت به مکّه، و محاسبه ایام در مکّه طبق رؤیتِ نقطه مبدأ. حج ۲۵، ص: ۵۷۶ ما در اینجا ذیل چهار عنوان، به بحث از جوانب مختلف این موضوع می‌پردازیم: الف) اختلاف در ثبوت هلال ذی‌حجه در مکّه. ب) راه حلها و تلاشها برای رفع این مشکل. ج) اختلاف در ثبوت هلال ذی‌حجه در منابع فقهی (و بحث فقهی این موضوع به نحو اجمال و گزارش اقوال و بیان سیر تاریخی مسأله در کتب فقه و خدمت بزرگ امام خمینی رحمه الله از این جهت به حج). د) چگونگی ثبوت و اعلام رؤیت هلال ذی‌حجه در مکّه.

الف) اختلاف در ثبوت هلال ذی حجه در مکّه

در پاره‌ای از سالها، انگیزه برای اعلام ثبوت هلال برخلاف واقع، وجود داشته است؛ یعنی در سالهایی که روز عرفه با روز جمعه یکی و شنبه عید قربان می‌شده که سنّیان حج آن سال را حج اکبر می‌نامیدند و در نتیجه رؤسای مکّه نفع مادی بیشتری می‌بردند. حسام السلطنه نوشته است: گویند هر سالی که قاضی آنها اثبات این مطلب کرده، حج را به اصطلاح آنها حج اکبر ساخت، از جانب دولت علیّه عثمانی وظیفه کلّی به او عطا شد که در نسل او باقی و برقرار بماند. ولی آنچه در کتب احادیث ذکر شده [اینکه حج اکبر سالی بود که مسلمین و مشرکین هر دو به زیارت خانه خدا فائز و نایل شده‌اند. «۱» برای تأمین این منظور، اگر روز عید به‌طور طبیعی مصادف با یکشنبه می‌شد، از قبل در رؤیت هلال طوری برنامه ریزی می‌کردند که ماه یک روز زودتر آغاز شود و عید به شنبه بیفتد و طبعاً روز جمعه و عرفه یکی شده و حج آن سال، حج اکبر شود. عبدالحیّ رضوی کاشانی (م بعد از ۱۱۵۲) در فصل هفتم حدیقة الشیعه «۲» گوید: حج ۲۵، ص: ۵۷۷ من در سال ۱۰۹۹ قصد حج داشتم. به اصفهان آمدم و شبی از شبهای ماه رمضان

در مجلسی بودم که عالم فاضل مولی میرزا شیروانی در آن حضور داشت. از من پرسید: امسال قصد حج داری؟ گفتم: آری. گفت: ترسم آن است که در این سال مشکل حج اکبر به وجود آید؛ زیرا در تقویم، عید قربان به اولین روز هفته افتاده است، گروهی از شاگردان و نزدیکان من قصد حج داشتند که آنها را منصرف کردم. گفتم: نمی‌توانم به تأخیر بیندازم. گفت: دعاگوی شما هستم. من به حج رفتم و آن سال حج اکبر شد، اما اختلافی در رؤیت هلال پیش نیامد. مولی میرزا در آن محفل گفت: اگر چنین وضعی پیش آمد، می‌توان با عمره مفرده از احرام خارج شد. شخصی گفت: علامه مجلسی حکم کرده است که با قربانی می‌توان مُحِل شد. مولی میرزا گفت: این فتوا خطاست. گفتم: این فتوا درست است؛ زیرا ... پس از آن استاد ساکت شد. من شنیدم که علمای اصفهان، قم و شیراز حاجیان را [که با قربانی، یا عمره مفرده مُحِل نشده بودند و به وطن بازگشته بودند] از ورود به منازل خود مانع شدند تا مبادا مرتکب حرام و امور زناشویی شوند. علما از آنان می‌خواستند تا در مساجد و رباطها سکنی گزینند تا در حج سال بعد، شرکت کنند و مُحِل شوند. «۱» باری، چون در صورت اختلاف در ثبوت هلال و روز عرفه و عید، شیعیان معمولًا نمی‌توانسته‌اند در وقت شرعی طبق تشخیص خود وقوف کنند مشکلاتی گاه عظیم برای آنان پیش می‌آمده است. اکنون به مواردی از این اختلاف اشاره می‌کنم: ۱. عبدالحیّ رضوی در کتاب پیشگفته می‌نویسد: در طول عمر ما، فراوان این مشکل پیش آمده و شده است که قاضی مکّه، با شهادت یک حاجی مغربی، حکم به ثبوت رؤیت هلال می‌کند و دشواری از اینجا آغاز می‌شود که به شیعه اجازه نمی‌دهند به موقع در عرفات وقوف کنند. یک بار سیّد فاضلی به حج رفت و شاهد بود که هیچ کس به رؤیت هلال شهادت نداده است، چون محرم شده بود تا سال آینده در مکّه مجاور ماند و پس از گزاردن حج به شهرش بازگشت. حج ۲۵، ص: ۵۷۸ فاضل قزوینی به حج رفت و چون امر مشتبه شد، از سنّیان پیروی نکرد. رؤسای مکّه از کار او آگاه شدند و به قتلش حکم کردند. او در تنوری پنهان و از مکّه خارج شد. پس از آن در اطراف مکّه ماند تا سال بعد خود را به قیافه‌ای دیگر درآورد و حج گزارد. فاضل دیگری هم به نام مولی زین‌العابدین [کاشانی از آنان پیروی نکرد، او را کشتند «۱». ... همین زمان عالم فاضلی به نام شاه فضل‌الله در کاشان بود گفت: فرزند محمدباقر خراسانی که فقیهی فاضل است، در همین سال به حج رفت و بازگشت. از ظاهر سفر او بر می‌آید که حج را صحیح می‌دانسته است. من نامه‌ای به او نوشتم و از کیفیت حج سؤال کردم. به من- شاه فضل‌الله- نوشت: حج باطل است. بدو نوشتم: چرا شما برگشتید؟ نوشت: حج من حج واجب نبود. من حج واجبم را سالها پیش انجام دادم، این حج مستحب بود. من با عمره مفرده خود را مُحِل کردم و بازگشتم. ... یکی از علمای کاشان به نام مولی هادی این قبیل حج را صحیح و از حجةالاسلام مجزی می‌دانست. یک بار دیگر هم همین حادثه اتفاق افتاد: سید فاضلی به نام میر عبدالغنی در مکّه با جماعتی ساکن بود. اعرابی که حج نیابی انجام می‌دادند نتوانسته بودند حج خود را به موقع به‌جا آورند. از این رو مردم برای سال بعد به آنان نیابت ندادند؛ زیرا آنها را مُحرم دانستند «۲». ۲. در سال ۱۲۶۰ نیز چنین اختلافی پیش آمده است. محمد ولی میرزا در سفرنامه حج خود، در این باره می‌نویسد: به جهت اینکه پیش پاشای شام به شهادت دو عرب بدوی ثابت شد که ماه از چهارشنبه است و حکم کرد که پنج شنبه نهم است، به خلاف قاضی و شریف که عرفه را جمعه می‌دانند؛ ما هم از ترس آمدیم به منا و شب را در آنجا نماز کردیم. بعد از سعی و دوندگیِ بسیار، پانصد غازی به شریف وعده کردیم که مرخّص کرد که حج ۲۵، ص: ۵۷۹ شب جمعه و روز جمعه را در عرفات بمانیم. جمعیت گذاشته ماندیم. پانصد غازی به هزار زحمت مردم دادند «۱». ۳. اعتماد السلطنه در ماه شعبان ۱۲۶۳ همراه با عده‌ای از بغداد برای تشرف به حج حرکت کرده و در آخر ماه رمضان همان سال که در حمص سوریه بوده، اختلاف در ثبوت هلال آغاز شده است: روز جمعه، بیست و هشتم ماه رمضان بود. حضرات حاجّ بیت‌الله در شهر حمص توقف داشتند. یک دفعه قریب به ظهر صدای توپ بلند شد ... گفتند: عید فطر شد ... برای مفتی شام ثابت شده ... عید کرده‌اند. نشان به آن نشان، شب شنبه ابداً ماه پیدا نشد. شب یکشنبه، بعد از دو روز از عید حضرات ... آدمهای بسیار چشم پر نور را، شکل هلال رؤیت شد «۲». از سخنان بعدیِ وی بر می‌آید که حجّاجِ شیعه، به تشخیص خود در ثبوت هلال، وقوف در عرفات و

سایر مناسک را انجام داده‌اند: حضرات حاجّ [شیعه هشتم ذی‌حجه، با نهایت آرامی و فراغت در مکّه هستند ... صبح هشتم باید ... دوباره به وضع اوّل، لباس احرام بپوشند .... فردای آن شب، سنّیها به مکّه رفتند، اگر هم رؤیت هلال ذی‌حجه بر شیعه و سنّی مشتبه نبود و مع‌ذلک به فتوای مفتی طائف، آنها عمل حج را یک روز پیش انداختند، «مِنْ جانب الله» بود؛ زیرا اگر غیر از این می‌شد، از کثرت جمعیت، به شیعه بد می‌گذشت «۳». ۴. علّامه میر حامد حسین هندی، شمشیر آخته حق بر سر دشمنان، صاحب عبقات الأنوار، به سال ۱۲۸۲ به حج مشرف شده است. وی درباره اختلاف شیعه و سنّی در ثبوت هلال ذی حجه آن سال، در سفرنامه عربیِ خود می‌نویسد: ... روز دوشنبه ۲۹ ذی‌قعده به هنگام مغرب، در حال طیّ طریق بودیم که هلال ماه ذی‌حجه را دیدیم ... صبح روز پنج‌شنبه سوم ذی‌حجه ۱۲۸۲ به مکّه مشرفه رسیدیم. حج ۲۵، ص: ۵۸۰ بین ما و اهل سنّت یک روز اختلاف است. متأسفانه نمی‌توانیم در روز ترویه محرم شویم؛ زیرا عامّه روز هفتم ذی‌حجه را هشتم اعلام کردند و از مکّه خارج شدند؛ لذا برای ما ممکن نشد در مکّه بمانیم، ما هم پس از نماز عشا محرم شده به طرف منا کوچ نمودیم. اوایل شب به منا رسیدیم؛ بعضی از حاجیان ایرانی که با ما همراه بودند در منا ماندند و ما به راه خود ادامه دادیم. پیش از طلوع آفتاب به عرفات رسیدیم .... سه شنبه هشتم ذی‌حجه است، در آخرین لحظاتِ امروز اهل سنت عرفات را ترک کردند [زیرا سه شنبه را روز نهم می‌دانستند]، لیکن حجّاج ایرانی و هندی و تمام پیروان مذهب امامیه در عرفات ماندند. ظهر چهارشنبه نیّت وقوف در عرفات کردیم و تا غروب آفتاب در آنجا ماندیم و پس از غروب آفتاب راهی مشعرالحرام شدیم ... پنج شنبه به منا رسیدیم ... سپس برای رمی جمره عقبه حرکت نمودیم ... پس از صرف ناهار سر را تراشیده از احرام خارج شدیم. «۱» ۵. فرهاد میرزا در سال ۱۲۹۲ به حج مشرف شد و چون خود اهل علم بود و موقعیت شاهزادگی نیز داشت، زمانی که احساس کرد ممکن است اختلاف شود، به سعید پاشا امیر حج گفت: من از اهل علم هستم و روز پنجشنبه را غرّه می‌دانم، اگر شما اختلاف داشته باشید باید عسکر بدهید. من روز جمعه را در عرفات خواهم ماند. من علم خود و دین خود را به تقویم سالنامه اسلامبول تابع نمی‌کنم. اهل شیعه از هر ولایت و عجمها که تقریباً پنج هزار نفر می‌شدند، از من استعلام کردند. گفتم: من امروز نخواهم رفت و اهل عجم هم مأذون نیستند بروند. همگی متابعت مرا کردند و کسی از شهر مکّه معظمه حرکت نکرد «۲». ولی محمل شامی و مصر یک روز زودتر- روز چهارشنبه- به منا رفتند، و فرهاد میرزا که روز جمعه را عرفه می‌دانست نرفت «۳». حج ۲۵، ص: ۵۸۱ ۶. این اختلاف در سال ۱۲۹۷ نیز به وقوع پیوست. گزارش شده است: شب جمعه هشتم ذی‌حجه در میان حضرات اهل تسنّن شهرت یافته که امشب عرفه است، همه بحمدالله کوچیدند، رفتند به منا «۱». این امر سبب خوشحالی زائران ایرانی شد، چون آن شب را به خلوتی در مسجدالحرام گذراندند و «به کام دل حجر را بوسیدند» «۲». حسام السلطنه نیز به همین مناسبت در همان سال می‌نویسد: سه شنبه پنجم ... جناب شیخ الحرمین شریف عبدالمطلب با والی پاشا آمدند ... به صحبت مشغول شدیم و در خصوص رؤیت هلال و غرّه ماه سخن به میان آوردیم ... از جوابهای جناب شریف معلوم شد در غرّه بودن روز پنج شنبه احتجاجی جز لجاج ندارند. ما هم چون حال او را چنین دیدیم، چندان وقعی نگذاشتیم .... چهارشنبه ششم ... به دیدن حاجی میرزا حبیب الله مجتهد رشتی ... رفتم ... در باب رؤیت هلال و غرّه ماه نیز با ایشان صحبت داشتیم. بر جناب معزیّ الیه نیز ثابت نشده بود که در چهارشنبه هلال دیده شده، حتی حجاج ایرانی و شامی و مصری نیز که از راه بحر و جبل آمده بودند در روز چهارشنبه هلال را ندیده بودند. پنج شنبه هفتم ... عبدالرحمن، امیر حاج جبل نیز به دیدن آمد ... از او هم در باب رؤیت هلال سؤال کردیم. جواب داد: هر قدر در بین راه استهلال کردیم در روز چهارشنبه گذشته هلال دیده نشد؛ چون امروز به حساب سنّیها روز هشتم ماه و روز ترویه است و باید امروز به جانب منی و عرفات حرکت نمایند، و به حساب اهل تشیّع روز هفتم است نه روز ترویه و بایست فردا از شهر مکه حرکت نمایند، لهذا به حاجی محمّد مخرّج قدغن کردم به حمله‌داران ایرانی بسپارد امروز حرکت نکرده، فردا مستعدّ حرکت باشند .... اکثر اهل تشیّع نیز متابعت ما را نموده، خارج نشدند. محمد خان قونسول به حرف حمله داران احتیاطی از این مخالفت داشت که بعضی مفاسد واقع خواهد شد ... ملاحظه این احتیاط را نکرده در شهر ماندیم

... جمعه هشتم چون روز ترویه و روز حج ۲۵، ص: ۵۸۲ خروج از مکه است ... چهار ساعت از روز گذشته عازم عرفات و منی شدیم. تمام شیعه‌ای هم که در شهر بودند امروز حرکت کردند ... سه ساعت به غروب مانده وارد عرفات شدیم ... بالجمله اردوی شامی و مصری با جناب شریف مکّه در سمت یمین بود و اردوی ما با تمام شیعه‌ها در سمت یسار ... و چون هنوز اردوی سنّیها حرکت نکرده بودند صحرای عرفات ... مملوّ از جمعیت بود. محمل شامی و مصری با جناب شریف و والی پاشا، نزدیک غروب با توپ و مشعل رفتند و ما با حجّاج شیعه توقّف نموده در عرفات ماندیم و شب را با جناب حاجی میرزا حبیب الله مجتهد نماز به جماعت مشغول گشته، صفوف زیاد بسته شد وبعد از نماز در خیمه‌ها روضه‌ها خوانده شد، صدای گریه و ناله و دعا به آسمان بلند گشت. «۱» ۷. درباره حج سال ۱۳۰۲ میرزا محمد حسین فراهانی نوشته است: سنّی‌ها اصرار دارند که عرفات به جمعه بیفتد. یکی به واسطه آن است که دریافت حج اکبر کنند و یکی به جهت آنکه اگر عرفات به جمعه بیفتد، قضات هم از دولت، علاوه وظیفه دارند و هم از بابت حج اکبر نذرها و نیازها بیشتر می‌شود ... شیعه‌ها که قریب شش هزار می‌شدند و بیشتر رعیّت دولت ایران بودند، چون هیچ‌کس ماه را ندیده بود، روز شنبه را عرفه کردند «۲». ۸. در سال ۱۳۰۵ نیز برای اینکه حج اکبر اتفاق بیفتد، یک روز ثبوت ماه را زودتر اعلام کردند. نایب الصدر شیرازی می‌نویسد: قاضی حکم داده‌اند که امروز روز هشتم است. چاره‌ای جز تبعیت نبود «۳». از این رو، یک روز قبل از ترویه؛ یعنی روز هفتم، همه به سمت منا حرکت کردند. فردا صبح به عرفات رفتند و شب هنگام، زمانی که یکصد و پنجاه هزار سنّی از عرفات به سمت مشعر می‌رفتند: به قرب سی هزار شیعیان حیدر کرّار آن شب را احیا داشتند ... چه مبارک سحری بود حج ۲۵، ص: ۵۸۳ و چه فرخنده شبی! «۱» نایب الصدر توضیح می‌دهد در مواردی که اختلاف نظر پیش می‌آمد و شیعیان روز بعد را در عرفات می‌ماندند شریف مکّه دو نفر از بنی اعمام خود را نزد شیعیان می‌گذاشت تا اگر مشکلی روی داد حل کنند. ۹. ظهیر الملک درباره حج سال ۱۳۰۶ گوید: دیشب در عرض راه رؤیت هلال شد، خیلی هم ارتفاع داشت، الحمدللّه رفع این اختلاف شد «۲». غافل از آنکه سنّیان شب قبل از آن را شب اوّل ماه اعلام کرده بودند. ازاین‌رو، اختلاف بالا گرفت و شیعیان یک روز پس از سنّیان در عرفات وقوف کردند و این تأخیر تا پایان اعمال حج ادامه داشت. ظهیرالملک گوید: امروز که سه شنبه هشتم است، اهل جماعت نهم کردند. لهذا خیال دارند امروز عصر به [عرفات بروند و ان شاء الله ما خالی از اغیار آسوده باشیم «۳» . ۱۰. مولی ابراهیم کازرونی درباره حج سال ۱۳۱۵ نوشته است: شب جمعه غرّه ذی‌حجۀ الحرام، هلال را به مبارکی و میمنت رؤیت نمودیم، خیلی مرتفع بود و همین ارتفاع سبب اختلاف میان فریقین شد ... به واسطه اختلاف فریقین دو روز در عرفات توقف کردیم و نیت وقوف را از ظهر یکشنبه نهم، که روز دهم اهل خلاف بود، تا غروب آفتاب قصد کردیم «۴». ۱۱. مرحوم حاج سراج انصاری رحمه الله در سال ۱۳۵۰ به حج مشرف شده و در این زمینه، ضمن گفتگویش با حمزه غوث، سفیر عربستان در ایران، به سال ۱۳۶۷، اظهار داشته است: ... من خودم در سال ۱۳۵۰ عازم مکّه بودم. شبی میان مکّه و مدینه به مناسبت حج ۲۵، ص: ۵۸۴ احتمال شب اوّل ماه ذی‌الحجۀ الحرام بودنْ، میان بیابان تمامی حجّاج از اتومبیل‌ها پیاده شده و استهلال نمودند و احدی ماه را ندید. چیزی که مایه بدگمانی این جانب شد، آن بود که یک نفر حمله‌دار که یک چشم هم نداشت پهلوی خودِ من ایستاده و استهلال نمود و در نتیجه گفت که ماه پیدا نیست و چون به مکّه رسیدیم یکی از شهود همین حمله‌دار بود و روی شهادت یک چنین شهودی فتوا داده می‌شود «۱». ۱۲. مرحوم سید فضل‌الله حجازی رحمه الله در سال ۱۳۶۲ ق/ ۱۳۲۲ ش با عده‌ای از شهرضا عازم حج شدند. بنا به گزارش ایشان در سفرنامه‌اش: «الرحلة الحجازیه»، در این سال نیز در ثبوت هلال ذی‌حجه میان شیعه و اهل سنت اختلاف شد، و در همان سال واقعه قتل فجیع میرزا ابوطالب یزدی رحمه الله اتفاق افتاد. از برخی گزارشها بر می‌آید که اختلاف مذکور در به شهادت رساندن میرزا ابوطالب مؤثر بوده است. مرحوم حجازی در این زمینه می‌نویسد: پنجم ذی‌حجه یا به قول عامه ششم، روز جمعه بود ... هفتم ذی‌حجه، که هشتم در نزد عامه بود، عازم منا شدیم، ... علی الصباح از مشعر کوچ کرده، آمدیم منا. امروز را عامه رسماً عید می‌دانند. توپ عید را زدند، مناسک عید به جا می‌آورند ولی ما یقین داریم که امروز نهم است.

می‌خواهیم برویم ولی خوف داریم که منع کنند. تا بعد از ظهر ماندیم، آن‌گاه حرکت کردیم به سوی عرفات، در بین راه به ماشینی برخورده، سوار شدیم، طولی نکشید که وارد عرفات شدیم. از دور چادرهایی به نظر می‌آید. جمعیت زیادی مشاهده می‌شود. حوزه حوزه مشغول دعا و تلاوت و زیارت و توبه و انابت هستند، اصلًا حال خوشی امروز در عرفات مشاهده می‌شود. معلوم می‌شود امروز عرفه است. عجب حال توجه و انقلاب و زاری و تضرّعی به مردم دست داده! آخر دیروز هم در این صحرا بودیم اما انقلاب حالی در خود ندیدیم. حوالی غروب عده‌ای شرطی وارد عرفات شده، مردم را به عنف گرفته، در سیاره‌ها انداختند و می‌برند و به جانب منا و محکمه برای تحقیق. هیاهوی غریبی رخ داد. مردم همه مضطرب و پریشان از این سو به آن سو فرار می‌کنند. به رفقا سفارش کردم: ملتفت باشید پیش از غروب از حدود عرفات خارج نشوید، اما از یمین به یسار فرار حج ۲۵، ص: ۵۸۵ کنید. در این بین هوا منقلب شده، ابر شد و باران به شدت باریدن گرفت. شرطی‌ها عده‌ای را گرفته سوار سیاره‌ها شدند و رفتند. عرفات امن شد و آثار مغرب ظاهر گردید. اذان مغرب را گفته از حدود عرفات خارج شدیم. هوا کمی سرد است. باران هم می‌آید و ما هم سر و پای برهنه فقط دو جامه احرام دربر داریم و بس، ولی با شوق آمدیم و وارد منا شدیم. شب را در چادر به سر برده، سحر برخاستیم، رو به مشعر آورده و در راه دچار شرطی شدیم، رشوه دادیم و رد شدیم! در مشعر، وقوف اختیاری را درک کرده، صبح به منا بازگشتیم. مناسک و مراسم عید را به‌جا آوردیم و در این احتیاط بعضی از عامه هم با ما همراهی کردند. پس از مراجعت از منا، اوضاع دگرگون شده، عربها به دیده عداوت و دشمنی به عجمها نگاه می‌کنند بلکه بد می‌گویند، شتم می‌کنند. حتی شنیده شد بعضی از کسبه مکّه با عجمها معامله نمی‌کنند! نگارنده به چشم خود دیدم که در مسجدالحرام چند نفر مصری و غیر مصری از اعراب و شرطی یک نفر ایرانی را گرفته می‌زدند و بعضی دیگر، آنان را بر این کار تشجیع و ترغیب می‌کردند و می‌گفتند: «جزاک الله خیراً، جزاک الله خیراً!» از یکی پرسیدم علت این کار و سبب این سبّ و شتم در گفتار چیست؟ گفت: عجمها حرمت مسجد را نگاه نداشتند، دیگر از این بالاتر که یک نفر عجمی دیروز مسجدالحرام را نجس کرده است! گفتم: معاذ الله! مسلمان چنین عملی را مرتکب نمی‌شود. کدام عقل باور می‌کند که یک نفر مسلمان ایرانی از راه دور با آن صدمات شدید و مخارج گزاف (ده هزار تومان یا اقلًا پنج هزار تومان) به مکّه بیاید و مسجدالحرام را نجس کند؟! (سبحانک هذا بهتان عظیم!). سیزده ذی‌حجه، یا چهارده آن، به قول عامه، بعد از ظهر در مسجدالحرام بودیم، انقلابی در مردم مشاهده کردم؛ عربها شادی می‌کنند. به یکدیگر بشارت می‌دهند که: «قُتِل العجمی، قُتِل العجمی!» وقتی به ایرانیها بر می‌خورند، دست بر گلو می‌گذارند و می‌گویند: «کلّ عجمی یُذْبَح!» .... «۱» حج ۲۵، ص: ۵۸۶ در این زمینه در گزارش سفارت ایران، به نمره ۷۷/ ح/ ۱۶۴ در ۳۰/ ۹/ ۱۳۲۲ ش، آمده است: ... امسال علاوه بر این بدبختیها که نصیب حجّاج شده، اتفاقات ناگوار بسیاری در آنجا رخ داده که منتهی به قتل یک نفر از حجّاج ایرانی گردیده است و چون سفارت مصر که حافظ منافع اتباع ایران است، در این باب به این سفارت خبری نداده و حجّاجی تاکنون نرسیده بودند، سفارت از این موضوع بی اطلاع بود. تا اینکه جناب آقای سید باقر کاظمی که از راه مصر به حج مشرف شده بودند دیروز (سه شنبه ۲۹ آذرماه ۱۳۲۲) با اولین کشتی حجّاج مراجعت فرمودند و شرح این اتفاقات را دادند که خلاصه اظهارات ایشان در زیر به آگهی اولیای امور می‌رسد: در اوایل ایام حج، که هنوز عده حجاجی که به حجاز رسیده بودند زیاد نبود، شنیده شد تلگرافی از عراق رسیده است دایر بر اینکه در حدود پنج هزار حاجی ایرانی در راه هستند. چون دولت شاهنشاهی اجازه مسافرت به حجّاج ایرانی نداده بود، تصور نمی‌رفت عده‌ای به این زیادی توانسته باشند به طور قاچاق از ایران خارج شده باشند ... طولی نکشید که معلوم شد در حدود شش هزار نفر ایرانی به کویت رفته‌اند و عده دیگری که به عنوان زیارت عتبات به عراق آمده بودند و از آنجا قصد حج نموده‌اند به سمت حجاز حرکت کرده‌اند و دو هزار نفر از آنها در نتیجه نبودن وسیله مسافرت، ناچار از بازگشت شده در حدود چهار هزار نفر آنها به حجاز آمدند .... نظر به اختلاف رؤیت هلال ذی‌حجه، امسال نیز مانند غالب سالها، راجع به عید اختلاف بود؛ چه، در ایران، افغانستان و عراق و سوریه و حتی مصر روز چهارشنبه عید بود و تنها در حجاز روز سه شنبه را عید

گرفتنـد. سـایرین مطابق افق محل و شـهادت شـهود رؤیت هلال ماننـد خود اهالی کشور عربی سـعودی اوّل ماه را مطابق محل قبول کردنـد؛ ولی ایرانیان و عـده‌ای از شـیعیان عراقی چون هلال را ندیـده بودند و شـهادتِ شـهودِ سـعودی را قبول نداشـتند، با اینجانب (جنـاب آقـای کاظمی) و سـید باقر بلوط (رییس تشـریفات دربار عراق) و عبـدالهادی جبلی، از اعیان شـیعیان عراق صـحبت نمودند اقدامی شود، اجازه دهند دو موقف باشد؛ یعنی پس از وقوف عرفات که مطابق محل، روز دوشـنبه ۹ ذی‌حجه بوده، روز سه شنبه را هم که به حج ۲۵، ص: ۵۸۷ حساب شیعیان ۹ ذی‌حجه بوده، مجـدداً در عرفات وقوف کننـد. به آنها اظهار نمودیم که این موضوع عملی نیست، سابقه هم دارد، در سالهایی که اختلاف در رؤیت هلال بوده، هیـچ وقت دولت عربی اجازه تعدد موقف را نداده بلکه این امر را موجب ایجاد اختلاف و شـقاق بین مسـلمین می‌دانـد و آن را شـرعاً جایز ندانسـته بلکه تقاضا کنندگان این امر را مخالف وحـدت مسـلمین تشـخیص داده سـخت مجازات خواهند نمود و چون خود آنها نیز وقوف عرفات را رکن حج می‌دانند سـعی دارند وقوف آنها صـحیح باشد و به‌طوری که خود ملک ابن السعود اظهار می‌داشت اشـخاص تیزبینی را مأمور رؤیت هلال می‌کنند و در شهرهای مختلف نجـد در روز معیّن عـده زیادی مترصـد رؤیت هلال هسـتند و تلگرافاتی از اطراف راجع به این موضوع می‌رسـد و قاضـی شـرع در شـهادت شـهود دقتِ کـافی به عمـل می‌آورد؛ لـذا با این سوابق عـدم قبول فتوای حاکم شـرع را ماننـد توهین خیلی شدیدی تلقی خواهد نمود و اصـرار در این موضوع، علاوه بر اینکه مفید نیست ممکن است برای حجّاج شیعه خطراتی داشته باشد. خوشبختانه حضرت آقای سید ابوالحسن اصفهانی هم آقای سید ابراهیم شبّر را از طرف خود به حجاز اعزام فرموده بودند که در این قبیل اختلافات نظر حضـرت آیهٔالله را به شیعیان ابلاغ نماید. ایشان را ملاقات نموده در این باب سخن به میان آوردم. اظهار نمود که حضـرت آیهٔالله اصفهانی به ایشان دستور داده‌اند در این قبیل اختلافات اگر در نتیجه این اختلاف معلوم شود که تعدّد موقف ممکن است زیان یا خطری برای حجّاج شیعه ایجاد نماید، مطابق موقف محل عمل کنند و چون نظر حضرت آیهٔالله هم همین بود، قرار شد آقـای سـید ابراهیم شبر امر ایشـان را به حجّـاج ابلاغ کننـد. اینجانب و آقایان دیگر نیز هر یک به نوبه خود این موضوع را به حجّاج حالی نمودیم و قرار شد امسال این موضوع را ابداً مطرح نکنند که اختلافی بین سنّی و شیعه رخ ندهد و خطری متوجه حجّاج ایرانی نگردد. ولی بعـداً آگهی یافتیم که عده‌ای از ایرانیان به زبان فارسـی عریضه به ملک ابن سـعود نوشـته، تقاضا کرده‌اند به آنها اجازه دهند روز چهارشـنبه را هم که به حساب ایران ۹ ذی‌حجه و به حساب حجاز عیـد قربان بود، برای وقوف به عرفات برونـد. ملک از این تقاضا سـخت متغیّر شده به رییس شهربانی دستور داده بود نویسندگان عریضه را گرفته، حبس نموده، حج ۲۵، ص: ۵۸۸ سخت مجـازات کنـد و به قراری که رییس شـهربانی می‌گفت این موضوع را به‌طور منـاسبی حـل کرده بود. اینجـانب چون در میهمانخـانه بانک مصـر منزل داشـتم، با حجّاج مصـری مطابق محل، به منا و عرفات رفته، مناسک حـج را انجام دادم، ولی معلوم شـد که با تمام این مقدمات، عده خیلی زیادی از حجّاج ایرانی و شیعیان عراقی روز چهارشنبه را نیز که می‌بایستی همه به منا مراجعه کرده باشند به عرفات رفته‌اند. رییس اداره شهربانی حجاز اظهار می‌داشت که بعد از ظهر روز مزبور ملک با کمال تغیّر و خشم به وسیله تلفن به او آگهی داده بود که اطلاع پیدا کرده است عده‌ای از حجّاج ایرانی به عرفات رفته‌اند و دسـتور داده که فوراً به هر وسیله که شده آنها را باز گردانـد و نامبرده با عده زیادی سـرباز بدانجا رفته، مشاهده نموده بود که مانند روز وقفه عده خیلی زیادی در آنجا هسـتند. با زحمت زیاد آنها را راه انداخته بود، ولی آنها بدان اکتفا ننموده به مشـعر الحرام نیز رفتند، از آنجا هم با سـختی فوق‌العاده آنها را به منا فرسـتاد و به قراری که خودش مـدعی بود به ملک گفته بود این عـده مخالفت با اجماع ننموده‌اند و برای وقوف مجدد به عرفات نرفته‌انـد بلکه نظر به نداشـتن وسـیله، مجبـوراً در عرفـات مانده‌انـد. در هر صـورت این حرکت خیلی در ملـک ابن السـعود و رجـال متعصّب کشور عربی سـعودی اثر بـدی باقی گـذارده بود و آن را به شـکل توهین شدیدی تلقی نموده، کینه آن را در دل گرفته، به فکر انتقام بودند. بعد از مراجعت حجّاج از منا و پایان مناسک حج شـنیده شد یک نفر از حجّاج ایرانی را به عنوان اینکه حرم مطهر مکّه معظمـه را ملوث نمـوده، گرفته و بین صـفا و مروه در مقابـل اداره شـهربانی کَت بسـته حاضـر و پس از قرائت حکمی، او را با

شمشیر سر بریده‌اند! امیر الحج مصر نیز مرا دید، راجع به این موضوع بازجویی نموده، می‌پرسید این شخص از کدام دسته از شیعیان است؟ رفع اشتباه ایشان را نموده، تأکید کردم که هیچ عاقلی نباید به سخن عده‌ای جاهل و متعصب گوش بدهد یا این اتهامات باطل را باور کند .... «۱» ۱۳. شیخ آقا بزرگ تهرانی در سال ۱۳۶۴ به حج مشرف شد. آن سال نیز گرفتاری حج ۲۵، ص: ۵۸۹ اختلاف در ثبوت هلال پیش آمد. ایشان در زندگی‌نامه خود نوشتش به عربی، در این باره چنین می‌نویسد: روز سه شنبه، اوّل ذی‌حجه به نظر سعودیها بود ولی به سبب ابرِ متراکم در مدینه، هلال دیده نشد .... ما بعد از نماز عصرِ روز سه شنبه [هشتم ذی‌حجه به نظر سعودیها] برای حج مُحرم شدیم. در آغاز شب چهارشنبه به سمت منا و روز بعد به عرفات رفتیم و با سنّیان وقوف کردیم. شب همراه مردم راهی مشعر شدیم و بین‌الطلوعین در مشعر بیتوته کردیم. سپس برای رمی جمره عقبه و قربانی به منا رفتیم ولی مُحِل نشدیم و روز پنج‌شنبه که عید اهل سنّت بود تا شب مُحرم ماندیم. سپس شب جمعه دوباره به عرفات بازگشتیم و پس از وقوف اضطراری عرفات و قبل از طلوع فجر به مشعر آمدیم و بین‌الطلوعین روز جمعه را در مشعر بیتوته کردیم. بنابراین، وقوف اختیاری مشعر و اضطراری عرفه [به نظر خودمان وقوفین اختیاری هر دو به نظر اهل سنت را درک کردیم. روز جمعه در منا دوباره رمی و ذبح و حلقْ کردیم ... و در آخر ماه ذی‌حجه شب پنج‌شنبه با وجود صافی هوا، و بذل جهدِ گروهی برای استهلال، هلال محرّم دیده نشد و ذی‌حجه به نظر اهل سنّت سی و یک روز شد. «۱» ۱۴. مرحوم آیةالله سید محمود طالقانی رحمه الله در سال ۱۳۷۱ برابر با ۱۳۳۱ ش به حج مشرّف شدند. ایشان ماجرای اختلاف در ثبوت هلال ذی‌حجه در آن سال را به‌طور مشروح بدین گونه گزارش کرده است: تقویمهای ایران روز شنبه را اوّل ماه می‌دانند. منتظریم تا در اینجا چگونه خواهد شد؟ ناگاه از طرف حکومت اعلام شد که شب پنج‌شنبه ماه دیده شده و ثابت شده است که روز پنج‌شنبه اوّل ماه است؛ این خبر میان حجّاج ایرانی هیجانی ایجاد نمود. اختلاف، آن هم دو روز! چه باید کرد؟ گفتگو میان عموم حجّاج درباره تکلیف حج است. آنها به اهل علم مراجعه می‌کنند، اهل علم چه جواب بگویند؟ در این بین، شنیده شد آیةالله کاشانی وارد مکّه شده‌اند، جمعی ساده لوح از این حج ۲۵، ص: ۵۹۰ جهت خوشحال و امیدوارند که ایشان می‌توانند اختلاف را حل کنند یا حکومت را از رأیی که داده منصرف سازند یا حجّاج را برای تکرار عمل آزاد گذارند! برای ملاقات ایشان از منزل بیرون آمدیم. از کاسب و مأمورین دولت سراغ ایشان را می‌گرفتیم. با آنکه ایام حج، همه شخصیتها در مکّه تحلیل می‌روند، اما ورود ایشان برای عموم محسوس بود! ما را به اداره امن عام راهنمایی کردند. از مسجدالحرام عبور کردیم و از رییس اداره، محل آیةالله را پرسیدیم، او شرطه‌ای را با ما همراه کرد؛ نزدیک یکی از درهای بیت، اتاقهایی است که مقابل آن عده‌ای نظامی ایستاده‌اند. از پله‌ها بالا رفتیم و وارد اتاق شدیم. آیةالله کنار درهایی که مشرف به خانه است نشسته‌اند. معلوم شد از همانجا ما را می‌دیدند و انتظار داشتند. پس از احوالپرسی، راجع به اختلاف ماه با ایشان بحث کردیم. بعضی همراهان ایشان گفتند: ماه در شب جمعه، در بعضی نقاط ایران دیده شده. بعضی هم ادعای رؤیت نمودند. در این بین چند نفری که از طرف ایشان به ملاقات ولیعهد سعودی رفته بودند، از وضع ملاقات و تشریفات صحبت می‌کردند. منتظر بودیم بدانیم از این ملاقات برای امور بین‌المللی- اسلامی یا اصلاح امر حاج و حجّاج ایرانی چه نتیجه‌ای گرفته‌اند، ولی بیشتر تعریف اتاق و خانه و کیفیت پذیرایی بود! ... ظهر شد وبانگ اذان از دل مسجدالحرام برخاست! دوایر صفوف، در مدت چند دقیقه، پشت هم منظم گردید. مسجد تا راهروها پر شد. بعضی از مأموران که وظیفه‌شان مراقبت از آیةالله بود، از همین‌جا اقتدا کردند. به جابود، چنانکه در دستورات ائمه طاهرین علیهم السلام هست، ما هم به صف جماعت می‌پیوستیم! ولی نشستیم تا نماز تمام شد. بعضی از مأموران با تعجب نگاه می‌کردند. از آیةالله درخواست نمودم که بلافاصله برای نماز برخیزند و ایشان برخاستند. عده‌ای از حجّاج ایرانی هم با ما به راه افتادند. مأموران انتظامی سعودی هم راه باز می‌کردند. وارد مسجد شدیم. عده‌ای از حجّاج مصری و غیر مصری ایستاده، تماشا می‌کردند. ما مشغول نماز شدیم. حجّاج آیةالله را به یکدیگر نشان می‌دادند؛ از این توجه و احترام و نام و آوازه برای نزدیکی مسلمانان و از میان رفتن سوء تفاهمات، استفاده‌های خوبی ممکن بود برده شود، ولی ایشان دچار

نقاهت و فشارهای فکری حج ۲۵، ص: ۵۹۱ بودنـد. اطرافیـان عاقـل و صالـح ایشـان هم در اقلیت بودنـد .... اختلاف درباره ماه و تکلیف فردا، مهم‌ترین مطلبی است که در میـان حجّـاج ایرانی مورد بحث است؛ در این بین، گفتنـد که حجّـاج مجاور ما که از اهل جبال لبنان و شیعه مذهب‌اند، می‌گویند: شب جمعه هلال را در لبنان دیده‌ایم. از مدعیان رؤیت که دو نفر مرد کامل بودند، دعوت کردیم بیایند و شهادت بدهند. چند نفر از علمای اصفهان و شهرهای دیگر نیز آمدند تا شهادت آنها را بشنوند! آقای اصفهانی، با زبان عربیِ شکسته و لهجه اصفهانی، این دو نفر را سؤال پیچ کرد؛ کدام سمت مشرق و چقدر از افق بالا بود؟ شاخکهای ماه کدام طرف بود؟! یکی از دو نفر از میدان در رفت اما دیگری مقاومت کرد و سؤالات را جواب گفت. فعلًا اختلاف بین پنج شنبه و جمعه است. یکی از اهل علم پرسید: شما چه خواهید کرد؟ گفتم: به عقیده شما تکلیف چیست؟ گفت: وقتی که ماه برای ما و از طریق خودمان ثابت نشده، فردا نهم است. اگر بتوانیم بایـد هر دو موقف را درک کنیم؛ فردا بعـد از ظهر عرفات را و فردا شب مشعر را و اگر نتوانستیم، یکی از دو موقف را. بنـابراین، بایـد تـا پیش از طلوع آفتـاب، مشـعر را فردا شب درک نماییم. گفتم: من چنین کاری نخواهم کرد؛ چون نه اجتهـاد این کار را لازم می‌دانـد و نه تقلیـد! مسأله اختلاف ماه در حـج، از مسائلِ تازه در آمـده است! پس از رحلت رسول خـدا صـلی الله علیه و آله امسال هزار و سیصد و هفتاد و دومین «۱» باری است که مسلمانها برای فریضه حـج در این سرزمین جمع شده‌انـد. جز در این سالهای اخیر، درباره اختلاف ماه؛ چه درزمان ائمه و چه پس از آن، در میان مسلمانان هیچ بحثی پیش آمـده؟ با آن همه اختلافات مـذهبی و مسلکی که بوده است! از هنگامی که وسیله مسافرت سریع و روابط نزدیک شده، این اختلاف و بحث نـو ظهور پیـدا شـده است؛ حجّـاج ایرانی تقویمهـای منجّمـان ایران را همراه می‌آورنـد یـا به وسیله مسافر و رادیو می‌شنوند که حج ۲۵، ص: ۵۹۲ فلان روز در ایران اوّل ماه بوده و در اینجا دولت روز دیگر را اوّل ماه اعلام می‌کنـد، بدبینی شدید هم که وجود دارد، به این جهت می‌گوینـد: همـان‌طور که مـا مـذهب اینهـا را قبول نـداریم، ماهشـان هم مـال خودشـان. ما پیرو افق خودمـان که افق شـیعه است می‌باشـیم؛ آیـا در این موارد جـای تعصّب است! ما خواه ناخواه در سـرزمین حجازیم پس بایـد تابع افق همین جا باشـیم .... بنا به فرمایش شـما جز در سالهایی که هلال بلند است و به چشم همه می‌آید (که کم اتفاق می‌افتد) در هر سال این اختلاف و احتیاط بایـد باشد! چه رؤیت هلال ایران با حکم اوّل ماه حجاز متفق باشد و چه مختلف؛ چون اوّل ماه ایران به جهت اختلاف افق برای حاجّ حجّت نیست، اعلام حکومت اینجا را هم که قبول نـداریم! ... بعـد معلوم شـد که عـده‌ای شب بعـد به مشـعر رفته و دچـار زحمت شده‌انـد، یکی از اهـل علم که دنـده‌اش شکسـته بود، مـدتی می‌نالیـد واز ما کتمان می‌کرد .... «۱» ۱۵. مرحوم آیـۀالله سـید ابوالقاسم کاشانی نیز در سال ۱۳۷۱ برابر بـا ۱۳۳۱ ش به حـج مشرّف شد. چنانکه در گزارش سـفر مرحوم آیۀالله سـید محمود طالقـانی، که همـان سال به حـج مشرف بود گـذشت، در سال مزبور نیز این اختلاف رخ داد. جناب آقای جعفر رائـد که به عنوان دفتردار همراه مظفر اعلم، سـفیر ایران در عربسـتان، به جـده رفته و هنگام حـج آیـۀالله کاشانی همراه ایشان بوده است، در این بـاره می‌نویسـد: ... در آن سـال در مورد رؤیت هلال ذی‌الحجه میان شـیعیان و سنّیان اختلاف افتاده بود و آیـۀالله کاشانی مایل بود مقامات سـعودی به شـیعیان اجازه دهند که یک روز دیرتر اعمال حج را به‌جا آورند. البته امیر سـعود نه تنها این پیشنهاد را نپذیرفت بلکه به او برخورد؛ زیرا آن را مقدمه دو دسـتگی بزرگی بین مسـلمانان شیعه و سنّی در موسم حج می‌دانست و دسـتور داد عده‌ای سرباز و پلیس به چادرهای آیـۀالله کاشانی و سـفیر ایران مظفر اعلم بفرسـتند تا از یک طرف مانع برگزاری جـداگانه مراسم حـج از طرف مسلمانان شیعه شوند و از طرف دیگر اگر کسانی به این بهانه در صدد تجاوز به آنان برآیند از آنها جلوگیری به عمل آورند. «۲» حج ۲۵، ص: ۵۹۳ جناب آقای کاظم آزری کاردار وقت ایران در عربسـتان نیز در گزارش شـمار ۷۰۹، در تاریخ ۲۲/ ۷/ ۱۳۳۱ ش. در این بـاره می‌نویسـد: ... در هشـتم ذی‌حجه، که در نتیجه اختلاف رؤیت هلال دو روز اختلاف بین تقویم ایران و حجاز پیش آمـد، حجّاج سـخت ناراحت شـده بودنـد و برای حلّ این اشـکال و وقوف اضـطراری روز بعـد در عرفه، به حضـرت آیـۀالله مراجعه می‌کردند و ایشان مصـمّم شدند در این باب با اولیای امور دولت سـعودی مذاکره نمایند و با وجود اینکه نظر به سوابقی که داشـتم،

تذکر دادم که قطعاً اقدام در این باب مفید نیست، در نتیجه اصرار ایشان، ناچار دستورشان را اجرا کردم. معظّم له قبل از ظهر آن روز به بنده فرمودند: می‌خواهم پیغام مرا به مقامات محلّی اینجا برسانی (و پیغام خود را شرح دادند). بنده نخست شیخ ابراهیم السلیمان رییس دفتر امیر فیصل را که با بنده سابقه دوستی ممتدی دارد، ملاقات نموده و نظر به روابط و سوابق موجود فیما بین، موضوع را صراحتاً به میان گذاشته به او تذکر دادم که تفاوت هر ساله بین تقویمهای ایران و حجاز یک روز بود، لذا دلیل اختلاف افق قابل قبول بود ولی حالا که اختلاف دو روز است کار بر ما مشکل شده و باید صراحتاً بگوییم که شهود امسالِ شما قطعاً اشتباه کرده‌اند، چه از نقطه نظر نجومی رؤیت هلال در حجاز و نجد (که در مشرق مصر واقع است) قبل از رؤیت آن در ایران امکان دارد، ولی قبل از موعد رؤیت آن در مصر به هیچ وجه امکان ندارد و با بودن رصدخانه «حلوان» در «مصر» و دقتی که در این باب به عمل می‌آید، نمی‌توان گفت آنها اشتباه کرده‌اند و جز کشور عربی سعودی، تمام کشورهای اسلامی به خطا رفته‌اند! پس از این مقدّمه، از ایشان خواستم جریان را به نحو مقتضی به امیر فیصل که شخص روشن و فهمیده‌ای است برسانند و همانطور که آیهٔالله خواسته بودند، محرمانه از ایشان تقاضا کند دستور دهند مأموران شهربانی مزاحم عده‌ای که روز بعد در عرفات می‌مانند و شب بعد به مشعر می‌روند نشوند. نامبرده با اینکه باطناً با بنده هم‌عقیده بود، اظهار نمود، استدلالهای نجومی و ریاضی در اینجا بی اثر است و در مقابل حکم محکمه شرعیه، جز تمکین چاره‌ای نیست. امیر فیصل هم با بودن امیر سعود کاری نمی‌تواند بکند، بهتر است در این باب با امیر سعود مذاکره شود .... حج ۲۵، ص: ۵۹۴ یکی از آقایان علما، به نام بحرالعلوم به ملاقات حضرت آیهٔالله آمده، اظهار نمودند که دو نفر از شیعیان، که یکی از آنها از اهالی کویت است و هر دو مورد اطمینان ایشان‌اند، شهادت به رؤیت هلال در شب جمعه ۳۱ مرداد داده‌اند. آقای شمس قنات‌آبادی هم شهادت دادند که شب جمعه مزبور، در موقعی که از شمیران به تهران می‌آمدند، بدون هیچ زحمتی ماه را دیده‌اند. آقای عباس ناجی، داماد آیهٔالله هم که در آن شب همراه آقای قنات‌آبادی بود، این شهادت را تأیید نمود و از مجموع این شهادات نزد حضرت آیهٔالله رؤیت هلال ذی‌حجه در شب جمعه ۳۱ مرداد ثابت گردید و اختلاف دو روز به یک روز مبدّل شد و چون با اختلاف افق، اختلاف یک روز امر عادی است، رؤیت هلال در حجاز در شب پنج‌شنبه، سی‌ام مرداد، جزو امور محتمله درآمد و چون علم به خلاف آن نداشتند؛ یعنی نمی‌توانستند قطع داشته باشند که ادعای رؤیت اهالی اینجا برخلاف حقیقت است، مطابق موازین فقهی حکم به متابعت دادند، به خصوص که بعضی از اجله فقهای شیعه حتی با علم به خلاف هم، امر به متابعت از جماعت کرده‌اند. این بود که اکثر حجّاج ایرانی، مطابق دستور حضرت آیهٔالله و عده‌ای از حضرات علما که به حجّ مشرف شده بودند، روز جمعه [را] نهم ذی حجه گرفته، با سایرین در عرفات وقوف نمودند. ولی باز عده‌ای عمل به احتیاط نموده، شب بعد به مشعر رفتند و مأموران شهربانی آنها را مجبور به مراجعت نموده، به آنها توهین کردند. ... مجله المصوّر، از انتشارات «دارالهلال» مصر در این باب شرحی اغراق‌آمیز نوشته است که بعضی قسمتهای آن کاملًا مخالف با حقیقت است (قطعه روزنامه و ترجمه آن برای مزید استحضار به ضمیمه تقدیم می‌گردد). به طوری که عرض شد، تقاضای حضرت آیهٔالله که صورت محرمانگی کامل داشت و معلوم نیست به چه علّتی مأمورین محلّی خبر آن را- ولو اینکه مجله جریان را مطابق با واقع ننوشته است- به مجله مزبور داده‌اند؟! اجازه وقوف جداگانه برای ایرانیان نبود، پاسخ امیر هم مطابق شرحی بود که به عرض رسید و اظهاراتی که مجله به امیر نسبت داده است، دایر بر اینکه: «دولت سعودی به هیچ وجه اجازه نمی‌دهد یکی از مسلمانان بدین کشور بیاید و قانونی غیر حج ۲۵، ص: ۵۹۵ از قانون معمول در این کشور را بر حکومت محلی تحمیل نماید و دولت به کاشانی و دیگران اجازه نخواهد داد یک دقیقه پس از حرکت حجّاج از عرفات در آنجا بمانند و اگر وی با این ترتیب موافقت نکند طوعاً یا جبراً [با] یکی از هواپیماها او را به کشورش بازگشت خواهد داد» به کلّی عاری از حقیقت است. مجلّه المصوّر چاپ مصر شماره ۱۴۵۸ مورّخ ۱۹ سپتامبر ۱۹۵۲ (۲۸/ ۶/ ۱۳۳۱) در ضمن مقاله‌ای که راجع به اوضاع عمومی حجّ منتشر کرد، راجع به حضرت آیهٔالله کاشانی چنین نوشت: بحران و تهدید: «پیشوای دینی مشهور ایران، «آیت‌الله کاشانی» یکی از حجّاج امسال بیت‌الله الحرام بود ولی او

بدون اینکه تعمّدی در کار باشد، بحرانی به وجود آورد .... جریان مهمی پیش آمد که کم مانده بود به بحران شدید و خطرناکی کشیده شود. بدین ترتیب که همراهان آیةالله کاشانی به مقامات محلّی سعودی اطلاع دادند که روز وقوف عرفات در ایران شنبه است «۱» و پیشوای در مقابل این پیغام، امیر سعود دستور داد مقامات محلی به اطلاع آیةالله کاشانی برسانند که حجّاج در اراضی مقدّسه تابع قوانین و مقرّرات دولتی حکومت عربی سعودی هستند و شایسته نیست آقای کاشانی ثبوت رؤیت هلال را که کلیه حجّاج پذیرفته‌اند نپذیرد و تصدیق نکند. دولت سعودی به هیچ‌وجه اجازه نخواهد داد که فرد مسلمانی از کشور دیگری بیاید و بخواهد قانون یا مقرّراتی را که در کشور ما معمول نیست به کار بندد و دولت سعودی به آقای کاشانی یا دیگری اجازه نخواهد داد که بعد از بازگشت حجّاج از عرفات، یک دقیقه هم در آنجا بماند و اگر به این دستور سر فرود نیاورد، فوراً یکی از هواپیماها او را (مقصود آیةالله کاشانی است) طوعاً یا جبراً به کشور خود باز خواهد گردانید! «۲» آقای کاشانی هم در برابر این پیغام جز سر فرود آوردن چاره‌ای ندید.» در اینجا لازم است گفته شود که اختلاف اوقات اعیاد و ایام مذهبی مانند وقوف حج ۲۵، ص: ۵۹۶ عرفات و غیره در میان کشورهای اسلامی حُسنی ندارد و باید کلّیه این کشورها ترتیبی پیش گیرند و همه متّفقاً روزهایی را تعیین کنند تا جریانی شبیه جریان امسال پیش نیاید که در تمام اقطار اسلامی عید قربان یکشنبه بود، در صورتی که در میان آنها فقط دولت سعودی روز شنبه را عید گرفت! مگر اینکه «نظر» دولت عربی سعودی از «نظر» سایر دولتها قوی‌تر و دوربین‌تر باشد! *** از آنجا که اختلاف در ثبوت هلال ذی‌حجه در مکّه، برای شیعیان معمولًا مشکل ساز بوده است «۱»، در سالهایی که این اختلاف پیش نمی‌آمده است، شیعیان با خیال راحت و آسوده خاطر مناسک خود را انجام می‌داده‌اند: ۱. امین الدوله درباره حج سال ۱۳۱۶ نوشته است: بحمد الله در این سال میان فریقین در رؤیت هلال و موقع عید خلاف نیست. «۲» ۲. از حج سال ۱۳۱۷ نیز گزارش شده است: چون امسال اختلاف در غرّه ذی‌حجه میان شیعه و سنّی پیدا نشده بود، لهذا کثرت خلق و ازدحام حاج در اینجا نمایشی زاید الوصف داشت. «۳» ۳. علامه سید محسن امین رحمه الله به سال ۱۳۲۱ به حج مشرّف شده است. وی در زندگی‌نامه‌اش در این باره می‌نویسد: شب جمعه هلال باریک و خیلی کم رنگ ذی‌حجه را کمی قبل از غروبش دیدیم که از نعمتهای خدا بر ما بود، جای شکر بود که وقوف در عرفه برای همه مسلمانان در یک روز انجام می‌شد. «۴» حج ۲۵، ص: ۵۹۷ ۴. در سال ۱۳۳۱ نزدیک بود اختلاف پیش آید که علمای شیعه به تحقیق و جستجو پرداختند و مشکل رفع شد. «۱» ۵. سید فخر الدین جزائری درباره حج سال ۱۳۴۰ می‌نویسد: شب اوّل ماه برای استهلال روی کوه ابوقبیس رفتیم و ماه دیده شد و پس از آن، شیعه و سنّی دسته دسته نزد حاکم مکّه می‌آمدند و شهادت می‌دادند. بحمدالله [اوّل ماه ثابت شد و اختلاف بین شیعه و سنّی در این خصوص پیدا نشد و اغلب سالها این اختلاف مایه زحمت حجّاج می‌شود. «۲» ۶. شیخ آقا بزرگ تهرانی در زندگی نامه خود نوشت خویش به عربی، درباره حج سال ۱۳۷۷ گوید: در مدینه، در باغ اسعد امر الله، در شب چهارشنبه منزل کردیم. چهارشنبه در تقویمهای ایرانی، آخر ذی‌قعده و در تقویم سعودی اوّل ذی‌حجه بود. گروهی از حجّاج و غیر آنها شهادت به رؤیت هلال دادند و ظن غالب به راستگویی و اشتباه نکردن چشم آنها حاصل شد؛ از آن‌رو که شب پنج شنبه ماه بسیار بلند بود ومعلوم شد شب چهارشنبه قابل رؤیت بوده است. من شب پنج شنبه، پس از اینکه در باغ مزبور، نماز مغرب و نوافلش و سپس عشا را خواندم و حدود یک ساعت از شب گذشته بود، هنگامی که برای جستجوی هلال در وسط خانه در جایی بلند نشسته بودم، ماه را دیدم. سپس نقل کردند که هلال حدود یک ساعت و نیم از شب گذشته غروب کرده است. از اینجا اطمینان پیدا کردیم که شب چهارشنبه شب اوّل ماه بوده است- هر چند رؤیت شرعاً ثابت نشد، چون تعداد شهود به قدری نبود که به حد شیاع و استفاضه برسد- از این رو، با سعودیها موافقت کردیم و روز پنج شنبه را عرفه و روز جمعه را عید دانستیم. «۳»

ب) راه‌حلها و تلاشها برای رفع این مشکل

چنان که گذشت، در صورت اختلاف میان شیعه و سنّی در ثبوت هلال ذی‌حجه در مکّه- اعم از عدم ثبوت نزد شیعه، مطابق نظر و حکم قاضی اهل سنّت یا علم به خلاف آن- شیعیان مصرّ بودند که طبق نظر خود در ثبوت هلال وقوف عرفه و مناسک بعدی را انجام دهند و این امر جز در سالهایی معدود ممکن نمی‌شد. از این رو، در سالهای دیگر، هر چند ممکن بود صوری و شکلی در وقوف عرفه و اعمال بعدی با اهل سنّت همراهی کنند، اما این را صحیح و مجزی نمی‌دانستند و با عمره مفرده و هدی از احرام خارج می‌شدند و در مکّه می‌ماندند تا سال بعد حج بگزارند و اگر حج آنها واجب نبود به وطن بر می‌گشتند. برخی هم که از این دو راه حل- عمره مفرده و هدی- خبری نداشتند و به وطن بازگشته بودند، محکوم به محرم بودن می‌شدند؛ چنان که گزارشی از اواخر دوره صفویه از این موضوع حکایت دارد و پیشتر نقل شد و فصل هفتم حدیقهٔالشیعه رضوی (م بعد از ۱۱۵۲) به همین موضوع اختصاص دارد. بر اساس گزارش سفرنامه‌ها و منابع مکتوب مشابه، در آن روزگار کمتر سخنی از همراهی با اهل سنّت- از روی تقیّه- به چشم می‌خورد و حتی رضوی کسانی را که به صحّت مناسک مزبور، به دلیل تقیّه، فتوا داده‌اند به باد انتقاد گرفته است. با توجه به نکات مذکور، برخی از عالمان شیعه در صدد چاره‌جویی و حل مشکل بر آمدند که در ذیل به نمونه‌هایی از تلاشهای آنان اشاره می‌شود: ۱. مرحوم حاج سراج انصاری، دانشمند پرتلاش، زمان‌شناس و فهیم، در سال ۱۳۶۷ با حمزه غوث، سفیر عربستان در ایران، دیدار کرد که گزارش آن با عنوان «تفصیل ملاقات آقای حاج سراج انصاری با جناب آقای حمزه غوث، وزیر مختار مملکت سعودی» در نشریه ماهانه مسلمین شماره ۲- ۳ (یکم مرداد ماه ۱۳۲۷/ ۱۶ ماه رمضان ۱۳۶۷) منتشر شد. سال ۱۳۲۷ ش نخستین سالی بود که پس از چهار سال قطع روابط ایران و عربستان و ترک حج- به مناسبت شهادت میرزا ابوطالب یزدی در مکّه به سال ۱۳۲۲ ش- ایرانیان به حج می‌رفتند. حاج سراج در این گزارش می‌نویسد: نظر به اینکه اتحادیه مسلمین بسیار حریص است که یک وحدت اسلامی در تمام کشورهای اسلامی ایجاد شود و همواره برای رسیدن به این هدف مقدس اهتمام می‌نماید، لذا هر فردی از افراد این اتحادیه مجاز است که در این موضوع همّت حج ۲۵، ص: ۵۹۹ نموده و راه رسیدن به مقصود را باز کند. به همین مناسبت این جانب حاج سراج انصاری (مؤسس اتحادیه مسلمین) روز پنجشنبه دهم تیرماه، آقای دکتر موسی حکمت، منشی هیأت مدیره اتحادیه را برای تعیین وقت به سفارتخانه سعودی اعزام نمودم تا یک ملاقات خصوصی با وزیر مختار حجاز به عمل آید .... سپس گفتم: چیزی که در اعمال حج بسیار مؤثر است و برای شیعه یک امر مهم می‌باشد، قضیه رؤیت هلال است؛ زیرا در مکّه پس از فتوای «۱» محکمه شرعیه، دولت سعودی همه را مجبور می‌کند که از فتوای محکمه تبعیت نمایند و هر روزی را که محکمه معین نموده است، آن روز را اوّل ماه قرار دهند. چه ضرری دارد که یک نفر از علمای شیعه در آن محکمه حاضر و هنگام شهادت شهود او نیز حضور داشته باشد که موقع فتوا با هم فتوا دهند تا اختلافی تولید نشود؟ آقای حمزه غوث در جواب این پیشنهاد گفت که این عمل غیر ممکن است؛ زیرا مداخله در این عمل، مداخله به امور داخلی کشور محسوب می‌شود و محال است که یک چنین عملی انجام بگیرد. علاوه، اگر شما کشور سعودی را کشور اسلامی می‌دانید باید تابع مقررات آن بشوید؛ چنانکه من فعلًا در ایران مقیم هستم و آن را کشور اسلامی می‌دانم، فردا ماه مبارک رمضان است. دولت اعلام خواهد داشت که فلان روز اوّل ماه مبارک رمضان است، بر من واجب است که از آن تبعیت نموده و همان روز را روزه بگیرم، اگرچه از حجاز تلگرافی دریابم که آن روز اوّل ماه نیست. آیا من می‌توانم به دولت تکلیف کنم که چون فتوا دهنده شما شیعی است اجازه بدهید یک نفر از اهل فتوای سنّی در محکمه شرعیه حاضر و به شهادت شهود گوش دهد ...؟ گفتم: ما کشور سعودی را کشور اسلامی می‌دانیم، حرف در مستند فتواست، من خودم در سال ۱۳۵۰ عازم مکّه بودم، شبی میان مکّه و مدینه به مناسبت احتمال شب اوّل ماه ذی‌الحجهٔالحرام بودن، میان بیابان تمامی حجّاج از اتومبیل‌ها پیاده شده و استهلال نمودند و احدی ماه را ندید! چیزی که مایه بدگمانی اینجانب شد، آن بود که حج ۲۵، ص: ۶۰۰ یک نفر حمله‌دار که یک چشم هم نداشت پهلوی خود من ایستاده و استهلال نمود و در نتیجه گفت که ماه پیدا نیست و چون به مکّه رسیدیم یکی از شهود همین حمله‌دار بود و روی شهادت یک چنین

شهودی فتوا داده می‌شود! ازاین‌رو، اگر یک نفر عالم شیعه در محکمه باشد و به اوضاع شهود کاملًا دقت شود، اختلافی در میان نخواهد بود. آقای حمزه غوث اظهار داشت که دقت در مستندات فتوا وظیفه شرعی و وجدانی مفتی است و اگر بر فرض اینکه مفتی در فتوای خود دقت ننمود، کسانی که طبق فتوای او عمل می‌کنند پیش خدا مسؤول نیستند. چون مطلب به اینجا رسید، من دیگر نخواستم دنباله مطلب را گرفته و ثابت کنم که درمسأله مفروض، دلیل آقای حمزه‌غوث پایه‌ای ندارد. به‌هرحال گفتگوی ما باز به موضوع رفع اختلافات بازگشت. «۱» ۲. چنان که گذشت، آیةالله سید ابوالقاسم کاشانی رحمه الله در سال ۱۳۷۱/ ۱۳۳۱ ش به حج مشرّف شدند. در آن سال نیز چنین اختلافی روی داد. از این رو آیةالله کاشانی به فکر چاره افتادند. جناب آقای جعفر رائد که همراه ایشان بوده است، در این باره می‌نویسد: آیةالله کاشانی ... دستور دادند تا نامه نسبتاً مفصّلی به زبان عربی، خطاب به ملک سعود پادشاه عربستان «۲» نوشته شود که در آن برای نزدیکی و اتحاد مسلمانان، نیز جهت سر و سامان دادن به امور حج و عمره، پیشنهادهایی گردیده بود؛ از جمله آزاد، گذاشتن روزهای عرفه و عید قربان بود تا هر فرقه‌ای در هر روزی که برایش مسلّم شده است، اعمال مورد نظر حج را برگزار نماید .... «۳» دعوت آیةالله کاشانی به انجام [دادن دو مراسم حج، در صورت اختلاف شیعه و سنّی در ثبوت رؤیت هلال ماه ذی‌حجه، برخلاف انتظار مقامات سعودی و محافل حج ۲۵، ص: ۶۰۱ اهل تسنّن بود؛ زیرا تصور می‌کردند او، که یک روحانی سیاستمدار و آزادمنش است، خواهان گذشت و سازش در این قبیل مسائل فرعی است. «۱» جناب آقای کاظم آزری کاردار ایران در عربستان نیز در گزارش شماره ۷۰۹ در تاریخ ۲۲/ ۷/ ۱۳۳۱ ش در این باره می‌نویسد: اگرچه معلوم بود که مذاکره با امیر سعود هم اثری ندارد و رییس دفتر امیر فیصل برای اینکه از مداخله در این موضوع حساس راحت شود، بنده را به امیر سعود حواله کرده است. چون در این باب حضرت آیةالله اصرار داشتند، [برای گرفتن وقت ملاقات از منشی مخصوص امیر سعود به کاخ ولیعهد رفتم و وقتی آنجا رسیدم که امیر سعود مشغول صرف نهار بود. سوابق بنده با منشی مخصوص امیر سعود که اخیراً عهده دار این پست شده است، زیاد نبود. لذا خود را به نحو مقتضی به او معرفی نموده، سوابق و علاقه‌ام را به کشور عربی سعودی خاطرنشان نمودم و با ذکر موقعیت ممتاز حضرت آیةالله کاشانی در عالَم اسلام و لزوم جلب رضایت او و حسن اثر آن در بین ایرانیان و سایر مسلمانان، جریان را به نحو مقتضی بیان نموده، گفتم درخواست حضرت آیةالله این نیست که اجازه وقوف مخصوص به ایرانیان بدهند. تنها تقاضایشان این است که برای اشخاصی که می‌خواهند عمل به احتیاط نمایند و برای وقوف اضطراری می‌خواهند روز شنبه به عرفات، شب یکشنبه به مشعر بروند سخت‌گیری نکنند؛ یعنی مأمورین شهربانی نسبت به این قبیل اشخاص اغماض و چشم پوشی نمایند و مخصوصاً خاطرنشان نمودم که این عمل صورت معامله استثنایی نسبت به ایرانیان و موافقت با وقوف مخصوص برای آنها را به خود نخواهد گرفت. نامبرده جریان را به عرض امیر سعود رسانید و در جواب با ابلاغ مراتب احترام و سلام ولیعهد به حضرت آیةالله گفت: امیر می‌گوید: چنین تقاضایی از ایشان که از دعات و پیشروان وحدت اسلام‌اند بعید و مستبعد به نظر می‌رسد، چون انجام [یافتن آن موجب تشتّت و تفرقه مسلمین خواهد شد. حج ۲۵، ص: ۶۰۲ سایر مسلمین با اینکه حکم محکمه شرعیه راجع به روز وقوف عرفات با تقویم کشورهایشان و با احکام محاکم شرعیه آن کشورها اختلاف دارد، به حکم قاضی محلّ تمکین می‌نمایند و در حدود ۴۰۰ هزار مسلمان از بلاد مختلف، روز جمعه در عرفات وقوف می‌کنند. اغماض نسبت به عده‌ای در حدود سه هزار نفر در وقوف روز بعد که به منزله اجازه ضمنی این عمل است، اسباب تفرقه مسلمین می‌شود و دولت سعودی به هیچ وجه نمی‌تواند با چنین امری موافقت نماید و اکیداً از حضرت آیةالله تقاضا می‌نمایند که به ایرانیان دستور دهند از اجماع سایر مسلمین خارج نشوند و در همان روزی که سایرین در عرفات وقوف می‌نمایند وقوف کنند. در خاتمه، از قول امیر چنین تذکر دادند که اولیای امور نسبت به کسانی که برخلاف اجماع مسلمین قیام کنند و روز شنبه به عرفات یا شب یکشنبه به مشعرالحرام روند، نهایت شدت را اعمال خواهد داشت. جواب مزبور را به عرض حضرت آیةالله رساندم. ۳. مرحوم آیةالله سید محسن حکیم رحمه الله (م ۱۳۹۰) نیز پیشنهادی شبیه پیشنهاد آیةالله کاشانی به مقامات سعودی داده‌اند که آنان

نپذیرفته‌اند. جلال آل احمد در سال ۱۳۸۳/ ۱۳۴۳ ش به حج مشرف شد. وی در سفرنامه‌اش خسی در میقات «۱» و نیز در نامه‌ای به حضرت امام خمینی قدس سره از مکّه، بدین موضوع اشاره کرده است. آل احمد در نامه مزبور می‌نویسد: مکّه، روز ۳۱ فروردین ۱۳۴۳ ش/ ۸ ذی‌حجه ۱۳۸۳. آیت اللها! وقتی خبر خوشِ آزادی آن حضرت، تهران را به شادی واداشت، فقرا منتظر الپرواز! بودند به سمت بیت‌الله. این است که فرصت دست‌بوسی مجدّد نشد. اما اینجا دو سه خبر اتفاق افتاده و شنیده شده که دیدم اگر آنها را وسیله‌ای کنم برای عرض سلامی بد نیست .... دیگر اینکه در این شهر شایع است که قرار بوده آیةالله حکیم امسال مشرّف بشود، ولی شرایطی داشته که سعودیها دوتایش را پذیرفته‌اند و سوّمی را نه. دو تایی را که حج ۲۵، ص: ۶۰۳ پذیرفته‌اند داشتن محرابی برای شیعیان در بیت‌الله و تجدید بنای مقابر بقیع و اما سوم که نپذیرفته‌اند حق اظهار رأی و عمل در رؤیت هلال. به این مناسبت حضرت ایشان خود نیامده‌اند و هیأتی را فرستاده‌اند، گویا به ریاست پسر خود .... «۱»

ج) اختلاف در ثبوت هلال ذی حجه در منابع فقهی

بحث ثبوت هلال و چگونگی‌های آن، معمولًا در کتابهای فقهی، در کتاب‌الصوم، و در کتاب‌الشهادات به مناسبت عدم پذیرش شهادت زنان در رؤیت هلال، مطرح شده و در کتاب‌الحج- به‌جز در سه سده اخیر- سخنی از آن به میان نیامده است، حتی در رساله‌های مناسک حج از شهید اوّل و شهید ثانی و دیگران. در کتابهای فقهی متقدّمان و نیز آثار فقهی محقّق حلّی و علّامه حلّی مانند قواعد الأحکام، إرشاد الأذهان و تبصرة المتعلّمین در کتاب‌الحج از این موضوع بحثی به میان نیامده است. فقط علّامه حلّی در منتهی و تذکره و تحریر به پیروی از کتب فقهی اهل سنت متعرّض این فرع شده که اگر شب سی‌ام ماه ذی‌قعده هوا ابری بود و هلال ذی‌حجه دیده نشد، تکلیف چیست؟ و فروعی مانند آن. سپس شهید هم در دروس متعرّض همین فروع شده؛ از جمله اینکه: «ولو رأی الهلال وحده أو مع غیره، و ردّت شهادتهم وقفوا بحسب رؤیتهم و إن خالفهم الناس و لا یجب علیهم الوقوف مع الناس» که این را فقها درباره ماه مبارک رمضان هم فرموده‌اند و علّامه در منتهی هم از شافعی نقل می‌کند که «أنّهم یقفون علی حسب رؤیتهم و إن وقف الناس فی غیر ذلک». «۲» ولی از بحث اختلاف شیعه و سنّی، در ثبوت هلال ذی‌حجه در مکّه، در کتابهای فقهی تا سه سده پیش خبری نیست و گویا حاجیان شیعه همزمان با سنّیان مناسک حج را انجام می‌داده‌اند؛ همچنان‌که در عصر ائمه معصومین علیهم السلام و از اواخر دوره صفوی به این سو، به علل گوناگون، اختلاف در ثبوت هلال ذی‌حجه میان شیعه و سنّی مطرح شد که حج ۲۵، ص: ۶۰۴ نمونه‌هایی از آن گذشت و معمولًا در صورتی که حجّاج نمی‌توانستند به تشخیص خود عمل کنند همراه سنّیان وقوف به عرفات و سایر اعمال را انجام می‌دادند، حتی در صورت تقیه و ترس، سخنی از اجزاء و صحّت حج نبود، بلکه با عمره مفرده و هدی از احرام خارج می‌شدند و حج از آنان فوت می‌شد. در کتب فقهیِ استدلالی متأخران، ظاهراً نخست بار صاحب جواهر (م ۱۲۶۶) از اجزاء و صحت حج- طبق ثبوت هلال ذی‌حجه نزد قاضیان عامّه- سخن گفته است که پس از این، نقل خواهم کرد. باری در مناسک حجّ شیخ انصاری (م ۱۲۸۱) که فقیهان بسیاری بر آن حاشیه دارند، می‌خوانیم: هر گاه در پیش قاضی عامّه، هلال ثابت شود و حکم کند و در پیش شیعه شرعاً ثابت نشده باشد، لهذا روز عرفه نزد عامّه، روز هشتم باشد در پیش شیعه؛ پس اگر ممکن است مخالفت ایشان در بیرون رفتن به سوی عرفات- که روز خروج ایشان است از مکّه- یا ممکن باشد ماندنِ شب آن روز در عرفات تا فردا- که روز عرفه است- یا رفتن و برگشتن فردا پیش از غروب آفتاب، به جهت ادراک وقوف اختیاری عرفه، یا بعد از غروب آفتاب به جهت ادراک اضطراری آن، اگر متمکّن شود از مراجعت قبل از آن؛ پس واجب است که چنین کند تا ادراک وقوف اختیاری یا اضطراری‌نماید، ازآنجا [یعنی عرفات به مشعر رفته ادراک آن نیز نماید و اعمال روز عید را در منا به عمل آورد [اگرچه‌به نظر عامه روز یازدهم است . و اگر ممکن نشود ادراک وقوف عرفه اصلًا؛ پس اگر ممکن است ادراک وقوف مشعرالحرام، پس آن نیز کفایت می‌کند و حج او صحیح است، والّا حجّ او در آن سال فاسد خواهد بود. الحاصل، تقیّه در

این مقـام، مصحّح عمل نمی‌شود علی الأحوط الأقوی. والله العالم. «۱» در اینجـا از بزرگان فقیهان، صاحب عروه (م ۱۳۳۷) و آیةالله حاج آقا حسین بروجردی، (م ۱۳۸۰) بر جمله اخیر مناسک شیخ حاشیه زده‌اند: «اقوی بودن، محل تأمّل است» و ظاهراً آیةالله سید ابوالحسن اصفهانی و آیـةالله بروجردی، در صورت عدم علم حج ۲۵، ص: ۶۰۵ بـه خلاف، متابعت عامه را صحیح و مجزی می‌دانسته‌اند و آیـةالله طالقانی هم به مناسبت این اختلاف در حج سال ۱۳۷۱/ ۱۳۳۱ ش می‌نویسد: ... و چون همیشه در اختلاف، محاکم حجاز یک روز پیش از اوّل ماه حکم می‌نمایند، هیچ‌گاه علم به خلاف حاصل نمی‌شود و فتوای حضرت آیةالله بروجردی (أدام الله بقاءه) این مشکل را آسان نموده است. «۱» در اینجا فتوای عده‌ای از مراجع معاصر در این زمینه را نقل می‌کنم: الف) آیةالله حکیم رحمه الله (م ۱۳۹۰): تبعیت از آنها در وقوف عرفات و مشعر از جهت تقیّه، ظاهراً صحیح است و مُبرئ ذمّه می‌باشد چه علم به مخالفت با واقع داشته باشد یا نداشته باشد و احتیاج نیست انسان خود را در معرض اذیت و اهانت قرار دهد. پس کفایت می‌کند وقوف با آنها. اما بقیه اعمال در منا؛ مثل رمی جمره و قربانی و سر تراشیدن وبیتوته کردن شبهای تشریق، ظاهر آن است که اگر شک داشته باشد؛ یعنی نمی‌داند حکم قاضی با واقع مطابق است یا نیست، در این صورت، تبعیت از آنها در اعمال منا نیز کافی است و اگر یقین به مخالفت داشته باشد، ظاهر این است که موافق مذهب شیعه اعمال منا را به جا آورد. ب) آیـةالله سید محمود شاهرودی (م ۱۳۹۴): متابعت حکم قاضیِ سنّی جایز نیست ولی در این مسأله رجوع به مجتهد مطلق که تبعیت را مجزی می‌داند جایز است. ج) آیـةالله سید هادی میلانی (م ۱۳۹۵): در صورتی که ندانند حکم او مخالف واقع است، می‌توانند به حکم او عمل نماید. د) آیةالله سید احمد خوانساری (م ۱۴۰۵): فتوای ایشان عین همان فتوای شیخ انصاری است که از مناسک ایشان نقل شد. ه) آیةالله سید ابوالقاسم خوئی (م ۱۴۱۳): اگر احتمال مطابقت با واقع در حکم آن حاکم باشد، ظاهر این است که از باب تقیّه حج ۲۵، ص: ۶۰۶ تبعیت لازم است و در روز وقوف آنها وقوف به عمل آید. در فرض تقیّه تبعیت از حاکم سنّی واجب است و در صحّت حج کفایت می‌کند و حاجتی به احتیاط نیست. اگر شخصی به اسم احتیاط مخالفت تقیه نماید مرتکب حرام شده و آن وقوف جزء حج نخواهد شد و اگر به آن اکتفا نماید حج او باطل است. و) آیةالله سید محمدرضا گلپایگانی رحمه الله (م ۱۴۱۴): اگر از جهت تقیّه ناچار به متابعت و از عمل به وظیفه خود خائف باشند، اقوی صحت و کفایت همین حج است از حَجّة الاسلام، هر چند عالم به خلاف باشند و اگر بدون خوف متمکن از عمل به وظیفه باشند، احوط آن است که با آنها رجاءً متابعت کنند و بعد هم عمل به وظیفه خود نمایند، حتی با عدم علم به خلاف. «۱» امام امام خمینی رحمه الله در تحریر الوسیلة نظری مشابه نظر برخی از دیگر بزرگان دارند و نوشته‌اند: لو ثبت هلال ذی‌الحجّة عند القاضی من العامّة و حکم به ولم یثبت عندنا، فإن أمکن العمل علی طبق المذهب الحقّ بلا تقیّة وخوف وجب، وإلّا وجبت التبعیة عنهم، و صحّ الحجّ لو لم تتبیّن المخالفة للواقع، بل لا یبعد الصحّة مع العلم بالمخالفة، ولا تجوز المخالفة، بل فی صحّة الحجّ مع مخالفة التقیّة إشکال ... ولمّا کان اُفق الحجاز والنجد مخالفاً لآفاقنا- سیّما اُفق إیران- فلا یحصل العلم بالمخالفة إلّانادراً. «۲» اما سپس از این نظر عدول و به‌طور قاطع و مطلق در تاریخ ۲۸ شوال ۱۳۹۹/ ۲۹/ ۶/ ۱۳۵۸ ش اعلام کردند: در وقوفین، متابعت از حکم قُضات برادران اهل سنّت لازم و مجزی است اگرچه قطع به خلاف داشته باشید. «۳» به نظر می‌رسد با توجه به حوادث تاریخی که پیشتر به شمه‌ای از آنها اشاره شد و با توجه به وضع عربستان در این روزگار و شرایط ویژه حج، نظر صحیح همین است و حدود دو قرن پیش از امام خمینی رحمه الله فقیه مهذّب و وارسته و یکی از کُمَّل؛ یعنی علامه حج ۲۵، ص: ۶۰۷ بحرالعلوم رحمه الله (م ۱۲۱۲) همین فتوا را داشته است. صاحب جواهر پس از بحث از فروع مطروح در منتهی، تحریر، تذکره و دروس در این زمینه می‌نویسد: نعم بقی شیء مهم تشتدّ الحاجة إلیه، و کأنّه أولی من ذلک کلّه بالذکر، و هو أنّه لو قامت البیّنة عند قاضی العامّة و حکم بالهلال علی وجه یکون یوم الترویة عندنا عرفة عندهم، فهل یصحّ للإمامی الوقوف معهم و یجزئ، لأنّه من أحکام التقیة ویعسر التکلیف بغیره، أو لا یجزیء، لعدم ثبوتها فی الموضوع الذی محلّ الفرض منه، کما یومئ إلیه وجوب القضاء فی حکمهم بالعید فی شهر رمضان الذی دلّت علیه النصوص التی منها: «لأن اُفطر یوماً ثمّ أقضیه أحبّ إلیّ

من أن يضرب عنقی؟» لم أجد لهم کلاماً فی ذلک، ولا يبعد القول بالإجزاء هنا إلحاقاً بالحکم للحرج، واحتمال مثله فی القضاء. وقد عثرت علی الحکم بـذلک منسوبـاً للعلّامـة الطباطبـائی، ولکن مع ذلـک فالاحتیـاط لاـ ینبغی ترکه، والله العالم. «۱» از آنجـا که علّامه بحرالعلوم چند سال مجاور مکّه مکرمه بوده «۲» و شرایط آنجا و به عبارت درست‌تر «موضوع» حکم را کاملًا شناخته و بر جوانب آن اشراف داشته، به‌درستی چنین فتوایی صادر کرده است و این غیر از آن است که فقیهی در نجف یا قم، در محفل گرم درس و بحث و در میان انبوه شیعیان و فارغ از مشکلات ویژه عمل نکردن به تقیّه و بدون توجه به قتلهایی که واقع شده و مصیبتهایی که عده‌ای برای این موضوع متحمل شده‌اند، بخواهد فتوا بدهد. آری، شناخت عمیق و درست موضوع، اوّل شرطِ فتوا درباره آن موضوع است. باری، در عصر حضور، حدود دویست سال ائمه معصوم علیهم السلام و اصحاب بزرگوارشان با اهل سنّت حج گزاردند و حتی یک مورد هم نقل نشـده که در وقوف عرفات و مناسک بعدی حج، با آنان همراهی نکرده باشـند. این احتمال هم که در تمام این مدت بـا اهـل سـنت و امیر الحـاجّ آنان در رؤیت هلال متّفق القول بودنـد، بسیار بعیـد است. در آن روزگار حـج ۲۵، ص: ۶۰۸ حاکمان همواره امیرالحاج نصب می‌کردنـد و مردم در همه مواقف پیرو آنان بودنـد و مسـعودی در مروج الـذهب امیرالحاج‌های سال هشـتم هجرت تـا سـال سیصد و سـی و پنـج را در بابی مخصوص نام برده است. «۱» به عکس، نه تنهـا عـدم همراهی ائمه علیهم السـلام و اصـحاب با عامه و امیرالحاج آنها نقل نشـده، بلکه معصوم علیه السـلام در روایتی به متابعت آنها دسـتور داده‌انـد؛ چنانکه در روایت ابی‌الجارود آمده است: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ علیه السـلام أَنَّا شَـکَکْنَا سَـنَةً فِی عَامٍ مِنْ تِلْکَ الْأَعْوَامِ فِی الْأَضْحَی فَلَمَّا دَخَلْتُ عَلَی أَبِی جَعْفَرٍ علیه السـلام وَ کَانَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا یُضَحِّی، فَقَالَ علیه السـلام: «الْفِطْرُ یَوْمَ یُفْطِرُ الناسُ، وَ الْأَضْحَی یَوْمَ یُضَحِّی الناسُ، وَ الصَّوْمُ یَوْمُ یَصُومُ الناسُ» «۲». در این حدیث شـریف، امام علیه السـلام میان علم به خلاف و عدم آن، و تمکّن از عمل به وظیفه، بدون خوف و تقیه و عدم آن، تفصـیل نداده‌اند. همچنین اهل سنّت از عایشه و ابو هریره از پیامبرخدا صلی الله علیه و آله- به ترتیب- نقل کرده‌اند: - الفِطْرُ یَوْمَ یُفْطِرُ الناسُ، وَالأضْـحَی یَوْمَ یُضَحِّی الناسُ .... «۳» - الصَّوْمُ یَوْمَ تَصُومُونَ، وَ الفِطْرُ یَوْمَ تُفْطِرُونَ، وَالأضْـحَی یَوْمَ تَضُحُّونَ. «۴» ترمذی در تفسیر حدیث اخیر گفته است: فسّر بعض أهل العلم هذا الحدیث، فقال: «إنّما معنی هذا: أنّ الصوم و الفطر مع‌الجماعة و عُظْم النـاس «۵». مرحوم آیـۀالله طالقـانی رحمه الله سالهـا پیش در این بـاره نوشـته است: با آنکه همیشه اکثریت و نفوذ در اجتماع حـج، بـا اهـل سـنّت و جمـاعت بوده و آنچه در کتب فقهی سـابقین و احـادیث، به‌طور وضوح بیان نشـده، وظیفه مخصوص شـیعه و چگونگی اثبـات اوّل ماه برای آنهاست، بلکه به عکس، احادیث ما و ظواهر آیات حـج ۲۵، ص: ۶۰۹ درباره ادراک موقفین، که از ارکان حـج است، ناظر به ادراک اجتماع و تبعیت از عموم است .... بعضـی از فقهای متأخر، چون توجه کاملی به احادیث و آیات و سیره گذشـتگان ننموده‌انـد؛ همان موازین و قواعـدی را که عموماً در اثبات موضوعات شـرعی و هلال است، مو به مو در مورد حج می‌خواهنـد اعمـال نماینـد، ولی آنهـا که توجه و دقت در این آیـات و احـادیث و موقعیت حـج و اختلاـف نموده‌انـد، نبودن علم به خلاـف را کـافی می‌داننـد و حکم به تبعیت می‌کننـد و مشاهـده و علم یـا ظن قوی را که در مثـل اثبـات مـاه رمضـان یـا شوال لازم می‌دانند در اینجا لازم نمی‌شـمارند و چون همیشه در اختلاف، محاکمِ حجاز یک روز پیش از اوّل ماه حکم می‌نمایند هیچ‌گاه علم به خلاف حاصل نمی‌شود و فتوای حضـرت آیۀالله بروجردی (ادام‌الله بقاءه) این مشکل را آسان نموده است. «۱» گفتنی است که در پنجاه و سه سال پیش؛ یعنی در ذی‌حجّه سال ۱۳۷۳ مرحوم آیۀالله حاج آقا حسین بروجردی قدس سره رسماً در این باره فتوای خود را اعلام کرده است. در این زمینه، در نشـریه آیین اسلام (مورّخ شنبه، ۷ ذی‌حجّه ۱۳۷۳) «۲» آمده است: چون موضوع اختلاف افق ایران و حجاز در بعضـی سالها موجب اختلاف رؤیت هلال در دو کشور می‌شد و در این سال‌ها به سـبب این اختلاف، حجّاج دچار اشـکال می‌گردیدنـد و بعضـی از حجاج با اینکه اولیای امور دولت سـعودی به هیـچ وجه اجازه وقوف در عرفات را جز در روز نهم ذی‌حجه مطابق حکم قاضـی محل نمی‌دهنـد، بـدون توجه به اختلاف افق و امکان اختلاف رؤیت هلال، اصـرار داشـتند روز بعـد از وقوف عـامه حجـاج، که مطـابق حکم قاضـی محل، دهم ذی‌حجّه مطابق تقویم ایران نهم آن ماه محسوب می‌شود در عرفات وقوف

نمایند و این امر موجب توهین بلکه صدمه جانی آنان می گردید ... ولذا کمیسیون دائمی حج، که در وزارت امور خارجه تشکیل می‌شود، آقای حاج اکبر اسماعیل‌نیا را برای گزارش جریان امر و روشن شدن موضوع، حضور حضرت حج ۲۵، ص: ۶۱۰ آیهٔالله العظمی بروجردی، مرجع تقلید شیعیان جهان فرستاد تا در این باب از معظم‌له استفتا نمایند و تکلیف حجاج در این باره معیّن شود. اکنون متن فتوای حضرت آیهٔالله العظمی بروجردی که در این باره صادر فرموده‌اند به شرح زیر به اطلاع عموم می‌رسد: بسم الله الرحمن الرحیم البته اختلاف افق حجاز با افق ایران ممکن است موجب اختلاف رؤیت هلال و عدم رؤیت شود، و در مناسک هم حقیر نوشته‌ام که در صورتی که حکومتی که متصدّی امر حاجّ است به تبعیت از حکم قضات الزام کند حاج را به عمل بر طبق آن حکم، در صورتی که حاج مخالفت آن حکم را با واقع ندانند، عمل کردنشان بر طبق حکم جایز است و حجّ آنها محکوم به صحّت است. لکن مقتضی است حکومت ایران با حکومت حجاز، که متصدّی امور حج مسلمین است، مذاکره کنند که به قضات تذکّر دهند که امر حج چون مشترک بین تمام مسلمین است و از تمام ممالک اسلامیه به حج می‌روند و مورد ابتلای عموم است قضات در احراز رؤیت هلال تسامح روا ندارند و دقت کنند که موجب نشود بعض حاج عالم به مخالفت حکم با واقع شوند و تکلیف آنها از این جهت مشکل شود. نسأل‌الله عزّ شأنه أن یوفّقنا و جمیع المسلمین لأداء ما علینا وعلیهم من الوظائف الدینیّة. (حسین الطباطبائی)

د) چگونگی ثبوت و اعلام رؤیت هلال ذی حجه در مکّه

از جزئیات چگونگی ثبوت رؤیت هلال نزد قضات عامه در مکه، در گذشته چندان اطلاعی نداریم، همین‌قدر می‌دانیم که- چنانکه در سخن مرحوم حاج سراج انصاری گذشت- به شهادت شهودِ فاسق و دروغگو هم گاهی اعتماد می کنند. همچنین حداقّل در دوره عثمانیان، در سالهایی که ممکن بود با اعلام یک روز زودتر «حج اکبر» به نظر عامه، تحقق یابد، از اعلام رؤیت هلال، یک روز جلوتر از وقت حقیقی، ابایی نداشته‌اند، چنانکه به تفصیل گذشت. حج ۲۵، ص: ۶۱۱ از سوی دیگر، مرحوم آیهٔالله طالقانی رحمه الله، به مناسبت اختلاف در ثبوت هلال ذی‌حجه در مکه به سال ۱۳۷۱، از قول برخی مقامات سعودی دقت و احتیاط تام در اعلام ثبوت هلال را نقل می کند. ایشان می‌نویسد: با تعبّدی که دولت و ملت حجاز به مقررات دینی و اهمیتی که درباره امر حج دارند، تا تحقیق کافی نشود، اوّل ماه را اعلام نمی کنند. برای چه حج هزارها نفر را با مسامحه فاسد می کنند؟! چرا در هر سالی که اختلاف پیش می‌آید همیشه یک روز اوّل ماه حجاز مقدم می‌شود و چرا از روی مسامحه یک روز مؤخّر نمی‌باشد؟ با آنکه هر چه حجّاج بیشتر در حجاز توقف کنند، گرچه یک روز هم باشد، برای آنها سود بیشتری دارد. آیا این قرائن اطمینان آور نیست؟ چنانکه آقای مظفّر اعلم، سفیر ایران در حجاز، پس از پایان ایام حج می گفت: ولیعهد سعودی از عمل بعضی ایرانیان درباره تجدید موقف متأثّر بود و گفته بود: ما چه نظری داریم که حج مردم را فاسد کنیم! دقت ما درباره اثبات ماه رمضان و ذی‌حجه بیش از هر امری است. تا پنجاه نفر از نقاط مختلف گواهی ندهند قاضی حکم نمی کند و تا قاضی حکم نکند دولت اعلام نمی کند. «۱» به هر حال، گذشته هرگونه باشد، چندان تأثیری برای وضع فعلی ما ندارد. آنچه مهم است، وضع فعلی ثبوت رؤیت و اعلام آن است. روزنامه الشرق الأوسط در تاریخ ۱۵/ ۱/ ۲۰۰۰ م به نقل از رییس شورای عالی قضائی در عربستان آورده است که با شهادت یک نفر آغاز ماه رمضان ثابت می‌شود، ولی برای اثبات عید فطر حداقل شهادت دو نفر لازم است. امّا مقامات مسؤول در عربستان اعلام کرده‌اند که تا پیش از سال ۱۴۲۰ از معیاری که تقویم امّ‌القری بر اساس آن تدوین می‌شود، استفاده می کرده‌اند. این معیار را شورای عالی افتای عربستان (مجلس الإفتاء الأعلی) تعیین کرده و بر اساس آن، اگر سنّ هلال هنگام غروب خورشید ۱۲ ساعت یا بیشتر باشد همان روز (نه فردای آن شب) روز اوّل ماه قمری است. واضح است که در این معیار رؤیت یا عدم رؤیت هلال، ملاک نیست بلکه لحظه مقارنه و محاسبات نجومی ملاک است. از این رو ممکن است سنّ یک هلال حج ۲۵، ص: ۶۱۲ از غروب شب قبل، منفی ۱۲ ساعت باشد؛ یعنی هنگام غروب شب گذشته (یعنی شب اوّل ماه بر این اساس) هنوز مقارنه‌ای اتفاق نیفتاده باشد. «۱»

پروفسور یوسف مروّه در ۱۳/ ۱۱/ ۱۹۹۹ م در سخنرانی‌اش در صیدا، این روش را به‌شدت نقد می‌کند و می‌گوید: تقویم امّ‌القری بر اساس ضوابط درست علمی استوار نیست به طوری که مواقعی را که اساساً رؤیت هلال ممکن نیست، اوّل ماه دانسته است. از این رو همواره فلکیّون و منجّمان جهان اسلام با وزارت اوقاف و شورای افتای عربستان در این باره اختلاف نظر داشته و درگیر بوده‌اند؛ مثلًا استاد حاتم ممدوح ابو زید از اردن در ۲۳ ماه رمضان ۱۴۱۸، به شورای افتای ریاض اعتراض کرد که چرا ۲۴ ساعت قبل از تولّد هلال شوّال را، آغاز ماه شوال دانسته‌اند و شورای مذکور بدون توجه به موازین شرعی و علمی، پاسخی بی‌ربط داد و نوشت: «اگر سنّ ماه در وقت غروب خورشید ۱۲ ساعت یا بیشتر باشد، همان روز- نه فردا- اوّل ماه است؛ زیرا روز شرعی از هنگام غروب خورشید آغاز می‌شود!». مشروح سخنان یوسف مروّه را در جلد چهارم رؤیت هلال نقل کرده‌ام. شورای مذکور از سال ۱۴۲۰ تا ۱۴۲۲ ضابطه دیگری معرفی کرد که بر اساس آن اگر در غروب روز بیست و نهم ماهِ قبل، ماه بعد از خورشید غروب کند، فردای آن، روزِ اوّل ماه است. هرچند این ضابطه نیز درست نیست ولی از روش قبلی معقول‌تر است. در سال ۱۴۲۲ دکتر زکی مصطفی طیّ مقاله‌ای، در دومین همایش بین‌المللی نجوم اسلامی، اعلام کرد که از سال ۱۴۲۳ معیار جدیدتری در عربستان اعمال می‌شود که براساس آن، اگر در روز بیست و نهم ماه قمری دو شرط وجود داشته باشد، روز بعد اوّلین روز ماه جدید خواهد بود. این شرطها عبارتند از: ۱. مقارنه زمین مرکزی قبل از غروب خورشید باشد. ۲. غروب ماه بعد از غروب خورشید اتفاق بیفتد. حج ۲۵، ص: ۶۱۳ روشن است که این ضابطه نیز با ضوابط شرعی و علمی همسانی ندارد؛ زیرا در این ضابطه نیز مانند ضوابط پیشین، احتمال شروع ماه قمری با ماهِ با سنّ کمتر از ۱۲ ساعت زیاد است و تصحیح معیارها هم این اشکال را برطرف نکرده و حتی با محاسبات نجومی وجود چنین هلالهایی غیر ممکن است. بنابراین، استعمال کلمه هلال در این موارد صحیح نیست و مثلًا بهتر است گفته شود ماهِ با سنّ شش ساعت، و نه هلالِ شش ساعته؛ چون هلال یعنی بازتاب نور خورشید از لبه ماه، و این بازتاب در ماهِ با سنّ کمتر از هشت ساعت روی نمی‌دهد. پس آنچه در سالهای اخیر موجب بی‌نظمی در شروع ماههای قمری شده است، اعلامِ زودهنگام عربستان بر اساس معیارهای مذکور، و پیرویِ صِرفِ بعضی از کشورها از این معایير بوده است که حتی گاه موجب شده است تا سه روز پیاپی در ایالات متّحده عید فطر اعلام شود! زیرا گروههای مختلف مسلمان در این سرزمین، از ممالک مختلفی پیروی می‌کنند. حال چنانچه عربستان زودتر اعلام نمی‌کرد بالتبع اختلافِ دو روزه وجود داشت نه سه روزه. «۱» باری همان‌طور که در گزارش کاردار ایران در عربستان گذشت، در سال ۱۳۷۱، فقط عربستان زودتر از سایر کشورها اوّل ذی‌حجه را اعلام کرد به‌طوری که تنها در آنجا روز شنبه عید قربان بود و در سایر کشورها پس از آن. همچنین در برخی سالها، بر اساس این محاسبه غلط و غیر مطابق با ضوابط صحیح ثبوت هلال، یا بر اساس اعتماد به شهود، حتی پیش از تولد هلال، اعلام ثبوت رؤیت هلال کرده‌اند؛ مثلًا در سال ۱۴۱۹، مقامات سعودی اعلام کردند که غروب روز چهارشنبه (مطابق ۲۶ اسفند ۱۳۷۷) هلال ذی‌حجه رؤیت شده و پنجشنبه اوّل ذی‌حجه است. در حالی که غروب چهارشنبه مزبور هنوز ماه به مقارنه نرسیده و به سمت شرق خورشید نیامده بود، تا هلال جدید به وجود آید؛ زیرا غروب خورشید در مکّه در آن چهارشنبه ساعت ۱۸ و ۳۱ و مقارنه ماه و خورشید ساعت ۲۱ و ۴۸ دقیقه همان روز بود و هنگام حج ۲۵، ص: ۶۱۴ غروب خورشید، ماه سه درجه زیر افق مکّه بود. یکی از کارشناسان مسائل نجومی می‌نویسد: در مقاله‌ای که اخیراً در مالزی منتشر شده است، وقت غروب آفتاب به افق مکه و وقت قران نیرین در تقویم عربستان سعودی در سالهای ۱۴۱۰، ۱۴۱۱، ۱۴۱۲ مقایسه شده است و ملاحظه می شود که در ۱۴ مورد ادعای رؤیت هلال اوّل ماه قبل از قران نیرین صورت گرفته که امری محال است به عنوان مثال در رؤیت هلال اوّل رجب ۱۴۱۱ حتی هشت ساعت و پنجاه دقیقه قبل از قران حکم به رؤیت داده شده است «۱». مرحوم دکتر تقی عدالتی نیز گوید: در سالی که کنفرانس سران کشورهای اسلامی درتهران تشکیل شد عربستان از ایران دعوت کرد تا در جلسه تقویم اسلامی که در جدّه تشکیل می‌شد شرکت کند. آنگاه به دستور مقام معظّم رهبری، من و آیةالله تسخیری به آنجا رفتیم و آنها هدفشان این بود که مکّه را مرجع بدانند؛ یعنی بگویند که ما نصف‌النهار مکّه را در نظر می‌گیریم ...

سپس موضوع را در آنجا به رأی گذاشتند ... من سکوت کردم و آیةالله تسخیری هم رأی ممتنع دادند؛ زیرا به هر حال پذیرفتن آن از نظر شیعه مشکل بود ... بعد هم مسأله منتفی گردید ... عربستان در بسیاری از سالها عید را جابه‌جا کرد و حتی آن روزهایی که عید اعلام کرده بود، بعداً باطل نمود؛ یعنی اینها تابع مشخصاتی نیستند .... «۲» در اینجا پیشنهاد می‌کنم متولّیان امر از فقیهان و متخصصان هیئت و نجوم ایرانی کمک بگیرند و با مقامات مسؤول در عربستان مذاکره کنند و به شکل مقتضی به آنها بفهمانند که روش آنان در اعلام اوّل ماه نه با مبانی نجومی سازگار است نه با مبانی فقهی تا بلکه تجدیدنظر کنند. به هر حال، حداکثر این است که در برخی موارد قطع به خلاف پیدا می‌شود، ولی «لیس وراء عبّادان قریة» و «گفتی که پس از سیاه رنگی نبود» و چنان که گذشت امام خمینی دستور داده‌اند که با قطع به خلاف هم، متابعت آنها لازم و حج صحیح است.

۳. گزیده مقاله‌های زائر

حفظ قرآن نبوغ نمی‌خواهد، حوصله و پشتکار می‌خواهد «۱»

مهندس رضا دیانت دانشجوی دوره دکترای مخابرات دانشگاه صنعتی شریف است که رساله خود را تدوین کرده و پس از مراسم حج از آن دفاع خواهد کرد. او در عین حال از حافظان و قاریان برجسته و ممتاز ایران اسلامی است که تاکنون توانسته است رتبه‌های بالایی کسب کند. رتبه دوم کشوری در مسابقات حفظ قرآن کریم درسال ۷۳، رتبه دوم کشوری در سال ۷۵، رتبه اول کشوری در سال ۷۶، رتبه سوم کشوری در سال ۷۸، رتبه دوم کشوری در سال ۸۱ و رتبه اول در مسابقات بین المللی اجلاس سران سازمان کنفرانس اسلامی از این قبیل است. وی همچنین در مسابقات سوریه در سال ۷۳ موفق به کسب رتبه اوّل، مسابقات لبنان در سال ۷۳ رتبه اول، مسابقات مصر کسب رتبه سوم و سرانجام در مسابقات لبنان در سال ۷۵ موفق به اخذ رتبه اول گردید. آنچه در زیر می‌خوانید حاصل گفت و گوی ما با ایشان است. بعضی می گویند دوره، دوره کامپیوتر است و حفظ قرآن مربوط به زمانی بود که مردم کامپیوتر نداشتند و باید قرآن را در حافظه خود ثبت و ضبط می‌کردند، نظر شما چیست؟ حج ۲۵، ص: ۶۱۶ نکته مهم اینجاست که خود آدم به قرآن نیاز دارد و باید با قرآن مأنوس باشد و قرآن در گوشت و پوستش رسوخ کند. کامپیوتر که قادر به این کارها نیست. وقتی من به زیارت می‌روم کامپیوتر کجاست که مثلًا آیاتی مثل آیه تطهیر اهل بیت علیهم السلام «انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت ویطهرکم تطهیرا» را به من یادآوری کند و شان و منزلت اهل بیت را خاطرنشان سازد. اگر کار را به کامپیوتر واگذار می‌کردم، دیگر نمی‌توانستم قرآن را دوره کنم. ولی الآن ماهی یکبار قرآن را دوره می‌کنم، چون حفظ هستم و از هر فرصتی می‌توانم برای قرائت آیات الهی استفاده کنم. بعضی افراد حافظه خوبی ندارند و حتی نمی‌توانند چند آیه را حفظ کنند. به نظر شما این افراد چطور می‌توانند کل قرآن را حفظ کنند؟ مگر حفظ قرآن حافظه می‌خواهد؟ من از روی تجربه شخصی خود به این نتیجه رسیدم که حفظ قرآن نبوغ نمی‌خواهد، چیزی که می‌خواهد حوصله و پشتکار است. پاکستان کشوری است که زبان آن اردو است و دو برابر ایران جمعیت دارد. اما یک میلیون نفر از جمعیت آن که معمولًا حافظه عادی هم دارند، حافظ قرآن هستند و قاعدتاً ایران که نصف پاکستان جمعیت دارد، باید حداقل نصف آن یعنی ۵۰۰ هزار نفر حافظ قرآن داشته باشد. چرا ما نتوانسته‌ایم به آن حد نصابی که شایسته کشورمان است برسیم؟ مطابق عرف در ایران، این قدر که برای گرفتن دیپلم یا لیسانس تأکید می‌شود، برای فراگیری و حفظ قرآن تلاش نمی‌شود. متأسفانه هنوز این احساس به وجود نیامده که ما خود را ملزم به حفظ قرآن بدانیم. مسلماً اگر در این مورد هم تلاش کنیم به راحتی و بدون فشار، حفظ قرآن در مدت چهار سال امکان‌پذیر خواهد بود. واقعا به همین راحتی است که شما می گویید؟ به همین راحتی! من به شما قول می‌دهم اگر کسی حداقل روزی نیم ساعت وقت به این کار به این ترتیب که ربع ساعت را به تکرار محفوظات قبلی و ربع ساعت را به حفظ حج ۲۵، ص: ۶۱۷ آیات جدید بپردازد در

مدت حداکثر چهار سال قرآن را حفظ خواهد کرد. راستش را بخواهید من هم آن اوایل که در آرزوی حفظ قرآن بودم، یک نوع ترس بی مورد داشتم. اما وقتی این باور و انگیزه در من ایجاد شد و پشتکار به خرج دادم، موفّق شدم. به هر حال حفظ قرآن نیاز به انگیزه قوی دارد که انسان آن را آغاز کند و با انگیزه قوی‌تر ادامه دهد. نخستین سفر حج شما در چه سالی بود؟ سال ۷۳ برای اولین بار رتبه دوم مسابقات کشوری اوقاف را به دست آوردم و برای سال بعد یعنی سال ۷۴ به سفر حج آمدم. این سفر ناشی از آن مسابقه قرآنی بود. شما هم در زمینه تحصیلات دانشگاهی در یکی از مشکل‌ترین رشته‌ها، تا بالاترین درجه علمی را طی کرده‌اید و هم در زمینه‌های قرآنی به رتبه‌های چشمگیری رسیده‌اید. دلیل این موفقیت را چه می‌دانید؟ بزرگترین اثری که قرآن در زندگی هر فرد و خصوصاً جوانان دارد، اطمینان قلبی و کمک به طی مدارج تحصیلی است. من از وقتی که با قرآن مأنوس شدم، در هیچ امتحانی استرس نداشتم. من در همان سال چهارم دبیرستان که برای کنکور هم درس می‌خواندم، نصف قرآن را حفظ کردم و نصف دیگر را طی دو سال بعد. بنابراین به نظر من جوانان با قرآن به آرامش می‌رسند. «الا بذکر الله تطمئن القلوب». در آینده هم بنا دارم، تفسیر قرآن را دنبال کنم تا به صورت عمیق‌تری معنای آیات را دریافت کنم. وقتی قرآن می‌خوانیم، آیات با ما حرف می‌زنند، امر به معروف می‌کنند و واقعاً در چنین شرایطی آدم می‌تواند خود را ارزیابی کند. قرائت قرآن در اصلاح کجیها و نادرستیها هم بسیار مؤثر است. فضای معنوی خانواده چه تاثیری بر شما داشته است؟ در قدیم مکتب‌خانه دایر بود. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی که مراسم قرآنی رونق گرفت، آموزش و حفظ قرآن به مساجد کشانده شد و توسعه بیشتری یافت. عموی پدر من مکتب دار بود و خیلی از افراد محلی را ایشان با قرآن آشنا کرد. این آخرها که پیر و بازنشسته شده بود، من تکی پیش ایشان می‌رفتم. طی سالهای ۶۳ و ۶۵ روخوانی و ختم حج ۲۵، ص: ۶۱۸ قرآن را پیش ایشان تمام کردم. پدر بزرگ پدرم هم مکتب دار بوده است. دایی ام نیز از قاریان قرآن است که تجوید را به صورت پراکنده از ایشان یاد گرفتم. همچنین صوت و لحن را نیز از ایشان آموختم. علاوه بر این از محضر استاد عبدالله زاده که از اساتید قرآن بوشهر است، مطالبی را فرا گرفتم. حضور در اینجا و فضای معنوی سرزمین وحی چه تاثیری در انس بیشتر شما با قرآن داشته است؟ اینجا مهبط وحی خداست. هر کجا می‌روم آیاتی به ذهنم می‌آید. مثلًا وقتی می‌خواهم وارد حرم نبوی شوم یاد آیه ۵۳ سوره احزاب می‌افتم، هنگامی که به احد می‌روم یاد آیه ۱۴۳ سوره آل عمران می‌افتم که قرآن مسلمانان را سرزنش می‌کند که چرا پیامبر را رها کردید وقتی به محل جنگ خندق می‌روم یاد سوره احزاب آیه ۲۰ می‌افتم و زمانی که به مسجد ذوقبلتین می‌روم یاد آیه ۱۴۱ سوره بقره می‌افتم. بنابراین جای جای مکه و مدینه مرا در تاریخ اسلام فرو می‌برد که هرگز این فرو رفتن و بیداری ذهن با «سرچ» و جستجوی کامپیوتری امکان‌پذیر نیست. چه توصیه‌ای برای ترویج بهتر حفظ قرآن در کشورمان دارید؟ کار جالبی در عربستان شده و آن این است که صدای منشاوی را که یک آیه خوانده و پس از وی یک کودک آن آیه را تکرار می‌کند بر روی کاست ضبط کرده‌اند، توصیه‌ام این است که در ایران از این گونه روشها که برای کودکان هم جاذبه دارد، استفاده کنند و بدانند مورد استقبال نیز قرار خواهد گرفت ....

انس با قرآن با عشق آغاز و با پشتکار ادامه می‌یابد «۱»

داود جعفری قاری برجسته قرآن از جمله افرادی است که در منطقه جنوب شهر تهران پرورش یافت. جعفری معتقد است این منطقه به لحاظ تعداد قاریان برجسته‌ای که تقدیم جامعه کرده است، با هیچ منطقه دیگری از کشور قابل مقایسه نیست. عباس امام جمعه، حسین سعیدیان، حاج علی گرجی، حاج مسعود گرجی، حاج محمد کرمانی، مهدی تاجزاده، حسین سبزعلی، امین پویا، رضا جوشقانی که از برترین قاریان قرآن کشور محسوب می‌شوند، در همین محیط رشد و نمو یافتند و توانستند میدان شهید هرندی فعلی و میدان غار سابق را به عنوان یکی از مهمترین قطبهای قوی قرائت و حفظ قرآن کریم، ثبت کنند. داود جعفری دارای دهها رتبه برتر قرائت قرآن در کشور از جمله نفر پنجم مسابقات قرائت قرآن اوقاف در سال ۸۱ و نفر اول مسابقات قرائت قرآن

هندوستان در سال ۸۱ است. وی هم اکنون در مسجد نور میدان فاطمی به کارهای فرهنگی و قرآنی اشتغال دارد. داود جعفری دارای مدرک کارشناسی طراحی صنعتی از دانشگاه تهران است. وی در کنار قرآن، به امر ورزش نیز اهتمام داشته است. به طوری که در سال ۱۳۶۷ در وزن «سه» رشته تکواندو به عنوان قهرمان نوجوانان کشور برگزیده شد و کمابیش ورزش را به عنوان پرورش جسم و قرآن را به عنوان پرورش روح در دستور کار خود دارد. متن گفت و گوی داود جعفری قاری برجسته قرآن با نشریه زائر را در ذیل می‌خوانید: برای اولین بار چگونه جذب قرائت قرآن شدید؟ در دفتر مدرسه ایستاده بودم که مرحوم حاج عبدالله مداح که بعدها به فیض عظیم شهادت نائل آمد، از طرحی سخن می‌گفت که بر اساس آن، دانش‌آموزان رتبه اول هر کلاس در صورتی که در کلاسهای قرآن شرکت کنند و در مسابقه برگزیده شوند، نفر اول آنها می‌تواند برنده یک دوچرخه شود. من گرچه تا قبل از آشنایی با قرآن، درس نمی‌خواندم و به برکت قرآن بعداً درسخوان شدم، به عشق آن دوچرخه، اصرار کردم که حج ۲۵، ص: ۶۲۰ من هم وارد این دوره شوم. در این دوره که با عنوان ۵۰ هفته با قرآن نامگذاری شده بود، داغ دوچرخه به دلم ماند و دوچرخه به فرد دیگری به نام محمد آزمایش رسید! اما این جلسات برای من آغازی برای شرکت در جلسات قرآن بود. با این که مسابقه تمام شد، اما جلسات قرآن ادامه یافت و من همچنان در آن شرکت می‌کردم. رفته رفته جذب جلسات هفتگی قرائت قرآن شدم. حاج حسین سبزعلی حوالی میدان محمدیه جلسات قرآن داشت و از قبل نیز ایشان را می‌شناختم. در آن جلسات بیش از ۸۰ نفر از دانش‌آموزان شرکت کرده بودند. من هم جلسات قرآن را ادامه دادم تا در نهایت به لطف الهی توفیق به دست آوردم. گام نهادن در راه قرائت قرآن در روزهای اول و روزهای آخر آن چه تفاوتی با یکدیگر دارد؟ گام نهادن در وادی قرآن در مراحل اول شاید برای کسانی مقداری سنگین و سخت باشد و چنین تصور کنند که خسته کننده و کسالت آور است. اما به تدریج برای او شیرین و آسان می‌شود. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: «هرکس جوان باشد و در پی یادگیری و آموزش قرآن باشد، قرآن با گوشت و خون او مخلوط می‌شود.» روزهای اول علی الظاهر سخت است. زیرا همین که می‌بیند قاریان زیبا می‌خوانند و او نمی‌تواند مثل آنها بخواند، دلشکسته و ناامید می‌شود! اما باید در این راه تمرین و ممارست کند تا موفق شود. قرائت قرآن استقامت می‌خواهد و در این صورت نتیجه بخش خواهد بود. به تدریج حبّ قرآن در دل آدم شعله ور می‌شود و در دل می‌نشیند. خوشبختانه بعد از گذشت مدت زمان کوتاهی، آدم به قدری علاقمند می‌شود که دیگر دوست ندارد از قرآن جدا شود. برداشت شما از قرائت قرآن چیست؟ قرآن کریم دو وجه دارد. یک روی آن علی الظاهر خطوطی است که دیده می‌شود. اما روی دوم و اصلی آن عشق، حس و حال، صفا، زیبایی و بسیاری از کمالات اثربخش دیگر است. یک وقت ما از یک رادیو دو موج که با باطری قلمی و شارژی کار می‌کند، استفاده می‌کنیم و وقتی تمام شد، از برق برای شارژ باطریها استفاده می‌کنیم. وقت دیگر این است که خود تبدیل به انرژی شده و برق تولید می‌کنیم. جلسات اولیه قرائت قرآن مثل شارژ کردن باطری است، ولی رفته رفته قاری عضوی از آن انرژی عظیم می‌شود.

مصونیت سازی فرهنگی در سایه تلاوت با تدبر قرآن «۱»

تأکید بر قرائت قرآن در ایامی که در مکه مکرمه و مدینه منوره به سر می‌بریم از جمله مسائلی است که بارها از سوی بزرگان دین مورد توجه قرار گرفته است، برای روشنتر شدن موضوع، باب گفت و گویی را با یکی از کارشناسان مسائل قرآنی باز کرده‌ایم. آنچه در ذیل می‌آید مشروح مصاحبه ما با استاد سید مهدی فاطمیان از حافظان کل قرآن کریم است که از نظر خوانندگان گرامی می‌گذرد. مسلمانان براساس چه مشترکاتی می‌توانند به توصیه‌های قرآنی در مورد ضرورت وحدت و یکپارچگی عمل کنند؟ مسلمانان جهان در سایه اشتراکات فراوانی می‌توانند از مباحث تفرقه‌آمیز جلوگیری کنند و دست در دست هم امت واحده را تشکیل دهند. چنانچه خدا در قرآن سوره مبارکه انبیاء، آیه ۹۲ فرموده: «این امت شما است که امتی یگانه است و من پروردگار شما هستم، پس مرا بپرستید.» همچنین ما همه یک قبله واحد داریم که به سمت و سوی آن نماز می‌خوانیم و این نص صریح قرآن است،

سوره مبارکه بقره، آیه ۱۴۴ آنجا که می‌فرماید: «آری توجه و درخواست تو را به آسمان می‌بینیم، اینک روی تو را به قبله‌ای که از آن خشنود شوی می گردانیم؛ پس روی به سوی مسجدالحرام آور و هرجا که هستید رویتان را بدان سو کنید.» بنابراین تأکید قرآن و همین طور علمای دین از شیعه و سنی بر این است که ما از تفرقه و جدایی پرهیز کنیم. شما می‌بینید در نماز جمعه هایی که در دو سرزمین مقدس مکه و مدینه خوانده می‌شود خطبای جمعه هم بر این نکته تأکید می کنند که همه مسلمانان باهم مشترکاتی دارند و کسی که خدا را قبول دارد و شهادت بر رسالت حضرت ختمی مرتبت می‌دهد و به یک قبله نمازمی خواند او را نباید تکفیر کرد. این دستور صریح قرآن است که در سوره مبارکه آل عمران، آیه ۱۰۳ آمده است: همگی به رشته الهی درآویزید و پراکنده نشوید و نعمت خداوند رابر خود یاد کنید» و باز هم در آیه ۱۰۵ همین سوره می‌فرماید: حج ۲۵، ص: ۶۲۲ «همانند کسانی نباشید که پس از آن که روشنگریها فرا راهشان آمد پراکنده شدند و اختلاف یافتند و اینان عذابی سهمگین دارند.» این همه تأکیدات، اهمیت وحدت و یکپارچگی را میان مسلمین بیشتر مورد توجه قرار می‌دهد. چگونه می‌شود در سایه تلاوت قرآن به باطن حج پی برد؟ در طول زندگی آدمی در صورت داشتن شرایط فقط یکبار حج بر او واجب میشود. البته ممکن است کسانی باشند که با داشتن شرایط، چند بار این توفیق نصیبشان شود. الحمدلله ما این سعادت را پیدا کرده‌ایم که امسال به سفر حج بیاییم. توفیقی که خیلیها آرزوی دستیابی به آن را داشتند. حال که به این مکان شریف آمده‌ایم آیا شایسته است در حین این سفر اغلب ساعات را به امور و کارهایی بپردازیم که در وطنمان هم می‌توانستیم انجام دهیم. آیا بهتر نیست از فضای معنوی مکه و مدینه استفاده مطلوبتری بکنیم؟ یکی از بهترین اعمالی که ما می‌توانیم در این زمان و مکان انجام دهیم تلاوت قرآن است. خدای تعالی به پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله توصیه کرده است که قرآت تلاوت کند و به مردم رسالات و پیامهای الهی را ابلاغ کند. ما هم که قرآن می‌خوانیم در واقع همان پیامها و رسالات را دریافت می کنیم و به عبارت دیگر با تلاوت قرآن آنچه را که پیامبر در پی ابلاغ آن بود، استمرار پیدا می کند. البته منظور از قرائت قرآن، خواندن همراه با تدبر است. این نحوه قرآن خواندن ما را از بسیاری از تهاجمات فرهنگی به شکل‌های گوناگون سمعی و بصری و نوشتاری که در حال انتشار است، مصون می کند. چرا این همه راجع به ختم قرآن در مکه مکرمه تأکید شده است؟ انسان همیشه می‌تواند گرفتار تمایلات و آداب و رسومی باشد که اجتماع بر او تحمیل می کند، مثل توجه به چیزهایی که دارای زرق و برق و جاذبه است اما خیلی هم ضرورتی برای ما ندارد. ما باید تلاش کنیم تا در رفتار و کردارمان از شیوه صالحان پیروی کنی. تلاوت قرآن در این زمینه می‌تواند بسیار چاره ساز باشد. از دیگر نکات قابل توجه این که غیر ثوابی که از تلاوت قرآن در این فضای معنوی نصیبمان می‌شود، تداوم قرائت آن باعث می‌شود تا در لحظات و ساعاتی که با قرآن هستیم، خود به خود به چیزی دیگری که ما را از یاد خدا و ادب در جوار کعبه و مسجد الحرام باز می‌دارد، توجه نکنیم.

تدبر در قرآن و عمل به رهنمودهای آن «۱»

ابوالفضل نازدار متولد ۱۳۳۹ از قاریان برجسته جمهوری اسلامی ایران است که از سنین کودکی به آموزش و فراگیری قرآن پرداخت و در این راه به اخذ دکترای افتخاری از انجمن دارالقرآن محمدی مشهد مقدس و همچنین دکترای افتخاری از موسسه تعالیم قرآن افغانستان مفتخر شد. وی دارنده رتبه اول دانش آموزی قرائت قرآن در سال ۵۱، نفر اول مسابقات سازمان تبلیغات اسلامی استان خراسان در سال ۶۷، نفر اول مسابقات قرائت قرآن نیروهای نظامی و انتظامی اصفهان در سال ۱۳۶۱، نفر اول مسابقات قرائت قرآن اوقاف در استان خراسان در سال ۱۳۸۰ نفر اول مسابقات بین المللی قرائت قرآن در پاکستان (سال ۷۳) و سرانجام رتبه اول مسابقات بین المللی قرائت قرآن افغانستان در سال ۱۳۸۳ است. با وی گفت و گویی ترتیب داده‌ایم که در پی می‌آید: اولین جرقه‌ها برای جذب شدن به قرائت قرآن چگونه در شما زده شد؟ پدرم حاج عباسعلی نازدار از اساتید قرائت قرآن در سطح کشور بود. به طور طبیعی بر اثر تربیت او و من هم به این راه کشیده شدم. جلسات قرائت قرآن صبحهای جمعه در مشهد مقدس

برگزار می‌شد و من هم در این جلسات که به جلسه سجادیه معروف بود شرکت می‌کردم. سرپرست این جلسه برای قرائت قرآن، بسیار تشویق می‌کرد و همین تشویقها، مرا بیشتر به سمت قرآن سوق داد. در سن ۹ سالگی، سرپرست این جلسه اولین جایزه را که یک حوله و یک مسواک بود، به من داد که قطعا در تشویقم به ادامه این راه در آن سالها موثر بود. پدرم نیز همچنان مرا تشویق می‌کرد. از چه سالی وارد مسابقات حرفه‌ای قرائت قرآن شدید؟ از سال ۱۳۶۱. جنابعالی به عنوان یک قاری معمولا چه میزان ختم قرآن دارید؟ لااقل تلاش می‌کنم هر دو ماه یکبار قرآن را ختم کنم. حج ۲۵، ص: ۶۲۴ آیا برای حفظ قرآن هم تلاش می‌کنید؟ از هر جزء تعدادی از آیات و سوره‌ها را حفظ هستم ولی به صورت ردیف و پشت سرهم، تمام قرآن را حفظ نیستم. در مجموع حدود ۱۸ جزء از قرآن را حفظ کرده‌ام و ان‌شاءالله تصمیم دارم کل قرآن را حفظ کنم. به نظر شما قرائت قرآن چه اثری روی زندگی شخصی و اجتماعی یک فرد می‌گذارد؟ قرآن «شفاء و رحمهٔ للمؤمنین» است. لذا انس با قرآن آدمی را در جرگه مومنین و افراد مورد رحمت قرار می‌دهد. قاری قرآن در صورتی که با قرآن انس و الفت پیدا کند، اخلاق قرآنی پیدا کرده و مناسبات بهتری با اعضای خانواده خود، فرد فرد جامعه و محیط اجتماعی پیدا می‌کند. معمولا هم کسانی که با قرآن الفت پیدا می‌کنند، در میان مردم از عزت و احترام برخوردار می‌شوند که این نیز از برکات قرآن است. چگونه به سفر حج مشرف شدید؟ من برای اولین بار است که به سفر حج تمتع آمده‌ام و این سفر نیز از برکات قرآن بود. قبل از این سفر، مسابقه‌ای بین قاریان منتخب در سراسر کشور صورت گرفت و بنده توانستم در این مسابقات رتبه کسب کنم و از این طریق برای این سفر انتخاب شدم. جنابعالی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی هم قاری قرآن بودید و تا جایی که اطلاع داریم سال ۱۳۵۱ در بین دانش‌آموزان رتبه کسب کردید. به نظر شما جلسات قرائت قرآن بعد از پیروزی انقلاب اسلامی چه تحولاتی یافته است؟ من در سن ۱۲ سالگی و قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در بین دانش‌آموزان رتبه کسب کردم. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی دانش قاریان رشد چشمگیری یافته است به طوری که می‌بینیم اکثر قاریان با صرف و نحو، تجوید و مقامهای موسیقی «لحن و صوت» آشنایی نسبتا زیادی پیدا کرده‌اند ولی قبل از انقلاب اسلامی این گونه نبود. برگزاری مسابقات قرائت قرآن و خصوصا دعوت از قاریان خارجی علی الخصوص قاریان مصری و تلاوتهای ایشان نیز توانسته است در بین قاریان کشورمان، انگیزه‌های حج ۲۵، ص: ۶۲۵ بسیاری را به وجود آورد و ان‌شاءالله روزی خواهد رسید که بسیاری از قاریان ما همتراز و بالاتر از قاریان مصری قرآن را تلاوت کنند. قرائت قرآن در سرزمین وحی چه حسی در شما ایجاد می‌کند؟ انس با قرآن در این سرزمین معنویت و نورانیت قلب و تقویت بنیه معنوی را در پی دارد. خدا را شاکرم که در مسجد، منبر، مرقد و روضه حرم نبوی که همه جا رنگ و بوی پیامبر را دارد و در محلی که با دستان مبارک آن حضرت، سنگ نخست این بنا نهاده شده، حضور پیدا کرده و قرآن را تلاوت می‌کنم. طبیعتا نوعی احساس وجد و سرور درونی در آدم ایجاد می‌شود که قابل توصیف نیست، ولی بسیار دلپذیر و آرامش بخش است. توصیه شما به حافظان و قاریان قرآن چیست؟ کاملًا ضروری است افرادی که قرآن را ختم می‌کنند، حتماً بعد از چند مرحله ختم، معنای دقیق آیات را هم مطالعه کنند و بعد به کتابهای تفسیر قرآن مراجعه کنند. مسلما قاریان از این طریق بیشتر جذب قرآن شده و روز به روز مطالب جدیدتری از این معجزه الهی خواهند آموخت. قاریان قرآن در چنین شرایطی متوجه خواهند شد که قرآن دریای بیکران علم و معرفت و کتاب انسان سازی است. در خود قرآن هم تأکید شده است که «افلا یتدبرون القرآن» آنچه مهمتر است این که با مفاهیم و مبانی قرآن آشنا شده و به رهنمودهای آن جامه عمل بپوشانیم. شما به عنوان یک قاری چه توصیه‌ای به جوانان دارید؟ برای من مقداری ثقیل است که می‌بینم برخی از دختران و پسران جوان به اندازه‌ای که دنبال کلاسهای هنری و موسیقی و کارهایی از این قبیل می‌روند که متاسفانه برخی از آنها هم سر از مجالس لهو و لعب در می‌آورند و موجب دردسر برای والدین خود می‌شوند، دنبال آموزش و فراگیری قرآن کریم نیستند. اینک که بحمدالله به برکت نظام جمهوری اسلامی ایران جلسات قرائت قرآن در سراسر کشور زیادتر شده و اساتید قرآن افزایش یافته، خوب است به ویژه جوانان از این فرصت استفاده کرده و با تمسک به قرآن، خود را از افتادن به گرداب ضلالت و گمراهی نجات دهند.

آنجا که قرآن تلاوت شود محل رفت و آمد فرشتگان است «۱»

مهـدی تاجزاده متولد سال ۱۳۵۷، (سال پیروزی انقلاب اسلامی) و بـدون تردید از اسـتادان ممتاز و برجسـته قرائت قرآن کشورمان است. کسب رتبه‌هـای نفر اول مسابقـات بین المللی قرائت قرآن دانش‌آمـوزان جهـان در هتـل آزادی تهران (سـال ۱۳۷۲)، نفر دوم مسابقات سراسری ثامن الأئمه (سال ۱۳۷۹)، نفر اول مسابقات قرائت قرآن دانشجویان سراسر کشور (سال ۱۳۸۰)، نفر دوم مسابقات سراسری قرآن و عترت (سالهای ۷۸ و ۸۰)، نفر اول مسابقات قرائت قرآن سازمان اوقاف و امور خیریه (طی سالهای ۷۸، ۸۰ و ۸۱) و نفر اول مسابقـات بین المللی تـونس (در سـال ۱۳۸۱) تنهـا بخشـی از این کارنـامه افتخارآمیز او است. وی دارای مـدرک مهندسـی عمران، و در یک خانواده قرآنی رشد و نمو یافته است. اولین کسانی که شـما را با قرآن آشـنا کردند چه کسانی بودند؟ اولین استاد مادرم بود. ایشان اسـتاد قرآن بود و در سـنین پنج شش سالگی که ما را با خود به جلسات قرآن می‌برد، خواندن حمد و سوره، وضو گرفتن و تیمم را آموزش می‌داد. مادرم در این زمینه دَین بزرگی به گردنم دارد. بعد از ایشان حاج حسین سبزعلی استاد قرآن نقش مهمی در آموزش من داشـتند و انصافاً از همان کودکی در تعلیم قرآن دست و بال مرا گرفتنـد. اسـتاد سبزعلی از نادر قاریان مسن است که تلاوتهـایش همچنـان زبانزد عام و خاص است. معمولًا قاریانی که به سن ۴۵ تا ۵۰ سال و بالاتر می‌رسـند، دیگر نمی‌توانند چون گذشته تلاوت قرآن داشته باشند. استاد سبزعلی شوهر خاله من بود و مرا با خود به جلسات قرآن می‌برد. قرائت قرآن را تشویق می‌کرد و جـایزه هم می‌داد. تا جایی که اطلاع داریم، جلسات اسـتاد سبزعلی، جلسات بابرکتی بوده است و بسـیاری از قاریان ممتاز کشور نزد ایشان آموزش دیده‌اند؟ همین طور است. ایشان در حسـینیه علی بن موسـی الرضا روبروی مسجد قنات آباد حوالی میدان محمدیه کلاس قرآن داشت و اتفاقاً از سراسر تهران، حضرت عبدالعظیم، آریاشهر، افسریه و دروازه غار سابق (شهید هرندی) هم در این جلسات شـرکت حج ۲۵، ص: ۶۲۷ می‌کردنـد. من هم از افسـریه در این جلسه شـرکت می‌کردم. مسابقـاتی که اسـتاد سـبزعلی برگزار می‌کرد، معتبر بود و به همین دلیـل کسـانی که در آن جلسـات و مسابقات شـرکت می‌کردنـد، بعـدها توانسـتند مقامهایی در قرائت قرآن به دست آورنـد. از دیگر جلساتی که شـرکت می‌کردم، جلسات اسـتاد ثابتی، دایی بنده بود که در آب منگل تهران در مـاه مبـارک رمضـان تشـکیل می‌شـد و ایشـان در آنجـا نکـات تجویـدی را دقیقاً به من آموخت. از چه سالی و چگونه وارد عرصـه حرفه‌ای قرائت قرآن شدید؟ با تشویقهای مادرم و اسـتاد سبزعلی و اسـتاد ثابتی به تدریج سـطح قرائت خود را بالا بردم تا این که در سال ۱۳۶۸ که قاریان مصـری به ایران آمـده بودند، بنده به عنوان قاری افتخاری در هتل لاله تهران تلاوتی داشـتم که مورد اسـتقبال استاد غلوش و بسیونی قرار گرفت. در این جلسه به شدت مورد تشویق قرار گرفتم و از آن زمان بود که سطح قرائت بنده تغییر یافت و رو به صـعود رفت ولطف خداونـد، بیشتر شامل حال من گردیـد. آشـنایی با قرآن چه تاثیری روی زندگی خانوادگی شـما داشـته است؟ علاوه بر تـاثیرات فراوان مادی و معنوی، من با الهام از قرآن، در ۲۰ سالگی ازدواج کردم و این ازدواج باعث شد تا همسـرم نیز بتواند پس از ازدواج، کل قرآن را حفظ کند. آیا خودتان هم حافظ قرآن هستید؟ فعلًا ده جزء قرآن را حفظ هستم و ان‌شاءالله بنا دارم کـل قرآن را حفظ کنم. همان گونه که اطلاع داریـد حـج سال ۸۳ را به عنوان سال قرآن نامگـذاری کرده‌اند، برداشت شـما از این نامگـذاری چیست؟ به نظر من و هر قاری دیگر که وارد مراسم سیاسـی عبادی حـج می‌شود، هرسال، سال قرآن است و بلکه هر روز مـا بایـد روز قرآن باشـد. منتها وجه تسـمیه سال قرآن این است که به این مسأله توجه بیشتری صورت گیرد. امیـدواریم با قرآن زندگی کنیم و با قرآن بمیریم و در دنیا و آخرت با قرآن محشور باشـیم. شـما اگر به اتاقهای قاریان قرآن سر بزنید، از هر اتاق نوای قرآن به گوش می‌رسـد. برای قاریـان هر شب، هر روز و هر ساعت متعلق به قرآن است. حـج ۲۵، ص: ۶۲۸ معمولًا جوانان به دلایل مختلف دیر ازدواج می‌کنند. شما که در سن ۲۰ سالگی ازدواج کردید در این باره چه توصیه‌ای به آنها دارید؟ من با دست خالی و با الهام از قرآن، ازدواج کردم. جوانان این حـدیث معروف «من ترک التزویج مخافهٔ الفقر فقد اساء الظنّ الله» را به یاد داشـته باشـند.

قرآن کریم نیز به جوانان وعده داده که اگر ازدواج کنند، خداوند از فضل خود آنها را بی نیاز خواهد کرد. «ان یکونوا فقراء یغنهم الله من فضله» (نور، آیه ۳۰) من واقعاً آثار این آیات و احادیث را در زندگی شخصی لمس کردم. در حالی که از لحاظ مالی بضاعت چندانی نداشتم، خمس خود را حساب کردم و به سفر حج رفتم و پس از بازگشت در حالی که در سال اول دانشگاه مشغول تحصیل بودم، ازدواج کردم و مشکل حادی هم پدید نیامد. سختی و فشار ممکن است در زندگی هر کسی وجود داشته باشد، اما راه حل آن ازدواج نکردن نیست. خداوند در امر ازدواج برکات زیادی قرار داده است که اگر به قرآن عمل کنیم، آن برکات بر ما نازل می‌شود. جنابعالی در امر تدریس قرآن ورزشکاران نیز فعالیتهایی دارید. در این بار نیز قدری توضیح دهید؟ من خودم مدتی جودو کار می‌کردم و مسؤول دارالقرآن بسیج ورزشکاران بودم و در المپیک نیز برای تکواندوکارها مسائل قرآنی را می‌گفتم. یا مثلًا والیبالیستهای کشورمان هم اکنون در مکه حضور دارند و آقای یزدانی خرم پیام داده بود که کلاسهای قرآن را حتماً برگزار کنم. انصافاً فدراسیون والیبال در این زمینه خوب کار و پیشرفت کرده است. کلاس قرآن ورزشکارانی که به اردو می‌آیند نیز، با من است. کسانی که با ورزش سروکار دارند، باید حداقل هفته‌ای یکبار، روح خود را با قرآن آرامش بخشند. آثار و برکات قرائت و فهم قرآن کریم چیست؟ ما از طریق تلاوت آیات قرآن و عمل به آن می‌توانیم خود را به سرچشمه فیض الهی متصل کنیم. من خیلی دوست داشته و دارم که علاوه بر ختم قرآن، حفظ و تفسیر قرآن را هم دنبال کنم. حضرت امام خمینی رحمه الله به مرحوم حاج سید احمد آقا گفته بودند: «اگر قرآن حج ۲۵، ص: ۶۲۹ می‌خوانید، معنی آن را بفهمید، این گونه قرآن خواندن ثواب زیادی دارد». البته نگاه به آیات قرآن اگر آن را نخوانیم و تلاوت نکنیم، نور چشم را زیاد کرده و به انسان آرامش می‌دهد و مثل نگاه به کعبه ثواب بسیار دارد. به نظر شما فضاهای آموزشی و قرائت قرآن تا چه حد در کشور وجود دارد و چه توصیه‌ای در این زمینه به مردم دارید؟ البته در طول سالهای گذشته در این زمینه شاهد پیشرفتهایی بوده‌ایم ولی در عین حال به نظر من خیلی مناسب است. اگر کسی منزل خصوصی دارد، بخشی از آن را به قرائت قرآن اختصاص دهد، اگر کسی تمکن مالی دارد و می‌تواند محلی را خریداری کرده و به تلاوت قرآن اختصاص دهد، در این کار درنگ نکند و از این طریق، کودکان، نوجوانان و جوانان را به سمت قرآن جذب کند. به هر حال محلی که قرآن در آن تلاوت شود، محل رفت و آمد فرشتگان است و به طور حتم، منزل و اموالی که در راه تلاوت قرآن مورد بهره برداری قرار گیرد، بسیار پربرکت می‌گردد. آیا به عنوان نمونه می‌توانید از چنین محلی نام ببرید؟ بله. یکی از تالارهای خیابان پنجم نیروی هوایی متعلق به فردی به نام لاریجانی بود و ایشان در ابتدا یکی دو ماه طبقه سوم آن را به دارالقرآن اختصاص داد و استاد داود جعفری در آنجا به تعلیم قرآن پرداخت. این جلسات قرآن در آن تالار پا گرفت و به تدریج آنجا تبدیل به دارالقرآن دائمی وابسته به آن تالار گردید. وقتی مرحوم لاریجانی از دنیا رفت، پسرهای او باور نمی‌کردند که چنین تشییع جنازه‌ای از او صورت گیرد. در تشییع جنازه او بسیاری از قاریان و حافظانی که در دارالقرآن او قرآن را فرا گرفته بودند، حضور یافتند و قرائتهای قرآنی هم که در مراسم ختم و بزرگداشت او صورت گرفت، قرائتهای درجه یک بود که در مراسم مشابه خوانده نمی‌شود. امیدوارم همه اینها برای آن مرحوم که خدا ایشان را رحمت کند، باقیات صالحات باشد و ایشان همچنان با قرآن محشور باشند. خوشبختانه دارالقرآن ایشان همچنان برقرار است و بی تردید آثار آن تا روز قیامت برای آن مرحوم باقی خواهد بود.

داشتن اخلاق قرآنی «۱»

حامد شاکرنژاد، متولد سال ۱۳۶۲ در مشهد مقدس است. او از ۶- ۵ سالگی، با قرآن مأنوس بوده است. زمانی که ۱۳ ساله بود، در مسابقات بین المللی عربستان (۷۵- ۱۳۷۴)، در بین قاریان ۷۵ کشور شرکت کننده، رتبه نخست رشته قرائت و حفظ ۵ جزء را کسب کرد. حامد شاکرنژاد، اکنون، جزو قاریانی است که توفیق شرکت در مراسم حج را دارد. با این قاری ۲۱ ساله، درباره تجربیاتش و

نیز «اخلاق قرآنی» گفتگویی انجام داده‌ایم که می‌خوانید: قبل از هر چیز، بهتر است به سؤال همیشگی پاسخ بدهی: مشوق و استادان اصلی‌ات در این راه چه کسانی بودند؟ مشوق اصلی من خود قرآن کریم بود. بعد از آن، البته پدر و مادرم هم مرا به فعالیت قرآنی تشویق کردند و پدرم علاوه بر مشوق، استادم بود. البته استادان دیگری هم داشتم که مهمترین آنها، حاج محمود فرقانی و حاج مجتبی سادات فاطمی بودند. از خاطرات قرآنی‌ات بگو. برای من، همه لحظاتی که با قرآن هستم، خاطره و به یادماندنی است. همینطور، دیدارهایی که هر سال با رهبر معظم انقلاب داریم و در حضور ایشان، قرآن تلاوت می‌کنیم، برای من لحظات شیرینی است. ولی مهمترین و بهترین خاطره‌ای که از قرآن دارم و هیچ گاه شیرینی آن را فراموش نمی‌کنم، حضور در داخل «کعبه» است. آن لحظات، بهترین لحظات عمر من بود. زمانی که من در مسابقات قرآن عربستان حائز رتبه شدم، من و چند نفر دیگر از نفرات برتر را داخل کعبه بردند. از داخل کعبه چون کاملًا تاریک بود چیزی زیادی به خاطر ندارم؛ به جز دو ستون آن. ولی احساسی را که در لحظات حضور در داخل کعبه داشتم، به هیچ وجه نمی‌توانم وصف کنم. وقتی وارد کعبه شدی و آن احساس خاص را پیدا کردی، نوجوانی ۱۳ ساله بودی. حج ۲۵، ص: ۶۳۱ برایمان جالب است که بدانیم در آن حال، اولین دعا یا دعایی که کردی چه بود؟ اولین دعایی که کردم، برای سلامتی مقام معظم رهبری بود. بعد از آن برای بقای نظام مقدس جمهوری اسلامی و سلامتی پدر و مادرم دعا کردم. رمز این موفقیت کم نظیر را در چه می‌دانی؟ رموز موفقیت دو دسته‌اند: معنوی و مادی. قبل از هر چیز، توکل به خدا خیلی مهم است. توکل به خدا و سپردن کار به او، در هر کاری، شرط است. دوم، جلب رضای پدر و مادر است که این برای من هم از عوامل موفقیت بود. به نظر من، هیچ موفقیتی در هیچ رشته و زمینه‌ای، بدون رضا، و به تبع آن، دعای خیر پدر و مادر محقق نمی‌شود. دو سال پیش که به حج مشرف شده بودم، آقای حسین رضازاده هم به همراه پدر ومادرشان حضور داشتند. وقتی با پدر ایشان صحبت می‌کردم، چیزی که برای من جلب توجه کرد، آن رضای فوق العاده‌ای بود که ایشان از فرزندشان داشتند و برای او دعا می‌کردند. این رضا و دعای خیر، به نظر من یکی از شرطهای موفقیت در هر کاری است. اینها از رموز معنوی موفقیت است. اما بعد از اینها، لازم است کسی که می‌خواهد در زمینه‌ای پیشرفت کند، از اسلوب آن پیروی کند. در رشته قرائت قرآن کریم، فرد باید سه کار را بکند. اول، استفاده از استادان خوب برای فرا گرفتن علم قرائت و نکات ریز و درشت آن است. دومین مرحله، گوش کردن به نوارهای قاریان نسل طلایی مصر است؛ نظیر استاد مصطفی اسماعیل، استاد عبدالباسط و بقیه قراء. البته برای اینکه گوش کردن نوارهای قرائت قرآن مفید باشد، لازم است انسان، هنر «گوش کردن» را هم خوب بداند. سومین کار، شرکت منظم در جلسات قرائت قرآن است. اینجا جایی است که آدم باید درس خود را پس بدهد و اشکالات عملی خود را برطرف کند. اگر بخواهیم ببینیم آن دو مرحله چقدر تأثیر داشته است، باید به جلسات قرآن برویم و در آن، با حضور استادان باتجربه، خود را به محک بگذاریم. برای کسانی که می‌خواهند وارد فعالیت قرآنی شوند یا شده‌اند چه توصیه‌ای دارید؟ من فکر می‌کنم کسی که می‌خواهد در زمینه قرآن، به موفقیتی برسد، باید خود، اخلاق حج ۲۵، ص: ۶۳۲ قرآنی داشته باشد. اخلاق قرآنی داشتن، چیزی است که برای همه واجب است و برای قاریان و حافظان و مفسران قرآن، واجبتر. فعالیت قرآنی مثل هر فعالیت دیگری ممکن است آفتهایی هم داشته باشد که برای در امان ماندن از آنها، لازم است قاریان و حافظان قرآن وکسانی که قرآن با نام آنها گره خورده است، خود، مأنوس با کتاب خدا و عامل به آن باشند. مثلًا تواضع، چیزی است که باید یک قاری یا حافظ قرآن، آن را داشته باشد. یا اینکه، فعالیت قرآنی، به ویژه قرائت قرآن نباید به صورت شغل در بیاید و از آن تأمین معاش شود. اگر اینطور شد، آن وقت هم شأن قرآن پایین می‌آید و هم آفتهای دیگری وارد کار می‌شود.

تدبر در قرآن سفر حج را معنوی‌تر می‌کند «۱»

قرآن محور حج امسال قرار گرفت و به همین مناسبت کاروان قرآنی بعثه مقام معظم رهبری رونقی دیگر داشت. ما نیز برای آشنایی

هرچه بیشتر خوانندگان نشریه، گفت و گویی را با سرپرست کاروان قرآن ترتیب دادیم. آقای مصطفی صدرزاده سرپرست کاروان اعزامی کارشناسان قرآنی ولایت است. او همچنین مدیریت شبکه قرآن سیما را نیز به عهده دارد. متن ذیل، شرح گفتگوی او با نشریه زائر است که می‌خوانید: آقای صدرزاده لطفاً از فعالیت کاروان قرآنی بعثه در حج امسال بگویید؟ در حج امسال با توجه به رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در مورد محور قرار گرفتن قرآن، فعالیتهای این کاروان از جلوه‌ای دیگر برخوردار بود. طبق برنامه، هیاتی با عنوان هیأت کارشناسان قرآنی تحت عنوان ولایت تشکیل شد و این هیأت به صورت شش گروه پنج نفره با عناوین بقیع، بشارت، صفا، مروه، عرفات و مشعر از یکدیگر تفکیک گردید. این نامگذاری با این هدف صورت گرفت که به جهت تقدس نام اماکن یاد شده، کارآیی گروهها مورد توجه بیشتری قرار گیرد. از جمله اقدامات این گروهها، برنامه تلاوت قرآن در مسجدالحرام بود که همه شب از ساعت ۲۲ الی ۳۰/ ۲۳ در طبقه فوقانی این مکان شریف مقابل ناودان طلا صورت می‌گرفت و این کار از جمله موثرترین اقدامات کاروان نورانی قرآن در این دوره از برگزاری مراسم حج بود. در چنین شبهایی هر یک از حافظان و قاریان اعزامی کاروان قرآنی در فضایی معنوی و در کنار دیگر برادران مسلمان خود به تلاوت بخشهای مختلف کلام الله مجید می‌پرداختند. تأثیرات این نحوه قرائت قرآن به حدی بود که زائران غیر ایرانی بیت الله الحرام بعد از پایان مراسم در حالی که چشمانی پر ازا شک داشتند به اعضای کاروان قرآن مراجعه می‌کردند و درخواست نوار یا سی دی این برنامه‌ها را داشتند که متاسفانه اجابت این درخواست برای ما در آن شرایط امکان‌پذیر نبود و ای کاش قبل از حج ۲۵، ص: ۶۳۴ سفر، مسؤولان امر تدابیر خاصی را برای ثبت و ضبط این فعالیت قرآنی اتخاذ می‌کردند. این برنامه چه مدت به طول انجامید؟ برنامه قرائت قرآن در مسجدالحرام تا ایام برگزاری ایام تشریق ادامه داشت و با توجه به فرا رسیدن این ایام متوقف شد. ما در مجموع تا قبل از تاریخ نه شب برنامه داشتیم و بنا بود بعد از ایام تشریق هم شش شب دیگر این روال را ادامه دهیم، اما با عنایت به اینکه بعد از مراجعت حجاج بیت الله الحرام از منی به مکه، زائران درصدد انجام دادن وظایف واجب خود از قبیل طواف و سعی بودند، عملًا ادامه برنامه میسر نشد. در مراسم حج سالهای آتی اگر بنا است چنین برنامه هایی را ادامه دهیم، باید تمام تلاش ما این باشد که اقداماتی از این دست را با برنامه ریزی مشخص و منظم تا قبل از فرا رسیدن ایام تشریق انجام دهیم، تا توجه بیشتر حاضران در جلسه را معطوف به قرائت و تلاوت قرآن کنیم. با عنایت به قرآن محوری حج امسال به نظر شما این توجه در چه برنامه‌ها و اقداماتی جلوه بیشتری داشت؟ شکر خدا تلاشهای زیادی از سوی مسؤولان امر در جهت اجرایی‌تر شدن این طرح صورت گرفت که از جمله می‌توان به اقداماتی از قبیل ختم قرآن در برخی از کاروانها و تلاوت قرآن در برخی اماکن مقدس، از جمله مسجد النبی و مسجد الحرام و بعثه‌های دیگر کشورهای مسلمان و نصب تراکتهایی با مفاهیم و مضامین قرآنی در محل اسکان زائران و برگزاری مسابقات قرآنی درنشریه زائر اشاره کرد و البته این کار جای تقدیر و سپاس فراوان دارد. با این وجود به نظر می‌رسد که اگر برنامه ریزی دقیقتری قبل از سفر صورت می‌گرفت، امکان بهره‌برداری معنوی بیشتر از این اقدامات فراهم می‌شد. من فکر می‌کنم در سالهای آینده اگر بنا باشد این برنامه‌ها ادامه پیدا کند، مناسب است قبل از اعزام به حج، در جلسات متعدد با کارشناسان و افراد خبره صحبت شود و شرح وظایف هر یک از افراد به صورت مشخص و شفاف تبیین و اعلام گردد. چه پیشنهادی برای بالا رفتن کیفیت بازدهی اعضای کاروان قرآنی دارید؟ شرایط انتخاب و حضور و نحوه اجرای برنامه توسط این هیأت باید با برنامه ریزی حج ۲۵، ص: ۶۳۵ دقیق‌تری صورت گیرد. اعزم گروه فعلی به صورت نامنظم صورت گرفت و افراد به صورت جدا یا دو نفره به حج اعزام شدند. اگر بنا باشد با این هیأت به صورت یک نهاد مستقل برخورد شود، بهتر است که هر سی نفر در یک موقعیت زمانی مشخص اعزام شوند. از سویی دیگر داشتن حنجره‌ای مناسب در طول زمان برگزاری حج، از جمله عوامل و شرایط مهم موفقیت این کاروان در طول سفر است. اگر قاری به سبب مسائلی از قبیل سرماخوردگی نتواند به صورت مناسب به اجرای برنامه بپردازد، کیفیت کار تا حدود زیادی پایین می‌آید. پیشنهاد می‌شود هیأت قرآن از بدو ورود به صورت منظم تحت مراقبت پزشکی قرار گیرد تا هر یک از قاریان این کاروان

بتوانند به لحاظ جسمانی و فیزیکی، خود را برای اجرای برنامه به شرایط مناسب برسانند. نکته دیگر این که برای هویت مستقل بخشیدن به این کاروان مناسب است مسؤولان، بحث تعلیم روخوانی و تصحیح حمد و سوره زائران را به اعضای این کاروان بسپارند، چون کارشناسان و قاریان قرآن متخصصان این امر هستند و می‌توانند در این زمینه موثر باشند. اگر نکته‌ای در پایان گفتگو به نظرتان می‌رسد، بفرمایید. از نشریه زائر تشکر می‌کنم و سخنم را با این شعر به پایان می‌رسانم. اسلام عزیز دفترش قرآن است کشتی نجات و لنگرش قرآن است حجی که کند خدا قبول از من و تو حجی است که صدر و محورش قرآن است

حج، زمانی برای تجدید عهد با حضرت ولی عصر (عج) «۱»

یکی از مسائلی که در ایام حج، توجه بسیاری از حاجیان را به خود جلب می‌کند، حضور حضرت صاحب الامر (عجّل الله تعالی فرجه الشریف) در آیین حج و به ویژه صحرای عرفات است. مناسب دیدیم در این باره و نیز مسائل دیگر مربوط به حج، با اسماعیل شفیعی سروستانی مدیر مسؤول ماهنامه موعود، نخستین مجله تخصصی کشور درباره مهدویت و امام عصر (عجّل الله تعالی فرجه الشریف) گفتگویی داشته باشیم. حاصل این گفتگو را در زیر می‌خوانید: ابتدا درباره حضور حضرت صاحب (عج) در حج به ویژه عرفات توضیحی بفرمایید. حسب روایات منقول و مکاشفات اولیاء الله، حضرت صاحب الامر علیه السلام همه ساله در ایام برگزاری حج، همراه با حجاج در صحرای عرفات حاضر و ناظرند. قلب حج، امام زمان (عج) است. حج وقت تجدید عهد، مراجعه به حق، تهی شدن از خود و انانیت و پیراستن جسم و جان از رجس و پلیدی است. از اینرو، در این وقت تجدید عهد همگانی با «حجت و ولی عصر علیه السلام»، نمی‌شود قلب عالم امکان در صحن عرفات حضور نداشته باشند. در واقع، حسب حضور ایشان و تجدید عهد است که خداوند از روی رحمت، همه حجاج را پذیرا گشته و مغفرت خود را نصیبشان می‌کند. به نظر شما کدام قسمت از حج را بیشتر باید قدر دانست؟ حج مجموعه منفک و مجزا از هم و قطعه قطعه نیست. همه اعمال و اوقات در هم تنیده‌اند و هر کدام، وجهی از حج بزرگ را نمودار می‌سازند: سیر از ظاهر به باطن، سیر از جزء به کل، سیر از استغفار و توبه و انابه به قرب و وصل. عرفات «نقطه اوج» است. رأس قله است. قرب در اینجا است. استغفار در اینجاست. عهد در اینجاست. امام عصر علیه السلام هم اینجاست. و پس از عرفات است که در سراشیبی منی و قربانی، حاجی در زمره محرمان حج ۲۵، ص: ۶۳۷ حرم مستعد می‌شود تا هر آرزویی بکند و امیدوار باشد که پاسخ می‌گیرد. تعریف شما از روح و فلسفه حج چیست؟ روح و فلسفه حج بازگشت است. راهی برای بازگشت به خیل محرمان راز و اهل حرم. حقیقت و روح حج، حجت حی خداوند است. چنانکه راز هبوط در ترک اولی بود. راز هبوط در نسیان پیمان و عهد با انسان کامل و خلیفة الله بود، راز قبولی توبه نیز در رجعت و تمسک و توسل به ساحت آل عبا علیهم السلام است. به طور کلی وقتی در سراشیبی غفلت و نسیان، مسلمین، آلوده به انواع اختلاط و امتزاج و التقاط عملی و فرهنگی می‌شوند، راهی جز «تجدید عهد»، «تجدید حیات فرهنگی» و «بازسازی آنچه مغفول مانده» ندارند. گویا خداوند «حج» را عامل و طریق این تجدید حیات، نفی طاغوت، پیراستن ادب و فرهنگ و اعتقاد از اختلاط و امتزاج و التقاط نابه‌جا و ناحق قرار داده است. فلسفه حج، پیراسته شدن، تجدید عهد و ادامه حیات وسیر و سلوک در طریق صحیح تحت عنایت حجت حی خداوند است. ظرفیتهای فردی و اجتماعی حج کدامند؟ حج سفره گسترده‌ای است که هرکس حسب ظرفیت وجودی، شایستگی و معرفت و آگاهی چیزی از آن برمی‌گیرد؛ مثل همان توبه که از همگان یکسان نیست. عوام الناس از گناه توبه می‌کنند. برخی از مکروهات، برخی از ترک مستحبات و برخی ... الی آخر. مشاهده خود در آینه حج، مشاهده تجلی حق در صحنه حج، مشاهده فقر و نیاز در حج، مشاهده تجربه همراهی عمومی در مناسبات و معاملات، مشاهده جمال و کمال حق، مشاهده بروز و ظهور جلوات رحمانی، مشاهده روح فرهنگ و تمدن اسلامی، مشاهده نحوه بندگی و نحوه بودن در عرصه خاک، مشاهده طریق رهایی و بندگی، مشاهده ترک تعلق و چشیدن لذت ترک خود، در زمره تجربیات و ظرفیتهای حج است. از رفتارهایی که ایرانیان را به عنوان بارزترین نمونه

شیعیان، از دیگر مسلمانان ممتاز می کند سخن بگویید. ادب و سپاسگزاری دو امر حیاتی در ماندگاری است. عموم مردم از این دو مجرا حج ۲۵، ص: ۶۳۸ گزیده می‌شوند. مسلمان مؤمن، با جوانمردی و ادبی که مخصوص ایرانیان پیرو اهل بیت علیهم السلام است، از خود می گذرد. دیگری را بر خود ترجیح می‌دهد. بار بردار دیگران است. کم زحمت و کم توشه است. امنیت آفرین است. تمامی اطرافیان از زبان و قلم و قدم و سوءظن او در امانند؛ چنانکه «ادب» و سیر و سلوک او نمایاننده اوست. حج، عین افتادگی است؛ عین عبودیت و بندگی. آن که در صحن حج خود را کمترین می‌بیند، فقیر و محتاج بخشش می‌شناسد، از گستاخی، از بدزبانی و از آزار خلق می‌پرهیزد. جز خود ر اشایسته می‌بیند و برتر می‌شناسد. از تکبر و نخوت و خود برتر بینی و تفاخر به جاه و مال اجتناب می کند. چه کنیم که نور حج در ما باقی بماند؟ حفظ عهد و نسبت با حجت حق و ذکر نام او در تمامی حالات و آنات و تلاش برای خدمت کردن به او که بزرگترین و شایسته‌ترین مردم است برای خدمتگزاری تا ابد الاباد. امور مهمتر از سوغات و ولیمه پس از حج کدامند؟ بهترین کار، توشه برداشتن هرچه بیشتر از سفر حج، سوغات یادها و خاطره‌ها، ترویج حج، ترغیب مردم به گزاردن حج، بیان اندوخته‌ها و سپاسگزاری از خداوند و امام حق از طریق داد و دهش مستمر و بروز دادن سخا و جوانمردی در همه حالات است.

در راه تحول معنوی همراه با پژوهش مستمر «۱»

در بین زائران خانه خدا گاه به چهره‌های مدیریتی کشور برخورد می کنیم که استفاده از تجارب و دانش و بینش آنها می‌تواند به بهبود برنامه ریزیهای فرهنگی در سفر حج کمک کند. با این قصد به سراغ آقای بنیانیان ریاست حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی که از نهادهای مؤثر فرهنگی در عرصه کشور است رفتیم و نظر ایشان را جویا شدیم. نظرتان را به طور کلی راجع به نحوه برگزاری سفر حج بیان بفرمایید؟ هر زائر منصفی که از طریق کاروانها به سفر حج می‌آید متوجه می‌شود آنچه در کاروانهای ایرانی می گذرد، حاصل تلاش جمع زیادی است که به صورت فشرده در مکه و مدینه برنامه ریزی شده است. توجه به این معنا که در یک کشور بیگانه این خدمات ارائه می‌شود، ابعاد گسترده فعالیتهای بعثه و سازمان حج را نشان می‌دهد. در سالهای اخیر بنا به اذعان زائران، سال به سال مسکن و حمل و نقل، وضع بهتری به خود گرفته و شاید همین بهبود مشهود این مسائل است که باعث شده در بین اقشار تحصیلکرده این انتظار به وجود آید که چرا به انتظارات معرفتی و معنوی آنها پاسخ داده نمی‌شود. آنچه روشن است این است که هر زائری ماهیتاً در جستجوی معنویت بیشتر است. از طرفی نیاز جسم از تنوع کمتری برخوردار است. لذا در پاسخ به نیازهای معنوی با یک طیف گسترده از مسائل روبرو هستیم. از پیرزن و پیرمرد شهری و روستایی گرفته تا جوانان تحصیلکرده و استاد دانشگاه با ذهنیت پیچیده در بین زائران وجود دارند. طبیعی است که درک همگان از خدمات رفاهی واحد است اما نیازهای معنوی متفاوتی دارند و ما چاره‌ای نداریم جز آنکه با ابتکارات خود در این زمینه، به این طیف گسترده از نیازها پاسخ دهیم. شما چه راه حل عملی را برای این مسأله پیشنهاد می کنید؟ حج ۲۵، ص: ۶۴۰ این مشکلات به ما تکلیف می کند با رویکردی تازه، و ضمن یک بازنگری همه جانبه، به تأسیس پژوهشگاهی که زیر نظر بعثه کار کند بپردازیم و موضوع «بازیابی تحول درونی در سفر حج» زمینه اصلی فعالیت آن باشد. بهترین کمک خداپسندانه برای حجاج تلاش برای ارتقاء برداشت معنوی از سفر حج است چرا که این اصلی‌ترین هدفی است که هر زائر تعقیب می کند، و در این جهت باید توجه داشت که امکانات سخت‌افزاری در خدمت فرصتهای معنوی قرار گیرد. اما ما در شرایطی هستیم که اولویتهای ما بیشتر مادی است. در این میان نقش روحانیون کاروانها را چگونه می‌بینید؟ در حال حاضر طیف گسترده‌ای از توجهات روحانیون به مسائل شرعی است و توجه دارند احکام شرعی مراعات گردد تا خدای ناکرده خللی در اعمال به وجود نیاید. به همین لحاظ شاید کمتر فرصت بحث در خصوص فلسفه حج را داشته باشند. به نظر من می‌شود بین روحانی و معین، نوعی تقسیم کار ایجاد کرد که به مسائل دیگر هم پرداخته شود.

همچنین همیشه در کاروانها افراد مطیع و پرتلاشی هستند که می‌شود از طریق مدیریت مشارکتی از آنها در این زمینه کمک خواست. این کار البته نیاز به آموزش دارد تا ضمن رعایت مرزهای مسئولیتی مدیر و روحانی و زائر، امور فرهنگی نیز به خوبی اداره شود. این مدت، فرصت بسیار مناسبی برای انتقال مفاهیم معنوی به زائران است که البته بهره برداری بهتر از این فرصت نیاز به پژوهش و تحقیق مستمری دارد. به طور کلی ما از طریق حج می‌توانیم بر توانایی فکری و معنوی مدیران در بخشهای مختلف کشور بیفزاییم. درواقع از طریق اعزام یک مدیر به حج، به خوبی می‌توان او را تقویت معنوی کرد چرا که مدت زیادی را تحت تاثیر فضای روحانی و معنوی مکه و مدینه قرار می‌گیرد. ما اگر از هر مسؤولی برای خدمت در حج دعوت کنیم بی تأمل لبیک خواهد گفت و همه استعداد خود را به کار خواهد گرفت. لذا به مرور، بخش زیادی از مدیران و کارمندان و فرهیختگان با آمدن به حج بیمه معنوی خواهند شد. حج ۲۵، ص: ۶۴۱ شاید بتوان گفت مشکل اساسی تولید اندیشه معنوی نیست بلکه در نشر و توزیع اندیشه‌های دینی و معنوی است. شما راه حل را در چه می‌دانید؟ اگر در بازرسیها به جای تأکید بیش از حد بر مسائل رفاهی و مصرفی، به مسائل معنوی هم توجه شود، تقاضا هم آرام آرام به سمت مسائل معنوی پیش می‌رود. در واقع یکی از مشکلات این است که ما تقاضای معنوی را تحریک نمی‌کنیم. واقعاً چرا هر کاروانی به همراه مواد مصرفی و خوراکی، ۱۰۰ تا ۲۰۰ کتاب همراه خود ندارد. ما به طور طبیعی هرگونه هزینه‌ای را برای امور مصرفی پذیرا هستیم اما راضی به پرداخت هزینه چند جلد کتاب نیستیم. چرا؟ چون تحول فکری فرع بر تأمین مایحتاج روزمره قرار گرفته است. با این حال چه پیشنهاد مشخصی دارید؟ از همین فرصت می‌شود استفاده کرد و از عموم حجاج برای بهتر شدن فضای معنوی نظر خواهی، و ایده‌های مناسب را جمع آوری کرد تا بتوان نگاه را تغییر داد. این کار البته در داخل ایران شدنی‌تر است. ما در مسائلی چون فضاسازی و بازیابی جنگهای صدراسلام و وقایع آن عملًا ناتوان مانده‌ایم در حالی که خیلی از فضاها را با کمک هنرمندان مسلمان می‌شود بازسازی کرد و یا با نور و صدا برای حجاج به معرض نمایش گذاشت. به هر حال از طریق پژوهشهای جامع باید دولتهای اسلامی را به اهمیت وجودی تصمیمات آنها در جهت گسترش فعالیتهای فکری و معنوی و همچنین اتخاذ تدابیری در جهت سازماندهی یک بازار اسلامی واقف کرد و به این ترتیب زمینه‌های بهره‌گیری هرچه بیشتر و بهتر از حج را در همه زمینه‌ها فراهم آورد.

حج فضایی تعاملی و بی نظیر در ارتباطات گروهی «۱».

دکتر محمد مهدی محسنیان راد، از نخستین دانش آموختگان رشته ارتباطات در ایران است. او تاکنون کتابها و مقالات زیادی تألیف کرده است و عضو هیأت علمی دانشکده فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق علیه السلام است. علاوه بر دانشکده مذکور در دانشگاههای علامه طباطبایی و تهران، مشغول تدریس علوم ارتباطات در مقاطع دکترا و کارشناسی ارشد است. دکتر محسنیان راد، دو بار (در دوره ریاست جمهوری آقایان هاشمی رفسنجانی و خاتمی) پژوهشگر نمونه کشور شناخته شده و از دست هر دو رئیس جمهور جایزه گرفته است. آخرین کار مهم او، ارائه نظریه جدیدی به نام بازار پیام (Message Bazaar) در علوم ارتباطات است. شنیده بودیم دکتر محسنیان راد، درباره رویداد مهم «حج» دیدگاههای نو دارد. این بود که به سراغش رفتیم و او به رغم مشغله زیاد از موضوع استقبال کرد. مصاحبه‌ای که تقدیمتان خواهیم کرد، حاصل گفتگوی دو ساعته ما با دکتر محسنیان راد درباره حج است. لطفاً بفرمایید به عنوان یک استاد علوم ارتباطات به مقوله «حج» چگونه نگاه می‌کنید؟ قبل از این که وارد بحث شوم می‌خواهم توضیحی بدهم. اگر فرض کنیم که سنگی از مریخ به زمین آورده شود، وقتی یک ستاره شناس به آن نگاه می‌کند، آن را از منظری بررسی می‌کند که یک فیزیکدان آنطور به آن سنگ نگاه نمی‌کند؛ یک شیمیدان هم در سنگ، به دنبال چیز دیگری است و می‌خواهد جنس سنگ و عناصر موجود در آن را تشخیص دهد. یک زیست شناس هم نگاه می‌کند که مثلا ببیند آیا در سنگ، اثری از حیات دیده می‌شود یا خیر. این نگاهها، هرچند با هم فرق دارد، ولی هیچکدام ناقض نگاه دیگر نیست و بلکه

همه اینها یکدیگر را برای شناخت آن سنگ، تکمیل می کنند. نگاه به حج، از پشت پنجره ارتباطات، نگاهی نو و بنابراین، نیازمند توجه و به چالش کشیده شدن است. از این نظر، شاید نتوانیم هیچ شبیهی برای «حج» پیدا کنی. حج ۲۵، ص: ۶۴۳ در طول تاریخ، ما مکانهایی داشته‌ایم که اجتماع عظیمی از انسانها را در خود جای می‌داده است. مثلا در همین ایران، معبد «چغازنبیل» خوزستان، یکی از این نمونه‌ها است. این معبد عظیم که مربوط به قبل از هخامنشیان است، به اندازه ساختمانی ۱۶ طبقه ارتفاع دارد و می توان تصور کرد که در این معبد، چند هزار نفر دور هم جمع می‌شده‌اند و خدای عصر خویش را عبادت می کرده‌اند. در روم باستان هم تجمعهای بزرگ ارتباطات گروهی را داشته‌ایم. همین الان هم در المپیک، شاهد تجمع بسیار بزرگی از آدمها هستیم. اما مثلا در المپیک کسانی که حضور دارند، همزمان در یک جا نیستند؛ الزاما رفتاری مشابه هم ندارند و متمرکز بر یک چیز نیستند. کسی تماشاچی مسابقه فوتبال و دیگری تماشاچی مسابقه کشتی است. در حین تماشای بازی، تماشاچی ممکن است چیزی بخورد و با دیگری حرف بزند و حتی حواسش به بازی نباشد؛ برخلاف حج. اینکه جمعیتی در حدود دو میلیون نفر در مکانی فشرده دور هم جمع شوند و هم از نظر کلامی و هم از نظر غیر کلامی، یکسان رفتار کنند، در طول تاریخ و حیات و تمدن بشر، از نظر فراهم کردن زمینه ارتباطات گروهی، بی نظیر است. آیا فضای ارتباطاتی که حج آن را به وجود می‌آورد، صرفاً مربوط به ارتباطات گروهی است؟ باز از پشت پنجره ارتباطات می‌خواهم به موضوع حج بپردازم. بیشتر آنهایی که در حج شرکت می کنند، بار اولی است که به این سفر می‌آیند و هر کدام آنها، مثلا از کعبه و گنبد سبز پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله تجسمی دارد که این تجسم با دیدن آن دو عینیت می‌یابد. کسانی که اولین بار، وارد مسجدالحرام می‌شوند و نگاهشان به کعبه می‌افتد، به حالتی از ارتباط با خود (self communixation) می‌رسند که نظیر ندارد. من این موضوع را در یکی از سفرهایم بررسی کردم. کدام شرکت کننده در المپیک، وقتی وارد آن فضا می‌شود، به چنین ارتباط با خودی دست می‌یابد؟ بنابراین، یکی از خصلتهای حج از نگاه دانش ارتباطات این است که با چنین ارتباط با خودی آغاز می‌شود و بعد، همه ذهنها متمرکز بر یک حوزه و رفتارها مشابه هم می‌شود. در اینجا منظور من از رفتارهای مشابه، آن حج ۲۵، ص: ۶۴۴ رفتارهای دستوری نیست که مثلًا می گوید در سعی، آنقدر راه را به صورت هروله برویم یا در طواف، باید جهت و شکل چرخش ما چنان باشد؛ بلکه به جز اینها نیز رفتار شرکت کنندگان در حج، بسیار به هم نزدیک و شبیه است. این خصلت در هیچ جای دیگری از جهان، دیده نمی‌شود. من واتیکان را هم دیده‌ام، ولی در آنجا قضیه، این طور نیست. علت این «ارتباط با خود» و «ارتباط با یکدیگر» که در حج، به صورت گسترده بروز پیدا می کند چیست؟ مهمترین ویژگی فضای ارتباطی حج، کانتکست (context) یا زمینه آن است. بر پایه دانش ارتباطات، علاوه بر اینکه برای هر ارتباطی، فرستنده، گیرنده و پیام خاص در نظر گرفته می‌شود، هر ارتباطی زمینه هایی دارد که هم شامل زمینه «سخت» و هم شامل زمینه «نرم» است. شما وقتی در آسانسور قرار دارید، خود این فضای دربسته کوچک، به شما نوع ارتباطی را که با آدمهای داخل آسانسور برقرار می کنید، تحمیل می کند. همین مسأله سبب می‌شود که ارتباط شما با دیگران در فضایی دیگر مثل کافی شاپ یا مسجد، از نوع دیگری است. این نوع زمینه، زمینه سخت است. گاهی در یک مکان یا به عبارتی در یک زمینه سخت، چندین زمینه نرم بروز می کند. مثلاـ فضایی که در خانه‌ای مشخص، از برگزاری جشن به وجود می‌آید، با فضایی که در همان خانه از برگزاری مجلس عزا ایجاد می‌شود، فرق دارد و دو نوع ارتباط را تحمیل می کند. شرایط و فضای ارتباطی حج، هم از نظر سخت‌افزاری و هم از نظر نرم‌افزاری، شرایط و فضای ارتباطی ویژه‌ای است که نوع خاصی از ارتباطات گروهی را به افراد تحمیل می کند. وقتی می گوییم گروه، منظور ما تعریف ارتباطاتیِ آن است. در «گروه»، تعداد افراد مهم نیست. خصلت مهم «گروه» این است که افراد آن با هم تعامل دارند و از هم تأثیر می‌پذیرند. چنین شرایطی در حج، به طرز عجیب و بسیار گسترده‌ای وجود دارد. من وقتی درباره علت و فلسفه حج فکر می کنم، می‌توانم حدس بزنم که یکی از فلسفه‌های حج، شکل گیری همین تعامل گروهی، اثر گذاری و اثر پذیری است؛ شکل گیری یک «تکثر» بسیار گسترده همراه با «وحدت». حج ۲۵، ص: ۶۴۵ ممکن است

درباره «تکثر و وحدت در حج» از نگاه ارتباطات، توضیح دهید؟ در حج، ما شاهد تنوع و تکثر جدی زبانها، فرهنگها و اقوامیم. کسانی را می‌بینیم که از نظر فرهنگی، کاملاـ با ما متفاوتند و خیلی از رفتارهایشان برای ما جالب یا عجیب است. به زبان آمار، مسلمانان جهان در ۹۹ کشور چه به صورت اکثریت و چه به صورت اقلیت پراکنده‌اند که در ۴۵ کشور، بیش از نصف جمعیت را تشکیل می‌دهند. به جز این ۹۹ کشور، مسلمانان، در کشورهای دیگری هم به صورت اقلیتهای بسیار کوچکی (که در آمار نمی‌آیند) وجود دارند. در حج، عملا ممکن است از ۱۵۰ کشور، مسلمانان شرکت داشته باشند که این تکثر کشورها، تنوع در فرهنگها، اقوام و زبانها را نیز به دنبال دارد. حالا ببینید تنوع و تکثر در بین مسلمانان شرکت کننده در حج، تا چه حد زیاد است. در عین این کثرت، همه کسانی که در حج شرکت می‌کنند، به نوعی از وحدت می‌رسند؛ مثل وحدت در لباس. همین لباس، خود، یک پیام است. انسان گاهی با نوع لباس پوشیدن خود می‌خواهد پیامی را منتقل کند؛ مثلا بگوید که من با دیگران فرق می‌کنم، من سیدم، من درویشم یا بلاعکس، من مدرنم، من ثروتمندم و ...! در حالی که در حج باید همه یک مدل لباس بپوشند. پس از این مرحله، وحدت در رفتارها شکل می‌گیرد، مثلا همه یک مسیر مدور را طی می‌کنند، همه از یک منبع آب می‌نوشند و سرانجام، وحدت تفکر هم آغاز می‌شود. در بین انواع تکثری که در بین انسانها و از جمله مسلمانان وجود دارد، تکثر در زبان، کاملًا موضوعی ارتباطاتی است. لطفاً درباره این نوع تکثر هم توضیح بفرمایید. همچنین توضیح دهید که زبان عربی به عنوان زبان اصلی اسلام و قرآن کریم چه امتیازی نسبت به سایر زبانها داشته است؟ ببینید! استنباط من از قرآن کریم، اهمیت تکثر بین انسانهاست؛ تکثر در رنگ، نژاد، قومیّت و زبان. خداوند، انسانها را با اشکال، رنگها، اقوام و زبانهای متفاوت آفریده است و هیچ کدام از آنها را علت برتری کسی بر کس دیگر نمی‌شمرد. حتی علت عربی بودن قرآن کریم را عرب بودن مردمی بر می‌شمرد که پیامبر اسلام در بین آنها برانگیخته شده؛ نه اینکه حج ۲۵، ص: ۶۴۶ زبان عربی بر دیگر زبانها برتری داشته است. به فرموده خود قرآن، اگر این کتاب به زبانی غیر عربی نازل می‌شد، مردم عربستان در عصر نزول قرآن، می‌پرسیدند که این چگونه خدایی است که قرآن را به زبانی نازل کرده که ما نمی‌فهمیم؟! برای اینکه منظورم را بیان کنم، باید به چند مطلب دیگر هم اشاره کنم. اوّلًا، انسان حتی برای یادگیری زبان مادری خودش، سن مشخصی دارد. یعنی اینکه مثلًا اگر نوزادی، پس از تولد به جنگلی منتقل و در آنجا بزرگ شود، از یک سن خاص به بعد، دیگر محال است که زبانی یاد بگیرد. البته کسی که زبان مادری را آموخت، بعدها خواهد توانست زبانهای دیگری را نیز بیاموزد. هر فردی که حافظه قوی‌تری دارد، زبان دوم را بهتر و سریعتر یاد می‌گیرد. اما توجه داشته باشیم که هرچند برای یادگیری زبان دوم، حافظه قوی لازم است، ولی به خاطر سپردن معادل واژه‌های بیگانه برای واژگان زبان خودی، برای ارتباط کافی نیست. اگر فرض کنیم کسی که از حافظه بسیار قوی برخوردار است، همه واژگان زبان دیگری را حفظ کند، باز هم معنایی که از آن واژه‌ها در ذهن اوست، صددرصد با معنایی که از آن واژه‌ها در ذهن صاحبان اصلی زبان وجود دارد، منطبق نیست. چون فرهنگ متفاوت است. یک ایرانی مسلمان، هنگام یادگیری زبان انگلیسی، معادل واژه نجابت را مثلا به صورت کلمه (mobleness) می‌آموزد، اما آیا پهنه معنایی این دو واژه در ذهن آن ایرانی، با یک فرد آمریکایی مشابه است؟ علاوه بر این، تحقیقات نشان داده است کسانی که زبان دومی را بسیار خوب فرا گرفته و به آن مسلطند، باز هم وقتی فکر می‌کنند، به زبان مادری خودشان فکر می‌کنند؛ نه به زبان دومی که به آن مسلطند. بعد از این سه مقدمه، به این موضوع توجه کنید که زبان ۷۹٪ مسلمانان کره زمین غیرعربی است. یعنی اگر یک میلیارد و ۲۶۰ میلیون نفر مسلمان داشته باشیم، زبان ۹۹۵ میلیون نفر از اینها، عربی نیست. از بین این ۷۹٪ حدود ۶۴٪ مسلمانان جهان، زبانی دارند که هیچ اشتراکی با زبان عربی ندارد؛ از قبیل بنگالی، اندونزیایی، مالا-یی، هیواهی، گالایی، ترکی، امهاریک و ...، وزبان ۱۵٪ بقیه، زبانهای اروپایی از قبیل انگلیسی و فرانسوی است که بیشتر آنها مردم مسعتمره‌های سابق اروپا در آفریقا هستند. از طرف دیگر، با کمال حج ۲۵، ص: ۶۴۷ تأسف، در میان ادیان مختلف، سهم بیسوادان مسلمان، بسیار بالاست و ۳۲ درصد مسلمانان جهان، حتی سواد اولیه خواندن و نوشتن به زبان مادری خودشان را هم

ندارند؛ تا چه رسد به زبان دیگر. حالا با توجه به همه این مقدمات، به یاد بیاوریم: خداوند که دانشش فوق هر دانشی است اصرار می‌کند که این قرآن را باید بفهمید؛ نه فقط درست بخوانید. خوب، این اصولی را که ما در دانش ارتباطات کشف کرده‌ایم، خداوند بیش از ما می‌داند (باخنده)! بنابراین، باز هم به این نتیجه می‌رسیم که علت عربی بودن قرآن کریم، این موضوع بوده که قرآن در بین مردم عرب نازل شده است .... جنابعالی حج را فرصت و زمینه بزرگی برای تعامل و ارتباطات گروهی گسترده معرفی کردید و در عین حال، یادآور شدید که مشکل تفاوتهای زبانی جدی بین مسلمانان و مشکلات زبان آموزی هم به قوت خود باقی است. هرچند، فضای «حج» با وجود این تفاتهای زبانی، بخش زیادی از تعاملهای ارتباطی را که ریشه در مناسک و آیین‌ها دارد، محقق می‌کند، ولی به نظر می‌رسد هنوز ارتباط بین مسلمانان در حج، به صورت ناقص صورت می‌گیرد. چشم انداز آینده این ارتباطات چگونه است؟ آیا می‌توان به آینده امیدوارتر بود؟ پیش بینی بنده که در فصل پایانی کتاب زیر چاپ «ایران در چهار کهکشان ارتباطی» مطرح کرده‌ام، این است که ظرف ۲۰ تا ۳۰ سال آینده، اتفاقات مهمی در حوزه ارتباطات خواهد افتاد که این اتفاقات، قطعاً در حج تأثیر مهمی خواهد گذاشت. این اتفاقات، همزمان، در سه حوزه، در حال پیشرفت است: اولی، امکان ذخیره اطلاعات روی مولکولهای پروتئین بزرگ است. دانش بیوالکترونیک دارد به سمتی می‌رود که به کمک نوعی قارچ، برای ذخیره اطلاعات از همان روش در ذخیره سازی اطلاعات در مغز انسان استفاده شود. هر زمان که این تلاش به نتیجه برسد، نه تنها حج یک دستگاه کامپیوتر قوی، ممکن است به اندازه یک قوطی کبریت، کوچک شود، بلکه به همان نسبت، امکان ذخیره اطلاعات و سرعت جستجوی حج ۲۵، ص: ۶۴۸ آن نیز افزایش می‌یابد. اتفاق دومی که در حال وقوع است و روزبه روز پیشرفت می‌کند، توسعه «هوش مصنوعی» است. هوش مصنوعی، امروزه دانشی است که به کمک آن، روبات می‌سازند. سومین اتفاق، پیشرفت بشر در ذخیره سازی انرژی است. در این سالها، پیشرفتهای زیادی در امکان ذخیره سازی انرژی حاصل شده است. همین باتریهای کامپیوترهای دستی که امروزه امکان چندین ساعت کار را به شما می‌دهد، تا چند سال پیش اصلًا وجود نداشت. الان، با پیشرفت دانش بشر، روز به روز ذخیره انرژی بیشتر اما در حجم کوچکتر، ممکن می‌شود. به پیشبینی من، این سه اتفاق که به صورت همزمان در حال وقوع است، حداکثر تا ۳۰ سال آینده، منجر به ساخت دستگاه‌هایی به اندازه تقریبی یک گوشی موبایل می‌شود که وقتی هر کسی از هر جا و با هر زبانی، با کس دیگری از جای دیگر و با زبان دیگری روبرو می‌شود، مکالمه مستقیم و بی واسطه بین آنها را ممکن می‌کند؛ یعنی هر دو نفر از هر جای کره خاکی، خواهند توانست بدون دخالت هیچ قدرتی هیچ سانسوری، هیچ دروازه بانی و هیچ چیز دیگری با هم گفتگو کنند. نمونه ابتدایی این دستگاه همین الان هم ساخته شده و من دو سال پیش، آن را در مسکو دیده‌ام؛ ولی هنوز بزرگ است و نواقص زیادی دارد که برطرف کردن آنها زمان می‌برد. حالا شما فکر کنید که ساخت چنین دستگاهی در ۱۵ تا ۳۰ سال آینده، چه تحول مهمی را در ارتباطات گروهی حاجیان کشورهای مختلف در ایام حج، به وجود خواهد آورد؟ اجازه بدهید خاطره‌ای تعریف کنم. چند سال پیش سفر حج عمره‌ای داشتم. روزی در حالی که بلوز و شلوار سفیدی پوشیده بودم و کلاه سفیدی بر سر داشتم و شاید به همین چیزهایی که الان با هم صحبت می‌کنیم، فکر می‌کردم، به مسجدالحرام رفتم. دیدم که برای زیارت حجرالاسود، صف منظمی تشکیل شده است. من هم وارد این صف شدم. آقایی که جلوی من ایستاده بود، وقتی مرا دید، از من به انگلیسی پرسید: «اهل کجایی؟» من هم پاسخ دادم. نگاهی «عاقل اندر سفیه» به من کرد و با لحنی حاکی از تحقیر، پرسید: این چه حج ۲۵، ص: ۶۴۹ کاری است که شما ایرانیها موقع نماز خواندن می‌کنید و سنگی را در دستتان قایم می‌کنید، وقتی به سجده می‌روید، می‌گذارید زمین و روی آن سجده می‌کنید؟ بعد دوباره بر می‌دارید و ...؟! من به جای جواب به سؤال او، ملیت وی را پرسیدم. معلوم شد مالزیایی است. در پاسخش گفتم: «ببین! شما یک مسلمانی و من هم یک مسلمانم. من به کشور شما هم سفر کرده‌ام و در مسجد بسیار بزرگ پایتخت شما، کولالامپور، نماز خوانده‌ام. الان، هر دوی ما کنار کعبه ایستاده‌ایم. به نظر شما، آیا مهمتر از این سؤالی که از من پرسیدی، هیچ سؤالی برای پرسیدن از من در اینجا نبود؟» پرسید: «مثلًا

چه سؤالی؟» گفتم: «مثلًا اینکه چرا در بین برندگان جایزه نوبل، تعداد مسلمانان اینقدر کم است؟ چرا در میان ادیان، در رتبه آخر برندگان نوبل هستیم؟ چرا سهم زنان بیسواد در بین مسلمانان اینقدر بالاست؟ چرا در حالی که زیر پای کشورهای اسلامی، نفت است، ما اینقدر فقیریم؟ چرا شاخص توسعه انسانی مسلمانان (HDI) اینقدر پایین است؟ و خیلی چراهای دیگر؟». در خلال این گفتگو، آن مرد مالزیایی، هرچند لحظه یکبار، صحبتهای من را برای همراهانش ترجمه می‌کرد. وقتی پرسشهای من تمام شد. نگاهی به من کرد و گفت: «من پاسخ را نمی‌دانم. تو جوابش را به من بگو.» گفتم: جوابش این است که قبل از هر کاری، به جای سؤالی که شما از من پرسیدید، در حج، ما مسلمانان این سؤالها را از هم بپرسیم ... از من شغلم را پرسید، جوابش را دادم. من هم شغل او را پرسیدم. گفت: «من امام جماعت مسجدی در کوالالامپور و اینها، همراهان من هستند. با هم گپی زدیم که معمولًا شبیه آن بین مردم کشورهای مختلف در حج، کمتر پیش می‌آید. وقتی جلو صف رسیدیم، باز هم اطراف حجرالاسود، ازدحام بود. در آن موقع، از همراهانش خواست که با دست، زنجیر درست کنند و فضای خلوتی دور حجرالاسود به وجود آورند. بعد، با اصرار از من خواست که من قبل از خودش حجرالاسود را زیارت کنم. همه این ماجرا از آن تحقیر اولیه تا آن تفاهم آخر، شاید حدود ۲۰ دقیقه طول کشید. سی سال دیگر، تحولات سخت‌افزاری ارتباطات اجازه می‌دهد که همه مسلمانان، بدون مشکل زبان از این گفتگوها بسیار داشته باشند. حج ۲۵، ص: ۶۵۰ یکی از ویژگیهای حج که جنابعالی هم به آن اشاره کردید، تفاوتهای زیادی است که بین مسلمانان وجود دارد. در ارتباط بین مسلمانان کشورها، چگونه باید با این تفاوتها کنار آمد؟ در نگاهمان به حج، نباید دچار اشتباه شویم. ما نباید اصرار داشته باشیم که تفاوت خودمان را با بقیه مسلمانان نمایش بدهیم. در حج ما باید خود را جزئی از یک میلیارد و ۲۶۰ میلیون مسلمان جهان بدانیم و از هر کاری که ما را از بقیه مسلمانان متمایز کند، بپرهیزیم. باید متوجه باشیم که نگاه دیگر به ما چگونه است؟ باید کاری بکنیم که بیشتر، یکسانی و اشتراکاتمان را با بقیه مسلمانان به نمایش بگذاریم، نه اختلافها را. در سخنرانیها و کلاسهای آموزشی حج، باید تمرکز بر مسائلی باشد که به وحدت بیشتر با بقیه مسلمانان بینجامد؛ نه مسائلی که زمینه ساز تفرقه بین ما و دیگران شود؛ هرچند من فکر می‌کنم عمر تفرقه بین مذاهب، چندان به طول نخواهد انجامید و با به وجود آمدن فضای آینده ارتباطات (مثلًا دریافت برنامه‌های هر یک از فرستنده‌های تلویزیونی ادیان و مذاهب دیگر بدون نیاز به دیش) پیروان مذاهب بتوانند به راحتی نظر پیروان مذاهب دیگر را درباره خود بدانند. آنگاه تفرقه‌ها قطعاً کمرنگ خواهد شد. الان، وضع به گونه‌ای است که ایرانیها معمولًا پس از بازگشت، اقلیت بودن در بین مسلمانان جهان را احساس می‌کنند؛ ولی کسانی که به زبان عربی و حتی انگلیسی آشنا هستند، بعد از گفتگو با مسلمانان دیگر، بیشتر متوجه مشترکات می‌شوند و کمتر، احساس می‌کنند که در اقلیت‌اند. سالها پیش از این که عکس و فیلم وجود نداشت، انسانها وقتی چیزهایی نظیر عشق، علاقه به فرزند و مسائل درونی اینچنینی را تجربه می‌کردند، با حقیقتی بکر مواجه می‌شدند که پیشتر، از آن هیچ تجربه‌ای نداشتند. اما امروزه، رسانه‌ها (نظیر یک رمان، عکس یا فیلم) از چیزی مثل عشق، تجربه‌ای هرچند صوری و مجازی برای شخص می‌آفرینند، که ممکن است بر عشق واقعی فرد- که در آینده آن را تجربه می‌کند- تأثیر بگذارد. در قرون گذشته که رسانه‌ها وجود نداشتند، درباره حج نیز، مسلمانان، قبل از رفتن به حج، هیچ تصویری از آن نداشتند و حج آنان، تجربه‌ای بکر از این مکان و حج ۲۵، ص: ۶۵۱ مناسک آن بود. امروزه، هر کسی که به حج می‌رود، به کمک انواع وسائل ارتباط جمعی موجود، از آنچه که در حج می‌بیند، تصویری مجازی دارد که به واقعیت نزدیکتر شده است. این نقش رسانه‌ها در قرن اخیر، بر تجربه درونی آینده شخص از حج، چه تأثیری دارد؟ آیا آن را کمرنگ می‌کند؟ یا اجازه می‌دهد که شخص، زودتر از ظواهر عبور کند و وارد درونیات شود؟ سؤال هوشمندانه‌ای است. دقت کنید! من هنوز ندیده‌ام که وسائلی وجود داشته باشد که حاجیان، قبل از عزیمت به حج، بتوانند به کمک این وسائل، حج را یک بار به صورت مجازی تجربه کنند؛ نظیر آنچه که اکنون در برخی کشورها، برای آموزش خلبانها استفاده می‌شود و در آن، به وسیله تجهیزات پیشرفته، احساس همه حواس پنجگانه، هنگام پرواز با فلان هواپیمای جنگی، برای خلبان بازسازی می‌شود. تا آنجایی که

من می‌دانم، حتی خلبانهایی که اینطوری آموزش می‌بینند، وقتی که پرواز واقعی را تجربه می‌کنند، به علت شرایط روحی و روانی، باز هم به تجربه جدید می‌رسند که آموزش مجازی نتوانسته برای آنان به وجود بیاورد. درباره آینده و اینکه آیا دستگاههای اینچنینی، روزی خواهند توانست فاصله بین تجسم مجازی و تجربه عینی از یک واقعیت را به صفر برسانند، هنوز نمی‌توان چیزی گفت؛ اما این درست است که رسانه‌های عصر حاضر، فاصله بین تجسم قبل از حج و واقعیت پس از آن را کم کرده‌اند. من، آنچه را که از تجربه خودم می‌توانم بگویم، این است که به رغم کاهش آن فاصله‌ای که درباره‌اش صحبت می‌کنیم، حضور در آن محیط و عینیت یافتن تجربه شخص از آن شرایط ویژه ارتباطات گروهی، چیز دیگری است. اما اینکه آیا تجربه‌های مجازی قبل، به حج لطمه وارد می‌کند یا به آن کمک می‌کند، باید دید که لطمه چیست و کمك چیست؟ ممکن است کسی در ایام دهه محرم، فقط برایش مهم باشد که برود و پای منبری بنشیند که ثواب ببرد؛ اما کس دیگری توقعش از رفتن به این مراسم چیز دیگری باشد. ممکن است تجربه‌های قبلی، تقویت کننده احساس شخص از واقعیت بشود، ممکن حج ۲۵، ص: ۶۵۲ است آن را تسهیل کند و ممکن است پاریزیت ساز آن شود. یا عادی کننده آن. البته این سؤالی است که باید درباره‌اش بیشتر فکر کرد؛ ولی من در مطالعات اخیر خودم به پدیده جالبی دست یافتم که ممکن است به پاسخ سؤال ما هم کمک کند. من در بررسیهایی که درباره برخی کشورها انجام دادم، متوجه شدم که بر سر سفره رسانه‌ای برخی کشورها، انواع ویتامین‌ها هست: کتاب، روزنامه، رادیو، تلویزیون، سینما، اینترنت و ... و مردم این کشورها از هر کدام از این ویتامینها به اندازه نیازشان مصرف می‌کنند. اما در برخی از کشورها، مردم، به علت مشکل اقتصادی، سیاسی، یا فرهنگی، بیشتر از یک رسانه خاص تغذیه می‌کنند. نکته جالب این است که در کشوری مثل ژاپن، بیشترین مقدار، کتاب خوانده می‌شود، بیشترین مقدار، روزنامه خوانده می‌شود، بیشترین مقدار، رادیو شنیده می‌شود، بیشترین تعداد تلویزیون وجود دارد، مردم زیاد سینما می‌روند و ... اینترنت هم زیاد استفاده می‌شود؛ به عبارتی، آنچه را که مردم به وسیله رادیو از آن مطلع می‌شوند، با تلویزیون تصویرش را می‌بینند، در روزنامه تفسیرش را می‌خوانند و از کتاب، معرفتش را می‌گیرند. در برخی کشورها، داستان به گونه دیگری است: کشورهای فقیر آفریقا فقط رادیو دارند، در کشورهای نفت خیز، مردم، بیشتر تلویزیون می‌بینند و خلاصه، به نوعی از سوء تغذیه یعنی «سوء تغذیه ارتباطی» دچارند. در ژاپن، استفاده از یک رسانه، ولع مخاطب را برای استفاده از رسانه دیگر بیشتر می‌کند. چنین اتفاقی را اگر بخواهیم به موضوع بحثمان سرایت دهیم، می‌توانیم چنین نتیجه بگیریم که: شنیدن چیزی درباره کعبه، ممکن است شخص را برای دیدن عکس کعبه، تماشای تصویر تلویزیونی آن، خواندن کتاب درباره‌اش و سرانجام به دیدن خود کعبه تشویق کند. کسی که خسی که در میقات جلال آل احمد را می‌خواند، گزارش گزارشگر فلان روزنامه را می‌خواند، هر لحظه کنجکاوی‌اش درباره موضع، بیشتر می‌شود و ممکن است وقتی که خود حج را تجربه می‌کند، بر اثر آنچه خوانده است، به تجربه‌ای عمیقتر حج ۲۵، ص: ۶۵۳ درباره حج دست پیدا کند. بنابراین، تجربه‌های رسانه‌ای قبلی، می‌تواند نگاه فرد را به مسأله، فراتر از نگاه قبلی ببرد و به آن عمق ببخشد. آیا می‌توان گفت: «حج رسانه‌ای با چند میلیون مخاطب است»؟ البته این می‌تواند نوعی نگاه به مقوله «حج» باشد، ولی از دید من اصلًا این طور نیست. چون از دیدگاه ارتباطات، رسانه، ویژگیهایی دارد که درباره حج، صدق نمی‌کند. مثلًا، در رسانه، باید پیامی واحد برای عده‌ای کثیر فرستاده شود؛ در حالی که ما در حج، هرگز نمی‌توانیم پیام واحدی را برای شرکت کنندگان آن بفرستیم. البته، همانطوری که گفتم، حج، یک فضای بی نظیر تعامل گروهی است که می‌تواند ارتباطات «بین الملل» واقعی را تحقق ببخشد. چون، تاکنون، آنچه که بوده، ارتباطات «بین الدول» و «ارتباط حکومتها با یکدیگر» بوده است. حج، فرصت مناسبی است برای اینکه مسلمانان تحت ستم سراسر جهان، با یکدیگر تعامل پیدا کنند و از مسائل هم آگاه شوند. لطفاً بفرمایید به عنوان یک متخصص ارتباطات، به دین اسلام- به عنوان تنها دینی که معجزه‌اش، «رسانه» است- چگونه می‌نگرید؟ باز اگر از پشت پنجره ارتباطات، به نفس بعثت پیامبر و نفس نزول قرآن نگاه کنیم، چیزهای جالبی می‌بینیم. در این باره، من تجربه خودم را بازگو می‌کنم. اجازه بدهید به سالها قبل (زمانی که دانش آموزی

۱۳- ۱۲ ساله و در سن اوج غرور بودم) برگردیم. وقتی درباره معجزات پیامبران، چیزهایی در کتابهای درسی آن زمان می‌خواندم یا در این باره در مساجد از واعظان می‌شنیدم، احساس می‌کردم که پیامبر من، در مقایسه با حضرت عیسی علیه السلام و حضرت موسی علیه السلام، دستش خالی است و من نمی‌توانم به معجزات پیامبرم پز بدهم! خوب، من، نسلی بودم که هالیوود، فیلمهای «بن هور» و «ده فرمان» را تولید کرد و در «ده فرمان»، صحنه شکافتن رود نیل به امر حضرت موسی علیه السلام را نمایش داد. وقتی می‌دیدم پیامبری بوده که عصایش را تبدیل به اژدها و پیامبر دیگری مرده را زنده می‌کرده، این پیامبران را از پیامبر اسلام جلوتر می‌دیدم! این تفکرات با من بود تا وقتی که برای فرار از گناه، از فکر کردن به این مسأله بیرون آمدم. وقتی که من به حج رفته بودم، نیمه شبی در حج ۲۵، ص: ۶۵۴ مسجد الحرام، به ارتباط با خود دچار شدم. این پرسش به ذهنم رسید که الآن در پایتختهای فلان کشورهایی که من بوده‌ام، چه ساعتی است؟ و بعد، به این فکر افتادم که یک میلیارد و سیصد میلیون مسلمان کره زمین، بعد از گذشت هزار و ۴۰۰ سال از ظهور اسلام، سر ساعتهای معینی، رو به سوی نقطه‌ای که من در آن قرار دارم، به عبارتی رو به وسط پرگار این دایره جهانی، می‌ایستند ویک کارهایی می‌کنند! سخت نگیریم. اصلا کاری نداریم که این کارها چیست. مهم این است که کسی که گفته این کار را بکنید، هیچ کدام از ابزارهای نمایش آن قدرتهای مافوق طبیعی دو پیامبر دیگر را نداشته یا استفاده نکرده است و مکرر هم گفته که من «بنده» خدایم. در آن نیمه شب، در کنار کعبه از خودم پرسیدم که اگر بخواهم به یکی از این پیامبران نمره معجزه بدهم، کدامیک نمره بیشتری می‌گیرند؟! من دیدم که از ۲۰ سال پیش تاکنون، مرتب در رادیو، تلویزیون، مطبوعات و جاهای مختلف گفته‌ام که «معنی در پیام نیست»، کسی هم تحویل نمی‌گیرد؛ و این در شرایطی است که تلویزیون هست، رادیو هست، رسانه‌های مختلف هست؛ ولی در هزار و ۴۰۰ سال پیش، در مدینه، چه رسانه‌ای وجود داشته است؟ کدام معجزه از این بالاتر که کسی که هیچکدام از ابزار نمایش قدرت را نداشته است، با گذشت هزار و ۴۰۰ سال، سخنش هنوز این چنین نفوذ و تأثیری دارد؟ عینیت این نفوذ، وقتی بیشتر حس می‌شود که یادمان بیاید که به علت گردش زمین به دور خودش و تفاوت ساعات نمازهای پنجگانه در نقاط مختلف کره زمین، عملًا در تمام لحظات از تمام ماهها و تمام فصول، سالها و قرون، آن حرکات خاص، رو به نقطه پرگار آن دایره در حال وقوع است. و باز می‌خواهم توجه شما را از پشت پنجره ارتباطات به موضوع دیگری جلب کنم. دانش ارتباطات می‌گوید برای تأثیر گذاری پیام، ما باید چند مرحله را پشت سر بگذاریم: اول، باید پیام دریافت شود. برای دریافت پیام، هم باید تلویزیون روشن باشد، هم باید روی کانال مورد نظر باشد، هم باید مخاطب شنوا باشد و هم حواس او متوجه تلویزیون باشد. بعد از دریافت پیام، حالا نوبت به تأثیرگذاری پیام می‌رسد. باید ببینیم پیامی که دریافت شده، آیا روی مخاطب تأثیر گذاشته است؟ آیا این تأثیر همان تأثیر مدنظر ما بوده است؟ آیا تأثیر حج ۲۵، ص: ۶۵۵ پیام، منجر به تغییر رفتار شخص شده است یا خیر؟ و سرانجام آیا تأثیر نهایی پیام، ماندگار و دائم است؟ همه این مراحل باید پشت سر گذاشته شود تا مثلًا یک نفر، خمیر دندانی را طی سالیان دراز، هر روز مصرف کند. ببینید چه دنیایی از کار و زحمت ارتباطی باید پشت تبلیغ یک خمیر دندان وجود داشته باشد تا به آن نتیجه منجر شود؟ آیا شما در طول حیات بشر، معجزه‌ای از این عظیم‌تر دیده‌اید که انسانی با این امکانات ناچیز ۱۴۰۰ سال پیش، همه مراحل ارتباطی فوق را پشت سر بگذارد تا آنجا که موجب بروز و ماندگاری رفتارهایی برای قرنها شود؟ حتی اگر به فرض، در همین حد باشد که هر روز در ساعتهای مشخصی، میلیونها انسان، رو به سوی مشخصی بایستند و فقط بگویند: «الف»؟! به نظر من، باز از جلوه‌های بارز این معجزه پیامبر اسلام، این «ارتباط با خود» است که در حج می‌بینیم. این ارتباط با خود، یکی از عظیم‌ترین ارتباطات با خودی است که در عالم روی می‌دهد؛ و قابل مشاهده هم نیست؛ چون در درون انسانها صورت می‌گیرد. البته، ارتباط با خود، با فکر کردن، متفاوت و رقیقتر از آن است.

حج، سفری که مانند ندارد «۱»

هنگامی که به محل استقرار کاروان اساتید دانشگاههای ایران رسیدم چهره‌های برجسته علمی کشور را دیدم که با کوله باری از دانش و تجربه و تخصص به اینجا آمده‌اند تا در مسیر کسب معنویت هرچه بیشتر و بهره‌مندی از فیوضات رحمانی مراسم حج، حرکت کنند و پیوندی مستحکم میان علم و ایمان برقرار سازند. دکتر مسعود نیلی استاد دانشگاه صنعتی شریف نخستین کسی بود که به صحبت با او پرداختم. وی برای اولین بار حج تمتع را تجربه می کرد و پیش از این تجربه یک عمره چند ساعته را داشته است. از او پرسیدم: در مدینه در چه حال و هوایی به سر می‌برید و در اینجا چه مسائلی برای شما حالت ویژه و به یادماندنی دارد؟ دکتر نیلی پاسخ داد: حال و هوای مدینه و شرایطی که انسان در آن قرار می گیرد سه ویژگی عمده دارد که در هیچ جای دیگر دنیا برای انسان چنین حالتی بوجود نمی‌آید. اول آن که انسان در این سفر از همه اشتغالات مادی و کاری کاملا جدا می‌شود که البته این مساله در مکه بیشتر بروز پیدا می کند. تنها مشغله انسان، عبادت می‌شود و این چیزی است که شاید انسان هیچ وقت دیگر فرصت تجربه آن را پیدا نکند. در واقع این یک فرصت استثنایی برای بازسازی و نوسازی روحی است. دوم آن که انسان احساس می کند در جایی قرار گرفته که به لحاظ مکانی به حضرت رسول خیلی نزدیک است و به همین سبب، احساس خاصی به او دست می‌دهد. یعنی می‌خواهم بگویم قرب مکانی، نوعی قرب روحی هم به دنبال خود می‌آورد. البته ما این مساله را در مشهد و در کنار امام رضا علیه السلام هم تجربه کرده‌ایم ولی در اینجا این احساس چند برابر می‌شود. سومین ویژگی شهر مدینه و همچنین مکه را گرد هم آمدن مسلمانان از کشورهای مختلف و با نژادها و رنگها و زبانهای گوناگون است. این که عامل مشترک و پیوند دهنده همه آنها اعتقاد به اسلام است و عشق و علاقه به پیغمبر صلی الله علیه و آله این جمعیت کثیر و متنوع را در یک زمان خاص در اینجا گرد هم آورده، برای ما که در مجامع خارجی حج ۲۵، ص: ۶۵۷ و کنفرانسها و سمینارها با افراد نخبه جوامع سر و کار داریم، تجربه‌ای کاملا متفاوت به شمار می‌آید و باید بگویم تجمع مردمی با این همه تنوع فرهنگی و نژادی در مسجد النبی و مسجد الحرام صحنه بسیار باشکوهی را به وجود می‌آورد. دکتر یوسف حجت، معاون سازمان حفاظت محیط زیست نیز از جمله دیگر افراد حاضر در این کاروان بود. او هم که برای اولین بار در مراسم حج تمتع شرکت می‌جست از باز شدن یک افق دید گسترده در پیش چشم خود با حضور در سرزمین وحی سخن گفت و افزود: احساسم این است که این افق، آن قدر عظیم است که وقت و زمان می‌خواهد تا بتوان بتدریج آن را درک کند. خصوصا وقتی آدم در مسجدالنبی و در محضر پیامبر صلی الله علیه و آله قرار می گیرد، انگار نمی‌داند چکار باید بکند. هم احساس شرم دارد و هم احساس رجاء ولی به هر حال آن روح بلند و ملکوتی پیامبر به انسان آرامش می‌دهد و انسان به خود اجازه می‌دهد که حداقل چیزهایی را که دیگران از آدم خواسته‌اند، با پیامبر در میان بگذارد تا بعدا بتواند برای گفتن دردها و نیازهای خود نیز زبان بگشاید. دکتر سعید رضائی استاد دانشگاه الزهراء، دیگر زائر این جمع بود. وی قبلًا به سفر عمره نیز مشرف شده بود اما گویی حج تمتع و حضور در این همایش عظیم شرایط ذهنی متفاوتی را برای او به وجود آورده است. او گفت: سفرهای خارجی زیادی را تجربه کرده‌ام، اما این سفر چیز دیگری است. جاهایی که تاکنون رفته‌ام شاید زرق و برق بیشتری داشتند. اما حضور در شهر پیامبر و عزیمت کردن به سوی بیت الله الحرام حس و حال مخصوصی به آدم می‌دهد که اساسا این سفر را با دیگر مسافرتها غیر قابل قیاس می‌سازد. آدم در این سفر با نوعی پالایش روحی مواجه است و احساس می کند که در حال شروع زندگی جدید است. یک مسلمان وقتی به محضر رسول الله صلی الله علیه و آله مشرف می‌شود و او را شفیع خود قرار می‌دهد و از گناهان و لغزشهایش توبه می کند، این عهد و پیمان مستحکمی است که می‌بندد و لذا در ذات و وجدان خود متعهد می‌شود تا به این پیمان خود، وفادار بماند. وقتی لباسهای دنیایی را از تن بیرون می‌آوریم و تنها دو تکه حوله را به عنوان پوشش خود برمی گزینیم، در حقیقت به نوعی، مرگ را در همین دنیا تجربه می کنیم و حج ۲۵، ص: ۶۵۸ این می‌تواند تذکر و تنبه بسیار مفیدی باشد و ما را به یاد روزی بیاندازد که لباس از تنمان بیرون می‌آورند و در کفن می‌پیچند. دامنه چنین تذکراتی مسلما تا سالها و بلکه تا پایان عمر در روح آدمی باقی می‌ماند و به مثابه یک حفاظ و رادع در مقابل هر گونه گناه و لغزشی عمل می کند.

دکتر سید محمدرضا خلیلی استاد دانشکده مکانیک دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی نیز در گفتگو با زائر ضمن بیان این که برای بار دوم توفیق تشرف به سفر حج تمتع را به دست آورده است، موضوع صحبت را به نقشی که حج می‌تواند در ارتقاء سطح و جایگاه ملتهای مسلمان در جهان امروز داشته باشد کشاند و گفت: امروز در محافل علمی و سیاسی جهان سخن از آن است که ارتباطات به عنوان یکی از عوامل مهم قدرت به شمار می‌آید و بنابراین همان گونه که ملاحظه می‌کنید کشورهای مختلف هر یک در پی آنند که به انحای گوناگون در این زمینه به پیشرفتهایی نائل شوند. در حج شما می‌توانید یکی از بهترین و جامعترین نوع ارتباطات را مشاهده کنید و این مساله یک استعداد و توان فوق العاده بالایی را در اختیار ملتهای مسلمان قرار می‌دهد. شایسته است بحث بهره گیری از فرصتهای موجود در حج، به یک گفتمان جدی در میان نیروهای دانشگاهی و تحصیلکرده در کشورهای مختلف اسلامی مبدل شود و تلاشی جدی به عمل آید تا در شرایط حساس موجود، دنیای اسلام بتواند از امکانات خود به نحو کاملا شایسته‌ای بهره‌برداری به عمل آورد.

فرصتی برای فراموش کردن سنتها یا تقویت آن؟

با نزدیک شدن به زمان بازگشت، حرکت زائران ایرانی برای خرید و سوغاتی سفر پر شتاب‌تر شده است. بازارهای مکه و مدینه به جز اوقات نماز و نیمه شب، حتی یک لحظه هم آرام ندارند. اگر نه به قصد خرید که با نیت دیدن این تلاش پر زحمت به بازار بروی خیلی چیزها دستگیرت می‌شود. ما با این هدف گشتی در بازارهای مکه و مدینه زدیم. بازاری که مقابل مسجدالحرام قرار داشت پر بود از زائران کشورهای مختلف و از جمله ایرانی. مرد سالمندی همراه با همسرش بر سر خرید سجاده با صاحب مغازه چانه می‌زدند. بعد از کلی چانه زدن، صاحب مغازه تخفیف داد و آنها هم ۱۰ سجاده خریدند. اهل تهران بودند. وقتی علت خرید را پرسیدیم به جای او همسرش جواب داد: «ما بزرگ خانواده‌ایم. کلی بچه و نوه داریم. اگر از سفر دست خالی برگردیم زشت نیست؟» وقتی می گوییم می‌شود خریدها را در تهران هم انجام داد با حسی مادرانه می گوید: «مادر جان وقتی مسافر از سفر برمی گردد نگاه آنهایی که به استقبال می‌آیند به ساک مسافر است!» نمی‌دانیم این تعریف چقدر می‌تواند جامعیت داشته باشد اما برای ما چندان هم قابل هضم نبود. مصمم شدیم علاوه بر موضوع گزارش به این مساله هم بپردازیم. آقایی در یکی از طلافروشیهای همان بازار مشغول وارانداز کردن چند قطعه طلا بود. سرانجام با همسرش بر سر خرید یکی از آنها به توافق رسیدند. در مورد خرید و سنتهای ایرانی پرسیدیم. گفت: من زیاد در قید و بند خرید نیستم. فکر هم نمی‌کنم این طرز تفکر که نگاه مستقبلین به ساک مسافر است چندان درست باشد. من چند سالی است که در دبی زندگی می کنم. هیچ وقت در برگشت به تهران متوجه این نگاه نشده‌ام. الان هم برای خرید یک یادگاری از مکه و حج آمدیم و یک تکه طلا برای همسرم خریدم. من فکر می کنم کسی که می‌آید به جایی مثل مکه و مدینه، حیف است خودش را برای خرید خسته و وقتش را تلف کند. حج ۲۵، ص: ۶۶۰ در فروشگاهی که همه اجناسش دو ریال قیمت داشت خانمی در حال گلچین وسائل بود. می گفت: «بهترین و ارزانترین مناسب‌ترین کادوها همین هایی است که در این فروشگاهها عرضه شده است». خرید او به اجناس این فروشگاه محدود نمی‌شد. خودش می گفت دو تا ساک پر خرید کرده است. وقتی علت را پرسیدیم گفت: از رسم و رسوم ایرانی نمی‌شود فرار کرد. متأسفانه ما ایرانیها در خیلی جاها خودمان را عذاب می‌دهیم. در مهمانی دادن خودمان را نیمه جان می‌کنیم تا چند مدل غذا درست کنیم و مهمان خوشش بیاید. در تعارف کردن سرآمد همه مردم دنیا هستیم. وقتی هم که می‌آییم سفر برای آنکه فلان فامیل با ما قهر نکند و ارتباطمان با آن یکی قطع نشود مجبوریم وقت زیادی را صرف خرید بکنیم. به این زائر وقتی پیشنهاد خرید در ایران را دادیم گفت: «یکی از زائران کاروان ما تمام خریدهایش را در تهران انجام داد و آمد. اینجا هم هیچی نمی‌خرد. اما ما مجبوریم اینجا خرید کنیم ...» آقایی در گوشه دیگری از بازار مشغول قیمت گرفتن از فروشگاهها بود. زیر بغلش فقط یک سجاده دیده می‌شد که

مشخص بود برای نماز با خود آورده است. کنارش رفتیم و بعد از سلام و احوالپرسی از او پرسیدیم برای خرید آمده یا نه ... برای خرید نیامده‌ام. اصلًا قصد خرید هم ندارم. چون مجردم به هیچ کس تعهدی ندارم. پدرم از دنیا رفته است و برای مادرم هم از بازار تهران یک قواره چادری مناسب می‌خرم. همین. اگر هم اینجا قیمت می گیرم و می‌پرسم برای این است که بدانم هموطنانم چه بلایی سر پولشان می‌آورند. این جمله آخری را که گفت کمی حالت صورت ما تغییر کرد و او هم متوجه این قضیه شد: حیف است که این همه پول اینجا خرج می‌شود. ببینید، امسال حدود ۱۰۰ هزار زائر ایرانی به اینجا آمده‌اند. اگر فرض کنیم هر کدام فقط هزار دلار با خودشان آورده باشند می‌شود ۹۰ میلیارد تومان. می‌دانید اگر این پول به بازار ایران تزریق شود چه معجزه‌ای می کند؟ بخش اعظمی از رونق بازار مکه و مدینه به دلیل چرخش پول حج ۲۵، ص: ۶۶۱ زائران ایرانی در آن است. این پول تازه فقط مربوط به ایام حج است. چند برابر این، در کل ایام سال توسط زائران ایرانی برای سفرهای عمره می‌شود. باور کنید این افسوس دارد. صحبتهای او کاملًا حسابگرانه بود و دلیل هم داشت. او فارغ التحصیل رشته اقتصاد از دانشگاه تهران بود. آن سوی بازار چند نفر درون یک پارچه فروشی مدام به این سو و آن سو می‌رفتند. به محض ورود، صدای پر از حسرت یکی از زائران توجه ما را جلب کرد: «عجب اشتباهی کردیم. پارچه‌های مدینه بهتر و ارزانتر بود.» خانمی تقریبا مسن و کاملًا موجه بود. گفتیم: بازار ایران را که از دست ندادید. در آنجا هم پارچه هست. او چنین گفت: «آخر پارچه‌ای که آنجا دیده بودم خیلی خوب بود. به این قیمت در ایران نمی‌توانم پیدا کنم». پسرش که مشخص بود از حضور طولانی مدت در بازار خسته شده گفت: هرچه من می گویم قبول نمی کنند. می گویم حالا- هزار تومان دو هزار تومان گرانتر. به هر حال خیالمان راحت است پولمان را به هموطنمان می‌دهیم. آنها هم باید نان بخورند. خاله‌ام اینجا خودش را کشته است. سه تا ساک خرید کرده. حاضرند اینجا پولشان را صرف خرید هر چیزی بکنند ولی در ایران خرید نکنند. نزدیکیهای اذان در مسجدالحرام از فردی که کنارم نشسته بود در مورد خرید پرسیدم. نظرش چندان هم مساعد نبود: اینجا شاید بعضی چیزها ارزانتر از تهران باشد ولی این درباره همه اجناس صدق نمی کند. من دیشب یک دوربین فیلمبرداری دیدم که فروشنده‌اش می گفت: شرکت سازنده، برای ایام حج قیمت این دوربین را فقط در عربستان به اندازه ۳۰۰ ریال (حدود ۷۵ هزار تومان) ارزان کرده و خریدن آن کاملًا به صرفه است؛ چون در هیچ جای دیگر این افت قیمت اتفاق نیفتاده است. من بلافاصله به همسرم در ایران زنگ زدم و مدل دوربین را دادم تا از نمایندگی آن شرکت در تهران قیمت بگیرد. امروز که به من زنگ زد گفت: اولًا جنسی که از اینجا خریده شود شامل گارانتیهای ایران نمی‌شود. تازه قیمت تهران ۱۳ هزار تومان از قیمت دوربین در اینجا ارزانتر بود. حج ۲۵، ص: ۶۶۲ بازارهای مدینه هم چندان تفاوتی با بازار مکه ندارند. اینجا هم پر از زائرانی است که هر روز و هر شب در آخرین روزهای اقامت به دنبال پر کردن ساکهای خود هستند. صدای اسباب بازیهای پر سر و صدا از کنار خیابانها به گوش می‌رسد و هر ثانیه پولهای زیادی جابجا می‌شوند. یکی از زائران که خود خرید نسبتاً زیادی هم کرده بود، از خود و از بقیه اعضای کاروانش انتقاد کرد: می‌دانیم که نباید اینجا خرید کنیم ولی باز هم خرید می کنیم. یکی که در کاروان می‌رود خرید می کند و می آید اجناسش را نشان می‌دهد، بقیه تحریک می‌شوند و به بازار هجوم می‌برند. اگر بشود یک کار فرهنگی کرد و برای خرید هم راه مناسبی پیش روی زائران گذاشت خیلی خوب می‌شود. بازار اینجا پر شده از اجناس چینی. همه ما هم می‌دانیم این اجناس کیفیت و ماندگاری زیادی ندارند ولی به ساک هر زائر ایرانی که نگاه کنی می‌بینی پر شده از همین جنس‌ها. ... بازار هنوز شلوغ است موسم حج فرصتی برای فرار از آداب غلط، فراموشی رسوم نادرست و پشت پا زدن به سود و زیان است. باید بسیار مراقب باشیم تا مبادا از قولهایی که در مشاعر به خودمان دادیم فاصله بگیریم!

دردسری به نام «سوغات» «۱»!

به قصد تهیه گزارش بیرون آمده‌ام. قصد دارم به چند هتل محل استقرار ایرانیها سر بزنم و با آنها درباره مسائلشان گفتگو کنم. از

ضلع شرقی مسجد النبی به سمت شمال بالاـ می‌روم. در حال فکر کردن به سوژه‌های گفتگو با زائران هستم که دو خانم مسن در حالی که چند کیسه سنگین به دست داشتند، توجهم را جلب می‌کنند. جلو می‌روم و به یک از آنها می‌گویم: «مادر جان! کمک نمی‌خواهی؟» طوری که گویی منتظر چنین کمکی است، می‌گوید: خدا خیرت بدهد مادر! ولی سخته». کیسه‌ها را از دست او و خانم دیگر می‌گیرم. معلوم است که از بازار برگشته‌اند. – چرا اینقدر خودتان را اذیت می‌کنید؟ – خوب چکار کنیم؟ – چرا؟ – نوه‌ها را؛ از آدم توقع دارند و باید برای هر کدامشان چیزی خرید. تازه یکی از نوه‌هایم از من خواسته برایش گوشی تلفن همراه سوغات ببرم! چقدر سنگین است این کیسه‌ها! در طول فاصله نه چندان زیاد تا هتل «ماروت» در ضلع شمالی مسجد النبی، دو سه بار مجبور می‌شوم کیسه‌ها را زمین بگذارم و استراحت کنم. حتماً برای خانمها سخت‌تر بود بردن این کیسه‌ها. راستی که این طور خریدها تمام انرژی زائر را مصرف می‌کند. به هتل که رسیدیم، در آنجا هم چند نفر دیگر، وضع مشابهی داشتند و دستهایشان پر بود از کیسه‌های پر از جنس. با دستانی پر از دعای خیر که خانمها در حقم کردند، از هتل بیرون می‌آیم، در بازارهای دور و بر مسجد النبی گشتی می‌زنم؛ زائران ایرانی کاملًا توی چشم می‌آیند. صاحب مغازه‌ای با داد و فریاد و اخلاقی تند، از فروش جنس به چند مشتری که اندکی تخفیف می‌خواستند خودداری می‌کند و آنها هم در مقابل سماجت می‌کنند. کنجکاو می‌شوم و از حج ۲۵، ص: ۶۶۴ برخی مغازه‌ها قیمت چند قلم کالایی را که می‌شناسم می‌پرسم. از مغازه داری پرسیدم رادیو جیبی ۱۲ موج sony اصل ژاپن داری؟ گفت بله و نشانم داد؛ قیمتش: ۳۵ هزار تومان! وقتی نگاه کردم، کاملًا مشخص بود از انواع بازار مشترک یا چینی است. در پاسخ به اعتراضم گفت: «آهان! اصلش را بعداً می‌آوریم»؛ به همین راحتی! از بازار که گذشتم و وارد صحن شمالی حرم شدم، پیرمرد و پیرزنی را دیدم با کلی جنس پیش رویشان. پیرزن نشسته بود و پیرمرد ایستاده و دست به کمر گرفته. شیرینی دعای خیر آن دو پیرزن قبلی تشویقم می‌کرد که تا شب به امثال آنها کمک کنم! بدجوری جَوْ مرا گرفته بود! گفتم: «پدر جان! منتظر کسی هشتید یا خسته شده‌اید؟» خنده‌ای کرد که نشان داد حدس دوم درست است. تا ایستگاه اتوبوس که جنسها و کالاهای خریداری شده را بردم، با آنها نیز گپی زدم. می‌گفتند: «قبل از اینکه بیاییم، خیلی از دوستان و آشنایان برایمان سر راهی آورده‌اند. نمی‌شود که ما برایشان چیزی نخریم». شاید حق با آنها بود. مشکل را باید از جای دیگر حل کرد: از اصلاح فرهنگ «بده بستانهای بیخود» و «توقعهای بیش از حد». شاید همین مسأله موجب شده که ایرانیها به بهترین مشتریهای» کاسبان اینجا تبدیل شوند. یکی از شاخصهای این مطلب شاید این باشد که در اینجا بسیاری از کاسبها با اینکه هیچ ریشه مشترک زبانی با ما ندارند، فارسی را خوب یاد گرفته‌اند و از آن مهمتر اینکه حتی بعضی دستفروشهای اینجا فقط به زبان فارسی جار می‌زنند! به هتل «شرفه» در شمال غرب مسجدالنبی یکی از محلهای اسکان ایرانیان می‌روم و با زائران وارد گفتگو می‌شوم. زائری ساکن تهران، یکی از طرفهای این گفت و گوست. او که دست اندرکار واردات برخی کالاها به کشور است، می‌گوید: بسیاری از کالاها در عربستان، گران‌تر یا بی کیفیت‌تر از کالاهای موجود در ایران است. به علاوه، کالاهای اینجا پس از برگشتن به ایران، قابل پس دادن یا تعویض نیست در حالی که در ایران می‌شود کالاهای گارانتی دار خرید و مطمئن‌تر بود. به گفته وی، در سالهای اخیر تنوع و کیفیت کالاهای مصرفی در کشورمان آنقدر زیاد شده که نیازی به خریدهای اینچنینی از خارج کشور نیست. خانمی که از مشهد آمده حج ۲۵، ص: ۶۶۵ است، می‌گوید: بار سوم است که به حج آمده‌ام و تجربه‌های قبلی من این است که هر چه بتوانم، کمتر از اینجا سوغات ببرم. این بار، بخش زیادی از سوغاتیهایی راکه ناچار بودم بخرم، از خود مشهد تهیه کردم و در اینجا فقط به خرید سوغاتیهای تبرّک و کوچک اکتفا می‌کنم. وقتی با خود می‌اندیشم، می‌بینم تجربه‌های اینچنینی شاید با وجود سادگی، راه حل خوبی برای برخی دردسرها و معضلات فرهنگ افراط در خرید سوغات باشد. این طور نیست؟

متنهایی که طعم حج را برای ما تازه نگه می‌دارند «۱»

بعد از نزدیک به یک ماه زیارت و عبادت و حضور در دو شهر با برکت، بسیاری از هموطنان عزیزمان آماده بازگشت به دیار خود می‌شوند. قطعاً آنهایی که در ایران منتظر بازگشت حجاج هستند برنامه‌های خاصی برای استقبال دارند که نوشتن پارچه‌های رنگارنگ به منظور خوشامدگویی، یکی ازاین برنامه‌هاست. اما آیا از این پارچه نوشته‌ها علاوه بر خوشامدگویی صرف، می‌توان به نحوی بهره گرفت که پیام معنوی و روحانی خاصی را نیز هم برای حاجی و هم برای مستقبلین در برداشته باشد. برای آنکه بدانیم متن این پارچه‌ها بهتر است حاوی چه نکاتی باشد و همچنین حجاج ایرانی دوست دارند به هنگام ورود به میهن چه متنی را در مراسم استقبال از خود ملاحظه کنند، به خیابانهای اطراف مسجدالنبی و بازار مدینه رفتیم و نظر زائران ایرانی را پرسیدیم. بین الحرمین در ساعات اولیه روز تقریبا خلوت بود. اما به هر حال می‌شود چند زائر ایرانی را پیدا کرد. یکی از آنها اهل استان فارس بود و نسبتاً جوان. سؤال کردیم از برنامه استقبال خبر دارد یا نه، گفت: من با همسرم آمده‌ام و خانواده هایمان تقریبا برنامه مفصلی برای برگشت ما دارند. پارچه‌های زیادی هم به در و دیوار می‌زنند. وقتی پرسیدیم متن این پارچه نوشته‌ها چیست؟ خیلی راحت گفت: «همین خوشامدگویی‌های معمولی». منظورمان را از تهیه این گزارش گفتیم و پرسیدیم می‌خواهیم بدانیم حجاج دوست دارند روی پارچه‌های خوشامدگویی چه متنها و نوشته‌هایی را ببینند که آنها را به یاد حج و دستاوردهای معنوی آن بیندازد. این توضیح مختصر او را سر شوق آورد و گفت: عرفات خیلی منقلبم کرد. اگر یکی باشد که در طول ایام سال به من بگوید در عرفات حج ۲۵، ص: ۶۶۷ چه گذشت و آن حال و هوا را به یادم بیاورد خیلی خوب می‌شود. ای کاش روی یکی از این پارچه‌ها بنویسند: «چادرنشین عرفات خوش آمدی. یکی دیگر از زائرانی که با او صحبت کردیم خادم یکی از کاروانهای تهرانی بود. تحصیل کرده و جوان. در مورد متن پارچه‌های استقبال از او سؤال کردیم و اینکه دوست دارد چه چیزی را در بدو ورود خود بخواند: خیلی دوست دارم بنویسند «بازگشت پروانه کعبه گرامی باد»، چون وقتی از طبقه سوم به خانه خدا نگاه می‌کردم و مردمی را که آن طور خیلی فشرده و دیدنی گرد خانه خدا طواف می‌کردند می‌دیدم، با خودم می‌گفتم واقعاً اینها مثل پروانه دور شمع می‌چرخند ... زائری از استان خراسان رضوی نیز خیلی کوتاه به ما گفت بهترین جمله این است: «زیارت خانه امن الهی مبارك باد». آرام آرام به تعداد زوار حرم نبوی اضافه می‌شود. یکی از روحانیون ایرانی قصد ورود به صحن را داشت که درباره سوژه گزارش با او صحبت کردیم. بعد از مدتی که گویا چند جمله را در ذهن خود مرور می‌کرد، گفت: این را بنویس. این شاید از بقیه بهتر باشد. دوست دارم بنویسند: «حاجی، حاجی بمان». در بازار روبروی حرم چند خانم ایرانی مشغول خرید بودند که موضوع پارچه‌های خوشامدگویی را مطرح کردیم. همه به همسفران خود نگاه می‌کردند و دوست داشتند دیگری جواب بدهد. سرانجام یکی از آنها گفت: اگر قرار است جمله‌ای مرا به یاد این سفر بیندازد باید در مورد بقیع باشد. من هیچ وقت مدینه و بقیع را فراموش نمی‌کنم چون فقط یک بار آن هم از پشت نرده‌ها اجازه دادند بقیع را ببینیم و امروز هم باید برویم. اگر روی یکی از پارچه‌ها در مورد بقیع بنویسند آن پارچه را نگه می‌دارم. پرسیدیم دوست دارید چه چیزی در مورد بقیع بنویسند؟ «نمی‌دانم راستش الان ذهنم متمرکز نیست ولی چیزی باشد که بقیع را یادم بیاورد». در این حال یکی از خانمها به کمك او آمد: «زائر بقیع خوش آمدی» چطور است؟ در همان بازار به یکی از هموطنان جوان برخوردیم که برای اولین بار به این سفر آمده حج ۲۵، ص: ۶۶۸ بود و می‌گفت مادرش تمام محله را خبر کرده و فکر می‌کرد روز استقبالش روز شلوغی باشد. او سفر حج را خاطره‌ای فراموش نشدنی در زندگی خود می‌دانست. وقتی با او درباره موضوع گزارش صحبت کردیم، نگاهش برای لحظاتی به یک نقطه خیره ماند. معلوم بود به چیزی خارج از این محیط فکر می‌کند. بعد از چند ثانیه گفت: خودت وقتی محرم شدی چه احساسی داشتی؟ فکر نمی‌کردی داری با دست خودت کفن می‌پوشی؟ من وقتی احرام می‌پوشیدم فقط گریه می‌کردم. به یاد وقت مردنم بودم. این وقت مردن باید در تمام زندگی توی ذهن آدم باشد تا دست از پا خطا نکند. اگر قرار است پارچه‌ای برای من بنویسند، دوست دارم مردنم را به یادم بیندازد. خوب شد گفتی. من به مادرم زنگ می‌زنم و این را می‌گویم. – چه می‌گویی؟ دوست داری چه بنویسند؟ یک چیزی مثل این: «کفن پوش، زندگی

جدیدت مبارک» ... یا «کفن پوش باز هم کفن می‌پوشی.» تلاش ما برای مطلع شدن از نظر زائران در مورد متنهای مناسب وماندنی پارچه نوشته‌ها، به گرفتن چند جمله دیگر هم منجر شد. جمله هایی که بعضی از آنها شاید با تفکر قبلی بود و شاید در بازگشت به ایران چند نمونه از آنها را ببینیم. یکی می گفت: «حاجی، رسیدن به معرفت در عرفات مبارک»، دیگر گفت: «ورود به حریم حرم امن الهی گرامی باد». زائری دوست داشت برایش بنویسند: «سنگ زدن بر شیطان درون مبارک». یکی دیگر جمله‌ای مشابه به این گفت: «شکست اهریمن درون گرامی باد». همه این جمله‌ها در کنار دهها جمله عادی و معمولی خوشامدگویی که بعضی از حجاج ایرانی به ما گفتند می‌تواند روی پارچه‌ها نقش ببندد. شما چطور؟ شما دوست دارید چه متنی در بازگشت بر سر در منزلتان ببینید؟ یک خوشامدگویی ساده یا یک متن عمیق که شما را به یاد عرفات و مشعر و منی و روزهای پاک زیارت در مکه و مدینه بیندازد؟ می‌توانید هر چه به ذهنتان رسید به عزیزانتان بگویید تا همان را به هنگام ورود بخوانید. چه نیکوست متنهایی را توصیه کنیم که طعم حج را همواره در کام جان ما تازه و شیرین نگه دارد.

ولیمه پر خرج سنت رسول خدا نیست «۱»

روزهای آخری است که در مدینه نفس می‌کشیم و هوایی را به سینه می‌بریم که روزی رسول الله صلی الله علیه و آله در آن تنفس می‌کرد. به قول یکی از بچه‌ها تنها چیزی که از زمان پیامبر تا حال دست نخورده آسمان مدینه است. شب مدینه هم داستان خودش را دارد. سوژه گزارش امروز ما دیگر خرید و سوغاتی نیست که مجبور باشیم به بازار برویم. یک ساعتی به بسته شدن درها مانده است، و یکی از زائران نمازش را تمام می‌کند. از فرصت استفاده می‌کنیم و می‌پرسیم ولیمه می‌دهد یا نه؟ «مقدماتش را قبل از آنکه بیایم آماده کردم. چون ما در روستا زندگی می‌کنیم قید و بندهای مرسوم شهرهای بزرگ را نداریم و در خانه بزرگ یکی از اقوام یا مسجد محل ولیمه می‌دهیم». او ولیمه را یک اصل تقریباً واجب در محل زندگی خود می‌داند: «اهالی محل همه همدیگر را می‌شناسند و زشت است اگر ولیمه ندهیم» با این حال منکر جلوگیری از اسراف نیست. «قبول دارم که می‌شود ولیمه داد ولی اسراف نکرد.» زائری اهل تهران گفت: قبل از آنکه بیایم رفتم سالن گرفتم. این کار تقریبا برای حاجیها ضروری است. یک بار برای عروسی مان سالن گرفتیم و حالا هم برای حج» هزینه سالن یک میلیون و دویست هزار تومان شد. من سالنهای شمال شهر را ندیدم اما می‌گویند اگر قرار باشد ۳۰۰ مهمان در آن سالنها داشته باشی ۴- ۳ میلیون تومان باید بدهی. من سعی کردم مراسم را خیلی جمع و جور برگزار کنم که این شد. راستش هیچ فردی دلش نمی‌خواهد بریز و بپاش کند ولی بعضی از افراد فامیل را نمی‌شود ندید گرفت. یکی دیگر از زائران، اهل استان خراسان بود. او حتی کشتن شتر را هم در مراسم استقبال از حاجیها سراغ دارد: متأسفانه بعضی از حاجیها چشم و هم چشمی می‌کنند و حتی در بعضی جاها دیدم تعداد قربانیهای پیش پای حاجی را بالا برده‌اند تا طرف بعدها سربلند شود که مثلًا ۵ تا گوسفند و ۲ تا گاو و یک شتر پیش پایش قربانی کرده‌اند. حج ۲۵، ص: ۶۷۰ این زائر پا به سن گذاشته دستور جالبی به اقوام و به خصوص فرزندان خود داده است: قبل از آنکه به حج بیایم و همین چند روز پیش که با خانه تماس داشتم گفتم حق ندارید از این بازیها دربیاورید. فقط یک گوسفند قربانی می‌کنید که گوشت آن را هم خودم می‌دانم به چه کسانی بدهم، همین. حاجیه خانم هم موافق حرف من است. بچه‌ها اول قبول نمی‌کردند و می‌گفتند سرشکسته می‌شویم ولی بعداً قبول کردند. مهم این است که آدم پیش خدا شرمنده نباشد. اگر قرار است پولی برای گاو و شتر و چند گوسفند داده شود آن را می‌دهم به مستمندان. آن چیزی که مرا به حج آورده پولم نبوده است. من سعی کرده‌ام اگر سه چهار لقمه توی دهان خودم می‌گذارم یکی را هم پیدا کنم که یکی دو لقمه به او بدهم. این است که برای آدم می‌ماند. اگر هم حج آمده‌ام به سبب دعای همین آدمها بوده است. در محوطه بدون سقف مسجد النبی زائری تازه قرآن را از رحل خارج کرده و مشغول قرار دادن آن در قفسه مخصوص است. او هم جایی را برای ولیمه انتخاب و میهمانانش را هم دعوت کرده است. او ۴۰۰ مهمان دارد که به

گفته خودش نمی‌توانـد حتی از یک نفرش هم چشم پوشـی کند: «زشت بود اگر یک کدام از اینها را از قلم می‌انداختم. به هر حال یـک بـار که می‌آییم حـج بهتر است برای خودمـان ناراضـی نتراشـیم.» وقتی می‌گوییم: می‌شـد مختصـر گرفت با قیافه حق به جانبی می‌گویـد: از این مختصـرتر دیگر نمی‌شد. بعضـی از حاجیها شاید ۷۰۰- ۶۰۰ مهمـان هم بیشتر دعوت کرده‌انـد. این را بایـد به آنها گفت. ببینید من قبول دارم که باید همه چیز را فشـرده کرد. من که خوشم نمی‌آید پول اضافه خرج کنم ولی بعضی از رسوم، دست من را می‌بندد و متعهدم می‌کند که کاری انجام دهم و هزینه‌ای کنم که شاید چندان راغب به آن نیستم. باز هم آداب و رسوم، باز هم بعضـی از سنتها، باز هم عادتهایی که دست و پا را می‌بندنـد. در تمام این گزارشـها به این موانع برخورد کرده‌ایم. تا کی باید با این رسوم بعضاً غلط مدارا کنیم؟ چه زمانی رسوم درست جانشین این عادات می‌شوند؟ یکی از زائران پاسخ ما را به خوبی می‌دهد: حج ۲۵، ص: ۶۷۱ با یک گل بهار نمی‌شود. این مستلزم یک کار گسترده فرهنگی است. بایـد در جلسات کاروانها قبل از آنکه به عربسـتان بیاینـد زمینه‌های یک حرکت جدیـد فراهم شود. با زائران صـحبت شود و بستر یک کار بزرگ را آماده کنند. تا چند سال پیش، گوشت تمـام قربانیهای روز عیـد قربانی در منی هـدر می‌رفت اما آن طور که زائر نوشـته بود امسال گوشت ۶۰۰ تا ۷۰۰ هزار حاجی برای مصـرف مستمندان جهان ارسال شد. من مطمئن هستم آمار این کار فرهنگی و اسلامی خیلی زود بالا می‌رود و در چند سال بعد تمام حاجیها قربانی هایشان را در اختیار مسـتمندان قرار می‌دهند تا دیگر لاشه‌ای در منی رها نشود. اینجا یک کار فرهنگی خوب انجام شـد، اصـرار هم روی انجام آن بود و نتیجه داد. در مورد ولیمه هم بایـد یک کار فرهنگی انجام شود. هر حاجی بعـد از بازگشت تقریبا یک میلیون، بعضـی دو میلیون و حتی من شنیده‌ام تا ۶- ۵ میلیون تومان هزینه می‌کنند تا ولیمه بدهند. خدا را خوش نمی‌آید که کنار خانه بعضـی از این حاجیها مسـتمندان و نیازمندانی باشند و آنها این پولها را هزینه کنند. می‌شود یک کار فرهنگی کرد و به آنها گفت: «ولیمه سـنت رسول خداست. آن را فراموش نکنید ولی بریز و بپاش نداشـته باشید». اگر هر کدام از حاجیها هر سال ما فقط ۱۰ هزار تومان از خرجهای اضافی بعد از سـفرشان را در یک صندوق جمع کنند می‌شود حدود یک میلیارد تومان. آن وقت می‌دانیـد با این پول دل چنـد بچه یتیم شاد می‌شود؟ چند دختر دم بخت که منتظر تهیه جهیزیه هسـتند سامان می‌گیرند؟ سـفره چنـد خـانواده پر می‌شود؟ دیگر وقتِ برگشت بود. اگر هم می‌خواسـتی نمی‌توانسـتی بمـانی. حرم آرام آرام در حـالی خـالی شـدن است. پایان وقت دیـدار یار. وقتی از حرم خارج می‌شـدیم فکر کردیم که سـنتهای رسول خدا چقدر با خرجهای میلیونی این روزها تفـاوت دارد. سادگی و دوری از آلایش و تکلف و دیگر آداب حسـنه رسول خـدا صـلی الله علیه و آله چیزی نیست که بشود روی میزهـای رنگین بعضـی از ولیمه‌هـا دیـد. کمی آن سوتر می‌شود آدمی را یـافت که دست‌گیری از او واجب‌تر از قربانیهـای اضافی و خرجهانی آنچنانی شب ولیمه باشد. ای آدمها که در ساحل نشسته شاد و خندانید یک نفر در آب دارد می‌سپارد جان!

لحظات احرام و شیدایی مُحرمان «۱»

آنهـا کـه تجربه سـفر حـج داشـته‌اند می‌داننـد ایسـتگاه خـارج مـدینه چگـونه جـایی است. می‌داننـد لحظـات احرام چقـدر شـیرین و خاطره‌انگیز است؛ اما تصور آنهایی که تا حالا به این سـفر نیامده‌انـد و مسـجد شـجره و شـکوه مسـجد الحرام را حس نکرده‌انـد چه می‌تواند باشد؟ فلسـفه احرام چیست و محرم چرا محرم می‌شود؟ این پرسـش‌ها زمینه اصلی گزارش ما بود. در صحن مسجد النبی به زائر میانسـالی اهل سیرجان برخوردم که سال ۷۸ یک بار به این سـفر آمـده بود. این مرد ۵۱ ساله سـیرجانی می‌گفت: «بار اول هم مدینه قبلی بودم و یک ساعت در مسـجد شـجره گریه کردم. نمی‌دانم این بار چه حسـی خواهم داشت. آن دفعه فکر می‌کردم کفن می‌پوشم. خودت وقتی کفن بپوشـی چه حسـی پیدا می‌کنی؟» و بعد با لهجه خاص خودش گفت: «اگر بعد از برگشت و در زندگی عادی هم فکر کنی هر لحظه امکان دارد کفن پوشت کننـد، آدم می‌شوی.» هنوز یک ساعت به اذان ظهر مانده بود که زائران گروه گروه به سـمت مسـجد النبی می‌آمدند. در این دقایق، بین الحرمین ازدحامی دیدنی و دلنشین داشت. یک زائر تهرانی که چند عمره

و دو حج تمتع را تجربه کرده بود، چند نکته را برای همسفرش توضیح می‌داد. از مسجد شجره پرسیدم و مسجدالحرام و احرام: من اگر بهترین سخنران هم باشم نمی‌توانم بگویم آنهایی که اولین حجشان است چه حسی پیدا می‌کنند. باید بروی و ببینی چه محشری است و وقت نماز قبل از احرام که گریه می‌کنی چه حالی می‌شوی. داستان اصلی موقع اعمال است. آن وقت که مجبوری در جمعیت گم شوی. آن وقتی که انسان خود را در دل آن جمعیت عظیمی که به دور خانه خدا می‌چرخند، احساس می‌کند، دیگر خود را نمی‌بیند. این آدم که در شهر خودش هزار ادعا دارد و به خود مغرور است، در اینجا خود را حل شده در حج ۲۵، ص: ۶۷۳ جمع مسلمانان می‌بیند، مانند یک قطره در دریا. این را جدی می‌گویم. آنجا که بروی متوجه می‌شوی شعار نمی‌دهم. در گوشه دیگری از فضای مسجد النبی یک زائر تهرانی را دیدم کمی از حال و هوای خودم گفتم و اینکه من هم مثل شما برای بار اول به این سر آمده‌ام و هیجان زده‌ام. داستان آمدنم را برایش گفتم و او هم برای آن که فضا را صمیمی‌تر کند پاسخ مرا داد: دست و پایم می‌لرزد. حس عجیبی دارم. نمی‌دانم جمعه که به سمت مسجد شجره می‌رویم زنده می‌مانم یا نه. آخر اگر تو هم ۲۰ سال برای این سفر منتظر مانده بودی حالت همین طور می‌شد. وقتی گفت ۲۰ سال ناخودآگاه واکنش نشان دادم: ۲۰ سال؟ خیلی سریع جوابم را داد: سال ۶۳ اسم نوشتم و بعد از ۱۴ سال انتظار در سال ۷۷ نوبت به من رسید. من در گروه آخر بودم. البته وقتی نوبت به من رسید که دیگر تنها نبودم. می‌خواستم با همسرم به این سفر بیایم. سازمان حج و زیارت فیش را از من خرید. به من گفتند: ۵ سال دیگر صبر کن، باز هم صبر کردم. به جای ۵ سال ۶ سال منتظر ماندم تا بیایم. بنابراین من از سال ۶۳ منتظرم که مدینه را ببینم، مکه را ببینم و در میقات محرم شوم. قبول کنید که نباید حال خودم را خوب بدانم. باور کنید مواظبم موقع سفر سکته نکنم. خیلی سخت است این همه انتظار. فقط آرزویم این است که حاجی واقعی شوم و به تهران برگردم. می‌خواهم وقتی احرام می‌بندم به خودم قول بدهم که وقتی برگشتم به مردم ظلم نکنم، حق کسی را نخورم، پول حرام به خانه نیاورم و بد مردم را نخواهم ....

آرام قدم بگذارید ... اینجا «مدینه» است «۱»

آرام قدم بگذارید. اینجا مدینه است. به در و دیوار، سنگ، نماها و برج و بارویش نگاه نکنید و چشم و دلتان اسیر هیاهوی هنر معماری نشود. غوغای مدرنیته شما را نبلعد و در کام خود فرو نبرد. اینجا شهری است که در کنار مهر و ایمان مردمش پیامبر صلی الله علیه و آله آرام گرفت، زخمهای ناشی از خارهای «حمالة الحطب» التیام یافت و فاطمه علیها السلام شیرین‌ترین روزهای زندگانی اش را اینجا گذراند. فراموش نکنید آن روز را که علی علیه السلام با پای پیاده به این شهر رسید، پاهایش به خاطر پیمایش یک راه دراز چهارصد کیلومتری ترک برداشته و تاول زده بود و از تاولها و ترکهایش خون می‌چکید، آن روز پیامبر صلی الله علیه و آله با اشک و آه و با مهربانی تمام او را در آغوش کشید، همو که عزیزترین کسان پیامبر؛ فاطمه دختر پیامبر صلی الله علیه و آله، فاطمه بنت اسد و فاطمه عمه پیامبر صلی الله علیه و آله را از میان انبوه دشمنان قسم خورده به سلامت به مدینه آورد. آیا من، تو، او و ایشان از میان انبوه دشمنان دیانت، سربازان لشکر هوی و هوس و تمنیات، اندک ذره امانتمان یعنی همان ایمان را به سلامت به حضور پیامبر صلی الله علیه و آله آورده‌ایم؟ آیا هنگام ورود، از ترک قلبهای شکسته‌مان اشکی می‌چکد و آیا از همین ترک، گوشهایمان شنونده مناجات ملکوتی پیامبر صلی الله علیه و آله در این شهر خواهد بود؟ عجله نکنید! چشمها را ببندیم، گوشها را از هرچه صدای غیر خالی کنیم، کمی به گذشته برگردیم؛ فقط ۱۴۲۵ سال. زمان زیادی نیست آن روز که پیامبر خسته از راه درازی که ناچار بود آن را از بیراهه و مخفیانه و از این غار به آن پناهگاه طی کند به کنار نخلستانهای این شهر کوچک رسید و احساس آرامش و امنیت، خستگی راه را از تنش زدود. مدینه را ببینیم اما بدون برجها و ساختمانهایش، بدون خیابانهای وسیع و مدرنش و بدون هتلهایش. مدینه در کسوت اصحاب صفه؛ همان مؤمنان مسجد خواب فقیر و بی پناه و از دیار خود رانده شده، اما با قلبهای مملو از ایمان که با همان پاهای برهنه‌شان و با حج ۲۵، ص: ۶۷۵ همان شکمهای گرسنه شان بر دنیا و مافیها پشت کردند.

کمی گوش فرا دهید! اگر چشمتان را ببندید و فقط کمی توجه کنید صدای زنگ شترانی از دور به گوش می‌رسد و همراه آن صدای گریه زنان و کودکانی که پدران و برادران و همسرانشان را در نبرد احد از دست داده بودند، می‌شنوید. و در این حال صدای نعره شتر عمرو بن جموح را می‌توان شنید آنگاه که همسرش جنازه وی و پسرانش را بر روی آن نهاده بود و شتر از بازگرداندن وی به مدینه امتناع می‌کرد. کمی آرامتر! آیا این صدای گریه آرام کودکان علی علیه السلام نیست که در تاریکی شب با مادر برای آخرین بار وداع می‌کنند؟ رها کنید این بناهای زیبا را، و در جانهایتان و در صنوبر شکوهمند وجودتان زمزمه‌های شبانه هزاران مؤمن فداکاری را به خاطر آورید که با قلبهای مملو از ایمانشان و با جمجمه‌های سپرده به خدایشان جهانی را مبهوت ایمان خود کردند. حاجی! اینجا برای سیاحت و شاید هم کمی تجارت نیامده‌ایم، آمده‌ایم اینجا برای اتصال با جان جهان، برای پیوند برقرار کردن با جان و روح پیامبر صلی الله علیه و آله آمده‌ایم تا صدای استدلالهای استوار علی علیه السلام را در اثبات حقانیت اسلام به همراه روح فتوت و مردانگی‌اش اخلاص و عبودیتش، تعبد و تواضعش، شهامت و شرافتش، و علو ایمانش، به همراه شجاعتی وصف‌ناپذیر، شاید اندکی بیشتر از گذشته درک کنیم و شمیم حضور علی علیه السلام را در کنار مسجد النبی صلی الله علیه و آله و قبور شهدا استشمام کنیم. حاجی، می‌دانی در کوچه‌های محله بنی هاشم، که اینک بین بقیع و مسجدالنبی صاف و سنگفرش شده است روزگاری علی تنهاترین روزهایش را گذراند و در همان کوچه‌ها روزی دیگر بزرگترین و زیباترین انتخاب با هجوم مردم تشنه عدالت، پرشورترین روزهای تاریخ را در حیات بشر رقم زد. حاجی، فراموش نکن اگر روزی پیامبر در محله بنی هاشم آمد و شد داشت، روزی دیگر سبط اکبرش حسن علیه السلام در آنجا به عبادت می‌نشست و روزی دیگر حسین علیه السلام به همراه زینب علیها السلام و عباس علیه السلام، باشکوهترین جلوه وفاداری به ولایت، در این کوچه‌ها گام برمی‌داشتند. حج ۲۵، ص: ۶۷۶ حاجی، کوچه‌های این شهر از شمیم عطر وجود سید الساجدین آکنده است. فراموش کن بناهای سنگی را، نکند اعجاب آن ترا اسیر قید و بندهای ذهنی خود نماید و تلاش باقر علم النبی صلی الله علیه و آله را در راه ارتزاق حلال فراموش کنی و دانشورزی و مجلس تعلیم گسترده صادق آل محمد صلی الله علیه و آله را نادیده انگاری و از روح بزرگش گشوده شدن بابهای دانش و دیانت را طلب نکنی. حاجی، حیف است به جای دریافت شهودی از حضور پر رنج موسی الکاظم علیه السلام، وقت را به بطالت گذرانی. فراموش نکن اگر علی بن موسی الرضا علیه السلام چند روزی به باغ طوس آمد و آن همه صفا و معنویت را به همراه آورد، پنجاه و دوسال را در همین محله بنی هاشم در کنار حرم رسول خدا صلی الله علیه و آله گذراند و بارها بر قبور ائمه بقیع علیهم السلام به فاتحه نشست و جوادش علیه السلام سالهای طفولیت و جوانی‌اش را اینجا سپری کرد. حاجی، مبادا یادت برود که در این شهر مهدی امت علیه السلام سالهاست که به عبادت می‌نشیند، همان که من و توی شیعه، از عالم و عامی همگی در انتظار رویش هستیم که «اللهم أرنی الطلعة الرشیدة والغرة الحمیدة». حاجی، چشم سر ببند و دیده دل بگشا تا دریابی به کجا آمده‌ای. اینجا مدینه است؛ مدینة النبی صلی الله علیه و آله.

با محرم راز «۱»

مناجاتی از سید مهدی شجاعی خدایا! حلاوت حج را به ذائقه‌های مهجورمان بچشان و لبهای عطشناک معرفتمان را از اقیانوس کران ناشناس حج بی نصیب مگذار. خدایا! حج، عبادتی تمام و کمال است. ما را معرفتی تمام و کمال عنایت کن. خدایا! اگر تو نیاموزی، از که بیاموزیم؟ اگر تو عطانکنی، از که طلب کنیم؟ اگر تو دست نگیری، به کجا بیاویزیم؟ و اگر تو نبخشایی، از که استغفار کنیم؟ خدایا! به هنگام احرام، هشیارمان کن که تهی از چه می‌شوییم؟ دست از چه می‌شوییم؟ خرقه از که می گیریم؟ و دیدار که را پیش رو داریم؟ خدایا! به هنگام احرام، وجودمان را از همه تعلقات و تعینات دنیوی خالی ساز و لباس عبودیت و بندگی ات را بر تنمان بپوشان. خدایا! طواف، انگار که گشتن پروانه وار به دور شمع خانه توست. به ما عاشقی بیاموز و سوختن و

خاکستر شدن. به ما سلوک بیاموز و وصل گشتن و فنا شدن. خدایا! به هنگام طواف، به ما چشمی عطا کن که گردش فرشتگان را حول محور عرش ببینیم و تن را فرو گذاریم و با جانمان طواف کنیم. خدایا! به ما چشم بصیرتی عطا کن که امام و آقایمان را در طواف خانهات ببینیم و دل معرفتی که حضرتش را بشناسیم و دست ولایتی که به دامنش بیاویزیم. خدایا! کسی که با تو دست دهد، دست از غیر تو می‌شوید، و کسی که دل به تو بسپارد دل از غیر تو می‌کند وکسی که با تو بیعت کند، به پای هیچ بتی سر نمی‌ساید و کسی که دامن تو را به کف آرد، عنان و اراده و اختیار از کف می‌دهد و هستی اش را به تو می‌سپارد. خدایا! ما را معرفت استلام عطا کن. خدایا! مقام ابراهیم خلیل، مقام دوستی و بندگی است و این، شیرین‌ترین نوع بندگی حج ۲۵، ص: ۶۷۸ است. ما به این امید، سر جای پای ابراهیم می‌گذاریم که تو ما را نیز به دوستی خود برگزینی و حجابها را برچینی. خدایا! علم حقیقتی همانند زمزم جوششی از جانب توست. ما را از علوم آلوده بی نیاز کن و از زلال زمزم خودت سیراب ساز. خدایا! حکمت را همچون زمزم جاودانه‌ات از وجودمان بپوشان. خدایا! به ما بیاموز که سعی میان صفا و مروه، سعی میان خوف و رجاست و ایستایی مدام در هر کدام، بطلان اعمال زندگی است. خدایا! عمری است که در سعی و طلب، تقصیر کرده‌ایم. اکنون که مژده دیدار داده‌ای، رخصتمان ده که دست بیفشانیم و سر ببازیم. خدایا! ما بر سر قراری که گذاشته بودی، حاضر شدیم و به میقات درآمدیم، تو یقینا پیش از ما به قرارگاه آمده‌ای که صادق الوعدی و در میعاد، تخلف نمی‌کنی. چگونه تو را بشناسیم اگر پیش از این ندیده باشیم؟! خدایا! مگر نه منی تجلیگاه آرزوست؟ طور تکلم است؟ سینای دیدار است؟ نکند که از منی برگردیم و همچنان قاب چشمهایمان از تصویر محبوب خالی بماند. خدایا! هر در که بر شیطان سد می‌کنیم، دری دیگر رصد می‌کند و هر پنجره‌ای که بر او می‌بندیم، از روزنی دیگر سر بر می‌کند. اگر دست عنایت تو نباشد، دست و دل ما توان رمی شیطان ندارد. دستمان را به دستت برسان. خدایا! اینک عرفات. اینک منی. اینک میقات. اینک وادی مقدّس طوی. اگر همچنان تو را آهنگ «لن ترانی» است، بگو به کدام کوه نگاه کنیم تا تجلی نور تو را در جمال بقیۀالله ببینیم؟ خدایا! دلمان بهانه دیدار گرفته است. جانمان را به بها بگیر. حج ۲۵، ص: ۶۷۹ تصاویر حج ۲۵، ص: ۶۸۱ دیدار کارگزاران حج با مقام معظّم رهبری دیدار کارگزاران حج با مقام معظّم رهبری حج ۲۵، ص: ۶۸۲ شرکت زائران در نماز جمعه و سخنرانی نماینده ولیّ فقیه شرکت زائران در نماز جمعه و سخنرانی نماینده ولیّ فقیه حج ۲۵، ص: ۶۸۳ افتتاح نمایشگاه موزه حج افتتاح نمایشگاه موزه حج حج ۲۵، ص: ۶۸۴ عزیمت نماینده ولیّ فقیه به مدینه منوّره ورود نماینده ولیّ فقیه به مدینه منوّره حج ۲۵، ص: ۶۸۵ جلسه سخنرانی عمومی در بعثه مدینه جلسه سخنرانی عمومی در بعثه مدینه حج ۲۵، ص: ۶۸۶ جلسه سخنرانی عمومی در بعثه جلسه سخنرانی عمومی در بعثه حج ۲۵، ص: ۶۸۷ مراسم دعای کمیل مدینه منوّره، بین الحرمین مراسم دعای کمیل مدینه منوّره، بین الحرمین حج ۲۵، ص: ۶۸۸ مراسم دعای کمیل مدینه منوّره، بین الحرمین مراسم دعای کمیل مدینه منوّره، بین الحرمین حج ۲۵، ص: ۶۸۹ دیدار نماینده ولیّ فقیه با کاروان جانبازان دیدار نماینده ولیّ فقیه با کاروان جانبازان حج ۲۵، ص: ۶۹۰ بازدید نماینده ولیّ فقیه از آشپزخانه مرکزی مدینه بازدید نماینده ولیّ فقیه از آشپزخانه مرکزی مدینه حج ۲۵، ص: ۶۹۱ دیدار نماینده ولیّ فقیه از بیمارستان هیأت پزشکی و عیادت بیماران دیدار نماینده ولیّ فقیه از بیمارستان هیأت پزشکی و عیادت بیماران حج ۲۵، ص: ۶۹۲ همایش «آینده تاریخ و ظهور حضرت مهدی از منظر قرآن» در بعثه مدینه همایش «آینده تاریخ و ظهور حضرت مهدی از منظر قرآن» در بعثه مدینه حج ۲۵، ص: ۶۹۳ ضیافت آقای عَمْری در مدینه منوّره ضیافت آقای عَمْری در مدینه منوّره حج ۲۵، ص: ۶۹۴ مراسم برائت از مشرکین در عرفات مراسم برائت از مشرکین در عرفات حج ۲۵، ص: ۶۹۵ مراسم دعای عرفه در عرفات مراسم دعای عرفه در عرفات حج ۲۵، ص: ۶۹۶ دیدار مسؤولان بعثه چین با نماینده ولیّ فقیه دیدار مسؤولان بعثه چین با نماینده ولیّ فقیه

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبِیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است. اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید. از جمله فعالیتهای گسترده مرکز : الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و... د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴) ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و... ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ... ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶ وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱) نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله. شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-

۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید». التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟». [سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد». مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

